

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Ülkenin Sonuna

David Grossman

Çeviren: Dilek Şendil

Kitapları kırkı aşkın dilde okurla buluşan büyük yazar David Grossman'dan son sayfasına değin soluk soluğa okunan bir başyapıt: *Ülkenin Sonuna*. Grossman, muazzam kurgusu ve okurunu yanı başına çeken doğrudan anlatımıyla her şeyin mümkün görüldüğü gençlik günlerinden yetişkinliğin burukluğuna ve aşktan sağ çıksalar da yaşama yenik düşen insanlara dair sarsıcı bir öykü anlatıyor. *Ülkenin Sonuna*'nın odağında kötü bir haber alacağından emin olan bir kadın, Ora yer alıyor ve Ora, bu haber geldiğinde evde bulunmamak için uzun bir yolculuğa çıkıyor. Grossman, sökülen bir kumaş gibi ilmek ilmek açılan bu büyük romanda Ora'nın öyküsünü üzerinde yaşadığı fakat siyasetine pek de kafa yormadığı topraklara, o toprakların yadsınamaz hakikatini de kurguya karıştırıyor ve çiçek kokularının arasına kaybetme korkusunu, mavi gökyüzünün altına insan ruhunun koyu karanlıklarını yerleştiriyor. Yaşamları bir hastanenin karantina koğuşunda kesişen Ora, Avram ve İlan'ın arasındaki bağlar giderek karışıp düğümlenirken bölgenin geçmişi, insanların yaşamlarıyla birlikte çözülüyor ve yaşamın ağırlığından sıyrılmak için uzağa, daha uzağa, ülkenin sonuna yürüyen Ora, ayaklarının altındaki toprak yavaş yavaş dağılırken kelimelere sarılıyor.

Bazı kitaplar insanın yaşamına dokunur... *Ülkenin Sonuna*, yaşamın dokunduğu bir kitap.

SİREN
YAYINLARI

ZAMANIN RUHU

David Grossman

1954 yılında Kudüs'te, Filistin doğumlu bir annenin ve Polonya göçmeni bir babanın oğlu olarak dünyaya geldi. Otobüs şoförlüğünün yanı sıra kütüphanecilik yapan babasının teşvikiyle küçük yaşlardan itibaren edebiyata ilgi duymuştur. Henüz 9 yaşındayken Şolem Aleyhem'in eserleri hakkında düzenlenen bir bilgi yarışmasını kazanan Grossman, çocukluk yıllarından itibaren ulusal radio istasyonu Kol Yisrael'de oyunculuk yapmıştır. Felsefe öğrenimi gören Grossman'ın yirmi yılı aşkın radyoculuk hayatı, siyasi nedenlerle sonlandırılmıştır. İlk eserleri yirmili yaşlarının başlarında, henüz tam zamanlı radyoda çalıştığı dönemde yayımlanmıştır. Ulusal olduğu gibi uluslararası platformlarda da pek çok ödül kazanan ve Fransa'da Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres nişanı, Almanya'da Buxtehuder Bull ve Alman Barış Ödülü gibi ödüllerle onurlandırılan David Grossman, *Bir At Bara Girmiş* (Siren, 2018) romanı ile 2017 yılında Uluslararası Man Booker Ödülü'ne layık görülmüştür. Hükümet politikalarını eleştiren muhalif ve barışçı duruşuyla öne çıkan Grossman, otuz yılı aşkın yazarlık yaşamı boyunca savaş travmalarını irdelediği gibi barış olasılıklarını tartışmış ve özellikle insan ilişkilerini, insani duyguları benzersiz bir biçimde ele almıştır.

Eserleri kırk beş dilde okurla buluşan ve bugün İsrail ve dünya edebiyatının en önemli ve saygın figürlerinden biri olarak öne çıkan David Grossman, halen Kudüs'te yaşıyor ve yazıyor.

Dilek Şendil

Yayımlanmış çevirilerinden bazıları:

Aslanın Balı, David Grossman; *Tufan Zamanı*, Margaret Atwood; *DelliÂddem*, Margaret Atwood; *Aşk Zamanı*, Necib Mahfuz; *Mara ile Dann*, Doris Lessing; *Geceleyin Kütüphanesi*, Alberto Manguel; *Bel Canto*, Ann Patchett; *Felicia'nın Yolculuğu*, William Trevor; *Atlasın Yüğü*, Jeanette Winterson; *Hayalet Süvari*, Washington Irving; *Görüş Evi*, Martin Amis; *Mitlerin Kısa Tarihi*, Karen Armstrong; *Saman Köpekler*, John Gray; *Veda Müziği*, Ian Rankin; *Bağımsızlık Günü*, Richard Ford.

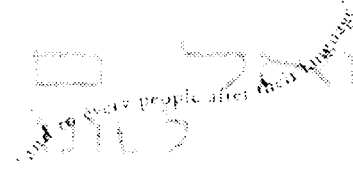

Isha Borachat Me'besurah

© David Grossman, 2008

***Published with the support of The Institute for the
Translation of Hebrew Literature, Israel and the Embassy
of Israel, Istanbul.***

"And to every people after their language." Book of Esther 1:22

**Bu çeviriye temel alınan baskı: *To The End of the Land*;
McClelland & Stewart, Toronto, 2010.**

***Bu kitabın Türkçe yayın hakları Siren Yayınları'na aittir.
Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar haricinde
yayıncının izni olmaksızın hiçbir surette kullanılamaz.***

Siren Yayınları - Roman

Sertifika No: 16232

ISBN: 978-605-5903-70-1

Birinci Baskı: Ağustos, 2019

Yayın Yönetmeni: Sanem Sirer

Yayın Koordinatörü: Erol Aydın

Çeviren: Dilek Şendil

Düzeltili: Seda Ateş

Son Okuma: Berna Kılınçer

Kapak Tasarım: Nazlım Dumlu

İç Tasarım: Adem Şenel

Baskı: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, No: 12/197-203

Topkapı, İstanbul. Tel: 212 567 80 03

Sertifika No:11931

Asmalı Mescit Mah. Ensiz Sokak No. 9/312

Beyoğlu-İSTANBUL

t (212) 243 45 65 f (212) 251 05 32

www.sirenyayinlari.com

info@sirenyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantev.org
sirentinsest.blogspot.com

ÜLKENİN SONUNA

DAVID GROSSMAN

Çeviren: Dilek Şendil

**Michal için
Yonatan ve Ruti için
Uri (1985-2006) için**

Açılış, 1967

Hey, kızım, sussana!

Kim var orada?

Sessiz ol! Herkesi uyandırdın!

Ama sarılıyordum ona

Kime?

Kayanın orada, yan yana oturmuştuk

Ne kayası? Bırak da uyuyalım

Sonra düştü

Bağırmakla kalmıyor, bir de şarkı söylüyor

Ama uyuyordum

Ve bağıırıyordun!

Elimi bıraktığı gibi düştü

Kes de uyu artık

Işığı yak

Delirdin mi? İkimizi de öldürürler

Dur

Ne?

Şarkı mı söylüyordum?

Şarkı söylüyor, bağıırıyor, çığıırıyordun. Sus artık

Ne söylüyordum peki?

Ne mi söylüyordun?

Uykumda hangi şarkıyı söylüyordum?

Ne söylediğini nereden bileyim? Şarkı işte. Avaz avaz bağıırıyordun. Ne söylediğini merak ediyormuş...

Şarkıyı hatırlamıyor musun?

Kafayı mı üşüttün? Bir sıkımlık canım var zaten

Kimsin ki sen?

Koğuş Üç

Sen de mi tecrit altındasın?

Gitmem gerek

Gitme... Gittin mi? Bekle, baksana... Gitmiş... Peki ben hangi şarkıyı söylüyordum?

DERKEN ertesi gece tekrar uyandırdı kızı, avaz avaz şarkı söyleyerek bütün hastaneyi ayağa kaldırdığı için yine kızgındı ona, kız ise aynı şarkıyı söyleyip söylemediğini hatırlaması için yalvarırdı. Öğrenmek için yanıp tutuşuyordu, gördüğü rüya yüzünden, o yıllarda hemen her gece aynı rüyayı görürdü. Tamamen bembeyaz bir düş. İçinde ne varsa bembeyazdı; sokaklar, evler, ağaçlar, kedi ve köpekler, uçurumun tepesindeki kaya. Bir de Ada, kızıl saçlı arkadaşı Ada da baştan aşağı beyaza kesmişti, yüzünde ya da bedeninde tek damla kan, saçında renk nâmına hiçbir şey yoktu. Ama oğlan, kızın hangi şarkıyı söylediğini yine hatırlayamadı. Tir tir titriyordu, kız da yattığı yerden titreye titreye ona baktı. Bir çift kastanyete benziyoruz, dedi oğlan ve kız elinde olmadan şen bir kahkaha patlatınca içi gıcıklandı. Kendi koğuşundan kızın kine yolculuk onu dermansız bırakmıştı, tam otuz beş adım. Her adımda durup dinlenmiş, duvarlara, pervazlara, boş yiyecek arabalarına tutunmuştu, şimdi de kendini kapının eşiğindeki yapışkan muşambaya bırakıyordu. Birkaç dakika boyunca ikisi de hızlı hızlı soludu. Kızı yine güldürmek istedi, ama konuşacak mecali kalmamıştı, sonra da uykuya dalmış olmalıydı. Kızın sesiyle uyanana dek uyudu.

Söylesene

Ne? Kim o?

Benim

Sen...

Söylesene, yalnız mıyım burada?

Nereden bileyim?

Titriyor musun yoksa?

Evet ya, titriyorum

Kaçta çıktı ateşin?

Akşam kırk olmuştu

Benim kırkı geçti. Kaçta ölür insan?
Kırk ikide
Yaklaşmış olabilirim
Yo, hayır, daha var
Gitme, korkuyorum
Duydun mu?
Neyi?
Ansızın sessizlik çöktü
Gürültü mü vardı öncesinde?
Top sesleri vardı
Uyuyup duruyorum, sonra akşam oluyor
Çünkü karartma yapıyorlar
Kazanıyorlar galiba
Kimler?
Araplar
Olamaz
Tel Aviv'i işgal ettiler
Sen neden... Kim söyledi bunu sana?
Bilmem. Duydum herhalde
Rüyanda görmüşsün
Hayır, burada söylüyorlardı, biri dedi, sesler duydum
Ateşin etkisi. Kâbus. Bende de oluyor
Rüyamda... Arkadaşımla birlikteydim
Belki biliyorsundur
Neyi?
Nereden geldiğimi
Burada hiçbir şey bilmiyorum
Senin ne kadar oldu?
Bilmem
Benim dört gün oldu. Belki bir hafta
Dur, hemşire nerede?
Geceleri Dahiliye A koğuşunda. Kadın Arap
Nereden belli?
Konuşmasından anlaşılıyor

Zangır zangır titriyorsun
Ağzım, yüzüm gözüm
Peki... Herkes nerede?
Bizi sığınağa götürmüyorlar
Neden?
Hastalık bulaştırmayalım diye
Dur, öyleyse yalnızca ikimiz—
Bir de hemşire var
Düşündüm de
Neyi?
Benim için o şarkıyı söylersen
Yine mi o mesele?
Mırıldan sadece
Gidiyorum ben
Senin yerinde olsam, şarkıyı söylerdim
Gitmem gerek
Nereye?
Nereye olacak, atalarımın yanında yatmaya, kederimi meza-
ra götürmeye işte
Ne? O ne demek şimdi? Dur, seni tanıyor muyum ben? Hey,
geri gelsene

VE oğlan, ertesi gün de gece yarısından önce kızın kapısında-
dı. Yine çattı ona, uykusunda şarkı söylediğinden, onu ve cüm-
le âlemi uyandırdığından yakındı. Kız kendi kendine gülümsedi
ve oğlana odasının sahiden o kadar uzak olup olmadığını sordu,
böylelikle oğlan, kızın sesinden, önceki ve ondan bir önceki gece
aynı yerde bulunmadığını anladı.

Çünkü şimdi *oturuyorum*, diye üzerine basa basa açıkladı
kız. Oğlan çekinerek sordu: Peki neden? Uyuyamadım da ondan,
dedi kız. Şarkı söylemiyordum. Burada sessizce oturmuş, seni
bekliyordum.

İkisi de karanlığın giderek arttığını düşünüyordu. Ora'nın
ayak parmaklarından yükselen ve muhtemelen hastalığıyla hiç-

bir ilgisi olmayan yeni bir ateş dalgası, kırmızı benekler halinde boynuna ve yüzüne yayıldı. İyi ki karanlık, diye düşündü kız ve pijamasının yakasını kaldırdı. Oğlan, durduğu kapı aralığında hafifçe öksürerek boğazını temizledikten sonra nihayet konuştu. Neyse, dedi, gitmem gerek. Kız sordu: Ama neden? Bir an önce üstüne başına katran sürüp tüye bulanması gerektiğini söyledi. Kız anlamamıştı, sonra anladı ve katıla katıla güldü. Hadi oradan, şapşal, bu kadar numara yeter, bak, yanıma senin için bir sandalye koydum.

Koridor boyunca her şeyi elleriyle yokladı, metal dolapları, yatakları. Biraz ilerledikten sonra durdu, boş yataklardan birine dayanıp hızla solumaya koyuldu. Buradayım, diye inledi. Yaklaş, dedi kız. Bekle, dur, soluklanayım biraz. Karanlık cesaret veriyordu kıza, sağlıklı zamanlarından kalma sesiyle, plajların, top sektirme oyunlarının ve Huzur Kumsalı'ndaki sallara kadar atılan kulaçların sesiyle sordu, Neden çekiniyorsun? Yemem seni. Peki peki, anladım, zaten bir sıkımlık canım var diye mırıldandı oğlan. Homurdanışı, ayağını sürüye sürüye yürüyüşü dokunmuştu kıza. İhtiyar bir çifte benziyoruz diye düşündü.

Ayy!

Ne oldu?

Bu yataklardan biri, galiba... Kahretsin! Söylesene, Hainlik Yasası'ndan haberin var mı?

Ne dedin?

Hain Eşya Yasası, diyorum, duymuş muydun?

Geliyor musun, gelmiyor musun?

Titremesi geçmek bilmedi, bazen uzun süreli nöbetler halinde gelip konuşmalarını bölüyor, o esnada sohbeti kesip biraz beklemeleri gerekiyordu. Yüz ve ağız kaslarının bir anlığına gevşemesini bekleyip tükürürcesine, hızla döküyorlardı sözcükleri dudaklarından, yüksek, gergin bir sesle. Kekeleme sözcükleri ağızlarına tıkayıveriyordu sonra. Ya-şın-kaç? On-al-tı, ya-sen? O-na-üç-ay-ek-le. Ben-de-sa-rı-lık-var, ya-sen-de? Ben-de-mi? Ga-li-ba-yu-mur-ta-lık-il-ti-ha-bı.

Sessizlik. Oğlan ürperdi, soluk alırken göğsü hırıliyordu. Bu-şa-kay-dı-bu-a-ra-da, dedi. Kız hiç komik bulmamıştı. Homurdandı, ben onu güldürmeye uğraşıyorum ama espri anlayışı fazla... Kız başını kaldırıp kiminle konuştuğunu sordu. Metin yazarımla, diye yanıtladı oğlan, onu kovmam gerekebilir. Şimdi buraya gelip oturmazsan, diye gözdağı verdi kız, şarkı söylemeye başlayacağım. Oğlan ürpertiyle güldü. Kahkahası eşek anırması misali cırtlaktı, kıs kıs devam ediyordu ve kız, kahkahayı ilaçmış gibi usulca içiverdi, bir ödöl gibi.

Aptalca şakasına öyle içten gülmüştü ki, kız, ona, son zamanlarda insanları katıla katıla güldürmekte pek başarılı olmadığını söylemeden edemedi. Bu yılki Purim Bayramı'nda hakkında, "yapılacaksa eğer şaka, sakın ha ona umut bağlama" diye bir şarkı uydurmuşlardı. Ufak tefek bir sorun değildi bu. Ona sorarsan önünde köstekti, giderek büyüyebilecek, karmaşıklaşacak bir bozukluk. Son yıllarda yitirdiği birtakım nitelikleriyle ilgili gibiydi. Örneğin sezgi. Böyle bir yetenek nasıl olur da birdenbire kaybolabilirdi? Ya da doğru zamanda doğru söz söyleme becerisi. Bir zamanlar vardı böyle bir istidadı, şimdi yok olmuştu. Nükte-danlığından bile eser kalmamıştı. Eskiden pek hazırcevaptı. Zekâ pırıltıları saçardı. (Alt tarafı Purim şarkısı diye kendini avutmaya çalıştı yine de, daha uygun bir kafiye bulamamış olabilirlerdi pekâlâ.) Belki de sevme yetisiydi yitirdiği. Kötüye gitmesinin bir nedeni de bu olabilirdi; birini gerçekten sevme, kızların birbirlerine anlattıkları türden, filmlerde görülen türden aşk ateşiyle yanma yeteneğini kaybetmiş olmalıydı. Askeri okulda yatılı okuyan arkadaşı Asher Feinblatt'ı düşününce içi sızladı, şimdi askeri, Pevsner Sokağı'yla Yosef Sokağı'nın arasındaki basamaklarda otururlarken ruh ikizi olduklarını söylemiş, ama o zaman bile ona elini sürmemişti. İki yıl boyunca bir kez olsun dokunmamıştı ona, belki bu elini bile sürmeme meselesi bununla alakalıydı, içten içe her şeyin bir şekilde bağlantılı olduğunu ve her şeyin zamanla açıklığa kavuşacağını, kendisini bekleyen her neyse onunla ilgili ufak tefek keşifler yapmayı sürdüreceğini hissediyordu.

Bir an elli yaşındaki halini gördü, uzun boylu ve inceydi. Geniş, hızlı adımlarla başı önde yürüyen, yüzünü geniş kenarlı hasır bir şapkanın altına saklamış kokusuz, solgun bir çiçeğe benziyordu. Gülüşü eşek anırmasına benzeyen oğlan el yordamıyla ona doğru ilerliyor, bir yaklaşıp bir uzaklaşıyordu. Mahsus yapıyordu galiba, kız öyle anlamıştı, oyundu sanki, kıkırdıyor, kendi sakarlığıyla dalga geçiyor, koğuştaki daireler çizerek dolaşıyor ve arada bir de yönünü bulabilmek için kızın bir şey söylemesini istiyordu. Deniz feneri gibi, diye açıkladı kıza, ama ses çıkaran bir deniz feneri gibi. Çokbilmiş, dedi kız içinden. Oğlan yatağa varmıştı nihayet, etrafı yoklaya yoklaya kızın çektiği sandalyeyi buldu ve üzerine yığıldı. İhtiyarlar gibi nefes nefese kalmıştı. Terinin hastalıklı kokusu kızın burnuna kadar geldi. Üstündeki battaniyelerden birini alıp ona verdi kız, oğlan battaniyeye sarınırken hiçbir şey söylemedi. İkisi de bitap haldeydi ve tir tir titriyor, inliyorlardı.

Kız, buna rağmen, battaniyenin altından konuşmaya başladı ve oğlana sesinin tanıdık geldiğini söyledi. Nerelisin? Kudüslüydü. Kız hafifçe üstüne basarak Hayfalı olduğunu belirtti. Komplikasyonlar nedeniyle Rambam Hastanesi'nden ambulansla buraya getirildim. Oğlan güldü, bende de var onlardan, dedi, bütün hayatım komplikasyon. Sessizce oturdular. Oğlan karnını, göğsünü kaşıyarak söylendi, kız da söyleniyordu. En kötüsü de bu, değil mi, diye sordu kız. O da kaşınıyordu, hem de on parmağıyla birden. Bazen içimden derimi soymak geliyor, bu kaşıntı ancak böyle geçer. Kız ne zaman ağzını açıp konuşsa dudaklarını aralarken çıkan tatlı şapırtılar geliyordu oğlanın kulağına, işte o zaman bütün parmak uçları deli gibi zonkluyordu, hem el hem ayak parmaklarının uçları.

Ambulans sürücüsü böyle zamanlarda ambulanslara daha önemli vakalar için gerek duyulduğunu söyledi, dedi Ora.

Buradaki herkesin bize kızgın olduğu dikkatini çekti mi? Sanki biz kasten...

Çünkü salgından yatan yalnızca biz kaldık burada.

Azıcık iyileşen herkesi evine yolladılar. Özellikle askerleri. Apar topar orduya gönderdiler gerisingeri, savaşa vaktinde yetişsinler diye.

Savaş çıkacak mı sahiden?

Dalga mı geçiyorsun? En az iki gündür savaş var zaten.

Ne zaman başladı, diye sordu kız fısıldayarak.

Önceki gün galiba. Sana dün de söylemiştim veya önceki gün, hatırlamıyorum, günler karıştı.

Doğru, söylemiştin... Ora ne diyeceğini bilemedi. Tuhaf, dehşetli hülyalar onu oradan oraya sürüklüyordu.

Nasıl olur da duymazsın, diye mırıldandı oğlan. Sabahtan akşama kadar sirenler çalıyor, ağır silahlar patlıyor, helikopterlerin indiğini de duydum. Şu ana kadar bir milyon kayıp verilmiştir herhalde.

Peki ama neler oluyor?

Bilmem, soracak kimse yok burada. Bize tahammül edemiyorlar.

Peki kim bakıyor bize?

Şimdilik yalnızca şu zayıf, ufak tefek Arap kadın var, ağlayan kadın. Sesi kulağına gelmedi mi?

Ağlama sesi miydi o? Ora şaşırmıştı. İnleyen bir hayvan sanmıştım. Emin misin?

İnsan sesiydi, eminim.

Peki nasıl oldu da ben kadını hiç görmedim?

Usulca gelip gidiyor. Testler yapıyor, ilaçlarla yiyecekleri tepsiyle bırakıyor. Artık bir tek o var, gece gündüz. Başımıza diktikleri tek kişinin Arap olması amma komik, değil mi? Avurtlarını içine çeken oğlan düşünceli bir edayla ekledi: Herhalde Arapların yaralıları tedavi etmesine izin vermiyorlar.

Neden ağlıyor peki? Ne gelmiş başına?

Nereden bileyim?

Ora oturduğu yerde doğruldu, vücudu kaskatı kesilmişti. Soğuk bir tavırla, usulca konuştu, bak, sana söyleyeyim, Tel Aviv'i

işgal ettiler. Nasır ile Hüseyin çoktan gitmiş, Dizengoff Caddesi'ndeki kafede kahvelerini yudumluyordur.

O da nereden çıktı şimdi? Sesi korku doluydu.

Dün akşam duydum, belki de bugün, ama adım gibi biliyorum neredeyse, galiba kadının radyosunda söylüyorlardı, Beerşeba, Aşkelon ve Tel Aviv işgal edilmiş.

Yo, hayır, olamaz. Belki ateşin etkisiyledir, ateşin yükseldiği için, çünkü öyle bir şey mümkün değil! Aklını kaçırmışsın sen, kazanmalarına imkân yok.

Var, var, diye mırıldandı kız kendi kendine, sonra düşündü, neye imkân olup olmadığını sen nereden bileceksin.

DAHA sonra uyandı ve oğlana bakmak için sağına soluna döndü. Hâlâ orada mısın? Evet, ne var? İç çekti. Benimle birlikte koğuşta dokuz kız daha vardı, ama şimdi bir ben kaldım, ne sinir bozucu, değil mi? Avram, onunla geçirdiği üç gecenin ardından kızın adını hâlâ bilmiyor olmaktan memnundu, hoş, kız da onunkini bilmiyordu. Böyle ufak tefek gizemler hoşuna giderdi. Evde yazıp teybe kaydettiği ve bütün karakterleri –çocukları, ihtiyar adamları, kadınları, hortlakları, kralları ve yaban kazlarını, konuşan çaydanlıkları ve daha başka ne varsa– kendi oynadığı skeçlerde buna benzer küçük zekâ oyunları olurdu, birdenbire ortaya çıkan ve kaybolan yaratıklar, başka karakterlerin hayal ettiği karakterler falan. Bu arada tahminler yürüterek oyalanıyordu: Adı Rina mı acaba? Yoksa Yael mi? Belki de Liora? Bu kız daha çok bir Liora'ya benziyor diye düşündü. Gülünce gözleri ıslıl ıslıl parlıyordu, öyleyse isminin içinde *or* olmalıydı–yani, ışık.

Onun koğuşunda da aynısı olmuştu. Koğuş Üç'teki herkes gitti sayılır, askerler bile, dedi. Bazıları yürümekten acizdi, yine de onları birliklerine gönderdiler. Şimdi yanında sadece bir kişi kalmıştı, asker değildi, iki gün önce kırk iki derece ateşle gelen ve kendi sınıfından olan biriydi, ateşini bir türlü düşürememişlerdi. Sabahtan akşama kadar rüya görüp kendi kendine binbir gece masalları anlatıyordu. Dur, diye sözünü kesti Ora. Sen Wingate

Enstitüsü'nde dalış kursuna gittin mi hiç? Voleybol oynar mısın? Avram cılız bir dehşet çığlığı attı. Ora gülmemek için kendini zor tuttu ve ciddi bir tavır takındı. Peki, başarılı olduğun herhangi bir spor dalı yok mu? Avram bir an düşündü. Belki dayakta, şamar oğlanı olarak iyiyimdir, dedi. Hangi gençlik hareketinin içinde-sin, diye sordu kız öfkeyle. Avram gülümseyerek yanıtladı: Hiçbi-rinde. Hiçbirinde mi? Ora irkilmişti. Neyin nesisin sen? Sakın bir hareketin içinde yer *alıyorum* deme bana, dedi Avram, gülümse-meye devam ederken. Neden olmasın? Ora bozulmuştu. Avram derin bir of çekerek açıkladı, çünkü bu bizim sonumuz olur. Oysa ben senin mükemmel bir kız olduğunu düşünmeye başlamıştım. Ora tükürürcesine bağırdı: Hah! Aslına bakarsan Machanot Olim hareketindeyim. Avram'ın çenesi titredi, dudakları büzüldü, ta-vana baktı ve yaralı bir köpek misali uzun uzun uludu. Feci bir şey bu söylediğin, dedi. Umarım tıp bilimi bir an önce acılarını dindirecek devayı bulur. Kız, ayağını hızla yere vurdu. Dur, bul-dum! Arkadaşlarınla Yesud HaMa'ala kampına gitmemiş miydin sen? Ormanda çadır kurmamış mıydınız?

Sevgili günlük, diyerek içini çekti Avram, koyu bir Rus aksa-nıyla. Soğuk ve fırtınalı bir gece yarısı, kederli bir anımda, beni bir yerden tanıdığına emin olan bir kızla karşılaştım. Ora burun kıvırdı. Uzun lafın kısası, her olasılığı gözden geçirdik ve onun korkunç ithamlarını bir bir reddetmem üzerine birbirimizi gele-cekte tanıyor olabileceğimiz sonucuna vardık.

Ora bir yerine iğne batmış gibi çığlığı bastı. Avram kızın acı-sını içinde hissederek sordu. Ne oldu? Hiçbir şey, dedi kız. Yok bir şey. Çaktırmadan oğlanı süzüyor, karanlığı delmeye, onun kim olduğunu nihayet görmeye çalışıyordu.

* * *

Avram bir yolunu bulup kuş misali Koğuş Üç'e uçtu ve sınıf arka-daşının yattığı yatağın kenarına kondu; arkadaşı uykusunda tit-riyor, iç çekiyor, kaşınıyordu. Burası çok sessiz, diye mırıldandı. Bu gece ortalık çok sakin, sen de fark ettin mi? Uzun bir sessiz-lik çöktü. Sonra diğer çocuk çatallı bir sesle kesik kesik konuştu:

Mezardan farksız, belki de ölmüşüzdür çoktan. Avram derin derin düşündü. Dinle, biz yaşarken seninle aynı sınıfta okumuştuk galiba. Çocuk bir şey demedi. Başını kaldırıp Avram'a bakmaya çalıştı ama başaramadı. Birkaç dakika sonra inleyerek ekledi, ben sağken okula falan gitmedim. Doğru, dedi Avram hafif bir tebessümle. Ben yaşıyorken bizim sınıfta ders mers çalışmayan biri vardı. Herifin adı İlan'dı. İnanılmayacak kadar kibirliydi, kimseyle konuşmazdı.

Senin gibilerle konuşacak neyi olabilirdi? Hepiniz muhallebi çocuğuydunuz, dünyadan bihaber ana kuzuları.

Neden, diye sordu Avram usulca. Dünyadan bihaber olduğumuzu nereden çıkardın?

İlan kısa, acı bir kahkaha attı, bir süre sessizce oturdular, sonra huzursuz bir uykuya daldılar. Uzakta bir yerde, Koğuş Yedi'de Ora yatağına uzanmış, acaba bütün bunlar gerçekten yaşanıyor mu diye kafa patlatıyordu. Çok değil, daha birkaç gün önce idmandan dönerken Technion Enstitüsü'nün avlularında düşüp bayıldığını hatırlıyordu. Rambam'daki doktor, savaş hazırlıkları için kurulan yeni ordu kamplarından birine mi gittin diye sormuştu ona, orada bir şey yemiş miydi acaba, tuvaletleri kullanmış mıydı? Evinden koparıp almışlardı Ora'yı, sonra da apar topar acayip bir şehre sürülmüş ve neredeyse hiç tanımadığı bu yerdeki küçük, sefil, bakımsız hastanenin üçüncü katında doktorlar tarafından karantinaya alınmıştı. Annesiyle babasının, arkadaşlarının onu ziyaret etmesinin yasak olup olmadığından, uyurken gelip onu diriltmeye çalışarak başında çaresizce durup durmadıklarından, onunla konuşup konuşmadıklarından, ona seslenip seslenmediklerinden, sonra, yanından uzaklaşırken arkalarına dönerek son kez bakıp bakmadıklarından emin değildi artık: Çok yazık, pırlanta gibi kız, ama elden ne gelir, hayat devam ediyor, ileriye bakmak gerek, hem şimdi savaş var, güçlü olmamız gerek.

Öleceğim, diye mırıldandı İlan.

Saçmalama, dedi Avram, silkinip kendine gelirken. Yaşayacaksın; bir iki güne kalmaz, sapasağlam—

Bunun olacağını biliyordum, dedi İlan usul usul. Ta başından beri belliydi.

Hayır, hayır, dedi ama Avram'ı da korku sarmıştı. Ne biçim konuşuyorsun, sakın aklına getirme bunları.

Daha bir kızla öpüşmedim bile.

Öpüşürsün, dedi Avram. Korkma, sorun yok, her şey yoluna girecek.

Ben yaşarken, diye anlatacaktı İlan sonra, belki bir saat sonra. Bizim sınıfta bir çocuk vardı, boyu ancak taşaklarımın hizasındaydı.

O bendim, dedi Avram gülerek.

Çenesi kapanmak bilmezdi.

O benim, ben.

Hep olay çıkarırdı.

O benim, benim işte!

Ona bakıp küçükken babası bu herifi bir güzel pataklarmış diye düşünürdüm.

Avram telaşlandı: Nereden duydun?

Birilerini görüyorum, dedi İlan ve tekrar uykuya daldı.

Paniğe kapılan Avram, kanatlarını açarak, kıvrılan koridor-
dan aşağı uçtu ve Ora'nın yatağının yanı başındaki sandalyeye
konana dek duvarlara çarpa çarpa yol aldı. Gözlerini yumdu ve
bir kuş uykusuna daldı. Ora rüyasında Ada'yı görüyordu. Düşün-
de yine, Ada'yla birlikte hemen her gece sessizce el ele tutuşup
yürüyüşe çıktıkları aynı uçsuz bucaksız, beyaz düzlükteydiler.
Daha önce gördüğü rüyalarda hep sohbet ederlerdi. Uzaktan, bir
boşluğun üzerinde hayal meyal beliren kayayı görebilirlerdi. Ora
yan gözle kıza bakmaya cesaret edince Ada'nın orada olmadığını
anladı. Ondan geriye yalnızca ses kalmıştı, her zamanki gibi kes-
kin, tiz ve telaşlı bir ses. El ele tutuşma hissi henüz yok olmamış-
tı ama parmakları çaresizce kenetlenmişti. Kan beynine sıçradı
Ora'nın: Bırakma, bırakma, Ada'yı bırakma, bir saniye bile—

Hayır, diye fısıldadı Ora, sıçrayarak uyandı, soğuk terler dö-küyordu. Ne aptalım—

Avram'ın karanlıkta sere serpe uzandığı yere baktı. Boynun-daki damar zonklamaya başlamıştı.

Oğlan uyandı. Ne dedin? Sandalyede doğrulmaya çalıştı. Yere doğru kayıyordu ve acımasız bir güç onu yere uzanmaya, taham-mül edilemeyecek kadar ağırlaşmış başını yaslamaya zorluyordu.

Senin gibi konuşan bir arkadaşım vardı, dedi Ora. Hâlâ bu-rada mısın?

Buradayım, uyuyakalmışım galiba.

Birinci sınıftan beri arkadaşlık.

Artık arkadaş değiliz galiba... Ora, birdenbire deli gibi titre-meye başlayan ellerini durdurmaya çalıştı, ama nafile. Ada'dan söz etmeyeli iki yıldan fazla olmuştu. Yüksek sesle adını bile söy-lememişti. Avram yavaşça eğildi. Neyin var? Neden böylesin?

Dinle—

Ne?

Yutkunduktan sonra bir çırpıda anlattı: Birinci sınıfın ilk günü sınıfa girdiğimde ilk gördüğüm kız oydu.

Neden?

Bilmem, dedi Ora kıkırdayarak, o da benim gibi kızıl saçlıydı.

Ya? Yoksa sen de mi kızıl saçlısın?

Kız kahkahalarla güldü, dolu dolu kahkaha atarken adeta şa-kıyordu. Yanında birisinin olmasına ve kızıl saçlı olduğunu bil-meden üç gece boyunca onunla böyle uzun uzadıya sohbet ede-bilmesine çok şaşırmıştı. Ama çillerim yok benim, diye açıklık getirdi hemencecik. Ada'nın çilleri vardı, yüzü onlarla kaplıydı, kollarıyla bacakları da. Bu anlattıklarım ilginizi çekiyor mu?

Bacakları da mı çilliydi?

Her yeri.

Neden sustun?

Bilmem. Anlatacak bir şey yok pek.

Olanı anlat.

Biraz şey de... Kız bir an tereddüt etti, dayanışma sırlarını paylaşp paylaşmama konusunda kararsızdı. Kızıl saçlıysan ilk önce etrafta başka kızıl saçlı olup olmadığını öğrenirsin.

Arkadaşlık etmek için mi? Yo, hayır, tam tersi. Değil mi?

Ora hayranlıkla gülümsedi karanlıkta. Bu çocuk sandığımdan daha akıllıymış. Aynen öyle, diye karşılık verdi. Yan yana gelmemek için falan işte.

Tıpkı benim gibi, ben de—ben de önce bücür birileri var mı yok mu ona bakarım.

Neden?

Öyle işte.

Yoksa sen... Dur, cüce misin sen?

Ayak bileklerine bile gelmediğime kalıbımı basarım.

Yok ya!

Ciddi söylüyorum, sirklerden ne teklifler aldığımı bir bilsen.

Söylesene.

Ne söyleyeyim?

Dürüst ol ama.

Dün ve bugün neden yanıma geldin?

Bilmem. Geldim işte.

Olsun, yine de söyle.

Boğazını temizledikten sonra cevapladı. “Avram, kıza, uykunda şakımaya başlamadan seni uyandırmak istedim diye yalan attı.”

Ne dedin?

“Uykunda şakımaya başlamadan seni uyandırmak istedim diye yalan attı uydurukçu Avram,” dedim.

Ah, sen—

Evet.

Başkası anlatırmış gibi söylüyorsun, kendi—

Tam üstüne bastın.

Sessizlik. Gizemli bir gülücük. Çarklar hem de her iki tarafta birden hızla dönüyordur.

Adın Avram demek?

Elden ne gelir? Annemle babamın kesesine uygun olan en ucuz isim buymuş.

Şöyle demişim gibi, “Benimle konuşurken sanki aktör falanmış gibi kasılıyor diye düşündü Ora.” Nasıl?

“Kıvırdın işte, diye iltifat etti Avram. “Beğenmişti, içinden şöyle geçirdi: Sevgili ruh, galiba bulduk—”

“Madem öyle biraz sus, dedi dâhi Ora, ardından okyanustan daha derin düşüncelere daldı.”

“Acaba okyanustan derin düşüncelerinde neler geçiriyor aklından, diye sordu Avram kaygıyla.”

“Onu gerçekten görmek istediği geçiyor aklından, bir dakikalığına—ve sonra Ora, tilki gibi kurnazca, bugün sandalyeden başka bir de *bunu* hazırladığını ona itiraf etti.”

Bir çıtırtı, bir tane daha, derken bir alev ve odanın içinde parlayan ışık. Yanan kibriti tutan uzun, açık tenli, narin bir kol uzanıyor. Işık su misali duvarlarda dalgalanıyor. Boş, çıplak yataklarla dolu, titreyen gölgelerin gezindiği, bir duvarı ve kapı pervazı olan geniş bir oda, ışığın tam altında da Avram, gözleri kamaştığından azıcık geride duruyor.

Bir kibrit daha çakıyor, ama daha aşağıdan tutuyor, onu utandırmak istemezmiş gibi. Alev vurunca delikanlının mavi pijamalar içindeki kalın, tıknaz bacakları görünüyor. Şaşırtıcı derecede küçük ellerini gergin bir biçimde kucağında kavuşturmuş, derken ışık kısa, kaskatı vücudun üst tarafına doğru yükseliyor, karanlığın içinde ablak bir yüz aydınlanıyor. Hasta olmasına rağmen yüzünde neredeyse mahcup bir yaşama arzusu beliriyor, meraklı ve hevesli, patlıcan gibi bir burun, şişmiş dudaklar, en tepede de karman çorman kara saçlar.

Kızı en çok hayrete düşüren dikkatle bakıp karar versin diye takındığı o yüz ifadesi, gözlerini sımsıkı yummuş, bütün hatlarını buruşturup durması oluyor. Bir an için havaya kırılacak bir şey atmış da korkuyla tuzla buz olmasını bekleyen birine benziyor.

Acıdan güçbela nefes alırken yanan parmağını yalıyor Ora. Kısa bir tereddüdün ardından bir kibrit daha yakarak büyük bir

ciddiyetle kendi alnına tutuyor. Gözlerini kapayıp kibriti hızla yüzünün önünde aşağı yukarı hareket ettiriyor. Gözlerini kırıştırırken dudakları hafifçe öne doğru uzanıyor. Gölgeler çıkık elmacık kemiklerine, küstah görünen şiş ağzına ve çenesine vuruyor. Bu güzelim yüz bir anlığına kararıp uykulu bir hal alıyor, sanki kaybolmuş veya terk edilmiş gibi, hoş, öyle görünmesi hastalıktan olabilir elbet. Kısa saçları cilalı tunç misali ışıldıyor ve kibrit söndükten, kız yeniden karanlığa gömüldükten sonra bile Avram'ın gözünü alan bir parlaklık yayıyor.

HEY—

Ne var, ne?!

Avram?

Ne var?

Uyudun mu?

Ben mi? Ben de sen uyudun sanmıştım.

İyileşeceğimizi düşünüyor musun gerçekten?

Tabii ya.

Ama ben buraya geldiğimde karantinada yüz kişi daha vardı.

Bizim hastalığımızı nasıl tedavi edeceklerini bilmiyorlardır belki?

Yani ikimizi mi kastediyorsun?

Geriye kim kaldıysa.

Biz kaldık, bir de şu çocuk var, hani sınıf arkadaşım olan.

Ama neden biz?

Çünkü bizde hepatit komplikasyonları var.

İşte bunu diyorum. Neden bizde?

Uyuyakalıyorum ben yine—

Ben uyanığım.

Neden habire uykum geliyor benim?

Bünyen zayıf.

Sen uyuma, bana göz kulak ol.

Konuş o zaman benimle. Anlat.

Ne anlatayım?

Kendini.

Kız kardeş gibi olduklarını söyledi. Herkes “Siyam ikizleri” dermiş onlara, oysa hiç birbirlerine benzemezlermiş. Sekiz yıl boyunca, altı yaşından on dörde, birinci sınıftan sekizinci sınıfın son dönemine kadar aynı sırada oturmuşlar. Okul bittikten sonra da ayrılmamışlardı; hep beraberlermiş, ya birinin evinde, ya diğerinin, sonra Machanot Olim gençlik hareketinde, arazi yürüyüşlerinde—Dinliyor musun bari?

Ne...? Evet, dinliyorum... Anlamadığım bir şey var—niye artık arkadaş değilsiniz?

Neden mi?

Evet.

Çünkü o artık—

Artık ne?

Yaşamıyor.

Ada?!

Kız, oğlanın sanki vurulmuş gibi geriye doğru sendelediğini gördü. Ora dizlerini karnına çekerek kollarıyla sardı ve ileri geri sallanmaya başladı. Ada öldü, Ada öleli iki yıl oldu, dedi içinden. Tamam, dert değil, herkes biliyor öldüğünü. Artık hepimiz alıştık buna, onun öldüğüne alıştık. Hayat devam ediyor. Ancak demin Avram’a gizli, çok mahrem bir şey söylediğini düşünüyordu, yalnızca Ada ile onun bildiği bir şeyi.

Derken nedense rahatladı. Sallanmayı kesti. Yeniden soluk almaya başladı, yavaş yavaş, dikkatlice, sanki ciğerlerinin içinde dikenler vardı ama bu çocuk onları özenle teker teker söküp atabilirmiş gibi acayip bir fikre kapılmıştı.

Peki nasıl öldü?

Bir trafik kazasında. Bu kadarını bilsen yeter—

Kaza mı?

Sende de aynı espri anlayışı var.

Kiminle aynı?

Onunla, hem de tıpatıp aynı.

Demek bunun yüzünden—

Ne?

Bunun yüzünden mi esprilerime gülmüyorsun?
Avram—
Evet.
Elini ver.
Ne?
Elini uzat, çabuk.
Ama buna izin var mı ki?
Saçmalama, elini ver sadece.
Yok, hani karantinadayız ya.
Biz zaten hastayız.
Ama belki—
Hadi ver şu elini!

Bak, ikimiz de terliyoruz.

Bu iyi.

Niçin?

Düşünsene, ya yalnızca birimiz terleseydi.

Ya da birimiz titreseydi.

Ya da kaşınsaydı.

Veya yalnızca birimiz—

Ne?

Anla işte.

İğrençsin.

Doğru ama değil mi?

Söyle o zaman.

Peki: sıçarken—

Kireç rengi—

Hem de kanlı, bolca.

Kız fısıldadı: Vücudumda o kadar çok kan olduğunu bilmezdim hiç.

Dışı sarı olan, deli gibi titreyen ve kan sıçan şey nedir? İşte, şimdi gülüyorsun... Kaygılanmaya başlamıştım...

Şunu dinle. Hastalanmadan önce bende hiç yok sanırdım—
Ne yok sanırdın?

Kan.

Buna imkân var mı?

Boş ver.

Böyle mi düşünüyordun?

Elimi tut, bırakma.

SAÇLARININ rengi dışında her şeyleri çok farklıydı, neredeyse birbirlerinin zıddıydılar. Biri uzun boylu ve güçlü, diğeri kısa ve tombul. Birinin berrak, kaygısız bir genç kız gibi ışıltılı bir yüzü vardı; diğeri çillerle dolu, sivri burunlu ve çeneli, kocaman çerçevesi gözlükleriyle allak bullak, kaygılı bir yüze sahipti ve Ora'nın babasının dediği gibi bir Yahudi köyünden yeni çıkmış genç bir öğrenciye benzerdi. Saç şekilleri de farklıydı: Ada'nın gür, kıvrır kıvrır, kabarık saçları vardı, öyle ki tarak girmezdi. Onun saçlarını örerdim, dedi Ora, kalın bir tek örgü, sonra kocaman Şabat çöreği misali başının üstünde kıvrırdım, öyle severdi. Başka kimse-nin yapmasına izin vermezdi ama.

Ada tam anlamıyla kızıl kafaydı, Ora'dan daha kızıldı, her zaman göze batardı. Şimdi kıvrılıp yattığı yerde onu görüyordu Ora: Ada'nın kibrit ucu gibi, yangın alevi gibi kafasını. Ora onu dikizliyordu, çaktırmadan bakıp gözlerini yumdu, Ada'ya dolu dolu bakmaya cesaret edemiyordu bir türlü. Uzun zamandır onu böyle renkli görmemiştim diye düşündü.

Hep bu yanımda yürürdü. İki eliyle Avram'ın elini kavramış, öyle anlatıyordu Ora. Sağ kulağı doğuştan sağırdı Ada'nın, o kulağıyla duyamazdı, ama biz hep konuşurduk, her konuda, her şeyi. Birden sustu Ora, ellerini Avram'dan çekti. Yapamam, dedi içinden. Neden şimdi kalkmış, Ada'yı ona anlatıyorum sanki? Hiçbir şey sormadı, sesi de çıkmıyor, kendiliğimden anlatmamı bekliyor galiba.

Derin bir nefes aldı, ona anlatmanın bir yolunu bulmaya çalıştı ama uygun sözcükler aklına gelmiyordu nedense. Yüreğini sıkıştırıyorlardı fakat dudaklarından dökülmemekte ısrarlıydılar. Ne anlatabilirdi? Hem bu çocuk ne anlayabilirdi? İstiyorum,

dedi onun adına düşünerek. Parmakları kımıldıyordu, öbür avucunun içine gömülmüşlerdi. Onları böyle beraber, birbirlerine kenetlenmiş halde hatırlıyordu, gülümsedi: Aklıma ne geldi biliyor musun? Önemli değil aslında, bir hafta önce, daha o olay olmadan önce, “Küçük Tavşancık”ın analizini yapıyorduk. Hani var ya, soğuk algınlığına yakalanan tavşancığı anlatan tekerleme?

Avram silkinerek uyandı ve hafifçe tebessüm etti. Ne, anlat-sana? Ora kahkaha attı. Birlikte yazmıştık, aslında çoğunu Ada yazdı, o hep daha yetenekliydi, bütün yazı hayvanlar âlemine yayılan bulaşıcı soğuk algınlığının ne kadar korkunç olduğunu anlatıyordu, yaratıkların en masumuna bile...

Avram kendi kendine fısıldadı: “Yaratıkların en masumuna bile.” Avram’ın sözcükleri ağzında yuvarlarken tatlarını aldığını, dilini üzerlerinde gezdirdiğini hissetmişti Ora, sonra ansızın yıllardır ilk kez beklenmedik bir biçimde hafızasının berraklaştığını fark etti: Ada ve Ora. Anılar geri geliyor diye düşündü heyecanla. “Sanatçı kişiliği” olan ya da olmayan oğlanlar hakkında bitmek bilmeyen tartışmalar, anne ve babaları hakkında birbirlerine iç dökmeler; neredeyse en başından beri aile sırlarından çok birbirlerine sadık kalmışlardı ne de olsa. Şimdi düşünüyordu da eğer Ada olmasaydı, iki insanın arasında böylesi bir yakınlık kurulmasının mümkün olduğunu asla öğrenemezdi. Bir de birlikte öğrenmeye başladıkları Esperanto vardı ama sonunu getirememişlerdi... Kinneret Gölü’ne yaptıkları yıllık okul gezisinde otobüste, Ada’nın midesi ağrıyordu. Öleceğim, demişti Ora’ya, Ora da oturduğu yerde gözyaşlarını tutamamıştı. Fakat gerçekten öldüğü zaman ağlamadım, biliyor musun, yapamadım. İçimde ne varsa kurumuştur. O öldüğünden beri bir kere bile gözyaşı dökmedim.

Oturdukları Neveh Şa’anan mahallesinde evlerinin arasında küçük bir yolla bir ara sokak vardı. Okula birlikte gider, eve birlikte dönerlerdi, karşıdan karşıya geçerken mutlaka el ele tutuşurlardı; altı yaşında edindikleri bu alışkanlığı on dört yaşına geldiklerinde de sürdürüyorlardı. Ora hatırlıyordu şimdi, bir keresinde, dokuz yaşındayken münakaşa etmişlerdi, o gün kar-

şıdan karşıya geçerlerken Ada'nın elini tutmamıştı, belediyenin arabalarından biri virajı alırken gelip Ada'ya çarpmış, havaya fırlatmış—

İşte yine gözünün önünden geçiyordu şimdi: Kırmızı manto-su paraşüt gibi açıldı, Ora hemen iki adım gerisindeydi, arkasına döndü, koşarak çalıların arkasına gizlendi, yere diz çöktü. İki eliyle kulaklarını kapatıp gözlerini yumdu ve hiçbir şey duymamak, görmemek için yüksek sesle şarkı söylemeye başladı.

Kostümlü prova olduğunu nereden bilecektim, dedi.

İnsanları kurtarmakta başarılı değilimdir, diye ekledi az sonra, bunu kendine hatırlatmak için söylemişti belki veya Avram'ı uyarmak için.

Sonra Hanuka tatili için okula ara verilmişti. Anlatırken sesi giderek kısılıyordu. Annem, babam, erkek kardeşim ve ben Nehariya'da tatil yapıyorduk, her yıl bayramın tamamını orada, bir misafirhanede geçirirdik. Tatil ertesinde sabahleyin okula gidiyordum, her sabah buluştuğumuz büfenin önünde bekledim Ada'yı, gelmedi, geç kalacaktım, ben de tek başıma yürüdüm ama sınıfta değildi, okulun avlusuna, ağacımızın oraya, birlikte takıldığımız her yere baktım ama yoktu, sonra zil çaldı, gelmemişi, belki hastadır diye düşündüm ya da geç kalmıştı, birazdan gelirdi. Derken sınıf öğretmenimiz girdi içeriye, adamın allak bulak olduğunu görebiliyorduk, hafifçe kaykılarak durmuştu, sonra konuşmaya başladı: Sevgili Ada'mız... Gözyaşlarını tutamıyordu, neler olduğunu anlamamıştık, hatta çocuklardan bazısı güldü, çünkü öğretmen hıçkırığa benzer tuhaf sesler çıkarıyordu, burundan...

Fısıldayarak, çabuk çabuk anlatıyordu Ora. Avram elini avuçlarına alıp sıktı, canı acımişti Ora'nın, ama elini çekmedi.

Öğretmen daha sonra Ada'nın kaza geçirip öldüğünü söyledi, önceki gece, Ramat Gan'da. Kuzeni orada oturuyormuş ve cadde-de yürürken bir otobüs çarpmış, işte hepsi bu kadardı.

Avram elinin üstünde Ora'nın hızlı ve sıcak nefesini hissediyordu.

Sen ne yaptın?

Hiç.

Hiç mi?

Oturdum. Hatırlamıyorum.

Avram derin bir nefes aldı.

Sırt çantamda iki kitabı vardı. *Gençlik Ansiklopedisi*'nin iki cildi. Tatilden dönüşte iade etmek için yanımda getirmiştım, merak ediyordum, şimdi onları ne yapacaktım?

Demek ilk böyle duydun. Sınıfta?

Evet.

Olamaz.

Oldu.

Peki sonra ne oldu?

Bilmem.

Annesiyle babası?

Ne olmuş onlara?

Onlara ne oldu?

Onlara ne olduğundan haberim yok.

Düşünüyorum da, eğer benim başıma böyle bir şey gelse ve kaza geçirsem annem delirir herhalde, kahrından ölür.

Ora yattığı yerde doğruldu, elini geri çekti, duvara yaslandı.

Bilmem... Hiçbir şey söylemediler.

Nasıl olur?

Ben onlarla ko...

Duyamıyorum, yakına gel.

Onlarla konuşmadım.

Hiç mi?

O günden beri hiç.

Dur, yoksa onlar da mı öldü?

Onlar da mı? Hayır, tabii... Hâlâ aynı evde oturuyorlar.

Ama dedin ki... Siz ikiniz, kardeş gibi—

Gitmedim oraya....

Vücudu kasılmaya başlamıştı. Yok, aslında—sevimsiz, kesik kesik kahkahalar attı. Gitmesen daha iyi olur, onların acısını artı-

rırsın, demişti annem. Ora'nın gözleri karardı yine. Hem böylesi daha iyi, inan bana, en iyisi bu, her şeyi konuşmak zorunda kalmıyorsun böylece.

Avram ses çıkarmadan oturuyordu. Burnunu çekti.

Ama sınıfta onun hakkında bir yazı yazdık; bütün çocuklar bir şeyler karaladı ve ben de yazdım; kompozisyon öğretmeni yazıları toplayıp bir kitapçık hazırladı, annesiyle babasına göndereceğini söyledi. Ansızın Ora yumruğunu ağzına bastırdı. Bunları neden anlatıyorum ki sana?

Avram sordu, başka kardeşi var mıydı bari?

Hayır.

Tek çocuk muydu?

Öyleydi.

Yalnızca sen ve o.

Anlamıyorsun, ne olduğunun önemi... Haklıydılar!

Kimler? Kimden bahsediyorsun?

Annemle babamdan. Babam değil de annem, böyle konuları herkesten iyi bilir. Holokost'u yaşamış. Hem Ada'nın annesiyle babasının da onlara gitmemi istemeyeceğinden eminim, beni çağırmamalarının sebebi de bu olmalı. Yoksa çağırırlardı, değil mi?

Şimdi gidebilirsin ama.

Hayır, olmaz. O günden beri kimseyle onun hakkında konuşmadım, ayrıca—Başı sallanıyor, bütün vücudu titriyordu. Sınıfta kimse ondan bahsetmiyor artık, asla, iki yıldır... Başını duvara vurmaya başlamıştı Ora: Bir tos bir hece, bir tos bir hece. San-ki-hiç-ol-ma-mış-gi-bi.

Avram kes deyince Ora hemen durdu. Gözlerini karanlığa dikmişti. Şimdi ikisi de duyuyordu: Dışarıda bir yerlerde, uzak-taki odalardan birinde hemşire ağlıyordu. Usulca, içini çeke çeke.

Biraz zaman geçtikten sonra sordu Avram: Sınıfta onun oturduğu sırayı ne yaptılar?

Sırayı mı?

Evet.

Ne demek bu şimdi? Yerli yerinde duruyor.

Boş mu?

Tabii boş, aynı sıraya kim oturur ki?

Ora susmuş, oturduğu yerde temkinli bir tavır takınmıştı. Aslında çoktandır işkilleniyordu, bu çocuk ve peluş ayı misali sevimli bakışları hakkında yanılıyor olabilirdi pekâlâ, biraz gülünç görünüyordu. İlk kez olmuyordu bu, pat diye, kulağa masumane gelen ama daha sonra Ora'nın içine işleyen bir soru sorması.

Sen aynı sırada oturmaya devam ettin mi?

Evet... Hayır... Beni arkaya gönderdiler. Yerimi değiştirdiler, hatırlayamıyorum, onunkinden üç sıra geriye ama yan tarafa.

Nereye?

Ne nereye?

Göstersene, dedi Avram merakla, sabırsızlanmıştı. Tam olarak nereye?

Alışkın olmadığı yeni bir bıkkınlık dalgası sarmıştı kızı, uysallığın verdiği zayıflıktan ileri geliyordu. Bizim sıramız buradaydı dersek diye gevelerken parmağıyla Avram'ın elinin üstünde hayali çizimler yaparak gösteriyordu, beni taşıdıkları sıra da şurada.

Öyleyse bütün gün gözünün önündeydi.

Öyle.

Ama neden seni başka bir yere oturtmadılar? Belki ön sıralardan birine, böylece durmadan oraya bakmak—

Sus, bu kadarı yeter, kapa çeneni! Sen susmak nedir bilmez misin?

* * *

Ora—

Yine ne var, ne istiyorsun?

Düşünüyordum da belki bir gün, ne bileyim...

Ne?

Laf olsun diye söylüyorum, belki gider, annesiyle babasını ziyaret ederiz?

Sen ve ben mi? Ama nasıl?

Eğer bir gün Hayfa'ya gidersem, bilmiyorum, istersen seninle gelebilirim.

Ora'nın genzinde çaresiz bir civciv öfkeyle kanat çırpmaya başlamıştı sanki.

Annesiyle babasının... Bizim sokağın köşesinde bir dükkânları var, biz artık oradan...

Ne, anlatsana—

Alışverişi kestik.

Kestik derken?

Oraya uğramasak iyi olur, demişti annemle babam, yani annem.

Sen itiraz etmedin mi?

Biz de öbür sokaktan alışveriş ediyoruz...

Peki ama nasıl—

Avram, sarıl bana!

İrkilmişti, kızın korktuğunu hissediyordu, el yordamıyla yolunu bulmaya çalışırken dizlere çarptı, sonra incecik, sivri bir dirsek geldi eline, hafif bir kıvrım, ateşler içinde yanan bir ten, bir ağzın ıslaklığı. Omzuna dokunduğu anda kız sımsıkı yapıştı ona, vücudu tir tir titriyordu, onu kollarıyla sardı ve bir anda bütün kederini içinde hissetti.

Birbirlerine sımsıkı sarılarak öylece oturdular. Ora, yolunu kaybetmiş küçük bir kız misali, ağzı açık, salya sümük ağlıyordu. Nefesinin kokusu geliyordu Avram'ın burnuna, hastalık kokuyordu. Nemli başını, ter içinde kalmış saçlarını, ıslak yüzünü tekrar tekrar okşayarak, tamam, tamam, geçti diye teselli etti onu. Kızın yatağında dip dibe oturuyorlardı, herkesin onları unutmasının iyi olduğu geçiyordu Avram'ın aklından. Birkaç gün daha böyle devam etse hiç aldırmazdı doğrusu. Arada bir eli kızın sıca-cık ensesine ya da ceviz gibi pazuları olan uzun ince kollarına gidi-veriyordu kazara. Sadece iyi ve nazik olmak için bütün gücüyle mücadele ediyordu, fakat böyle çabaladıkça, ister istemez, aynı zamanda dolambaçlı mastürbasyon gezintilerine malzeme toplamış oluyordu. Ora avucunun içine konarcasına başını hafifçe

geriye yasladı. Avram kendisini kuşatan sisin içinde hesap yaptı, böyle bir an, birkaç hafta boyunca ona yeterdi. Ama olmaz, onu rahat bırakmam gerek diye hizaya çekti kendini. Başına musallat olmamalıyım.

Daha sonra, uzun bir süre sonra Ora burnunu pijamasının kolu-na sildi. Çok naziksin, biliyor musun? Diğer çocuklara benzemi-yorsun.

Hakaretlerle başlamamış mıydık?

Böylesi daha iyi. Durma.

Ya bu?

Bu da.

ERTESİ akşam—artık günleri, geceleri saymayı bırakmıştı Ora—Avram koğuşuna bir tekerlekli sandalye getirdi. Soğuk terler dö-kerek uyanmıştı. Aynı tuhaf kâbusu görmüştü yine, metalik bir ses korkunç sahneler anlatarak başına musallat oluyordu. Bazen koğuşta, koridorun az ilerisinde ya da boş odalardan birinde ça-lan transistörlü radyodan geldiğini sanıyordu. Hatta bunun İb-ranice yayın yapan “Kahire’deki Gök Gürültüsünün Sesi” oldu-ğunu düşünüyordu, sınıftaki çocuklar ağdalı bir dille konuşan Mısırlı spikerin yanlış telaffuzunu bile taklit ederdi. Bazen de se-sin kendi içinden geldiğine, Siyonist mevcudiyetinin “düşmanın ayağından donunu dahi alan” ihtişamlı Arap orduları tarafından neredeyse tamamen silindiğini anlattığına inanıyordu. Cesur Arap savaşçılar şu anda dalga dalga, akın akın Beerşeba, Aşke-lon ve Tel Aviv’e girdiler, diyordu ses, Ora ise terden sırılsıklam olmuş, kalbi güm güm atarken orada yatmaya devam ediyordu. Ada’nın bütün bunları, burada Ora’nın başına gelenleri bilmedi-ğini düşündü. Hiçbirinin Ada’nın zamanında yaşanmadığını. Ne demekti bu şimdi, onun zamanında yaşanmaması? Eskiden aynı zamanı paylaşırken, şimdi Ada’nın zamanının sona ermiş olma-sından, artık zamanda var olmamasından bir anlam çıkarabilir miydi? Bu mümkün müydü?

Sonra Ora'nın kulağına tekerlek gıcırtısı ve keskin, hırıltılı bir nefes sesi geldi. Mırıltıyla seslendi: Avram? İyi ki geldin, bak, dinle neler oldu bana... Derken nefes alıp veren iki kişi olduğunu fark etti odada, yatakta doğruldu ve rutubetli çarşaflara sarınarak gözlerini karanlığa dikti.

Bak sana ne getirdim, diye fısıldadı.

Bütün gün geri gelsin, yanında olsun, onunla konuşsun, sanki ağzından çıkan her söze önem verirmiş gibi can kulağıyla onu dinlesin diye beklemişti Ora. Başını, ensesini hipnotize edici yumuşak parmaklarıyla okşamasını özlemişti. Kız eli gibi yumuşacıktı parmakları, bebek eli gibi. Ürpertiler ve karabasanlar arasında geçen açık seçik birkaç dakika boyunca onunla burada geçirdiği geceleri gözünün önüne getirmeye çalışmış ve Avram'dan başka her şeyin aklından uçup gittiğinin farkına varmıştı. Onu hatırlarken bile zorlanıyordu. Gördüğü ve tanıdığı biri olarak canlandıramıyordu bu çocuğu hayalinde. Yine de kâh uyur kâh uyanık halde, tekrar tekrar yüzünü okşayan, boynunu ovalayan elini hayal ederek yatıyordu saatlerdir. Kimse böyle dokunmamıştı ona, zaten dokunan da çok azdı, eğer hiçbir kızla öyle birlikte olmadıysa, tam olarak ne yapacağını nasıl biliyordu? İçinde ona doğru kabaran sıcaklık dalgasıyla birlikte, gelsin de yan yana yatsınlar, yine sohbet etsinler diye bütün gün bekledikten sonra, Avram kaba saba davranarak kusur işlemişti işte. Hani sinemada film izlerken perdede birileri öpüşünce edepsiz sesler çıkaran ergen oğlanlar gibi, odasına gelirken yanında başka birini getirmiş—

Tekerlekli sandalyedeki oğlan, hafif hafif horlayarak uyuyan ve besbelli nerede olduğunu bilmeyen biriydi. Avram iterek içeri sokmuştu onu, dolaba çarptı, yatağa çarptı, özür dileyerek açıklamaya çalışıyordu: Bütün gece yalnız bırakmaya kıyamadım. İlan kâbuslar görüyor, ateşi kırk, belki daha bile yüksek, halüsinasyonlar görüyor, ölecek diye ödü patlıyor, ben sana gelmek için çıktığım zaman Arapların kazandığını söyleyen korkunç sesler duyuyor.

İlan'ın tekerlekli sandalyesini duvara çevirip el yordamıyla kıza doğru ilerledi. Daha yaklaştıktan kızın saçlarının diken diken olduğunu sezebiliyordu. Ora'yı afallatan zarif bir hareketle yatağa oturmayıp usulca hemen yanındaki sandalyeye çökerek beklemeye koyuldu.

Ora bacaklarını karnına çekip kollarını göğsünde kavuşturmuş, öfkeli bir sessizlik içinde bekliyordu. Ebediyete kadar hiçbir şey söylememeye ant içmişti ama çok geçmeden patladı: Eve gitmek istiyorum, burada kalmak canıma tak etti.

Gidemezsin, hastasın hâlâ.

Umurumda değil!

Biliyor musun, dedi Avram nazikçe, o da Tel Aviv'de doğmuş.

Kim?

O. İlan.

Ne güzel.

Kudüs'e geleli daha bir yıl olmuş.

Aman da aman.

Babası ordunun buradaki üslerinden birinde komutan gibi bir şeymiş. Albay galiba. Komik bir şey duymak istersen—

İstemem.

Avram odanın köşesine doğru çaktırmadan baktı, öne eğildi ve fısıldadı: Ne anlattığının farkında değil.

Ne demek istiyorsun?

Uykusunda yani, yüksek ateşten, geveleyip duruyor.

Ora eğildi, fısıldadı: Ama bu şey sayılmaz mı... Ayıp değil mi?

Bir şey daha diyeyim mi?

De bakalım.

Aslında biz konuşmayız birbirimizle.

Neden?

Sadece ben değil, bütün sınıf, hiçbirimiz konuşmayız onunla.

Onu dışladınız yani?

Hayır, tam tersi. O bizi dışladı.

Nasıl yani, bir çocuk bütün sınıfı mı dışlıyor?

Bir yıldır böyle.

Sonra?

Anlattım ya, ateşi yükselince susmaz oldu... Ne?

Bilmem. Sence biraz...

Sıkıldım, bu nedenle bazen... Onu dürtüyorum işte, o da karşılık veriyor.

Uykusunda mı?

Bilmem, yarım yamalak farkında galiba, ama tam değil.

Ama bu—

Ne?

Ne bileyim, başkasının mektuplarını okumak gibi değil mi?

Ne yapabilirim, ellerimle kulaklarımı mı kapayayım? Doğrusunu istersen bir de—

Bir de ne?

Uyanık olduğu zaman ondan nefret ediyorum, okulda olduğu gibi, ama uykudayken...

Ne oluyor?

Farklı biri gibi geliyor. Annesiyle babasından bahsediyor mesela, tamam mı? Babasını, orduyu falan anlatıyor.

Sahi mi?

Ben de ona kendi annemle babamdan söz ediyorum, babamın bizi nasıl terk ettiğini, onun hakkında neler hatırladığımı falan işte.

Ya.

Her şeyi dobra dobra anlatıyorum. Ödeşiyoruz böylece.

Ora oturduğu yerde kımıldanıp battaniyeye sarındı. Avram'ın sesini esrarengiz bir hava sarmış, bu da Ora'nın gerilmesine, balırlarının kasılmasına neden olmuştu.

Dün mesela, dedi Avram, sabahleyin senin yanından döndükten sonra ateşten abuk sabuk konuşuyordu, sokakta gördüğü bir kızla ilgili bir şeyler anlattı, onunla konuşmaya utanmış, yüz vermez diye çekinmiş... Avram kıkırdadı. Ben de anlattım işte.

Ne anlattın?

Merak etme, hiçbir şeyin farkında değil.

Dur bir dakika, ne anlattın ona?

Seninle benim, biliyorsun işte, konuştuklarımızı, Ada hakkında—

Ne?

Ama uyuyordu...

Fakat onları *sana* anlatmıştım ben! Özel konulardı, benim sırlarım!

Evet, ama zaten o—

Aklını mı kaçırdın? Sır saklamasını bilmez misin? İki saniye bile tutamaz mısın çeneni?

Hayır.

Hayır mı?

Ora yataktan fırladı, dermanı olmadığını unutmuş, koğuştaki dört dönüyordu. İğrenerek, Avram'dan da, başı göğsüne düşmüş, uyurken ateşli soluğunu üfleyen öbür çocuktan da uzaklaştı.

Ora, yapma... Dur, beni dinle, senin yanından ayrılınca kendimi çok...

Çok ne? Haykırdı Ora, şakakları patlayacak gibi zonkluyordu.

Ben, ben... Çok dolmuştum, çünkü öyle—

Ama sırdı! Sır! Gayet basit, değil mi?

Ora yaklaşmış, parmağını sallayarak avazı çıktıkça bağııyordu, Avram biraz geriledi. Başından beri senin hakkında tam da böyle düşünmüştüm, hepsi bağlantılı!

Ne, ne bağlantısı?

Herhangi bir gençlik hareketinin içinde olmaman, spor yapmaman, bütün o felsefe yapmalar, hiç arkadaşının olmaması— hiç arkadaşın yok, değil mi?

Ama bunların onunla ne ilgisi var?

Biliyordum! Ayrıca senin, nasıl da... Tam bir *Kudüslü* işte!

Zıplayıp yatağına girdi ve battaniyeyi burnuna kadar çekti, gömüldüğü yerde sakinleşmeye çalışıyordu. Kendiyle ilgili bir daha tek bir söz etmesine imkân yoktu. Ona güvenebileceğini sanmış, öyle düşünmüştü. Onun gibi zavallı birine nasıl da kaptırmıştı kendini? Hadi, defol git buradan! Çek git, işittin mi? Yürü git, uyumak istiyorum.

Nasıl yani, bu kadar mı?

Bir daha da gelme! Sakın!

Peki, diye mırıldandı Avram. Öyleyse... İyi geceler.

İyi geceler ne demek? Onu burada, bana mı bırakıyorsun?

Ne? Ah, affedersin, unuttum.

Ayağa kalkıp kamburunu çıkararak el yordamıyla ağır ağır yürüdü.

Dur bir dakika!

Yine ne var?

Önce ona ne anlattığını söyle bana. Tam olarak ne dediğini bilmek istiyorum!

Şimdi mi söyleyeyim?

Sence ne zaman daha uygun olur? Mesih'in gelmesini mi bekleyelim?

Ama öyle bir çırpıda anlatılmaz... Bak, oturmam gerek.

Niye?

Çünkü mecalim yok.

Ora bir an düşündü. Otur, ama sadece bir dakika.

Gerisingeri sert adımlarla geldiğini duydu, yatağının kenarlarına çarpınca sövüp sayıyordu, sandalyeyi bulana kadar elleriyle sağı solu yokladı, sonra kendini bıraktı. İlan'ın kesik kesik nefes alıp verdiğini, uykusunda inlediğini duyuyordu. İniltilerinden sesini tahmin etmeye, karanlıkta nasıl görüldüğünü kestirmeye çalıştı. Oğlanın onun hakkında neler bildiğini merak etti.

Dışarıda bir yerlerde bir ambulansın sireni çalıyordu. Uzaklardaki patlamaların yankısı buraya kadar geliyordu. Ora dudaklarını büzüp nefes verdi. Kafasının içi uğulduyordu. Duyduğu öfkeyi abarttığının çoktan farkındaydı, hatta öfke gösterisi bile olabilirdi bu, içinde kaba kalleş şefkatten korunmaya çalışıyordu. Sevdiği ve değer verdiği bütün insanlardan nasıl uzaklaştığını fark etmek paniğe sürüklemişti onu. Hastanede geçen onca gün boyunca Asher Feinblatt aklına bile gelmemişti neredeyse. Oğlanı, annesiyle babasını, okul arkadaşlarını boykot ediyordu. Sanki artık bütün dünyası hastalık, ateş, mide ve kaşıntıdan iba-

retti. Bir de üç dört gün öncesine kadar tanımadığı Avram'dan. Nasıl olmuştu? Ne olmuştu da unutmuştu herkesi? Bunca zamandır neredeydi, nasıl rüyalar görmüştü?

Ateşler içinde yanan bedenini bir ürperti kaplamıştı yine. Avram karşısında uyuyordu, hafifçe iç çekti. İlan da koğuşun öbür tarafında sessiz bir uykuya geçmişti. İkisinin de onu biraz olsun rahat bıraktıklarını düşündü, nihayet başına gelen çok daha önemli şeylere kafa yorabilecekti. Yatakta dimdik oturdu, kollarını dizlerine dolamıştı. Kendi hayatının fotoğrafından yavaşça kesilip çıkarıldığı gibi bir duyguya kapıldı, eskiden Ora'nın durduğu yerde artık silik bir delik olacaktı.

Anlaşılmaz, boğuk bir ses onu kafasını dolduran düşüncelerden, dört bir yanını saran uykulu hırıltılardan kopardı. Önce sesin Avram'dan geldiğini fark etmedi, herhalde öbürü, psikopat arkadaşı kendi kendine konuşmaya başladı diye düşününce gerildi. Seni elinde kibritle ilk gördüğüm anda aklımdan geçen ne varsa anlatabileceğimi düşünmüştüm. Ama bana kızacağını biliyordum, dur da anlatayım, huysuz kızıl kafanın tekisin sen, hemen parlıyor, öfkene hâkim olamıyorsun. Bak ne diyeceğim, sinirlendiysen tekmele beni. Bugün tekme atmıyor, belki de bugün tekme orucu tutuyordur, kimbilir, belki de çaresiz bücürlerin tekmelenmesini yasaklayan bir tarikata falan girmiştir? Bak, şimdi gülümsedi. Karanlıkta bile görebiliyorum dudaklarını. Ne harika bir ağzı—

Avram bekledi. Ora yutkundü. Vücudunun her yerini ter kaplamıştı bir anda. Ora battaniyeyi burnuna kadar çekti, karanlıkta yalnızca gözleri parlıyordu. Tekmelemedi diye aklından geçirdi Avram, demek ki izin veriyor, mesela... Kararsız kalmıştı, çok güzel olduğunu söyleyebilirim, gördüğüm en güzel kız olduğunu, hem de burada, hastanede ateşler içinde yatsa ve hasta olsa bile. Karanlık olmasına rağmen onu gördüğüm ilk andan beri ışıldadığını, parlak, duru... Kendini kibrit alevinde gösterdi bana, sonra gözlerini yumdu, kirpikleri titriyor... Konuştukça heyecanı da artıyordu Avram'ın. Alev alev yanıyordu, cesaretle kabarmıştı.

Ora'nın kalbi öyle hızlı çarpıyordu ki bayılacağını sandı. Arkadaşlarından biri, kız ya da erkek fark etmez, onu böyle görse, bu söylenenleri ses çıkarmadan dinlediğini görse, gözlerine inanamazdı. Bizim kendini beğenmiş Ora mı bu? Bizim dik kafalı Ora?

Fakat beni büyük bir kahraman olarak görmemeli, dedi Avram çatallı bir sesle. Böyle bir kızla hiç konuşmamıştım, belki yalnızca hayalimde. Ellerini yumruk yapıp yanaklarına götürdü, gözlerini içinde yanan kor ateşin parıltısına dikti. Bu kadar güzel birine bu kadar yakın olma şansım olmamıştı hiç. Bu bir kenarda dursun diye not ediyorum, çünkü şu anda şöyle diyordur içinden: Ah, işte bütün kızları önünde diz çöktüren şu bitirim delikanlılardan biri. Her ne kadar çenesini gerip dudaklarını büzmüş olsa da yanağında beliren gamze güldüğünü ele veriyordu Ora'nın. Amma tuhaf biri diye düşünüyor. Ciddi mi yoksa şaka mı yapıyor, çok mu akıllı ya da su katılmamış salak mı, hiç belli değil. Havası durmadan değişiyor bu çocuğun. Alnındaki teri battaniyeye sildi ve onun en sinir bozucu yanı, delirmek işten değil dedirtecek gerçekten en katlanılmaz özelliği, karşısındakini devamlı sinir etmesi, insana ondan bir an bile yakayı kurtaramadığı duygusu vermesiydi Ora'ya göre. Çünkü iki gün önce gelip yanma oturduğu andan itibaren onun ne zaman heyecanlandığını, ne zaman sevindiğini ya da üzüldüğünü, hepsinden önemlisi ne zaman kendisini istediğini bilmişti hep. Nasıl da kaba, gerçek bir yankesici, tam bir casus diye düşünürken ansızın küçük dil gibi içinde kıvrılarak kayan kıvrak ve morarmış ufacık bir yılanbalığı belirdi, ama Ora'ya ait değildi, nereden gelmişti acaba? Ora korkuyla yerinden sıçradı: Buraya gel! Bir dakika dur şurada!

Ne... Ne oldu?

Ayağa kalk!

İyi de ben ne yaptım şimdi?

Kes sesini. Arkanı dön!

Karanlıkta sırt sırta gelene dek ilerlediler. İkisi de hastalığın ve başka duyguların verdiği ateşle titriyordu, birbirlerine değen bedenleri kıpır kıpırdı. İlan oflamıştı o anda, berbat bir zaman-

lama olduğunu düşündü Avram. Ne olur şimdi uyanmasın diye içinden yalvardı. Kızın baldırlarının kendi baldırlarına, esnek kalçalarının kendi kalçalarına değdiğini hissediyordu. O andan sonra işler rayından çıktı: Avram'ın omuzları kızinkilerden daha aşağıda bir yerdeydi. Başı ensesine geliyordu. Senin başın benimkinden daha yukarıda, dedi usulca. Korkularının acımasızca gerçek olmasına kendi de şaşmıştı. Ama ikimiz de aynı yaştayız diye karşılık verdi Ora usulca, sonra ona döndü. Karanlığa rağmen delikanlının yüzünü ve ona hüzünlü, özlem dolu bakışlar atan kocaman, iri iri açılmış gözlerini görebiliyordu. Bir anda Ada'yı aradı, onu hayata bağlayacak gülünç bir şey gösterecekti, çocuğun duruşunu ve bütün varlığını, genel olarak bu yeri ve elbette koğuşun öbür ucundan zihninde olan biteni seçebilen oğlanı gözlerinin önüne serecekti. Ne var ki kalbi gelecek kötü haberlerin beklentisiyle kaskatı kesmişti.

Hey, diye fısıldadı, beni görebiliyor musun? Evet, dedi Avram mırıldanarak. Nasıl oluyor da şimdi görebiliyoruz, diye sordu Ora, yine sanrılar görmekten korkuyordu. Delikanlı kahkahalarla güldü. Ora onu kuşkulu gözlerle inceledi. Komik olan ne? Kendimle ilgili kötü sözler etmeme izin vermemen. Gülünce yüzü değişmişti Avram'ın. İnci gibi dişleri vardı, parlak ve düzgün, dudakları da güzeldi. Ağız çevresi başka birine benziyor diye geçirdi içinden Ora. Eğer kızın biri onu öpmeye kalkarsa herhalde gözlerini kapatır, yalnızca ağzını hissetmekle yetinir. Peki bir tek ağız yeterli gelir mi? Saçma bir düşünce. Ora'nın dizleri titredi bir an. Yere kapaklanacaktı az kalsın. Hastalık onu yiyip bitirmişti. Paçavraya dönmüştü. Delikanlının pijamasına yapıştı, üstüne devrilmesine ramak kalmıştı. Yüzleri yakındı birbirlerine. Onu öpmeye kalksa, geri çekilecek dermanı yoktu Ora'nın.

Ona kendi sesini anlatmak istiyorum, dedi Avram, çünkü ses benim için her şeyden önemli, dış görünüşten bile önce gelir. Öyle bir sesi var ki tanıdığım kimseninkine benzemiyor, rengi turuncu, iki gözüm önüme aksın öyle, gülme, kenarlarında da biraz limon sarısı, çağlar gibi, pınar gibi. Eğer isterse, hemen şimdi ta-

rif edebilirim ona, günün birinde ona mektup yazmak isterdim, ama ilginçtir olmaz demiyor...

Evet, diye fısıldadı Ora.

Avram yutkundu, ürpermişti. Galiba seslerle ilgili bir parça olacak, dedi. Sadece sesler. Birkaç gündür aklımda, konuşmaya başladığımızdan beri, şöyle başlayacak: On dört nota olacak, tamam mı? Tekli notalar peş peşe, sonra insan sesleri. İnsan seslerini çok severim. Dünyada daha harika ses yoktur, var mıdır sence?

Sahi mi? Demek sen, yoksa sen beste mi..?

Hayır, beste denemez, daha çok bir karışım sayılır... Neyse boş ver. Sesler, son zamanlarda en çok onlar ilgilendiriyor beni.

Ya.

Ama neden on dört diye fısıldadı, sanki Ora orada değilmiş gibi yüksek sesle düşünüyordu. Kulağıma on dört ses geliyor ama neden? Kendi kendine mırıldandı: Bilmem. Bana öyle geliyor herhalde. Uzun bir notayla başlayacak, anlıyor musun? Bir tür “Ah...” Altı vuruş, o kaybolurken öteki ses girecek: “Ah...” Siste giderken birbirlerine siren çalan gemiler gibi. Hiç duydun mu onları?

Duymadım... Evet, ben Hayfalıyım.

Hüzünlü bir melodi olacak. Dişlerinin arasından soluk aldığıı sezmişti Ora. Göz açıp kapayınca kadar Avram'ın hüzne kapıldığıı, artık bütün dünyanın hüzne gömüldüğünü hissediyordu, ister istemez içinde kabaran yürek burkan kederi duydu.

Ada yüzünden olabilir mi?

Ne onun yüzünden olabilir mi?

Anlatmıştım ya, o on dört yaşındayken—

Ne?

Notalar dedin ya, on dört tane varmış?

Ha, dur—her yıl için bir nota mı diyorsun?

Olabilir.

Yani sence—onun yaşadığı her yıla bir veda mı?

İşte öyle bir şey.

Hoş olur bu. Sahiden... Hiç aklıma gelmemiştir. Her yıl için bir tane.

Oysa fikir senindi, dedi Ora gülerek, bu kadar etkilenmen gülünç.

Ama sen dile getirdin, diye güldü Avram, bu fikri bana gösteren sensin.

İLHAM kaynağımsın, derdi Ada çocuksu bir ciddiyetle. Ora da kahkahalarla gülerdi. Ben mi? Ben sana ilham mı veriyorum? Benim ufacık bir beynim var ama! Hatırladı Ora, Ada daha on üç yaşındaydı, ölümüne bir yıl vardı, ama bundan bihaber olması, kendi işine bakması, her zamanki gibi hareket etmesi ve asla aklına getirmemesi korkunçtu aslında, buna rağmen yüreğinin derinlerinde bir şeyler uyanmıştı galiba, içine işleyen, olgun, elle tutulur bir şeyler, Ora'nın elini tutup coşku ve minnetle ileri geri sallayarak, evet, sen, demiştir, sen. Orada sessiz sedasız otururken tek bir söz ediyorsun veya öylesine bir soru soruyorsun, hiç önemi yokmuş gibi, derken hop! Zihnimdeki bütün taşlar aniden yerli yerine oturuyor, birdenbire ne demek istediğimi çok iyi anlıyorum. Ah Ora, ben sensiz ne yapardım! Sensiz nasıl yaşardım?

Hatırladı. Birbirlerinin gözlerinin içine bakmışlardı. Bir yıl, aman Tanrım.

Hayat dolu ve tezcanlı, hatırası bile artık dayanılacak gibi değildi. Ada defterine yazdığı öykülerle şiirleri kâh farklı seslerle yaparak kâh el kol hareketleri eşliğinde ona okurdu, bazen de şapka ve eşarp takıp farklı karakterleri kostümleriyle canlandırır, onlarla birlikte ağlar, birlikte gülerdi. Çillerle kaplı al yanakları kafasının içinde alevler zıplıyormuş da gözlerinden görünüyormuş gibi kızarırdı. Ora bacak bacak üstüne atar, tam karşısında oturarak pürdikkat onu seyrederdi.

Ada'nın okuması bitince çoğu zaman yorgun düşer, dalgın ve boş bakardı, ama Ora hemencecik toparlanırdı. Şimdi sıra ondaydı. Ada'ya sarılacak, kucaklayacak, acılarını dindirecek, Ora'nın elini tutmadığı bir an bile olmasına izin vermeyecekti.

Acaba bir sevgilisi var mı, merak ediyorum, diye söylendi Avram kendi kendine, sesi uzaktan geliyordu, boğuk, ayakta uyur gibi. Olmadığını söylediğini biliyorum, ama bu mümkün mü? Öyle bir kız bir an bile yalnız kalmaz, Hayfalı çocuklar aptal değil ne de olsa. Avram durdu, cevabını bekledi. Ama Ora bir şey söylemedi. Bana erkek arkadaşından bahsetmek istemiyor mu acaba? Sahiden yok mu? Yok, dedi Ora usulca. Nasıl olur diye fısıldadı Avram. Uzun bir sessizlikten sonra, bilmiyorum, dedi Ora, bu çocuğun konuşma tarzına kapılmıştı istemeden, kendisi hakkında böyle konuşmak çok kolay geliyordu. Uzun süre bir erkek arkadaşı olmasını bile istemediğini anlattı. Dudaklarından dökülen sözcükleri farkına varmadan koğuşun kenarından gelen yavaş, gergin kalp atışlarının ritmine uyduruyordu. Üstelik doğru dürüst kimse yoktu, yani ona göre biri.

Avram, hiç âşık olup olmadığını sordu ona. Ora'dan yanıt gelmeyince karanlıkta kızın iyice içine kapandığını düşündü, uzun boynunu acıyla koğuşun karşısına çevirerek omzuna eğmişti, sanki şimdi o da Avram'ın vücudunu yakalayan amansız gücün pençesindeydi. Âşık olduğun biri vardı öyleyse, dedi Avram, oysa Ora yoktu dercesine başını sallıyordu. Yok, hayır, bir ara öyle sanmıştı, ama artık aşk olmadığını biliyordu. Hiçbir şey değildi diye mırıldandı, yalnızca zaman kaybı. Ona Asher'ı anlatmaya başladığı anda hakikatin, iki yıllık hiçliğin kabarmış bulanık sel suları misali boşalacağını sezmişti, geriye dönmenin yolu yoktu ve bunları Avram'a söylemeye can atması, anlatmak için yanıp tutuşması kızı ürkütmüştü.

Bekle bir dakika, diye fısıldadı Avram, kapı eşiğindeydi, hemen geliyorum, dedi. Ne? Neredesin? Ora çılgına döndü. Neden beni bırakıp gidiyorsun şimdi? Sadece bir dakikalığına, dedi Avram, az sonra buradayım.

Geriye kalan gücünü toplayarak uzaklaştı, dışarı çıktı. Koridorun duvarlarına yaslanarak ilerliyor, kızıdan uzaklaşıyordu, birkaç adımda bir durup başını iki yana sallıyor, kendi kendine, geri dön, hemen şimdi dön, diyordu, fakat kendi koğuşuna va-

rana dek ayaklarını sürümeye devam etti, sonra gidip yatağına oturdu.

Ora birkaç kere seslendi ona, önce bağırarak, sonra usulca, ama Avram geri dönmedi. Hemşire gelip eşikte durdu ve Ora'ya neden bağırdığını sordu. Boğazına bir düğüm gelip takıldı. Kadın gittikten sonra dehşet içinde yattı. Uyumaya, mantık ve düşüncenin berisine gömülmeye çalıştı, ne var ki hastalık türlü oyunlar ediyordu ona. Çılgın düşler filizlenip üstüne başına dolanıyor, Ora'yı kısıkvrak sarıyordu. Havada yine gümbürdeyen metalik sesler, askeri nameler vardı. Rüya bu, diye mırıldandı Ora, sadece rüya. Ellerini kulaklarına götürdü, ağdalı Arap aksanıyla İbranice konuşan ses kafasının içinde yankılanıyordu. Siyonist Celile şehrini ve yüz karası Siyonist kibutz'ları ezip geçen muzaffer Suriye ordusunun tankları şimdi Hayfa'yı kurtarmaya ve 1948 sürgünlerinin utancını silmeye doğru yol alırken diye anlatıyordu ses yüksek perdeden. Kaçıp kendini kurtarması gerektiğinin farkındaydı Ora, gelgelelim takati yetmiyordu. Birden uyandı, yatakta doğrulup kibrit kutusunu kalkan gibi yüzüne tutarak oturdu, odanın karşı tarafında hareket eden biri vardı. Cılız bir ses onu çağırıyordu, Ora, Ora. Yabancı bir oğlan sesi uykusunda onunla konuşuyordu.

DAHA sonra, kimbilir ne kadar sonra, Avram elinde battaniyelerle geri geldi, biri kendineydi, biri İlan'a. Tek kelime etmeden içeri girdi, İlan'ın üstünü örttü, iyice sarıp sarmaladıktan sonra kenarlarını altına sıkıştırdı. Sonra oturup kendi battaniyesine sarındı ve Ora konuşsun diye beklemeye koyuldu.

O da konuştu: Bir daha seninle konuşmak istemiyorum. Senin kafan karışmış. Çık, git hayatımdan.

Hiçbir şey demedi.

Kız öfkelenmişti. İnan bana, zavallının tekisin!

Ne yaptım ben şimdi?

“Ne yaptım ben şimdi?” Nereye kayboldun öyle?

Odama gidip geldim.

“Odama gidip geldim!” Speedy Gonzales! Beni burada tek başıma bırakıp kayıplara karıştın, hem de saatlerce—

Saatlerce mi, sen neden bahsediyorsun? Belki yarım saat, o da en fazla, hem tek başına değilsin.

Kes sesini. İyisi mi ağzını hiç açma!

Avram sesini kesti. Ora elini kendi dudaklarına götürdü. Alev alev yanıyor gibiydiler.

Yalnızca şunu söyle.

Neyi?

Adı ne demiştin?

İlan. Neden? Yoksa... Ben yokken bir şey mi oldu?

Ne olabilir? Sen gittin ve hemen geri geldin, ne—

Gittim ve hemen geri geldim demek? Şimdi de “gittin ve hemen geri geldin” mi oldu?

Kapa çeneni, rahat bırak beni.

Dur, konuştu mu yoksa? Uykusunda bir şey mi söyledi?

Baksana, kimsin sen, Şin Bet ajanı mı?

Işığı açtın mı?

Seni ilgilendirmez.

Biliyordum, bal gibi biliyordum.

Biliyormuş, dâhisin ya, tabii bilirsin. Madem biliyordun, neden gittin, hem de tam ben—

Demek gördün onu?

Pekâlâ, gördüm, onu gördüm! Ne olmuş yani?

Hiçbir şey.

Avram?

Ne—

O çok mu hasta gerçekten?

Evet.

Galiba bizden daha ağır durumu.

Evet.

Sence herhangi bir... Ne bileyim, tehlike var mı?

Ben nereden bileyim?

Ahh. Derin derin ahladı, Keşke şimdi bir aylığına, bir yıllığına uykuya dalsam, off!

Ora?

Ne var?

Yakışıklı çocuk, değil mi?

Bilmem, bakmadım.

Yakışıklı işte, kabul et.

Benim tipim değil.

Melek gibi bir çocuk.

Tabii tabii, demek istediğini anlıyorum.

Okuldaki kızlar ona deli oluyor.

Git de umursayanlara söyle.

Konuştun mu onunla?

Uyuyordu, dedim ya! Bir şey duyacak halde değil.

Demek istediğim, ona *bir şey* söyledin mi? Herhangi bir şey anlattın mı?

Rahat bırak beni, sen hiç rahat vermez misin insana?

Ora?

Ne?

Gözlerini açtı mı? Seni gördü mü?

Seni duyamıyorum, hiçbir şey işitmiyorum, *la-la-la-la-laa-la—*

Peki bir şey dedi mi? Seninle konuştu mu?

“...On a wagon down for market, there’s a calf with a mournful eye...”

Konuştun mu, sen onu söyle.

*“...High above him there’s a swallow, winging swiftly through the sky...”**

Dur, bu o şarkı değil mi?

Ne?

* “Pazar yolunda bir arabada, üzgün üzgün bakan bir buzağı ve onun yukarısında bir kırlangıç var, göklerde hızla kanat çırpın” anlamına gelen bu dizeler, Dona Dona adlı folk şarkısının sözleridir. (ç.n.)

O şarkı, yemin ederim. Beni uyandırdığında söylediğin şarkı. Emin misin?

Ama öyle avaz avaz söylüyordun ki çıkaramamıştım—
İşte bu şarkı...

Üzgün üzgün bakan bir dana, evet, “Dona Dona.” Fakat sen haykırıyordun, sanki biriyle kavga ediyordun, münakaşa gibi.

Ora bedeninden çıkıp havalanarak uzaklarda bir yere, olmayan bir yere, Ada ile birlikte yürürken Ada’nın en sevdiği şarkıyı söyledikleri yere süzülebilirdi. Ada’nın annesi de çok severdi bu şarkıyı, bazen bulaşık yıkarken Yidiş sözleri kendi kendine mırıldanırdı. Kesime götürülen bir danayı anlatırdı şarkı, gökyüzünde uçan bir kırlangıç onunla dalga geçer, sonra da gamsızca neşe içinde uçup giderdi.

Avram, dedi Ora, birdenbire, korkuyla. Git artık, git!

Ne yaptım şimdi?

Defol! Onu da götür! Artık uyumalıyım, hemen. İçimden—
Ne geldi?

İçimden rüyamda Ada’yı görmek geliyor...

Daha sonra, şafak sökmeden hemen önce ansızın Koğuş Üç’ün kapısında belirmiş, fısıltıyla çocuğa sesleniyordu. Sıçrayarak uyandı Avram: Burada ne yapıyorsun? Hüzünlü bir sesle yanıtladı Ora: Senin gibisini hiç tanımadım, sonra düzeltti, senin gibi bir çocuk hiç çıkmadı karşıma. İki büklüm duruyordu Avram, bittaptı, mırıltıyla sordu: Söylesene, onu gördün mü rüyanda? Ora geveledi. Hayır, uyuyamadım. Öyle çok istedim ki uyku tutmadı. Avram yine sordu, Ama neden istedin? Neden bu kadar...? Ona önemli bir şey anlatacaktım, dedi Ora.

Avram yorgun argın sesiyle, Ora, dedi hoşnutsuzca, çocuğu yine görmek ister misin? Senin vidaların falan mı gevşedi, diye sordu Ora. Ben senden söz ediyorum, sense durmadan bana *onu* göstermeye bakıyorsun. Neden böylesin, sanki mahsus—Doğrusunu istersen, dedi Avram, ben de bilmiyorum. Hep böyleyim,

ağızından çıkıveriyor işte. Sonra kız umutsuzca konuştu, artık hiçbir şeye kafam basmıyor, hiçbir şey anlamıyorum.

Karanlıkta kamburlarını çıkarmış, oturuyorlardı, ansızın ikisi de yorgun düşmüştü. Kaşla göz arasında Avram'ın içindeki pislikler kabarıverdi. Çok büyük bir hata yapmıştı, kızı İlan'la yalnız bırakmak büyük hataydı, her şeyi berbat etmişti.

Sana anlatmak istediğim başka bir şey daha var, dedi çaresizce, ama belki ilginı çekmez, çeker mi? Ora usulca sordu. Nasıl bir şey? Hoş, o daha ağızını açmadan Ora ne diyeceğini biliyordu, vücudunu onunkine kenetledi. Kimse benim yazdığımı bilmez, dedi. Durmadan yazarım ben.

Peki ama ne, neler yazıyorsun? Ora'nın sesi tuhaf çıkıyordu, kendi kulaklarını tırmaladığını düşündü. Deneme mi? Fıkra? Dedikodu? Yoksa ne?

Ne olursa, dedi Avram biraz böbürlenerek. Vaktiyle, küçükken, sürekli hikâyeler uydururdum. Şimdi bambaşka şeyler yazıyorum... Anlamıyorum, diye mızırdandı Ora, sadece oturup yazıyorsun yani, kendin için? Avram'ın canı sıkılmıştı birden. Kız artık gitse diye geçiriyordu içinden. Sonra geri gelsin. Önceki haliyle dönsün. Son birkaç gecedir aralarında örülen bağlar, şu mucize, tatlı sırlar aniden sevimsizleşip soğuyuvermişti. Hiçbiri olmamıştı belki de, her şey gibi onları da yalnızca kafasında yaratmış olabilirdi.

Yalnızca şunu açıkla bana, diye üsteledi Ora; savaş baltasını çıkarmak istemişti nedense, “Şimdi bambaşka şeyler yazıyorum” ne anlama geliyor? Fakat Avram ihanetin acısıyla afallayarak çoktan kabuğuna çekilmişti. Hem fıkralar neşeli olur, diye sürdürdü Ora inatla. Sana söylüyorum, acayip eğlendirirler! Avram'ın daha önce bu yıllarda seslere nasıl merak sardığını anlattığı gelmişti aklına—“bu yıllarda!” Bundan onun eskiden başka şeylere ilgi duyduğu sonucunu çıkarması gerekiyordu herhalde. Kendini beğenmiş, sanki “gelecek yıllar” hakkında çok şey biliyor da—hah!—başka ilgi alanları olacak. Ukala dümbeleği. Hem o, Ora neredeydi peki “bu yıllarda”? Ömrünü neyle tüketmişti?

Tek yaptığı herkesi kandırmak ve gözleri açık uyumaktı. En büyük başarısı buydu. Numaracı, uyurgezer bir dünya şampiyonu. Koşarken uyurdu, yüksekte atlarken, voleybol oynarken, en önemlisi de yüzerken, çünkü sudayken karada olduğu kadar acı vermezdi. Cumartesileri takımla birlikte Ein Iron'daki stadyuma gittiklerinde uyurdu, bazen de Tel Aviv'deki Maccabi kortuna gittikleri zaman, kamyonetin arkasında herkes gibi o da yoldan geçenlere tezahürat yapardı.

Dağ bayır yürüyüşlerde, Atlit kumsalına doğru yapılan gece gezintilerinde, Machanot Olim'de sabahladıklarında, takım arkadaşlarının açtığı yelken bezine sırayla atlarlarken, halatta yürürken, iple asma köprü yapılmasına ve gösteri ateşi yakılmasına yardım ederken hep uyurdu. Böyle olduğunda hiçbir şey düşünmezdi. Elleri, bacakları hareket eder, ağzı sürekli oynar, yaygara koparırdı, gelgelelim beyni bomboş olurdu ve de çaresiz, bedeni çöl kadar ıssız.

Ayrıca Ada'dan sonra edindiği yeni arkadaşları Miri S., Orna ve Şiffi ile beraberken partilerde ve gezilerde gülünç şarkılarla operetlerin arkası kesilmezdi yine, her şey eskisi gibi olurdu. Hayat devam ediyordu sahiden.

Nasıl devam ettiği anlaşılır gibi değildi neredeyse. Vücudu her zamanki gibi hareket ediyordu—yiyor, içiyor, yürüyor, dikiyor, oturuyor, uyuyor ve sıçıyordu, hatta gülüyordu da—gelgelelim bütün bir yıl boyunca saatlerce ayak parmaklarını hissetmediği olmuştu, bazen de sol elini kaplayan deriyi hissedemezdi. Hatta kalçasına ve sırtına dokunduğunda, hafifçe kaşıdığında hissiz yerler vardı. Bir keresinde kalçasındaki hissiz noktaya yanan bir kibrit tutmuş, beyaz teninin yanışını seyretmiş, kokusunu almış, ancak hiç acı duymamıştı. Kimselere bahsetmemişti bundan. Böyle şeyleri kime anlatabilirdi?

Şimdi düşünüyor da bir delik var, buz gibi soğuk olduğunu hissediyor. Uzun zamandır orada. Nasıl oldu da ben görmedim? Ada'dan beri eskiden benim olduğum yerde Ora-şeklinde bir delik var.

Öksürdü, silkinip kendine geldi. Avram'la münakaşalarının ortasında uykuya dalmış olmalıydı. Ne için tartışıyorlardı? Bu çocukta sinirine dokunan ne vardı? Yoksa çoktan barışmışlar mıydı? Karanlıkta, yatağın öbür tarafında duvara yaslanıp sere serpe yatmış, derin derin horlayanın Avram olduğunu tahmin ediyordu. Kimin odasıydı burası, kendisinininki mi, yoksa onunkisi mi? İlan neredeydi?

Öleceğini söyledi kıza. Bunun olacağını biliyordu, olması gerektiğini de. Oldu olası, uzun yaşamayacağını bilirdi, çünkü içinde yeteri kadar yaşam enerjisi yoktu. Öyle demişti, kız onu sakinleştirmeye, tuhaf sözlerini unutturmaya çalıştı ama oğlan duymadı, orada olduğunun farkında bile değildi belki. Annesiyle babası boşandığından ve babası onu askeri üsse götürüp oradaki onca hayvanla yaşamak zorunda bıraktığından beri mahvolan hayatı için utanıp sıkılmadan ağlıyordu. O günden beri her şeyin içine edildi, diye feryat etti, hastalık da onca pisliğin doğal sonucuydu yalnızca. Ateşler içinde yanıyordu, Ora söylediklerinin yarısını anlayamadı. Yarım yamalak mırıldanmalar, fısıltılar. İyice sokuldu çocuğa, sıcaklığını hissetti, usulca omzunu okşadı. Sık sık sırtına dokunmayı da ihmal etmiyordu, kalbi güm güm çarparken eli oğlanın gür saçlarına doğru kayıyordu arada, böyle yaparken onun neye benzediğini bile bilmediği geldi aklına, belki Avram'a benzediğini sanıyordu, hayal meyal, çünkü ikisi birlikte girivermişti hayatına. Korkuya kapıldığı ya da bedbaht olduğu anlarda Avram'ın ona söylediklerini tekrarlayıp durdu. Şu budala Avram sayesinde ne diyeceğini biliyordu neyse ki. Ansızın İlan eline yapıştı, sımsıkı kavradı, sonra elini onun kolunun üstünde bir aşağı bir yukarı gezdirdi. Ora şaşırıp kaldı ama elini çekmedi. Derken oğlan yanağını onunkine yasladı, sonra alnını, kolunu göğsüne çekti ve birden öptü; koluna, parmaklarına, avcuna kuru, ateşli öpücükler yağdırıyordu: Başını bedeninin çukuruna gömmüştü, nutku tutuldu Ora'nın, oğlanın başının üstünden, gözlerini karanlığa dikmiş şaşkın şaşkın düşünüyordu. Beni öpüyor ve öp-

tüğünün farkında bile değil. Ansızın kendi kendine gülmeye başladı İlan, gülerken titriyordu, sonra, geceleri bazen gizlice dışarı çıkıp askeri üssün duvarlarına yazılar yazdığını anlattı: “Komutanın Oğlu İbne.” Babası duvar yazılarını görünce deliye dönmüştü, eline kireç dolu bir kova alıp dolaşmaya başlamış, pusuya yatıp bunu kimin yaptığını beklemeye koyulmuştu—ama bak seni uyarıyorum ahabap, sakın kimseye söyleme, diye kıkırdadı İlan titreyerek. Yalnızca sana anlatıyorum. Babasının odasında becerdiği şişko askeri, kadının sesinin bütün karargâhta cınladığını anlattı çatallı sesiyle, yine de annemle babamın birlikte olmasından daha iyiydi, en azından o kâbus sona ermişti. Ben asla evlenmeyeceğim, diye homurdandı. Kızın göğsüne bastırıldığı alnı alev alev yanıyordu, Ora onu kendine çekti ve koca bir yıl hiç kimseyle tek kelime etmemiş biri gibi konuştuğunu düşündü. İlan kahkahalarla gülerken yüzünü Ora’nın dirsek kıvrımına gömüp kızın kokusunu içine çekti. Allenby’deki müzik mağazasının kokusuna bayılırdım, dedi. Tatlı bir tutkal kokusu sarar orayı—saksafonların deliklerini tıkayan plastik tıkaçları yapıştırmak için kullandıkları cinsten. Geçen yıl orada kullanılmış ama iyi durumda bir Selmer Paris bulduğunu anlattı kıza. Tel Aviv’deyken bir grubum vardı. Cuma günleri toplanır, gece boyunca yeni plakları dinler, John Coltrane’i, Charlie Parker’ı öğrenirken Tel Aviv usulü caz çalardık.

Vücut ısısı kızın içine işlemişti. Koluna dayanmış olan bu ateşler içindeki oğlanın onu böyle felç olmuşçasına heyecanlandırmasından etkilenmişti. Biraz daha böyle devam etse, sabaha kadar, hatta bütün gün sürse rahatsız olmazdı aslında. Ona yardım etmek istiyorum diye düşündü, istiyorum, isterim. Duyduğu arzudan vücudu karıncalanıyor, tabanları yanıyordu. Uzun zamandır böyle bir heyecan dalgası hissetmemişti, derken İlan öbür elini buldu, kızın avuçlarını yumulu gözlerine götürdü ve mutlu olmayı hep bildiğini söyledi.

Mutlu mu? Boğulacak gibi olmuştu Ora, sanki yanmış gibi elini geri çekti bir an için. Nasıl?

Bir yöntem biliyorum, diye açıkladı oğlan. Kendimi türlü türlü mekâna paylaşıyorum, eğer ruhumun bir bölümü oradan hoşlanmazsa, ben de diğerine atlıyorum. İlan'ın soluğunun bileleklerini yaladığını hissediyordu Ora, kirpikleri avuçlarını gıdıklıyordu.

İlan devam etti: Bu yolla riskleri farklı alanlara yayıyorum. Başını geriye atıp kuru, acı bir kahkaha attı. Kimse beni incitemez, sıvışırveririm, sıvışır—

Lafının tam ortasında başı düştü, sözcükler boğazında kaldı, yorulmuştu, derin bir uykuya daldı. Parmakları gevşeyerek kızın kollarından aşağı, kendi kucağına düştü, kafası öne devrildi.

Ora doğruldu ve çıktığı kibritin aleviyle İlan'ın yüzünü ilk defa aydınlattı. Gözleri yumuluyken ışığın çemberinde yakışıklı görünüyordu. Bir kibrit daha yaktı, İlan durmadan mırıldanıyordu, rüyasında biriyle ağız dalaşına girmişti, başını sertçe iki yana salladı, yüzü öfkeyle gerildi, belki kör edici ışıktan etkilenmişti, belki gözünün önünden geçen sahnelerden. Esmer, gür kaşları çatılıp kıvrılarak birbirlerine yaklaşmıştı, Ora durduğu yerde kendinden geçerek kibriti alnına, gözlerine ve sıcacık, hafifçe aralanmış, şimdi bile ateşini kendi dudaklarında hâlâ hissettiği enfes dudaklarına tuttu.

SESSİZ kalacağına ant içti Ora. Söylediği herhangi bir şey yanlış olacaktı, kendi aptallığını ve sıradanlığını Avram'a kanıtlamaktan başka bir işe yaramazdı. Keşke onun yatağından kalkacak gücü bulabilse, koğuşuna dönüp sonsuza dek onu aklından çıkarsaydı, elbet bir de *ötekini*.

Benim yüzümden sinirlerin bozuldu, dedi Ora.

Önemli değil.

Ama sen... Neden kaçtın? Neden kaçtın benden, oysa tam da—

Bilmem, bilmiyorum. Öyle ansızın—

Avram?

Ne var?

Hadi benim odama gidelim. Orada daha iyiyiz.
Onu burada mı bırakalım?
Evet, hadi gel, hadi...
Dikkat et, yoksa ikimiz birden yere kapaklanacağız.
Yavaş yürü, başım dönüyor.
Yaslan bana.
Kadının sesini duyuyor musun?
Saatlerce sürdürebilir bunu.
Daha önce onu rüyamda görmüştüm. Sahiden çok korkunçtu, dehşete kapıldım.
Nasıl da hıçkırıyor—
Dinle, kendi kendine şarkı söylüyor galiba.
Ağıt yakıyor.

Anlatsana, dedi Ora, daha sonra yatağına gittiklerinde.

Neyi?
Yazacak mısın şu senin...
Tekerlemeleri mi? Yoksa dedikoduları mı?
Ha-ha. *Hikâyeler* diyordum. Bu hastane hakkında yazmayı düşünür müsün?
Olabilir, bilmem. Bir fikrim vardı aslında, ama çoktan—
Çoktan ne? Anlatsana...
Avram zorlanarak doğruldu, duvara yaslandı. Kızı ve bir öyle bir böyle hallerini anlamaya çalışmaktan vazgeçmişti, fakat önüne bir iplik yumağı konmuş kedi yavrusu misali “anlatsana” demesine dayanamıyordu.

Savaşın ortasında bir hastanede yatan bir çocuk hakkında, çatıya çıkıyor, elinde bir kutu kibrit—

Benim gibi—
Evet, ama tam sayılmaz. Çünkü bu çocuk karartma sırasında kibritlerle düşman uçaklarına işaret veriyor.

Ne bu, deli mi?
Hayır. Gelip bizzat onu bombalasınlar istiyor.
İyi de neden?

Henüz bilmiyorum. Buraya kadarını düşündüm.

Çocuk sahiden o kadar perişan mı?

Öyle.

Avram'ın, İlan'ın anlattığı hikâyeden esinlendiğini düşündü Ora. Sormaya cesaret edemedi tabii. Azıcık ürkütücü olduğunu söylemekle yetindi.

Sahi mi? Başka.

Ora kendini zorladı, beyninde paslanan çarkların dönmeye başladığını hissetti. Avram da sezmişti galiba onları, sessizce bekledi.

Çocuk gözümün önüne geliyor, diye başladı Ora. Çatıya çıkmış. Kibritleri peş peşe çakıyor, doğru mu?

Evet, dedi Avram gerinirken.

Sonra başını gökyüzüne kaldırıp dört bir tarafa bakarak uçakların gelmelerini bekliyor. Hangi yönden geleceklerini bilmiyor. Tamam mı?

Tamam, tamam.

Hayatının son anlarını yaşıyor belki de. Fena halde korkmuş, ama onları beklemek zorunda. O böyle biri işte, inatçı ve gözü pek, oldu mu?

Sonra?

İşte, bana sorarsan, o anda dünyanın en yalnız insanı gibi görünüyor.

Ben bunu düşünmemiştim, dedi Avram, nedense kıkır kıkır gülerek. Çocuğun yalnızlığı hiç aklıma gelmemişti.

Eğer tek bir arkadaşı olsaydı, böyle yapmayacaktı, yapar mıydı?

Doğru, yapmayacaktı—

Belki yanına birini koyabilirsin?

Neden?

Böylece onun da... Ne bileyim, bir arkadaşı, yanında olacak biri olur.

Sessizce oturdular. Ora Avram'ın düşüncelerini duyabiliyordu. Hışırdayarak, damla damla akıyorlardı hızla. Bu ses hoşuna gitmişti.

Avram?

Söyle?

Benim hakkımda da yazar mısın bir gün?

Bilmem.

Konuşmaya çekiniyorum, abuk sabuk sözlerimi falan yazar-sın diye.

Ne gibi?

Unutma, eğer zırvalarsam, bil ki ateşin etkisiyle, tamam mı?

Ama ben olayları aynen yaşadıkları gibi yazmam zaten.

Elbette, uydurursun da, zaten işin eğlenceli yanı bu, değil mi? Benim hakkımda ne uyduracaksın?

Dur bir dakika, sen de mi yazıyorsun?

Ben? Asla! Yazmıyorum, hayır. Ama bana doğru söyle—

Neyi?

Öyküde beni Ada olarak tanıtmayı düşünmüyor muydun?

Nereden biliyorsun?

Biliyorum işte, dedi, kollarıyla kendini sararak. İtirazım yok. Ada de bana.

Hayır.

Ne demek hayır?

Ora diyeceğim sana.

Sahi mi?

Ora, diye tekrarladı, kulağa nasıl geldiğini, ağzına gelen ve bütün bedenine yayılan tatlı lezzeti hissetmek istercesine. O-ra.

Kızın içinde bir şeyler kabardı, kadim, ölçülü bir kavrayış: Bu çocuk bir sanatçı. Buydu işte, sanatçıydı çocuk. Sanatçıların nasıl olduklarını bilirdi Ora. Tecrübe sahibiydi. Uzun zamandır kullanmamıştı bu bilgiyi ama şimdi tekrar su yüzüne çıkıyordu. İyileşecekti, hastalığı yenecekti, birdenbire bunun olacağını görürmüşü, kadınca sezgileri böyle diyordu.

Gözlerini yumdu, bir anda gelen bir dürtüyle hangi cesaretle tanımadığı bir oğlana abanıp onunla uzun uzun öpüştüğünü düşününce belli belirsiz bir zevk dalgası kabardı içinde. Öptükçe öpmüştü. Nihayet kendini tutmadan hatırlamaya cesaret edince öpüşmenin kendisini, içine sızışını, onu uyandırışını, hücrelerinin her birine akışını, kanını kaynatışını hissetti. Düşündü, peki şimdi ne olacak? Ben bu ikisinden hangisiyle... Fakat yüreği beklemediği kadar hafiflemişti ve pır pır ediyordu.

Doğrusunu istersen, ben de yazıyorum biraz, diye itiraf etti ağzından çıkana kendi de şaşırarak.

Yazıyor musun sahi?

Öyle ciddi bir şey sayılmaz, senin gibi değil, neyse boş ver, öylesine söyledim. Susmayı denedi ama yapamadı. Şarkı sayılmaz aslında, ama aldırma, gerçekten, yürüyüş şarkıları işte, geziler, kamplar falan için, ıvır zıvır, bilirsin, gülünç tekerlemeler.

Ha, öyle şeyler. Avram kızın yüreğini cız ettiren bir kibarlık pozu takınarak garip bir hüznle gülümsedi. Bana bir şarkı söylesene.

Başını sertçe iki yana salladı. Asla, sen delirdin mi? Olmaz.

Çünkü Avram'ı ne kadar az tanıyor olsa da tekerlemeler kulaklarında yankılanırken hepsini kendine özgü havalı fikirlerle çarpıttığı zaman neler hissedeceğini iyi biliyordu. Gel gör ki ona şarkı söyleten de buydu zaten. Bunda utanacak ne var dedi kendi kendine.

Demek şarkı sözlerinin ardında yatan anlamları kurcalamak istiyorsun? Düşünceli bir gülücük attı oğlana. Çok eskiden yazdığım bir tane var mesela. Birlikte yazmıştık Ada'yla, Machana-yim'deki kampın son günüydü. Define avına çıkmıştık, herkes kaybolmuştu, hiç sorma.

Avram gülümsedi: Sormam.

Sor o zaman.

İlan'a ne anlattın?

Asla öğrenmeyeceksin.

Onu öptün mü?

Ne? Ne dedin sen? Dehşete kapılmıştı.

Dediğimi duydun.

Belki o *beni* öpmüştür. Kaşlarını kaldırıp arsızca aşağı yukarı oynattı, edepsiz Ursula Andress'ti adeta. Şimdi sessiz ol ve dinle. “Tadarissa Boom”un melodisiyle, bilir misin?

Tabii bilirim dedi Avram, kuşkuyla ama sevinerek. Umulmadık bir sevinçle kıpır kıpırdı, yerinde duramıyordu.

Ora elini kalçasına vurup tempo tutarak söylemeye başladı:

Çıktık hazine avına, *Tadarissa Boom*,
Bizim rehber tam bir yarma, *Tadarissa Boom*,
Yemin etti hazine orada, *Tadarissa Boom*,
Kaybolmadan sapa yollarda—

Avram da usul usul mırıldandı, *Tadarissa Boom*, sonra Ora ona bir bakış attı, içinde yeşeren taze bir gonca gibi yeni bir gü-lücükle, karanlıkta yüzü ışıyordu. Kızın saf ve masum olduğunu düşündü Avram, kendi gibi değildi, rol kesme yeteneği yoktu. “Yaratıkların en masumu,” diye geçirdi içinden. Mutluyum diye düşündü hayretle. Bu kızı istiyorum, benim olsun istiyorum, da-ima, sonsuza dek. Düşünceleri her zamanki gibi olasılıkların eşi-ğinden bir oraya bir buraya atlıyordu, sevdalı bir hayalperestti o: Karım olacak, hayatımın aşkı—

İkinci dörtlük diye bildirdi Ora:

Çözdük ipuçlarını, bulduk defineyi—

Tadarissa Boom, Avram gür sesle söylüyordu şimdi. Kendi kalçasında tempo tutarken arada bir kendini tutamayıp kızınkine de vuruyordu.

Kimse umursamadı bizimkilerden gayri—

Tadarissa Boom.

Çünkü rehber süzüyordu bizi—

Tadarissa Boom!

Aygın baygın, kör etmişti hepimizi!

Dur. Avram elini kızın koluna koydu. Sessiz ol, gelen var.

Duyamıyorum.

Gelen o.

Buraya mı geliyor? Koğuştan çıktı mı yani?

Anlayamıyorum. Hiç mecali yoktu oysa.

Ne yapmamız gerek, Avram?

Emekliyor! Kulak ver, kollarının üstünde sürünüyor.

Uzaklaştır onu buradan, geri götür!

Abartma Ora, bırak biraz yanımızda otursun.

Hayır, istemiyorum, şimdi olmaz.

Dur bir dakika. Hey, İlan? İlan, hadi, buraya, az daha ilerle.

Bak, söylüyorum, ben giderim.

İlan, ben Avram, okuldan. Burada, Ora'nın yanındayım.

Hadi, söyle ona—

Ona ne söyleyeyim?

Bir şey—

İlan...? Benim, Ora.

Ora?

Evet.

Şey, sen gerçek misin?

Elbette, İlan, benim. Hadi buraya, yanımıza gel, bizimle otur biraz.

Yürüyüş, 2000

Dura kalka ilerleyen sivil araçlar, cipler, askeri ambulanslar, tanklar ve tırların tepesine yüklenmiş dev buldozerlerden oluşan konvoy kıvrılarak yol alıyor. Kadının taksisinin şoförü suskun ve aksi. Eli Mercedes'in vitesinde, kalın ensesi hiç kımıldamıyor. Dakikalar boyunca ne ona bakıyor ne de Ofer'e.

Ofer'in arabaya biner binmez oflaya puflaya attığı öfkeli bakışlar... Anne, böyle bir yolculuğa ille de bu şoförün gelmesini istemek hiç iyi bir fikir değil der gibiydi. Ne yaptığı ancak o zaman dank etmişti kadının kafasına. O sabah yedide Sami'yi arayıp Gilboa bölgesine doğru uzun bir yolculuğa çıkmak üzere gelip onu almasını istemişti. Şimdi aklına geliyor, nedense ona ne başka bilgi vermişti ne de her zamankinin aksine yolculuğun maksadını anlatmıştı. Sami kaçta geleyim diye sorunca, kararsız kaldıktan sonra, "Üçte gel," deyivermişti. "Ora," diye itiraz etmişti adam, "acaba daha erken mi çıksak, trafik çok sıkışık olur da." O gün yaşanacak çılgınlığı anladığına dair verdiği tek sinyaldi bu, ama Ora o zaman bile farkında değildi, yalnızca üçten önce yola çıkmasının mümkün olmadığını söylemişti. Bu saatleri Ofer ile baş başa geçirmek istiyordu, ayrıca Ofer razı geldiyse de kabul ederken nasıl zorlandığı gözünden kaçmamıştı. İkisi için planladığı bir haftalık geziye yedi sekiz saat vardı, ama şimdi fark ediyor ki Ofer'in de onlarla geleceğini bile telefonda Sami'ye söylememişti. Söyleseydi, bugün, sadece bir defalık onu mazur görmesini isteyebilirdi ya da yanında çalışan, "benim Yahudi mahallesinden" dediği Yahudi şoförlerden birini gönderebilirdi. Gelgelelim ona telefon ettiğinde çılgın gibiydi ve böyle bir günde bu yolculuk için Arap şoför çağırmasa daha iyi olacağını akıl edememişti işte. Terdirginlikten göğsüne hafif bir sancı saplanıyor.

Ora davranışını haklı çıkarmaya çalışırken, buralı bir Arap o, bizden biri bile olsa yine de bu böyle diyen İlan'ın sözleri beynini kemirip duruyor. Sami bile olsa, neredeyse aileden biri sayılan, ayrı yaşadığı kocası İlan'ın yanında çalışanlar ve bütün aile bireyleri dâhil yirmi yılı aşkın bir süredir herkesi her yere götüren Sami bile olsa. Onlar adamın ekmek kapısı, düzenli aylık gelir kaynağı; karşılığında da gece gündüz ne zaman ihtiyaçları olsa hizmetlerine koşacak elbet. Hem aile içindeki kutlamalara katılmak için Abu Goş'taki evine misafir olmadılar mı, karısı Inaam'ı da tanımıyorlar mı, iki büyük oğlu Arjantin'e göç etmek istediği zaman onlara orada temas kuracakları kişileri bulmadılar mı, ayrıca para yardımı yapmadılar mı? Birlikte kaç saat araba yolculuğu yapmışlardı kimbilir, ama adamın hiç bu kadar sessiz olduğunu hatırlamıyor Ora. Onunla yolculuklar esprilerle dolu geçer. Sağa sola yem atmayı, hem oraya hem buraya çekilebilecek savları bilhassa seven ve saldırıları politik bir biçimde savuşturabilen biridir o, hem nüktedan hem kurnaz. Başka bir şoför çağırmak Ora'nın aklına bile gelmezdi. Bir yıl boyunca direksiyonun başına geçemeyecek Ora: On iki ay içinde üç kere kaza yaptı, altı tane de ceza yedi, ona bile fazla bu kadarı. Ehliyetini elinden alan iğrenç yargıç, böylelikle sana iyilik ediyorum, aslında hayatını bana borçlusun, demişti. Eğer Ofer'i kendi götürseydi, her şey çok kolay olurdu. En azından bir doksan dakika daha baş başa kalabilirlerdi ve belki yolda mola vermeye bile razı edebilirdi onu—Ara Vadisi'nde güzel lokantalar var. Ha bir saat sonra, ha bir saat önce, neden acele edelim? Bu telaşın niye? Söylesene, seni orada bekleyen ne?

Uzun süre baş başa yolculuk edemeyeceklerdi; kendi başına da edemeyecekti ya, böyle kısıtlanmaya alışması gerekiyor Ora'nın. Aldırmamalı, elinden alınan bağımsızlığı uğruna yas tutmaya son vermeliydi. En azından Sami hâlâ yanında, İlan ile ayrıldıktan sonra bile onun şoförlüğünü yapmaya devam ediyor diye sevinmesi gerekirdi. O günlerde böyle ayrıntıları düşünecek halde değildi, fakat İlan kafasına koymuştu. Ayrılık anlaşmala-

rında Sami ile ilgili madde gayet açıktı; hatta ikisinin arasında mobilya, halılar, gümüş takımlar misali paylaşılan biri olduğunu adamın kendi dahi söylemişti. “Biz Araplar,” diyordu kocaman dişlerini göstere göstere gülerken, “paylaşım planından sonra bizi de paylaştırmınıza alıştık artık.” Onun yaptığı bu şakayı hatırlayınca bugün olanları, gürültü patırtı arasında onun Arap olduğunun tamamen aklından uçup gittiğini düşünerek utançtan yerine dibine girdi.

Sabahleyin Ofer’i elinde telefon, yüzünde suçlu bir ifadeyle gördüğünden beri sanki yabancı biri gelmiş, usulca ama kararlı bir şekilde işlerin denetimini elinden almış gibiydi. Ora azledilmiş, gözlemci statüsüne indirgenmişti; öylece izliyordu olanları. Kafasından geçenler artık duygu patlamalarından başka bir şey değildi. Evdeki odaları ilgisiz, üstünkörü bakışlarla dört dönmüş-tü. Daha sonra giysi, şeker ve CD almaya alışveriş merkezine git-tiler—Johnny Cash şarkılarının yeni bir derlemesi vardı. Öğlene kadar sersem sepelek onun yanında yürüyüp küçük bir kız gibi her dediğine kıkırdayarak karşılık verdi. Gözlerini fal taşı gibi açmış, bakışlarıyla adeta yemişti delikanlıyı, ileriki yıllarda baş gösterecek açlığa karşı utanmadan istifliyordu onu içine—o yıl-lar gelecekti elbet. Gideceğini söylediği andan beri artık bundan şüphe etmiyordu Ora. O sabah üç kere izin isteyip umumi tuva-letlere girmişti, ishaldi çünkü. Ofer gülüyordu: “Senin neyin var? Ne yedin de böyle oldun?” Kahkahasını, gülerken hafifçe yan ya-tan başını beynine kazırken gözlerini dikip cılız bir gülümsemey-le delikanlıya baktı.

Mağazada gömlek denerken Ofer’i seyreden kasiyer kız uta-narak kızarmıştı. Ora gururlandı: *Benim canımın içi bir karaca kadar çevik*. Müzik mağazasında çalışan tezgâhtar kız onunla aynı okulda okuyordu ve ondan bir sınıf küçüktü; üç saat son-ra nereye gideceğini duyunca sokulup kucaklamıştı delikanlı-yı. Onu uzun boylu, iri yarı bedenine yapıştırarak döner dön-mez kendisini araması için ısrar etti kız. Oğlunun böyle duygu gösterilerine ne kadar kör kaldığını fark eden Ora delikanlının

kalbinin Talia'da olduğunu düşündü. Kız onu terk edeli bir yıl olmuştu ama Ofer'ın gözü hâlâ başkasını görmüyordu. Sadık bir erkek olmasına üzüldü, ona benziyordu ama tekeşlilik konusunda Ora'dan daha kararlıydı, kimbilir Talia'yı unutmaya kaç yıl alacaktı—yaşayacak yılı kaldıysa tabii. Bu düşünceyi hemen zihninden uzaklaştırdı, elleriyle beyninden hırsıyla kazıyıp çıkardı, derken bir görüntü gelip araya giriverdi: Talia teselli ziyaretine, belki biraz da geçmişten dolayı Ora'dan af dilemeye gelmişti. Yüzünün öfkeden gerildiğini hissetti. Nasıl da kıydın ona diye geçirmişti aklından. Yüksek sesle düşünmüş olmalıydı ki Ofer eğilip yavaşça sordu: “Anne, ne oldu?” Oğlunun yüzünü göremedi bir an—suratı yerinde yoktu sanki, Ora'nın gözleri korku içinde boşluğa baktı. “Hiç. Talia'yı düşünüyordum. Hiç görüştünüz mü son zamanlarda?” Ofer, boş ver dercesine elini salladı, “Unut gitsin, çoktan bitti o iş.”

Ora durmadan saate bakıyordu. Kendi kolundaki saate, delikanlının kol saatine, alışveriş merkezindeki büyük duvar saatlerine, elektronik eşya mağazalarındaki televizyon ekranlarındaki saatlere. Zaman tuhaf davranışlar sergiliyordu, kâh koşarak ilerliyor, kâh emekliyor ya da tamamen durma noktasına geliyordu. Ona sorarsanız zamanı geriye döndürmek için fazla bir çabaya gerek yoktu, öyle fazla eskiye de değil, her defasında otuz dakika ya da bir saat öncesine dönmek yeterli gelirdi. Zaman, kader, Tanrı gibi büyük meseleler bazen küçük pazarlıklarla yıpranabilirdi. Öğle yemeği için çarşıda bir lokantaya gitmişlerdi, ikisinin de hiç iştahı olmamasına rağmen bir sürü yiyecek siparişi verdiler. Delikanlı onu neşelendirmek için yedi ay görev yaptığı Tapuach yakınındaki kontrol noktasında tanık olduğu gülünç olayları anlatıyordu. Böylece alışveriş merkezine girerken kullandıkları cinsten ufak bir metal detektörle kontrol noktasından geçen binlerce Filistinlinin üstünü taradığını Ora ilk o zaman öğrenmiş oldu. “Elinde bir tek o mu vardı?” diye sordu fısıltıyla. Delikanlı güldü. “Sen ne olduğunu sanıyordun?” “Hiç düşünmemiştim,”

dedi Ora. “Nasıl yapıldığını da mı merak etmedin?” Hayal kırıklığına uğrayan bir çocuğun sesiyle sormuştu bunu. “Ama bana hiçbir şey anlatmadın ki.” Yan gözle, nedenini pekâlâ biliyorsun der gibi bakarak, kadının ağzını açmasına fırsat vermeden uzanıp elini avucuna aldı ve geniş, bronzlaşmış, kaba eliyle kavradı; işte o nadir dokunuşu kadını neredeyse sersemletmişti; nutku tutuldu. Son dakikada eksik bıraktığı noktaları doldurmak ister gibi bir hali vardı Ofer’in. Telaşla, dört aydır içinde yaşadığı Cenin’in kuzey mahallesine bakan siperi anlatmaya koyuldu. Her gün sabahın beşinde siperi çevreleyen çitin kapısını açıp Filistinlilerin gece bubi tuzağı kurmadıklarından emin oluyordu. “Oraya öylece yürüyüp gidiyor muydun, tek başına?” diye sordu Ora. “Genellikle siperdekilerden biri arkamı kolluyor olurdu—tabii uyanan ol-duysa.” Kadın başka sorular da sormaya can atıyordu ama boğazı kurumuştur. Ofer omuz silkerek ihtiyar Filistinli adamları taklit etti, “*Kulo min Allah*”—Allah korusun. “Bilmiyordum,” dedi kadın. Ofer, nereden bileceksin dercesine gülerek karşılık verdi, sesinde karamsarlıktan eser yoktu, sonra da Nablus’taki sur muhitini anlattı, böyle mahalleler arasında en ilgi çekici ve en eski olan oydu. “Roma döneminden kalma evler var, evleri ara sokakların üzerine köprü gibi inşa etmişler, bütün şehrin altından geçen su kemeri, dört bir tarafa yayılan kanallarla, tünellerle doğudan batıya uzanır, kaçaklar orada yaşar, çünkü kimsenin peşlerine düşüp oralara inmeyi göze almayacağını bilirler.” Heyecanla konuşuyor, sanki yeni çıkan bir video oyunundan bahsediyordu, annesi onun başını iki elinin arasına alıp ruhunu görmek istiyor, gözlerinin içine bakmamak için zor tutuyordu kendini ama bunu yapacak cesareti bulamıyordu, ne de olsa yıllar içinde ondan uzaklaşmıştı Ofer—ama sanki ebelemece oynar gibi içtenlikle, sırtarak, göz kırparak. Ya da sesine suçlayıcı bir tını vermeksizin, lafı dolandırmadan, “Baksana Ofer, artık eskisi gibi arkadaş değil miyiz? Annen olmuşsam ne fark eder?” demeyi başaramıyordu bir türlü. Sami saat üçte gelip onunla Ofer’i buluşma yerine götürecekti. Üçten sonrasını düşünemiyordu Ora. Ondan sonra ne

olacağını hayalinde canlandıracak gücü yoktu; al işte sık sık dile getirdiği, hayal gücünden yoksun olduğu iddialarına bir kanıt daha. Hoş, bu da artık gerçeği yansıtmıyordu. Bu da değişmişti. Son günlerde hayaller peşini bırakmıyordu—hayal zehirlenmesi yaşıyordu. Sami sayesinde bu yolculuk onun için daha kolay geçecekti, hele gidişten çok daha zor olacağından hiç şüphe etmediği dönüş yolu. Sami ile aralarında dostluk bağı vardı. Adamın ailesinden, Abu Goş'ta farklı sülaleler arasındaki karmaşık ilişkilerden, şehir meclisinde dönen dolaplardan, bir de on beş yaşındayken âşık olduğu ve hatta kuzini Inaam ile evlendirildikten sonra bile asla sevmekten vazgeçmediği kadından bahsetmesi hoşuna giderdi. Haftada en az bir kere, dediğine göre tamamen rastlantı sonucu köyde karşılaşıyormuş o kadınla. Öğretmenlik yapıyormuş, Sami'nin kızlarını bile okutmuş bir dönem, daha sonra okul müdürlüğüne terfi etmiş. Güçlü, tuttuğunu koparan bir kadın olmalıydı Sami'nin anlattıklarına bakılırsa. Zaten adam lafı öyle uzatırdı ki sonunda Ora mecburen kadın hakkında sormalar sormaya başlardı. Sami de saygıyla hakkındaki havadisleri sıralardı: Bir çocuğu daha olduğunu, ilk torununun doğduğunu, eğitim bakanlığından ödül aldığını, kocasının bir iş kazasında öldüğünü. Acıklı bir sesle bakkalda, fırında, nadiren de olsa bazen kadın onun taksisiyle bir yere gittiğinde sohbet etme fırsatı bulduklarından söz etmişti. Ora'nın anladığı kadarıyla bu kadından bahsettiği yegâne insan kendiydi, belki de bunun nedeni yanıtı bariz olan o soruyu sormayacağına inanmasıydı.

Görmüş geçirmiş bir adamdı Sami, hazırcevaptı, başka işlerin yanında küçük bir taksi filosu kurarak geliştirdiği ticaret hayatı sayesinde bilge biri haline gelmişti. On iki yaşındayken bir keçisi vardı, her yıl iki oğlak doğururdu. Bir yaşındaki sağlıklı yavruyu, diye anlatmıştı bir keresinde Ora'ya, bin şekele okutabilirsin. “Yavrunun değeri bin şekeli bulunca onu satar, parayı kenara koyardım. Biriktirdim, biriktirdim, sekiz bin şekelim oldu. On yedi yaşında ehliyetimi alınca gidip kendime bir Fiat 127 satın aldım, eski modeldi ama çalışıyordu. Öğretmenimin arabasıydı, köyde

okula arabayla gelen tek çocuk bendim. Öğleden sonraları özel şoförlük yapar, başkalarının işlerini görürdüm, şunu al, bunu getir, onu götür, böylece yavaş yavaş...”

Geçen sene, Ora büyük çalkantılar yaşadığı sırada, bir arkadaşısı nedense İsrail maddi kültürüne ilgi duyulan Nevada’da yapılmakta olan yeni müze için ona geçici bir yarı zamanlı iş bulmuştu. Sorunlardan biraz olsun uzaklaşmak için aniden çıkagelen bu alışılmadık işi sevmişti Ora, müzenin asıl amacının ne olduğuna ya da orayı tasarlayanların onca yer dururken neden Nevada çölünün ortasında İsrail’in modelini inşa etmeye bir servet yatırdıklarına fazla kafa yormamayı tercih ediyordu. Ellili yıllardan sorumlu ekipteydi, diğer ekiplerde de kendi gibi birkaç “toplayıcı” olduğunu biliyordu. Onlarla hiç karşılaşmamıştı. İki, üç haftada bir Sami ile birlikte alışveriş için güle oynaya ülkenin dört bir yanını dolaşırlardı, ama Ora nedense sezgilerinin sesine kulak verir, Sami’ye müzeyi ve niyetinin ne olduğunu anlatmaktan kaçınırdı. Sami de sormazdı hiç; ne sanıyordu acaba, bu yolculukları Inaam’a nasıl anlatıyordu? Birlikte günlerce ülkenin altını üstüne getirirlerdi. Ürdün Vadisi’ndeki bir kibutz’dan paslanmaz çelik kâse koleksiyonu, kuzeydeki bir moşav’dan antika bir süt sağma makinesi, Kudüs’ün mahallelerinin birinden yeni gibi gıcır gıcır bir buzluk, elbette, önemsiz de olsalar, keşfetmenin Ora’ya büyük bir haz verdiği unutulmuş eşyalar satın almışlardı: Tasbin marka sabun kalıbının sekizde biri, bir tüp Velveta el kremi, bir paket hijyenik pet, Egged otobüs şoförlerinin eskiden kullandığı türden dokuma lastik “kolluklar,” bir defterin sayfaları arasında kurutulmuş türlü kır çiçeği ve bol miktarda ders kitabıyla popüler kitaplar—Ora’nın görevlerinden biri de ellilerde kibutz’lardaki tipik ev kütüphanelerinden birinin tıpatıp örneğini kurmaktı. Zaman geçtikçe Sami Jubran’ın sıcacık, kendi halinde cazibesinin karşılaştığı herkesi sardığına şahit olmuştu. Yaşlı kibutz sakinleri onun eski kibutz üyelerinden biri olduğuna emindi (doğru aslında, demişti Ora’ya şakayla karışık: “Kiryat Anavim’in topraklarının yarısı ailemindir.”) Kudüs’ün bir

mahalle kahvesinde birkaç adam Nachlaot mahallesinde birlikte büyüdüklerine inanarak üstüne atlamış, hatta eski stadyumdaki Hapoel futbol maçlarını seyretmek için onun çam ağaçlarına tırmandığını hatırladıklarını bile iddia etmişti. Tel Aviv'deki bronz tenli, şen şakrak bir dul, şangırdayan bilezikleriyle onun Kerem'den olduğunun şüphe götürmediğinde ısrarlıydı: Yemenlilere göre biraz tombul olsa da “köklerinin oradan geldiği” belli, demişti kadın birkaç gün sonra sebepsiz yere Ora'yı aradığında. “Hem de çekici,” diye eklemişti, “mutlaka Etzel'de savaşmış adamlardan biridir. Sahi, sence ev taşıma işi için boş vakti var mıdır?” Ora, insanların, üstüne titrediği eşyalarından Sami'nin hatrına ayrılmaya razı geldiğini görüyordu, büyükler öbür dünyaya göçer göçmez çocukları, küçümsedikleri bu eşyalardan derhal kurtulacaklardı, ama ona verirlerse en azından bir anlamda aile içinde kalmış olacaktı bunlar. Ayrıca her yolculukta, on dakikalık mesafeye bile gitseler, mutlaka politik konulardan bahseder, son gelişmeler üzerine atıp tutmadan edemezlerdi. Üstelik yıllar önce Avram'ın başına gelen felaketten sonra Ora “durum”la tamamen ilişkisini kesmiş olmasına rağmen—ben sıramı savdım, derdi buruk, soğuk bir gülümsemeyle—her defasında Sami'yle bu konulara tekrar tekrar daldığını görürdü. Hoşuna giden adamın savundukları ya da akıl yürütme biçimi değildi, daha önce de duymuştu bunları, hem ondan hem başkalarından, zaten bu sonu gelmeyen çekişmede sakız gibi çiğnenmemiş tek bir iddia bile kaldığına inanmıyordu. Fakat Sami'yle ikisi durumu ele aldıkları zaman, ufak tefek iğnelemeler ve çekingen tebessümler eşliğinde tartıştıkları zaman—nedense onunla konuşurken amaçladığından daha çok sağa kayardı Ora, asıl düşüncelerinden uzaklaşırdı. Oysa İlan ve çocuklarla tartışırken, onların deyişiyle, solun hezeyanlı kanadından fikirler ortaya koyardı; kendi de tam olarak ne olduğunu, nerede durduğunu bilmiyordu aslında. “Zaten,” derdi Ora hoş bir edayla omuz silkerek, “kim haklı, kim haksız, ancak bütün hikâye sona erdikten sonra ortaya çıkar, öyle değil mi ya?” Buna rağmen Yahudilerle Araplar arasında yılan hikâyesine dön-

müş, öfkeli, açgözlü iddiaları çürütmek için arabesk İbranicesiyle konuşan Sami babasından duyduğu, hafızasının derinlerinde yer etmiş Yidiş deyimlerin Arapça karşılıklarıyla her iki halkın liderlerini topa tutarken, Ora, birdenbire bütün bunların ve hikâyenin sonunun iyi olması gerektiğini anlamış gibi usulca bekleme evresine girerdi. Madem yanında oturan bu kaba saba, yuvarlak yüzlü adam tombul bedeninde nazik, hafifçe yakan bir öfke ateşi barındırabiliyordu; daha da önemlisi madem *bunca* olan biten arasında kendi gibi davranabiliyordu, o zaman her şey iyi olacaktı. Bazen de hani günün birinde olur da—olursa—İsrail'deki durum, Tanrı korusun, tersine dönerse ve Ora kendini Sami'nin yerinde bulur, adam da onun yerine geçerse, o zaman bilmesi gerekenleri şimdi Sami'den öğrendiğini düşündüğü anlar olurdu. Olmamacak şey değildi. Kapının ardında pusuya yatmış bekliyordu. Sami de aynısını düşünüyor, belki, diye geçiyordu aklından—belki de bunların içerisinde hâlâ *kendi* gibi davranarak o da Sami'ye bir şeyler öğretiyordu.

Bütün bu nedenlerden ötürü adamı elinden geldiğince izleyerek *bunca* yıldır hayata küsmemeyi nasıl başardığını öğrenmek, Ora için çok önemliydi. İlan'ın iddia ettiğinin tersine, görebildiği kadarıyla içinde sessiz ama ölümcül bir nefret taşımıyordu bu adam. İster büyük olsun ister küçük, Sami'nin her gün yaşanan kepezelikleri kendi kişisel kusurlarıyla ilişkilendirmekten uzak durabilmesine şaşardı, Tanrı korusun onun yerinde olsaydı hiç kuşkusuz her şeyi ısrarla kendine yüklerdi—keşke bunu nasıl başardığını öğrenebilseydi ondan—zaten doğrusunu söylemek gerekirse, bu berbat yıl boyunca Ora'nın tek yaptığı buydu. Onca kargaşa, onca keşmekeş arasında her nasılsa hür bir insan olarak kalmıştı bu adam; kendi ise bunu zor başarmıştı.

Şimdi içinde kabarıp büyüyor, patlama noktasına geliyor: Ora'nın aptallığı bu zamanda, bu topraklarda onurlu ve karmaşık bir mesele olan nazik bir insan olmada başarısızlığı. Doğan gereği, gayri ihtiyari nazik ya da *hanım hanımcık*—bazı sözcükler var ki onlar hâlâ bir tek annesinin sesiyle geliyor kulağına—olmak

değil, kasten, ısrarla nazik olmak, en yakınındaki asit variline bahlıklama dalan nazik biri olmak. Cüssesine, ağırlığına, kaba hatlarına bakınca anlamak kolay değilse de Sami hakikaten nazik bir adamdı. İstemeye istemeye ve daima bir nebze kuşkuyla da olsa İlan bile bunu kabul etmek zorunda kalmıştı: “Nazik olabilir ama hele eline bir fırsat geçsin de bak. O zaman yalnızca Allah’a karşı nazik olduğunu göreceksin.”

Hâlbuki tanıdığı bunca yıldır onu izlediği kadarıyla—Ora sürekli izlemişti—onda doğuştan olduğunu düşündüğü bir tür engele, içinde bulunduğu duruma, buradaki parçalanmış ya da çifte varoluşuna çocuksu bir merak duyuyordu ve asla başarısızlığa uğramadığını adı gibi biliyordu. Nezaketinden asla ödün vermemişti.

Bir keresinde seyahatten dönen İlan’ı karşılamak üzere havalimanına götürmüştü onunla çocukları. Kontrol noktasında polisler Sami’yi alıp yarım saat tuttuklarında, Ora ile oğlanlar takside beklemişti. Çocuklar küçüktü daha, Adam altı yaşındaydı, Ofer üç, Sami’nin Arap olduğunu ilk o gün anlamışlardı. Beti benzi atmış, kan ter içinde geri geldiğinde neler olup bittiğini onlara anlatmaya yanaşmamıştı. Tek dediği, “Bana durmadan boktan bir Arap olduğumu söyleyip durdular, ben de, ‘Üstüme sıçsanız bile bu beni boktan biri yapmaz,’ dedim.”

O cümleyi hiç unutmamıştı Ora, son zamanlarda ferahlamak için kendi kendine yineler olmuştu kararlılıkla, herkes ağzına sıçtığında, mesela yakın zamana kadar çalıştığı kliniğin yardakçı—Avram’ın deyişiyle *ıvık ıvık*—iki yöneticisi ve onlar ayrıldıktan sonra İlan’ın tarafını tutup Ora’ya neredeyse sırt çeviren birkaç arkadaşı gibi (ben de aynısını yapardım diye geçiriyor içinden, elimden gelse kendimi değil İlan’ı seçerdim). Tabii ağzına sıçanlardan oluşan bu listeye hareket özgürlüğünü elinden alan aşağılık yargıcı, hatta kendi çocuklarını bile ekleyebilirdi, Ofer’i değil ama mutlaka Adam’ı, hoş ilkinden de emin değildi ya, artık hiçbir şeyden emin olamıyordu. Bir de İlan vardı tabii, ağzına sıçanların başında geliyor, bir zamanlar, otuz yıl önce, hayatta

yegâne amacının daima yukarı kıvrılsınlar diye Ora'nın dudaklarının kenarlarını korumak olduğuna ant içen İlan. Hah! Farkına varmadan üstdudağının kenarına gidiyor eli, hafifçe aşağı sarkık, boş dudağına—ağzı bile üstüne sıçanlar arasına girmişti sonunda. Sami'yle birlikte çıktıkları bütün yolculuklarda, beklenmedik türlü ufak tefek engelle karşılaştıklarında, Sami bazen insanların kuşkulu bakışlarına maruz kaldığında, tanıştıkları en cana yakın, en akli başında kimselerden geldiğinde daha da kabalaşan gelişigüzel yorumlar duyduklarında, günlük hayatta karşılaştıkları benzer sorularla sınıandıklarında aralarında sessiz, karşılıklı güven bağları örülmüştü; karmaşık bir stilde dans ederken veya tehlikeli bir akrobasi figürü yaparken insanın eşine duyduğuna benzeyen bir güvendi bu. Seni yarı yolda bırakmayacağına, elinin titremeyeceğine inanırdın; o da sorulması kesinlikle yasak olan bir soruyu ona asla sormayacağını bilirdi.

Gelgelelim Ora bugün çuvallamıştı işte ve Sami'nin de çuvallamasına sebep olduğunu fark ettiğinde iş işten geçmişti. Sami hep yaptığı gibi Ora binsin diye taksinin kapısını açmaya koştuğu anda birdenbire üstünde üniforması, elinde tüfeğiyle evin basamaklarını inen Ofer görünmüştü, Sami'nin doğduğu günden beri tanıdığı Ofer. İlan o gün ellerinin titreyeceği endişesiyle araba kullanmaktan çekindiği için Ofer'le birlikte hastaneden taburcu olduklarında Sami getirmişti onları eve, yolda da asıl hayatının büyük kızı Yousra doğduktan sonra başladığını anlatmıştı. Sadece bir kızı vardı o zaman; sonradan iki oğlu ve iki kızı daha olmuştu. Sordukları zaman neşeyle söylerdi, “Başımdaki dert tam beş nüfus.” Yol boyunca kollarında uyuyan Ofer sarsılmasın diye arabayı çok daha dikkatli kullandığı, çukurlarla tümseklere geldiklerinde direksiyonu usulca sağa sola kırdığı gözünden kaçmamıştı Ora'nın. Sonraki yıllarda oğulları kasabadaki okula başladığında, Ora'nın Tzur Hadassah ve Ein Karem yerleşimlerinden bulduğu çocuklarla birlikte bindikleri beş kişilik dolmuşu yine Sami kullanırdı. İlan ne zaman yurtdışına gitse getir götür işlerini Sami görürdü, hatta bazı yıllarda ailenin günlük hayatının

vazgeçilmez bir parçası haline bile gelmişti. Adam'ın büyüdüğü ama henüz ehliyetini almadığı sonraki yıllarda cuma geceleri eğlenceden dönüşte Sami taşırdı eve onu. Derken Ofer de katılmıştı onlara, iki delikanlı gittikleri bardan Sami'ye telefon ederlerdi, o da saat kaç olursa olsun, sabahın üçü bile olsa, uykusundan fedakârlık edip Abu Goş'tan kalkar, oraya gider ve Adam, Ofer ve arkadaşları nihayet dışarı çıkmayı akıl edene kadar barın önünde beklerdi, muhtemelen sohbetlerine, askerlik hikâyelerine kulak misafiri olarak—birden, kimbilir başka neler gelmişti kulağına, diye irkildi Ora, kontrol noktalarında yaşadıklarıyla dalga geçip alkolün etkisiyle alay ederlerken neler söylemişlerdir kimbilir—sonra da farklı mahallelerde oturan gençleri teker teker evlerine dağıtırdı. Şimdi de Cenin veya Nablus'ta operasyona giden Ofer'i taşıyacak diye geçiyordu aklından, Ora telefonda bu ufacık ayrıntıdan bahsetmeyi unutmuştu ama Sami hemen farkına varmıştı. Öfke ve hayal kırıklığının amansız bileşimiyle yüzünün buruştuğunu görünce Ora'nın yüreği sızlamıştı. Göz açıp kapayınca kadar çakmıştı durumu: Üniforması ve tüfeğiyle merdivenden inen Ofer'i görünce, Ora'nın kendisinden istediğinin onun İsrail'in savaş seferberliğine katılmasına mütevazı bir katkıda bulunmak olduğu dank etmişti kafasına.

Esmer yüzü kül gibi olmuş, sanki ateşten savrulan bir kor içinde sönuvermişti. Durduğu yerde kalakaldı, tokat yemiş gibi bir hali vardı, sanki Ora üstüne yürüyüp karşısında durmuştu da neşe ve coşkuyla gülücükler saçarken olanca gücüyle suratına bir tokat aşketmişti. Bir an için donakaldılar, üçünün de nutku tutulmuştu: lastik bantla tutturulmuş fişekleri ve aşağı sarkıttığı tüfeğiyle merdivenin başındaki Ofer, böyle bir yolculuk için fazla şık, hatta gülünç kaçan saçma sapan mor süet el çantasıyla Ora ve kılı kıpırdamasa bile küçüldükçe küçülen, yavaş yavaş kanı çekilen Sami. İşte o zaman Ora adamın ne kadar yaşlandığının farkına vardı. İlk tanıştıklarında daha çocuk sayılırdı. Yirmi bir yıl geçmişti üstünden, Ora'dan üç dört yaş gençti ama daha büyük

gösteriyordu. Burada insanlar—tabii onlar da—çabuk ihtiyarlıyor diye düşündü. Onlar bile.

Sami'nin kapısını açtığı yolcu koltuğuna değil de arabanın arka koltuğuna geçmekle her şeyi daha da berbat etmiş oluyordu Ora—oysa daima Sami'nin yanına otururdu, başka türlü mümkün değildi—derken Ofer de gelip arkaya onun yanına kurulunca, Sami arabanın dışında kolları iki yana sarkık, başı eğik kalakaldı. Açık kapının yanında dururken bir şeyi hatırlamaya çalışır veya uzaklarda bir yerlerden ansızın aklına gelen unuttuğu sözleri mırıldanır gibi bir hali vardı, bir dua ya da eski bir deyiş olabilirdi mesela, belki de bir daha asla geri gelmeyecek bir şeyle vedalaşıyordu. Hoş, katırtırnaklarıyla akasyaların güneş gibi sapsarı çiçekler açtığı muhteşem bahar havasını içine çekmek için bir an kendiyi baş başa kalmak istemiş de olabilirdi. Bu kısa tereddüdün ardından bindi taksiye ve dimdik, kaskatı oturarak ne yöne gideceklerinin söylenmesini beklemeye koyuldu.

“Telefonda söylemiş miydim Sami, bugün gideceğimiz yol uzun sayılır,” dedi Ora. Sami ne evet ya da hayır anlamında kafasını salladı ne de dikiz aynasından ona baktı. Kalın, dayanıklı ensesini hafifçe eğmekle yetindi. “Ofer’i götürüyoruz, biliyorsun işte, seferberlik var ya, radyoda duymuşsundur herhalde, buluşma noktasına, Gilboa yakınlarında bir yer. Hadi yola koyulalım, giderken anlatırız.” Çabuk çabuk ve ruhsuz bir tonda konuşuyordu Ora. “Şu seferberlik,” dedi reklam kampanyasından söz edercesine, doğrusu bu ya, ağzından az kalsın “şu saçma seferberlik” hatta “sizin hükümetin ilan ettiği seferberlik” sözleri dökülecekti. Neyse ki güçbelâ da olsa dilini tutmayı başardı, çünkü söylese Ofer’i kızdıracağını biliyordu, haklıydı elbet: Böyle bir günde yıkıcı ortaklıklar kurmaya nasıl cesaret edebilirdi? Hem belki de doğrudu, Ofer’in öğlen lokantada yemek yerlerken onu ikna etmeye çalıştığı gibi üzerlerine son bir kez çullanmaları gerekiyordu. Bu onları tamamen saf dışı bırakmasa ya da bize zarar vermekten alıkoymasına bile—bilakis, demişti Ofer ısrarla, hiç olmazsa biraz

olsun caydırıcı destek sağlayabilir. Sami'ye yaptığı kabalıktan dolayı vicdan azabı çeken Ora, dilini ısırды ve karnına çektiğı sol dizine sarıldı. Endişesini bastırmak için Ofer'le veya Sami'yle havadan sudan sohbet etmeye çalışıyordu, ikisinden de karşılık alamıyordu ama pes etmemeye kararlıydı. Ansızın Sami'ye kırk sekiz yaşındayken neredeyse tamamen kör olan babası hakkında eski bir hikâye anlatmaya başladığını kendi de şaşkınlıkla fark etti—"Düşün bir!" Adamcağızın önce sağ gözü glokom yüzünden görmez olmuş, "günün birinde herhalde benim de başıma gelir," diyordu Ora, yıllar geçtikçe sol gözüne de katarakt inmiş, sonuçta kala kala bir toplu iğne başı kadar bir görüş alanı kalmıştı. "Eğer kalıtım diye bir şey varsa, demek ki aşağı yukarı aynısı benim de başıma gelecek." Ora abartılı kahkahalarla güldü, sonra neşeli bir sesle ortaya konuşarak babasının azıcık gören tek gözünden katarakt ameliyatı olmaktan ödünün koptuğunu anlattı. Sami hiç sesini çıkarmıyordu, Ofer de gözünü camdan dışarı dikip yanaklarını şişirmişti, annesinin, yaptığı basit yanlışı telafi çabasıyla, bu adama aile sırlarını verecek kadar yaltaklanmasını onaylamayarak başını iki yana sallıyordu. Bütün bunların farkındaydı elbet ama kendine engel olamıyordu Ora. Hikâye kendi başına ilerliyordu, ne de olsa sabırla, inatla ve sonu gelmeyen sohbetlerle babasını ameliyata razı etmeyi başaran Ofer olmuştu, hem de tek başına, babası ölmeden önceki birkaç yılı onun sayesinde güzel geçirmişti. Ora konuştuğça farkına varıyordu, onun çocukluk yıllarından kalma anekdotlarla anıları, okulda, arkadaşlarıyla başlarından geçenleri, çocukken oturdukları Hayfa'daki mahallede ana-babası ve komşularıyla yaşadıklarını aklında tutan da Ofer'di. O yaşta bir çocuktan beklenmeyecek ölçüde keyif alırdı o hikâyelerden, üstelik duruma göre hangisini seçip anlatacağını iyi bilirdi, Ora da, oğlum çocukluğumu ve gençliğimi benim için saklıyor, diye sevinirdi içten içe, demek onca yıl Ofer için biriktirmişti onca öyküyü. Neredeyse farkına varmadan İlan ile Adam'a bir şeyler anlatmaktan vazgeçmişti usulca. İçini çekti ama bir anda bunun farklı bir iç çekiş olduğunu sezdi, yepyeni,

içinde oyulmuş başka bir yerden gelen dondurucu bir iç çekişti bu. Ürkmüştü, göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısacık bir an için çocukluğuna dönmüş, elimi bırak da uçurumdan aşağı atlayayım diye ısrar eden Ada'yla münakaşa ediyordu; yıllar vardı Ora oraya gitmeyeli—Ada neden ansızın geri gelip elini tutmuştu, tekrar bırakmak için mi? Sami ile Ofer'ın sessizliğine karşın gevezeliği sürdürdü. Aralarında giderek açılan mesafeye rağmen, bu iki erkeğin hâlâ ona karşı işbirliği yapmayı başarması canını sıkıyordu. İttifak kurmuşlardı, şimdi anlıyordu Ora, ona karşı gelişen bir ittifak, hem de bu, ikisini ayıran her şeyden çok daha derin ve etkili görünüyordu.

Sümkürme sesi lafını ağzına tıkadı. Ofer üşütmüştü. Ya da alerjisi tutmuştu. Son birkaç yıldır bahar aylarında başlayan alerjisi mayıs sonuna dek sürüyordu. Sami'nin yolcuları için arka tarafa koyduğu, zeytin ağacından, işlemeli, ahşap kutudaki kâğıt mendillerden birini çekerek sümkürdü. Arka arkaya birkaç yaprak daha çekip yüksek sesle sümkürdü ve kullandığı mendilleri buruşturup ağzına kadar dolu küllüğe tıktırdı. Glilon marka piyade tüfeği ikisinin arasında duruyordu, namlusu birkaç dakika boyunca Ora'nın göğsüne çevrilmişti, artık dayanamıyordu, öbür tarafa çevirmesini işaret etti. Fakat Ofer silahı kaldırıp sinirli bir hareketle hızla bacaklarının arasına alınca arpacık arabanın tavan döşemesini sıyrıp deldi ve döşemededen çıkan bir iplik aşağı sallandı. Ofer alelacele, "Kusura bakma, Sami, burayı yırttım," dedi. Sami göz ucuyla sallanan ipliğe baktı ve boğuk bir sesle, "Dert etme," diye karşılık verdi. Ora hemen atıldı, "Yo, olmaz, tartışma istemiyorum, tamir parası neyse biz veririz." Sami derin bir nefes aldı, "Boş verin, önemli değil." Ora oğluna döndü, fısıldayarak, hiç olmazsa dipçiği içine katlamasını söyledi. Ofer, yarı fısıltıyla, tankta olmadıkça silahı katlamanın standart bir uygulama olmadığını belirtti onu azarlarcasına. Sonra Ora öne doğru eğilip ipliği kesmek için arabada makas var mı, diye sordu Sami'ye, ama yoktu. Böylece Ora gözlerinin önünde kıvrılıp bükülen ipliği tuttu, bir an inceledi,deşilmiş bağırsağa benziyor-

du, dikilebilirdi. “Eğer iğne ipliğin varsa hemen şimdi dikeyim,” dedi. Sami, karım yapar, dedikten sonra, duygusuz bir sesle, “Silahla dikkat et, yeter,” diye ekledi, ikisine birden söylemişti belbelle, “döşemeleri yırtmasın. Daha geçen hafta kaplattım.” Ora mahçup bir tavırla gülümseyip “Peki Sami, başka zarar vermeyeceğiz,” derken adamın gözkapaklarını devirerek attığı bakış hiç tanıdık değildi.

Geçen hafta her zaman yaptığı gezilerden birinde yeni döşemeler dikkatini çekmişti Ora’nın. Leopar desenli sentetik deriydi. Sami kadının yüz ifadesini iyice inceledikten sonra sormuştu, “Sen böyle şeyleri sevmezsin Ora. Sana sevimsiz gelir, değil mi?” O da genellikle döşemelerde hayvan kürküne, hele taklit kürke bayılmadığını söylemişti ve Sami kahkahalarla gülmüştü. “Yok, ama sen bunun Arap zevkine göre olduğunu düşünüyorsun, değil mi?” Sami’nin sesine yansıyan, alışkın olmadığı o burukluk Ora’yı germişti; hatırladığı kadarıyla önceden hiç böyle bir şey seçmediğini söyledi. Doğrusunu istersen, ben çok beğendim, dedi Sami, hem insanın zevki değişemez mi yani? Ora cevap vermedi. Zor bir gün geçirdiğini düşündü, belki taksisine binen yolculardan biri canını sıkırmıştı, belki de kontrol noktasında ağzına sıçmışlardı yine. İkisi de bir anlığına arabanın içini saran kasvetten sıyrılmıştı fakat huzursuzluk gün boyu içini kemirmişti Ora’nın. Sonra da aynı akşam televizyon seyrederken Sami’nin değişen döşeme zevkinin Doğu Kudüs’te bir okulun önünde bomba yüklü bir arabayı patlatmayı planlayan yeni yerleşimcilerle ilgisi olabileceği dank etti kafasına. Birkaç gün kala yakalanmışlardı, televizyona çıkan biri arabanın içinin dışının nasıl “Arap zevkine” göre döşendiğini anlatıyordu.

Şimdi taksideki sessizlik daha da derinleşiyordu, Ora yine gevezelik ederek bunu bozmak zorunda olduğunu hissetti. Yüksek sesle babasını, onu nasıl özlediğini anlatmaya, artık sağıyla solunu hiç ayırt edemeyen annesinden, Güney Amerika’ya gidip deli gibi eğlenen İlan ile Adam’dan söz etmeye koyuldu. Sami’nin yüzünde hiç tepki yoktu, ama bakışlarını sağa sola yönelterek bir

saattir peşine takıldığı konvoyu inceliyordu. Bir keresinde, birlikte çıktıkları ilk yolculuklardan birinde, Ora'ya küçüklüğünden beri İsrail'in yollarında ister sivil olsun, ister askeri, gördüğü kamyonları sayma alışkanlığından bahsetmişti. Sorar gözlerle ona bakınca, onunla ailesini ve 1948 Araplarını sınır dışı etmeye kamyonlarla geleceklerini açıklamıştı Sami. “Sizin *nakilciler* böyle söz vermemiş miydi?” diye sormuştu kahkahalarla. “Sözler tutulmak içindir, değil mi? İnan bana, bizim ahmaklar bundan birkaç dolar kazanacaklarını bilseler o kamyonları sürmek için kuyruğa girerler.”

Ofer durmadan burnunu silip Ora'nın daha önce hiç duymadığı kadar yüksek bir gürültüyle sümkürüyor, çıkardığı borazan gibi kulak tırmalayan ses yumuşak tabiatına hiç yakışmıyor. Buruşturduğu kâğıt mendilleri küllüğe tıktığı gibi kutudan yeni bir mendil çekiyor, derken kullanılmış mendiller yere dökülüyor, Ora eğilip sümüklü mendilleri toplayarak çantasına koymaktan bıktı artık ama. Yanlarından “Storm” marka bir cip korna çalarak fırtına gibi geçip onları solluyor. Arkadan gelen Hummer aniden fırlayarak teğet geçiyor neredeyse, Sami elini durmadan yusuvarlak ve kocaman keline götürüyor. Geniş sırtını ortopedik koltuk minderine dayamış ama Ofer uzun bacaklarıyla arkadan koltuğunu dürttüğçe öne doğru sarsılıyor. Teninin Ora'nın hep hoşuna giden tıraş losyonu ile karışık, hafif güneş yanığı, erkeksi kokusu gitmiş, son birkaç dakikadır gitgide ağırlaşan tatlı ter kokusu gelmiş onun yerine, klimaya rağmen arabanın içini sarıyor, Ora kusacak gibi olsa da camı açmaya cesareti yok, arkasına yaslanıp ağzından nefes alıp vermeye çalışıyor. Sami'nin keli boncuk boncuk ter kaplı, derken dolgun yanaklarından aşağı yüzüne süzülüyor. Ora eline bir kâğıt mendil tutuştursam mı diye düşünse de çekiniyor, onun en sevdiği lokanta olan Majd el'Krum'da yemeklerden sonra masaya getirilen gülsuyuna parmaklarını nasıl çabucak daldırdığı geliyor gözünün önüne.

Sami'nin gözleri bir önündeki cipte, bir peşindekinde. Elini kaldırıp iki parmağının yardımıyla gömlek yakasını boynundan söküp alıyor. Bu konvoydakilerin arasında tek Arap o diye aklından geçiyor Ora'nın, sonra kendi de terlediğini hissediyor: Sami düpedüz korkuyor, korkudan ödü patlıyor, bunu nasıl yaptım ona? Çenesinde koca bir ter damlasının asılı kaldığını ama bir türlü düşmek bilmediğini görüyor. İri, dolgun bir damla. Nasıl olur da düşmez? Neden silmiyor peki? Mahsus mu elini sürmüyor? Ora'nın yüzü alev alev, al al olmuş, soluğu hızlanıyor; Ofer camı açıp “Çok sıcak,” diye homurdanınca, Sami, “Klima yetersiz,” diyor.

Ora arkasına yaslanıyor, gözlüklerini çıkarıyor. Önünde sarı tomurcuk dalgaları salınıyor. Bozuk gözlerinin önünde parlak benekler uçmasına neden olan yabanhaldalı galiba. Gözlerini kapatıyor ve bir anda konvoyun ürkütücü bir hırıltıyla, sanki onun vücudunu yarıp geçerek ileri atıldığını hissediyor. Gözlerini açar açmaz yüreğinin güm güm atması duruyor, ışık dalgaları geri geliyor. Yeniden gözlerini yumduğunda hırıltı bu kez davul sesi eşliğinde başlıyor; inatçı, sersemletici, berbat bir ses, motorlarla pistonların birbirine karıştığı, geriden kalp çarpıntılarının, zonklayan damarların, korku belâsının gürültüsü geliyor. Arkasına dönüp yılan gibi kıvrılan konvoya göz atıyor, gördüğü manzara neredeyse bayram yeri gibi, telaş uyandıran, kocaman, hayat dolu, rengârenk bir geçit töreni: Ana-babalar, erkek kardeşler, kız arkadaşlar, hatta dedeler biricik sevdiklerini savaşa, mevsimin başlıca etkinliğine uğurluyorlar. Her arabada bir delikanlı; insanın kurban edilmesiyle son bulan bahar şenliğinin ilk meyveleri. Kendine sormadan edemiyor Ora: Ya sen? Sen kendine bak, sen de kendi oğlunu, hem de neredeyse tek oğlunu, üstüne titredğin oğlunu özene bezene, kılın bile kıpırdamadan, özel şoförün İşmael ile birlikte buraya getirmiyor musun?

Buluşma noktasına vardıklarında Sami bulduğu ilk yere park ederek el frenini çekiyor ve kollarını göğsünde kavuşturup Ora'ya

kendisini orada bekleyeceğini belirtiyor. Sonra da daha önce hiç takınmadığı bir tavırla çabuk olmasını söylüyor. Ofer taksiden indiğinde yerinden kıınıldamıyor. Tıslayarak bir şeyler geveliyor ama Ora ne dediğini anlamıyor. Ofer'e güle güle demiş olsaydı keşke, fakat kimbilir neler mırıldandı. Gözleri tüfek namlularından, güneş gözlüklerinden, arabaların aynalarından yansıyan ışıktan kamaşmış halde Ofer'in peşine takılıyor Ora. Nereye gittikleri hakkında hiçbir fikri yok, yüzlerce delikanlının arasında kaybolacak, bir daha oğlunu hiç göremeyecek diye ödü kopuyor. Yani—hemen düzeltiyor aklından geçenleri, gün boyu içine sıkıntı veren düşünceleri—eve dönene dek onu göremeyecek diye korkuyor. Güneş yakıyor, kalabalık renkli, hareketli benekler gibi görünüyor gözüne. Ofer'in hakilere bürünmüş sırtına odaklanıyor. Dimdik, biraz da kasılarak yürüyor. Omuzlarını germiş, çalım satarak ilerliyor. Ofer'in on iki yaşındayken ne zaman telefona cevap verse sesini değiştirip sözümona boğuk çıkması gereken kalın bir "Alo" dediğini, hemen arkasından bunu unutup tekrar her zamanki tiz sesiyle konuştuğunu hatırlıyor. Dört bir tarafından uğultular geliyor, bağrıışmalar, ısıklar, megafondan yapılan duyurular, kahkahalar. "Tatlım, cevap versene, arayan benim, Tatlım, cevap versene, arayan benim," diyen bir cep telefonu melodisi adım adım Ora'yı takip ediyor sanki. Onca patırtı arasında bir yerlerden gelen bebek sesiyle annesinin onunla tatlı tatlı konuşmasını ayırt ediyor. Bir an durup onları arıyor ama bulamıyor, annesi bir arabanın kaputunda bebeğin altını değiştirirken eğilmiş karnını gıdıklıyor herhalde. Ora da hafiften iki büklüm duruyor, süet çantasını sımsıkı tutarken bebekle annesinin sesleri kaybolana dek bunları azar azar içine çekiyor.

Muazzam, geri dönüşü olmayan bir hata bu. Ayrılık vakti yaklaşırken askerlerle aileleri sanki kavrama yeteneklerini körelten bir ilaç solumuşlar da kupkuru bir sevince kapılmışlar gibi geliyor Ora'ya. Ortalık okul gezisinde ya da büyük bir aile toplantısında duyulacak cinsten mırıltılarla inliyor. Yedek askerlik görevinden muaf Ora'nın yaşıtı adamlar, genç askerlerin babala-

rı olan ordudan arkadaşlarıyla buluşuyor, gülüşürken ense tokat şakalaşıyorlar. İki adam, “Biz üstümüze düşeni yaptık,” diye konuşuyor, “şimdi sıra onlarda.” Televizyon ekipleri sevdikleriyle vedalaşan ailelerin başına üşüşmüş. Ora susadığını hissediyor, kavrulmuş. Koşar adım Ofer’ın peşi sıra gidiyor. Bakışları ne zaman bir askerin yüzüne takılsa farkında olmadan irkiliyor, hafızasından silinmeyecek diye çekiniyor: Bir keresinde Ofer bazen askeri bir harekâta çıkmadan önce fotoğraf çektirdiklerinde çocukların kafalarını birbirlerine belli bir mesafede tutmaya, böyle yaparak ileride gazetede yayınladığında kırmızı daire içine alılabilecek kadar yer bırakmaya dikkat ettiklerini anlatmıştı. Cızırdayan hoparlörler askerlere tabur içtima alanına gitmelerini söylüyor, içtimalık diyorlar oraya, annesinin öfkeli sesiyle düşünüyor ansızın, yontulmamış herifler, dilin ırzına geçmişler. Ofer pat diye durunca oğluna toslamasına ramak kala duruyor. Ofer dönüp bakınca, Ora’nın boğazına bir şey düğümleniyor sanki. “Senin neyin var, anne?” diye fısıldıyor suratına bakarak. “Ya burada bir Arap olduğunu anlarlarsa, ya intihar eylemcisi sanarlarsa onu? Beni buraya getirmek zorunda kalmanın Sami’ye neler hissettirdiğini düşünsene. Onun için bunun ne demek olduğuna da mı aklın ermiyor?”

Ne tartışacak ne de açıklayacak gücü var. Ofer haklı, ama Ora bir şey düşünecek durumda değil. Oğlu neden anlayamıyor onu? Akli başında değildi işte. Onunla birlikte Celile gezisine gitmek yerine *mukataa* topraklarına gideceğini söylediğinde hayatı karmıştı. Sabahın altısıydı. Telefonda fısıldayarak konuşmasını duyarak uyanmıştı uykusundan, hemen odaya koşmuştu. Ofer’ın suçlu bakışlarını görünce gerilmişti, “Onlar mı aradı?”

“Gitmem gerekiyormuş.”

“Ne zaman?”

“Hemen.”

Biraz erteleyemez misin, bari şu iki, üç günlük geziye gitseydik, dedi, çünkü oğluyla bütün bir haftayı birlikte geçirmenin ha-

yal olduğunu anlamıştı birden. Sonra da acıklı bir gülümsemeyle ekledi, “Ailecek vakit geçireceğiz diye konuşmamış mıydık?”

Ofer gülerek karşılık verdi, “Anne, burada oyun oynamıyoruz, savaştayız.” Hem onun bu kendini beğenmiş tavrı hem de tıpkı babasıyla ağabeyi gibi Ora’nın en hassas noktalarına hükmetmeye kalkışması yüzünden, erkek beyninin savaşla oyunu ayırt edebildiğinden pek emin olmadığını söyleyip Ofer’i tersledi. Daha sabah kahvesini içmeden tartışma yeteneklerini konuşturabilmenin zevkini tatmıştı bir an, fakat Ofer her zamankinin tersine ona hınzırca cevap vermeyip omuz silkerek eşyalarını toplamak üzere odasına gidince işkillendi.

Peşinden gitti, “Peki sana haber vermek için arayan onlar mıydı?” Telefonun çaldığını duyduğunu sanmıyordu.

Ofer dolaptan asker gömleklerini, gri çoraplarını çıkarmış sırt çantasına tıktırıyordu. Kapının arkasından homurdandı. “Kimin aradığı ne fark eder? Ortada bir harekât var, acil durum, ülkenin yarısı görev başına gidiyor.”

Ora pes etmeyecekti—Ben mi? Böyle bir dikenı nasıl görmezden gelebilirdim, diyecekti daha sonra kendi kendine—dizleri titreyerek kapının eşığıne yaslandı, kollarını göğsünde kavuşturup o telefon konuşmasına kadar neler olup bittiğini bir bir anlatmasını istedi. O sabah onları *kendi* aradığını ve hatta altıdan önce tabur komutanlığını aradığını ve beni alın diye yalvardığını, dahası o gün sabah tam dokuzda dağıtım için sevk merkezinde olması, oradan da birlikte Celile’ye devam etmeleri gerektiğini itiraf etmeden bırakmayacaktı peşini. Ofer gözlerini yere dikip mırıldanırken, ordunun ondan askerlik süresini uzatmasını bile istemediğini dehşet içinde fark etti. Onların gözünde Ofer sivildi artık, çoktan terhis olmuştu. Bırakmak istemeyenin kendisi olduğunu küstahça ama yüzü kızararak itiraf etti nihayet. “Asla! Üç yıl boyunca tam da böyle bir operasyona hazır olmak için onca bok yedikten sonra, öyle mi?” Kontrol noktalarında, devriyelerde, Filistin köyleriyle yerleşimlerinde küçük çocukların attıkları taşlar altında geçen üç yıl. Hoş, altı aydır bir tankın yakınından

bile geçmemişti o başka, ama şimdi, nihayet şansı dönmüştü. Böyle muhteşem bir operasyon için üç zırhlı birlik toplanmışken, bütün çocuklar oradayken, onun evde oturması veya Celile'ye doğru yürüyüş turuna çıkması mümkün müydü? Gözleri yaşlarla dolmuştu, bir an için sanki bütün sınıf gidecekleri bir Purim şenliğinden geç gelmesine izin versin diye annesine dil döken bir gence baktığınızı sanırdınız. Uzatmayalım, annesi, oğlunun, yirmi sekiz gün daha gönüllü asker kadrosuna alınmak için onları ikna ettiğini anlamıştı.

Ofer lafını bitirince, “Ya,” dedi Ora, derinden gelen boğuk bir sesle. *Sonra da cesedimi mutfığa sürükledim* diye geçti aklından. Eski kocası, bir zamanlar hayatını paylaştığı ve iyi günlerinde güzelliğe güzellik katan İlan'ın deyişiydi bu. *Dolu dolu hayat* derdi bizim İlan, sonra da minnettarlığından, çekingen, utangaç sevincinden yanakları al al olur, o zaman Ora'nın sevgisi dalgalanarak kabarırdı. Kocasının, yüreğinin derinlerinde böyle dolu dolu bir yaşamın kendisine bahşedilmesine şaşırdığını düşünmüştü hep. Çocuklar küçükken Tzur Hadassah'da Avram'dan satın aldıkları evde oturdukları günleri, uzun, yorucu bir günün ardından son bir ev işi daha yapıp geceleri neşeyle nasıl birlikte çamaşır astıkları geliyor gözünün önüne. Koca leğeni zifiri karanlık tarlalarla vadiye ve Arap köyü Hussan'a bakan bahçelerine taşırıldı. Koca incir ağacıyla kıbrısmeşesi kendi gizemli, zengin yaşantılarında tatlı tatlı hışırdarken çamaşır ipleri minyatür hiyeroglifler misali düzinelerce ufacık giysiyle dolardı: Minicik çoraplarla fanilalar, bez patiklerle askılı pantolonlar ve rengârenk OshKosh tulumlar. Günün son ışıklarında Hussan'da sokağa çıkmış, onları seyreden biri var mıydı şimdi? Silahını onlara doğrultmuş muydu? Bazen merak ederdi Ora ve o zaman ensesinden aşağı buz gibi terler dökülürdü. Yoksa çamaşır asanların, bilhassa bu cins çamaşırlar asanların dokunulmazlığı mı vardı?

Ofer'in onunla İlan'a yeni “tankçı” tulumlarını gösterdiği günü hatırlayınca düşünceleri başka yöne kaydı. Tzur Hadasah'daki evi çoktan satmış, kuzeyde, şehre daha yakın olan Ein

Karem'e taşınmışlardı. Ofer üzerine bol gelen, ateşe dayanıklı tulumuyla odasından çıkıp hopluya zıplaya, bir sağa bir sola yalpalayarak onlara doğru yaklaşmış, kollarını iki yana açarak neşeyle şakıymıştı: "Anne! Baba! Bakın, teletabiler geldi!" Yirmi yıl önce bir gece bahçede İlan çocuk giysilerinin asıldığı iplerin tam ortasından geçerek kucaklamıştı Ora'yı. Islak çamaşırların arasında sarmaş dolaş salınıp tatlı kahkahalar atarak aşkla ah çekerlerken İlan kulağına fısıldıyordu. "Söylesene, Orinkah, bu değil mi? Hayatı dolu dolu yaşamak bu, değil mi?" O da boğazında atardamar gibi zonklayan yakıcı mutlulukla İlan'a sımsıkı sarılmış, bir an için bereketli yılların sırrını, gelgit hareketlerini içinden geçerken hissetmişti. Kendi bedeninde, İlan'ın bedeninde, iki küçük çocuklarında, kendileri için kurdukları evde ve yıllar boyunca dolambaçlı yollardan geçen, duraksayan, Avram'ın trajedisiyle gelen darbeden sonra nihayet ayakları üzerinde duran aşklarında bütün iyiliklerini yakalamıştı.

Ofer odasında eşyalarını toplamayı bitirdi, Ora mutfakta yüreği kabarmış, kıpırdamadan dikilirken İlan'ın bir kere daha hiç çaba göstermeksizin kazandığını düşünüyordu: Geziye giderken Ofer ona eşlik etmeyecekti, bir haftayı onunla birlikte geçirmeyecekti. Ofer de annesinin neler yaşadığını sezmiş olmalı ki, hoş, bazen inkâr etse bile hep sezerdi, gelip arkasında durarak, "Hadi ama anne, dert etme..." diyordu. Sevecen bir sesle söylemişti, nasıl kullanılacağını yalnızca kendinin bildiği bir ses tonuyla. Celile gezisini bir aydır planlıyorlardı. Ordudan terhis olmasının şerefine Ora'nın armağanıydı ona, elbette *kendine* de, ordudan kurtulmasının şerefine. Birlikte alışverişe çıkıp katlanınca birer küçük kare beze dönüşen iki küçük tenteyle bol cepli sırt çantaları, uyku tulumları almışlardı, bir de yalnızca Ora için yürüyüş botları, çünkü Ofer'in kirli postallarından vazgeçmeye niyeti yoktu. Ora boş zamanlarını yünlü iç çamaşırları, bereler, bel çantaları, yara bereleri kapatmak için yara bantları, matara, su geçirmez kibrit, kamp ocağı, kuru meyve, kraker ve konserve yiyecekler almaya adanmıştı. Ofer arada bir annesinin odasında duran tıka basa dol-

durulmuş sırt çantalarını kaldırıp tartar, giderek ağırlaştıklarını görünce şaşkınlıkla, “Çok iyi gidiyorlar, pek güzel büyüyorlar,” demekten geri kalmazdı. Annesinin doldurduğu bunca yükü taşımak için bir arazi cipi bulması gerektiğini söyleyerek takılırdı ona. Ora bu sözler karşısında kahkahalarla güler, oğlunun sevinçle parlayan yüzüne yayılmış neşesini paylaşırdı. Son birkaç haftadır Ofer’ın terhis tarihi yaklaştıkça sürgüne gitmiş lezzetlerle kokuların yavaş yavaş geri geldiğini hissediyordu. Sanki kulaklarını temizletip yıkatmış gibi sesleri bile daha gür duyuyordu artık. Küçük sürprizlere gebeydi günler, duyuların çılgınca birbirine karışması söz konusuydu: Su faturasının zarfını açarken sanki bir demet taze maydanozu torbadan çıkarmış hissine kapılırdı. Gerçek olacağına inanabilmek için bazen kendi kendine yüksek sesle konuşurdu: “Baş başa bir hafta, Celile’de yalnızca ikimiz.” Çoğu zaman karşısında kimse olmamasına rağmen, “Ofer ordu- dan terhis oluyor,” diye ilan ederdi. “Kurtuluyor Ofer. Tek parça halinde geri geliyor.”

Geçen hafta boyunca giderek cesareti artarken evin duvarlarına haykırmış durmuştu sözcüklerle oynayarak. “Kâbus bitti,” diyordu. “Uyku haplarıyla geçen gecelere paydos,” diye fısıldarken kaderine meydan okuduğunun farkındaydı. Oysa Ofer iki haftadır terhis iznindeydi zaten, ortada tehlike falan yoktu. Yıllar önce bağlantısını kopardığı sonu gelmez evrensel kavga, şurada bir terörist saldırı, burada hedefine ulaşan bir suikastla kara bulutlar halinde ortalıkta kol geziyor, ruhun ifadesiz bir suratla ve arkasına bakmamacasına sıçrayıp atladığı engeller olmaya devam ediyordu. Kimbilir belki de bizzat Ofer’ın artık buraya kadar, hepsi geride kaldı diye inanmaya başlamasıydı Ora’yı böyle umutlandıran. Birkaç gün önce, kesintisiz on sekiz saat uyumayı bırakınca oğlundaki değişikliği fark etti; Ofer’ın asker ağzıyla konuşması yerini azar azar sivil söyleme bırakır olmuş, hatta üç yıl süren berbat askerlik hizmetinden besbelli zarar görmeden kurtulduğu kafasına dank edince ifadelerinin yanısıra evin içinde dolanışı bile yumuşamaya başlamıştı. İhtiyatı elden bırakmasa

da buzdolabına, bulaşık makinesine, bilgisayar faresine, vazoya yerleştirdiği çiçeklere, “Oğlum geri geliyor,” diye anlatıyordu. Ordudan ayrılalı üç yıl olan Adam ile yaşadığı deneyimin öğrettiği gibi aslında hiç geri gelmediklerini biliyordu pekâlâ. Hiçbir şey eskisi gibi olmuyordu. Oğlu kamulaştırıldığı anda onun bildiği hâlini sonsuza dek kaybederdi, tabii oğlu da kendini. Hoş, Adam’ın başına gelenleri Ofer’in de yaşayacağını kim söyleyebilirdi? Farklı çocuklardı onlar, hem şimdi önemli olan Ofer’in Zırhlı Birlikler’den terhis edilmesiydi, *bir de kabuğundan çıkması* diye geçti aklından, biraz şiirsellik ekleyerek. Bunlar daha önceki gece Ofer’in elindeki uzaktan kumandayı usulca alıp üzerine ince bir battaniye örttükten sonra uyumasını seyrettiği sırada düşüncelerine zerk ettiği tatlı damlalardı. Dolgun, geniş dudakları sanki annesinin kendini seyrettiğini biliyormuş gibi belli belirsiz, alaycı bir gülümsemeyle aralanmıştı. Geniş alnı uykusunda bile yüzüne biraz sert bir ifade katıyor, ablak suratı, güneş yanığı sıfıra vurulmuş kafasıyla her zamankinden daha güçlü ve hayata daha hazır duruyordu. Şaşkın gözlerle bir erkek, diye düşündü. Tam bir erkek. Her şeye hazır, açık ve enerjik görünüyor. Gelecek yüzüne yansıyor, içinden fışkırıyordu. Derken operasyon vakti ansızın yeniden gelivermişti, ertesi sabah mutfakta kendine acı bir kahve yaparken, olmasaydı fena mı olurdu diye iç geçirdi Ora. Eğer elinden gelse gerisingeri yatağına döner ve her şey sona erene kadar uyanmamamacasına deliksiz bir uyku çekerdi. Böyle bir harekât kaç günde biterdi acaba? Bir hafta mı? Yoksa iki mi? Ömür boyu sürer miydi? Gelgelelim yatağa gidecek gücü yoktu, tek bir adım dahi atacak halde değildi, bir anda her şeyin kararı verilmişti, bu kaçınılmazdı. Vücudu çoktandır biliyordu, midesi, hatta erimeye yüz tutan bağırsakları da.

* * *

O akşam yedi buçukta Ora mutfakta, üzerinde bluciniyle tişörtü ve lirik bir etki uyandırсын diye gerçek, hamarat, hevesli bir ev kadınına yaraşır cinsten çiçekli önlüğüyle aşçı gibi çalışıyor. Düdüklü tencerelerle tavalar ocakta fokurdarken buharları tavana

doğru buram buram kokan yoğun bulutlara dönüşüyor, derken Ora'nın içinden bir ses birdenbire ona her şeyin yoluna gireceğini söylüyor.

Düşmanla savaşır gibi, gözde yemek kombinasyonu ile mücadeleye başlıyor: Ariela'nın Çin usulü sebzeli tavuğuyla Ariela'nın kayınvalidesinin İran usulü üzümlü, çamfıstıklı pilavı ve kendince geliştirdiği tariflerle pişirilmiş annesinin domatesli, sarımsaklı patlıcan yemeğine ek olarak mantarlı ve soğanlı pide. Eğer bu evde doğru dürüst bir fırın olsaydı, en azından bir pide daha yapabilirdi, ama ne olursa olsun Ofer yine de parmaklarını yiyecek. Fırınla ocak arasında beklenmedik bir neşeyle gidip gelirken İlan gittiğinden, Ein Karem'deki evlerinin kapısına kilidi vurup farklı kiralık evlere dağıldıklarından beri ilk defa mutfakta bulunmak, hatta şimdi ona çekine çekine yaklaşıp ıslak homurtularla üstüne başına sürülen servis kaşıkları ve kepçelerle dolu bu eski usul kurtlanmış mutfığa ait olma fikri bile sevimli geliyor Ora'ya. Arkasındaki masaya dizilmiş, üzerleri örtülü kâselerde patlıcan salatası, lahana salatası ve iri doğranmış rengârenk marul salatası var, bunun içine elma ve mango dilimleri atmıştı, Ofer bu sofrayı kaçırmazsa bunları fark eder miydi acaba? Başka bir kâsede de kendi usulünce yaptığı kısır duruyor, bunu yedim ya ölsem de gam yemem derdi kesinlikle Ofer, yok, diye düzeltti hemen Ora, bayılır demek istiyorum, yani çok sever.

Bütün yemekler hazırlanıp pişmeye bırakılmıştı, ocakta pişenler, fırında kızaranlar, tavada fokurdayanlar. Artık başlarında durmasına gerek yok. Ama daha yemek yapması gerek, çünkü bir noktada Ofer eve gelecek ve yeni pişmiş yemekler isteyecek. Ora huzursuzca havada gezdiriyor parmaklarını. Nerede kalmıştım? Eline bir bıçak alarak salata uğruna saldırdığı maruldan geri kalanları alarak doğramaya koyuluyor, bir yandan da mırıldanıyor, *Tankçılar zincirleri gıcırdatarak koyulur yola / Üstleri başları boyanmış toprakla*. Burada kesiyor. Bu eski şarkı nereden geldi şimdi aklına? Biftek mi yapsa acaba, hani bu akşam Ofer gelirse diye, onun sevdiği gibi kırmızı şaraba mı yatırsa? Aslında merak

ediyor, hani şu haber getiren tebligatçılar acaba şu sıralarda yerel ordu karargâhındaki bir büroda eğitim ya da takviye kursu görüyorlar mıdır? Artık neyi takviye edeceklerse? Yaptıkları işi unutmaya nasıl vakit buluyorlar? Bir aileye haber götürülmeden geçen tek bir günümüz oldu mu bizim? Bildirimde bulunanların aynı zamanda operasyona katılan askerler olduğunu, orkestranın üyelerinin onlar olduğunu düşünmek tuhaf geliyor Ora'ya. Cıyak cıyak bir çığlık atarak kıkırdıyor. İşte yine Ada var karşısında, iri gözleriyle hep yaptığı gibi Ora'nın uğraştığı işleri izlemek üzere çıkıveriyor ortaya, derken birkaç dakikadır sokak kapısının alt yarısındaki yarı saydam kaplamaya gözlerini diktiğini fark ediyor Ora. Çözüm bekleyen bir sorun var ama ne olduğunu kestiremiyor, dosdoğru ocaktaki tencerelerin başına gidiyor, bol bol baharat döküyor, Ofer böyle sever çünkü. Sonra da yüzünü tencerelerden yükselen buhara tutup tencerenin soluğunu içine çekiyor ama yemeğin tadına bakmıyor. Bu akşam hiç iştahı yok, ağzına bir lokma ekmek atsa kusacak sanki. Tencerenin üzerinde kontrolsüz hareketlerle kırmızı pul biber serpen eline takılıyor gözü. Bunlar telefonun çalmasına yol açan belirli hareketler. Aradaki bağlantıyı keşfedeli uzun zaman oldu: Ne zaman yemeğe baharat katsa ya da yıkadığı bir tencereyi veya tavayı kurulasa, mutlaka telefon çalar. Bu dairesel hareketler telefonu harekete geçiriyor sanki, narin cam vazodaki çiçeklere su eklediği zaman da aynısı oluyor, ilginç. Ama yalnızca o vazodakilere! Telefonunun sır gibi kaprislerini düşünürken sevimli gülücükler atıyor, çamfıstıklı üzümlü pilavı çöp tenekesine boşaltıp tencereyi özene bezene yıkıyor ve usulca, okşarcasına kuruluyor. Hiçbir şey olmuyor ama. Telefon ölü gibi (yani sesi çıkmıyor). Ofer'in kafasını kaşımaya vakti yok herhalde. Bir şeyin başlaması saatler alacak gibi, hem yarın ya da öbür günden önce yola çıkamayabilirler. *Bindiği tanka iki füze isabet ettiğinde* diye mırıldanıyor yine Ora, *alevlerin arasında kaldı*. Susturuyor kendini. Yarına yapacak bir şey bulması gerek. Ama yarın yapacak pek bir işinin olmadığı günlerden biri. Yarın delikanlı oğluyla Celile kayalıklarında dolaşacaklardı

sözde, fakat planda ufak bir sapma oldu. Belki de Rehavia’da açılan yeni kliniğe uğramalı, hemen işe başlayabileceğini söylemeli, gönüllü bile olabilir, gerekirse sekreterlik de yapabilir. İsterlerse bunu Ora’nın alışma dönemi olarak görebilirler. Hoş, söylemişlerdi ona, hem de iki kere, fizyoterapistin doğum yapacağı mayıs ortasına dek ona ihtiyaçları yoktu. Yeni bir canlı dünyaya gelecek diye geçiyor Ora’nın aklından, acı tükürüğünü yuttuğu sırada. Mayıs dek hiç plan yapmaması büyük aptallık. Kendini Ofer ile yapacakları geziyi planlamaya öyle kaptırmıştı ki başka hiçbir şey düşünemedi, fakat Celile’nin dönüm noktası olacağını hissediyordu. Hem kendisi hem de Ofer için gerçekten iyileşme döneminin başlangıcı olacaktı... Hisleri buraya kadarmış.

Patlıcanı çöp tenekesine boca edip tavayı yıkadıktan sonra sevecen hareketlerle kurulamaya koyuluyor, yan gözle de hain telefona bakmayı ihmal etmiyor. Sıra neye geldi? Nerede kalmıştım? Kapı. Kapının alt tarafı. Buzlu camın üzerinde dört kısa demir çubuk. Yazıcıdan üç yaprak A4 kâğıt alıp hepsini seloteyle cama yapııştırıyor. Böylece ayaklarındaki asker postallarını görmeyecek. Peki şimdi? Buzdolabı boş. Kilerde birkaç patatesle soğan var. Belki çabucak bir çorba yapabilir bunlardan. Yarın sabah alışverişe çıkıp evi dolduracak yine. Bir sürü işin ortasında gelebileceklerini düşünüyor birden. Mesela sebzeleri torbalarından çıkarıp buzdolabına yerleştirdiği sırada ya da oturmuş televizyon seyrederken. Belki de uyurken veya banyodayken, hatta çorba yapmak üzere sebze doğrarken.

Bir an için nefesi kesiliyor, pencere açacakmış gibi koşarak radyoyu açıyor. Müzik programını bulup birkaç dakika boyunca birtakım Orta Çağ ezgilerine kulak veriyor. Fakat hayır, konuşmaya ihtiyacı var, insan sesine. Yerel radyo kanalındaki genç sunucu telefonda boğuk bir Mizrahi Kudüs şivesiyle konuşan yaşlıca bir kadınla sohbet ediyor. Ora sebzeleri taciz etmeyi bırakıp çatlak mermer tezgâha yaslanarak elinin tersiyle alnında biriken terleri silerken bu hafta Gazze’de çarpışan büyük oğlunu anlatan kadına veriyor kulağını. “Yedi asker öldü,” diyor kadın. “Hepsi

aynı taburdan, onun arkadaşlarıydı.” D n birkaç saatliğine eve gelmesine izin vermişler fakat bugün yeniden orduya dönmüş.

Sunucunun, “Evde geçirdiği saatlerde ona meme verdiniz mi?” diye sorduğuna inanamıyor Ora.

Kadın da şaşırmış belli, “Meme mi?”

Sunucu kahkahalarla gülüyor. “Yok, *mama* verdiniz mi diye sormuştum.”

“Tabii,” diyor kadın hafifçe gülerek. “Ben  yle sordunuz sandım da... Elbette, onun için en güzel yemeklerimi pişirdim, onu şımarttım.”

“Oğlunuzu nasıl şımarttığınızı anlatın bize,” diye üsteliyor sunucu.

Anne de Ora’yı sarmalayıveren bir samimiyetle aktarıyor: “Layık olduğu gibi en sevdiği yemeklerle şımarttım, sıcak bir banyo hazırladım, yumuşacık bir havluyla en sevdiği şampuanı çıkardım, hususi ona almıştım.” Derken kadının sesi titriyor. “Ama şunu söylemek isterim, anlayın, iki oğlum daha var, onlar ikiz, ikisi de ağabeylerinin açtığı yolu takip etti, hepsi aynı taburda. Tzabar,   oğlum da o taburda, buradan, radyo vasıtasıyla ordudan bir istirhamım var, söyleyebilir miyim?”

“Tabii, söyleyebilirsiniz.” Sunucunun sesindeki alaycı tonu seziyor Ora. “İsrail Savunma Kuvvetleri’ne tam olarak ne söylemek istersiniz?”

“Ne diyeyim?” Kadının i çekmesi Ora’nın yüreğini sızlatıyor. “Benim oğullarım, ikizler, acemi birliğindeyken askerlik hizmetlerini birlikte yapmalarına izin verilsin diye bir feragatname imzaladılar, bu acemi birliğinde yararlı ve iyi olmadı değil. Ama şimdi sınıra gidiyorlar, herkesin mal mu, Givati için sınır demek Gazze demektir, Gazze’nin ne demek olduğunu söylemeye ise ne hacet, ordudan ricam bu hususu biraz daha etraflıca düşünmeleri, ilaveten biraz da beni düşünmelerini istirham ediyorum, çok üzülüyorum, zira—”

Ya tam patatesi soyarken gelirlerse? Ora elinde tuttuğu yarı-sı soyulmuş kocaman patatese gözlerini dikip düşünüyor. Ya da

soğanı soyarken? Giderek yaptığı her hareketin kapı çalınmadan önceki son hareketi olabileceği dank ediyor kafasına. Bir kere daha Ofer'in kesinlikle Gilboa'da olduğunu hatırlatıyor kendine, paniğe kapılmak için henüz erken. Fakat düşünceler usulca sürünerek soyma bıçağını kavrayan ellerini sarıyor, kapının kaşla göz arasında çalması kaçınılmaz, insan her durumda felaket ihtimallerinin dayanılmaz kışkırtmalarına açık oluyor, işte Ora'nın da zihninde sebeple sonuç birbirine karışıyor, patatesi saran ellerinin cansız, ağır kıpırtıları kapı vurulmadan önceki mecburi girizgâh gibi geliyor ona.

Bu bitmek bilmeyen an boyunca Ora, uzaklardaki Ofer ve aralarındaki uçsuz bucaksız mesafede bulunan her şey, hepsi bir anda şimşek çakmışçasına aydınlanıyor, sıkı dokunmuş bir kumaş misali her şey çözülüyor. Mutfak masasının başında öylece durması, parmaklarına kan gitmeyecek kadar sıkıca tuttuğu bıçakla patatesin kabuğunu soymaya aptal aptal devam etmesi, ev içinde sağa sola giderek yaptığı bütün o ıvır zıvır işler, etrafını saran gerçekliğin masum, sözümona gelişigüzel parçaları gizemli bir dansın can alıcı adımlarından farksız; yavaş ve ağırbaşlı bir dans bu. Kendileri habersiz olsalar da kavalierleri var. Ofer ve savaşa hazırlanan arkadaşları, gelecek savaşların haritalarını gözden geçiren yüksek rütbeli subaylar, içtima alanının eteklerinde gördüğü sıra sıra tanklar, tankların arasında ilerleyen irili ufaklı onlarca küçük araç, oradaki köylerle kasabalarda yaşayan insanlar, caddele ve sokaklardan geçen askerlerle tankları kapalı panjurların arkasından seyreden başkaları, yarın ya da öbür gün, hatta belki bu gece bir taş ya da mermi veya roketatarla Ofer'i vurabilecek fırtına gibi bir delikanlı (ne tuhaf, bütün dansın ağır akışını bozan ve içinden çıkılmaz bir hale getiren tek şey çocuğun hareketiydi), sonra şu anda Kudüs'teki ordu karargâhında uyguladıkları yöntemler üzerinde çalışan muhbirler ve elbette bu geç vakitte köyündeki evinde Inaam'a gündüz yaşadıklarını anlatmakla meşgul olan Sami. Herkes ama herkes bu büyük çaplı, her şeyi kapsayan sürecin parçası, oynadıkları rolün farkında olma-

malarına rağmen son terörist saldırısında ölen insanlar da öyle: Şu sıralarda yeni bir sefere çıkmaya hazırlanan askerler onların kanını yerde koymayacaklar. Elinde tuttuğu, ansızın külçe gibi ağırlaşan, artık doğrayamadığı patatesle bile bir bağlantı kurulabilir; büyük sistemin kurallarına uygun, karanlık, hesaplanmış, ufacık ama yeri doldurulmaz bir bağlantı. Sivil ve asker binlerce insandan, taşıma araçları, silahlar, sahra mutfağı, kumanya ve cephanelikler, sandıklar dolusu teçhizat ve gece görüş aletleri, işaret fişekleri, sedyeler, helikopterler, kantinler, bilgisayarlarla antenler, telefonlar ve mühürlenmiş kocaman, kapkara çuvallardan meydana gelmiş bir bağlantı. Ora ansızın bütün bunları birbirine kenetleyen görünür ama gizli bağların, havaya fırlatılmış kocaman bir balık ağı misali karanlık gökyüzünü ağır ağır kapladığını, etrafında, tepesinde hareket ettiğini hissediyor. Patatesi çabucak elinden bırakıyor, o da tezgâhın üstünde yuvarlanarak yere, buzdolabıyla duvarın arasına düşüyor ve Ora iki eliyle masaya abanıp gözlerini onun ölgün pırıltısına dikeyor.

Akşam dokuz olduğunda içi içine sığmıyor Ora'nın. Bir anda, şaşkın gözlerle kendisiyle Ofer'i televizyonda, taburun buluşma noktasında kucaklaşmış, vedalaşırlarken görür gibi oluyor. Sami'yi getirdiği için oğlundan azar işittikten hemen sonra dehşet içinde orada kameralar olduğunu fark ettiğini hatırlıyor. Ofer annesinin kıpkırmızı kesen yüzü dikkatini çekince sesini kesmiş, öfkesini bastırıp onu kollarına alarak geniş göğsüne bastırdıktan sonra tatlı dille konuşmuştu, "Anneciğim, amma tuhaf kadınsın..." Ora yerinden fırlıyor, telaştan bir sandalyeyi devirerek gidip yüzünü ekrana yapıştırıyor, ekrandaki Ofer'e—

Annesine biraz otoriter bir kibirle sarılırken endişe dolu kadını kameramana göstermek için onu kameraya doğru çeviriyor. Bu hareketi karşısında gafil avlanmıştı Ora, az kalsın tökezleyip yere kapaklanacaktı, ama sonra sinirli bir kahkaha atarak oğluna tutunmuştu, hepsi orada işte, tam karşısında, hatta şu saçma sapan mor el çantası bile. Şimdi o ânı düşünüyor da Ofer'in

birden onu döndürerek kamerayla karşı karşıya getirmesinde bir hainlik seziyor. Elini başına götürüp fazla dağınık görünmesin diye saçını düzeltmiş, dudaklarında *Kim, ben mi?* dercesine yapmacık bir taassupla yumuşak bir tebessüm belirmişti. Oysa aralarındaki ihanet ateşi dün gecedен beri için için yanıyordu, operasyona gönüllü olarak katılmaya karar verdiğinden ve bunu annesinden gizlediğinden beri. Üstünde pek konuşma gereği duymadan birlikte planladıkları geziye gitmekten vazgeçtiğinde. Asıl ihanet, hem de tahammül edilemez samimiyetsizlik, Ofer'in savaşa giden bir asker olabilme kabiliyetinden kaynaklanıyordu. İşinde o kadar yetenekli, savaşa öyle hevesli ve istekliydi ki annesinin oynayacağı rolü adeta ona dayatıyordu. Bumburuşuk ve solmuş, ama gururdan yüzü parlayan bir kadını (fakirin tesellisi Asker Annesi) ve erkeklerin ölüm karşısındaki duruşundan cahilce büyülenen budala rolünü. İşte Ofer karşısında, kameraya gülümsüyor, kendi dudaklarıysa hem televizyondaki görüntüde hem de evde, oğlunun ışıldayan gülümsemesine farkına varmadan mimikler yaparak karşılık veriyor, delikanlının göz kenarlarında üç tane ufacık, tılsımlı kırışıklık görülüyor, Ora o düşünceyi aklından kovuyor: Acaba onun bu fotoğrafını bir daha ne zaman yayınlayacaklar? Apaçık gözlerinin önüne geliyor, hemen ekranda, Ofer'in başının üzerinde beliren kırmızı bir hare var. Derken birisi aralarına mikrofon sopası uzatıyor. Muhabir pürneşe, "Böyle bir anda bir oğul annesine ne söyleyebilir?" diye soruyor. "Ben geri dönene dek biraları soğut!" diyor oğlan kahkahalarla, dört bir taraftan sıkı tezahürat yükseliyor. "Durun!" Ofer cümbüşü bırakıp parmağını doğrultunca başka çabaya gerek kalmaksızın muhabirin, kameramanın ve çevrelerini saran herkesin dikkatini çekmeyi başarıyor. Bu hareketiyle nasıl da İlan'a benziyor, parmağını böyle her kaldırışında herkesin sesini keseceğini bilen biri. "Anneme söylemek istediğim bir şey daha var," diyor televizyondaki oğlu bilmişçe gülücükler saçarken. Hayat ve afacanlık fişkırان bakışlarla tekini kırptığı gözlerini kameradan ayırmadan dudaklarını annesinin kulağına götürüyor. O ânı hatırlıyor Ora,

dokunuşunu, yanaklarını yalayan sıcak soluğunu, sonra kameranın o dudaklarla kulağın arasında kalan boşluğu yakalamak üzere hızla hareket ettiğini görüyor ekranda, kendi yüzünü kaplayan dikkat kesilmiş ifadeyi, sergilediği acıklı yalvaran bakışları herkes görsün diye. Annesiyle Ofer arasında nasıl sıcak ve doğal bir yakınlık olduğunu İlan görsün diye. Tabii, eğer Galapagos'da Kanal 2 yayınları çekiyorsa. Nihayet görüntü yönetmeni sahneyi kesiyor, muhabir şimdi de yanındaki kız arkadaşıyla annesine sarılan başka bir askerle şakalaşıyor, iki kadın da göbüklerini açıkta bırakan bluzlar giymişler, Ora onların acısını yüreğinde hissediyor. Kendini koltuğun kenarına bırakıyor ve parmaklarıyla boynunu kavrayıp sıkıyor. İyi ki suratını nasıl ekşittiğini, Ofer'in kulağına fısıldadıklarını duyunca kendini nasıl geri çektiğini göstermemişler. Hatırlayınca tokat yemiş gibi oluyor: İlle de öyle söylemesi mi gerekiyordu? Ne ara fırsat bulup da ezberlemişti o repliği, nereden gelmişti aklına?

Hemen ayağı kalkıyor Ora. Oturmamalı. Onu aramak için etrafı tarayan ışığı, usul usul alçalan dev balık ağına kolay hedef olmamalı. Başını kapıya doğru çeviriyor. Bir şey yok. Pencereden gördüğü, yolun ve kaldırımın yalnızca bir kısmı. Gözleriyle sokağı tarıyor ancak görünürde ne alışılmadık bir araba ne de askeri plakalı bir araç var, komşu köpeklerin sinirli havlamaları ve kötü meleklerin çığlıkları da duyulmuyor. Zaten henüz vakit çok erken. Ama onlar için erken sayılmaz diye itiraz ediyor bu düşüncesine. O insanlar sabahın beşinde çalar kapıyı, tam o saatte gelip seni uykudayken, uyku sersemi, savunmasız bir haldeyken yakalarlar, seni canevinden vuran haberi verdiklerinde onları merdivenlerden aşağı atamayacak kadar güçsüzken gelirler. Ama şu anda vakit gerçekten çok erken, oradan ayrıldığından beri geçen birkaç saat içinde bir şey olmamıştır. Ensesini ovuşturuyor. Rahat ol, Ofer arkadaşlarıyla birlikte hâlâ Gilboa'da, yapılacak bir sürü işlem, evrak işleri, bilgilendirme ve daha nice karmaşık şey var. Herhangi bir şey yaşanmadan önce herkesin kokularının karışması, gözlerinde kör edici şimşekler çakması, şahdamarlarının

güm güm atması gerekir. Ofer'in, ölçülü saldırganlıkları, savaşa susamışlıkları, savaşıma coşkuları, özenle gizledikleri korkularıyla arkadaşlarının yanında yeniden canlandığını seziyor adeta. Alelacele göğüslerini tokuşturarak, birbirlerinin sırtını sıvazlayarak, kendilerini tanıtıcı tokatlar atarak kucaklaşırken, giriş kartları zımbalanırken bu önemli bilgi alışverişinde bulunuyor olmalılar. Dalgın adımları oğlunun odasına, bugün itibarıyla her şeyin donup kalacağı odaya yöneliyor, içeride odanın ondan önce davrandığını, çoktan terk edilmiş bir yer havasına girdiğini fark ediyor. Eşya öksüz kalmış gibi: Ofer'in bantları bollaşmış sandaletleri yerde, sandalye bilgisayar masasının başında duruyor, ders kitapları da yatağının başucunda, tarihi severdi çünkü—severdi de ne demek, sever ve sevmeye devam edecek. Kitaplığında Paul Auster'ın bütün kitapları, çocukken bayıldığı D&D oyun serisi dizili, duvardaysa on iki yaşındayken hayran olduğu Maccabi Hayfa futbolcularının posterleri. Yirmi bir yaşındayken de onları duvardan indirmeye yanaşmamıştı, hay dilim tutulsun, zaten yirmi bir yaşında, yirmi bir yaşına geldiğinde bile.

Odada dolaşmasa galiba iyi olacak; oğlunun havada asılı kalmış hareketlerinin uzantılarını bozmak, kâh yastığına, kâh havı dökülmüş sarı tenis topuna, tabii bir de İlan ile birlikte yurtdışına yaptıkları seyahatlerde uğramadan edemedikleri ama çocuklar büyüdükten sonra uğramaz oldukları, ancak birkaç yıl sonra torunları olunca yine kapılarını aşındırmayı dört gözle bekledikleri oyuncak dükkânlarından Ofer ile Adam için satın aldıkları sayısız minyatür savaş aksesuarı kuşanmış oyuncak komando askere sinmiş çocukluk anılarının belli belirsiz izlerini yok etmek istemez ne de olsa. Küçük ve mütevazı düşler kurarlardı, ancak kısa sürede her şey karmaşıklaşmış ve kelimenin tam anlamıyla ulaşılmaz oluvermişti. İlan biraz bekâr hayatı sürüp nefes almak için evi terk etti. Adam İlan ile gitti. Ofer de uzakta şimdi. Yan dönerek odadan çıkıyor, oğlunun eşyalarına bakmamak için arkasına dönmemeye dikkat ediyor ama yitmişlerin özlemiyle olduğu yerde kalakalıyor. Manchester United formasının bumburuşuk

üstü, bir köşeye fırlatılıp atılmış asker çorabının bir teki, zarfın içinden ucu çıkmış bir mektup, eski bir gazete, bir futbol dergisi, kuzeydeki şelalelerden birinde Talia ile birlikte çekti oldukları fotoğraf, halının üstünde her biri beş kilo çeken ağırlıklar, baş aşağı konmuş açık bir kitap. Acaba hangi cümlede kalmıştı Ofer? En son hangi resme bakmıştı? Daracık bir sokak, havada uçan bir taş parçası, gözlerinde öfke ve nefret okunan bir delikanlının maskeli yüzü. Ora'nın gözünün önüne hemen bir erin personel dosyalarıyla dolu dolaba yürüdüğü ordu karargâhı geliveriyor—onun zamanında işler öyle yürürdü, tarih öncesi çağlarda; şimdilerde her şey bilgisayarda artık. Bir tık, ekranda bir titrek ışık, askerin adı, felaket halinde haber verilecek kişilerin irtibat bilgileri. Acaba annesiyle babasının ayrı ayrı adreslerde oturduklarını bildirmiş midir?

Telefon yürek burkan bir yaygara koparıyor. Arayan o. Çok neşeli. “Televizyonda bizi seyrettin mi?” Arkadaşları arayıp haber vermişler.

“Dinle,” diyor fısıltıyla, “daha yola çıkmadınız, değil mi?”

“Nerde! Böyle giderse yarın akşam da buradayız.”

Dediklerini duymuyor bile. Yalnızca oğlunun alışkın olmadığı boğuk sesine, yankılanan yeni ihanetine, her zaman ona sadık kalmış yegâne erkeğin çınlayan hainliğine kulak kabartmış. Dünden beri, belki de oğlu aldatmanın, *annesini* aldatmanın tadını aldığından beri; ilk kez et yiyen bir köpek yavrusu misali o tadın zevkine varmak istemişti anlaşılan, yine, bir daha.

“Anne, bekle bir saniye.” Ofer kahkahalarla gülerek yanında duran birine sesleniyor: “Gözünde büyütme bu kadar. Gidip silahlarımızı üzerlerine boşaltacağız, sonra da oradan voltamızı alacağız.” Sonra hemen annesine dönüyor, küstahlık ediyor, belli ki bu hoşuna gidiyor: “Şey, anne, yarın benim için *The Sopranos* dizisini kaydetsene. Televizyonda boş bir kaset var, video kayıt cihazını kullanmayı biliyorsun, değil mi?” Konuşurlarken, Ora bir yandan onun verdiği talimatları yazmak için çekmecelerde

kâğıt parçası aranıyor. “En soldaki düğmeye bas, sonra üstünde elma resmi olana...”

“Peki bu arada sen neler yapıyorsun?” diye soruyor oğlunun evde, onun yanında olmak yerine orada geçirdiği boşa giden o değerli saatlere yanarak. Hoş, burada olsa, canlı cenazeden fark-sız suratıyla oğluna ne verebilirdi? Yakında, herhalde kendi başı-na bir oda kiralamak isteyeceğini ya da Adam gibi İlan’ın yanına taşınacağını tahmin ediyor. Hem neden olmasın? İlan ile her şey eğlencelidir, hoşça vakit geçirilir, üç yetişkin erkek olarak can sıkıcı ebeveynleri ayaklarına dolanmadan diledikleri gibi cümbüş yapabilirler. Bu arada Ofer ona bir şeyler anlatmakla meşgul, fakat Ora sözcükleri birbirinden ayırt edemiyor. Gözlerini yumuyor. Akşama Talia’ya telefon etmek için bir bahane yaratmalı; Ofer yola çıkmadan önce kızla konuşsa iyi olur.

Arkada süregiden keşmekeşi bastırmaya çalışıyor. “Kapa çeneni, annemle konuşuyorum!” Arkasından neşe ve hayranlıkla karışık gürültüler geliyor, kudurmuş çakallar gibi uluyorlar, arkadaşlarının müthiş anneye selam söyledikleri duyuluyor. “Ona söyle, bize *rugela* yapıp göndersin!” Ofer daha sessiz bir yere geçiyor. “İtler,” diye açıklıyor annesine, “bombacı bu çocuklar.”

Oğlu volta attıkça nefes alıp verişleri geliyor Ora’nın kulağı-na. Evdeyken de telefonda konuşurken hep yürür, bir aşağı bir yukarı, aynı Adam gibi. Bunu İlan’dan öğrendiler, diye düşünüyor—benim genlerim tereyağı misali yumuşacıktır. Bazen hem çocuklar hem de İlan cep telefonlarıyla aynı anda üç ayrı görüş-me yaparlardı, hepsi evin büyük salonunda sert adımlarla yürür ve birbirleriyle yolları kesiştiğinde çabucak makas değiştirir, asla çarpışmazlardı.

Birdenbire gürültüler kesiliveriyor. Galiba tanklardan birinin arkasında kuytu bir yer buldu. Sessizlik Ora’yı geriyor, Ofer de aynı duygular içinde olmalı, şimdi annesiyle konuşurken yalnız başına, İsrail Savunma Kuvvetleri’nin koruması altında değil. Bir solukta birliğin yüzde 110’unun geldiğini anlatıyor Ora’ya, “herkes gitmeye can atıyor, onları pataklamayı ağızlarının suyu

akararak bekliyorlar,” diyerek asker ağzıyla konuşuyor. “İkinci komutan, bir celbe bu kadar katılımı ömründe görmediğini söyledi.” Bu sözler karşısında Ora, demek ki sensiz de yapabilirlerdi diye aklından geçirirse de dilini tutuyor. “Ama mesele şu, herkese yetecek kadar çelik yelek yok, bazı çocukların katılacakları birliklerde levazımat eksikliği var, çünkü kamyonların yarısı Afula trafiğinde mahsur kalmış.” Oğlunun diline bu lafları pelesenk edenle, Ora’ya bunlar ne zaman son bulacak bir fikrin var mı sorusunu sorduran aynı kişi herhalde. Ofer anlamsızlığı ve saçmalığı geçene kadar annesinin sorusunu iki hat arasında yankılanmaya bırakıyor. İlan da aynı numarayı yapardı. Çocuklar böyle şeyleri kapar, kuşaktan kuşağa aktarılan bir silahı ateşlediklerinin farkında olmadan kullanırlar. Hiç olmazsa Ofer çabucak toparlanıp annesine dönüyor, ama Ora ne zaman biteceğini gerçekten merak ediyor, oğlu zayıf olarak değil de bizzat geri gelip İlan’ın şu kocaman iğnelerinden birini ne zaman etine şırıngayla zerk edecek, bilmek istiyor. “Yo, anne, olmaz.” Sesi de kucak açan kolları gibi sıcacık ve şifa verir cinsten. “Terörist oluşumların kökünü kazıyana dek durmak yok bize.” Şimdi de başbakanın azgın ses tonunu taklit ederken oğlunun dudaklarına yayılan gülümsemeyi seziyor Ora. “Katil çetelerini bozguna uğratana dek durmayacağız, yılanın başını ezip yuvalarını yerle bir—”

Ora oğlunun kahkahalarının arasına giriyor hemen. “Oferi-ko, dinle beni, galiba birkaç günlüğüne buradan uzaklaşıp kuzeye gideceğim.”

“Bekle, danışmanın önü çok kalabalık. Şimdi söyle, ne demiştin?”

“Kuzeye gitmeyi düşünüyorum.”

“Celile’ye mi?”

“Evet.”

“Tek başına?”

“Evet, tek başıma.”

“Neden tek başına? Kimse yok mu seninle birlikte...” Talihsiz sözlerini fark ediyor hemen. “Arkadaşlarından biri falan gelebilir belki.”

Oğlunun densizliği karşısında boğazına bir yumru oturuyor. “Kimsem yok, hem arkadaşlarımla falan gitmek hiç içimden gelmiyor, ama evde oturmak da istemiyorum.”

Ofer’in sesi titriyor. “Anne, dur biraz, doğru mu anlıyorum, sahi tek başına mı gideceksin?”

Ansızın dilini tutamıyor. “Sence kiminle gitmem gerekiyor? Yol arkadaşım son anda beni yüzüstü bıraktı, kalkıp Yahudi tuğayına gönüllü katılmaya karar—”

Ofer sabırsızca lafını bölüyor. “Bizim gideceğimiz yerlere gitmek istediğine emin misin, gitmeyi planladığımız yerlere?”

Ora *bizim* kelimesini duymazlıktan gelmeyi başarıyor. “Bilmem, şimdi aklıma geldi.”

“Neyse, en azından sırt çantan hazır,” derken kıs kıs gülüyor Ofer.

“Hem de iki tane.”

“Ama gerçekten aklım almıyor.”

“Anlamayacak ne var? Burada kalamam. Her şey üstüme üstüme geliyor.”

Arkada bir yerlerde kocaman bir motor çalışıyor. Birisi çabuk ol diye bağılıyor. Ofer’in aklından geçenleri Ora duyabiliyor sanki. Annesinin evde olmasını istiyor şimdi, mesele bu, haklı da, Ora pes etmeye hazır, fakat birden, bir çırpıda şu anda başka seçeneği olmadığı dank ediyor kafasına.

Yapışkan bir sessizlik. Ora ona aldırış etmeme mücadelesi veriyor; gözünün önünde, hafızasına kazınmış sayısız ufak tefek suçluluk duygusunun çizdiği harita beliriyor: Ofer’in üç yaşındayken geçirdiği zor bir diş ameliyatı vardı. Anestezi uzmanı ağzına, burnuna maske taktığı zaman ona odadan çıkmasını söylemişlerdi. Ofer korku dolu gözlerle yalvarıyordu annesine, ama Ora arkasını dönüp çıkmıştı odadan. Dört yaşına geldiğinde anaokulunun parmaklıklarına sımsıkı yapışmış arkasından çığlık

çığlığa ağlarken de bırakmıştı onu, Ofer'in haykırıışları gün boyu kulaklarından gitmemiști. Ufak tefek başka terk edişler, kaçamaklar, görmezden gelmeler, yerin dibine girmeler yok değildi, bugünse, en zoru yaşıyordu kuşkusuz. Oysa evde geçirdiğı her dakika Ora için tehlike demek, bunun farkında, oğlu için de tehlikeli ama o anlayamaz, anlamasını beklemek yersiz. Daha çok genç. Arzuları henüz basit ve ham sayılır. Ne evde ne de kendinde bir değışiklik yapsın; bu günler boyunca tercihen hiç kıvıldamadan oturup beklesin istiyor—beş yaşındayken, Ora kıvırcık saçlarını düzleştirdiğinde nasıl da uzaklaşmıştı ondan, nasıl da hırçınlaşarak debelenmişti—böylece izin alıp eve gelirse annesine sarılarak kalbinin yağlarını eritecek, hizmet görebilecek, onu etkilemek için umursamaz bir edayla ağzına almaması gereken sırları ortaya döküp saçarak korku salabilecek. Oğlunun nefes alıp verişini duyuyor. Ona eşlik ediyor. Sinirlerinin dayanılmayacak kadar gerildiğini ikisi de hissediyor, Ora sırtını dönerken gerilen sinirler.

“Ne kadar kalmayı düşünüyorsun?” diye sorarken Ofer'in sesine yansıyan kızgınlığı, zayıflığı, yenilgi kırıntılarını duymamak ne mümkün.

“Ofer, öyle konuşmasana. Bu geziye seninle birlikte gitmeyi ne kadar çok istediğimi biliyorsun, nasıl ipe çektiğimi unuttun mu?”

“Anne, acil celp çıkarılması benim suçum mu?”

Ora kahramanlık göstererek aklından geçeni dile getirmiyor, sen kendin gönüllü oldun demiyor. “Seni suçladığım filan yok, göreceksin, sen işini bitirdiğinde biz gene gezimize çıkacağız. Ondan vazgeçmiş değilim. Ama şimdi buradan uzaklaşmam gerek, evde yalnız kalamam.”

“Tabii, kalma, tabii, kal demiyorum, fakat—” Ofer bir anlık tereddütten sonra devam ediyor, “ama arazide tek başına uyumayacaksın, değil mi?”

Ora kahkahayı basıyor. “Hayır, deli misin? Tabii ki ‘arazide’ tek başıma uyumayacağım.”

“Telefonunu yanına alacaksın, değil mi?”

“Bilmem, hiç düşünmedim.”

“Anne, bak, bir şey soracağım... Babam biliyor mu senin—”

“Baban nereden çıktı şimdi? Babanla ne ilgisi var? O her git-tiği yeri bana söylüyor mu sanıyorsun?”

Ofer üstelemiyor. “Tamam, anne. Tamam. Ben bir şey deme-dim.”

Elinde olmadan hafifçe iç çekiyor, annesiyle babası birden-bire deliren ve ayrılmaya karar veren küçük bir çocuğun içini çekmesi gibi. Ora duyabiliyor bunu, oğlunun savaşçı ruhunun zayıfladığını hissediyor, panik içinde soruyor kendi kendine: Ben ne yapıyorum? Kafası allak bullak olmuş, süngüsü düşmüş bir haldeyken nasıl yollarım onu savaşa? Boğazı düğümleniyor. “Savaşa yollamak” gibi sözler nereden geldi şimdi aklına? Hem o oğlunu savaşa yollayan annelerden, Um Juni, Beit Alfa veya Neg-ba, Beit HaŞita ya da Kfar Giladi cemaatleri gibi asker soyundan gelen biri değil ki. Aslında tam da öyle olduğunu anlayınca afallı-yor şimdi: Oğlunu tabur “*içtimallığına*” kendi elleriyle teslim etti. Onu arkadaşlarının önünde utandırmamak için ölçülü bir sıcak-lıkla kucakladı, gerektiği gibi kafasını iki yana salladı, omuz silk-ti, aynı hareketleri yapan öteki ana-babalara çaresizce gülümse-di. Hepsi nereden öğrenmişti bu koreografiyi? Onlara nasıl riayet ederim, oğlumu oraya gönderen insanlara nasıl boyun eğirim? Televizyon kamerası üzerlerine çevrildiğinde Ofer’in fısıldadığı sözcükler yüreğini karartmıştı. Son dileğini söylemişti ona. Bıçak gibi saplanan bir acıyla ağzı açık kalakalmıştı Ora, bunun nedeni yalnızca sözleri değil, sanki çok daha önceden kelimesi kelimesi-ne provası yapılmış bu repliği söylerken takındığı o soğukkanlı, tamamen akli başında tavidir; sözlerini bitirir bitirmez bir kez daha onu kucaklamasını istemişti, ama bu defaki annesini kame-radan gizlemek içindi. Daha önce zaten bir kere mahcup etmiş-ti oğlunu, acemi birliğin yemin törenindeydi; alay can vermiş binlerce askerin isimlerinin kazındığı Latrun’daki uzun duvarın önünden geçerken Ora avluda oturup gözyaşı dökmüştü. Feryat

figan ağlıyordu diğer ebeveynler, komutanlar, erler, hepsi ona bakarken, kuvvet komutanı eğilip tñmen komutanına bir şeyler fısıldamıştı. Fakat dersini almış olan Ofer bu defa annesini yandırından korurcasına bir battaniye gibi ùzerine atlamıştı ve kolunu boğazına òyle sıkı dolamıştı ki az kalsın boğacaktı, bu arada göğsüne bastırđıđı başının ùstñnden dñrt bir tarafa tuhaf bakışlar atmıştı herhalde. “Dur, anne, olay çıkarma.”

“Peki anne,” diyor şimdi i çekerek. “Mesele nedir?”

Sñngñsñnñ dñřñrdñđñ sesinden belli, anlaşılıyordı, can yakıyor. “Mesele falan yok, anlatacak bir şey yok.”

“Ne yalan sñyleyeyim, senin bñyle konuştuğunu duymak bana tuhaf geliyor.”

“Tuhaf olan ne? *Neymiş sana tuhaf gelen?* Celile kırlarında gezintiye çıkmak tuhaf ama Nablus’un mahallelerine gitmek normal, òyle mi?”

“Geri geldiğimde evde olacak mısın?”

“Henñz bilmiyorum.”

“Bilmiyorum da ne demek?” Ofer homurdanıyordı. “Buhar olup umayacaksın herhalde?” İşte oğlunun o bildik, kaygılı, doğrudan yaşadığı hasrete nişan alan neredeyse babacan sesi.

“Merak etme, Ofer’ke. Aptalca bir işe kalkışmam. Yalnızca birkaç gñnlñđñe burada olmayacağım. Tek başıma oturup bekleyecek durumda değilim.”

“Neyi bekliyorsun ki?”

Neyi beklediğini sñyleyemiyor tabii, fakat Ofer anlıyor niha-yet, uzun bir sessizlik çñkñyor, o sırada Ora aklından basit bir hesap yapıyor: Tamı tamına yirmi sekiz gñn. Seferberliđin bitmesine bu kadar gñn var.

“Ya birkaç gñne kadar her şey biter de eve gelirim?” diye soran Ofer’in can sıkıntısını sezmek elde değil. “Ya da yaralandım, başıma bir şey geldi diyelim, sana nasıl ulaşacaklar?”

Ora cevap vermiyor. Ulaşamazlar diye geçiyor aklından, mesele de bu zaten. Derken içine bir şey doğuyordı: Eğer onu bulmazlarsa, bulamazlarsa, yaralanmayacak demektir. Kendi de anla-

mıyor. Deniyor ama nafile. Hiçbir anlamı olmadığıнын farkında, fakat neyin anlamı var ki?

Ofer bu kez taktik değiştiriyor, ölümü ve sonuçlarını cümlelerinde noktalama işaretleri yerine kullanan İlan'ı farkında olmadan taklit ederek tatlı dille soruyor, "Peki, ya cenaze olursa?" Ora hiçbir zaman kaldıramazdı böyle sözleri, hele şimdi, oğlunun yaptığı şaka, şaka denebilirse tabii, ikisinin de kanını dondurmuşu benziyor, çünkü Ofer'in yutkunduğunu duyuyor.

Öğleden sonra aklından geçirdiğı başıboş düşünceler tekrar su yüzüne çıkıyor. Neden katlanıyorum bunlara, oturup sadakat göstermek varken—

Ofer'in sesi duyuluyor yine. "Şaka yapmıyorum, anne. Telefonunu yanına alsan iyi olur, böylece sana ulaşabilirler."

"Hayır, hayır." Yaptığı planı anbean daha iyi kavradığını düşünüyor. "Yeter ki onu almayayım."

"Neden almayasın? Kapalı tutarsın, bir tek mesajlara bakmak için kullanırsın, SMS için."

Doğrusu, mesajlaşma işinde epey ustalaşmıştı Ora, bu uzmanlığı yeni arkadaşı, belki de sevgilisi, baş harfi büyük yazılan o Şahıs sayesinde gelişmişti, çünkü onunla tek haberleşme kanalı buydu. Bir an düşünüyor ama yanaşmıyor: "Yok, o da olmasın." Sonra aklına başka bir şey takılıyor, "Ofer, SMS neyin kısaltması, bir fikrin var mı?"

Sanki gözlerini dikmiş telefondan ona bakıyor. "Ne? Ne sor-dun sen?"

"Acaba 'Sev, mutlaka sev' olabilir mi mesela?"

Ofer oflayıp pufluyor. "Gerçekten hiçbir fikrim yok, anne."

Ora aniden derin düşüncelerinden sıyrılıyor. "Cebimi yanıma almıyorum. Kimse beni bulsun istemiyorum."

"Ben bile mi?" diyor tiz, cılız bir sesle.

"Sen bile. Kimse," diye yanıtlıyor Ora acıklı bir tonda. Zihnindeki kararsızlık giderek netleşiyor. Ofer orada olduğu süre boyunca kimse Ora'yı bulamayacak. Kararı böyle. Kural bu. Ya

hep ya hiç, bir çocuğun yemini gibi hayata karşı atılan çılgın bir zar.

“Peki ya gerçekten başıma bir şey gelirse?” diye avazı çıktığı kadar bağıyor Ofer, düzenin anlaşılmaz, afallatıcı biçimde bozulmasına tepkili.

“Yo, hayır, sana bir şey olmayacak, doğru söylüyorum, çünkü biliyorum. Yalnızca bir süreliğine uzaklaşmaya ihtiyacım var, lütfen anla. Aslında, bak ne diyeceğim? Anlamamı beklemiyorum. Farz et ki yurtdışına gittim,” diyor; zor da olsa devamını yutmayı başarıyor ve *tıpkı baban gibi* diye eklemiyor.

“Şimdi mi? Şimdi mi gidiyorsun yurtdışına? Böyle bir zamanda? Savaşta?”

Ofer yalvarıyor adeta, Ora acıyla inliyor, bedeni ve ruhu tek bir noktaya odaklanmış, sanki memesini yakalamaya çalışan oğlunun ağzına.

Bakışlarını o ağızdan çekiyor. Oğlunun iyiliği için. Onun iyiliği için bırakıyor onu. Hoş, o anlamayacak. “Gitmem gerek.” Kaşlarını çatıp yemin edercesine defalarca tekrarlıyor. Oğlunu yoksun bırakıyor, onun için yapıyor bunu, kendi tam olarak anlamasa da güçlü bir his bu—

Beynini kaplayan sis bulutlarının arasından bir tepki çıkage-
liyor sonunda: Anneliğimi bir yana bırakıp sadakat gösterecek-
mişim, hem de *onlara*, onu oraya gönderenlere?

“Dinle Ofer, bana kulak ver, bağırmadan. Dinle!”

Oğlunu memeden kesiyor, bilmediği otoriter bir duyarsızlık barındıran ses tonu onu ürkütmüş olmalı. “Benimle tartışma. Bir süreliğine buradan gitmem gerekiyor. Sana açıklarım, ama şimdi sırası değil. Bunu seni düşündüğüm için yapıyorum.”

“Beni düşündüğün için mi? Böyle mi düşünüyorsun beni?”

Dilinin ucuna gelenleri söylememek için kendini zor tutuyor Ora. *Büyüyünce anlarsın*, oysa tam tersinin doğru olduğunun o da farkında: Daha küçük olduğunda anlayacaksın, tekrar küçük bir çocuk olduğunda; korkutan gölgelerle, kâbuslarla yeniden gülünç pazarlıklar yapmaya başladığın zaman anlarsın belki.

Karar belli. Ayağa kalkıp evden ayrılmasını söyleyen bu karara itaat etmesi gerek, hemen, bir dakika bile beklemeden. Burada kalamaz. Anlaşılmaz, şaşırtıcı bir şekilde bu şey onun köreldiğini sandığı ve son zamanlarda iyice şüphe ettiği annelik içgüdüğü olmalı.

Bakışlarına yansıyan kaskatı kararlılığı gizlemeye çalışıyor, “Söz ver bana, kendini kollayacaksın,” diyor tatlı dille. “Aptalca bir şey yapma, duyuyor musun beni? Dikkatli ol, Ofer, kimsenin canını yakma, sen de yaralanma, ayrıca bunu senin için yaptığımı bil.”

“Benim için yapıyorsun, öyle mi?” Annesinin aklına estiği gibi hareket etmesi yoruyor onu. Onun böyle davrandığını daha önce hiç görmedi. Ne zamandan beri gelgeç tavırlar sergilemeye başladı? Derken birazcık anlar gibi oluyor. “Ne şimdi bu yaptığın, bir tür totem mi?”

Oğlunun anlamasına, anlayacak gibi olmasına seviniyor. Ofer de anlamazsa başka kim anlayacak onu? “Evet, totem diyebilirsin, doğru. Sakın aklından çıkarma, senin işin bitince buluşacağız, seferberlik sona erdikten sonra.”

Ofer iç çekiyor. “Sen nasıl istersen.”

Telefonun öbür ucunda daha yeni buluştukları yerden bir adım geriye çekildiğini, uzaklaştığını hissediyor—nadiren bile olsa oğlu hâlâ içinden geçenleri zaman zaman ele verir, ona belli eder. Belki de, diye düşünüyor, Ofer’in onunla birlikte Celile’de bir hafta geçirmek yerine kasabaya ya da *mukataa* topraklarına gitmeyi yeğlemesinin nedeni budur. Onu korkutan annesinin totem yapması değil de onun—*ne de olsa bir kadın*—ansızın her türlü sihire, tılsıma inanacak kadar kafayı sıyırması galiba.

Sesinden kendini çoktan toparladığı belli, yine bir adım uzaklaşıyor annesinden. “Peki, anne,” diye kestirip atıyor, işte şimdi kadın kaprislerine omuz silken yetişkin bir erkek edasıyla konuşuyor. “Madem buna ihtiyacın var, sorun yok o zaman, git. Yanındayım. Hadi, şimdi kapatmam lazım.”

“Yakında görüşmek üzere Oferiko. Seni seviyorum.”

“Sakın orada aptalca bir şey yapma anne, söz ver bana.”

“Yapmayacağımı biliyorsun.”

“Hayır, söz ver.” Gülümsüyor, sıcaklığı sesine yansıyor, Ora’nın içine ışıyor.

“Söz veriyorum, merak etme, her şey yolunda gidecek.”

“Benim için de öyle.”

“Söz ver.”

“Söz.”

“Seni seviyorum.”

“Harika.”

“Orada kendini kolla.”

“Sen de, merak etme, hiçbir şey olmayacak. Hoşça kal.”

“Hoşça kal, Ofer, canım—”

Elinde telefonla kalakalıyor Ora, bitkin, kan ter içinde, ama pekâlâ farkında: Oğlumun sesini son duyuşum olabilir bu. Ya unutursam diye korkuyor. Bir şey daha geliyor aklına: Kim bilir daha kaç kere anlamsız cümlelerle yapılan o saçma sapan sohbeti geçirecek zihninden? Kendini kolla dedim, o da, merak etme, hiçbir şey olmayacak, dedi. Belki bu defaki iki, üç güne kadar son bulur da o konuşma daha yüzlercesinin arasında yerini alıp unutulur gider. Ne var ki içine doğan hisler hiç bu kadar net olmamıştı Ora’nın. Gün boyu karnının donmuş gibi kaskatı kestiğini hissediyor, her adım atışında sancı giriyor. Telefonda duyduğu Ofer’in sesinin son kalıntılarını belleğine kazıyor, sonra o çocukken uzun uzun öpüşüp koklaşarak vedalaşmalarını nasıl zorlaştırdıkları geliyor aklına – yok, dur, o Adam mıydı yoksa? Kucaklaşmayla başlayan ritüel şapır şupur ateşli öpücüklerle devam eder, giderek incelir ve nazikleşir, ta ki öpüşler birbirlerinin yanaklarına, sonra alınlarına, dudaklarına, burunlarına konan bir kelebek kadar hafifleşene, sonunda neredeyse gerçek olmayan temasın belli belirsiz bir izi, kanat çırparcasına bir dokunuşun hissi, hafif bir esintisi kalana dek sürer giderdi.

Telefon yine çalıyor. atallı, kararsız bir erkek sesi, Ora ile mi görüşüyorum, diye soruyor. Nefesi tıkanıyor Ora'nın, oturuyor, karşısındakinin derin soluklarına kulak kabartıyor. “Benim,” diyor erkek sesi, Ora da “Sen olduğunu biliyorum,” diye yanıtlıyor. Erkeğin soluğu tiz ısıklardan arasından geliyor, Ora onun kalp atışlarını dahi duyar gibi oluyor. Ofer'i televizyonda görmüş herhalde, sonra kafasına dank ediyor: Sonunda Ofer'in neye benzediğini görmüş işte.

“Bitti, değil mi Ora?”

“Ne bitti?” Kafası karışıyor, sözcüğün olası anlamlarıyla dehşete kapılıyor.

“Askerliği,” diye fısıldıyor erkek. “Askere gitmeden önce konuşmuştuk, bugün biteceğini söylemiştin, doğru değil mi?”

O günkü telaş içerisinde ne bu konuyu ne de onu aklına getirdiğini fark ediyor birden. Herhalde bugün kendinden daha çok korunmaya muhtaç olan adamın bu karmaşık durumdaki rolünü aklından çıkarmayı başarmıştı.

“Dinle,” diye başlıyor Ora, ağız sıkı öğretmen vurgusuyla, *dinle*, derken karşısındakinin gerginliği elektrik çarpmış gibi ona da geçiyor, konuşurken kullanacağı sözcükleri seçerken çok dikkat etmeli, hata yapmamalı. “Doğru, Ofer'in bugün terhis olması gerekiyordu.” Yavaş ve dikkatli konuşuyor ama karşısındakinin paniğe kapıldığını duyabiliyor, hatta dayak yiyen bir çocuk misali ellerini başına siper ettiğini bile görür gibi oluyor. “Fakat bilmen gerek, acil bir durum var, haberlerde duymuşsundur mutlaka, seferberlik ilan edildi, Ofer'i de çağırdılar tabii. Aslına bakarsan, daha demin televizyon onu da gösterdi.” Konuşurken adamın televizyonu olmadığını hatırlıyor birden, söyledikleriyle onun beklentisi arasında şimdi fark ettiği zıtlığın onda yarattığı şok etkisini düşünebiliyor. “Avram, her şeyi anlatacağım, ama o kadar kötü olmadığını bil, dünyanın sonu değil.”

Ofer'i askeri seferberlik için aldıklarını anlatırken, Avram dinliyor, belki de dinlemiyor, ama Ora lafını bitirince bitkin bir halde konuşuyor, “Ama bu iyi değil.”

İç çekiyor Ora. “Haklısın, iyi değil.”

“Yok, ben ciddiylim. Hiç iyi olmamış. Hiç zamanı değil.”

Ora’nın tuttuğu telefon elindeki terden sıırılsıklam, koluna ağrı saplanıyor, sanki ahizeyi değil de erkeğin üstüne çöken ağır-lığını taşıyor. “Senden ne haber?” diyor alçak sesle. “Konuşmaya-lı uzun zaman oldu.”

“Ama sen bugün terhis olacağını söylemiştin. Öyle dedin!”

“Doğru, terhis tarihi bugündü.”

“Madem öyle neden terhis etmiyorlar?” Bağıra çağıra konuşuyor. “Bugünün tarihini vermiştin! Öyle demiştin!”

Ahizeden alevler çıkıyor sanki. Telefonu yüzünden uzaklaştı- rıyor Ora. Haykırmak istiyor: *Bugün terhis olması gerekiyordu!*

İkisi de seslerini kesiyor. Bir an sakinleştiğini düşünüyor Ora, fısıldıyor, “Sen nasılsın, onu söyle? Üç yıldır sesin soluğun çıkmıyor.”

Ora’yı duymuyor bile Avram, kendi kendine tekrarlamaya devam ediyor, “Bu iyi değil. Tam terhis olacakken onu orada tut- maları en kötüsü.”

Tam üç yıl idare edecek şekilde bütün totemlerini ve adakla- rını saniye saniye zamana yaymış ama artık onlarla birlikte ken- di de bitap düşmüş Ora bu sözlerin arkasında Avram’ın bilip de kendisinin bilmediği şeylerin yattığını hissediyor.

“Ne kadar kalacak orada?” diyor Avram.

Bunu bilmenin mümkün olmadığını anlatıyor Ora. “Terhis olmuştu zaten, sonra ansızın karargâhtan aradılar,” lafı ağzında yuvarlıyor, “gelmesini söylediler.”

“Ama ne kadarlığına?”

“Acil celp bu. Birkaç hafta sürer herhalde.”

“*Birkaç hafta?*”

“Yirmi sekiz gün falan,” diye hemen ekliyor Ora, “daha önce de bitebilir.”

İkisi de yorgun. Ora koltuktan kalkıp haliya oturuyor, uzun bacaklarını altına alıp başı önde, saçları yanaklarında, farkına varmadan ergenlik yıllarındaki alışıldık pozunu takınıyor. On

yedi yaşındayken telefonda konuştuklarında da böyle otururdu, on dokuzunda, yirmi ikisinde, birbirlerine saatlerce içlerini dök-tükleri o günlerde. Avram henüz ruhsuz değildi o zamanlar diyen İlan'ın sesi geliyor sanki Ora'nın kulaklarına.

Telefon hattından hafif bir hışırtı yükseliyor, zaman ve anılar birbirine karışıyor. Ora parmaklarını halının kıvrımlı desenlerin-de gezdiriyor. Birisi bunun hakkında araştırma yapmalı, diye dü-şünüyor içi sızlayarak: İnsanın parmaklarını yün halının üzerin-de gezdirmesi neden anılarla özlemleri çağrıştırır? Nikâh yüzüğü hâlâ parmağında, hiç çıkaramayacak herhalde. Metal etine ya-pışmış, kurtulmamak için direniyor. *Eğer kolayca çıkabilseydi, çıkarır mıydın?* Dudakları sarkıyor. Şimdi nerede o acaba? Ek-vador? Peru? Burada hakiki bir savaş olduğundan habersiz Ga-lapagos adalarındaki kaplumbağalar arasında Adam'la yürüyüş mü yapıyordur? Ofer'i bugün kendi elleriyle teslim ettiği savaş.

“Ora,” diyor Avram sanki bir kuyudan çıkarmışçasına soluk soluğa ve derinden gelen bir sesle, “Ben artık tek başıma kala-mam.”

Ora hemen ayağa dikiliyor, “İster misin gelip seni... Dur, is-tediğin ne?”

“Bilmiyorum.”

Ora'nın başı dönüyor, duvara yaslanıyor. “Gelip yanında ka-labilecek biri var mı?”

Saniyeler geçmek bilmiyor. “Hayır. Artık yok.”

“Arkadaşın yok mu, işyerinden biri?” Ya da bir kadın diye ge-çiyor aklından. Bir zamanlar bir kız vardı, şu genç olan, ona ne oldu acaba?

“İki aydır çalışmıyorum.”

“Ne oldu?”

“Lokantada tadilat var. Hepimizi izne çıkardılar.”

“Lokanta mı? Sen lokantada mı çalışıyorsun? Bar ne oldu?”

“Hangi bar?”

“Çalıştığın yer...”

“Ha, şu. İki yıldır oraya uğramıyorum. İşten atıldım.”

Ben de çok şey sakladım ondan diye düşünüyor Ora. Ne işimden ne de ailemden kovulduğumu anlattım ona.

“Dermanım yok, inan bana. Dayanma gücüm ancak bugüne kadar yetti.”

“Dinle,” diyor Ora düşünüp taşındıktan sonra. “Yarın kuzeye doğru yola çıkmayı planlamıştım, birkaç dakikalığına sana uğrayabilirim...”

Avram’ın soluk alıp verişleri hızlanıyor yine, hırıldıyor, ama hemen reddetmiyor. Ora alnını pencere camına dayıyor. Sokağın manzarası her zamanki gibi. Yabancı bir araç görünmüyor ortalıkta. Komşuların köpekleri de havlamıyorlar.

“Dediğini tam duyamadım Ora.”

“Boş ver, saçma bir fıkirdi.” Ora pencereden çekiliyor.

“Gelmek ister misin?”

“Evet?” Şaşırmıştır.

“Böyle demiştin, değil mi?”

“Galiba.”

“İyi de ne zaman?”

“Sen ne zaman dersen. Yarın. Şimdi. Şimdi olsa daha iyi. Doğrusunu istersen, ben de burada tek başıma kalmaya çekiniyorum.”

“Gelmeyi düşünüyordun öyleyse?”

“Birkaç dakikalığına. Zaten yolumun üstü—”

“Sakın konfor falan arama. Burası tam bir mezbelelik.”

Ora yutkunuyor, kalbi güm güm çarpmaya başlıyor. “Korkmuyorum.”

“Benim yaşadığım yer bir çöplük.”

“Umurumda değil.”

“Belki dışarı çıkıp yürüyüş yaparız. Ne dersin?”

“Nasıl istersen.”

“Seni aşağıda beklerim, biraz dolaşırız, anlaştık mı?”

“Sokakta mı?”

“Yolun ilerisinde bir bar var.”

“Geldiğimde bakarız.”

“Adresimi biliyor musun?”

“Evet.”

“Ama sana ikram edecek hiçbir şeyim yok. Burası tamtakır.”

“Bir şeye ihtiyacım yok.”

“Neredeyse bir aydır tek başımayım.”

“Bir ay mı?”

“Galiba bakkal da kapalı.”

“Yiyecek bir şey istemem.” Ora konuşurken top gibi bir duvardan öbürüne kadar olan mesafeyi arşınlayıp duruyor. İşleri düzene sokması, toplanmayı bitirmesi, not bırakması gerekiyor. Gidecek. Kaçacak. Onu da yanında götürecektir.

“Belki... yakında bir büfe—”

“Avram, bir lokma ekmek yiyecek halim yok. Yalnızca seni görmek istiyorum.”

“Beni mi?”

“Evet.”

“Sonra eve mi döneceksin?”

“Evet. Hayır. Belki Celile’ye giderim.”

“Celile’ye mi?”

“Şimdilik bunu boş ver.”

“Ne kadar sürer?”

“Oraya gelmek mi, oradan ayrılmak mı?”

Yanıt yok. Galiba espriyi anlamadı.

“Burada her şeyi toparlamam ve Tel Aviv’e varmam bir saatimi alır.” Taksiyle! Bunu düşününce yüreği daralıyor. Bana yine taksi lazım. Hem başka neyle gitmeyi planlıyordu Celile’ye? Gözlerini sımsıkı yumuyor. Başı zonklamaya başlıyor, ağrının habercisi. İlan haklıymış. Ora için beş yıllık planlar en fazla beş saniye sürüyor.

“Bak, ben ciddiym, burası mezbelelik.”

“Fark etmez, geliyorum.”

Avram’ın fikrini değiştirmesine fırsat vermeden telefonu kapatıp deli gibi bir oraya koşuyor, bir buraya. Ofer’e not yazarken oturuyor, ama sonra bir de bakıyor ki ayağa kalkmış, kâğıda

doğru iki büklüm eğilmiş. Son zamanlarda anlamakta zorlandığı şeyleri açıklıyor oğluna. Kendisini bağışlamasını istiyor, her şey bittikten sonra birlikte yürüyüşe gideceklerine söz veriyor yine, gelip beni arama diye yazıyor; bir aya kadar döneceğini, anne sözü verdiğini belirtiyor. Notu zarfa koyup ağzını yapıştırdıktan sonra masanın üstüne yerleştiriyor, arkasından eve temizliğe gelen Bronya'ya iri harflerle ve basit sözcüklerle İbranice yazdığı uzun bir yapılacaklar listesi bırakıyor. Beklenmedik bir tatile çıktığını, posta kutusuna gelenleri içeri almasını, eğer Ofer izne gelirse onunla ilgilenmesini, çamaşır, ütü, yemek gibi işlerini görmesini söylüyor, sonra da aldığı aylıktan daha yüklü bir çek yazıyor kadına. Bilgisayarın başına geçip birkaç e-posta gönderiyor, bir iki yere telefon ediyor, daha çok kız arkadaşlarını arıyor, yalan söylemeden ama bütün gerçeği de anlatmadan, en önemlisi Ofer'in bugün kendi iradesiyle orduya yeniden katıldığından bahsetmeden durumu aktarıyor onlara, yöneltilen meraklı soruları kabalık edercesine duymazlıktan geliyor. Ofer ile planladıkları geziden hepsinin haberi vardı ne de olsa, Ora gibi onlar da iple çekmişlerdi o günü. Bir şeylerin ters gittiğini, son anda en az onun kadar heyecan verici ve cesur, karşı konamayacak kadar çekici başka bir fikrin ortaya çıktığını fark ediyorlar. Konuşmalarında bir tuhaflık seziyorlar, sanki akli başından gitmiş gibi bir hali var. Esrarengiz davrandığı için özür dileyip sonra gülüyor, "Yine de sırrımı paylaşmayacağım," deyince telefonu kapatır kapatmaz birbirlerini arayıp durum değerlendirmesi yaparak Ora'ya neler oluyor diye anlamaya çalışan arkadaşlarını merakta bırakıyor. Türlü tahminlerde bulunuyorlar, birkaçı arkadaşlarının kuşlar kadar özgür davranmasına neden olan bu yeni durum karşısında, biraz da kıskançlıkla, herhalde yurtdışında bir aşk macerası yaşayacak diye bir fikir atıyor ortaya.

O Şahıs'ı arıyor, vakitsiz ve açıkça yasaklanmış olmasına rağmen ev telefonundan. Müsait misin diye sorma gereği duymadan, adamın kızgın ve panik halindeki of puflarına aldırmadan, bir ay ortalıklarda olmayacağını, döndükten sonra neler olaca-

ğına bakacaklarını bildiriyor. Telefonu kapatırken onun duyulmayacak kadar kısık fısıltılarla konuşmuş olması hoşuna gidiyor. Telesekreterdeki açılış mesajını değiştiriyor: “Merhaba, ben Ora, nisan sonuna dek evde olmayacağım. Mesaj bırakmayın, çünkü yanıt veremem. Teşekkürler, hoşça kalın.” Sesi gergin ve çok ciddi, heyecan verici, esrarengiz bir tatile çıkmak üzere olan birinin sesine hiç benzemiyor, mesajı değiştiriyor, bu defa kayak ya da bungee jumping yapmaya giden birinin neşesiyle konuşup sesini kaydederken İsrail’deki son gelişmeleri haber alınca Ofer’in nasıl olduğunu merak eden İlan arasa da bu mesajı duysa, Ora’nın çılgın günler geçirdiğini düşünerek yüreği kıskançlık ve şaşkınlıkla dolsa diye diliyor içinden. Birden dank ediyor kafasına, Ofer de evi arayabilir pekâlâ, bu ses tonu hiç hoşuna gitmeyebilir, böylece becerebildiği en ifadesiz, sıradan konuşma tonuyla üçüncü karşılama mesajını kaydetmeye koyuluyor; buna rağmen çıplak, daima hafif neşeli sesi kendini ele veriyor. Böyle şeylerle meşgul olduğu için kendine kızıp dalgınlıkla Sami’nin telefon numarasını çeviriyor.

Ofer’i içtima alanına bıraktıktan sonra Sami’nin yanındaki yolcu koltuğuna oturmuş, bu yolculuk için onu aramakla işlediği büyük ayıp yüzünden ondan özür dileyip duruyordu. Elinden geldiğince basit bir dille o sabah, daha doğrusu gün boyu nasıl bir ruh halinde olduğunu anlattı. Ora içindekileri tamamen sayıp dökene dek uzun uzadıya konuşurken Sami arabayı sürüyordu. Ne ağzını açıp tek kelime etti ne de başını çevirip yüzüne baktı. Onun suskunluğu karşısında şaşırان Ora, “Şimdi içimden seninle benim bu noktaya gelmemize avazım çıktığınca bağırıp isyan etmek geliyor,” diyordu. Sami de boş gözlerle düğmeye basarak Ora’nın camını indirdi, “Hadi, bağır,” demekle yetindi. Önce utanan Ora, az sonra başını camdan çıkarıp başı dönene dek haykırdı. Sonra arkasına yaslanıp rahatlamanın etkisiyle kahkaha atmaya başladı. Rüzgârdan yaşıran gözleri ve alı al moru moru suratıyla Sami’ye bakıyordu. “Sen bağırmayacak mısın?” diye

sordu. Ondan aldığı yanıt, “İnan bana, bağırmasam çok daha iyi,” oldu.

Dönüş yolu boyunca Sami kamburunu çıkarmış, gözü yolda, hiç konuşmadan direksiyon sallamıştı. Ora da daha fazla üstüne gitmemeye karar verdi, öyle yorgundu ki uykuya daldı, eve varana dek uyanmadı. Geldiğinden beri aralarındaki sohbeti, tabii ona ne kadar sohbet denebilirse, kim bilir kaç kere tekrar etti zihninden, sonra da doğru olanı yaptığı sonucuna vardı, çünkü adam ağzını açmasa da onun namına da konuştuğunu biliyordu, öyle kolay pes etmeden bu ufak olayda Sami’nin tarafını da tutuyordu ne de olsa. Nihayet oturduğu apartmanın kapısına geldiklerinde yüzüne bakmadan artık, bugünden sonra, ona her zamanki işlerin ötesinde bir iyilik borçlu olduğunu söyledi Sami’ye. Yüreği pır pır ederken içinden Yahudi Dostu bir insanın iyiliği diye geçiyordu. Sami yüzünde ciddi bir ifadeyle dinledi, dudakları hafifçe aralanıp kımlıladı, sanki Ora’nın dediklerini ezberliyordu, gaza basıp uzaklaşınca Ora ağır ağır merdivenleri çıktı. İçinden bir ses her ne yaşanmış olursa olsun, onun dönüş yolunda böyle tuhafça sessiz kalmasına rağmen, dostluklarının bugün daha da derinleştiğini, daha hakiki bir ateşe, gerçekliğin ateşine tutulup pekiştiğini söylüyordu.

GELGELELİM telefon ettiğinde, acilen Tel Aviv'e gitmesi gerektiğini söylemesine fırsat vermeden Sami kendini hiç iyi hissetmediğini, fena soğuk aldığını söylüyor. Eve döner dönmez kendini yatağa atmış, birkaç saat kalkamamış. Sesinin tonundan yalan söylediğini sezen Ora'nın yüreği sıkışıyor. Ayrıldıklarından beri aklına getirmek istemediği, belli aralıklarla alaycı, kuşkulu bir şekilde içini kemiren düşünceler şimdi somutlaşmış, tokat gibi yüzüne çarpıp saflığını, aptallığını ele veriyor. Onu anladığını, başka bir taksi çağıracağını söylemek istiyor, ama tam tersine Sami'yi gelip onu alması için ikna etmeye çalışan kendi sesini duyuyor.

"Hanımfendi, şimdi dinlenmem lazım. Zor bir gündü, bir günde iki uzun yolculuğa çıkamam."

Sami'nin ona "hanımefendi" demesine öyle bozuluyor ki telefonu kapamasına ramak kalıyor. Fakat kapamıyor, çünkü o gün aralarında geçenleri açıklığa kavuşturmadan huzur bulamayacak. Sabırsızlanarak ama öfkeye kapılmadan onun da bildiği gibi kendi için de zor bir gün olduğunu söylüyor, Sami lafını ağzına tıkayıp çalıştığı şoförlerden birini göndermeyi öneriyor. Bunun üzerine toparlanıyor Ora, az da olsa onun da bir gururu var çünkü. Mağrur bir tavırla gerek olmadığını, başının çaresine bakacağını söyleyerek teşekkür ediyor. Sesinin soğukluğu Sami'yi telaşa düşürmüş olmalı ki üstüne alınmamasını, şahsi bir mesele olmadığını belirtmekte gecikmiyor, sonra duraksıyor. Adamın şimdi daha samimi konuştuğunu sezen Ora dayanamıyor. "Peki ne yapayım? Ben hep seni dostum bildim." Sami iç çekiyor. Ora ses çıkarmadan bekliyor. Sami'nin evinden birinin, bir erkeğin bağıra çağıra konuşmaları geliyor kulağına. Sami ona sesini kesmesini söylüyor, bıkmış besbelli. Belki adamın sesindeki yorgunluktan belki de ona eşlik eden umutsuzluk tınısından, Ora'nın içinde Sami'yi görme isteği uyanıyor birden. Onunla biraz daha zaman,

hatta birkaç dakika geçirebilse, ters giden her şeyi düzeltebilecek sanki. Daha önce yaptığının onarıcı bir yanı yoktu diye geçiriyor içinden. Bu defa onunla bambaşka şeyler konuşacağım, hiç bahsetmediğimiz konulardan, bugün yaptığım hatanın kökenlerinden, annelerimizin sütüyle birlikte emdiğimiz korkulardan ve nefretten söz edeceğim. Henüz konuşmaya başlamamış bile olabiliriz diye garip bir düşünceye kapılıyor hatta. Belki de yol aldığımız ve sohbet ettiğimiz, tartışıp birbirimizi iğnelediğimiz, güldüğümüz onca saat boyunca aslında hiç konuşmamışızdır.

Sami'nin evinden duyulan bağrışlar iyice yükseliyor. Üç dört kişi arasında hararetli bir tartışma var, bir kadın bağırıyor. Sami'nin karısı Inaam olabilir, ama sesi hiç tanıdık gelmiyor Ora'ya. Acaba kendisiyle, bugün olanlarla mı ilgili, acaba birisi Sami'nin harekâta bir asker götürdüğünü ihbar etmiş olabilir mi diye merak ediyor, saçma da olsa bu zamanda, böyle bir ülkede her şey mümkün, değil mi?

“Dur biraz,” diyor Sami, ağdalı Arapçasıyla hızlı hızlı konuşan genç bir erkeğe. Ora'nın ondan hiç ummadığı kadar hırçın çıkıyor sesi, delikanlıysa susmak yerine sinirlenip lanet okurcasına karşılık veriyor, suçlayıcı sözcükleri adeta zehir gibi fişkırıyor Ora'nın üstüne. Hıçkırıklara boğulmuş küçük bir çocuğun sesi duyuluyor, Sami'nin en ufağından daha küçük olmalı, arkasından bir gümbürtü kopuyor. Birisi masaya ya da sandalyeye tekme vurdu herhalde. Ora orada yaşanan sahnenin bugün gittikleri yerle ilgili olduğuna giderek daha çok inanıyor, telefonu kapatıp daha fazla zarar vermeden Sami'nin hayatından çıkmak istiyor. O sırada Sami elindeki ahizeyi bam diye masaya çarpıyor, sonra da uzaklaşan ayak sesleri geliyor Ora'nın kulağına, tam telefonu kapatacakken kendinden geçmiş bir halde kulak misafiri olmaya devam ediyor. İnsanların özel hayatının mahremiyeti kalmamış, açılan ufacık delikten gözetleme imkânı doğmuş. Demek ki yalnız kaldıklarında böyleler diye düşünüyor, biz olmadan, tabii biz gerçekten yoksak, eğer bizsiz geçen bir hayatları varsa. Derken acı bir feryat kopuyor, ses Sami'den mi, yoksa öbür erkekten mi

çıktı anlayamıyor, o sırada iki şaplak duyuyor, alkışa ya da yanağa atılan tokada benzeyen şaklamalar bunlar. Sonra sessizlik çöküyor, onu bozan yalnızca bir erkek çocuğunun cılız, çaresiz ağlaması.

Ora yere yığılmamak için mutfak masasına yaslanıyor. İlle de onu aramam mı gerekiyordu yine diye söyleniyor kendi kendine. Aptalca bir şeydi yaptığım. Ne sanıyordum acaba, beni Gilboa'ya götürüp getirdikten sonra bir de Tel Aviv'e götürebileceğini mi? Durmadan hata yapıyorum. Neye elimi atsam her şey ters gidiyor.

Sami'nin sesi duyuluyor yine, ürkek ve çatlak sesi. Kelimeleri yutarcasına hızlı hızlı ama fısıltıyla konuşuyor. Tel Aviv'de tam olarak nereye gitmeleri gerektiğini, yol üstünde halletmesi gereken bir işi olduğunu, şehrin güneyinde bir yerde durmalarının sakıncası olup olmadığını soruyor. Ora'nın aklı karışıyor. Boş ver, kalsın demeye hazırdı aslında, fakat Sami'nin kendisine ihtiyacı olduğunu, bunun dostluklarını onarmaya razı olduğu anlamına geldiğini seziyor, onunla yalnızca Tel Aviv'e kadar gideceğine, kaç paraya malolursa olsun Celile'ye başka bir taksiyle devam edeceğine söz veriyor kendi kendine. Sami sabırsızca soruyor, "Tamam mı Ora? Geleyim mi? Yola çıkmaya hazır mısın?" Arkadan yine gürültü patırtı geliyor ama sözler anlaşılmıyor. Öbür adam avaz avaz ama bu defa kendi kendine bağırıyor sanki, çaresizce dua ederek dövünen bir kadının sesi ekleniyor. Herhalde bu Inaam diye düşünüyor Ora. Uzun uzun ağlıyor kadın, hezimete uğramış gibi. Bir an, daha önceden de duyduğu uzaktan gelen bir iniltinin bu sesi bastırdığını duyuyor Ora. Avram ve İlan ile birlikte kaldıkları Kudüs'teki kutu gibi hastanenin tecrit koğuşundaki Arap hemşirenin hıçkırıkları kulaklarında çınlamayalı uzun yıllar geçmiş olsa.

Tel Aviv'in güneyinde işimiz uzun sürer mi diye soruyor Sami'ye. "Beş dakika," diyor Sami, ama Ora'nın tereddüt ettiğini sezince nadiren yaptığı bir şey yapıyor, düpedüz yalvarıyor, "Kabul edersen benden büyük bir iyiliği esirgememiş olacaksın."

Birkaç saat önce Sami'ye verdiği sözü hatırlıyor o zaman ve şiirsel adaletin azabını hissediyor, uluslararası dürüstlermiş*—hadi oradan, kıçımın kenarı. “Tamam, o zaman,” diyor.

Ora sırt çantasını kaldırımın kenarına götürüyor, sonra ansızın içinden gelen bir dürtüyle gidip Ofer'in çoktan toplanmış, yolculuğa çıkmaya hazır bir halde mahzun kalmış çantasını da alıyor. Çalan telefona aldırıyor. Avram'dır diye düşünüyor, takındığı cüretkâr tavır karşısında paniğe kapılıp gelme diye yalvarmak için arıyordur. Sami de olabilir pekâlâ, fikrini değiştirmiştir belki. Bir güne ya da bir haftaya kadar—belki de asla ama yine de geleceklerinden kuşkusu yok—denildiğine göre genellikle üç kişi olan karargâhtan gelecek ziyaretçilerin ağır ağır tırmanacakları basamakları iniyor Ora kaçarcasına. Bunun yaşanacağını düşünmek çok zor, fakat olacak, basamakları çıkacaklar, önce bunu, sonra şunu, sonra da şu hafif kırık olanı, arkasından da usulca ona getirdikleri haberi okuyacaklar. Büyük oğlu Adam orduya yazıldığından, Bölge'de bulunduğu tüm o zamanlardan, sonra da Ofer'in üç yıllık askerlik hizmeti başladığından beri onları bekleyerek nice geceler geçirmişti. Onca zaman boyunca her zil çaldığında kapıya yürürken kendi kendine konuşmuştu: İşte şimdi geldiler. Bu andan itibaren o kapı bir, belki iki gün, hatta bir hafta boyunca kapalı kalacak, haberi asla veremeyecekler, çünkü tebligatta iki taraf gerekir, biri veren biri alan, bu haberi alacak kimse olmayacak, dolayısıyla hiçbir zaman yerine ulaşmayacak. Ansızın kafasında yanan ve hırslı bir neşeyle giderek parlayan ampul de bu zaten, evi kapatıp kapıyı kilitledi artık, içerde telefon durmadan çalarken o kaldırımı arşınlayarak Sami'yi beklemeye koyuluyor.

Üstünde kafa yordukça, apansız kapıldığı tuhaf fikir daha çok heyecan veriyor Ora'ya. Yüreği pır pır ederken, hiç yapmadığım bir şey, daha çok Avram'ın, hatta İlan'ın aklına gelir böylesi, bana hiç uymaz diyerek kahkahalar atıp sonunda doğru olanı yaptığı-

* Uluslararası Dürüstler: İsrail devletinin Yahudi olmayan fakat Holokost sırasında Yahudilere yardım eli uzatmış olanlara verdiği onursal paye. (ç.n.)

na karar veriyor, onun da protesto hakkı var çünkü. Bu sözcüğü dilinde yuvarlamaktan, ona dişlerini geçirmekten zevk alıyor: Protesto, protesto hakkı. Ağzıyla yakaladığı küçük, yeni avının, protesto hakkının dudaklarında kıpırdanması, yorgun bedeni-ne yayılan bu yepyeni güçlü tavır hoşuna gidiyor. Bunun kısır ve acıklı bir protesto olduğunu ve bir iki saate kadar sönüp gideceğini, geriye yavan bir tat bırakacağını bilse de elinden başka ne gelir, hiçbir fikri yok. Oturup gelmelerini, haberi ok gibi yüreğine saplamalarını mı beklesin? “Burada kalmayacağım,” diyor kendini yüreklendirme çabasıyla. “Haberi onlardan almayacağım.” Kendini de şaşırtan kuru bir kahkaha atıyor. İşte bu kadar, kararı kesin, reddedecek. İlk tebligat retçi Ora olacak. Kollarını başının üzerine kaldırıp ciğerlerini soğuk, canlandıran akşam ayazıyla dolduruyor. Ertelemesi gerek, kendi için, ama daha da önemlisi Ofer için. Şimdilik daha fazlasını umut edecek halde değil. Sadece protesto etmek adına kısa bir süre ertelemeli. Bir sıcaklık dalgası kaplıyor içini ve çabuk adımlarla sırt çantalarının etrafında dolaşmaya koyuluyor. Yaptığı planda bir aksaklık var kuşkusuz, az sonra ortaya çıkınca her şeyi alt üst edecek ve iki sırt çantasıyla onu gerisingeri eve gönderecek, gözle görülen bir mantıksızlık. Yine de o ana dek kendinden, bir yıldır üstüne yapışan ödleğinden kurtulmuş sayılır. Birazdan ne yapacağını tekrarlıyor kendi kendine ve eğer evden kaçıp giderse, pazarlığın azıcık olsun, en azından bir süreliğine tecil edileceği sonucuna varıyor yine, çünkü ona göre olan biten bir tür anlaşma. Ordu, savaş ve devlet pek yakında, hatta bu gece o anlaşmayı ona dayatmaya çalışacak. Keyfi anlaşma oğlunun ölüm haberini almayı kabul etmesini, böylelikle ölümünün karmaşık ve külfetli sürecini tamamlanmasına, kurallara uygun bir biçimde sonuçlandırmasına ve bir şekilde öldüğünün kesin ve kati olarak ilan edilmesine yardımcı olmasını dayatıyor Ora’ya, bu da onu bir tür suç ortağı yapacak.

Bunları düşününce dermanı kesiliyor birden, kaldırıma çöküp sanki ana babası gibi ona kol kanat geren iki sırt çantasının arasına oturuyor. Bodur, tıka basa dolu çantaları kucaklayıp

yanına çekerek usulca, şu anda aklının pek başında olmadığını, ama tebligat memurlarıyla arasındaki bu güreş müsabakasında Ofer için kafa kafaya sonuna dek mücadele etmesi gerektiğini açıklıyor kendine, ancak o zaman gözünü dahi kırpmadan pes etmediğini düşünebilecek. Bu nedenle ona haber vermeye geldiklerinde burada olmayacak. Kargo gönderene iade edilecek, çark bir an için duracak, hatta birazcık tersine bile dönebilecek, ama en fazla bir iki santim, daha fazla değil. Hiç kuşku yok ki bildirimin yapılması için derhal bir girişimde daha bulunulacak, hayallere kapılmak yersiz. Pes etmezler, bu mücadeleyi kaybedemez onlar, aksi takdirde teslim olmuş olurlar. Bir tek kadına karşı bile olsa bütün sistemin çöktüğü anlamına gelir çünkü eğer diğer aileler de aynı fikri benimser ve sevdiklerinin ölüm haberini almayı reddetmeye kalkarlarsa biz ne oluruz? Onlara karşı hiçbir şansı olmadığını farkında Ora. Hem de hiç. Ama hiç olmazsa birkaç gün direnecek. Çok değil, yalnızca yirmi sekiz gün, bir ay bile değil. Bu mümkün, onun elinde, aslında elinden gelenin en iyisi bu, gücünün yettiği tek şey.

* * *

Sami'nin taksisinde yine arka koltuğa oturuyor Ora. Yanında da altı ya da yedi yaşında—tam yaşını Sami de bilmiyor—ateşler içinde yanan sıskacık bir Arap çocuğu. “Bizim arkadaşlardan birinin oğlu,” diyor esrarengiz bir tavırla. Ora kim diye ısrar edince, “Birisi işte,” diye kestirip atıyor. Sami'den çocuğu Tel Aviv'e, şehrin güney yakasına götürülmesi istenmiş, ailesine teslim edecek. Sami'nin ailesine mi, çocuğunkine mi? Bu da belirsiz, Ora da şimdilik daha fazla soru sorup adamı rahatsız etmemeye karar veriyor. Sami bitkin ve korkmuş görünüyor, yanaklarından biri şiş, sanki dişi apse yapmış. Gecenin bu saatinde neden yanında iki sırt çantası birden sürüklediğini bile sormuyor Ora'ya. Gözlerinde meraktan eser yok, cansız bir hali var, sanki başka biri, hal böyleyken Gilboa'ya yaptıkları yolculuktan bahsetmenin boş olacağına karar veriyor Ora. Taksinin içi karanlık olmasına rağmen çocuğun üzerindeki gözüne aşına olan giysileri fark ediyor. Kü-

çükken Adam'ın giydiği dizine Bugs Bunny işlenmiş blucin, göğsünde Şimon Peres'in sloganı yazılı, eskiden Ofer'e ait olan bir tişört. İkisi de neredeyse üstünden düşecek kadar büyük, bunları ilk kez giyiyor olmalı. Ora öne doğru eğilip neyi var diye soruyor. Sami çocuğun hasta olduğunu söylüyor. Adı ne deyince, "Rami, ismi Rami," diye yanıtlıyor hemen. Ora merak ediyor, "Raami mi, Rami mi?" Sami cevaplıyor, "Rami, Rami."

Eğer bu yolculukta bana ihtiyacı olmasaydı, gelmeyecekti herhalde diye düşünüyor Ora. Evinde olay çıkaranlara her ne garezi varsa, acısını benden çıkarıyor. Sami'nin son zamanlardaki tavırlarından ilk fırsatta İlan'a söz etsem iyi olacak diye avunuyor, İlan'a da öyle davransın da görelim, İlan ona ağzının payını verir, Ora için yapar bunu, hatta kapıyı bile gösterebilir, sırf Ora'ya hâlâ nasıl bağlı olduğunu, onu hâlâ koruyup kolladığını kanıtlamak için yapar. Ora oturduğu yerde hafifçe doğrulup omuzlarını geriye çekiyor. Neden İlan'dan yardım bekliyor ki? Bu onunla Sami arasında, üstelik İlan'dan öyle bir destek, o türden şövalyelik beklemeye gerek yok, kalsın, ben almayayım, başımın çaresine bakarım.

Yeniden kaykılıyor koltukta, yüzü elinde olmadan seğiriyor, terk edilmek bağırını delip geçti çünkü. Ona bu hissi veren ne yalnızlık ne de onurunun kırılması, sadece ayrılık. İlan'ın yanını boş bırakmasının acısı. Karanlıkta cama yansıyan yüzü iliştiriyor gözüne, uzun zamandır gerçekten sevilmemiş derisine kazılı alışılmadık ama derin üzüntünün izlerini, kimsenin yıllar içerisinde derin bir sevgiyle bakmadığı yüzünü görüyor. Eran adlı, Nevada'daki müzede ona iş bulan, girişimci projeler üretip duran bilgisayar kurdu o Şahıs kendinden on yedi yaş küçük, zaten onu nasıl tanımlayacağını bile bilmiyor: Arkadaş? Sevgili? Seks partneri? Peki ya Ora ne onun için? Buna "aşk" demek yüce gönüllülük olur diye geçiriyor aklından sessizce gülerek, ama en azından İlan'dan sonra bile başka birini, başka bir erkeği çekebilecek tılsımlar saçabildiğinin kanıtı bu adam. Ora gitgide derinleşen düşüncelere dalarken Şa'ar HaGay Vadisi boyunca yapay bir sessizlik içinde

akan, hatta havalimanına yaklaşınca daha da yoğunlaşan trafik keşmekeşinde ilerliyorlar. Sami, “Bugünlerde her yere kontrol noktaları kurmuşlar,” diye söyleniyor ansızın. Ses tonuyla ona bir şey işaret eder gibi bir hali var. Ora başka bir şey daha söylemesini bekliyor ama gerisi gelmiyor.

Çocuk uykuya daldı. Alnı boncuk boncuk ter kaplı, incecik boynunun tařıdığđ kafası garip bir şekilde sallanıyor. Sami’nin çocuğun altına serdiğđ ince, eski battaniye çarpıyor gözüne, herhalde yeni kaplattığđ döşemeler teriyle lekelenmesin diye. Zar gibi incecik sağ elini birden yukarıya kaldırıp suratına, başına götürüyor çocuk, Ora uzanıp çocuğu kucaklıyor. Oğlan şaşkınlıktan donakalıyor, kapkara, neredeyse görmeyen gözlerini açıp idraksiz bakışlarını ona diyor. Ora, çocuğun onu reddetmemesini dileyerek kımıldısız duruyor. Hızlı hızlı soluk alıp veren çocuğun göğsü şişip iniyor, derken anlama ya da direnme yetisini yitirmişçesine gözlerini yumuyor ve kendini kadının kollarına bırakıyor, giysilerinin üstünden onun sıcaklığını hissediyor Ora. Biraz bekleyip çocuğun başını usulca omzuna yaslıyor, ancak ondan sonra tekrar nefes almaya başlıyor.

Sami, doğrulmuş, dikiz aynasından onları seyrediyor. Boş gözlerle bakıyor, Ora onun gördüklerini hayalindeki bir sahneyle karřılařtırdığđ gibi tuhaf bir duyguya kapılıyor. Bakışları giderek rahatsız ediyor onu, çocuğu kucağından indirecek ama uyandırmak istemiyor. Yüksek ateşine, yüzünden akıp omzuna düşen terine ve koluna damlayan salyalarına rağmen, kim bilir belki de bütün bunlar yüzünden, şimdi aklına takılan unutulmuş çocukluk işaretlerine benzeyen ateş ve ıslaklık yüzünden onu kucaklamak hoşuna gidiyor. Yan gözle süzüyor oğlanı, saçları yamuk yumuk kesilmiş, fırça gibi saçlarının arasından doğru dürüst kapanmamış orak şeklindeki yarayı fark ediyor. Bedenine bastırdığđ ufacık yüzünde inatçı bir ifade var. Sıska, huysuz, ihtiya bir adama benziyor, neyse ki uzun, ince parmakları güzel diye geçiyor Ora’nın aklından. Gayriihtiyari Ora’nın eline koyuyor par-

maklarını, birkaç dakika sonra uykusunda elini açıyor ve ortaya yumuşacık, pamuk gibi avucu çıkıyor.

İçinde bir sızı duyuyor Ora. Ofer'i hatırlıyor. Neredeyse bir saattir onu düşünmedi.

Bugün Ofer'in elini tutmayacak. Damarları belirgin, kemirdiği tırnaklarının içleri terhis olduktan üç ay sonra bile hâlâ kap-kara duran ve Adam'dan bildiği kadarıyla silah yağından asla tamamen arınmayacak geniş ellerine dokunmayacak. Ne de elinin üstündeki her boğumu ve eklemi kaplayan nasırlara, artık iyileşmiş kesiklerin izlerine, yaralara, sonunda köseleye benzeyene kadar sıyrılan, yanan, çizilen, kesilen, parçalanan, dikiş atılan, şişen ve soyulan, kirlenen ve sargıya alınan deri tabakalarına. Hareketlerine, dokunuşunun samimiyetine, birbirine kenetlenen parmaklarına, çocukluktan kalma alışkanlıkla başparmağının sayarcasına diğer parmaklarına değişine, kendinden geçmiş bir halde küçük parmağının tırnağını kemirişine bile yansıyan o asker eline. *Yanlışın var anne*, demişti tırnağını yemeye devam ederken, ama ne hakkında konuştuklarını Ora bir türlü hatırlamıyor. Gözünün önünde yalnızca tırnak kemirmeyle kaşlarını kaldırma sahnesi var. *Kesinlikle yanlışlıyorsun*.

Şimdi, yanındaki çocuğun beklenmedik bir güven duygusuyla ona yaslanması Ora'ya abartısız ve temelsiz bir gurur veriyor, ne zamandır kuşkulanmaya başladığı bir şeyin varlığı doğrulanıyor sanki. Adam evi terk etmeden kısa bir süre önce, "Sen tuhaf bir annesin," demişti. Durup dururken, dümdüz, yavan bir sesle kulağa bilimsel, nesnel gelen bir tezle kahretmişti Ora'yı, dışlamıştı. Geçmişte kalmış anılardan örülü bir kement havada süzülüp usulca boğazına dolanıyor, Ofer'in doğduktan hemen sonraki minicik, yumuşacık yumruğu geliyor gözünün önüne. Birisi belden aşağısını kazıyıp dikerken, onunla konuşup şakalaşmakla meşgulken bebeği göğsüne koymuşlardı. "Bir dakika sonra işimiz bitiyor," demişti adam. "Eğlenirken zaman nasıl da çabuk geçiyor, ha?" İnsaf edip sessiz olmasını isteyemeyecek kadar yorgundu Ora, görülmedik bir sükûnetle ona bakan iri mavi gözlerden

güç almaya çalışıyordu. Dünyaya geldiği andan itibaren insanların gözlerine bakıyordu Ofer. Dünyaya geldiği andan itibaren Ora'ya güç vermişti. Derken, daha birkaç dakika öncesine kadar iç organdan başka bir şey olmayan, buruş buruş kıvrımlarıyla hâlâ bir organa benzeyen kıpkırmızı minik elin ufacık yumruğu beliriyor hayalinde. Avram doğum odasında olsaydı *yamyumcuk* derdi buna; şimdi bile o gün onun ve Ofer'in yanında olmamasını kabullenmek zor geliyor Ora'ya. Nasıl olur da yanlarında bulunmazdı? O el yavaşça açılınca deniz kabuğuna benzeyen, gizemli avcu ilk kez görmüştü Ora. Bana derin, karanlık evrenden ne getirdin oğlum? Üzerini kaplayan çizgilerle, beyaz yağ tabakasıyla, nar tanesi gibi saydam tırnaklarıyla, parmakları tekrar kapanıp Ora'nın parmağını sımsıkı kavramıştı. Binlerce yılın, eski çağların öğrettiğine göre sen bundan böyle benim canımsın.

Çocuk dudaklarını şapırdatıyor, dilini dudaklarında gezdiriyor. Ora, su var mı, diye soruyor Sami'ye. Ora'nın bir önceki yolculukta bıraktığı su şişesi torpido gözünde. Onu alıp dudaklarına götürüyor, çocuk birkaç yudum içtikten sonra püskürtüyor suyu. Tadını beğenmedi herhalde. Ora avucuna biraz su döküp hafifçe çocuğun alnında, yanaklarında, kurumuş dudaklarında gezdiriyor. Sami'nin aynı gergin, meraklı bakışları üstünde yine. Yönetmen edasıyla bakıyor, kurguladığı bir sahneyi inceler gibi. Çocuk titreyerek iyice sokuluyor Ora'ya. Birden gözlerini açıp bakıyor ama görmeden, dudakları tuhaf, hülyalı bir gülümsemeyle aralanıyor, hem huzur hem de çocukluk barındırıyor bir an için. Ora yine öne eğiliyor, kararlılıkla fısıldayarak çocuğun gerçek adını soruyor Sami'ye.

Sami derin bir nefes alıyor. “Neden Ora?”

Dudakları öfkeden bembeyaz kesilirken, “Adını söyle,” diye diyor.

“İsmi Yazdı. Ona Yazdı derler.”

Çocuk adını duyunca uykusunda titremeye başlıyor, Arapça bir şeyler söylüyor.

Bacakları hızla kasılıyor, sanki rüyasında koşuyor ya da kaçıyor.

“Derhal bir doktora göstermek gerek,” diyor Ora.

“Tel Aviv yakınında oturanlar, aile, onun hastalığında uzman bir doktor biliyorlar.” Ora nesi var diye sorunca, Sami, “Midesinde bir sakatlık var, doğuştan midesi bozuk galiba ya da sindirim sistemi. Sadece üç dört şey yiyebiliyor, diğerlerini çıkarıyor,” diyor. Zorla itiraf edercesine ekliyor sonra, “Burası da sakat.”

“Neresi?” Çocuğa değen yanı geriliyor.

“Kafası. Geri zekâlı. Üç sene kadar evvel aniden zekâsı geri ledi.”

“Aniden mi? Bu öyle birdenbire olacak bir şey değil.”

“Ona oldu işte.” Sami dudaklarını büzüyor.

Ora başını cama doğru çeviriyor. Ona yaslanmış çocukla kendi yansımasını görebiliyor. Çok yavaş ilerliyorlar. Bir tabela üç yüz metre ileriye barikat kurulduğunu haber veriyor. Sami’nin dudakları kımıldıyor hemen, içinden biriyle kavga eder gibi bir hali var. Bir an için sesini yükseltiyor: “Buna ihtiyacım mı var, herkes üstüme geliyor, *vur baba vur*, ne sanıyorlar beni, yoksa...” Derken söyledikleri anlaşılmaz homurtulara dönüşüyor.

Ora ona doğru eğiliyor. “Neler oldu?” diye soruyor usulca.

“Hiçbir şey olmadı.”

“Peki bu çocuğa ne oldu?”

“Hiçbir şey!” diye avazı çıktığınca bağılıyor aniden, sonra da eliyle direksiyona vuruyor. Çocuk Ora’ya sarılıp nefes almayı bırakıyor. “Her zaman her şey anlatılmaz Ora!” Adını söylerken Sami’nin sesine dolan hakaretamız tınıyı seziyor. Sanki Sami konuşurken ağzına aldığı bir sözcükten diğerine doğuştan İsraili aksanı bozulup yerini bambaşka, kaba ve yabancı bir aksan alıyor. “Sizin gibiler,” diye alay eder gibi konuşuyor dikiz aynasından, “siz her zaman, her şeyin altında bir olay ararsınız. Böylece *televizyon* programlarında veya *bestival* filmlerinde gösterecek olaylar bulursunuz, öyle değil mi? Ha? Değil mi?”

Ora tokat yemişçesine geri çekiliyor. “Sizin gibiler,” dedi ona. “Bestival” derken hep küçümsediği, Bölge’de yaşayan Filistinlilerin aksanıyla konuşuyor. Sahte bir “pis Arap” karakterine bürünerek kafa tutuyor Ora’ya.

“Bu veledde gelince, hasta bir velet işte, hepsi bu. Hasta. *Gerzek*. Onun hakkında film yapamazsın! Anlatacak bir şey olmaz! Alırız, orada doktoru olan bir eve bırakırız, her nereye gitmek istiyorsan oraya gideriz, seni oraya bırakırım, *halas*, herkes mesut!”

Ora’nın yanakları al al. Onu en çok sinirlendiren Sami’nin “sizin gibiler” diyerek iğnelemesi, sanki Ora karşısında tek başına değilmiş gibi, sanki *onlar* ile birlikteymiş gibi. Neredeyse her harfi teker teker söyleyerek ağır ağır konuşuyor, “Bu çocuğun kimin oğlu olduğunu bilmek istiyorum. Hemen şimdi, kontrol noktasına varmadan bilmem gerekiyor.”

Sami sesini çıkarmıyor. Ora sesinin, otoriter tavrının onun aklını başına getirdiğini, bir iki şeyi hatırladığını seziyor, daha önceden hiçbir şeyi bu kadar açık istememiş ya da böyle gerekli görmemişti çünkü. Uzun bir sessizlik oluyor. Onun niyetiyle Sami’ninkinin birbirine zıt düştüğünü hissediyor Ora. Derken Sami tuttuğu nefesini verip ağzını açıyor. “Tanıdığım bir herifin oğlu, iyi bir herif, güvenlik kayıtlarına geçmiş bir şey yok aleyhinde. Merak etme.” Omuzları adeta çöküp küçülüyor. Elini keline götürüp alnını sıvazlıyor, dehşetle kafasını iki yana sallıyor. “Ora, neyim var ben de bilmiyorum. Yorgunum, dayak yemiş gibi. Bugün beni çıldırttınız, hepiniz. Canıma tak dedi. Sükûnete ihtiyacım var. Sus artık, *ya rab*.”

Ora başını geriye yaslıyor. Herkes aklını kaçırmış diye düşünüyor. Sami’nin hakkı var ama. Yarı aralık gözkapaklarının arasından adamın yanlarından geçen araçlardaki yolculara sinirli bakışlar attığını görebiliyor. Üç şerit daralıp ikiye düşüyor, sonra bire. İleride yanıp sönen mavi ışıklar var. Bir polis cipi çaprazlamasına yol kenarına park etmiş. Ora dudaklarını kımıldatmadan konuşuyor, “Sorarlarsa, ne diyeyim?”

“Sorarlarsa kendi çocuğun olduğunu söyle. Ama sormazlar.” Gözünü yola dikip aynada onunla göz göze gelmemeye çalışıyor.

Ora sessizce başını öne eğiyor. Demek bu işte benim rolüm bu. Demek bu kıyafeti, blucinle Şimon Peres tişörtünü bunun için giydirmişler oğlana. Kucağına alınca çocuğun başı göğsüne düşüyor. Usulca adını fısıldıyor kulağına, o da gözlerini açıp bakıyor. Gülümsüyor Ora, çocuğun gözkapakları yine kapanıyor, hemen arkasından rüya görür gibi gülücükler saçıyor. “Kaloriferi aç, çocuk üşüyor.”

Sami ısıtıcının düğmesini çeviriyor. Ora bunalırken çocuğun titremesi biraz olsun geçiyor. Terini kâğıt mendil yardımıyla silip eliyle saçını düzeltiyor. Oğlanın başı ateşten cayır cayır. Bir yıl kadar önce Dura köyünden tuhaf, yaşlı bir adam Hebron’da bir et mahzenine kapatılmış halde bulundu. Aşağı yukarı kırk sekiz saat kalmıştı orada. Ölmemişti, hatta tamamen iyileşmiş bile olabilirdi. Ne var ki o günden beri hem Ora’nın hem de ailesinin hayatı azar azar çözülmeye başladı. Mavi lambalar artık dört yanlarında yanıp sönüyor. Görünürde altı, yedi polis aracı var. Devriyeler, polis memurları, askerler şarampollere dizilmişler. Ora buram buram terliyor. Bluzunun altına elini sokup ince, gümüş zincirini dışarı çıkarıyor, ucunda *şivit* duası olan bir muskayla üstüne “Tanrı daima yol göstericimdir” yazılmış bir mine taşı sallanıyor. Çaktırmadan, yavaşça *şivit* duasını çocuğun alnına koyup bir süre bastırıyor. Yıllar önce arkadaşı Ariela vermişti bunu ona. “Herkesin nazarlığa ihtiyacı olur,” diye ısrar etmişti, Ora kahkahalarla gülüp armağanı geri çevirmeye kalkınca. Ama sonunda İlan ne zaman yurtdışına çıksa onu boynundan eksik etmez oldu, babasını hastaneye yatırdıklarında, daha başka nezararı-olur durumlarında, Adam’ın, arkasından Ofer’in askerlik hizmeti boyunca hep boynundaydı, soranlara batıl itikat diye açıklardı. Şimdi de doğru olanı yapmak ve Müslüman küçüğün dinini habersizce değiştirmiş olmamak için kendi kendine tekrarlıyor: *Allah daima yol göstericimdir.*

Polis arabaları onların gittiği şeridi kuşatıyor. Yolun her tarafına uzun uzun dikenli teller çekmişler. Polisler diken üstünde. Gözleri kör edecek kadar parlak el fenerlerini arabalara tutarak uzun bir süre yolcuları inceliyor, durmadan birbirlerine bağıyorlar. Birkaç memur yolun kenarında durmuş cep telefonlarıyla konuşuyor. Her zamankinden daha kötü bir şeyler olmalı diye geçiyor Ora'nın aklından. Çünkü hep böyle gergin olmazlar. Önlerinde tek bir araba var, Ora öne eğilip bir çırpıda soruyor, "Sami, hemen söyle bana, bilmek zorundayım, bu kimin çocuğu?"

Sami gözünü yoldan ayırmadan iç çekiyor, "Aslında kimse- nin, Bölge'den gelen bir adamın, benim sıra işlerini yapan biri. Doğrusunu istersen, adam Kİ. Yani kaçak işçi. Dünden beri velet bu halde. Bütün gece sabaha kadar kustu durdu, hem de kanlı... yani banyoya."

"Birine gösterdiniz mi?"

"Tabii. Köyden bir hemşire getirdik, yani bu hastalık için acil hastaneye gitmemizi söyledi, ama adam kaçak olunca hastaneye nasıl gidersen?" Sesi kısılıyor, homurdanarak söyleniyor, galiba bir konuşmayı ya da tartışmayı yaşıyor yeniden, ardından eliyle direksiyonu pataklıyor.

"Sakin ol," diyor Ora sertçe. Eliyle dağılmış saçını başını düzeltiyor hemen. "Şimdi sakinleş, atlatacağız, merak etme. Ayrıca gülümse."

Neredeyse çocuk yaşta genç bir polis memuru yanlarına yaklaşıyor, el feneri yüzüne tutulunca ışık gözlerini alıyor Ora'nın, adamı göremiyor. Acıyla gözlerini açıp kapatıyor; bu kadar kuvvetli ışık hasarlı retinalarına yapılan işkenceden farksız. Fenere doğru ağzı kulaklarında gülümsüyor. Polis memuru eliyle havada çabucak bir daire çiziyor, Sami camını indiriyor. "Her şey yolunda mı?" diye Rus aksanıyla soran memur başını arabaya sokup teker teker suratlarını inceliyor. Sami yüksek perdeden, tok, güzel sesiyle, "İyi akşamlar, her şey mükemmel," diye karşılık veriyor, "*baruch haşem*."

"Nereden geliyorsunuz?"

“Beyt Zayit’ten,” diyor Ora gülümseyerek.

“Beyt Zayit? Orası neresi?”

“Kudüs yakınlarında.” Sami’ye bakmasa bile memurun ce-
haleti karşısında şaşkınlıktan ikisinin de ağzının açık kaldığını
biliyor Ora.

Memur, “Kudüs yakınlarında,” diye tekrarlayarak yüzlerini
iyice seçmek için zaman kazanıyor belki. “Peki şimdi nereye gi-
diyorsunuz?”

Ora tatlı gülüşünü eksik etmeden, “Tel Aviv’e,” diyor. Sonra
da “Aile ziyaretine,” diye eklemeyi ihmal etmiyor sorulmamasına
rağmen.

Polis memuru arabanın camından geriye çekilip emrediyor,
“Bagajı aç.” Arkaya yürüyor, iki sırt çantasını didik didik arayıp
salladığını duyuyorlar. Sami’nin gerildiğini omuzlarından anla-
yan Ora’nın aklına başka bir şey geliyor: Bagajda ne taşıdığını
kim bilebilir? Karmaşık bir film gibi olasılıklar geçiyor gözünün
önünden. Gözleri çabucak Sami’nin cüssesini tarıyor, bilgi toplay-
ıp ayıklıyor, tartıyor, eliyor. İçinde kontrol dışı bir mekanizma
devreye girmiş ve öğrenilmiş reflekslerle hareket ediyor. Ne yap-
tığının farkına varmaya zamanı yok. Bir saniyenin bilmem kaçta
birinde olup bitiyor her şey. Dünyadan uzaklaşıp geri geliyor ama
yüzünde tek bir kıpırtı dahi görülmeden.

Sami onun neler yaşadığını fark etmiş de olabilir, fark etme-
miş de. Suratından anlamak mümkün değil. Çok deneyimli, diye
düşünüyor Ora. Koltuğunda kaskatı, külçe gibi oturmuş tek par-
mağıyla vites kutusuna vurup tempo tutmakla meşgul.

Polis memurunun suratu–kulakları tilki gibi dikilmiş, haya-
tın tokadını erken yaşta yemiş birinin keskin hatlı suratu–bu defa
Ora’nın camında beliriyor. “Bu iki sırt çantası kime ait, hanıme-
fendi?”

“Benim. Yarın yürüyüş için Celile’ye gideceğim.” Yine gülü-
cükler saçarak konuşuyor.

Adam onu ve çocuğu uzun uzun süzüyor, yanına dönerek bel-
li ki akıl danışacak birini arıyor. Bir parmağını Ora’nın oturduğu

tarafındaki açık pencereye dayıyor dikkatsizce. Ora ona bakınca bu incecik parmak kaderi nasıl durdurabilir, önleyebilir veya belirleyebilir diye merak ediyor şaşkınlıkla. Keyfiyetin parmakları bazen nasıl da ince oluyor. Polis amirlerinden birini arıyor ama adamın telefonu meşgul. Ora şüpheli şahsın kendisi olduğunu hissediyor yüreğinde. Hali tavrı polis memuruna burada bir suç işlendiğini söylemiş olmalı. Memur yeniden Ora'ya dönüyor. Eğer biraz daha bakarsa olduğu yerde düşüp bayılacak.

Çocuk uyanıyor o sırada, el fenerini görünce afallayarak gözlerini kırptırıyor. Ora sırtarak onu omuzlarından kavıyor. Oğlan cılız kollarını ışığa uzatınca amniyon sıvısında yüzen bir cenine benziyor. İşte o zaman polis memurunun yüzü, lambanın arkasındaki üniforması dikkatini çekiyor çocuğun, gözleri fal taşı gibi açılıyor. Ora bedeninin kaskatı kestiğini ve ona biraz daha sokulduğunu hissediyor. Polis eğilmiş, oğlanı inceliyor. Ona bakarken suratının ifadesi çocuğu fena halde ürkütüyor. El fenerinin ışığı bedeninde gezerken *Şimon Perez, Barış Umudum* sözcükleri aydınlanıyor. Adamın dudakları geriliyor, pişmiş kelle gibi sırtıyor. Sanki neler olup bittiğini anlama yetisinden yoksun kalmışçasına, Ora üzerine bir ağırlık çöktüğünü hissediyor. Kolunda yatan Yezdi'nin güm güm atan kalp atışları sayesinde dik oturmayı başarıyor. Çocuk sessiz olması gerektiğinin farkında mı acaba? Çıtını çıkarmadan nasıl durabiliyor böyle? Annesinin uyarıcı ötüşünü duyan keklik misali taş gibi hareketsiz kalıp kendini kamufle ediyor.

Peki anaç keklik olmayı ben nereden öğrendim? Hem de doğuştan anaç bir keklik.

Arkalarındaki araba korna çalıyor, sonra başka bir araba daha. Polis memuru havayı kokluyor. Onu rahatsız eden bir şey var. Bir terslik var bu işte. Tam başka bir soru yönelteceği sırada Sami hamlesini yaparak ondan önce davranıyor. "Merak etme ahbap, kadın da bizden."

Polis memuru belli belirsiz bir iğrentiyle fenerini sallayarak onlara yol veriyor. Bu kısa soruşturma yalnızca birkaç dakika sü-

rüyör, gelgelelim Ora terden sırlsıklam, hem kendi teri hem de oğlanınki her yanını kaplıyor.

Sesine yeniden kavuşunca soruyor. “Kİ mi?” Sami o sırada Ayalon otoyoluna doğru hızlanıyor. “Sen Bölge’den gelenleri mi çalıştırıyorsun?”

Sami omuz silkerek yanıtlıyor, “Herkesin yanında oradan gelenler çalışıyor. En ucuz işçi onlar, *dafavim*. Abu Goş’taki sıvacıların parasını ödeyebileceğimi düşünmüyorsun herhalde.”

Ora daha rahat yaslanıyor koltuğa. Çocuk da. Eline mendil alıp hem kendinin hem de oğlanın terini siliyor. Durmadan yan tarafa göz atıyor, hâlâ camın kenarında polisin ona doğrulttuğu parmağını görüyor sanki. Bunun gibi başka bir barikat deneyimini daha atlatacak gücü olmadığını düşünüyor. “Sen adama ‘bizden biri’ derken ne demek istedin?”

Sami gülerek alt dudağını yalıyor. Ora biliyor bu hareketini. Şakayla karışık iğneleyici bir söz etmeden önce tadını böyle çıkarıyor. Kendi kendine gülümsüyor Ora, boynunu ovalıyor, ayak parmaklarını gerip esnetiyor. Tufandan sonra tekrar eski günlere dönmüşler sanki.

“Bizden biri,” diyor Sami, “yani ‘solcu gibi’ görünsen de bizdensin demek oluyor.”

Çocuk birazcık gevşeyip yeniden uykuya dalıyor. Ora başını tutup kucağına koyuyor. Kendi de arkasına yaslanıp usul usul nefes alıyor. Sabahtan beri ilk defa huzur buluyor.

Sami’yi daima İlan’ın bir tür uzantısı olarak gördüğü, hele son zamanlarda onları birbirine bağlayan bir ip olduğunu düşündüğü için evi burnunda tütüyor ansızın. Yok, ayrıldıktan sonra Beyt Zayit’te kiraladığı ev değil özlediği, İlan ile birlikte Avram’dan aldıkları Tzur Hadassah’daki ev de değil. Hasretini çektiği Ein Karem’deki ev, İlan ile birlikte son oturdukları, etrafı servi ağaçlarıyla çevrili kalın, sağlam duvarları olan iki katlı kocaman eski ev. Geniş pervazlı, kemerli büyük pencereleri vardı, yerlere döşenmiş dekoratif karoların birkaç tanesi dingilderdi.

İlk kez öğrenciyken görmüştü orayı. Ev boştu, kapalı tutuluyordu, buraya ilk görüşte vurulmuştu. Avram'ın da teşvik etmesiyle bir aşk mektubu yazdı, "Sevgili metruk, ıssız ev," diye başlıyordu. Devamında kendini, sonra birbirlerine ne kadar uyduklarını anlatmıştı eve. Onu mutlu edeceğine söz veriyordu. Zarfa kendi fotoğrafını koymayı ihmal etmemişti, üzerinde turuncu eşofman, uzun, kıvrıkcık, bakır renkli saçlarıyla bisiklete yaslanmış gülerken çekilmiş bir fotoğraftı. Eğer bir gün satmaya karar verirlerse ilgilendiğini belirten bir de not eşliğinde gönderdi ev sahiplerine – sattı onlar da.

Yıllar içerisinde İlan ile refah düzeylerini giderek artırmış, hatta zengin bile olmuşlardı, İlan'ın işleri büyüyordu. Yirmi yıl önce pek anlaşılmayan fikri mülkiyet hakları alanında çalışmak üzere işten ayrılması büyük bir kumardı ama şansı yaver gitmişti. Seksenlerin ortasından beri dünyayı, koruma altına alınması gereken, çeşitli ülkelerin yasaları ve yasal boşlukları göz önünde bulundurulduğunda bilgi sahibi olmayı ve hızla harekete geçmeyi gerektiren fikirler, patentler ve icatlar sarmıştı: Yeni bilgisayar uygulamaları, haberleşmedeki ilerlemeler, kodlamalar, medikal genetik ve mühendislik, Dünya Ticaret Örgütü kapsamında yapılan her türlü sözleşme ve anlaşma. İlan herkesten biraz daha önce görmüştü bütün bunları, ayrıca evi diledikleri gibi yenileyip güzelleştirecek, yeni baştan projelendirip inşa ettirecek paraları olmasına rağmen burayı dilediği gibi bakıp yaşanır hale getirme işini Ora'ya bırakmıştı İlan. O da evin kendine has özelliklerini koruyarak farklı tarzları birbirleriyle uyum sağlayacak şekilde döşedi. Ora'nın süpermarketlere eşya tedarik eden bir adamdan tasfiye satışı sırasında satın aldığı cam kapılı devasa hantal buzdolabı yıllarca mutfakta durdu. Yemek odasının sandalyelerini Kudüs'teki Tmol Şilşom kafesinden ucuza almıştı, çünkü Adam bir gün laf arasında ne kadar rahat olduklarından bahsetmişti. Loş oturma odası kalın halıların, kocaman minderlerin ve açık renkli bambu mobilyaların doldurduğu, üç duvarı tika basa kitap dolu raflarla kaplı bir yerdi. Ev sahibesinin gurur ve neşe kaynağı,

on beş kişinin dirsekleri birbirine değmeden rahatça oturabildiği masif yemek masası Ofer tarafından kırk sekizinci yaş gününde annesine sürpriz olsun diye kakma ve oymalarla süslenerek yapılmıştı. Yuvarlak olmasının nedenini Ofer şöyle açıklamıştı, “Böylece kimse için başköşeye kurulmak söz konusu olmayacak.” Evin dört bir tarafı Ora’nın ruh hallerini mükemmel yansıtıyor, ona uyum sağlıyordu. Asırlık kasvetinden dikkatle sıyrılıyor, kollarını, bacaklarını esnetip hamlaşmış eklemlerini kütürdetiyordu, ne zaman Ora’nın ara sıra hoş bir laçkalaşmaya, hatta hafif ihmale göz yumduğunu anladı, sevimli bir dağınıklığa büründü, ta ki her şeyin rayından çıktığı güne kadar, o zamana dek neredeyse mutlu görünürdü. İlan’ın da evden, Ora’nın içinde yaşattığı öğrenci evi düzensizliğinden, zevkinden, daha doğrusu zevk karışımından hoşnut olduğu anlaşıyordu. Ansızın araları bozulunca bile kendi elleriyle kurduğu yuvaya düşkünlüğünü İlan’ın da damarlarında hissettiğine inanırdı. Bugün bile hâlâ öyle olduğuna inanır, o istediği kadar Ora’nın yaptığı ve söylediği hiçbir şeye tahammül göstermesin, dırıldır etsin, sürekli homurdansın, Ora hakkında atıp tutsun. Bürünmeye başladığı bu yeni tutuma rağmen; ona sırtını dönmesine, onunla araya mesafe koymasına, nezaketen ilgilenmesine rağmen, ilişkilerinin yürümesi için üstüne düşeni yapacağını iddia ettiği halde onu, aşklarını ve dostluklarını reddedercesine ufak tefek inkârlara başvurmasına rağmen, hâlâ Ora’dan daha iyi bir eş, dost ya da sevgili bulamayacağının farkında olduğuna; hatta şimdi, elli yaşına merdiven dayadıkları ve İlan’ın ondan uzaklaşmak için dünyanın uzak köşelerine seyahat ettiği bu yıllarda bile, yüreğinin derinlerinde gençken, çocuklar dâhil başlarına ne geldiyse bunu ancak birlikte göğüsleyebileceklerini bildiğine inanıyor.

İlan’ın yüzünün nasıl aydınlandığını hatırlıyor Ora, orduda oldukları günlerdi, Sina yarımadasındaydılar, yaşları on dokuz buçuktu o zaman, İlan’ın hâlâ film çekmeyi, müzik yapmayı hayal ettiği yıllar, Avram da hâlâ aynı Avram’dı, Krallar Kitabı’nda Şunemli kahraman kadının kocasına Elişa Peygamber’in isti-

rahat edeceği bir yer hazırlamaları gerektiğini söylediği bölümü her okuduğunda etkilendiğini anlatırdı. *Gel, damda onun için küçük bir oda yapalım*, İlan ordu baskısı küçük boy Kitabı Mukaddes'ten okuyordu, *içine yatak, masa, sandalye, bir de kandil koyalım. Bize geldiğinde orada kalsın.*

İlan'ın karargâhtaki odasında daracık bir karyolaya uzanmışlardı. Avram evci çıkmıştı galiba. Onun yatağı boş duruyordu karşılarında, duvara karakalemle yazdığı bir yazı vardı: *Hiç iyi değil insanın böyle...* Alıntı yarım kalmış, *yalnız olması* diye devam etmesi gerekirken, herhalde gerek görmemişti. Ora'nın başı İlan'ın çökmüş omzundaydı. İlan elindeki kitabın o bölümünü sonuna kadar okurken bir yandan da bir müzisyene yakışan parmaklarıyla Ora'nın saçlarını okşuyordu.

Sonunda anlaşıldı ki Tel Aviv'in güneyine değil, Jaffa'ya, hastaneye değil Sami'nin bulmakta epey zorlandığı bir ilkokula gidiyorlar. Azıcık iyileşen Yezdi suratını cama yapıştırmış oturduğu yerden geçtikleri caddeleri, gördükleri manzaraları içine çekiyor adeta. Arada bir gördüklerinin gerçek olduğuna inanmaz gözlerle dönüp Ora'ya bakıyor. Sami'ye çaktırmadan oyun oynuyorlar: Çocuk bakıyor, Ora gülümsüyor, çocuk başını tekrar camdan dışarı çeviriyor ama sonra yan gözle Ora'yı süzüyor. Kordon boyunda yol alırlarken Sami, denizi gösteriyor Yezdi'ye, *"Şuf el bahr."* Çocuk bu kez hem başını hem omuzlarını iyice cama dayayıp bakıyor, fakat sokak lambalarının arkasında deniz yerine üstü birkaç köpüklü tümsekle kaplı kapkara bir kütleden başka bir şey göremiyor. *"Bahr, bahr,"* diye mırıldanıyor parmaklarını açarak. Ora soruyor, *"Daha önce hiç deniz görmedin mi?"* Yanıt yok, Sami kahkahalarla gülerek, *"Bu mu, denizi nerede göreceksin? Mülteci kampındaki kordon boyunda mı?"* Esinti tuzlu suyun kokusunu getiriyor onlara, Yezdi burun deliklerini açarak kokluyor. Yüzüne tuhaf bir ifade yayılıyor, sanki acı çekiyor, sanki yüz hatları sevinmeye alışık değil, dayanamıyor.

Derken hastalık tekrar pençesine alıyor Yezdi'yi. Kolları, başı seğirmeye başlıyor, hazırlıksız yakalandığı görüntülerden kaçmaya çalışan bir hali var. Ora kâğıt mendillerle durmadan alnındaki terleri siliyor, mendiller bitince ön koltuğun altında bulduğu bir paçavrayı kullanıyor. Orada plastik bir torba iliştiriyor gözüne, içinde çocuğun iç çamaşırları, bir çift çorap, Ofer'in eskilerinden, Sami'nin çocuklarına verdiği Ninja Kaplumbağa baskılı tişört, yedek uçlarıyla birlikte bir tornavida, içine ufacık bir dinozor konmuş saydam bir küre. Yezdi susamış, dilini dudaklarında gezdirmesinden belli. Su şişesi boşaldı ama Sami su almak için yol kenarındaki büfede durmaya çekiniyor. "Böyle bir günde bir Arap'ın buradaki büfelerde boy göstermesi hiç iyi bir fikir değil," diye açıklıyor soğuk bir ifadeyle. Çok geçmeden, herhalde Sami'nin sinirli araba kullanması ve Jaffa'nın dolambaçlı ara sokaklarında dolaşması yüzünden Yezdi kusmaya başlıyor.

Ora oğlanın bedeninin kasıldığını, kaburgalarının gelişigüzel inip kalktığını fark edince yol kenarına çekmesini söylüyor Sami'ye. Ama burada duramam diye sızlanıyor Sami, kaldırımın tam karşısına polis minibüsü park etmiş çünkü. Fakat arka koltuktan bir böğürtü daha yükselince aklı başından gitmiş gibi gaza basıyor. Kırmızı ışıktaki geçip kuytu bir köşe ya da boş bir arsa arayarak ilerlerken bir yandan da Arapça konuşup Yezdi'ye kendini tutmasını söylüyor. Tehditler, peş peşe küfürler savuruyor, hem ona, hem sülalesine, babasına, dedesine. Çocuğun ağzından kusmuklar fışkırıyor. Sami bağılıyor, Ora'dan veledin başını döşemelerden uzak, yere yakın tutmasını istiyor, ne var ki Yezdi'nin kafası hava kaçırarak balon misali sağa sola sallanıyor, Ora'nın üstü başı da batıyor tabii, ayakları, pantolonu, ayakkabıları, saçları.

Sami'nin sağ eli hışımla arkaya uzanıyor, sağ solu yoklarken eline bir şey değince iğrenerek çekiyor gerisingeri. "Onun elini bana uzat!" diye tiz bir çığlık atarken kadın gibi çıkıyor sesi. "Elini buraya koy!" Sesindeki çaresizliği duyunca Ora hiç düşünmeden yapıyor söyleneni, Sami bunu hemen durduracak acil bir çare ya da Filistin-Şaman usulü şipşak bir numara bilse bari diye

içinden dilerken, Yezdi'nin cılız elini öndeki iki koltuğun arasındaki suni tahtaya koyuyor. Sami bakmaya tenezzül bile etmeden balyoz misali yumruğunu çocuğun eline indiriveriyor. Ora kendi canı yanmış gibi çığlık çığlığa uzanıp Yezdi'nin elini çekiyor ama Sami bunu görmediği için ikinci yumruk onun koluna geliyor.

Birkaç dakika sonra okul binasına varıyorlar. Kilitli bir kapının dışında duruyorlar, iç taraftaki gölgelik alanda bekleyen sakallı genç bir erkek öne yaklaşarak sağı solu kolaçan ettikten sonra parmaklıklar boyunca peşi sıra gelmesi için el ediyor Sami'ye. O da parmaklıkların dışından adamı takip ediyor. Karanlık bir köşeye geldiklerinde genç adam kırık parmaklıkları açıp dışarı çıkıyor, Sami'nin yanına gelince iki adam gözlerini etrafa dikerek fısıldaşıyorlar. Bu arada Ora taksiden inerek nemli gece havasını ciğerlerine çekiyor. Sol kolu yediği yumruğun etkisiyle hâlâ zonkluyor, belli ki ağrı daha da şiddetlenecek. Sokak lambasının ışığında üstüne başına bakınca kustumuk içinde kaldığını görüyor. Silkelenerek temizlenmeye çalışıyor. Sakallı adam Sami'nin koluna girerek taksiye kadar ona eşlik ediyor. İçeride yatan Yezdi'ye bakıyorlar birlikte ama döşemeleri görünce Sami'nin gözlerine hüznün çöküyor. İkisi de Ora'yı görmezlikten geliyorlar. Genç adam, herhalde sinyal vermek için olsa gerek, cep telefonundan birinin numarasını çaldırınca karanlık okul binasından üç erkek çocuğu koşarak çıkageliyorlar. Kimse tek kelime etmiyor. Üçü birlikte Yezdi'yi taksiden çıkarıp yan taraftaki kapıdan çabucak içeri taşıyorlar. Biri omuzlarından tutmuş, diğer ikisi de bacaklarından. Ora onlara bakarken düşünüyor, birini ilk kez böyle taşımadıkları belli. Yezdi'nin kafası, kolları aşağı düşüyor, gözleri kapalı, bir şekilde bunun da ilk kez olmadığını anlıyor Ora.

Peşlerinden gitmeye kalkınca, sakallı adam önce dönüp arkasına bakıyor, sonra Sami'ye. O da yanına sokuluyor, "Sen burada kalsan daha iyi olur."

Ora dik dik bakıyor. Sami de pes edip gerisingeri sakallı adamın yanına giderek, kulağına bir şeyler fısıldıyor. Sorun çıkma-

yacağını anlatıyor herhalde diye düşünüyor Ora, hatta “bizden biri” bile demiş olabilir.

Okulun içi sessiz ve karanlık, ay ışığından ve sokak lambasından başka hiçbir aydınlatma gereği yok. Sami’yle sakallı adam odalardan birine girip gözden kayboluyorlar. Ora durup bekliyor. Gözleri karanlığa alışınca büyükçe bir toplantı salonunda olduğunu görüyor, oradan uzanan birkaç koridoru. Sağda solda boş pencere kasaları, sessiz, düzenli, temiz olmayı öğütleyen posterler duvarlara yamuk asılmış. Sami ile Yezdi’yi nasıl bulacağım acaba diye merakta ama seslenmeye korkuyor. Kollarını öne uzatıp küçük adımlarla salonun ortasındaki taşıyıcı yuvarlak sütuna gelene kadar karanlıkta dikkatle ilerliyor. Bakışları duvarlarda. Tanıyamadığı kimselerin portreleri var, Herzl ile Ben-Gurion galiba, belki de başbakanla genelkurmay başkanı. Karşısındaki köşede üst üste taşlar yığılarak yapılmış küçük bir anıt görüyor, hemen altında da duvarın tepesine siyah metal harflerle iştirilmiş büyük bir resim, Rabin’i andırıyor. Ora tek eliyle tutunarak sütunun etrafından dolaşıyor. Kendi eksenini etrafında dönmek ona küçükken çektiği baş dönmelerini, parmak uçlarındaki yanma hissini hatırlatıyor.

Daireler çizerken biriken görüntülerde paçavralara bürünmüş, sessiz ve uysal, üzerleri sığınmacı külleriyle kaplanmış kim olduklarını bilmediği erkek, kadın ve çocuklar iliştiriyor gözüne hayal meyal. Az ötede duvar boyunca dizilmiş onu seyrediyorlar. Ora dehşet içinde donakalıyor. Geri geliyorlar, diye düşünüyor. Bir anlık yanılsamayla kendi yaptığı dairesel hareketlerin uzaklarda hep kırpışan kâbusu gerçeğe dönüştürdüğüne inanıyor. Genç bir kadın, Ora’ya doğru ilerleyerek, giysilerini banyoda yıkayabileceğini söylediğini anlatıyor Sami’nin, çat pat İbranice siyle.

Ora kadının peşine takılıyor. Koridorlarda gölgeler, yankılanan hızlı adımlar. Karanlık figürler son sürat yanlarından geçiyor. Ama hiç konuşan yok. Kadın usulca kızlar tuvaletini işaret edince Ora içeri giriyor. Lambayı yakmaması gerektiğinin farkın-

da, her yer karanlık olmalı. Kapısız bölmelerden birinde çömelip kubura çişini yapıyor. Sonra lavaboda yüzünü, saçını yıkıyor, giysilerini ovalayıp bulaşan kusmukları elinden geldiğince çıkarıyor ve ağrıyan kolunu soğuk suya tutuyor. İşi bitince, iki elini birden paslanmaz çelik tezgâha dayayıp gözlerini yumuyor, üstüne ağırlık çökmüş sanki. Fakat bu bitkinliğin yerini sancılı bir korku alıyor, görevden kaçma korkusu.

Ben ne yaptım.

Ofer'i savaşa götürdüm.

Kendi ellerimle teslim ettim hem de.

Eğer başına bir şey gelirse.

Ya bugün ona son kez dokunduysam.

Onu öperken yanağında sakal çıkmayan yumuşak yerlere dokundum en sonunda.

Ben götürdüm onu oraya.

Gitmesine engel olmadım. Denemedim bile.

Bir taksi çağırdım ve yola koyulduk.

İki buçuk saatlik yol boyunca girişimde bile bulunmadım.

Oğlumu terk ettim orada.

Onların eline bıraktım.

Hem de kendi ellerimle yaptım bunu.

Nefesi tıkanıyor. Kımıldamaya korkuyor. Adeta felçli gibi. Bu keskin acı hiç yabancı değil ona.

Dikkatli ol diye sesleniyor içinden Ofer'e, arkasını kolla, diyor dudakları kıpırdamadan.

Derken vücudu kendiliğinden, neredeyse fark edilmeyecek kadar usulca hareket etmeye başlıyor, omuzları, kalçaları, bel kıvrımı. Kollarıyla bacaklarını kontrol edemiyor. Bedeninin Ofer ile bağlantı kurduğunu, orada karşılaştığı bir tehlikeden ya da tuzaktan nasıl kurtulması gerektiğini ona gösterdiğini hissediyor yalnızca. İstem dışı acayip kımıldanma ona upuzun gelen bir dakika boyunca devam ettikten sonra vücudu sakinleşip toparlanıyor, derin derin soluk alıp verirken her şeyin yolunda olduğunu

biliyor, en azından şimdilik. Alçak aynaya yansıyan küçük karnına bakarak iç çekiyor, “Ahh.”

Bazen onunla geçirdiğim hemen her anı hatırlayabilirim gibi geliyor, doğduğu andan itibaren. Kimi zaman da bütün o evreleri unuttuğumu anlarım. “Arkadaşım Ariela erken doğum yapmıştı, daha altıncı ayındaydı,” diye anlatıyor banyoya gelip bir kenarda sessizce duran çiçekli örtüyle başını sarmış şişman bir kadına. Sevecen gözlerle Ora’yı süzerken belli ki acılarının dinmesini bekliyor kadın.

“İğne yapmışlardı,” diye devam ediyor Ora yavaşça. “O iğne rahimdeki fetüsü öldürecekti güya. Sakattı, Down Sendromu vardı, kocasıyla kafa kafaya verip öyle bir çocuk yetiştirmek istemediklerine karar vermişlerdi. Fakat, anlayacağın, çocuk canlı doğmuştu işte. Beni anlıyor musun?” Kadın evet anlamında kafa sallıyor, Ora devam ediyor. “Şıngıladıkları ilacın miktarı yanlıştı herhalde, arkadaşım sağ olduğu sürece onu kucağında tutmak istediğini söylemiş. Yattığı yerde doğrulmuş, kocası dayanamayacak gibi olunca dışarı çıkmış.” Kadına bir bakış fırlatan Ora, dediklerini anladığını ve merhamet gösterdiğini ima eden kıvılcımlar görüyor. “Onun kollarında on beş dakika boyunca yaşamış, bebekle konuşuyormuş durmadan, sarılmış, öpüp koklamış, oğlanmış, teker teker bütün parmaklarını, tırnaklarını öpücüklerle boğmuş. O anda çok sıhhatli görüldüğünü söyler hep, sadece minicikmiş ve yarı saydammış, bütün bebekler gibi kıpırdanıyor, mimikler yapıyormuş. Elleri ve ağzı oynuyormuş ama hiç sesi çıkmamış.” Kadın kollarını göğsünde kavuşturup pürdikkat dinliyor. “Sonra yavaş yavaş tükenmiş. Mum gibi erimiş adeta, çıtı çıkmadan, direnmeden, biraz debelenmiş ve sonra iki büklüm kıvrılıvermiş, hepsi bu. Arkadaşım o dakikaları, ondan önceki bir, ondan sonraki diğer üç doğumundan çok daha iyi hatırlar, onunla birlikte geçirdiği kısacık sürede elinden geldiğince ona hayat vermeye çalıştığını söyler hep, halbuki ta en başta aslında onu öldüren ya da öldürme kararına ortak olan bizzat kendisiydi.” Ora mırıldanarak ellerini başına, şakaklarına götürüyor, ya-

naklarını ellerinin arasına alıyor, sessiz bir çığlık atarcasına ağzı bir an açılıyor.

Kadın başını hafifçe eğiyor ama bir şey demiyor. O anda kadının epey yaşlı olduğunu fark ediyor Ora, yüzünün derin kırışıklıklarla, dövmelemlerle kaplı olduğunu görüyor.

“Ben de kalkmış neden şikâyet ediyorum?” diyor sonra. “Oğlum tam yirmi bir yıl boyunca yanımdaydı,” liseden aklında kalan Arapçasıyla tekrarlıyor, “*vahid v’aşriyn sene*. Ama göz açıp kapayıncaya kadar okula başladılar, onunla birlikte vakit geçirmeye pek fırsat bulamadım, şimdi terhis olduktan sonra başlayabilirdik aslında.” Sesi kesiliyor ama hemen toparlanıyor. “Hadi, hanım, çıkalım bur’dan, lütfen beni Sami’ye götür.”

Onu bulmak hiç kolay olmuyor. İhtiyar kadın Sami’yi tanımadığı gibi Ora’nın da ne istediğini anlamamış gibi davranıyor. Buna rağmen onu bir odadan diğerine götürerek girmesini işaret edince, Ora da başını uzatıp loş sınıflara bakıyor. Bazılarında birileri var, çok değil, şurada üç burada beş kişi, çocuk ve yetişkinler, ya sıraların arasında birbirlerine sokulmuş fısır fısır konuşanları, ya yere çömelmiş piknik tüplerinde yemeklerini ısıtanları ya da sıralarla sandalyeleri birleştirmiş giysileri üstünde uyuyanları görüyor. Sınıfın birinde uzun bir banka yatmış biri iliştiriyor gözüne, başkaları koşarak ama gürültü yapmadan başına toplanıyorlar. Bir başkasında iskemlede oturan bir adamın ayağını sargılamak için yere çökmüş biri var. Diğer sınıflardan sızıldanmalarla rahatlığın getirdiği mırıldanmaların birbirine karıştığı boğuk sesler duyuluyor. Keskin iyot kokusu her yanı sarmış.

“Sabahleyin ne oluyor peki?” diye soruyor koridora çıkınca.

“Sabahleyin,” diye İbranice tekrarlıyor yaşlı kadın dudaklarına yayılan tebessümle, “Sabahleyin *kulhum mafış*, hepsi yok olur!” Patlayan bir balonu taklit ediyor. Pof!

Ora nihayet buluyor Sami ile Yezdi’yi. Ay ışığından başka ışık yok, oda sessizliğe bürünmüş. Eşikte durup sıraların üstüne baş aşağı konmuş küçük sandalyelere göz atıyor. Duvarda mukavvadan kesilmiş kocaman bir arma asılı, tepesine atılan başlıkta *mu-*

tabak-at yazılı. Bölümlerinin her biri mutabakata ulaştırılması gereken bir başka çekişmenin simgesi: Aşkenazlar ile Sefaradlar, solcular ile sağcılar, dinciler ile sekülerler. Sami ve sakallı adam birkaç adım ötede karatahtanın önünde durmuş, kısa boylu, tıknaz, saçları ağarmış başka bir adamla sessizce sohbet ediyor. Başıyla selam veriyor Ora'ya ama suratı asık. Duruşunda, konuşurken ellerini havaya kaldırışında bir gariplik, bir farklılık var. İki, üç yaşında küçük çocuklar onu fark edince başına üşüşüyorlar, utanıp sıkılmadan heyecan içinde pantolonundan çekiştiriyorlar. Onlardan bile neredeyse hiç ses çıkmaması şaşırtıyor Ora'yı. Demek ki bunlar da çok iyi eğitilmiş keklik yavruları. Çocukları takip edip sınıfın köşesindeki pencereye gidiyor. Ortada oturan birinin etrafında yarım daire olmuş az sayıda kadın dikkatini çekiyor. Kadınların arasından bakınca yerde iri yarı bir kadını fark ediyor, sırtını duvara yaslamış, çıplak ayaklarını önüne uzatmış. Yezdi'yi emziriyor. Çocuk memesini ağzına almış, ayaklarını kadını kucağına uzatmış. Giysilerini değiştirmişler; kahverengi, beyaz ekose bir gömlekle siyah pantolon var oğlanın üstünde. Onunla karşılaştığından beri yüzü ilk kez huzurlu görünüyor. Meme veren kadın pürdikkat bakışlarını çocuğa dikmiş. Kadının keskin, sinirli ve kemikli yüz hatları, erkeksi sayılabilecek yanakları ve bembeyaz dolgun memeleri var. Öteki kadınların hepsinin gözleri tek bir noktada, kendilerinden geçmişler. Ora dairenin içine girmeye yeltenerek parmak uçlarında ilerliyor, ne de olsa onun da emeği geçti Yezdi'ye, belki de son bir kez elini başına koyup vedalaşmak istiyor. Fakat aralarından geçmeye kalkınca kadınlar birbirlerine sokulup yol vermiyorlar, o da geri çekilip arkalarında dikiliyor.

Bir el dokunuyor omzuna. Sami. Solgun ve bitkin."Haydi, burada işimiz bitti."

"Ya o, ona ne olacak?" Bakışlarıyla Yezdi'yi işaret ediyor.

"İyi olacak. Yakında amcası gelip alır."

"Bu kim peki?" Gözü sütannede.

"Kadının biri. Doktor süt içirin, dedi. Bünyesi sadece sütü kabul ediyor."

“Burada doktor mu var?”

Sami kaşlarını kaldırıp kır saçlı tıknaz adamı işaret ediyor.

“Doktorun burada işi ne? Burası nasıl bir yer?”

Sami ne diyeceğini bilemiyor.”Bunlar, buradaki insanlar,” diye yarım yamalak açıklıyor, “gece şehrin her tarafından buraya gelirler.”

“Neden?”

“Geceleri burası hastane. Kİ hastanesi.”

“Hastane?”

“İş kazası geçirenler veya dayak yiyenler için.”

Sanki dayak kotası var gibi konuşuyor, diye geçiyor Ora’nın aklından.

“Yallah, çıkalım artık.”

“Neden burası?”

Ama Sami havada kalan soruya aldırmadan yanından ayrılıyor. Ora da peşinden koridora çıkıyor. Oradan, içerideki gizemli, hayırlı mırıltılardan ayrılmak zor geliyor. İnkâra gerek yok, Yezdi’den ya da göğsüne yaslandığı zaman, kusmuğunu silerken, ce-ee oynarlarken, ikisi birden Sami’den yumruk yediklerinde kollarına alıp çocuğu sakinleştirirken yüreğinde uyandırdığı her neyse o duygulardan ayrılması kolay değil elbet. Bu ufak tefek dokunuşların kendinin de neredeyse unuttuğu içindeki değerli, körelmiş duyguları gün ışığına çıkardığını hissediyor. Çaktırmadan geri dönüp çocuğu emziren iri yarı kadına bir kere daha baksam, yüzündeki pürdikkat ifadeyi ve alnındaki belli belirsiz titremeyi bir daha görsem diye düşünüyor. Isırmasın diye onu nasıl da tatlı tatlı uyarıyordu kadın. Annelik duygusu işte, üstelik çocuk kendinin bile değil.

Çoluk çocuk toplantı salonunun yerlerini yıkıyorlar, bunu görünce Sami’nin yıllar önce Yahudilerin mantığını hiç anlamadığını söylerken dedikleri geliyor aklına: “Gün boyu gözünüz üstümüzde, hep peşimizdesiniz, donumuza kadar arıyorsunuz, ama geceleri lokantalarınızın, benzin istasyonlarınızın, fırınlarınızın, süpermarketlerinizin anahtarını bize teslim ediyorsunuz.”

“Bekle,” diye sesleniyor Sami’nin arkasından.”Komşular bir şey fark etmiyor mu?”

Sami boş ver dercesine omuz silkiyor. “Bir iki haftaya kalmaz fark ederler.”

“Ya sonra?”

“Ya sonra mı? Başka yere giderler elbet. Böyle sürer gider.”

Dışarıdalar şimdi, Ora arkasına bakıyor. Mültecilerle sığınma hakkı talep edebilir miyim diye merak ediyor, çünkü bir ay boyunca burada saklanabilecekmiş gibi hissediyor. Kİ’ler arasınca Kİ olacak. Hiç olmazsa birilerine hayrı dokunur.

Ofer, ah Ofer, neredesin Ofer? Şu anda neler yaşıyorsun acaba?

İçerideki o kadının küçük erkek kardeşiyle karşı karşıya gelebilir pekâlâ ya da o adamın oğluyla.

Taksiye vardıklarında üç sevimli küçük kız ellerinde paçavralar, ufak kovalar ve fırçalarla önlerine atlıyor. Kıkırdayarak yanda durup çaktırmadan Ora’yı süzüyorlar. Sami arka koltuğa göz atınca derin bir iç çekiyor. Ora ön koltuğa, yanına oturuyor.

Sami kontak anahtarını takmak yerine elindeki kalabalık anahtarlığı şingırdatmakla meşgul. Ora bekliyor. Sami koca göbeğiyle zor da olsa ona dönüyor. “Sen beni affetsen bile ben kendimi affetmiyorum. Sana yaptığım için elimi kessem yeridir.”

“Sür şunu,” diyor Ora yorgun argın. “Beni bekliyorlar.”

“Dur, benim için yapmanı istediğim bir şey var.”

“Ne istiyorsun?”

Gözler karşısındaki gözlere dikiliyor, bir parmaklığın iki tarafına zincirlenmiş köpeklerle benziyorlar. Dost bir yüz, hatta bir zamanlar sevilmiş bir insan ansızın tamamen yabancı görünüyor. Kabullenmek için anlamaya çalışmak bile istemediğin bir yabancı oluyor diye düşünüyor Ora.

Sami gözlerini ayırmadan yutkunuyor. “Yalvarırım İlan Beyefendi bu konuda hiçbir şey bilmesin.”

Taksiyi saran kusmuk kokusu belli belirsiz de olsa hâlâ burnuna geliyor Ora’nın, her şey nasıl da birbiriyle örtüşüyor diye

geçiyor aklından, pattadanak İlan adına eklenen “Beyefendi” de bunlardan. *İlan Beyefendi ve Ora Hanımefendi*. Bocalıyor bir an. Böyle bir ricada bulunmasını bekliyordu, karşılığında ne isteyeceğine çoktan karar vermişti zaten. İlan görse benimle gurur duyardı diye hüzünleniyor. “Sür,” diyor Sami’ye.

“Ama ne... Ne diyorsun...”

“Sür,” diye buyurunca daha önce ona karşı hiç bilmediğı bir hisse kapılıyor Ora: Gücü elinde bulundurma hissi. Keyfi otorite göstermesi içinde hafif bir sızı uyandırıyor. “Sen sür hele, sonra bakarız.”

BİR tarlanın kıyısında uzanırlarken gün ağarıyor, ufuk çizgisine kadar yeşilin parlak tonları gözlerinin önüne seriliyor, kısa uykularından uyandıkları sırada rüyalarla örülü ağ hâlâ üzerlerinde. Onlar dünyada kalan son iki kişi, başka kimsecikler yok, topraktan buram buram ilkçağların kadim kokusu yükseliyor, etraf ufacık börtü böceklerin vızıltısıyla uğulduyor ve tepedeki parlak ve buğulu şafak pembesinin altında, gözleri henüz korku nedir bilmeyen, henüz kendini bulmayan gülücüklerle aydınlanıyor.

Derken Avram'ın bakışları netleşiyor. Sırt çantasına yaslanmış, yüzü ona dönük oturan Ora'yı görüyor, sonra arkadaki tarlayı, koruyu ve dağı. Beklenmedik bir çeviklikle fırlıyor yerinden: “Neredeyiz?”

Ora omuz silkiyor. “Celile’de bir yerde. Sorma.”

“Celile mi?” Avram ağzı açık kalakalıyor. “Neredeyim ben?” diye fısıldıyor.

“Dün gece bizi bıraktığı yerde.”

Yüzünü sıvazlıyor Avram. Okşuyor, ovalıyor, çimdikliyor, başını sağa sola sallıyor. “Kim bıraktı bizi, kimdi o şoför? Arap mıydı?”

“Evet, Arap.” Yerden kalkmasına yardımcı olmak için Avram’a elini uzatıyor, ama o anlamamış gibi davranıyor.

Avram hatırlıyor, “Avaz avaz haykırıyordun. Uyukluyordum. Ona bağıırıyordun, değil mi?”

“Boş ver gitsin, artık bir önemi yok.” Tutulan eklemleri yüzünden oflaya puflaya kendini yukarı çekiyor Ora. Bunu hak ettim tabii diye düşünüyor, işlediği günahlar gözünün önüne gelince: Çelimsiz sırtında olanca ağırlığıyla Avram'ı dört kat aşağı indirmek, ardından kâbusa dönen yolculuk, ikisinin birlikte tarlalarda avare dolaşmaları. Birkaç kez ayağı tökezlemişti ve bu tarlanın kıyısına vardıklarında ikisi birden yere yığılıp uykusuz

bir gece geçirmişlerdi. Bütün bunlar için çok yaşıyım diye söyleniyor içinden.

Avram homurdanıyor, “İlaçlar beni mahvediyor. Prodomol. Hiç alışkın değilim. Hiçbir şey yapamadım.”

Çok şey yaptın diye düşünüyor Ora iç çekerek. “Onunla bütün gün yaşadıklarımı bir bilsen – sakın sorma.”

“Bizi neden buraya getirdi peki?” Avram yine heyecanlanıyor, sanki kendisine yapılanlar kafasına yeni dank etmiş gibi bir hali var. “Ya şimdi? Ne yapıyoruz, Ora?” Anında başka korkular sarıyor içini ama vücudunda artık onlara yer yok.

Ora poposuna vurarak üstüne yapışan toprakla kuru yaprakları silkeliyor. Kahve ne güzel giderdi şimdi diye geçiyor aklından, kafasında biktırırçasına dönüp dolaşan sorulardan kurtulmak için usulca mırıldanıyor, “Kahve, kahve.” Şimdi ne yapacağım bu adamla? Ne düşündüm de onu buralara sürükledim acaba? “Gidiyoruz,” diyor Avram’ın yüzüne bakmaya cesaret edemedi.

“Gitmek derken? Nereye? Ora! Gidiyoruz ne demek?”

“Şu demek, sırt çantalarımızı alıp keşfe çıkalım. Yürüyelim öyle. Nerede olduğumuzu görelim,” diyor Ora, ağzından çıkanlara kendi de inanamayarak.

Avram dik dik bakıyor ona. “Benim evde olmam gerek,” diye itiraz ediyor tane tane konuşarak, akıl sağlığı bozuk birine hayatın basit bir gerçeğini anlatmaya çalışan biri gibi.

Ora çantayı omzuna aldığı gibi ağırlığını sırtında dengeleyip, beklemeye koyuluyor. Ama Avram kımıldamıyor. Gömleğinin manşetleri titriyor. Ora öbür sırt çantasını, mavi olanı işaret ediyor, “Bu senin.”

“Nasıl benim olabilir?” Sanki çanta apansız üstüne atlayacak sinsi bir hayvanmış gibi irkiliyor. “Benim değil. İlk defa görüyorum.”

“Senin. Hadi yola koyulalım, yürürken konuşuruz.”

Avram ısrar ediyor, “Olmaz.” Karmakarışık sakalı diken diken oluyor. “Yerimden kımıldamayacağım, ta ki sen ne—”

Sözünü kesiyor Ora, “Yolda,” diyerek yürüyüşe geçiyor. İki büklüm olmuş, ipleri beceriksiz bir kuklacının elinde olan kukladan farkı yok bu haliyle. “Her şeyi yolda anlatacağım; burada daha fazla kalamayız.”

“Neden kalamıyoruz?”

“Ben kalamam,” diyor kısaca, sözcükler ağzından çıkarken haklılığını ve artık bu kuralı çiğnememesi gerektiğini biliyor: Bir yerde fazla kalmamalı, duran hedef olmamalı, ne insanlara ne de düşüncelere.

Avram dehşet içinde onun patikaya doğru uzaklaşmasını izliyor. Az sonra geri gelecek nasıl olsa, geri gelecek. Beni bu halde bırakmaz. Cesaret edemez. Fakat Ora arkasına bile bakmadan yürümeye devam ediyor. Öfkelenen ve gururu kırılan Avram’ın dudakları titremeye başlıyor. Sonra ayaklarını pat pat yere vurup ne anlama geldiği anlaşılmayan kısa ve acı bir feryat koparıyor, ona mı sesleniyor, yoksa, ağzına sıçayım orospu, sen ne bok yediğini sanıyorsun, oraya geleyim de gör ebeninkini mi diyor belli değil. Ora yürümeye devam ediyor. Avram çelimsizce sırt çantasını yerden alıyor, askısını sol omzuna asıp ayaklarını sürüyerek peşine düşüyor.

Patika tarlalarla koruların arasından kıvrılarak uzanıyor. Akkavaklar bembeyaz tomurcuklanmış, salkım salkım sapsarı yabani hardallar kokularını yayıyor. Ora beğeniyor burayı, ne güzel bir yer. Durmadan yürüyor. Nerede olduğu ya da nereye gittiği hakkında hiçbir fikri yok. Arkadan tutuk ayak sesleri geliyor kulağına. Korkuyla ürperiyor, göz ucuyla bakınca açık arazi boyunca ilerleyen Avram’ı görüyor. Aydınlıkta yürümesini kendinin karanlıkta yolu bulma çabasına benzetiyor, sonra dün gece onu nasıl gördüğü geliyor gözünün önüne, karanlık bir apartman dairesine kapanmış, iki büklüm, ağır aksak bir gölge.

Ora birkaç dakika kapıyı çalıp tekmeledikten sonra, Avram kapıyı açtığı anda, adamın ışık yakmamak gibi bir alışkanlık edindiğini fark etmişti. Kapı zili yuvasından çıkarılmıştı. Merdivende tek bir ampul dahi yoktu. Dört kat merdiveni sıvası dökülen du-

varlara ve yağlı taş tırabzana tutunarak, içeriye sinmiş türlü pis kokuları alarak çıkmıştı. Sonunda Avram kapıyı açınca, Ora onun hiç görmediği gözlüklerini hemen çıkarmış ama yine de karşısındaki külçeyi seçmişti. Karanlıkta dev gibi bir adam vardı, o kadar ki önce başkası olduğunu sandı, tereddüt ederek adını söyledi. Avram karşılık vermeyince, “Ben geldim,” derken bir yandan da midesindeki bulantıyı bastıracak başka sözler aramıştı. Avram’ın arkasında gördüğü loş daire ürkütmüştü Ora’yı, ininden çıkmış bir ayı gibi onu karşılaması da. Cesaretini toplayıp içeri uzanmış, el yordamıyla duvarı, sonra da elektrik düğmesini bulmuştu. Bir anda ölgün bir ışık altında kalmışlardı, gözleri acımasız bakışlarla bilgi alışverişinde bulunuyordu.

Ora daha iyi bakmıştı kendine. Kısacık kesilmiş kıvrıcık saçları gümüş rengiydi artık, ancak yüzünde hâlâ anlaşılır ve masum bir ifade vardı, erkeğin kalbini titretmişti, böyle zavallı haldeyken bile hissedebiliyordu, kadının kahverengi boncuk gözlerinde bitmek bilmeyen ciddi bir merak görüyordu. Gelgelelim içinde bir şeyler ölmüş, kurumuştur, bunu sezebiliyordu Avram. Dudaklarının etrafında kuma konmuş kuşun ayak izleri misali belli belirsiz çizgiler vardı. Boyu posu küçülmüştü sanki kadının, her zamanki dimdik duruşu kısalmış gibiydi. Hele o içtenlikle kahkahalar atan ağzı, Ora’nın güzelim ağzı şimdi gevşemiş, dudakları kuşkuyla bükülmüştü.

Son üç yıldır Avram’ın da saçları epeyce dökülmüştü, surati şişmiş, yüz ifadesi kaybolmuştu neredeyse. Bir haftadır tıraş olmadığı, yanaklarıyla çenesinden belliydi. Bir zamanlar Ora’nın yüreğini delen mavi gözleri kararmış, küçülmüş, sanki içine göçmüştü. Kapıda duruyordu hâlâ, kalın kollarını vücuduna yapıştırmış, pengueni hatırlatan cüssesiyle yolu tıkiyordu. Gövdesindeki fazlalıkların orasından burasından taşıdığı soluk tişörtüyle kalakalmıştı orada, homurdanıp dudaklarını emmesi öyle sinir bozucuydu ki Ora dayanamayıp patladı: “Ne o, beni içeri almaya-cak mısın?” Avram çıplak ayaklarını sürüyerek kapıdan çekildi, homur homur sesler çıkarıyordu. Ora kapıyı kapadıktan sonra

kalın bir battaniyenin kıvrımlarına dalarcasına kendi başına bir varlık olmuş kokulara dalarak onun peşinden gitti. Bavulların, kapalı çekmecelerin derinlerinden gelen havalandırılmamış çamaşırların, yatağın altındaki çorapların ve toz yumaklarının kokusuydu bu.

Hepsi oradaydı işte: deri değiştirircesine kabuk kabuk soyulan poliüretan lake kaplı koca konsol, havları döküldüğü için kel kalmış halı ve otuz beş yıl önce bile döşemesi aşınıp yırtılmış olan berbat kırmızı koltuklar. Avram'a annesinden kalmıştı bu eşyalar, başka malı mülkü yoktu zaten, bir apartmandan diğerine onları taşır dururdu.

“Nerede kaldın?” diye söyleniyordu Avram, “Bir saate kadar oradayım demiştin.”

Ora'nın yüksek ve endişeli bir sesle ortaya attığı fikir gafil avlamıştı onu, sözlerinin ne kadar yersiz olduğunu çok iyi bilen birinin patavatsızlığı ve hoyratlığı vardı üstünde, nasıl olacaksa kendi arzularına gem vurup neler yaşanacağını görmesi gerekiyordu. Onu duymuyormuş gibiydi. Yüzüne de bakmıyordu. Öne eğdiği başını titreterek sağa sola salladı. “Dur, hemen olmaz deme. Düşün biraz,” dedi Ora.

Başını kaldırıp Ora'ya baktı. Her hareketi biraz zaman alıyordu. Kör ampulün ışığında son birkaç yılın onda bıraktığı izleri bir daha gördü Ora. Zor konuşuyordu: “Maalesef, şimdi mümkün değil. Belki başka zaman.”

Eğer bu kadar hüzünlü konuşmasaydı, Ora kahkahalarla gülecekti neredeyse. *Maalesef* demişti, çöpleri karıştıran bir dilencinin tenekeden çay içerken serçe parmağını havaya kaldırmasına benziyordu bu.

“Avram, ben—”

“Olmaz Ora.”

Bu kısa kelimeler dudaklarından dökülürken binbir zahmet çektiği belliydi. Belki de ismini söylemenin ağzında bıraktığı tattı nedeni. Gözleri kan çanağına dönmüştü birden, kendi de iyice etine gömülüyordu sanki.

“Dinle beni.” Sami’ye kafa tutarken takındığı yeni saldırgan tavıyla çullandı üstüne. “Seni zorlayamam, ama önce bana kulak ver, sonra karar verirsin. Evden kaçtım ben. Anlıyor musun? Orada oturup gelmelerini bekleyemezdim.”

“Kimlerin?” dedi Avram.

“Onların.” Gözlerinin içine bakıyordu, anladığını gördü.

“Fakat burada kalacak yer yok,” dedi homurdanarak. “Başka yatak yok.”

“Burada kalmak istemiyorum. Yollarda olacağım. Seni almaya geldim.”

Avram başını aşağı yukarı salladı uzun uzun, dudaklarına hafif bir tebessüm yayıldı, geleneklerini anlamadığı diyarlara gitmiş bir turist kibarlığı vardı üstünde. Dediklerini anlamadığı görülüyordu. “İlan nerede?” dedi.

“Birkaç günlüğüne kuzeye gidiyorum. Benimle gel.”

“Bu kadını tanımıyorum, nesi var bunun? Hem de—”

Aklından geçenleri yüksek sesle söylemesine şaşırmıştı Ora. Yıllar önce bir zamanlar böyle numaralar yapardı: “Ora artık beni istemiyor, Avram’dan ümidi kesti, keşke ölse diye diliyor,” der, sonra da sırtarak söylediklerini inkâr eder, hatta özel sırlarını ele geçirmekle suçlardı onu. Bu defa farklıydı, elinden olmadan dışa vurduğu can sıkıcı, kendine özel, içsel bir sohbetti. Koltuğu zar zor bulup kendini bıraktı, başını iyice arkaya yaslayınca kıpkırmızı küt boynu ortaya çıktı. “İlan nerede?” diye adeta yalvarırcasına sordu yine.

“Aşağıda taksi bekliyor. Benimle gelmeni istiyorum.”

“Nereye?”

“Bilmem, kuzeye gideriz. Önemli olan buradan uzaklaşmak.”

Avram’ın parmaklarından biri hafifçe kıtıldıyordu, sanki zihninde çalan bir melodiye eşlik eder gibi bir hali vardı. “Orada ne yapacaksın?”

“Bilmiyorum, sen de sorma. Yanımda bir çadır ve bir sırt çantası var, ayrıca birkaç gün yetecek kadar yiyecek. Senin için de

hazırlık yaptım. Her şeyi topladım, uyku tulumu bile var, hadi gel benimle.”

“Benim için mi?” Yüzü ay gibi aydınlanmıştı yine ama al aldı. “Delirmiş bu,” diye söylendi, “tamamen aklını kaçırmış.”

En derin düşüncelerini böyle açığa vurması dehşete düşürüyordu Ora’yı, yüreği cız etti. “Bu iş tamamen sona erene dek eve dönmeyeceğim. Benimle gel.”

Avram iç çekti. “Ne sanıyor, gidip onu alırım, birlikte kalıp—” Beceriksizce evin içini, kendini işaret ederek ona kanıtlar, hafifletici sebepler gösteriyordu.

Ora usulca yalvardı, “Yardım et.”

Ses çıkarmadan oturuyordu Avram. Fakat onu aramak için kapısını çalmayacaklarını söylemiyordu mesela. Ona gelmeleri için hiçbir sebep olmadığından bahsetmedi. Onlarla işi olmadığını belirtmedi. Bu senin meselen de demedi. Böyle sessiz kalması, Ora’nın gördüğünü sandığı ılımlı havasıyla birleşince bir umut ışığı olabilirdi pekâlâ.

“Avram,” dedi uyarırcasına.

Derin bir nefes alarak karşılık verdi. “Başına bir şey gelmeyebilir.”

Ora eğilip yüzüne sokuldu, gözlerini gözlerine dikti, aralarına şüpheli bir karaltı ok gibi girmişti ansızın, bildikleri acılardan, olası bütün dünyaların en kötüsünden gelen bir anlaşma. “Bana iki gün ver. Bak, ne diyeceğim? Bir gün ayır, hepsi bu, yirmi dört saat, söz sana, yarın akşam seni buraya geri getireceğim.” Dediklerine Ora da inanıyordu. İlk günle geceyi atlattı mı belki sonra her şey biterdi, böylece hem o hem de Avram kendi hayatlarına geri dönebilirlerdi. Ya da bir gün ve gecenin ardından içine girdiği bu hayal dünyasından sıyrılacak, kendini toplayıp evine geri gidecek ve herkesin yaptığı gibi oturup gelmelerini bekleyecekti. “Ee, ne diyorsun?” Yanıt gelmeyince sızlanmaya başladı, “Yardım et Avram, bari ilk birkaç saati atlamama yardım et.”

Başı düşmüş, kaşları çatılmış, bakışları hırçınlaşmış ve bir noktaya odaklanmıştı Avram’ın. Kadının onun için neler yaptığı-

nı, ona ne ifade ettiğini geçiriyordu kafasından. “Ben ne boktan bir adamım,” diye düşündü, “ona tek bir gün bile ayıramıyorum.” Ora duyuyordu onu. “Zaman kazanmalıyım. Sadece birkaç dakika, sonra zaten mümkün değil...” Ora önünde diz çöktü, ellerini koltuğun iki yanına uzattı. Tahammül edemiyordu artık. Avram başını çevirdi. “Bu kadın kafayı yemiş,” diye söylendi, “ağzında bir tuhaflık var.” Ora başını salladı, gözleri yaşlarla dolmuştu. Avram koltuğunda kıpırdanıyordu, “Keşke çekip gitse,” dedi yüksek sesle. “Gitsin, beni yalnız bıraksın. Hem burada ne işi var?”

Ora’nın beynine karıncalar hücum etmişti adeta. Açıklamasını istiyordu, birkaç dakika daha, sonra mümkün değil ne demek...

Ağzını çarpıtarak gülümsedi, zar zor açtığı şiş gözkapaklarının arasında kızıl bir hilal vardı sanki. “İlaç aldım. Bir dakika sonra kendimden geçerim. Sabaha kadar anca—”

“Ama geleceğimi biliyordun!”

“Daha erken gelseydin...” Sesi boğuk çıkıyordu artık. “Neden daha önce gelmedin?”

Ora hızla banyoya yöneldi. Aynanın üstündeki ampul yanmıyordu. Parmaklarını lavaboda gezdirdi, sanki oturma odasındaki ışık kırıntılarını buraya çekmeye çalışıyordu. Musluklar, su giderinin ağzı, pembe porselen fayanslara rafları tutturan vidalar, hepsi paslanmıştı. Raflarda hiç ilaç olmaması dikkatini çekti Ora’nın, şaşırdı. Kafası karışmıştı, eskiden Avram’ın zulaladığı ilaçlar geldi aklına. Ofer askere yazılmadan önceki nadir görüşmelerinde ona bütün bu ayrıntıları sayıp dökmek hoşuna giderdi: “Numbon, Zodorm, Bondormin, Hypnodorm,” diye mırıldanırdı, “oyuncak bir ksilofondan çıkan seslere benzeyen isimler koyuyorlar bu ilaçlara.” Ora aramalarının sonucunda antihistaminik tabletlerden başka bir şey bulamadı, saman nezlesine karşı alıyordu bunları herhalde, ayrıca ortalığa saçılmış birkaç Assival ile Stilnox vardı, ama bunlar da doğal uyku haplarıydı. İyi bari diye sevindi, kendini kurtarmış galiba. Sonunda olumlu bir şey keşfetmişti. Çamaşır dolabında bulduğu tabletleri plastik bir poşete

doldurup banyodan çıktı. Fakat gerisingeri oraya girmekte gecikmedi: Yan tarafta tek başına duran rafın üstünde mahmuz şeklinde kocaman bir küpe teki, vanilyalı deodorant şişesi ve üstü kısacık mor saç telleriyle kaplı bir saç fırçası ilişmişti gözüne.

Mutfak tarafında içine boş bira şişeleri doldurulmuş mukavva kutuları görünce Avram'ın geçim kaynaklarından birinin bunların depozitosunu almak olduğunu tahmin etti. Yanına döndüğünde Avram çoktan derin uykuya dalmıştı. Kollarıyla bacakları iki yanda, ağzı açık uyuyordu. Ellerini beline koydu Ora. Şimdi ne olacak? İşte o anda duvarlardaki karakalem çizimler çekti dikkatini, tanrı figürleriydi bunlar, belki de peygamberler, iri insan gözleri ve uzun kirpikleri olan bir turna kuşunu emziren bir kadın, havada süzülen keçilere benzeyen, ipek saçları başlarının etrafını hale misali sarmış bebekler. Peygamberlerden birinin yüzü Avram'inkiyle aynıydı. Meme veren kadınsa sevimli, düzgün yüz hatları ve kazınmış saçlarıyla genç bir kızdı. Bir duvarın önünde duran bıçkı tezgâhının üstüne yerleştirilmiş ahşap kapı, masa işlevi görüyordu, üstünde irili ufaklı yığınla ıvır zıvır. Alet edevat, zamk tüpleri, çiviler, vidalar, paslı teneke kutular, eski vanalar, çeşit çeşit bakımsız duvar saatleri, eski anahtarlar ve yığınla yıpranmış kitap. Yırtılmış, kenarları küflü eski bir fotoğraf albümünün kapağını açınca burnuna dalga dalga çöp kokusu geldi. İçi boştu. Yalnızca sayfalara iliştirilmiş köşebentlere tanımadığı eğik bir elyazısıyla yazılmış başlıklar vardı: *Babamla ben, Odesa, '36 Kışı. Anneannem, Annem ve Abigail (ana rahminde), 1949. Bu yıl kim Kraliçe Ester oldu, bilin bakalım?*

Avram inleyerek gözlerini açtı ve karşısında duran Ora'yı gördü. "Buradasın," dedi mırıldanarak, tırnaklarını kollarına geçirdiğini hissediyordu. Bunlar arasındaki bağlantıyı çözemedi. Başını iki yana salladı. "Yarın, yarın gel, daha iyi olur."

Ora tekrar yüzünü yaklaştırdı. Avram'ı ter basmıştı. Kulağına eğilip haykırdı, "Şimdi beni yarı yolda bırakma!" Sesi beyninin içinde patlayıp anlamsız hecelere ayrılıyordu. Dilini dudakların-

da gezdirdiğini gördü Ora, bir daha eğildi. “Uyusan da gel, şuursuz olsan da gel, ama gel! Bu işte beni tek başıma bırakma.”

Avram’ın ağzı aralandı, geçiriyordu. Peki ya İlan, diye düşündü, İlan neden gelmemişti onunla—

Daha sonra, belki bir dakika ya da bir saat sonra yeniden gözlerini açmaya gayret etti ama Ora artık orada değildi. Bir an içingittiğini, onu kendi haline bıraktığını sandı, keşke yatağa yatmama yardım etmesini isteseydim diye hayıflandı. Ertesi gün sırtı ağrıyacaktı. Fakat birden, dehşet içinde Ora’nın yatak odasında gezindiğini fark etti. Doğrulamaya, onu odadan çıkarmak için ayağa kalkmaya çalıştı, ne var ki kollarıyla bacakları su toplamış, yerinden kalkmıyordu. Ora’nın duvarda elektrik düğmesini aradığını duydu, lambada ampul yoktu ki. Mırıldandı, “Takmayı unuttum. Yarın takarım.” Derken ayak sesleri yeniden duyuldu. Odadan çıkıyor diye sevindi oh çekerek. Sonra sesler kesildi, uzun bir sessizlik oldu, koltuğunda donakalmıştı Avram. Neye baktığını biliyordu. “Defol git buradan,” dedi sessizce homurdanarak. Ora birkaç kez boğazını temizledi, koridordaki lambayı yakmaya gitti, herhalde daha iyi görmek için yatak odasına geri döndü. Becerebilse ayağa kalkacak, çıkıp gidecekti evden Avram.

“Avram, Avram, Avram.” İşte sesi kulağının dibindeydi yine, ılık soluğu da yüzünde. “Burada tek başına kalamazsın,” diye fısıldıyordu, bu defa ses tonunda bir değişiklik vardı, sezmişti Avram. Deminki gibi çaresiz çıkmıyordu, sanki bir bildiği vardı, telaşlandı Avram. “Birlikte kaçmamız gerekiyor, başka seçeneğin yok, ben ne aptalım, başka seçeneğin yok.” Haklıydı, iyi biliyordu Avram, gelgelelim ılık sargılar çoktan ayak bileklerine uzanıp dolanmaya başlamıştı, yukarı doğru sürünerek ilerlediklerini, anne sevgisiyle dizlerini, kalçalarını sardıklarını hissediyordu, gece boyunca krizalit evresini geçireceği yumuşacık bir kozayla sımsıkı kaplanmıştı. Birkaç yıldır Prodomol almıyordu aslında, Neta yasaklamıştı, ama etkisi müthişti bu ilacın. Bacakları eriyordu sanki. Birazdan bitmek bilmeyen yorucu uyanık nöbetler sona erecek, beş altı saat kendinden kurtulmuş olacaktı.

“Şimdi çoraplarınla ayakkabılarını giyiyorsun,” diyerek başında dikildi Ora. “Hadi, bana elini ver, ayağa kalkmaya çalış.”

Soluk alışları yavaşlamıştı Avram’ın, gözkapakları ağırlaşmış, yüzü gerilmişti. Eğer dikkatini toplayabilse, eğer şu kadın bir an için çenesini kapalı tutabilse. Neredeyse dalıyordu, bir iki saniye kalmıştı, o da biliyordu bunu, susmamasının nedeni buydu. Oraya kadar kovalayacaktı onu, ama Ora’nın oraya dalmasına göz yumabilir miydi? Defalarca adını haykırarak omuzlarından tutup sarstı, gücü kuvveti yerindeydi hâlâ, eskiden de güçlüydü zaten, bilek güreşinde hep o yenerdi. Düşünmese daha iyi olacak, hatırına getirmemeli, çünkü Ora’nın bağrıışlarının ardında bulanık sersemliğin kendisini beklediğini seziyor ve avuç içi gibi yumuşayan bedeni dalışa geçiyor, az sonra bir bulut gelip her şeyin üzerini örtecek.

Koltukta uyuyakalan erkeğin karşısında duruyordu. Onu görmeyeli üç yıl oldu diye yerindi ama kucaklayıp sarılmadım bile. Çenesi göğsünde sere serpe yatıyordu, sakalı yer yer dudaklarını kaplamıştı, ayyaşlara benziyordu, nazik mi gaddar mı anlamak zordu. “Tuhaf bir şey mi gördün?” diye sormuştu bir gün Ora’nın karşısında çırılçıplak dururken, yirmi bir yaşındaydılar o zaman. “Şimdi fark ettim, bir gözüm iyi görüyor, öteki kötü.”

“Yeter,” diye bağırdı karşısında artık bir et yığınınından farksız yatan erkeğe. “Gelmen gerekiyor. Yalnızca benim için değil, Avram, kendin için de gelmelisin, öyle değil mi? Anlıyorsun, değil mi?”

Tatlı tatlı horluyordu Avram, huzur bulmuş gibi bir hali vardı. Yatak odasında başını yasladığı duvarın tepesinde karakalemle kargacık burgacık yazılar görmüştü Ora. Önce bir çocuğun kaleminden tren yollarına ya da bir baştan bir başa duvar boyunca uzayan, tavandan aşağı sıra sıra sarkıp yatağa kadar zikzaklar çizen bir çite baktığını sandı. Çitin dikme çitaları ortadan kısa, eğri kirişlerle birleştirilmişti. Başını bir yana devirip incelemeye koyuldu: Çizgiler aynı zamanda uzun bir tarağa veya tırmığa ya da eski çağlarda yaşamış bir hayvanın dişlerine benziyordu.

Sonra sağı sola rakamlar serpiştirildiğini fark etti, aslında tarih atılmıştı. Yastığın hemen yanındaki son tarih az önce devirdikleri gündü, yanına da bir ünlem işareti konmuştu. Orada durup başını aşağı yukarı oynatarak çizgilere baktı ve sonunda çok sayıda ki dikey çizginin her birinin üstüne yatay bir çizgi çekildiğinden emin olana dek oradan ayrılmadı.

Suratına dökülen buz gibi soğuk suyla afallamış, gözlerini açmıştı Avram. “Kalk ayağa,” diye tutturdu Ora. Avram’ın şakakları zonkluyordu. Islanan dudaklarını yaladı, yüzünü kadının bakışlarından korumak için elini kaldırıp gözüne siper etmeye çalıştı. Bakışlarını gözlerinin içine dikmesi korkutuyordu onu. Dik dik bakınca kendini karşısında bir eşya gibi hissediyordu, koltuktan kaldırıp tahmin etmekten dahi çekindiği bir yere nasıl koyacağını planlarken boyutlarını, ağırlığını, ağırlık merkezini incelediği bir kütle. Ora ayakkabılarının burnunu onunkilere dayadı, hamur gibi olmuş ellerini kendi omuzlarına yerleştirdi ve dizlerini bükerek onu kendine çekti. Avram olanca ağırlığıyla üstüne kapaklanınca şaşkınlık ve acıyla inledi. “Vah zavallı sırtım,” diye söylendi. Tek ayağının üstünde doğrulurken birlikte yuvarlanacaklar diye ödü kopuyordu. Cıyak cıyak bağırdı, “Hadi, gidiyoruz.” Avram ensesinde, burnundan soluyordu. Bir kolu kadının iki büklüm duran sırtından aşağı sarkmıştı. “Sakin uyuma,” dedi Ora boğuk bir sesle. “Topla kendini!” Onu sırtında taşırken sarhoşlar gibi sendeleyerek odayı geçti. Sonra kocaman bir şişe mantarı misali onu çeke çeke kapıdan çıkardı ve kapıyı güm diye kapadı. Karanlık merdiven boşluğunda topuğuyla basamağı arıyordu Ora. Beni rahat bırak deyip duruyordu Avram bir yandan, kafayı sıyırdığından artık kuşkusu kalmadığından dem vurdu. Derken salyalarını kadının koluna damlatarak tekrar horlamaya koyuldu. Ora uyku haplarını ve çalışma masasında bulduğu diş fırçasını koyduğu plastik poşeti ağzına almış, keşke birkaç giyecek de alsaydım diye hayıflanıyordu. Dişlerinin arasına sıkıştırdığı poşete rağmen Avram’ı azarlamayı ihmal etmiyor, onu uyandırmaya, içine yuvarlanmak üzere olduğu karanlık mağa-

radan çekip almaya uğraşıyordu. Köpek gibi solurken bacakları zangır zangırdı. Bu işi doğru yapmaya çalışıyor, bilhassa zor bir hareket sırasında içinden durmadan tekrarlıyordu: Kuadriseps gerilir, gluteus sıkılır, gastroknemiyus ve Aşil tendonu gerilir, işte yapıyorsun, her şey senin elinde; ne ki hiçbir şey yolunda gitmiyordu, Avram çok ağırdı, altında eziliyordu, vücudu taşıyamıyordu bu yükü. Sonunda pes ederek, beraber yuvarlanıp yere kapaklanmasınlar diye yalnızca onu dik tutmaya çalıştı. Pek başarılı olamasa da bunu yaparken yıllardır ağzına almadığı şeyler anlatıyordu bir yandan. Binanın girişine kadar altmış dört basamağı inerken, hem kendini hem onu hem de İlan'ı ilgilendiren uzun zaman önce unutulmuş hakikatleri hatırlatarak un ufak olmuş ama tastamam bir yaşam öyküsünü özetlemeyi başarmıştı Ora. Dış kapıya vardıktan sonra kırık fayanslar, çöpler ve parçalanmış şişelerle kaplı patikadan Avram'ı sürükleye sürükleye ta Sami'nin ön koltuğunda oturmuş, vurdumduymaz bakışlarla camın arkasından onu seyrettiği taksiye kadar taşıdı. Adam çıkıp ona yardım etmeye yeltenmemişti bile.

Ora durup bekliyor, Avram yaklaşıyor ve bir iki adım gerisinde duruyor. Üzeri ıslıl ıslıl çiy kaplı, ilerisinde mor dağların yükseldiği yemyeşil parlayan düzlüğe doğru elini sallıyor Ora. Bir uğultu var ama yalnızca böceklerin sesi değil bu diye düşünüyor, güçbelâ sarılabildiği yaşama sevinciyle coşup taşan havayı duya-biliyor adeta.

“Hermon Dağı. Şuraya bak, suyu gördün mü?” Kuzey yönündeki bembeyaz pırıltıyı işaret ediyor.

Avram, “Bana bir iyilik yap, kapa çeneni,” diye söyleniyor, sonra da başını öne eğerek yürümeye koyuluyor.

Ama burada bir dere var, diyor Ora içinden. Dere boyunda ilerliyoruz. Erkek uzaklaşırken arkasından sessiz kahkahalar atıyor. “Sen ve ben, dere kenarında, aklına gelir miydi hiç?”

Yıllarca o evden çıksın diye çok uğraşmıştı, onu içini açacak yerlere götürmek, güzellikleri önüne sermek istemiş, fakat yal-

nızca, yılda bir iki kere, onun seçtiği kafelerde yavan buluşmalara ikna etmeyi başarmıştı. Yeri o seçmeliydi, hiç itiraz etmedi Ora, sanki onun hoşlanmamasından haz alır gibi, sanki bininci kere hem Ora'yla hem de eski benliğiyle arasına mesafe koyarak ona kafa tutarmış gibi seçtiği yerler ne kadar gürültülü, kalabalık, seri üretim (eski Avram'ın lafı) olursa olsun sesini çıkarmadı. Şimdi de hiç beklenmedik bir şekilde baş başaydılar, yanlarında sadece dere, ağaçlar ve günüşiği vardı.

Arkasındaki çanta Avram'ın sırtında ufalmış, Ora'nın sırt çantasından daha küçük duruyor, babasının sırtına yapışmış bir çocuk adeta. Olduğu yerde, sırtına Ofer'in çantasını almış giden Avram'ın arkasından bir daha bakıyor. Fal taşı gibi açılan gözleri parlıyor Ora'nın. Güneşin ilk ışınlarının yaralı kanatlarını usulca yumuşattığını hissediyor.

İtırılı toprak ısındıkça üzeri buğuyla kaplanıyor, onlardan önce geçen ineklerin bıraktığı öbek öbek kocaman, sulu dışkılar buram buram tütüyor. Son yağmurlardan kalan su birikintileri ağaran gökyüzüne ayak uydurup ufak sinyaller saçarken kurbağalar yanı başında yürüdükleri dereye sığıyorlar ve görünürde tek bir insan yok.

Az sonra patikayı kesen dikenli telden bir çit çıkıyor önlerine, Avram onun yaklaşmasını bekliyor. “Buraya kadar herhalde?”

Yürüyüşün çabucak ve sorunsuz sona ermesine ne kadar sevindiği sesinden belli oluyor. Ora'nın canı sıkılıyor. Patikanın ortasında çitin ne işi var? Kim kalkar da buraya böyle bir çit diker? Ora'nın kader tanrıçaları yazgısını belirlemek üzere bir araya gelmiş, onunla alay etmek, onu *kabalığı*, *alet kullanma beceriksizliği*, *kullanım kılavuzu cahilliği* için azarlamak üzere başına toplanmışlar, onların etkisiyle kendini çaresiz hissettiği sırada yerde ince metal silindirler dikkatini çekiyor. Gözlüklerini çantadan çıkarıp takıyor ve Avram'ın şaşkın bakışlarına aldırmadan çitin bir bölümünün aslında daracık bir kapı olduğunu keşfediyor. Sürgüyü ararken bükülmüş, paslı bir tel buluyor.

Avram yanı başında ama parmağını dahi oynatmıyor, kapıyı açamasa bari diye diliyor herhalde içinden, hoş, neler olup bittiğini anlamayacak kadar mecalsiz de olabilir. Buna rağmen Ora yardım isteyip ne yapması gerektiğini söyleyince hemen işe girişiyor, iki büyük taş parçasıyla, tel bel verip kırılana dek her iki taraftan vuracak. Avram bir süre sürgüyü inceliyor, tek bir hareketle kazığın üstündeki halkayı yukarı çekiyor, dikenli tel ayaklarının dibine düşüyor, onlar da basıp geçiyorlar.

“Kapıyı açık bırakmayalım,” diye akıl ediyor Ora, Avram başını sallıyor. “Kapatır mısın?” Kapıyı yeniden sürgülerken bu adamı durmadan dürtmek, motorunu çalıştırmak gerekiyor herhalde diye geçiyor aklından; iradesinden vazgeçip anahtarlarını ona teslim etmiş gibi bir hali var. *Haydin*, diyor içinden annesinin sesini taklit ederek, kılavuzu karga olanın burnu boktan kurtulmaz. Biraz daha yol aldıktan sonra aklına başka bir şey takılıyor Ora’nın. Sence oraya neden çit dikmişler? diye soruyor. Avram bilmem dercesine başını sallıyor, Ora da ineklerle otlaklardan söz ediyor. Ama kendi de fazla bilgi sahibi olmadığı için susmak bilmiyor bir türlü, konuştukça Avram ne kadarını anlıyor, neden böyle pürdikkat dinliyor, acaba dediklerimi duyuyor mu yoksa yalnızca sesimin tınısına mı kulak veriyor diye merak etmekten kendini alamıyor.

Tekrar huysuzlaştığını, sürekli tedirgin gözlerle arkasına baktığını, ne zaman bir inek möö dese irkilip sıçradığını seziyor. Sonra bir an için onu gözden kaybediyor ama dönüp baktığında yürümek yerine epey geride durduğunu görüyor, gözlerini top-rağa dikmiş öylece duruyor. Yanına gidince baktığı şeyin ayaklarının dibindeki minik bir ötücü kuşun çürümeye yüz tutmuş leşi olduğunu fark ediyor. Kuşun cinsini bilemiyor, tüyleri siyah, karnı beyaz, cam gibi gözleri kahverengi. Başına karıncalar, beyaz kurtçuklarla sinekler üşüşmüş. Avram’ın daldığı yerden çıkıp peşine takılması için iki kere seslenmesi gerekiyor. Yeter diye isyan etmeden ya da yere kapaklanmadan önce onu daha ne kadar peşimden sürükleyebileceğim acaba? Ona ne yapıyorum böyle?

Sami'ye ne yaptım? Bana neler oluyor? Sorun çıkarmaktan başka bir işe yaramıyorum.

Patika dik açıyla kıvrılarak dereye iniyor. Ora su kenarına yaklaşınca karşı kıyıda uzanan sevimli mi sevimli, masum görünüşlü zikzak patikayı fark ediyor. Ofer ile bu geziyi planlarken bahar aylarında “ara sıra ayaklarınızı dereye daldırıp ıslanmak zorunda kalırsınız” diye bir şeyler okumuştı. Oysa bu taşkın bir akarsu, görünürde başka yol da yok. Geri dönmesi mümkün değil, çünkü kurallardan biri de bu, ona zulmedenlere karşı hilesi Ora'nın: *Asla yolundan dönme*. Avram yanında durmuş, içinde ipuçları kaynayan büyük bir bilinmeze bakar gibi gözlerini pırıltılı yeşil suya dikmiş, kalın kollarını aşağı sarkıtmış. Onun bu çaresiz görünüşü Ora'nın sinirlerini bozuyor, kendine de kızıyor, yürüyüşten önce böyle bir durumda kalırsa ne yapacağına dair düşünüp taşınmadı çünkü. Ama yürüyüş öncesinde Ofer vardı, güzergâhı belirleyip rehberlik edecek olan oydu, suları aşsın diye üzerine köprüler kuracaktı, gel gör ki şimdi Avram ile tek başına. Yapayalnız.

Ora, ayağı kayıp düşmesin diye dikkat ederek, dere kıyısına kadar iniyor. Suyun içinde koskoca yapraksız bir ağaç büyümüş, uzanıp bir dalını koparmaya çalışıyor. Avram kımıldamıyor bile. Gözlerini akıntıya dikmiş, dal kırılıp da Ora suya düşmekten son anda kurtulunca irkiliyor. Ora dal parçasını dere yatağına daldırıyor, sonra çıkarıp kendi boyuyla karşılaştırıyor. Su beline geliyor. “Şuraya otur da ayakkabılarınıla çoraplarını çıkar,” diyor Avram'a. Kendi de yere oturup ayakkabılarını çıkarıyor, çoraplarını sırt çantasının yan ceplerine tikiştiriyor, ayakkabılarının bağcıklarını çantanın üst tarafındaki bir halkadan geçirip birbirine düğümlüyor ve pantolonunun paçalarını sıvıyor. Bakışlarını Avram'a yöneltince başında dikilmiş, tıpkı dereye baktığı gibi dalgın gözlerle kendisini seyrettiğini görüyor.

“Hey,” diyor tatlı tatlı, ama biraz şaşırılmış bir sesle, serçe parmağıyla dürtüyor. “Huu!”

Avram hemen yere oturup ayağındakileri çıkarmaya koyuyor. Paçalarını dizlerine dek sıvayınca kalın, güneş görmemiş, biraz çarpık ama şaşırtıcı derecede güçlü kuvvetli bacakları ortaya çıkıyor. Ora hiç unutmuyor mu o bacakları, binici bacaklarına benzerler, bir de Avram'ın eskiden söylediği gibi boyu uzatılmış bir cücenin bacaklarına. Avram gürlüyor, "Hey, huu."

Ora başını çevirip kahkahalarla gülüyor, bütün o durgunluğun altından bildiği Avram'ın kıpırdaması, galiba bir de aniden bacaklarını görmesi heyecanlandırıyor onu.

Yan yana oturup suya bakıyorlar. Saydam mor renkte bir yusufçuk göz yanılması misali hızla önlerinden geçip gidiyor. Onun bedeninde kendimi evimde hissettiğim zamanlar vardı eskiden, diye aklından geçiriyor Ora. Sonra o bedenin sorumluluğunu üstlendiğim yıllar oldu: Yıkadım, akladım, pakladım, kuruladım, saçlarını kestim, tıraş ettim, sargıladım, doyurdum, tuvaletini ve başka ne gerekiyorsa onu yaptırdım.

Ayakkabılarını sırt çantasına, Ofer'inkilerin hemen yanına nasıl bağlayacağını gösteriyor Avram'a, parası ve başka neyi varsa ıslanmasın diye ceplerini boşaltmasını söylüyor.

Avram gerek yok dercesine omuz silkiyor.

"Kimlik de mi yok?"

"Niçin lazım olacak ki?"

Önce Ora giriyor suya, elinde de ağaç dalı, soğuk akıntı tenine değince bir çığlık koparıyor. Ya Avram sürüklenirse, ne yaparım, bu haldeyken akarsuya girmesi yanlış mı acaba diye düşünüyor. Fakat yine kendi başına, bütün olasılıkları eleyerek sorun çıkmayacağına karar veriyor, başka seçenek de yok zaten. Bir ayağını ötekinin önüne koyarak, artık karın hizasına gelen ve ayaklarını bastığı yerden kaldırmaktan korkmasını sağlayacak kadar hızlı akan suya karşı direniyor. Avram başaracak, diyor yine içinden ama korkuyor bir yandan. Bu suya girip hiç sorunsuz yürüyecek. Emin misin? Evet. Neden? Çünkü. Çünkü son bir saattir, aslında dün bütün gün ve geceden beri Ora aklına koydu bir kere, umutsuz ama kararlı. İnsanları ve olayları kendi dilediği gibi hareket

etmeye, ilerlemeye zorlarken aynı yola başvurdu defalarca, çünkü öyle olması gerek, çünkü pazarlıklara da ödönlere de açık kapı bırakamaz, sürekli koyduğu yeni kurallara, kendini içinde buluverdiği bu olağanüstü durumun gerektirdiği kurallara körü körüne itaat edilmesi gerek. Kurallardan biri, herhalde en önemlisi, sürekli bir yerden bir yere gitmek, hareket halinde olmak. Şimdi de kımıldaması gerekiyor, çünkü belden aşağısı soğuk sudan donmak üzere.

Tabanlarıyla dipteki çakıl taşlarını ve kum tabakasını yokluyor, bileklerinin etrafında süzülen sümüksü yosunlara bakıyor. Parmaklarının arasına takılan küçük bir taş ya da kaya parçasını inceliyor, varsayımlar ortaya atıp sonuçlar çıkarıyor ve omurgasında ilk çağlarda yaşamış balıklar misali hisler uyanıyor. Yanında yüzen uzun ince dal birden fır fır dönmeye başlayarak gözden uzaklaşıyor. Gözlükleri sıçrayan sulardan sıırılsıklam, ama silip kurulamaya çalışmıyor artık. Arada bir şişmiş kolunu suya daldırıp soğuk ağrısını dindirince rahatlıyor. Avram bata çıka ilerliyor peşinden, etrafını saran soğuk su canını yakınca kesik kesik nefes alışları duyuluyor. Yola devam ediyor Ora, yarı yola geldi neredeyse. Su sağından solundan akarken kalçalarıyla beline çarpıyor. Güneş yüzünü ısıtmaya başladı bile, gözünün önünde, gözlüklerini kaplayan damlacıkların etkisiyle mavili, yeşilli ışık kümeleri kıpırdarken kabarcıkların saydam dünyasında olmak iyi geliyor Ora'ya.

Bacaklarını sarıp titrek dudaklarıyla hamur kıvamındaki derin çamurlu tümsekten karşı kıyıya tırmanırken tabanlarının bıraktığı izlerden tatarcık bulutları yükseliyor. Az kaldı, birkaç adım sonra kuru toprağa basınca, sırtından çantasını indirmeden bir kayanın dibine çöküp yaslanıyor. Tüy gibi hafifledi şimdi; suyun içindeyken, az önce üstüne başına çarpan şiddetli akıntıda yürürken kuruduğunu sandığı bir kuyudan yuvarlanan bir kayaydı sanki. Birden aklına geliyor: Ya Avram? Gözleri yarı kapalı, korkudan çarpılmış yüzüyle derenin ortasında kalakalmış.

Süratle kalkıp gerisingeri balçığa yöneliyor, kendi bıraktığı ayak izlerinden geriye kalan oyuklara basarak ona bir dal uzatıyor. Avram başını omuzlarının arasına gömüyor, kımıldamakta inat ediyor. Hızla akan suyun gürültüsünde sesini duyurmak için bağırıyor Ora: Orada duramazsın, kim bilir o suda neler yüzüyordur. Onun buyurgan sesini duyar duymaz hemen söz dinliyor Avram, dala uzanıyor. Ağır ağır ilerlerken, o adım attıkça Ora da dalı çekiyor, sonra bir kayaya oturup ayaklarından destek alarak bütün gücüyle onu sudan çıkarıyor. “Hadi gel, otur şuraya da kurulan,” diyor kikir kikir. Gel gör ki Avram çamur içinde donakalmış, kendini kaybetmiş, belli ki bu hali Tel Haşomer Hastanesi’ndeki günlerine götürmüş onu, bir noktaya sabitlenmiş bakışlar ve kaskatı duruşlar sergilediği günlere. Suya düşebilir diye telaşlanan Ora yanına koşuyor hemen. Dengesini bozmaktan ödü kopuyor. Neyse ki Avram her şeyi daha kolay algılıyormuş gibi görünüyor artık, yarım saattir aklı dağılmadan onu takip ettiğine göre. Belki de yıllar içerisinde gücünü toplamayı başarmış, hatta bir nebze var olma metaneti (bu da eski Avram’ın lafı) dahi kazanmıştır, öyleyse Ora’nın artık onu harekete geçirmek için eskiden yaptığı gibi, heykel yontarcasına her bir eklemine, ayak bileklerini, dizlerini, kalça kemiklerini kıvrması gerekmeyecek. Onun katıldığı fizyoterapi seanslarına, jimnastik salonlarına ya da yüzme havuzlarına giderdi o zamanlar, oturup seyreder, gördüklerini hafızasına yazar, notlar alırdı. Sonra da uzmanların seansları arasında uykusuz geceler boyunca birlikte çalışmaya zorlardı onu. Vücudunu onun yonttuğu kıvrımlara alıştırmayı dokuz ay sürmüştü Avram’ın. Bir gün koğuştaki koreografım dediği bir doktorla tanıştırmıştı Ora’yı, bu da kabuğunun altında azıcık da olsa bir Avram kaldığının göstergesiydi.

Uzun uzun soluduktan sonra bacaklarını ısıtmaya koyuluyor Avram. Kollarını uzatıp geriniyor, omuzlarını, dizlerini ve el bileklerini oynatıyor. Ora çaktırmadan seyrederken hepsi çalışıyor diye düşünüyor, temel kas gruplarının geniş, çapraz hareketleri. Onun dereyi geçtiğine inanamıyor hâlâ, Avram mahcup mahcup

sırıtırken anılarda kalmış duygu kırıntıları kıpırdıyor içinde. Tebessüm ederek karşılık veriyor, ama fazla abartmadan, hafifçe. Erkekler kabilesinin arasında geçen uzun hayatında öğrenmişti bu bilgece tutumu.

Ora nereye oturacağını, daha çabuk kurusun diye ayaklarını kayaya nasıl dayayacağını gösteriyor ona, sırt çantasının yan ceplerinden bir paket kraker ve krem peynirle iki elma çıkarıyor. Avram'a uzatıyor, o da her zamanki kuşkulu, dikkatli bakışlarla çevreyi kolaçan ederken hapur hupur yutuyor hepsini. Ora'nın soğuk sudan kızarmış dar, uzun ayaklarına takılıyor yine gözü, hemen başını çeviriyor. Sonra yavaşça, yumurtadan çıkan dev bir dinozor yavrusu misali boynunu doğrultup çekingen hareketlerle birer birer kollarını uzatıyor. Bakışlarını karşı kıyıya dikmiş Avram'ı izlerken, dereyi geçtikten sonra eski halini geride bıraktığını ve bundan böyle yeni bir gerçeklik yaşayacağını idrak etmeye başladığını fark ediyor Ora.

Avram'ın içini korku sarmasına fırsat vermeden zihnini başka tarafa çekmek için konuşmaya başlıyor. Bacaklarında kuruyan kalın çamur tabakalarını nasıl soyacağını gösteriyor, bir yandan da soğuktan donmuş bacaklarına usulca vurarak kan dolaşımını hızlandırmaya çalışıyor. Sonra çoraplarıyla ayakkabılarını giyip Ofer'in öğrettiği gibi bağcıklarını bağlıyor. Uzaktan da olsa oğlunun onu sarmalayarak derleyip toparladığını hissetmek hoşuna gidiyor. Ona çift düğüm atmayı öğretirken Ofer'in gelecekte hiçbir icadın ayakkabı bağlamak gibi basit bir eylemin yaratıcılığına erişemeyeceğine bahse girerim dediğini anlatsa mıydı acaba Avram'a? "Ne icat ederlerse etsinler," demişti Ofer, "o düğümü hep atacağız, onun sayesinde her sabah insan olduğumuzu hatırlayacağız." Gurur duymuştu oğluyla, "insan olmayı" nasıl da içten, nasıl da insanca söylemişti. Ora da Nahum Gutman'ın *Portakal Kabuğundan Yol* adlı kitabında okuduklarını, her sabah ayakkabılarını giyerken heyecanla ıslık çaldığını, "çünkü bir gün daha aydınlandığı için sevinirim," dediğini aktarmıştı ona. Tabii bunun arkasından Moşe Dede gündeme gelmişti, on yedi

yıl boyunca aynı ayakkabıyı giyen ve buna gerekçe olarak “tüy gibi hafif” olduklarını söyleyen, Ora’nın babası. Muhtemelen bu hikâyeyi daha önce de duymuştu Ofer, yine de anlatmadan edememişti. On sekiz aylıkken ona ilk pabuçlarını aldığı anda yanlışlıkla sol tekini sağa, sağ tekini sola giydirmişti. “Günün yarısında ters giydiğin ayakkabılarla yürümeye çalıştığını düşünsene hele, çünkü ben doğru giydirdiğimi sanıyordum. Ne korkunç değil mi, ana-babalar nasıl da... Dur, yoksa ben bunu sana anlatmış mıydım?” Ofer gülerek, “Bir bakayım,” deyip cep telefonundaki hesap makinesini açmış, rakamları girmeye koyulmuştu. Kahkahalar, karşılıklı atışmalar eşliğinde buna benzer sohbetlerin sonu gelmezdi. Birbirlerinin içine işleyen bakışlarla aralarında anlaşılmaz bir sevgi seli çağlardı. Son yıllarda azalan her şey gibi bu da azalmaya başlamıştı. Ofer ve Adam, iki oğlu da büyümeye başladıklarından beri İlan’ın denetim alanına girmişlerdi galiba, bazen de kendi yasaları, kendi hassasiyetleri ve en başta da geçirmezliği olan bambaşka bir çekim alanına kapılmışlar gibi gelirdi Ora’ya, orada ne zaman adım atsa ayağına takılan kablolar onu tökezletir, gülünç duruma düşürürdü. Öyle bir alanın hâlâ var olduğuna inandırırıldı kendini. Aralarında eskiden ne varsa varlığını başka bir yerlerde sürdürüyor olmalıydı şimdi, yalnızca azıcık gizlenmişti, bilhassa askerlik hizmeti süresince, ama o bittikten sonra her şey eski haline dönecek, hatta daha güzel, daha renkli olacaktı. Derin bir iç çekiyor, nasıl olup da son yıllarda insanların yaşama sevinçlerini tartma konusunda uzmanlaştığına kendi de şaşıyor.

Avram ciddi bakışlarla ayakkabılarını bağlayan Ora’nın ellerini incelemekle meşgul, fakat kendi de aynısını yapmaya kalkınca beceremiyor, Ora yanına oturup nasıl yapacağını gösteriyor. Belli ki suya girince üstüne sinmiş sidik kokusu uçup gitmiş, artık böğürmeden yanında durmak mümkün. Derken Avram pattadanak itiraf ediyor, “Dün altıma yapmışım, ha?”

“Sorma.”

“Nerede oldu bu?”

“Boş ver.”

“Hiçbir şey hatırlamıyorum.”

“Daha iyi işte!”

Gözlerini Ora’nın yüzüne diyor, sonra aldırmamaya karar veriyor, Ora ise acaba gece Sami ile olanları anlatsam mı diye düşünüyor.

Sami, ancak sırtında Avram’la taksinin kapısına gelince sinirli bir tavırla, istemeye istemeye arabadan çıkmıştı ve birlikte derin uykuya dalmış adamı arka koltuğa koymayı becermişlerdi. Sami’nin o dakikaya kadar bir yolcu daha alacaklarından habersiz olduğu o anda aklına gelmişti Ora’nın. Birkaç aydır kurnazlıkla, kibarca kadının hayatında yeni biri var mı diye gözlüyordu Sami. Hoş, bu erkek yeni biri sayılmaz, dedi içinden. Aslında çok eskiden beri tanıdığı biriydi. İkinci el Avram’dı bu, belki de üçüncü. Ora arabanın yanında durup bir süre soluklandı. Bumburuşuk gömleği ter içinde kalmıştı, bacakları titriyordu.

“Sür,” demişti Sami’nin yanındaki yolcu koltuğuna otururken.

“Nereye?”

Ora bir an düşünmüştü. Ona bakmadan yanıtlamıştı soruyu, “Ülkenin sonuna.”

“Bana sorarsan ülkenin sonuna çoktan geldik,” demişti Sami dişlerinin arasından.

Yolda giderlerken Sami’nin arada bir ona doğru meraklı, düşmanca ve biraz da ürkek bakışlar attığını seziyordu. Dönüp ona bakmadı Ora, ne gördüğünü bilmiyordu ama kendini çoktan farklı hissediyordu. Ramat HaŞaron, Herzliya, Netanya ve Hadera’dan geçip Ara Vadisi’ne yönelmiş, Gan Şmuel ve Ein Şemer kibutz’larıyla Kfar Kara, Ar’ara ve Ummül Fehm adlı Arap köylerinin yanından geçip Megiddo ve HaSargel kavşaklarından yanlış yöne saparak trafik akışının büyük şehre yakışır şekilde düzenlendiği iddia edilen Afula’da kaybolmuşlardı. Bir süre bir döner kavşaktan diğerine sektikten sonra nihayet Afula’dan çıkmayı başarak

Kfar Tavor ile Şibli'yi geçip Otoyol 65'ten kuzeye doğru Golani kavşağına, oradan daha da kuzeye, Bu'eine ve Eilabun üzerinden Amud Nehri kavşağı adıyla da bilinen Kadarim kavşağına vardılar. Ora yıllardır Amud Nehri civarında yürüyüş yapmadığını hatırladı. Ofer burada olsaydı keşke, ne yapar ne eder onu ikna ederdi, peki Avram ile ne yapacaktı buralarda? Otoyol 85'e sapıp Ami'ad kavşağına doğru yol aldıkları sırada Sami'ye olan kızgınlığı hep olduğu gibi kendiliğinden geçen Ora,—hoş, öfkesi parladığı gibi dinen, hatta bazen kızgınlığını bile unutan biriydi ya—yakınlarda küçük bir kafe olduğunu söyledi. “Güzel havalarda oradan Kinneret'i görebilirsin, hoş bir kadın olan sahibesi de her gün oradadır.” Tatlı tatlı gülümsüyordu, ama Sami ağzını dahi açmadı, ne ona uzattığı elmayı aldı ne de çikolatayı. Ora gerinip tutulan eklemlerini ovuştururken ona anlatmaya başladığı hikâyenin yarım kaldığını hatırladı. O gün mü başlamıştı anlatmaya? Aynı gün öğleden sonra mıydı? Babasının glokoma ameliyatı olduktan sonra gören tek gözünün üstüne nasıl titrediğini anlatıyordu. Hikâyesinin yarıda kesilmesi canını sıkırmıştı ama o koşullar altında aynı ses tonuyla sonunu getiremezdi herhalde. Hatırlaması iyi olmuştu, koltuğa yaslanıp gözlerini yumarken bunu düşünüyordu, çünkü bu sayede Ofer ile iletişim kurabilirdi. Ameliyattan sonraki gece dedesinin yanında kalmak, sonra da Ora ile birlikte onu eve götürmek için ısrar etmiş, yolda arabayı sarsmadan kullanması Ora'nın gözlerini yaşartmıştı. Arabadan eve kadar ihtiyarı usulca götürdüğü, oturdukları sitenin bahçesine inen patikada yürürken koluna girdiği, babasının da çimlerle bitkilere hayran gözlerle baktığı geçiyordu gözlerinin önünden. On beş yılı neredeyse tamamen kör geçirdikten sonra renkleri de karıştırmaya, gölgeleri gerçek nesneler sanmaya başlamıştı. Neler yaşadığını fark etmekte gecikmeyen Ofer görüntüleri dedesine açıklamaya, onu rencide etmeden farklı renk tonlarını hatırlatmaya koyulmuştu: Mavi, sarı, yeşil, mor. Ora'nın babası çeşitli nesneleri işaret ediyor, Ofer ile birlikte renklerini söylüyordu. Onları izleyip Ofer'i dinlerken, oğlum çok iyi bir baba olacak

diye düşünmüştü. Ofer, kolunu dedesinin boynuna dolayıp onu merdivenden yukarı daireye çıkarmış, önüne çıkan engellerden geçirmeyi başarmıştı, onlar içeri girince Ora'nın annesi mutfağa kaçmıştı. Bunu gören Ofer durumu anlamış, dedesini elinden tutarak yürütmüş ve torunlarının, büfenin üstünde duran, ilk kez göreceği fotoğrafına götürmüştü. Arkasından evin diğer odalarını, kör olduğundan beri alınan mobilyaları göstermişti ona. Ora'nın annesi hâlâ ortalığa çıkmıyordu, bunun üzerine Ofer'in aklına bir fikir gelmişti. Dedesini mutfağa götürdü, buzdolabının karşısında durdular. Adamcağız şaşırmıştı: "Meyve ve sebzeler amma renkli! Benim zamanımda böyle değildi!" Her yeni gördüğü şeyi hayranlıkla anlatıyordu Ofer'e, sanki bu yeni gelişen görme duyusunu ona da vermek istiyordu. Bütün bunlar olurken Ora'nın annesi odadan odaya dolaşıyordu ama ne babası onu sormuş ne de Ofer ondan söz etmişti, ta ki sonunda kadıncağız kilerle banyonun ortak penceresinden kocasına yüzünü göstere ne dek. Ofer, eliyle usulca dedesinin sırtına dokunarak, gülümseyen anneannesini göstermişti ona.

Sami radyoyu açtı. Ordu kanalı Galei Zahal'da özel bir haber programı vardı, başbakan konuşuyordu. "İsrail hükümeti düşmanlarının ölüm kültünü darmadağın etmeye karardır. Böyle zamanlarda hiçbir ahlaki çekincesi veya kaygısı olmayan düşmanla mücadelede bizim de çocuklarımızı korumak için aynı hakka sahip olduğumuzu hatırlamamız—"

Sami hemen kanalı değiştirip Arap radyolarından birini açtı, fonda çalan askeri marş eşliğinde hararetli bir manifesto okuyan sunucuya kulak verdi. Ora dilini tutuyordu. Tek kelime etmedi. Dilediğini dinlemekte özgürdü. Sami'ye hiç değilse bu hakkı tanınması gerekiyordu. Avram arka koltuğa iyice yayılmış, ağzı açık horluyordu. Gözlerini kapadı Ora, kendine ılımlı ve hoşgörülü olması gerektiğini telkin ediyor, dikkatini gözünün önünden geçen rengârenk dairelere vermeye çalışıyordu ama az sonra onlar da gözlerinden fişkıran kıvılcımlarla uygun adım üzerine yürüyen, kulak patlatacak bir sesle kana susamış bir ilahi söyleyen silahlı

esmer adamlara dönüşeceklerdi. Düşünüyordu, neler yaşadığını neden anlamıyor bu adam? Ofer oradayken benim yaşadıklarımı anlayamaması mümkün mü? Koltukta kımıldamadan oturmuş kıskırtıcı müziğe kulak verirken öfkeden kuduruyordu. Hızla o gün yaşadıklarını gözden geçirdi. Ben bu rahatsız edici, sinir bozucu adama nereden bulaştım diye söyleniyordu. Tek istediğim gayet basit planlarımı hayata geçirmek, en makul ve masum şekilde onun hizmetinden yararlanmaktı. Şu hale bak, öğleden beri ayağıma dolandığı yetmezmiş gibi, bir de inanılmaz bir cüretle beni Yezdi ve Kİ ile olan özel sorunlarına bulaştırdı, sonra da bütün planımı ele geçirip her şeyi berbat etti.

Artık kendini tutamayacaktı, “Lütfen radyoyu kapatır mısın?” dedi usulca.

Sami'den yanıt gelmedi. İnanamıyordu Ora. Açıkça dile getirdiği ricasını duymazlıktan gelmişti. Adamların gırtlaktan gelen nefesleri ve ritmik çağrıları gürleyerek tekrar ediyordu, sonunda Ora'nın boynundaki damar hızla, yana yana zonklamaya başlamıştı.

“Sana kapat dedim.”

Sami kılını bile kıpırdatmadan, kaba elleri direksiyonda, yola devam etti. Yalnızca ağzının bir köşesi hafifçe oynamıştı. Ora kendini zor tutuyordu artık. Kendini teskin etmeye çalıştı, sakın ol, daha sonra yapacaklarını düşün...

Biliyordu oysa, belleğinin bir köşesindeydi hâlâ, onca güm-bürtü ve tamtam sesi arasında eğer onunla daha samimi konuşsa, eğer tek kelimeyle, bir gülücükle dostluklarını ve yıllardır geliştirdikleri ufacık özel ilişkiyi hatırlatsa—

“Yeter kapat!” diye avazı çıktığıınca haykırarak yumruklarını bacaklarına indirdi.

Sami irkildi, yutkundu ama radyoyu kapatmadı. Parmaklarının titrediğini görüyordu Ora, az kalsın pes edecekti. Bu haline şaşırmıştı, dokunmuştu Ora'ya, yine suçluluk duygusu kapladı içini. Doğuştan gelen Doğu nezaketinin bu gerginliğe dayanamayacağını, hatta ansızın Ora'nın içinde uyanan Batılılara özgü kararlılığın

ve umursamazlığın karşısında adamın yumuşayacağını da seziyordu. Üstelik İlan'dan ödö kopardı, ona bağılıydı Sami. Ateşler çıkan dudaklarını yaladı Ora. Ense kökü zonkıyor, sıcaktan yanıyordu, sonunda Sami'yi dize getirme, onu isteklerini yerine getirmeye razı etme düşüncesi de en az pes ettirme fikri kadar can yakıcıydı. Keşke burada, bir çırpıda durdurabilse ve her şeyi, bugün yaşanan ne varsa geri alıp silebilseydi. Aklını kaybediyorsun, dedi kendi kendine. Ona böyle azap çektirmeni hak edecek kadar ne yaptı ki? Var olmaktan başka ne yaptı bu adam, söyle.

Hepsi doğru diye azarladı kendini, gel gör ki Sami'nin nezaket gereğı bile olsa başını eğmediğini görmek zıvanadan çıkarmıştı Ora'yı! Kùltürlerinde yok işte, dedi içinden. Şu lanet olası gururları, sonu gelmez hakaretleri, intikam duyguları, Yaratılış'tan beri kendilerine söylenen her şeyin hesabını tutmaları, bütün dünyanın onlara borçlu olduğuna inanmaları ve herkesi suçlu görmeleri!

Müziğin temposu giderek artıyor, Ora'nın boğazına kadar gelen dalgalar köpürüp taşıyordu, radyoda duyduğu adamların gök gürültüsünü andıran sesleri beyninde yankılanıyordu sanki. Birden içinde bir şeylerin çatırdadığını hissetti, belki kader ve ıstırapın tortusuydu bu, belki de onları yarı yolda bırakan, yarı yolda bıraktıkları, ters giden dostluklarının bozulması. Yüzü al aldı, alev topu boğazına sarılmıştı adeta, o an Sami'nin canını alabilirdi. Eli havalandı, pat diye radyonun düğmesine kondu, radyo kapandı.

Yan gözle birbirlerini süzerlerken ikisi de tir tir titriyordu.

“Sami,” dedi iç çekerek, “bak ne hale geldik?”

Sessizce devam ettiler yola, kendilerine şaşakalmışlardı. Sol tarafta derin uykuya çekilmiş Roş Pina vardı, arkasından Hatzor HaGlilit, Ayelet HaŞahar, Hula Koruma Alanı, Yesud HaMa'ala, turuncu ışıkları göz kırpan Kiryat Şimona, derken Otoyol 99'a dönerek HaGoşrim, Dafna ve Şe'ar Yaşuv'dan geçtiler. Arada bir kavşaklara geldiklerinde Sami yavaşlıyor, meraklı, küstah gözlerle bakıyordu. Daha ne kadar gideceğiz? Ora da karşılık olarak çenesini öne çıkarıyordu: Daha var, sen devam et, ülkenin sonuna kadar.

Dan kibutz'unu geçmişlerdi ki arkadan bir homurtu duyuldu. Avram uyanmış homurdanıyordu. Ora ona döndü. Koltukta yatar-ken, kimsesiz gözlerini Ora'ya dikmiş, yumuşak, hülyalı bir gln-semeyle bakıyordu. Usulca, kalın bir sesle, "işim var," dedi.

"Tamam, birazdan duracağız," dedi Ora.

"Hemen, şimdi yapmam gerek."

"Dur!" dedi Sami'ye panikle. "Durabildiğin ilk yerde."

Sami yavaşlayarak yolun kenarına çekti arabayı. Ora oturduğu yerde uzaklara dalmıştı. Sami ona baktı. Ora kılını kıpırdatmadı. Avram yalvaran bir sesle, "Ora?" deyince bir an için adamın az sonra arabadan çıkacağını, ona yaslanacağını ve bakışlarından anladığı kadarıyla fermuarını açıp işini yaptırmak zorunda kalacağını düşünerek donakaldı.

Sami'ye döndü ve lütfen dercesine, yalvarırcasına, sevimli gözlerle baktı. Birden göz göze geldikleri uzun, sancılı bir an boyunca Joseph Trumpeldor'dan 1919 ve 1936 isyanlarına, oradan Avram'ın kne kadar uzanan sonsuz bir labirenti andıran bakışlarında kaybolduğunu hissetti Ora. Arabadan inip arka kapıya yöneldi. Avram zar zor doğrulup oturdu. "şu aldığım ilacın etkisi," dedi özür dilercesine.

"Elini ver." Ora topuklarını toprağa bastırarak üstüne devrilecek ağırlığa karşı belini hazırladı. Eli havada asılı kalmıştı. Avram gözlerini yummuş başını sallıyordu. Yüzünü buruşturdu, sonra gevşemiş bir halde gülümsedi. Kalın, koyu bir leke pantolonunu kaplayıp leopar desenli yeni döşemelere yayılırken Ora öylece seyretti.

Birkaç dakika içinde ikisi de dışarıdaydı, yanlarına fırlatılıp atılmış sırt çantaları da elbette, Sami'yse deli gibi gaza basmış uzaklaşıyordu. Beyaz yol çizgisi boyunca bir sağa bir sola zikzaklar çizerken gece inen sise doğru bağırıp kkrediği, hem Yahudilere hem Araplara ama en çok da kendine ve kaderine svdğ duyuluyordu. Yumruğuyla başına, göğsüne, Mercedes'in direksiyonuna vuruyordu.

KURU ERİK YİYORLARDI ŞİMDİ, Ora çekirdekleri çamurlu toprağa gömerken günün birinde orada gövdeleri sarmaş dolaş iki ağaç büyüyeceğini umut etti. Sonra bu güzel yerle vedalaşırken erkeğin mavi, kadının kırmızı sırt çantasını topladılar, ama Avram'ın toplanması bitmek bilmiyordu, sanki her hareketi teker teker vücudundaki eklemlerden geçiyordu. Sonunda ayakta dik durup dereye bir göz attığında yüzü bahar gibi çiçek açmıştı, sanki parlak bir madeni paranın altın misali ışıltısı uzaktan alnına vuruyordu, o an Ora'nın aklından geçiverdi: Ofer bizimle olsaydı? Olacak şey değildi elbet. Ofer ile ilgili yalnızca bölük pörçük bilgi kırıntıları sızdırabilmişti Avram'a, çünkü onun hakkında konuşması, hatta bunca yıldır adını anması yasaklanmıştı. Oysa şimdi, bir an için ikisini birden orada görüyordu. Ofer ile Avram, derenin karşısına geçmek için birbirlerine yardım etmişlerdi, Ora gözleri parlayarak bakıyordu ona.

“Hadi, gidelim.”

Küçük bir tepeyi aştıktan sonra yüz adım atmamışlardı ki patika onları bir kez daha dereye götürdü.

Avram hayatı kararmış gibi kalakaldı. Bu kadarı fazlaydı ona. Bana da diye düşünen Ora kızgınlıkla yere oturdu. Ayakkabılarıyla çoraplarını çıkardı, onları bağlayıp birbirine tutturdu, paçalarını sıvadı. Kararlı adımlarla eriyen karlarla beslenen buz gibi suya girince çılgılık atmamak elinde değildi. Avram hâlâ kıyıda heykel misali duruyordu, kendisini hem iten hem de çeken güçlerin etkisi altında kafası karışmıştı. O kadar vahim durumda olmasına rağmen, Ora'nın şu anda hedeflediği karşı kıyının az önce yürüyüşe başladıkları nokta olduğunun farkındaydı, aynı zamanda o taraf daha güvenli gibi geliyordu ona, çünkü evine daha yakındı. Yere çömeldi, aynı hareketleri tekrarladı, ayakkabılarını sırt çantasına bağlarken Ofer'inkileri neredeyse fark etmemişti, sonra dudaklarını büzüp soğuk suya yürüdü. Bu defa kararlı adımlar atıyor, hızlı hareket ediyordu, kıyıya çıkınca gelip Ora'nın yanına oturdu. Ayaklarındaki suyu elleriyle sıyrarak

kuruttuktan sonra çoraplarını ve ayakkabılarını giydi. Avram'ın rahatladığını sezmişti Ora, bunun nedeni aşına olduğu tarafa geçmesi değil, karşıya gidip dönmenin mümkün olduğunu görmesiydi. Ora'nın adına hâlâ yürüyüş dediği Yukarı Celile gezisinin ilk sabahında bunu yaptılar, hem de üç dört kez, saymayı bırakmışlardı artık. Gün boyu ancak çok gerektiğinde, “Hadi gel,” “Elini ver,” “Buraya dikkat,” “Pis inekler,” gibi birkaç kelime dışında pek bir şey konuşmadılar. Patikayla dere kıvrılarak birbirine iyice yaklaşıyordu, üçüncü geçişin ardından artık ayakkabılarını çıkarmaktan vazgeçtiler, çamura bata çıka suda yürüyüp tümseğe tırmanıyor, suları iyice süzülene dek ayakkabılarını sallıyorlardı. Nihayet patika Hatzbani Nehri'nden ayrılıp yürümesi daha kolay toprak zemine, büyük çamur birikintileriyle kaplı ve her iki tarafında uçuk renkli siklamenlerin oynadığı tarlalara uzanan bir yola dönüştü. Avram iki dakikada bir durup arkasına bakmayı bırakmıştı artık, dönüş yolunu nasıl bulacağımızı biliyor musun diye sormuyordu bile. Ora'nın hiçbir yere dönmeye niyetinin olmadığı, kendisini rehin aldığı kafasına dank etmiş benziyordu. Giderek içine kapanmıştı, bitki, liken, hatta mantar gibi yaşıyordu. Böylesi daha az acı veriyor olmalıydı. Ora onun nereden geldiğini bile anlamadığı bir cezayı çekercesine çelimsiz, başı önde yürümesini izlerken, neden ona işkence ediyorum diye düşündü. Artık ne benim ne de hayatımın bir parçası, yıllardır olmadı. Bu düşünce içini sızlatmıyordu, yalnızca şaşırmıştı: Etle tırnak gibi olduğumuza inandığım, canımın içi diye gördüğüm bir insan benden böyle kopup uzaklaştığında nasıl olur da yüreğim cız etmez? Ne işim var şimdi onun yanında? Neden saplanıp kaldım bu fikre, hem de bir tanesini kurtarmak için olanca gücümü toplamam gereken bir dönemde neden bir çocuğun daha sorumluluğunu aldım üstüme?

“Ofer,” diye mırıldandı, “onu düşünmeyi unutuyorum.”

Avram birden arkasına dönmüş, patikadan aşağı geri inip sarsak adımlarla ona doğru gelmişti. “Ne istiyorsun, söyle artık, böyle oyunlar oynayacak halim yok.”

“Söyledim ya.”

“Ben anlamadım.”

“Kaçıyorum.”

“Neden kaçırıyorsun?”

Ora onun gözlerinin içine baktı ama hiçbir şey söylemedi.

Avram yutkundu. “İlan’dan mı?”

“İlan ile ayrılalı bir yıl oldu. Biraz daha az. Dokuz ay.”

Avram sendeledi, Ora’dan tokat yemişti sanki.

“İşte böyle.”

“Ayrılalı ne demek? Kim ayrıldı?”

“Kim mi? Biz. Birbirimizden ayrıldık. Hepsi bu.”

“Niçin?”

“İnsanlar ayrılır. Olur işte. Hadi, gidelim.”

Avram yumruğunu havaya kaldırmış, tahtaya kalkmış kıt akıllı bir öğrenci misali süklüm püklüm duruyordu. Tıraşı gelmiş sakalının altında ıstırap çeken bir ifade vardı. Bir zamanlar İlan ile Ora eğer bir gün ayrılacak olurlarsa sırf Avram’ı üzmemek için bunu ondan saklamak zorunda kalacaklarını söyleyerek şakalaşırlardı.

“Ayrılmanızı gerektiren sebep neydi?” diye gürledi Avram. “Birdenbire size ne olduğunu öğrenmek istiyorum. Bunca yıldan sonra birbirinizden bıktınız mı?”

Ora, biraz da şaşırarak, beni azarlıyor, diye düşündü. Hoşuna gitmedi.

“Kimin fikriydi bu?” Avram dik duruyordu artık, ansızın dinçleşmişti. “Onun fikriydi, değil mi? Başka bir kadın mı buldu?”

Ora kendi tükürüğünde boğulacaktı az kalsın. “Sakin ol. Birlikte karar verdik. Belki de daha iyi böylesi.” Ama sonra o da patladı. “Hem sen kim oluyorsun da bizim hayatımıza burnunu so-

kuyorsun? Hakkımızda ne biliyorsun? Üç yıldır nerelerdeydin? Otuz yıldır neredeydin?”

“Affedersin.” Başını ellerinin arasına aldı, telaşlanmıştı. “Ben... Neredeydim?” Gerçekten kendi de bilmiyormuş gibi kaşlarını kaldırdı.

“Neyse, durum bu.” Ses tonunu yumuşatmıştı Ora, deminki parlamasını telafi etmek istiyordu.

“Ya sen?”

“Ne olmuş bana?”

“Yalnız mısın?”

“Ben... Ben de onsuz kaldım, evet. Ama yalnız değilim.” Ora gözlerini gözlerine dikmişti. “Kendimi yalnız hissetmiyorum.” Ora’nın gülümseme çabası sonuç vermedi.

Avram sinirli sinirli parmaklarını bükmekle meşguldü. Duyduklarını sindirmeye çalıştığının farkındaydı Ora. İlan ile Ora ayrılmış. İlan tek başına. Ora tek başına. Ora’nın yanında İlan yok.

“Neden ama? Neden?” Yine kabarmıştı öfkesi, avaz avazdı, ayaklarını güm güm yere vuruyordu.

“Bağırıyorsun. Bağırma bana.”

“İyi de nasıl... Siz hep...” Sırt çantasını yere bıraktı, terk edilmiş bir yavru köpeğe benziyordu. “Olmaz, bana her şeyi baştan anlatacaksın. Neler oldu?”

“Neler mi oldu?” Ora da çantasını sırtından indirdi. “Ofer askere yazıldığından beri çok şey oldu. Sen, benim yakınım da olmaman gerektiğine karar verdiğiinden beri, of bilmiyorum, o kadar çok şey yaşandı ki.”

Avram yumruklarını sıktı. Bakışlarını kaçırıyordu.

“Hayatımız değişti,” diye devam etti Ora yumuşak bir sesle, “ben de değiştim. İlan da. Tabii ailemiz de. Anlatmaya nereden başlasam, bilemiyorum.”

“Şimdi nerede?”

“Güney Amerika gezisinde. İşyerinden ve başka ne varsa, her şeyden izin aldı. Ne kadar kalacağı hakkında bir fikrim yok. Epeydir görüşmedik aslında.” Duraksadı. Adam’ın da onunla

gittiğini söylemedi Avram’a. Daha doğrusu büyük oğlundan da ayrıldığından bahsetmedi. Hatta Adam’a sorsan, boşandıklarını söylerdi. “Biraz zaman tanı Avram. Hayatım altüst oldu, bunlardan konuşmak hiç kolay olmuyor benim için.”

“Peki, tamam, konuşmayalım o zaman.”

Ayağa kalktı, ürkek ve üzgün görünüyordu, hödüğün tekinin yuvasını tekmelediği bir karıncaydı adeta. Eskiden, diye içinden geçirdi Ora, bunun gibi rol değişiklikleri, yeni düzenlemeler, çılgın değişimler karşısında heyecana kapılır, ruhu ve bedeni uyanır, kendi deyişiyle bunlar onu *köpürtürdü*. Of, dedi usulca, olasılıklar bitmez tükenmez. Hatırlıyor musun? Hatırladın mı? Sen icat etmiştin, bizim için sen koymuştun o kuralları. Aşağı Manhattan’da körebe oynamaya başlar, Harlem’e kadar gözlerimizi açmazdık. Kurtla kuzu bir arada yaşamak *zorunda*, bakalım sonu nereye varacak, derdin. Kimbilir, belki evren tarihinde bir kez olsun bir sürpriz yaşanır. Belki kurtla bizim kuzu birlikte başarıya ulaşırlar, belki de ererler—Avram nasıl derdi, hatırlamıyordu, “hidayete” mi, yoksa “selamete” mi? Ne kelimeler kullanırdı, on altı, on dokuz ve yirmi iki yaşında bütün terimleri, sözlüğü ve deyimleri bellemişti, gel gör ki o günden beri tık yok, elektrikler kesik.

Tekrar yürümeye koyuldular. Ağır adımlarla yan yana, kendi ağırlıklarının altında ezilirken başları öne eğik. Bir maddenin içine azar azar damlayan çözeltinin onun bileşimini değiştirmesi gibi Avram’ın duyduklarını yeni yeni hazmettiğini seziyordu. Otuz beş yıldır ilk defa yanlarında İlan olmadan, onun gölgesi bile olmadan baş başa kaldıkları yavaş yavaş dank ediyordu kafasına.

Bunun doğru olup olmadığına karar vermekte zorlanıyordu Ora. Aylardır aklını başına toplayamamıştı. Bir an geliyor, doğru diyordu ama sonra doğru gibi gelmiyordu.

Avram pattadanak sordu, “Ya çocuklar?”

Ora’nın adımları iyice küçüldü. Adlarını bile ağzına almak istemiyor, baksana. “Çocuklar,” dedi üstüne basarak, “artık bü-

yüdüler, dilediklerini yapmakta özgürler. Nerede, kiminle kalacaklarına kendileri karar verebilir.”

Avram yan gözle bir bakış attı, aradaki perde bir an için kalktı. Gözlerini Ora'nın gözlerine dikti. Ona bakıyordu, ne kadar incindiğini bilecek kadar iyi tanıyordu onu. Sonra perde yeniden indi. Acı ve üzüntünün içinde heyecanla ürperdi Ora: İçeride hâlâ biri vardı.

Akşama kadar böyle devam ettiler, biraz yürüyüp mola verdiler, ana yoldan ve insanlardan uzak duruyorlardı, Ora'nın sırt çantasındaki yiyeceklerle, dalından kopardıkları greyfurt ve portakalla, yerde buldukları cevizlerle karınlarını doyurdular. Önlerine çıkan çavlanlarla pınarlarda mataralarını doldurdular. Avram durmadan su içerken, Ora bir iki yudumla yetiniyordu. Sarkaç misali bir o yana yürüdüler, bir bu yana, acaba geri dönüş yolunu bulamasınlar diye yönlerini bilinçli olarak kaybettiklerinin farkında mıydı Avram da?

Nadiren konuşuyorlardı. Birkaç kere ayrılımlarıyla, İlan'la, kendiyle ilgili bir şeyler söylemeyi denemişti, fakat Avram yalvarırcasına elini kaldırıp susmasını ima etmiş, adeta yakarmıştı, bunu dinlemeye gücü yoktu. Belki sonra. Bu gece ya da yarın. Aslında yarın daha iyi.

Giderek takati kesiliyordu Avram'ın, aslında Ora da alışık değildi bedenen bu kadar zorlanmaya. Avram'ın topukları nasırlaşmış, kasık mantarları azmıştı, ama Ora'nın yara bandı ve talk pudrası önerisini geri çevirdi. İkinci vakti sık yapraklı bir keçiboynuzu ağacının gölgesinde kestirdiler, ardından biraz daha dolaşıp şekerleme yapmak için yine durdular. Ora'nın aklı dağılmıştı. Avram yüzündendi belki. Nasıl bir zamanlar Ora'yı silkelemiş, onu tersyüz etmişse, şimdi de varlığıyla onu tüketiyor, şevkini kırıyordu. Alacakaranlıkta ceviz ağacı korusunun kıyısında kurumuş yapraklarla kozalakların üzerinde kollarını ve bacaklarını açmış yatarlarken, Ora kımıldamadan saatlerce havada duran, herhalde sınırı gözleyen iki gürültücü helikopterden başka bir

şeyin görünmediği gökyüzüne dalmış düşünüyordu. Geri kalan yirmi sekiz gün, hatta bütün bir ay böyle dolaşarak geçse umurunda olmazdı. Zihnini dağıtabilirdi böylece. Peki ya Avram?

Avram da aldırmazdı herhalde. Orası senin burası benim dolaşmaktan hoşlanırdı belki. Başından neler geçtiğini, nasıl bir yaşam sürdüğünü, kiminle birlikte olduğunu biliyor muyum? Aslında bilmesem daha iyi, böylesi daha az acı verir, diye düşünüyordu. Son birkaç saattir içindeki Ofer'ın sesini kestğini fark etti Ora. Avram haklı olabilirdi, her konuda ya da herhangi bir konuda ille de konuşmak gerekmiyordu. Zaten söylenecek ne vardı ki? Olsa olsa, o da eğer fırsat bulursa, ona Ofer'den bahsedecekti biraz, itinayla. Belki buradayken bilmek istemiyorum diye direnmezdi, yalnızca birkaç şey anlatacaktı, basit şeyler, gülünç olaylar. En azından genel hatlarıyla Ofer'i tanımasını sağlayacak şeyler, ana başlıklar. Böylece dünyaya getirdiği kişinin nasıl biri olduğunu öğrenecekti.

Koruluk bir alana, çitlembiklerle meşe ağaçlarının ortasına çadırlarını diktiler. Ofer ona nasıl çadır kuracağını göstermiş, evde pratik yaptırmıştı, neredeyse hiç güçlük çekmeden becermesine kendi de şaşıtı. Önce kendi çadırını kurdu, sonra Avram'a yardım etti. Ofer'ın tahmin ettiğinin tersine, çadır ne üstüne başına dolanmış, ne gizlice onu kucaklamış ne de etobur bir bitki misali onu kısıvrak yakalamıştı. İşini bitirdiğinde iki yuvarlak çadırları olmuştu, Ora'nınki turuncu, Avram'ınki maviydi. Aralarında üç dört metre mesafe olan çadırlar minyatür uzay gemilerini andıran, hem suya hem de birbirlerine dayanıklı iki balon gibi görünüyorlardı, ikisinde de naylon kanatlı pencereler vardı.

Avram hâlâ Ofer'ın sırt çantasını açmaktan kaçınıyordu. Hatta dış ceplerini bile. Giysilerini değiştirmeye gerek duymadığını söylemişti, ne de olsa bütün gün dereye gire çıka kaç defa banyo yapmış sayılırdı, öylece yere uzanabilirdi, altına bir şilte gerekmiyordu, zaten uzun süre uyuması mümkün değildi çünkü alışkın olduğu, yatağının yanı başındaki çekmecedeki duran uyku ilaçlarını Ora getirmemişti. Banyoda bulup yanında getirdiği ho-

meopatik ilaçlar onun değildi. “Peki kimin öyleyse?” Ora dudaklarını kıpırdatmadan sormuştu. “Şey...” Avram soruyu anlamazlıktan geldi. “Onların bana hiçbir etkisi olmaz.” Ora’nın aklına vanilya kokulu deodorant kullanan, saçları mora boyalı kadın geldi. Anlaşılan bir aydır onunla yaşamıyordu, telefonda Ora’ya öyle demişti sanki.

Saat yedi olup da artık sessizliğe tahammül edemez hale geldiklerinde ikisi de kendi çadırlarına girip gözlerini kırpmadan, arada bir uyuklayarak saatlerce uzandılar. Avram gün boyu çaba sarf etmekten yorgun düşmüştü, aldığı gülünç hapların etkisiyle uykuya dalar gibi olmuş fakat sonunda ayılmıştı.

Yattıkları yerde kıpırdanıp duruyor, oflayıp puflayarak öksürüyorlardı. Gerçekler fazla gelmişti ikisine de: Açık arazide bulunmaları, girintili çıkıntılı, taşlı toprağın sırtlarına batması, yasadıkları deneyimin ürkütücü ölçüde yeni olması, görmeseler de kulak kabarttıkları kocaman bir hayvanın gergin hareketleri, kırpışan yıldızların tedirginlik vermesi, görünmez birinin soluğu gibi farklı yönlerden esen kâh ılık, kâh serin, sonra nemli rüzgâr. Gece kuşlarının ötüşleri, dört bir tarafı sarmış hışırtılar, sivrisineklerin vızıltısı. Her geçen dakika sanki yanaklarına ya da bacaklarına bir böceğin tırmandığını hissediyorlardı, yakındaki çalılıkların arasından belli belirsiz ayak sesleri, çakal ulumaları geliyordu, hatta bir keresinde av olan bir hayvanın imdat çağrılarını bile duydular. Bütün bunlara rağmen Ora uykuya dalmış olmalı ki sabah erkenden gözünü açtığında kapısının hemen dışındaki verandada askeri üniformalı üç adamın durduğunu gördü. Yüksek rütbeli olan geçsin de kapıyı çalsın diye astları duvara yapışmışlardı adeta. Doktor çantasında sakinleştirici bir ilaç aramakla meşguldü, genç subay kollarını açıp öne uzatmış, Ora bayılırsa tutmak için hazırlanmıştı.

Ora üçünün doğrulduğunu gördü, boğazlarını temizlediler, sonra üstleri olan subay elini kaldırdı ve bir an tereddüt ederek havada tuttu. Ora gözünü adamın yumruğuna dikmiş, ayırmıyordu, bu ânın ömür boyu süreceğini düşündü. Derken adam tak tak kapıya vurdu, üç kere sertçe, ayakkabıllarının burnuna bakarak kapı-

nın usulca açılmasını beklerken, haberi nasıl vereceğinin provasını yapıyordu: *Şu saatte, şurada, harekâta katılan oğlunuz Ofer—*

Caddenin karşısında pencereler peş peşe teker teker kapanıyor, perdeler sımsıkı çekiliyor ama köşeleri, gözetlemeye imkân verecek kadar aralık bırakılıyordu. Gelgelelim Ora'nın kapısı açılmayacaktı. Sonunda ayaklarını kımıldatıp uyku tulumunun içinde oturma pozisyonuna geçmeyi başarmıştı. Soğuk terler döküyordu. Gözleri kapalıydı, elleri kaskatı kesmişti. Subay yine üç kere vurdu, bunu yapmaktan öyle rahatsızdı ki adeta yumrukluyordu, sanki kapıyı kırıp haberi bir an önce vermeye can atıyordu. Oysa kapı kilitliydi, haberi almak için açacak kimse yoktu, Ofer'in akıbetini açıkça yazan, elinde tuttuğu tebligata bakakalmıştı subay, şu saatte, şurada, harekâta katılan oğlunuz. Kadın subay kapı numarasını kontrol etmek için verandanın arkasına ilerledi, doğru eve gelmişlerdi, doktor da evden ışık gelip gelmediğini görmek için pencereden içeriyi gözetlemeye çalışıyordu ama hiç ışık yanmıyordu. İki kere daha hafifçe çaldılar ama kapı duvardı, yüksek rütbeli subay bütün ağırlığıyla abandı, ciddi ciddi kapıyı kırıp tebligat kâğıdını ne pahasına olursa olsun içeri bırakmayı düşünür gibi bir hali vardı. Allak bullak bir suratla yanındaki meslektaşlarına bakıyordu, çünkü tebligatı iletip bu işten sıyrılmayı, tebligatı ilgili kişiye mantıklı, sağduyulu ve profesyonel bir şekilde şu saatte, şurada, harekâta katılan oğlunuz Ofer'in akıbeti diye bir çırpıda okumayı istiyorlardı, ancak bu törenin kurallarında bir terslik olduğu apaçık anlaşılıyordu. Bu istekleri burada hiç beklenmedik ama bir o kadar güçlü bir direnişe toslamıştı, Ora'nın tebligatı asla teslim almama ya da her nasıl olursa olsun onu benimsememe, hatta kendisine ait olduğunu asla kabullenmeme iradesiydi bu.

Şimdi de ritmik hırıltılar, sessiz teşvikler eşliğinde kapıyı kırma çabalarına ekibin diğer iki üyesi de katılmıştı, onlar kapıya tekrar tekrar abanıp gövdeleriyle yüklenirlerken Ora düşler âleminin eteklerinde yatıyordu. Başını bir o yana bir bu yana çevirdi, haykırmak istiyordu ama sesi çıkmadı. İçeriden direniş gös-

terilmedikçe böyle bir tavır sergilemeye cesaret etmeyeceklerinin farkındaydı, zaten onları öfkелendiren de bu direnişti. Bu arada talihsiz kapı, tepki ve tepkisizlik, onların pişkin askeri mantığıyla Ora'nın çocuksu inadı arasında inleyip çatırdıyordu. Ora çırpırken uyku tulumunun kıvrımlarına iyice dolandı, sonra ansızın taş kesti, gözlerini açmış çadırın ufacık penceresine bakıyordu. İçeriye giren aydınlıktan gökyüzünün ağardığı belliydi, elini saçlarında gezdirdi, sıırılsıklamdı, ter içinde kalmıştı. Yattığı yerde sakinleşmeye, güm güm atan kalbinin az sonra yavaşlayacağını söyleyerek kendini teskin etmeye çalışıyordu, hemen kalkıp çadırdan çıksa iyi olacaktı.

Ne kadar istese de doğrulamadı. Uyku tulumu vücuduna dolanmış, kocaman, sımsıkı, ıslak bir bandaj misali sarmalamıştı, sanki canlanarak onu kısıkıvrak sarmış bu kefene karşı koyacak takati yoktu Ora'nm. Belki de biraz daha uzansa, sakinleşse, gücünü toplasa, gözlerini yumarak daha neşeli bir şeyler düşünse daha iyi olacaktı. Fakat çok geçmeden tebligatçılar topluluğundan yükselen boğuk homurtuları duydu, ne de olsa haberi ulaştırmaları gerekiyordu, şimdi olmasa bile bir iki saate veya bir iki güne kadar yapacaklardı bunu, onca yolu tekrar tepmeleri, bu zor ana yeniden hazırlanmaları gerekecekti. Kimse tebligatçıları düşünmez, taşıdıkları duygusal yükün ağırlığını aklına getirmez; yalnızca haberi alanlara acımakla yetinir. Oysa asıl öfkелenenler tebligatı yapanlardı galiba, hem acılı hem üzgündürler, onlarca kez tekrarladıkları haberin teslim edildiği anı gözlerinin önüne getirmek onlarda gerginlik yaratır, çünkü nasıl sıradan bir idam mümkün değilse bu da asla sıradan bir iş değildir, olamaz da.

Kısık bir çığlıkla Ora uyku tulumunun belâlı kıvrımlarından kurtuldu ve kendini çadırdan dışarı attı. Şaşkın gözlerle dehşet içinde kalakalmıştı. Az sonra epey uzakta yerde oturan Avram'ı gördü, bir ağaca yaslanmış onu seyrediyordu.

Kahve yapıp hiç konuşmadan içtiler, Avram uyku tulumunu omuzlarına almıştı, Ora'nın üstündeyse ince paltosu vardı. "Bağırıyordun," dedi Ora'ya.

"Kâbus gördüm."

Ne gördüğünü sormadı.

"Ne diye bağırıyordum?"

Avram ayağa kalktı, yıldızlardan söz etmeye başladı. "Bu Venüs, şunlar da Büyükayı ile Küçükayı, Büyükayı tam Kutup Yıldızı'na dönmüş, görüyor musun?"

Dinliyordu Ora, onun yeni bir coşkuyla zincirlerinden boşalmış gibi konuşmasına şaşırılmış, hatta biraz bozulmuştu.

"Bak! Satürn de şurada. Yazın bazen yattığım yerden gördüğüm olur, halkalarını bile seçerim. Şu da Sirius, köpekyıldızı, en parlakları—"

O durmadan konuşurken Ora'nın aklına bir cümle geldi, Ada bayılırdı, S. Yizhar'ın "Geceyarısı Konvoyu" öyküsünden bir alıntı: *Birine gökteki yıldızları işaret ederken öbür elini omzuna koymazsan olmaz.* Bal gibi oluyordu işte.

Küçük kamplarını dağıttıktan sonra yola koyuldular. Kâbuslar gördüğü yerden biraz olsun uzaklaşmaktan memnundu Ora, buna ek olarak gökyüzünde beliren bir sürpriz keyfini yerine getirdi, güneş yavaşça birbirlerinden ayrılan, kavuşmuş iki elden çıkarcasına yükselmişti. Bütün günü, geceyi yolda geçirdik ama hâlâ beraberiz diye düşünüyordu. Fakat çok geçmeden ayaklarının külçe gibi ağırlaştığını hissetti, bütün vücudunu hafif bir ağrı sarmıştı.

Yorgunluktandı herhalde. İki gündür gözüne uyku girmemişti doğru dürüst. Belki de güneş çarpmıştı, önceki gün başına şapka takmamış, ayrıca yeterince su içmemişti. Yaz gribi olmasam bari, diyordu içinden. Ama ne gribe benziyordu ne de güneş çarpmasına. Farklı, alışkın olmadığı bir ağrıydı bu. İnatçı, sürekli ve yıpratıcıydı, bir saplandı mı içine et yiyen bakteri girmiş gibi hissediyordu.

Bir yıkıntının yakınlarında mola verip oturdular. Yapının bir bölümü hâlâ ayakta; geri kalanı yontulmuş taş yığınının dönmüştü. Ora gözlerini yumdu, derin derin soluk alıp şakaklarına, göğsüne, midesine masaj yaparak sakinleşmeye çalıştı. Sancısı da ıstırabı da artıyordu, kalbi kanatlanmış vücudunun her yerinde çarpıyor gibiydi, derken çektiği acının Ofer olduğunu fark etti.

Midesinde, kalbinde hissediyordu onu, karanlık ve huzursuz bir duygu seliydi. İçinde kıvrılıyor, yön değiştiriyor, dönüyordu, hiddeti ve çaresizliğiyle ürkütmüştü Ora'yı, afallamış inliyordu. Yedi yaşlarındayken oğlunun çektiği klostrofobi nöbetlerini düşündü. İlan'ın işyerine gittiklerinde binanın asansörü iki kat arasında kalmıştı. Ofer orada mahsur kaldıklarını anlayınca boğazı yırtılırcasına imdat diye bağırmaya başlamıştı, oradan çıkmak istediğini, ölmek istemediğini haykırıyordu. Ora onu sakinleştirmeye, kollarına almaya çalışsa da nafile çabalıyordu, Ofer kollarından kurtulmuş duvarlara, kapıya çarpıyor, sağı solu yumruklayarak sesi kısılana dek avazı çıktığıınca bağırıyordu, sonunda annesine de saldırmış, onu tekmeleyip yumruklamıştı. O dakikalarda yüzünün nasıl değiştiğini hiç unutmadı, iki oğlundan daha zeki, daha anlayışlı olanın o güleç, neşeli kabuğunun altında nasıl cılız ve kırılgan olduğunu fark edince yüreğinin sızladığını hatırlıyordu, çünkü Ofer'i daha zeki ve daha anlayışlı sanırdı; ayrıca İlan'ın aynı gün yarı şaka yarı ciddi sözleri de hiç çıkmamıştı aklından, askere yazıldığında Zırhlı Birlikler'e katılmayacağını öğrendik en azından, kendini bir tanka kapatamaz, demişti. Gelgelelim çoğu gibi bu kehanet de tutmamış, Ofer Zırhlı Birlikler'e katılmış, kendini bir tanka kapatmıştı ve hiç sorun çıkmamıştı, en azından onun için. Nebi Musa'da tankçı taburunun asker aileleri için hazırladığı gösteriden sonra Ofer'in ricasını kırmayıp bir tankın içine girdiğinde havasızlıktan bayılacak gibi olan Ora'ydı. Şimdi de oğlunu hissediyordu işte, asansörde kaldıkları gün nasıl dehşete kapılıp çıldırdığını hissettiyse öyle hissediyordu Ofer'i, etrafının kuşatıldığını, pusuya düşürüldüğünü, çıkış yolunun, soluyacak havasının kalmadığını seziyordu. Yerinden sıçrayarak

ayağa kalktı, Avram'ın başına dikildi. "Haydi, gidiyoruz." Avram anlamadı, daha yeni oturmuşlardı ama hiçbir şey sormadı. İyi de yapmıştı, sorsa ne söyleyebilirdi ki?

Hızlı adımlarla yürüyordu, sırt çantasının ağırlığını bile hissetmiyordu, Avram'ı unutmuştu sanki, adam sık sık seslenmek zorunda kalıyor, yavaşlayıp beklemesini söylüyordu. Ora için çok zordu, ona ayak uydurmak dayanılacak gibi değildi. Öğlene kadar bir an olsun durmayı reddetti. Avram isyan edip patikanın ortasına ya da bir ağacın altına uzandığında, sakinleşmek için etrafında dönüp durdu, güneş altında yürümeye devam ederek, bilerek kendini susattı. Fakat Ofer onu bir türlü rahat bırakmıyor, ritmik, can yakan sancılarla içinde kıvranıyordu, derken öğlene doğru sesini de duymaya başladı. Kulaklarına gelen konuşmaya benzemiyordu, vadideki bütün ezgiler oğlunun sesiyle birlikte yankılanıyordu: Uğultular, vızıltılar, cırcırböceklerinin cıvıltısı, Ora'nın kendi soluğu, Avram'ın homurdanmaları, tarlalardaki sulama düzenekleriyle uzakta çalışan traktörlerin hışırtısı ve bazen havada dönüp duran küçük uçakların vınıltısı. Sesi anlaşılacak kadar netti, hemen yanı başında, sözcükler olmaksızın onunla konuşur gibi, kelimeler tükenmiş, yalnızca sesi kalmıştı. Sesiyle annesine oyun oynuyordu, arada bir, özellikle heyecanlandığı zaman hafifçe tatlı tatlı kekelediği ş sesi bile duyuluyordu sanki. Ş...ş... Oğluna cevap verip konuşsa mı, yoksa elinden geldiğince duymazlıktan mı gelse, karar veremiyordu Ora. Beyt Zayit'teki evinden kapıyı çekip çıktığı andan itibaren çok iyi bildiği bir korku düşmüştü içine, Ofer'i düşündüğü zaman sezecekleri, hayal gücünün ona gösterecekleri ve beyninde ürettiği şeylerin oradan çıkıp oğlunun gözlerine, ellerine dolaşabileceği korkusuydu bu, hem de tam tetikte ve güçlü kuvvetli olması gereken bir anda.

Taktik değiştirdiğini bile hemen hissederdi Ora, önce kestirmeden *Anne* demeye başlamışken bir süre sonra *Anne*, *Anne* seslenişleri farklı tonlarda duyulur olmuştu. Yüz kereden sonra daha ileri yaşlarda ona vıdı vıdı ederken, gülücükler saçarken, sırlarını anlatırken, eteklerine yapışırken, *Anne*, *Anne* diye öfke-

lenip huysuzluk ederken, yaranmaya çalışırken, hayran gözlerle ahtapot gibi sarılırken, bir şey için ısrar edip dürterken, onunla birlikte gülerken, çocukluk yıllarının bitmeyen sabahlarında ona bakarak gözlerini açarken başkalaşmıştı: *Anne?*

Veya daha bebekken, altına bez bağlı, uyanık ve miniminnacık bir şeyken bile, utandıracak kadar sakın ve pişkin, içinde mutlaka alay da barındıran bakışlar atardı Ora'ya. Herhalde, neredeyse doğduğundan beri keskin ve kuşkulu bir açıyla birbirlerine doğru yaklaşmış gözlerinin biçiminden kaynaklanırdı – yani *kaynaklanıyor* bu.

Ayağı sendeleyince Ora kollarını öne uzatıp ileriye atıldı, görünmeyen bir eşekarısı bulutunun içinde yolunu bulmaya çalışan birine benziyordu. Oğlunun içinde bu derece canlı olmasında bir uğursuzluk vardı, telaşla sarsılıyordu. Korka korka kendine sordu, neden böyle yapıyor? Neden içimi yiyip kemiriyor? Bütün vücudu bir çift körük misali onun adını emiyor ve üflüyordu ama onu özlediği için değil, ortada hasret falan yoktu. Yüreğini dağlıyordu adeta, sağı solu pataklıyor, yumruklarını bedeninin duvarlarına vuruyordu. Koşulsuz olarak annesinin üstünde hak iddia ediyordu. Kendi bedeninden çıksın, benliğini sonsuza dek ona adasın, gece gündüz onu düşünsün, sürekli ondan bahsetsin, karşısına çıkana onu anlatsın diye tutturmuştu. Ağaçlara, kayalara, hatta devedikenlerine adını bağıra çağıra ve sessizce defalarca söylesin, bir dakika, bir saniye dahi onu unutmasın, onu hiç terk etmesin istiyordu, şimdi *var olmak* için annesine ihtiyacı vardı çünkü; bu sancılarla anlatmaya çalıştığının bu olduğunu ansızın anlamıştı Ora. Ölmemek için kendisine ihtiyacı olduğunu daha önce nasıl da fark etmemişti? Bir eli sancıyan belinde dururken şaşkın şaşkın nefes verdi. Bu kadar mıydı? Tıpkı dünyaya gelmek için annesine ihtiyaç duyduğu gibi miydi?

“Neyin var senin?” Avram nefes nefese yetişmişti ona. “İçine bir şey mi kaçtı?”

Ora yavaşça başını eğip usulca konuştu, “Avram, böyle devam edemem.”

“Nasıl?”

“Böyle sen istemeden... O adı bile senin yanında ağzıma alamıyorum.” Sonra boğazına tıkanan düğüm çözülürdü. “Dinle. Sessizlik beni öldürüyor, onu da öldürüyor, sen de kararını ver artık.”

“Hangi konuda?”

“Gerçekten burada yanımda mısın, değil misin?”

Avram bakışlarını uzaklaştırdı. Ora sessizce bekliyordu. Ofer’ın doğumundan beri Avram ile onun hakkında pek konuşmamışlardı. Buluştuklarında Ora ne zaman Ofer’den söz açmaya kalksa, hatta yalnızca adını bile söylese, Avram sinir bozucu bir sineği kovarcasına elini çabucak havaya savururdu. Her zaman Ofer’den koruması gerekirdi Avram’ı, bu acınası buluşmalarında öne sürdüğü koşul, aradığı güvence buydu. Ora dünyada Ofer diye biri yokmuş ve hiç olmamış gibi davranmak zorundaydı. Dişini sıkıyordu, bu hakareti, öfkeyi atlatmış sayılırdı, Avram’ın inkârını, itirazını kabul etmişti, ona dayattığı bütün mantıksız sınırlara zaman içerisinde alışmıştı, ne de olsa açıkça çizilmiş hudutların rahatlatıcı bir yanı vardı, yetkililer tamamen birbirinden ayrılırdı: Bir tarafta Avram, diğer tarafta Ora, geri kalan ne varsa ta ötedeydi. Son yıllarda işlerin böyle sürmesi dışında başka bir seçeneği düşünmenin bile kendisini tedirgin ettiğini biraz da utanarak keşfetmişti. Buna rağmen Avram kapıyı her kapadığında kendini fena halde aşağılanmış hisseder, Avram’ın hassas dengesinin Ofer karşısında, Ofer gerçeği karşısında ve hatta onun gözünde hayatının hatası olduğu su götürmeyen varlık karşısında anlaşılması zor bir savunma mekanizmasına dönüşüverdiğini hatırlamak zorunda kalırdı. Ama diğer yandan, iki gündür kafasını karıştıran, aklını başından alan keşfine ne demeli? Avram’ın yatak odasında, hemen başucundaki duvarda üzerleri çizilmiş çentikler görmüştü, Ofer’ın orduda geçen yıllarının çetelesiydi bunlar. Üç koca yıl boyunca bini aşkın çentik atmıştı, her çizgi bir güne denk geliyordu, akşam olduğunda o günün çentiğine yatay bir çizik çekmişti. Öyleyse bu iki tutumu nasıl bağdaştıracak,

hangisine inanacaktı şimdi? Hayatının hatasına mı, geri saymasına mı?

“Dinle, düşünüyordum da—”

“Ora, şimdi sırası değil.”

“Ne zaman sırası? Ne zaman?”

Avram hızla önüne dönüp çabucak ilerlemeye başladı. Nefret ediyordu Ora ondan, iğreniyordu, acıyordu, sıkıntılı günlerinde ona yardım edebileceğine ya da yanında olacağına inanmasının ne büyük bir aptallık olduğunu anlamıştı. Ne kadar da marazi, hatta sadistçe bir fikirdi, onu böyle meşakkatli bir yolculuğa çıkarmak, yirmi bir yıllık kopukluk ve ayrılıktan sonra ansızın Ofer hakkında bir şeyler duymak isteyeceğini düşünmek. Sabahleyin onu Tel Aviv’e giden ilk otobüse bindirmeye yemin etti içinden, bu andan itibaren Ofer ile ilgili tek söz etmeyecekti.

Akşam olunca oğlunun acısı iyice sardı içini, çadırına kapanıp sessiz hıçkırıklarla gizlice, gürültü çıkarmamaya çalışarak ağladı. Ona doğum sancısı gibi gelen kasılmalar sıklaşıyor, bıçak gibi saplanıyor, allak bullak eden dinmeyen bir acıya dönüşüyordu, eğer böyle devam ederse acilen hastaneye kaldırılması gerekcekti. İyi de oraya gittiğinde ne anlatacaktı? Üstelik doktor da Ora’yı evine dönüp *onları* beklemesi için ikna etmeye çalışmayacak mıydı?

Avram kendi çadırından duyuyordu onun sesini, uyku ilacı almamaya karar vermişti, kız arkadaşı Neta’nın haplarına da dokunmayacaktı, çünkü gece Ora’nın ona ihtiyacı olabilirdi. Ama nasıl yardım edebilirdi? Gözleri açık, kollarını göğsüne kavuşturmuş, ellerini koltukaltlarına sıkıştırmış kıpırdamadan yatıyordu. Hiç hareketsiz saatlerce yatabilirdi öylece, Ora’nın hıçkırıklarını, tekdüze uzun iniltilerini duyuyordu. Mısır’dayken Abbasiye Cezaevi’nde kısa boylu, zayıf, yedek ordu mensubu, Koçin Yahudilerinden Kudüslü bir adam vardı. Gündüz işkence görmemiş olsa bile her gece saatlerce ağlardı. Onun yüzünden herkes aklını kaçıracaktı neredeyse. Mısırlı gardiyanlar bile dayanamazdı ama Koçin Yahudisi susmak bilmezdi. Bir gün ikisi birlikte koridor-

da durmuş sorguya götürülmeyi beklerlerken, Avram bir yolunu bulup başlarına çuvallar geçirilmiş olmasına rağmen onunla konuşmayı başarmıştı. Adam kız arkadaşını kışkırdığı için gözyaşı döktüğünü anlatmıştı, çünkü sezgileri ona kızın kendisine sadık kalmadığını söylüyordu. Eskiden beri onun ağabeyine âşık kız, şu anda ne yapıyor acaba sorularına verdiği hayali cevaplar yiyip kemiriyordu Koçin Yahudisini. Bir deri bir kemik kalmış bu adama garip bir saygı duymuştu Avram. Yaşadığı esaret cehenneminin ortasında ne Mısırlılarla ne de uyguladıkları işkencelerle ilişkili olan kendi yürek acısına bağlı kalabiliyordu.

Usulca çadırından çıkan Avram, onu duyamayacağı bir noktaya gelene dek yürüdü, bir çitlembiğin altına oturup kafasını toplamaya çalıştı. Gün boyu yanında Ora varken hiçbir şey düşünememişti. Şimdi sıra zavallı ve ödlele tavırlarını suçlayan iddianameyi yazmaya gelmişti. Parmaklarını yüzüne, alnına ve yanaklarına bastırarak hafifçe inledi: “Yardım et ona, seni alçak, seni hain.” Edemeyeceğini biliyordu oysa, ağzı nefretle çarpıldı.

Ne zaman dürüstçe kendini düşünse, neden hâlâ sağ olduğunu aklı almazdı bir türlü. Hayat neden onu tutmaya, muhafaza etmeye karar vermişti acaba? Hayat açısından bu ısrarcı, bu kadar inatçı çabayı haklı gösteren ne vardı onda, belki de intikam alıyordu Avram’dan?

Gözlerini kapatıp hayaline bir erkek çocuk getirmeye çalıştı. Herhangi bir çocuk. Son zamanlarda, Ofer’in terhis tarihi yaklaştıkça, çalıştığı lokantada veya caddede tam onun yaşında bir delikanlı seçerek çaktırmadan gözler, hatta bazen peşine düşüp bir iki sokak takip eder, onun gözüne her şeyin nasıl göründüğünü hayal etmeye çalışırdı. Bunun gibi sanrılara, Ofer-sanma oyunlarına ve gölgelere giderek daha çok kaptırmıştı kendini.

Zifirî gece karanlığı sarıyordu şimdi etrafı. Tatlı esinti sessizce üzerini yalayıp geçerken toprakta oluk gibi izler bırakıyordu. Arada bir büyükçe bir kuş ötüyor, sesi yakından geliyordu. Ora da çadırın içindeyken hissetmişti. Sanki teninde bir şey çırpınıyordu, kulak kabarttı. Binlerce turna kapkaranlık gökyüzünde

kuzeye doğru yol alıyordu, ama hiçbirisi ne görüyordu ne biliyordu bunu. Uzunca bir süre görünmez hışırtılar duyuldu, sanki deniz kabuklarıyla kaplı kumsala dalgalar vuruyordu. Avram gözlerini açmadan ağaca yaslandı, hayalinde İlan'ın gençliğine benzeyen Ofer'i arkasını dönmüş sıvışıp uzaklaşırken görüyordu. Nedense ansızın İlan çıkmıştı ortaya. Yarım adım önde, babasıyla yaşamak zorunda olduğu iğrenç askeri üssün patikalarında ona rehberlik ediyor, taş kulübelerdeki beyaz duvar yazılarını görmezden geliyordu. Daha sonra genç Ora'nın erkek halini hayalinde canlandırmayı denedi Avram, fakat gözünün önüne yalnızca uzun boylu, beyaz tenli, omuzlarına dökülen kıvrıkcık kızıl saçlarıyla bizzat Ora geliyordu. Acaba annesinin eskiden olduğu gibi Ofer de kızıl mıydı, hoş Ora'da bir tutam kızıl dahi kalmamıştı, o başka ama şimdi, Ofer'i tamamen mantıklı bir olasılıkla ilk defa kızıl saçlarla gözünün önüne getirmesine kendi de şaşıtı. Üstelik ilk kez böyle hayallere kapılmaya cesaret etmesi daha şaşırtıcıydı. Derken bir anda Ofer'in kendine benzeyen hayali yıldırım misali gözünün önünden geçmeye başladı; yirmi bir, on yedi ve on dört yaşındaki Avram. Birdenbire geçirdiği çeşitli yaş dönemleri arasında dolaşmaya başlamıştı, yuvarlak, kırmızı yanaklı, ıslıl ıslıl bir yüz, hep tetikte ve hevesli, ama yalnızca Ora için diye düşündü heyecanla, adeta yakaran bir sadakatle, sadece onun için. Yıllardır hissetmediği kadar çevik, atik bir cüce gibi hissediyordu kendini, kafasındaki karmakarışık saçlardan gelen parlak bir alev, pis bir göz kırpışın ışıltısı, sonra bozuk bir yay onu havaya fırlatmışçasına geri püskürtüldü, görüntüden çıkarıldı, kendinden uzaklaştı. Soluk soluğa kalmıştı, kan ter içindeydi, birkaç dakika boyunca kalbi ağzından fırlayacaktı neredeyse, yasak hayallerin içinde yuvarlanan bir delikanlı, bir çocuk kadar heyecanlanmıştı.

Kulak kabarttı: Çıt çıkmıyordu. Sonunda Ora uykuya dalmış, azabından kurtulmuş olmalıydı. Onunla İlan arasında neler yaşanmış olabileceğine kafa yordu. Açıkça İlan'ın hatası dememişti Ora. Bunu reddetmişti aslında. Belki de başka birine âşık olan

kendisiydi. Başka bir erkekle mi birlikteydi? Öyleyse, neden bu-
raya yalnız gelmişti, neden onu çağırmişti yanına?

Çocuklar artık büyüdüler demişti; oğlanlar kimin yanında kalacaklarına karar verecek yaşa geldiler artık. Fakat dudakla-
rının titrediği gözünden kaçmamıştı, yalan söylediğinin farkın-
daydı, ancak nedenini çözemiyordu. “Aileler bana göre türev-in-
tegral hesabına benzer,” derdi bazen Neta’ya. Çok fazla değişken,
bir sürü parantez, sonuçların kuvvetlerle çarpımı, bunlar her şeyi
zora sokar. Kız ne zaman bu konuyu gündeme getirse böyle ho-
murdanırdı Avram. Bir de gece gündüz her dakika, hatta düş-
lerde bile ailenin her bir üyesiyle *ilişki içinde* olma gereğinin hiç
bitmemesi söz konusuydu. Ama Neta suratını asıp kenara çeki-
lince onu neşelendirmeye çalışırdı: “Sürekli elektroşoka maruz
kalmak gibidir ya da sonu gelmek bilmeyen gök gürültülü sağa-
nağa tutulmaya benzer. Senin istediğin bu mu?”

On üç yıldır Neta’ya anlatmaktan dilinde tüy bitmişti, genç-
liğini, geleceğini, güzelliğini vaktini benimle geçirerek heba
ediyorsun, ben sana köstek oluyorum, yolunu kapatıyorum.
Avram’dan on yedi yaş küçüktü. “Küçük kızım,” derdi ona, kâh
sevgiyle kâh kederle. “Sen on yaşındayken,” diye hatırlatmaktan
tuhaf bir keyif alırdı, “ben öleli çoktan beş yıl olmuştu.” Neta di-
renirdi, “Haydi ölüyü diriltelim öyleyse, zamana kafa tutalım.”

Yaş bahanesine sığınarak defalarca kaçmıştı ondan. “Sen
benden daha olgunsun,” derdi. Neta çok çocuk istiyordu, Avram
ise buna dehşetle gülerek tepki gösteriyordu: “Bir tane yetmez
mi? İlle çok mu olacak?” Kızın şeytanca bakan kısık gözleri pa-
rıldardı: “Peki bir tane olsun, Ibsen, Ionesco ve Jean Cocteau da
aynı *çocukt*.”

Son günlerde kızın aklına girmeyi başarmış görünüyordu,
çünkü epeydir ortalarda görünmemiş, hatta birkaç haftadır ara-
mamıştı bile. Nerelerde acaba diye mırıldandı kendi duyacağı bir
sesle, sonra ayağa kalktı.

Bazen, yaptığı acayip işlerden eline biraz para geçtiğinde kal-
kar, giderdi. Neta’dan önce Avram hissedirdi o anın geldiğini:

Gözbebeklerinin etrafını bulanık bir merak sarar, içinde kaybolduğu gizli bir tartışma yaşırdı, işte o zaman seyahat vakti geldi demekti. Seçtiği ülkelerin isimleri bile ürkütürdü Avram'ı: Gürcistan, Moğolistan, Tacikistan. Gece yarısı o yatmaya hazırlanırken henüz gündüzü yaşayan Marakeş ya da Monrovia'dan telefon ederdi, "Bak, şimdi," derdi Avram, "her şey bir yana şu anda ben-den üç saat daha gençsin." Neta da düş misali acayip bir neşeyle tüylerini diken diken eden deneyimlerini sıralardı bir bir.

Ağacın çevresinde dolanmaya başladı. Düşünmeye çalışıyordu, sonunda ondan en son ne zaman haber aldığını sordu kendine, en az üç hafta geçmişti üzerinden. Yoksa daha mı fazla? Belki de ortalarda görünmeyeli bir ay olmuştu. Ya kendine bir şey yaptıysa? Eli ayağı buz kesti, Jaffa'da oturduğu apartmanın çatı katını çevreleyen tırabzanlarda merdivenle dans ettiğini hatırlıyordu, bu alanda sergilediği performansın günlerdir içini kemirdiğinin farkındaydı Avram, başına bir şey geleceği korkusu ona duyduğu güvenle başa baş giderdi. Ofer'in terhis olacağı günü iple çekmenin sinirlerini iyice harap edip zihnini tamamen bulandırdığına, hatta ona kızı dahi unutturduğuna karar vermişti sonunda.

Ağacın etrafını dört dönmeyi hızlandırarak bir daha hesapladı. Lokanta tadilata gireli bir ay olmuştu. Aşağı yukarı o günden beri uğramamıştı kız. O gün bu gündür ne gördüm ne haber aldım ondan. Bunca zamandır ben ne yapıyordum? Kumsalda uzun yürüyüşlere çıktığını hatırladı. Dilenciler. Balıkçılar. Kafasını duvara vurarak bastırdığı özlem dalgaları. Alışkın olmadığı ölçülerde içip alkol duvarını aşmak. Kâbuslar. Akşamın sekizinde çiftler çiftler almaya başladığı uyku ilaçları. Baş ağrılarıyla uyan-dığı sabahlar. Bazen Miles Davis, bazen Mantovani ya da Django Reinhardt, ama günlerce sabahtan akşama kadar hep aynı albümü dinlemek. Hurda, iş aletleri, paslı motorlar, eski anahtarlar arayarak Jaffa'nın çöplüklerini deşelediği saatler. Az da olsa makul bir gelir getiren geçici işler de yapmıştı. Haftanın iki günü Rişon LeTsiyon'daki bir fakültenin kütüphanesinde rafa kitap

yerleştirmişti. Ara sıra ilaç ve kozmetik şirketlerine kobay olmuştu. Onun boyunu ve kilosunu lp en ince ayrıntısına dek kayda geçiren, çeşitli belgeler imzalattıktan sonra nihayet eline kahve ve rek alabileceği bir yiyecek fişi tutuşturan arkadaş canlısı, nazik bilimciler ve laboratuvar teknisyenlerinin önünde parlak renkli haplardan ier, belki daha sonra hep kullanılacak, belki de hiç kullanılmayacak kremleri cildine sürerdi. Hakkında tutulan raporlara araştırmacıların akıllarına dahi getirmediikleri fiziksel ve duygusal yan etkiler gösterdiği yazılırdı.

Geçen hafta, Ofer'in terhis tarihi yaklaştıkaa, evden dışarı adımıını atmaz olmuştu. İnsanlarla konuşmayı kesti. Telefona cevap vermedi. Ağzına tek lokma koymadı. Dünyada işgal ettiği yeri mümkün olduğunca asgariye indirgemesi gerektiğini düşünüyordu. Koltuğundan nadiren kalktı. İyice küçülmüş, oturduğu yerde bekliyordu. Ayağa kalkıp yaşadığı apartman katında gezindiği zaman hızlı hareketler yapmamaya çalıştı, böylelikle Ofer'in şimdi bağlı olduğu pamuk ipliğinin kopmayacağına, zedelenmeyeceğine inanmıştı. Ofer'in terhis olduğunu düşündüğü son gün telefonun başında oturmuş, kımıldamadan Ora'nın arayıp bitti demesini beklemişti. Ne var ki Ora aramayınca eli ayağı donmuştu, giderek buz kesiyordu, kötü bir şeyler olduğunu biliyordu. Saatler geçmiş, karanlık kmş, şu anda aramazsa bir daha asla buradan kımıldayamam diye düşünür olmuştu. Takati kesilmek üzereyken bütün gücünü toplayıp Ora'nın numarasını çevirdi, olup biteni öğrendikten sonra taş kestiğini hissetti.

“İyi de koca bir aydır ben neredeydim?” diye inlerken kendi sesinden irkildi.

Koşar adım Ora'nın yanına seğirtti, tam da onun Avram diye seslendiği anda.

Paltosuna sarınmış oturuyordu Ora. “Ne zaman kalktın?”

“Bilmem, epey oldu.”

“Nereye gittin?”

“Hiçbir yere, biraz yürüdüm işte.”

“Ağlamam seni rahatsız etti mi?”

“Yo, sorun değil. Ağlayabilirsin.”

Usulca şafak söküyordu. Konuşmadan oturup gecenin karanlığından soyulmasını seyre koyuldular.

“Dinle,” dedi Ora, “izin ver de lafımı bitireyim. Böyle devam edemem.”

“Nasıl?”

“Sen hiçbir şey söylemezken.”

“Aslında çok konuşkanımdır.” Zoraki bir kahkaha patlattı Avram.

Ora soğuk bir espriyle karşılık verdi, “Evet, böyle devam edersen sesin kısılacak. Ama ben onun hakkında konuşmama bile izin vermemene artık dayanamıyorum.”

Avram yine mi aynı mesele dercesine bir hareket yaptı. Ora yavaşça soluk aldıktan sonra konuşmaya başladı. “Bak, benimle birlikte olmanın senin için zor olduğunu biliyorum, bu beni de deli ediyor. Tek başıma olmamdan çok daha kötü. Yalnızken hiç olmazsa kendi kendime yüksek sesle konuşabilirim, ondan bahsedebilirim ama şimdi bunu bile yapamıyorum, çünkü sen buradasın. Düşünüyordum da, şey—” Sözüünü kesip parmak uçlarını incelemeye başladı; başka seçeneği kalmamıştı. “Az sonra anayola çıktığımızda Kiryat Şimona’ya giden bir araba bulmaya çalışalım, sen oradan Tel Aviv otobüsüne binersin, ben de burada kalıp yoluma devam ederim. Ne diyorsun? Tek başına eve dönebilir misin?”

“Her şeyi yapabilirim. Bana sakat muamelesi çekme.”

“Öyle demedim.”

“Sakat değilim ben.”

“Biliyorum.”

“Yapamayacağım hiçbir şey yok,” diye tekrarladı Avram kızgınlıkla. “Yalnızca yapmak *istemediğim* şeyler var.”

Mesela Ofer ile ilgili bana yardım etmeyi istememek gibi, diye düşündü Ora.

“Peki sen nasıl idare edeceksin buralarda tek başına?”

“Merak etme, üstesinden gelirim. Yürürüm işte. Aslında fazla yürümeme de gerek yok. Bir tarladan diğerine, sonra gerisingeri dönsem bile olur, dün ya da önceki gün yaptığımız gibi. Benim için önemli olan nerede olduğum değil, nerede olmadığım, anlıyor musun?”

Avram pofurdadı, “Anlıyor muyum?”

“İkimiz için de en iyisi bu,” dedi Ora kararsız ama üzgün bir sesle ve ondan cevap gelmeyince devam etti. “Sen vazgeçeceğimi, yani ondan bahsetmeden yapabileceğimi sanıyor olabilirsin, fakat yapamam. Artık kendimi tutamam, ona güç vermem gerek, bana ihtiyacı var, hissediyorum. Ama sana kızmıyorum.”

Avram başını öne eğdi. Kımıldama, dedi içinden, bırak konuşsun, sözünü kesme.

“Bunun nedeni sadece senin hafızan değil.”

Şaşkın bir bakış attı Ora’ya.

“Biliyorsun, nasıl olsa her şeyi hatırlayacaksın, bense son zamanlarda balık hafızalıyım. Benimle gelmeni istememin nedeni bu değildi.”

Avram’ın çenesi neredeyse göğsüne degecekti, kamburunu çıkarmış, iki büklüm duruyordu.

“Gelmeni istedim, çünkü seninle ondan konuşmak, sana onu anlatmak istiyordum, böylece eğer başına bir şey gelirse—”

Avram kollarını göğsünde kavuşturmuştu, elleri çaprazlamasına sırtına doğru gömülüydü adeta. Hareket etme. Kaçma. Bırak döksün içini.

“İnan bana, bütün bunları ben de düşünmezdim daha önce.” Burnu tıkanmışçasına boğuk sesle konuşuyordu. “Beni tanırsın, hiçbir şeyi planlamadım. Sen aradığın zaman aklımda bile yoktun, doğrusunu istersen o gün onca şey yaşanırken sen aklıma bile gelmemiştin. Gel gör ki sen telefon edince, sesini duyduğumda, bilmiyorum, birdenbire seninle birlikte olmak istediğimi hissettim, anlıyor musun? Başkasıyla değil seninle.” Ora konuştuğu daha dik oturuyor, gözleri daha keskin görüyordu, sonunda gizli bir şifreyi kırmıştı sanki. “Sonra bunu beraber yapmamız

gerektiğini düşündüm, nasıl desem bilmem ki Avram”—Sesi çattallaşmasın, sözleri net anlaşılsın diye uğraşıyordu Ora. Sesinin titremesini istemiyordu. Hafifçe bile. Kendine sık sık gözyaşlarına boğulmasına İlan ile oğlanların nasıl da ifrit olduğunu hatırlatıyordu. “Çünkü, doğrusunu istersen, biz onun annesi ve babasıyız,” dedi usulca. “Eğer biz, birlikte, yani ana babaların yaptığını biz yapmazsak—”

Sustu. Avram kollarını iyice gerip öne doğru uzatmıştı, etini karıncalar ısırıyormuş gibi bütün vücudu sarsılıyordu. Ora’nın gözü üstündeydi, birkaç kere başını iki yana salladı.

“Pekâlâ.” İç çekti, ayağa kalkmaya yeltendi. “Daha başka ne... Ben aptalım, nasıl oldu da senin bana—”

“Hayır,” diye susturdu onu Avram, elini koluna koydu, sonra çekti. “Aslında düşünüyordum da... Ne dersin... Belki bir gün daha kalabiliriz, bir gün, ne fark eder, sonrasına bakarız.”

“Nesine bakacağız?”

“Bilmem. Bak, hiç görüldüğü gibi değil, biliyorsun, acı çekiyor gibi görünmüyorum, değil mi? Senin dediğin gibi değil işte.” Zorla yutkundu. “Ama bu konuda, onunla ilgili bana baskı yaptığın zaman...”

“Ofer ile ilgili. En azından bu kadarını söyle.”

Avram hiçbir şey demedi.

“Adını bile ağzına alamıyorsun!”

Avram kollarını iki yanına düşürdü.

Ora şaşkına dönmüş bir halde gözlüklerini çıkardı, saplarını katladı, sırt çantasının cebine soktu. Şakaklarını ovuşturdu, ellerini bir süre alnından indirmede, uzaktan gelen bir sese kulak vermişti. Sonra aniden kendini yere attı, elleriyle toprağı kazmaya, topak topak çamur ve taş çıkarmaya, bitkileri koparıp fırlatmaya başladı. Beklenmedik bir çeviklikle yerinden fırlayan Avram durmuş, gergin bakışlarla onu seyrediyordu. Fakat Ora onu görmüyordu sanki. Yerden kalktı, bu kez topuklarını toprağı vuruyordu. Toz toprak havada uçuşurken arada Avram’ın suratına da çarpıyordu ama yerinden kımıldamadı. Dudaklarını büzmüş,

haşin bakışlarını bir noktaya dikmişti. Ora diz çöktü, yerden sivri bir taş çıkarıp vurmaya onunla devam etti. Hızla şiddetli darbe-ler indirirken bir yandan da alt dudağını ısırıyordu. Hassas yüzü bir anda kıpkırmızı kesilmişti. Avram eğilip karşısında diz çöktü, gözlerini ondan çekmiyordu. Yarışa başlamak üzere olan bir atlet misali parmaklarını gerip elini toprağa dayadı.

Yerdeki çukur gitgide derinleşip genişledi. Taşı tutan beyaz kol kalkıyor, hiç durmadan bir daha iniyordu. Avram şaşkınlıkla başını bir yana eğmiş, köpeğe benzemişti bu haliyle. Ora durdu. Kollarına abandı, yarılmış, çatlak toprağa baktı, sanki gördük-lerine bir anlam veremiyordu, hemen arkasından hışımla taşı yeniden toprağa saplamaya koyuldu. Gayret sarf ettikçe öfkesin-den inliyordu. Ensesi kızarmış, terden sırılsıklamdı, ince gömleği gövdesine yapışmıştı.

Avram çekinerek fısıldadı, “Ora, ne yapıyorsun?”

Toprağı kazmayı bıraktı, daha büyük bir taş parçası bulmak için çevresine bakındı. Alnına düşen perçemleri kenara çekerek terini sildi. Kazdığı çukur yumurta biçiminde ve küçüktü. Dizle-rinin üstüne oturup taşı iki eliyle kavradı, olanca gücüyle vurdu. Her darbede başı öne doğru sallanıyor, her darbede inliyordu. Avuçları patlamaya başlamıştı. Avram dehşet içinde seyretti, de-risi sıyrılmış parmaklarından gözlerini alamıyordu. Ora’nın gücü kesileceğe benzemiyordu hiç. Tam tersine: Hızını almıştı iyice, vuruyor, inliyordu, derken taşı fırlatıp elleriyle devam etti. İri-li ufaklı taşlar çıkınca onları sağa sola savuruyordu, avuç avuç çamur parçaları bacaklarının arasından, başının üstünden aşağı dökülüyordu. Avram’ın yüzü gerilmiş, sarkmış, gözleri pörtle-mişti. Gelgelelim Ora görmüyordu. Orada olduğunu unutmuştu sanki. Alnıyla yanakları toprak içindeydi. Güzelim kaşlarını yay gibi toz tabakası örtüyor, ağız çevresine yol yol pislik akıyordu. Önünde beliren küçük krateri havadan karışla ölçtü. Temizledi, tavaya hamur yayar gibi özenle tabanını düzeltti. “Ora, hayır,” diye avucuyla kapattığı dudaklarının arasından fısıldadı Avram, ne yapmak üzere olduğunu bilmesine rağmen korkuyla irkilmiş-

ti. Üç çevik adımda Ora çukurun dibine uzandı ve ağzını açarak yüzünü toprağa gömdü.

Bir şeyler söylüyordu, ancak dediklerinden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Başının iki yanında yere bastırıldığı avuçları çekirgenin ayaklarına benziyordu. Toza toprağa bulanmış kısacık saçları ensesinde sağa sola uçuşuyordu. Sesi boğuk, kırık bir ağıt gibi çıkıyordu, yargıcın karşısında yalvaran biriydi sanki. Gel gör ki zalim, taş kalpli bir yargıçtı bu, Avram onun ödleğ olduğunu düşünüyordu, tıpkı kendi gibi. Arada bir Ora başını yukarı kaldırıp hava almak için ağzını açıyordu ama ne ona bakıyordu ne de başka bir şey görüyordu, sonra da yüzünü tekrar gömüyordu toprağa. Sabah sinekleri ter kokusuna üşüşmüştü. Leş gibi olmuş eşofmanın altındaki bacaklarını sık sık oynatıp kıpırdatıyordu; bütün vücudu gergin, kaskatıydı, toprağın üstündeki Avram bir aşağı bir yukarı volta atmakla meşguldü.

Hula Vadisi ayaklarının altında altın sarısına boyanmış, güneş ışığıyla dolmuştu. Balık çiftlikleri ışıldıyor, şeftali ağaçları pembe tomurcuklar açıyordu. Ora yüzükoyun yatmış, yerkürenin karnına bir hikâye anlatırken toprak topakları diline geliyordu, damağının asla tatlanmayacağını, sonsuza dek yavan ve kumlu kalacağını biliyordu. Dişlerinin arasına toprak dolmuş, diline damağına yapışmış, çamur olup sıvaşmıştı. Burnundan sümükler akıyor, gözleri sulanıyordu, nefessiz kaldı, öğürüyordu, yere bastırıldığı ellerini kaldırıp başına vurmaya başladı, aklından geçenler çivi gibi iyice derine saplanıyordu: Bu gerekiyordu, neye benzediğini bilmesi gerekiyordu. Ofer daha bebekken, onun için hazırladığı her mamayı fazla sıcak ya da fazla tuzlu olmasın diye önce o tadardı. Tepesinde duran Avram hızla soluk alıp veriyor, kıpır kıpır yerinde duramıyor, bir yandan da sımsıkı yumruklarını ağzına götürüp dalgın dalgın parmak boğumlarını ısıırıyordu. Ora'yı kavradığı gibi oradan çıkarmak isterdi aslında, fakat dokunmaya cesaret edemiyordu bir türlü. Başından aşağı dökölüp gözlerine dolan toprağın tadının nasıl olduğunu, burun deliklerini nasıl tıkadığını, insanın boğazına nasıl battığını gayet iyi

biliyordu: Adamlardan birinin, kara sakallı olanın elinde kürek vardı, öbürü çukur kazılırken biriken öbekten avuçladığı toprağı atmak için ellerini kullanmıştı. Avram kendi kazmıştı çukuru, elleri su toplamıştı. Çoraplarını ellerine geçirmek için izin istemişti adamlardan. Kahkahalarla gülerek olmaz demişlerdi. Bir saatten fazla olmuştu kazmaya başlayalı, ama hâlâ yapacaklarına inanamıyordu. Üçtür kendi mezarını kazdırıyorlardı ona, derken son dakikada alay ederek hücrelerine post alıyorlardı. Ama bu defa, ellerini arkadan bağlayıp ayaklarına pranga geçirdikten, onu iterek içeri tıkıp kımıldamadan yatmasını söyledikten sonra bile inanmamıştı. Belki de bunun nedeni düşük rütbeli askerler, fellah olmalarıydı; *zabit*, yani subay yoktu yanlarında, Avram tek başlarına böyle bir işe kalkışmayacaklarını umut ediyordu hâlâ. Avuçla üstüne toprak atmaya başladıkları zaman bile inanmıyordu. Önce bacıklarını gömdüler, usulca, tuhaf bir itinayla; arkasından kalçalarına, midesine, göğsüne toprak yığdılar. Avram debeleniyor, başını havaya dikeyiyor, onlara dur emrini verecek olan *zabit* gelsin diye dört gözle bekliyordu, ta ki yüzüne, alnına, gözkapaklarına ilk avuç toprak atılana dek. Suratına tokat gibi pat diye çarpan o afallatıcı darbeyi, gözlerindeki batmayı, kulaklarının arkasından aşağı dökülen taş parçacıklarını hiç unutmadı. Bunun başka bir gösteri, işkencenin başka bir sahnesi olmayabileceği, bu defa dediklerini gerçekten yapacakları, onu diri diri gömecekleri işte o zaman kafasına dank etmiş ve soğuk terler dökerken yüreği sıkışmış, kalbi zehir pompalamaya başlamıştı: Vakit daralıyor, vaktin kalmadı, bir dakika sonra ortadan kalkacaksın, yok olacaksın. Gözlerinden, burnundan kan fışkırdı, ağır, gitgide ağırlaşan öbek öbek toprağın altında kıvranıyordu, çamurun içinde nefes almak için ağzı yırtılırcasına açılmıştı, genzine ve ciğerlerine çamur dolmuştu, ayak parmakları hava alma çabasıyla geriliyordu, gözleri yuvalarından fırlamıştı. Bütün bunlar olurken ansızın, yavaş yavaş sürünen yarı saydam bir kurtçuk, dertli küçük bir düşünce kurdu misali yabancı bir ülkede yabancılardan suratına toprak atarak onu diri diri gömdüklerini,

gözlerini ve ağzını çamurla doldurarak onu öldürdüklerini fark etti. Hata yapıyorsunuz diye haykırmak istedi, beni tanımıyorsunuz bile, homurdanıp debelenerek gözlerini açmaya, bir şeyler görmeye, biraz daha ışık, gökyüzü, beton duvar, hatta zalimce sırtan suratlar bile olsa insan yüzleri görmeye çalışıyordu. Birden tepesinde, yan tarafta birinin resmini çektiğini gördü, elinde fotoğraf makinesi olan bir adam vardı orada, zabitti bu, kısa boylu, zayıf Mısırlı bir subaydı, kocaman siyah bir makineydi elindeki, Avram'ın ölümünü özenle kaydediyordu, belki hatıra olarak evde karısıyla çocuklarına gösterecekti. İşte o zaman terk etmişti Avram hayatı, tam da o an bırakmıştı yaşamayı. Üç gün üç gece kaleye kapatıldığında pes etmemişti oysa; ne Mısırlı asker onu saklandığı yerden çekip çıkardığında ne askerler onu kamyona bindirip canını alasıya yumruklarıyla, postallarıyla, dipçiklerle patakladıklarında, ne yolda giderken Mısırlı fellahlar kamyona saldırıp onu linç etmek istediklerinde, ne de ağzına tek lokma yemek, bir yudum su koymadan, gözüne uyku girmeden güneşin altında saatlerce ayakta tutulduğu, sadece dik durmasına olanak verecek kadar daracık bir hücreye kapatıldığı, el ve ayak parmaklarından tırnakları birer birer çekildiği, elleri bağlı tavandan aşağı sarkıtıldığı, tabanları coplanıp testislerine, meme uçlarına, diline elektrik verildiği, ırzına geçildiği günler, geceler boyu süren sorgu ve işkence sırasında. Bunları yaşarken daima tutunacak bir şey bulmuştu. Merhametli gardiyanın çorbasına gizlice koyduğu yarım patates, bazen tanyeri ağarırken cıvıltısını duyduğu ya da hayal ettiği bir kuş, iki küçük çocuğun, muhtemelen cezaevi komutanının çocuklarının babalarını görmeye geldiklerinde öğlene kadar avluda gevezelik edip oyun oynarkenki neşeli bağırışları; hepsinden önemlisi savaş patlak verene kadar Sina'da görevdeyken yazdığı, karmaşık bir olay örgüsü ve çok sayıda karakter barındıran skeç vardı. Esir alınmadan önce aklına hiç gelmemiş ikinci bir olay kurgulamıştı kafasında, işte onu defalarca kurtaran bu olmuştu. Terk edilmiş bir bebek bulan kimsesiz iki çocuğun hikâyesiydi, kendisi hapisteyken hayali karakterlerin gerçek

insanlar gibi, hatta Ora ile İlan gibi solup gitmediğini fark etmişti şaşkınlıkla, yaşayan insanları düşünmek tahammül edilmezdi belki, en basitinden yaşama isteğinden geriye kalan ne varsa onu da ezip geçiyordu, öte yandan öyküsüne kafa yormak damarlarının beynine kan pompalamasını sağlıyordu. Gelgelelim hapishanenin dikenli tellerle çevrili beton duvarının hemen bitişiğindeki o sevimsiz avluda, avurtları çökmüş subayın tam da o sırada bir adım daha yaklaşp o tamamen toprakla örtülmeden, büsbütün toprak altında kalmadan önce son anlarını kaydetmeye devam ettiği o yerde, bu yaşananlara olanak tanıyan, diri diri gömülen birinin başında durmuş fotoğraflarının çekildiği bir dünyada artık yaşamak istemediğine karar vermişti. İşte o zaman hayata tutunmayı bırakmış, o zaman ölmüştü.

Ora'nın başında bir ileri bir geri yürüyüp homurdanıp haykırarak, çenesiyle sakalını çekiştirirken içinde fısıldayan tiz bir ses duyuyordu: Şu kadına bak, toprağın altına girebilir, hiç korkusu yok.

Aslında biraz sakinleşmişti Ora, toprağın karnında nasıl nefes alınacağını öğrenmişe benziyordu. Başını yerden yere vurmayı, toprağı pataklamayı kesmişti artık. Kımıldamadan yatıyor, bir yandan da aklına gelenleri usul usul toprağı anlatıyordu, saçma sapan şeyler, eften püften, ancak kız arkadaşına ya da iyi bir komşuna anlatacağın türden. “Daha küçücüktü, bir yaşına yeni basmıştı, belki de basmamıştı, ona yedirdiğim her şeyin, yaptığım her yemeğın göze hoş görünmesine dikkat ederdim, çünkü onun için her şey güzel olsun istiyordum. Yalnızca tatlarına değil renklerine, renk uyumlarına da özen gösterirdim, böylece bakması da zevkli olacaktı.” Derken sustu Ora. Ne yapıyorum ben diye düşündü. Toprağı oğlumu anlatıyorum. Sonra dehşet içinde farkına vardı: Yoksa toprağı onu alacağı güne mi hazırlıyorum, ona nasıl bakacağını mı öğretiyorum? Takati kalmamıştı. Bayılmak üzereydi, yüzünü yere kapatmış ah ediyordu, bir an için kocaman, sıcacık bir kucak bulmuş minicik, perişan bir yavru köpeğı benzemişti. Toprak biraz olsun yumuşamış gibiydi, şim-

di daha tatlı kokuyordu, verdiği nefesi duyuyordu Ora. Toprağın içine girerek, oğlunun patates püresiyle şnitzelinden şekiller yaptığını, lokmalarını küçük insanlara ve hayvanlara benzettiğini anlattı. Tabii o zaman yiyemezdi o başka, tatlı tatlı sorardı, köpek yavrusu ya da keçi yenir mi hiç? Veya insan?

Birden bir çift el gelip kavradı onu, belinden tutarak silkeledi, sonra yukarı çekti. Avram'ın kollarındaydı şimdi. Onunla gelmesi iyi olmuştu, biliyordu Ora. Bir dakika daha geçseydi toprak tamamen yutacaktı onu. İsmi bilmediği bir şey tarafından aşağı çekiliyordu, kendi de toz toprağın içine karışıp un ufak olmak istemişti. İyi ki yanında Avram vardı, öyle güçlü kuvvetliydi ki bir hamlede onu topraktan koparmış, omzuna attığı gibi çukurdan çekip almıştı.

Orada dikiliyordu şimdi, şaşkındı, Ora'nın kayarak yere basmasına ve geçip karşısında durmasına tepki göstermedi, yüz yüze durdular öylece, ta ki Ora yorgunluktan yere çökene dek. Bağdaş kurmuş oturuyordu, yüzü gözü çamur içinde kalmıştı. Avram matarayı getirdikten sonra o da yere bağdaş kurdu, Ora ağzını çalkalayıp diline damağına yapışan çamur topaklarını tükürdü, öksürdü, gözlerinden oluk oluk yaşlar akıyordu. Ağzına bir daha su aldı, tükürdü. "Bana ne oldu, hiçbir fikrim yok," dedi mırıldanarak, "geldiler işte." Başını kaldırıp yüzüne baktı. "Avram? Avram? Seni korkuttum mu?" Avucuna biraz su alıp Avram'ın alnına sürerken Avram kendini geri çekmemişti. Sonra avucunu yine ıslatarak kendi alnını sildi, parmaklarının altında çizikleri hissediyordu. "Tamam, geçti, tamam," diye geveledi. "İyiyiz, her şey iyi olacak."

Arada Avram'a bakınca gözlerinin bulutlandığını, önlerinden karaltı geçtiğini seziyordu, fakat anlamıyordu. Anlayamazdı. Orası hakkında hiçbir şey anlatmamıştı ki. Birkaç dakika boyunca adamın alnını okşamaya devam etti, teskin edici, şefkat ve güzellik vaat eden dokunuşlardı. Avram oturmuş bunların tadını çıkarıyor, sindiriyordu, kımıldamadı, yalnızca başparmağını diğer parmaklarının uçlarında gezdirdi.

“Dur, yeter, kendine eziyet etme. Az sonra karayoluna çıkacağız, otobüse biner, eve gidersin. Seni buraya getirmemem gerekirdi.”

Ne var ki Avram’ın yüreğine işlediğini hissettiği tatlı sesi, o yumuşacık, sevecen tavrı yıllardır ölesiye korktuğu şeyin şimdi yaşandığını söylüyordu: Ora umudu kesmişti ondan. Vazgeçmişti. Aciz bir adamdı, Ora kabullenmişti bunu. Avram acı bir kahkaha attı, yakıcı bir kahkaha.

“Ne oldu Avram?”

“Ora.” Başını öte yana çevirmiş, boğuk bir sesle genzinden konuşuyordu, sanki onun da ağzına toprak dolmuştu. “Geri geldiğimde sana ne anlatmıştım, hatırlıyor musun?”

Başını olmaz anlamında sertçe iki yana salladı Ora. “Söyleme. Aklına bile getirme.”

Elini tuttu, kanayan avuçları arasına sıkıştırdı. Birkaç dakikadır sık sık Avram’a dokunması, onun itiraz etmemesi, hatta belini kavrayıp onu yerden kaldırması, yanında tarlada koşması afallatmıştı Ora’yı. Bedenlerinin et ve tırnak gibi hareket etmesine hayret ediyordu. “Bir şey söyleme. Şu anda hiçbir şeye tahammül edecek gücüm yok.”

Avram esaretten döndüğünde Ora bir yolunu bulup onu havaalanından hastaneye götüren ambulansa binmeyi başarmıştı. Sedyede yatıyordu, açık yaralarından irin akıyordu. Aniden gözlerini açmış, onu görünce sanki dikkat kesilmişti. Tanımişti Ora’yı. Başucuna eğilmesini işaret ediyordu gözleriyle. Kalan son takatiyle fısıldamıştı sonra, “Keşke öldürselerdi beni.”

Bükü döndükten sonra patikadan bir şarkı geldi kulaklarına. Adamın biri avazı çıktığında, bağıra çağıra şarkı söylüyordu, başkaları da albenisiz ve uyumsuz sesleriyle onun dediklerini tekrarlıyordu. “Onlar geçene kadar ağaçların arasına gizlenelim,” dedi Avram homurdanarak. Patikanın kıyısında yorgunluktan baygın düşerek daldıkları gündüz uykusundan uyanalı daha birkaç dakika olmuştu. Ancak yürüyüşçüler çoktan ortaya çıkmışlardı. Av-

ram ayağa kalkmaya yeltendi, Ora elini dizine koyarak durdurdu onu: “Kaçma, yürüyüp giderler, biz onlara bakmayalım, onlar da bize bakmasın.” Avram yeniden yere oturup yüzünü sakladı.

Küçük kafilenin önünde uzun boylu, sıska, sakallı bir delikanlı yürüyordu. Siyah lüleleri yüzüne yapışmıştı, tepesinde kocaman, rengârenk bir kipa vardı. Şarkı söyleyip tezahürat yaparken dans ediyor, kollarını heyecanla sağa sola savuruyordu, peşinden de kadınlı erkekli aşağı yukarı on kişilik bir grup, dağınık halde, el ele, bir sağa bir sola zikzaklar çizerek, hayaller kurarak, onun söylediği şarkıyı veya belli belirsiz melodiyi mırıldanarak ilerliyordu. Sık sık teslim bayrağını çekiyor, birbirlerine çarparak yere yığılıyorlardı. Patikanın kenarında oturan çifti görünce gözleri fal taşı gibi açılmıştı, grup katile başkanının önderliğinde safları sıklaştırıp etraflarından dolanırken ne şarkılarını kestiler ne de hoplayıp zıplamayı. Adam kollarını yukarı kaldırdığında diğerlerinin kolları da havada donakaldı, daire bozulmuştu ama hemen toparlandılar. Adam şen şakrak şarkı söyleyip dans ederken Ora’ya eğilerek sakın ve ciddi bir ses tonuyla her şeyin yolunda olup olmadığını sordu. Değil, dercesine başını salladı Ora, hiçbir şey yolunda gitmiyordu, adam onun yaralanmış, çamura bulanmış suratını inceledi ve Avram’a bakınca kaşlarını çattı. Sonra bir şey ararcasına ileri geri bakındı, Ora’ya göre ne aradığını iyi biliyor gibi bir hali vardı, derken çukur takıldı adamın gözüne, Ora farkında olmadan bacaklarını bitıştirdi.

Katile lideri deminki gibi coşkuyla iki yana sallanıyordu yine. “Sizin başınızda büyük bir dert var, dostlarım,” deyince, Ora kısık sesiyle karşılık verdi, “Öyle denebilir elbet.” Bunun üzerine adam sordu: “Derdi başınıza getiren insan mı, takdir-i ilahi mi?” Sonra da sakın sakın ekledi, “Yoksa topraktan mı geldi?” Ora, ilahi güçlere inanmadığını söyleyince, adam gülümsedi, “Peki ya insana?” Gülümsemesiyle neredeyse gönlünü fetheden adama, “Giderek ona inancım da azalıyor,” dedi. Adam doğruldu, çevrelerini saran beceriksizlerin başına geçti, Ora ellerini gözlerine siper etmiş, kımıldayan silüetlerin dans eden insanlara dönüş-

mesine bakıyordu. İçlerinden birinin bacaklarında bir tuhaflık fark etti, bir başkasının başı kalkık duruyordu, belki de kördür dedi içinden, kadının biri de öyle kamburdu ki neredeyse toprağı öpecekti. Başka bir kadının ağzı yırtılacak gibi açıktı, salyaları akıyordu, kadidi çıkmış albino bir çocuğun elini tutmuştu, oğlan boş gözlerle kıkırdıyordu. Çember kendi ekseninde dönüp duruyordu, zinde delikanlı tekrar eğilip, “Dostlar, neden siz de bana takılmıyorsunuz, bir saat falan mesela?” diye sordu tebessüm ederek.

Ora, başını öne eğmiş, oturduğu yerde hiçbir şey görmemiş ya da duymamış gibi görünen Avram’a baktı, sonra adama döndü, “Yok, teşekkürler.”

“Neden ama? Sadece bir saat, ne kaybedersiniz?”

“Avram?”

Ama o, sen bilirsin dercesine omuz silkmekle yetindi, Ora ise sert bir tavırla genç adama döndü, “Ama bana haberlerden bahsetmeyeceksin, anlıyor musun? Tek bir söz dahi duymak istemiyorum.”

Adam ilk kez dengesini kaybedecek gibi olmuştu. Tam zekice bir cevap yapıştıracaktı ki Ora’nın gözlerinin içine bakınca vazgeçti.

Ora ekledi, “Ayrıca din propagandası da yok.”

Adam kahkahalarla gülüyordu. “Denerim, ama şimdi gülücükler saçarken sonra ağlamayasın.”

“Gülücüklerle itirazım olmaz.”

Genç adam elini Avram’a doğru uzattı ama o kendi başına kalktı ayağa, hâlâ dansa devam eden adam sırt çantasını omuzlaması için Ora’ya yardım ederken adının Akiva olduğunu söyledi. Avram’ı sıranın ortasına, Ora’yı da en arkaya yerleştirdikten sonra darmadağın sürüsüne çobanlık etmek üzere başa geçti.

Avram kamburu çıkmış kadının elinden tuttu, öbür eli de albino çocuğunkini kavradı. Ora da kalın mor damarları bacaklarını yılan gibi saran kel kadınla el ele tutuşmuştu. Kadın ısrarla öğlen yemekte ne var diye soruyordu Ora’ya, bir de yahni tasını geri

ver diye tutturmuştu. Hep birlikte küçük bir tepeye tırmandılar. Avram ha bire arkasına dönüp Ora'ya bakıyor, o da omuz silke- rek karşılık veriyordu: Hiçbir fikrim yok, ben nereden bileyim? Akiva geriye doğru cesaret verici bakışlar atarken bir yandan da yüksek perdeden bir şarkı tutturmuştu. Dere tepe gidiyorlardı. Ora da Avram da kendi dünyalarına dalmıştı, çevredeki güzelliği görmüyorlardı bile, ne sapsarı sütleğen yataklarını, ne mor orki- deleri ne de kıpkırmızı açmış çitlembikleri. Bastıran gündüz sıca- ğında zehirli özlerini akıtmaya başlamış dikenli katırtırnakları- nın da farkında değillerdi. Ama kılavuz önderliğinde, bir sonraki adımda ayağını nereye basacağını düşünmek zorunda kalmadan, biriyle el ele yola düşmenin iyi ve canlandırıcı bir etkisi vardı. Avram bütün gün hiç aldırmadan yola böyle devam edebileceğini biliyordu, yeter ki Ora'nın kendisi yüzünden acı çektiğini izlemek zorunda kalmasın. Belki sonra, yalnız kaldıklarında, eğer ille de istiyorsa Ofer hakkında anlatacaklarını duymaya hazır olduğunu söyleyebilirdi ona. Ancak doğrudan adını anma diyecekti, Ofer'in kendinden bahsetme, usul usul, özenle konuşmalıydı, böylece Avram yavaş yavaş alışabilirdi bu ıstıraba.

Ora başını göğsüne kaldırdı, içini tuhaf bir mutluluk sarmıştı, belki toprakla konuştukları rahatlatmıştı onu, tadı hâlâ dama- ğındaydı, galiba evdeyken de hep olduğu gibi, canına tak ettiği zamanlar, evin erkekleri sabrını taşırdığı zamanlar böyle feve- ranlar ettikten sonra bütün vücuduna tatlı bir rehavet çökerdi. İlan ile oğlanlar afallamış gözlerle bakakalırlardı; ürkmüş, garip bir halde onu memnun etmek için ellerinden geleni yapmaya hazır olurlardı, o da dakikalarca bunun keyfini sürer, zevkini çı- karırdı. Belki de onu mutlu eden, bütün garip, perişan halleri- ne, kırık dökük bedenlerine rağmen bu insanların masallardaki kadar huzurlu olmalarıydı. *Topraktan geldik.* Ansızın ta içinde hissetmişti köklerini. Öyleydi işte, tamamen çamurdandı. Zama- nın doğumunda, çamurlu topraktan avuç avuç çıkarılan kendi öz varlığının *pat pat* sesi geliyordu kulaklarına, daha sonra yoğ- rulup şekil verilecekti. Fakat ne yazık ki malzemedен çaldıkları

için memelerde iyi iş çıkarmamışlardı, üstelik kalçaları çok kalın olmuştu, hem de orantısız, ama poposuna diyecek yoktu, bu yıl önüne geçemediği abur cubur merakı sayesinde epey serpilip büyümüştü. Vücudunu yerden yere vurmaya bitirdi. Bu arada, bakışlarındaki ışıltıdan anlaşıldığı kadarıyla Akiva'nın onu gayet çekici bulduğu belliydi ama Ora bundan etkilenmemişti, İlan'ın nasıl yontulduğunu düşünerek gülümsedi: İnce, sağlam, dimdik, tendon kadar gergin. Keşke şimdi o da burada olsaydı diye geçti içinden, düşünmeden, hatırlamaksızın ya da içerlemeksizin, yalnızca onunkiyle birleşen bedeni. Yüreği cız etti birden. Hemen toparlanıp Adam'ın nasıl yontulduğunu getirdi gözünün önüne, yüzünde, türlü ifadelere yatkın kısık gözleriyle ağzında narin ve titiz çalışmışlardı. Hasretle oğlunun onu küstah gösteren hafif geriye kaykılmış incecik bedeninde, avurtları çökmüş yüzünde ve ona bilimci havası veren çıkık gırtlak kemiğinde gezdirdi elini. Ada'yı da düşündü elbet, ona da yer vardı, hep olduğu gibi, eğer yaşasaydı, bugün nasıl görüneceğini hayal etti. Bazen sokakta ona benzeyen kadınlar görürdü, sanki hık demiş onun burnundan düşmüş bir hastası olmuştu bir aralar; koca bir yıl süren tedaviden sonra mucizevi bir sonuca ulaştığı bel fıtığı hastası bir kadın. Ancak ondan sonra Ofer'i aklına getirmeye cesaret etti: Onun payına düşen çamur topağından güçlü, sağlam ve uzun boylu bir delikanlı yoğrulmuştu. Hoş, ilk yıllarda öyle değildi, küçücük ve sıskacıkken bir çift iri gözden, pırtlamış kaburgalardan, çöp gibi bacaklardan ibaretti ama büyüyünce, kaslı ensesi, geniş omuzlarıyla o çamurdan ne güzel bir delikanlı çıkmıştı öyle; fazla kalın, kaslı bacaklarının altında kadınlarinkinden farksız düzgün ayak bilekleri şaşırtıcıydı. Kendi kendine gülümserken gözü hemen Avram'a kaydı, adamı baştan aşağı süzdü, inceledi, benzeyen, benzemeyen yanlarını karşılaştırdı, içini bir sevinç kaplamıştı birden. Bu arada Avram'ın bu grupla iyi kaynaştığını fark etti, beklemediği kadar rahatladığı belliydi, çünkü yepyeni bir tebessüm yayılıyordu dudaklarına ilk kez, neredeyse coşkulu bir gülüştü. Derken ağır aksak ilerleyen kafiye bir şok dalgası sardı,

eller geri çekildi, birbirinden koptu, Avram'ın ağzı yırtılırcasına açılırken Ora panik içinde seyretti, önce gülümseyen dudakları iyice gerildi, açıldı, gözleri parladı. Ellerini çılgınca sallıyor, at gibi tepinip kişniyordu.

Bir dakika sonra durdu, başını omuzlarına gömüp yürümeye devam etti ama ayaklarını sürüyüp iki yana sallanarak ilerliyordu şimdi. Ora, soran gözlerle kendisine bakan Akiva'ya yola devam diye işaret etti. Avram'ı öyle gördüğüne, sanki farklı bir olasılık, bir kurtuluş yolu denedikten sonra içine gömdüğü sırrın bir kırıntısını böyle açık etmesine şaşırmış olmasına rağmen Ora da adım atmaya zorluyordu kendini. Nasıl da çarpılmış diye geçirdi aklından, kendi parçalarıyla oynayan bir oğlan çocuğu adeta.

Bir süre sonra tepeyle seyrek ağaçlı bir korunun arkasına gizlenmiş küçük bir moşav çıktı karşılarına. Çoğuna sonradan balkonlar, often püften ambarlar eklenmiş iki sıra halindeki evler tavuk kümeslerine ve silolara yaslanmış, aralarındaki avlulara kasalar, demir borular, eski buzdolapları ve türlü hurdalar yığılmıştı. Buradan neler çıkabileceğini görünce Avram'ın gözleri parladı. Üzerleri tebeşir ve boyayla yazılı harflerle dolu beton sığınaklar burun misali yerden yükseliyor, sağda solda kütükler üstüne bırakılmış paslı bir traktör ya da tekerleri sökülmiş bir pikap göze çarpıyordu. Yamalı evlerin arasına tek tük yeni binalar da dikilmişti, kuleleri ve üçgen çatılarıyla, üzerlerinde büyüleyici Celile manzarasına nazır, içinde jakuzi ve şıatsu masajı da dâhil lüks otel odalarını duyuran tabelalarıyla boy gösteriyorlardı. Geldiklerinde büyüklerle çocuklar evlerden dışarı akın ederek “Akiva geldi! Akiva geldi!” diye bağırdılar. Akiva'nın yüzü aydınlanmıştı, bazı evlere uğruyor, kafiledekilerden birini kadının ya da çocuğun birine teslim ediyordu. Herkes bir dakikalığına da olsa kendi evinde ağırlamak istiyordu onu, içecek ya da yiyecek bir şeyler ikram edeceklerdi, yemek birazdan hazır olurdu, fakat Akiva davetleri geri çeviriyordu: “*Günler kısa, yapılacak çok iş var.*” Bu şekilde ana cadde boyunca yürüdü, zaten bir tek cadde

vardı ya, cemaatini teker teker bir eve yerleştirdi. Geriye yalnızca kimsenin misafir etmeye kalkmadığı Avram ile Ora kalmıştı. Çocuklarla delikanlılar yanlarında yürüyor, kim olduklarını, nereden geldiklerini soruyorlardı, turist miydiler Yahudi mi? Sonra kendi aralarında Aşkenaz da olsalar Yahudi olduklarına karar verdiler. Sırt çantalarına, uyku tulumlarına, Ora'nın çizikler içindeki çamurlu yüzüne merakla bakıyorlardı. Uyuz, bakımsız köpekler peşlerinden koşup havlıyordu. İkisi de bir an önce patikaya, inzivalarına dönmeye can atıyordu, Ora, Ofer hakkında konuşmamak için kendini zor tutuyordu, gel gör ki Akiva'nın onları bırakmaya niyeti yoktu nedense. Gevezelik edip hoplaya sıçraya ilerlerken onlara yardım eli uzatacak bir yer arar gibiydi, ihtiyar bir adama el sallayıp bir bebeği kutsarken kaşla göz arasında bunu hem *mitsva* hem de yaşam biçimi olarak gördüğünü belirtti. Yerel yönetim "mahzunları memnun etmek" gibi özel bir görev yüklemişti omuzlarına, maaş makbuzunda tam olarak böyle yazıyordu, her gün yapıyordu bunu, haftanın altı günü. Bu sene maaşının yarısını kırpılmış olsalar bile o işinde kısıntıya gitmemişti; bilakis iki saat uzatmıştı. "Çünkü insan kutsal amellerini azaltmak yerine çoğaltmalı," diyordu. Dediğine göre, Avram'ı HaYarkon Caddesi'ndeki bardan hatırlıyordu. O zamanlar ikisi de sakallı değildi, Akiva'nın adı da Aviv'di, Avram bar tezgâhının arkasında şarkı söylerdi bazen, "Oçi Çorniye"yi ve Paul Robeson parçalarını. Eğer yanlış hatırlamıyorsa, eski eşyanın hafızasına ilişkin hayli ilginç bir teorisi de vardı. Avram'a göre çeşitli hurdaları bir araya koyarsan, hafızalarını tüketmelerine sebep olurdu. "Doğru mu hatırladım?" diye sordu. "Doğru hatırladın," dedi Avram homurdanarak, sonra da Ora'ya kaçamak bir bakış attı. Ora iyice kulak kesilmişti, Akiva hızlı adımlarla yürüyor, bir yandan da din ile tanışalı beş yıl olduğunu anlatıyordu. Ondan önce Kudüs'te felsefe doktorası yapmakla meşguldü. Schopenhauer ona göre yarı Tanrı sayılırdı, hayatının aşkıydı, daha doğrusu hayatının nefreti. Pis bir kahkaha attı. "Schopenhauer'i bilir

misiniz? Tanrı'nın suretini nasıl da maskeler! Kapkaranlıktır! Ya siz, neler yapıyorsunuz? Bu kasvet neyin nesi?"

"Boş ver," diye güldü Ora. "Sen bizi kutsayarak ya da bizimle dans ederek neşemizi yerine getiremezsin, bizimkisi hakikaten karmakarışık bir vaka."

Akiva caddenin ortasında durup sevinç dolu gözlerini ve geniş, çıkık elmacık kemikli yanaklarını ona çevirdi, Ora, ona bakarken, yazık etmiş, diye geçirdi içinden.

"Kendini hor görme," dedi Akiva. "Buradaki her şey karma-karışık, sen ne sanıyordun? Öyle şeyler var ki en güçlü inancı bile zedeleyebilir. Bu yerde duyacağın hikâyeleri ancak insanlara düşman bir yazar kaleme alabilir, mesela kötü geçen bir günün sonunda Bukowski ya da kafa bulmak isteyen Burroughs. Eğer inanan biriysen, bu sende nasıl bir etki bırakır, söylesene?" Yüzünde şakacı bir ifade görülmüyordu. Bir an dudakları titredi, ya öfkeden ya da gönül yarasından. Sonra yavaş yavaş devam etti, "Eskiden ben de senin gibiydim, belki daha bile kuşkucuydum, tam bir Schopenhauer manyağı. Ben de bir zamanlar öyle şeyler söylerdim: Tanrı kahkahadan kırılıyor, mesela."

Ora dudaklarını büzüp hiçbir şey demedi. Düşüncelerini kendine sakla diye geçirdi aklından. Çeneni kapa ve dinle, biraz güç toplamanın, bu adamdan yardım görmenin ne zararı olur? Senin bir nebze olsun başkasına aktarabilecek yedek gücün var mı? Bir an bluzunun altındaki şivit'i dışarı çıkarmak gelmişti içinden, böylece kendisinin de onurlu bir Yahudi benliği taşıdığını gösterecekti Akiva'ya. Ah, sen yok musun, sefil kadın diye kendini azarladı sonra. Seni zavallı. Üstünde sallanan tsitsit'e, durmadan hoplayıp zıplamasına ve dini saçmalıklarına rağmen onda böyle duygular uyandıran Akiva'ydı galiba.

Akiva yüzüne yansıyan öfkesini iki eliyle silip attıktan sonra gülümseyerek Ora'ya baktı. "Beyler, hanımlar, şimdi Ya'ış ile Yakut'un evine gidiyoruz, onları neşelendireceğiz, kimbilir beki kendimizi de."

Onlar daha kapıya varmadan kısa boylu, tostoparlak güleç bir kadın dışarı çıkmış, ellerini önlüğüne silerek sesleniyordu, “Aman, aman, gözlerimiz yollarda kaldı, ruhumuzu teslim ediyorduk az daha! Merhaba, Akiva! Merhaba bayım, merhaba ham’fendi, bu ne şeref, sahi söylüyorum. Size ne oldu hanım, düştünüz mü, Allah muhafaza?” Akiva’nın elini öptü, o da avucunu kadının başına bastırdı ve gözlerini yumup onu kutsadı. Öğle vakti olmasına rağmen ev karanlıktı, iki küçük çocuk yanan ampulü değiştirmek için bir masayla sandalyeyi odanın ortasına sürüklemekle meşguldü, onlar içeri girdiklerinde bir neşedir koptu. “Akiva ışık getirdi! Akiva ışık getirdi!” Aile üyeleri Ora ile Avram’ı görünce seslerini kesmişlerdi, ne yapacaklarını anlamak için Akiva’ya döndüler. O da iki elini sallayarak şarkı söylemeye koyuldu: *Hineh mat ov! Hey, bak, kardeş kardeş yaşamak ne güzel, ne hoş!* Giriş müziği eşliğinde Avram’ı hemencecik bir koltuğa oturtular, iriyarı bir kadının banyoya götürdüğü Ora orada uzun uzun elini, yüzünü, saçlarını yıkayıp kuruyan çamurları çıkardı. Kadın durmuş nazik gözlerle onu izliyordu, sonra bir havlu uzattı, bir parça pamuğa tendürdiyot dökerek kesiklerine, sıyrıklarına usulca bastırdı. Yakması iyi, diyordu, mikropların öldüğünü gösterirdi bu, sonra artık temizlenip paklanmış ve rahatlamış Ora’yı yeniden oturma odasına götürdü.

Bu arada telaşlı bir faaliyetin sürdüğü mutfaktan kenarları minik gümüş balık desenleriyle süslü gümüş bir tepsi çıkmıştı, içi ay çekirdekleri, badem, yerfıstığı, şamfıstığı ve hurma doluydu. Ardından gelen yuvarlak bakır tepsiye gümüşten zarif tutacakları olan çay bardakları dizilmişti. Evin hanımı, buyurun, atıştırmaya başlayın, dedi Ora ile Avram’a, yemek birazdan hazır olurdu. İki bacağı da kesilmiş, gövdesi kaslı genç bir erkeğin kollarının üstünde beklenmedik bir hızla bir oraya bir buraya koşturduğunu gören Ora irkilmişti. Akiva ailenin üç oğlunun doğuştan sağır ve dilsiz olduğunu anlattı, Tanrı’nın takdiriydi: “Kızlar gayet sağlıklı, çok şükür, ama erkekler. Kalıtsal bir şey. Şurada gördüğün var ya, Rachamim, en küçükleri, daha çocukluğunda karar vermişti

özürlü olsa bile engel tanımayacağına. Liseyi Kiryat Şimona'da okudu, bitirme sınavlarında 80-85'in altında notu yoktu, bir maddenin fabrikasında muhasebeci olarak iş buldu. Derken bir gün işinden bıkip dünyayı gezip görmek istediğine karar verdi." Akiva genç adama dönerek sordu, "Öyle değil mi, Rachamim? Jet sosyeteye katılmıştın, ha? Monako?" Yüzüne bir tebessüm yayılan Rachamim eliyle olmayan bacaklarını işaret ederek sevimli ama aynı zamanda tüyler ürperten bir kesme hareketi yaptı. Akiva da bunun, iki yıl önce Buenos Aires'te bir taşocağında çalışırken ağır bir makinenin üstüne devrilip onu ezdiği anlamına geldiğini açıkladı. "Fakat bu bile onu durdurmadı," diye devam ederken, aynı anda eğilip kolunu Rachamim'in omzuna attı. "Geçen hafta moşav'da işe döndü, yumurta ambarında gece bekçisi olarak çalışıyor, Rabbim izin verirse"—burada gülüşünü yalanlayan bir bakış attı Ora'ya—"önümüzdeki sene onu münasip bir Yahudi kıızıyla evlendireceğiz."

Aynı evde yemeğe kalmaları için ısrar ediliyordu, bu defa Akiva daveti hemen geri çevirmedi. Duraksadı, gözlerini kapadı, öneriyi tartıp biçtikten sonra el kol hareketleri eşliğinde mırıldanmaya koyuldu, "*Komşularının evine seyrek git; yoksa onları bezdirir, nefretlerini kazanırsın.*" Herkes başına üşüşüp haykırdı, "Hayır! Bezdirmezsin, nefretlerini kazanmazsın!" Akiva'nın gözleri parlıyordu, sağ elini kaldırıp melodik bir sesle evin hanımına seslendi: "*Hemen üç ölçü ince un al, yoğurup pide yap.*" Kadınlar arı gibi dağılıp mutfağa koşturdular, Akiva'nın daveti kabul ettiğini bakışlarından anlamıştı Ora, çünkü bu ev daha önce uğradıkları kadar yoksul değildi, misafir ağırlayabilecek gücü vardı.

Aşırıya kaçmalarına fırsat vermemek için Akiva da mutfağa gitmişti, Ora ile Avram odada ailenin genç kızları ve küçük çocuklarıyla yalnız kaldılar. Bir oğlan çocuğu cesaretini toplayıp nereli olduklarını sorana dek çıt çıkmadı içeride. Ora Kudüslü olduğunu söyledi, Avram Tel Aviv'de oturuyordu ama aslen Kudüslüydü, küçükken çarşı yakınlarında bir mahallede oturmuştu.

Çizdiği folklorik Kudüs manzarası onları pek etkilememişti, sarınıp sarmalanmış, pek solgun, zayıf bir kız telaş içinde, “Evli değil misiniz?” diye sordu. Diğerleri kıkırdıyorlardı, yüz­süz kızı şışşt diye uyarıp susturdular, ama Ora güzelce açıkladı, “Otuz yıllık arkadaşız biz.” İncecik lüle lüle favorilerini kulaklarının arkasına atmış, iri, kara gözleriyle keçi yavrusuna benzeyen başka bir oğlan ayağa fırlayıp karşı çıktı, “Madem öyle neden evlenmediniz?” Ora, kısmet değilmiş, diye açıkladı, devamında, alnımıza yazılmamış dememek için kendini zor tuttu. Kızlardan biri kikir kikir, elini ağzına kapatmış soruyordu, “Peki sen başkasıyla mı evlendin?” Ora kafa sallayarak doğruladı, odada heyecanlı bir fısıltıdır gidiyordu. Bütün gözler mutfığa yöneldi, böyle bir durumda nasıl davranılması gerektiğini bilen Akiva’dan yardım bekliyor gibiydiler. Ora belirtmesi gerektiğine karar verdi, “Ama artık onunla birlikte yaşamıyorum.” Bunun üzerine, “Neden?” dedi kız, “Seni boşadı mı?” Acı veren darbeyi anlamazlıktan geldi ama midesine yumruk yemiş gibi canı yanmıştı, “Evet.” Sonra da sorulmasını beklemeden anlattı, “Artık yalnızım, bu adam, Avram, benim arkadaşım, birlikte kırlarda yürüyüşe çıktık.” Yaranmaya mı çalışıyordu ne, “Kudüslü” ve “çarşı yakınlarında bir mahalle” vurgusunu yaparken de aynı şeytan dürtmüştü herhalde, şimdi de “ülkemizin güzel kırlarında” diye ekleme ihtiyacı hissetmişti.

Solgun, sıska kız yüzünde sert bir ifadeyle ısrar ediyordu: “Ya bu adam, onun karısı var mı?”

Avram’a baktı Ora, kıza yanıt vermesini bekliyordu ama o oturduğu yerde iki büküm olmuş, gözleri parmaklarındaydı. Avram’ın banyosunda gözüne çarpan binici mahmuzuna benzeyen küpe tekiyle fırçanın üstündeki mor saç telleri geldi Ora’nın aklına, o sessiz kalmaya devam edince cevabı kendi yapıştırdı, “Hayır, o da artık tek başına.” Avram belli belirsiz kafa sallarken yüzünde gölge misali kaygılı bir ifade seziliyordu.

Diğer erkeklerle kadınlar içeri doluştular, masaya yemek tabaklarını bırakıp sandalyeleri getirdiler. Oğlak gözlü sıska çocuk yerinden fırlayıp atıldı, “İyi ama nesi var bu adamın? Neden öyle

duruyor? Hasta mı?” diye merakla sordu. “Hayır, üzüntülü,” dedi Ora, herkes dönüp Avram’a bakarak anlayışla kafa salladı, sanki aniden şifresi çözülmüş, artık açık ve basit biri olmuştu. Ora korkusuzca anlatmaya koyuldu, “Oğlu orduda asker, şu anda devam eden harekâta.” Odada merhamet ve anlayış ifade eden uğultular yükseliyor, önce bu asker için, sonra savunma kuvvetlerimiz için hayır duaları ve yeminler ediliyordu. Rab Arapların belâsını verecek, onlara onca şey bahsettik, hâlâ daha fazlasını istiyorlar, tek bildikleri canımıza kastetmek, *çünkü Esav Yakup’tan nefret ederdi*. Ora, ağzı kulaklarına vararak, bugün siyasetten konuşmayalım diye atıldı. Huysuz kız şaşkınlıkla kaşlarını çatmıştı, “Bu siyaset mi? Hakikat bu! Tora öyle yazıyor!” Ora tasdik etti, “Doğru. *Ama bugün haberlerden konuşmak istemeyiz!*” Odaya huzursuz bir sessizlik çöktü, neyse ki o anda Akiva mutfaktan çıkıp yemeğin az sonra hazır olacağını duyurdu, onu beklerken biraz neşelenselerdi ya: *Çünkü her kim HaŞem’in huzurunda neşesiz yemek yerse, ölümlere adanan kurbanları yemiş gibi olur.*”

Kolları, bacakları çoktan kanatlanmış uçuyordu, şarkı söyleyip odanın etrafında dans ederek dönüp duruyor, kocaman ellerini başının üstüne kaldırıp çırpıyor, çocukları birer birer kucağına alıp döndürüyordu. Bir kızın kucağındaki sekiz, dokuz aylık bebeği kaptığı gibi havaya fırlattı. Cesur bebek esmer ve topluydu, hiç korkmamıştı, kıkırdıyordu, onun kahkahaları herkese sırayet etti. Avram bile gülümsüyordu, Akiva’nın da gözünden kaçmamıştı, zarif hareketlerle salınarak Avram’a yanaştı ve bebeği kucağına bırakıverdi.

Bu neşeli kıpırtılar arasında Ora vücudu kaskatı kesilip taşlaşan Avram’ın incecik bir buz tabakasıyla sarıldığını hissediyordu. Elleriyle bebeğin bedenini sarsa da ona dokunmuyordu. Ora oturduğu yerden Avram’ın kollarının bebeğe değmemek için geri çekildiğini fark etmişti.

Bebek bu eğlenceli havaya ve Akiva’nın çılgınca dansına kendini öyle kaptırmıştı ki kucağına bırakıldığı kimsenin sıkıntısından haberdar bile değildi. Kıvrımlı esmer bedeni şarkının ritmi-

ne ve alkışlara göre sallanıyor, sanki cümbüşü idare edermiş gibi kollarını savuruyor, dolgun dudakları minicik kırmızı bir kalp misali açılıyor, tatlı tatlı gülümserken yüzüne eşsiz bir güzellik yayılıyordu.

Ora kımıldamadı. Avram gözlerini karşıda bir noktaya dikmiş bakıyordu ama bir şey görmüyor gibiydi. Bebeğin ışıyan yüzünün arkasında iyice karışmış sakalıyla koca kafası kararmıştı aniden. Bu sahnenin tahammül edilmez bir yanı vardı. Esir düştüğü günden beri ilk kez kollarına bir bebek aldığını tahmin ediyordu Ora, hatta ömründe ilk kez. Keşke bebekken Ofer'i ona götürseydim diye hayıflandı, keşke hiç haber vermeden gidip kollarına tutuş-tursaydım, böyle pattadanak, tıpkı Akiva'nın yaptığı gibi. Fakat şimdi karşısındaki manzaraya bakınca Avram'ın kollarında Ofer'i hayal edemiyordu, yoksa onunla Ofer arasına yüksek bir duvar örülmesine aslında kendi mi sebep olmuştu?

Bebek öyle iyi huyluydu ki uzanıp Avram'ın kalçasının yanında cansız duran elini kavradı, kaldırıp başına götürmeye çalıştı. Ama el ağır gelince kızgınlıkla yüzünü buruşturup öteki eline yöneldi. Büyük bir gayret sarf ederek Avram'ın elini havaya kaldırdı, maestro baleti misali bir o yana, bir bu yana oynatıyordu, ama Ora'ya kalırsa, bebek tuttuğu şeyin insan eli olduğunun, dahası bir insanın kucağında oturduğunun da farkında değildi. Elin parmaklarını fark edince sıkıntısı arttı, onları incelemeye koyuldu, sonra oynamaya başladı, ancak arkasına dönüp elin sahibi kim, ben kimin kucağında oturuyorum diye bakmıyordu. Tanımadığı parmakları kıvrıp eklemlerini bükmeyle meşguldü, el ya da eldiven şeklinde yumuşak bir oyuncakla oynar gibi onları sallıyor, arada da karşısında dans eden Akiva'ya, mutfağa girip çıkan kadınlarla kızlara gülücükler atıyordu. Nazik parmakları iyice inceledikten sonra tırnaklara geçti, taze bir kaşıntı izi gözüne çarptı. Ora'nın aklına Avram'ın eskiden kaslarını şişirmek için bitmek bilmeyen el esnetme hareketleri yaptığı gelmişti. Bebek şimdi de Avram'ın elini çevirmiş, parmağını yumuşak avucunda gezdirerek devam ediyordu araştırmasına.

Herkes sofrayı kurmakla, tabaklara yemekleri dağıtmakla öyle meşguldü ki Ora'dan başka kimse bakmıyordu onlara. Bebek dudaklarını Avram'ın avucuna kondurdu, ardından sevgi dolu, kesik bir ses çıkarmaya başladı: *Ba-ba-ba*. Çıkardığı ses, avuca değen dudaklarına yayılan gıdıklanma hissi çok hoşuna gitmişti. Aynı muzip mırıltının kendi gırtlığından yükselip ağzından çıktığını fark etmişti Ora. İçinde sessiz bir mırıltı yankılanıyordu: *Ba-ba*.

Bebek iki eliyle kavrayıp gül dudaklarıyla dokunduğu Avram'ın koluna yanaklarıyla çenesini gömdü, belli ki avucuna dokunmak hoşuna gitmişti. Hatırlıyordu Ora, Avram'ın hayret uyandıracak derecede ince, yumuşacık cildini hatırlıyordu, hem de vücudunun her yerinde. Bebeğin kömür gibi gözleri odada bir yere takılmıştı, kendi yaptığı kabuktan yankılanan kendi sesine kulak veriyordu pür dikkat. Etrafında dönen curcunanın arasındada sadece aynı anda hem dışından hem de içinden gelen kendi sesini dinliyordu, sanki kendine anlattığı ilk masalı duyuyordu. Anlaşılan Avram'ın yanındayken hikâye anlatmanın yararlı olduğunu sezmişti. Avram, bebek rahatsız olmasın diye kımıldamadan oturuyordu, neredeyse nefes dahi almadan; ancak bir süre sonra sandalyesinde kıpırdanıp hafifçe doğruldu, vücudunu esnetti, omuzlarının gevşediğini, açıldığını görüyordu Ora. Alt dudığının belli belirsiz titrediğini bir tek o fark edebilirdi, çünkü gelişini dahi hissedirdi, bir zamanlar nasıl da bayılırdı bu deri altı seyirmelerin dışarıya yansımalarına, onda iz bırakan her bir duyguya ve kız gibi mahcup olup kızarmasına. Acaba kalkıp bebeği alsam da onu kurtarsam mı diye düşündü fakat yerinden kalkamadı. Akiva'nın da neler olup bittiğinin farkında olduğunu içten içe seziyordu Ora, adam dans ederek mutfağa gidip gelirken vaziyeti kontrol etmekten geri kalmıyordu. Bebek için endişelendiği ya da korktuğu falan yoktu, bu adamın sükûnetine güvenmek konusunda Ora yüreğinin sesine kulak veriyordu.

Arkasına yaslanıp kendini bırakırken neredeyse Avram'ın içine düşecekti, nihayet o da Ora'ya döndü, uzun bir bakış attı,

canlı bakışlardı bunlar, işte o zaman Ora kendi avucunda hissetti bebeğin soluğunu, dokunmasa da bebeciğin sıcaklığı, ıslak neşesi işlemişti içine. Elini kapatıp yanan sırrını, başka bir insandan, altına bez bağlı bir insan yavrusundan gelen öpücüğü avuçlarına aldı. Avram anlar, bilir bir tavırla Ora'ya doğru başını hafifçe eğdi. O da benzer bir hareketle karşılık verdi, evden ayrıldıklarından beri ilk defa oluyordu bu, birkaç saat önce, yüzünü toprağa gömdüğü zaman onu bitirip tüketen çaresizliğin tersine, şimdi her şeyin yoluna girebileceğini düşünmeye başlamıştı, belki de Avram ve o, birlikte doğru olanı yapıyorlardı. Derken bebek ağlamaya başladı. Tombul kollarını açmış, ciğerleri sökülürcesine feryat ediyordu, yüzü mosmor kesmişti, Ora fırladığı gibi onu kollarına aldı. O sırada Avram'ın dudaklarından birkaç sözcük dökülmüştü ama belki bebeğin haykırışından belki de bebeğe dokununca Avram'ın sıcaklığını üstünde hissetmenin şaşkınlığıyla iyi duyamadı. Galiba, "Ama uzaktan başla," gibi bir şey söylemişti.

Aptal aptal gülümsüyordu, duyduklarına anlam verememişti. Neye başlayacaktı? Hem neden uzaktan? Bebeğin annesi mutfaktan koşarak geldi, ocağın ateşinden yüzü al aldı, bebeği Avram'a bıraktığı için özür diliyordu. "Sizi emanetçi yaptık! Biraz daha geciksem size baba demeye başlayacaktı." Ufaklığın daha şimdiden herkesin kucağına gitmesine, herkesi meşgul etmesine gülüyordu. "Kerata bir saniye susmaz," diye yakındı sevgiyle. "Acıktı mı babası?" dedi. Avram'ın düşünmeden kafa salladığı Ora'nın gözünden kaçmamıştı, ama sonra toparlanıp bakışlarını anneden uzaklaştırdı, kadın yakında bir yere oturmuş ve ustalıkla bebeği bluzunun altına sokmuştu, artık başı görünmüyordu.

Ofer geldi Ora'nın aklına, dün gece içini saran korkunç acılar dinmişti. Akiva elinde koca bir kâseyle odada gezinirken bir şarkı mırıldanıyordu, yan gözle Ora'ya baktı, bakışlarından onları neden peşinden buraya sürüklediğini bildiği okunuyordu. Ora'nın gözü bebeğe takılmıştı yine, iştahla emerken minicik yumruğunu sıkıp gevşetiyordu, şimdi her nerede olursa olsun Ofer'in sağ sa-

lim, güvende olduğunu biliyordu artık. Kulaklarında Avram'ın az önce fısıldadığı sözler çınliyordu hâlâ, sonra dank etti kafasına.

Uzaktan başla?

Avram kafa sallayıp başını çevirdi.

Ora oturdu, parmaklarını çıtırdattı, aniden gerginlik çökmüştü üstüne, yüreğine korku çökmüştü. Avram da gelip karşısına oturdu. Odada bir kıpırtı, bir uğultudur gidiyordu, uzunca bir süre dışarıda bir şeye diktiler gözlerini, zamandan yoksun bir zamanda gibiydiler.

Öğle yemeğine kalsak mı? Yalnızca dudaklarını kımıldatarak, ses çıkarmadan sormuştu Ora.

Avram ağzını sulandıran yemeklere bakarak fısıldadı, “Nasıl istersen.”

“Bilmem, beklemedikleri bir anda çat kapı geldik ya—”

“Yemeğe kalacaksınız tabii!” Evin hanımı şen şakrak kahkahalar atıyordu, ne yazık ki o da dudak okuma ustasıydı. “Ne sandınız, sizi bırakacağımızı mı? Soframıza oturmanız bizim için şereftir. Akiva'nın bütün dostlarının başımızın üstünde yeri var.”

Ama uzaktan başla, diye uyarmıştı Avram, fakat nasıl bir mesafeden bahsettiğini bilmiyor ki Ora, bu uzaklık zamanda mı, mekânda mı, ayrıca, onun için uzağın anlamı ne, kendi nerede? Peşi sıra yürüyor, Avram'ın ayağındaki Nuh Nebi'den kalma Converse keslerin erimiş topuklarına bakıyor, böyle bir yürüyüşe hiç uygun olmamış, neden bunları çıkarıp yerine sırt çantasına bağlı duran Ofer'in kalın tabanlı botlarını giymiyorsun dememek için kendini zor tutuyor. Hoş, ayağına büyük gelebilir diye geçiyor aklından, belki de bundan çekindiği için botları denemiyor Avram. Elleri ve *ayacıklar* dediği ayakları küçüktü, hâlâ öyleler, *ayacıklarım*la *elcağızlarım*, derdi, hep utanırdı onlardan, kendine Caligula adını yakıştırmaması da bundandı, “ufak potin.” Memelerinin tam avucuna gelecek irilikte olmasına Avram'ın nasıl hayran olduğu geliyor Ora'nın aklına, artık öyle değildirler herhalde, hele iki çocuk emzirdikten sonra ve pek çok erkekle—yok, çok

fazla sayılmaz aslında. Göreceğiz. Ne göreceğiz? Tam sayısını bal gibi biliyorsun, işte, içindeki hınzır kız parmak yardımıyla çoktan saymaya başlamıştı birer birer: İlan bir, Avram iki, sonra Eran, o Şahıs, üç yapar. Yok, dur, dört, bir de Tzur Hadassah'taki eve gece getirdiği Motti vardı, duş yaparken avazı çıktığı kadar şarkı söylemişti, yıllar önceydi. Demek ki dört erkek oldu. Ortalamaya vurursak, her on yıla bir kişi bile düşmez. Hiç de öyle muazzam bir başarı sayılmaz, hele on altı yaşında kızların—Neyse, boş ver, gitsin!

Havada vızıltılar, cırıltılar duyuluyor. Sinekler, arılar, çekirgeler, kelebekler ve türlü böcekler uçuşup yaprakların üstünde sürünüp sıçırıyorlar. Dünyanın her bir zerresinde amma çok hayat var diye düşününce bu bolluk birden korkutucu geliyor Ora'ya, tek bir sineğin, bir yaprağın ya da bir insanın hayatı şu anda son bulsa bu bereketli, vurdumduymaz dünyanın umurunda olur mu? İçine düşen bu ateş Ora'nın çenesini düşürüyor.

Yumuşak, dümdüz bir sesle Avram'a anlatıyor: Son günlere kadar Ofer'in bir kız arkadaşı vardı, ilk sevgilisi, kız onu terk etti, Ofer bir türlü atlamamıştı bunu. “Kızın bana kanı kaynamıştı denebilir, benim de ona. Isınmıştık birbirimize, hata işte, annelerin oğullarının kız arkadaşlarıyla yakınlaşması faydasız çünkü.” İşte bu Avram'ın işine yarayacak türden bir bilgi diye düşünüyor Ora. “Herkes beni uyardı ama Talia, kızın adı buydu, görür görmez hayran olduğum bir kızdı. Aklıma gelmişken, çok güzel falan da değildi ama bana sorarsan öyleydi, yani *öyle*, onu geçmiş zamanda kalmış gibi düşünmekten vazgeçmem gerek, hâlâ hayatta, sağ yani, değil mi? Peki ben neden...”

Birkaç saniye boyunca ortalıkta ayak seslerinden başka ses yoktu, bastıkları yerden gelen çıtırtılar ve vızıltılar vardı yalnızca. Onunla konuştuğunu fark etti şaşırarak, bunları anlatıyorum, bunun uzaktan başlamakla ilgisi var mı, onu bile bilmiyorum, fakat Ofer'den en fazla bu kadar uzaklaşabilirim, hem Avram da kaçmıyor benden.

“Ya Talia’nın yüzü... Nasıl anlatsam...” Bir yandan da tasvir işinde usta olan sendin hep diye geçiriyor aklından. “...güçlü, karakterli bir yüzü var. Burnu kemerli, kişiliğini yansıtıyor, sonra çok hoş dolgun dudakları, iri, kadınsı göğsü. Parmakları da harikadır.” Ora kıkırdayarak kendi parmaklarını sallıyor. Onlar da güzeldi eskiden, yakın zamana kadar, şimdi boğumları kalınlaştı, çarpıldı.

Cüzdanında Talia’nın kimselere göstermediği bir fotoğrafı saklı, Ofer ile Adam’ın birbirlerine sarılarak çektiirdikleri fotoğrafın arkasında. O fotoğraf Adam’ın orduya yazıldığı gün çekilmişti, ikisinin de saçları uzunken, Adam’ın kiler esmer ve düz, Ofer’inkilerse altın sarısı, uçları kıvrık. Oradan çıkarmaya kıyamaz, ama Ofer görececek de çok kızacak diye ödü kopardı. Bazen gizlice çıkarıp bakıyordu; Talia ile Ofer’in çocukları olsaydı nasıl olurdu diye merak ederek. Ara sıra fotoğrafı boş bir plastik göze, altı ay öncesine kadar İlan’ın fotoğrafının durduğu yere koyar, bir oğullarına, bir Talia’ya bakar, onu kızı olarak hayal ederdi. Bunun mümkün ve doğal göründüğünü düşünürdü.

“Akli başında bir kızdır. Hatta yaşlı insanlar gibi biraz aksi bile denebilir. Tanısan, sen de severdin,” diyerek gülümsüyor, “ama sakın öyle sanma... Nasıl desem? Kolay biri değildi. Tabii, ne olacaktı, Ofer kolay birini seçer mi hiç?”

Avram’ın omuzları kasılmış, ensesi gerilmişti sanki.

Sarp, kayalık bir yamaç boyunca uzanan akarsu yatağından aşağı iniyorlar, çocuklar burada olsa çift-Z yolu derlerdi buna. Zorun Zoru. İnmeye başladıklarında Avram’ın ayağının kaydığını, sivri bir kayaya tutunduğunu görmüştü, patikadan fazla uzaklara sapmasak bari diye mırıldanmıştı, ama der demez sözlerinin Avram’ın zihninde nasıl yankılanmış olabileceğini düşününce irkildi. Acaba Avram’ın içindeki kişi o boru gibi sesi ve hınzır gülüşüyle şöyle mi diyordu? *Aslında Avram hafif sapmalardan gayet memnun.* Fakat Avram’ın ne sesini duydu ne de gülümsemediğini hissetti, gözleri de parıldamıyordu. Belki de içinde hiçbir

şey, hiç kimse yoktu. Bunu kafana sok, dedi Ora kendini azarlar-casına, kabul et artık.

Kaygan kayalarla kaplı dimdik bir yamaçtalar şimdi, dar bir boğaza doğru aşağı çekiyor onları. Tabii bu sözcük de Avram'ı eğlendirecek cinsten, *boğa, boğar, boğaz*, dilinin damağına hafifçe dokunması hoşuna gider... Kes. Vazgeçiyor Ora. Kendi haline bırak, baksana adam kendinde değil. Hoş, bir taraftan da birkaç dakikadır Ofer ile ilgili anlattıklarını dinlediği belli. Daha önce yaptığı gibi başından atmıyor Ora'yı, öyleyse ona açık kapı bırakıyor olmalı, belki bir çatlak. Hem Ora'ya sorarsan, böyle çatlaklar son zamanlarda onun alıştığı yuvalar haline geldi. Baştan aşağı zırhlı iki ergen delikanlıyla yaşadıktan ve kendisine haftada en fazla doksan dakika ayıran Eran'dan sonra kolay görünüyor.

“Göz açıp kapayana kadar ailenin bir üyesi olmuştu Talia,” diye devam ediyor anlatmaya aşağı inerlerken, ah çekip sızlanmamak için zor tutuyor kendini, çünkü Talia yemeğe ve yatıya kalmaya geldiği zaman, hatta onlarla yurtdışı seyahatlerine gitmeye başladığı zaman evde bir şeyler değişmişti (seyahatlerde birlikte tuvalete gidecek biri oluvermişti diye hatırlıyor). İyi de bunu Avram'a nasıl anlatsa? Onun gibi bir adama, hele öyle loş, ıssız bir apartman katında yaşayan bir erkeğe evdeki kadınlarla erkekler arasındaki dengede hafif bir değişiklik olduğunu, Ora'nın bizzat kadınlık hakkındaki düşüncelerinin ilk kez ailede hak ettiği yere kavuştuğunu nasıl açıklayabilir? Böyle bir şeyi nasıl anlatabilir, aktarsa bile bu durumdayken Avram bundan ne anlar? Hem onu ne ilgilendirir? Doğrusunu söylemek gerekirse, Ora ona, neredeyse bir yabancıya, itiraf etmeye hazır değildi henüz. Bu genç kadının hiç çaba göstermeden, üç erkekten bir şey istemeye bile çalışmadan dilediğini almasına; onlara kadın olduğu gerçeğini, üç erkeğin yaşadığı evde kadın olarak kendi yerini tamamen kabul ettirmesine; kadın olmanın huzursuz edici kaprisler veya o güne dek üçünün de Ora'ya hissettirdiğinin tersine, gerçeğe zavallıca meydan okumak anlamına gelmediğini kafalarına sokmasına şaşırıldığını, hatta bozulduğunu nasıl itiraf ede-

cekti Avram’a? Adımlarını çabuklaştırıyor Ora, dudakları sessizce kıpırdıyor; tıpkı lisedeyken bir sayfa dolusu denklemle burun buruna geldiği günlerdeki gibi hafif bir ağrı saplanıyor başına. Neyi değiştirmişti Talia, nasıl başarmıştı Tanrı bilir, nasıl olacak, varlığını tüy gibi hafif hareketlerle hissettirerek diye gülüyor kıs kıs, çünkü evin köpeği Nikotin bile, nur içinde yatsın, Talia’yı ortalıklarda görünce biraz mahcup davranırdı.

“Evden gittiğinde çok kırılmıştım. Biliyor musun, daha o gitmeden bir şeyler seziyordum. Herkesten önce ben hissettim, çünkü her boş vaktinde uğramayı kesmişti. Benden kaçıyordu, derken birdenbire benimle sabah kahvesi içmeye veya balkonda oturup gevezelik etmeye vakit bulamamaya başladı. Sonra askerlik hizmetimi yerine getirmek yerine bir yıllığına Londra’ya gitsem diye bir fikir attı ortaya, güneş gözlükleri satıp biraz para kazansam, sanat okusam, farklı deneyimler edinsem. O ‘farklı deneyimler’ deyince hemen gidip bir şeyler oluyor demiştim İlan’a. İtiraz etmişti, ‘Yok canım, biraz fazla hayal kuruyor, o kadar, Ofer’i seviyor bu kız, hem de akli başında. Onun gibi bir delikanlıyı nerede bulacak?’ Oysa ben tedirgindim, ansızın yaptığı planlarda Ofer’e yer vermediğini veya ondan biraz bıktığını seziyordum ya da ne bileyim,” –*onunla işi bitmişti işte* ama bunu Avram’a söylemedi. “O gün gelip çatığında Ofer afallamıştı, şoke oldu, henüz kurtulabildiğini sanmıyorum.”

Ora’nın dudakları büzülüyor. Sen her şeyi gördün, o kartal gözlerinle her şeyi–içine bıçaklar saplanıyor adeta. Göremediğin tek şey İlan’ın verdiği ipuçlarıydı. Onun da seninle *işinin bittiği*.

Eskiden ne kadar mutluydu diye düşünüyor Avram ve Ora’nın yüzüne bakıyor. Hep kıkır kıkır gülerdi. Bahad 12 kampında temel eğitimdeyken ziyaretine gittiğini hatırlıyor. Gösteri alanı boyunca yürümüştü, fakat bir anda yüzlerce kızın önünde dimdik ayakta durmakta zorlandığını fark etmişti – Avram’ın hayallerini süsleyen efsanevi kızlar şehrinde ahlayıp vahlamalar, sulu gözlü inlemeler, özlem dolu bakışlar vardı. Oysa burası eşekarısı yuvası misali kıkırtıdan geçilmiyordu, göz süzmeler, Kleopatra gibi yan

gözle bakmalar da cabası. Derken uzaktan uzun boylu, üstünde çuval gibi duran buruşuk üniforması, yamuk kepinin altından taşan kızıl kıvrıkcık saçları ve kiraz dudaklarıyla kollarını iki yana açmış, hafif çarpık bacaklarıyla ona doğru koşan bir asker belirdi, neşe içinde gülüp ta kampın bir ucundan öbür ucuna sesleniyordu, “İşte o, düpedüz Avram!”

“Beni yüzüstü bıraktı,” diye devam ediyor Ora, ama Avram cümlelerin başını kaçırmış, şimdi kızın askeri üste nasıl sevinçle ona doğru koştuğunu hatırlıyor, bütün kızların önünde hiç utanmadan. Ora anlatıyor, “Telefon edip açıklama, vedalaşma ihtiyacı falan da duymadı. Bir günde hayatımızdan çıkıp gitmişti. Doğrusu bu ya, yüzüstü bırakılmaktan daha incitici olan neden ayrıldılar, neden Ofer’i terk etti gibi sorulara kafa yormaktı. Çünkü bizimle kaldığı süre boyunca o kızın değer yargılarına, sezgilerine güvenmeyi öğrenmiştim, şimdi de anlamaya çalışıyorum, acaba Ofer mi bir şey yaptı da Talia’nın gitmesine sebep oldu, benim göremediğim bir şey mi yaptı?”

Son zamanlarda Ofer’in yaydığı öfke dalgalarını, her şeyi, özellikle de orduyla bağlantısı olmayan ne ve kim varsa iteleyip küçümsemesini düşünerek mırıldanıyor, “İçine kapandığı içindir belki de, kimbilir. Hoş, orduya yazılmadan önce de kabuğuna çekilmişti. Hem de çok. Aslında onun açılmasını sağlayan Talia’ydı, bize karşı bile; o kızla çiçek açmıştı gerçekten.”

Konuşuyorum ama Avram sözümü kesmiyor, diye hayret ediyor Ora.

Avram olanca gücüyle aklından geçirmeye çabalıyor, biri var, Ofer adında bir kimse, Ora konuştukça benliğini durmadan kemiren silik, tarifi zor bir resmin üstüne “Ofer” yazan bir etiketi iki eliyle yapıştırmak için ter döküyor sanki. Şimdi de bana onunla ilgili bir hikâye anlatmaya koyuldu. Ofer hakkında bir hikâye. Tek yapmam gereken bunu duymak. Hepsi bu. Ora anlatacaklarını söze dökecek, sonra bitecek. Hikâye sonsuza dek süremez ya. Bu arada ben de türlü şeyler düşünebilirim. O konuşsun. Alt tarafı bir hikâye anlatıyor. Peş peşe sıralanmış sözcüklerden ibaret.

Avram'a ne anlatacağını seçmek için kafa patlatıyor. Acaba neden Talia ile yaşananları anlattım ona? İlle de onunla mı başlamam gerekirdi? Neden Ofer'in en savunmasız halini koydum ortaya? Oğlunu çabucak daha yüksek yerlerde göstermeli. Yoksa nasıl doğduğunu mu anlatsa, doğum hikâyelerini dinlemek herkesin hoşuna gider, gitmez mi? Yan gözle Avram'ı süzüyor sonra, ama şuna bak, doğumların ilgisini çekeceğini sanmam. Tam tersine, onu dehşete düşürebilir, iyice uzaklaştırabilir, dürüst olmak gerekirse Avram'ın karşısında çırılçıplak kalmak için daha çok erken. Doğumdan önce yaşananları kesinlikle anlatmayacak ona, o şafak vaktinden, hayat kitabından sildiği o sabahtan söz etmeyecek, ne zaman aklına gelse İlan ile birlikte nasıl delice bir hezeyana kapıldıklarına hayret ediyor, arkasından o anının yıllarca korku ve suçluluk duygusuna karıştığını düşünüyor. Nasıl kanabilmişti? Karnındaki Ofer'i nasıl koruyamazdı? Akli başında her annede olması gereken ve olduğu varsayılan analık içgüdüsünden nasıl yoksun olurdu? Tek bildiği bunun Ofer'e kalıcı bir zarar vermiş olabileceğiydi. Çocukluğundaki astım nöbetlerinin sebebi bu olabilirdi pekâlâ. Asansördeki klostrofobi krizleri o günden mi kalmaydı yoksa? Anıları zihninden kovup uzaklaştırıyor, ama o kareler gitmek bilmiyor gözünün önünden, İlan'ın çakmak çakmak acayip bakışları, onları birbirlerine kenetleyen pençeler, attıkları çığlıklar, ya rahmi, iki esmer canavar üstünde debelenip çiftleşirken sarsılan, darbe yiyen rahmi.

“Otursak ya, biraz başım döndü.” Ora başını kayaya dayayıp birkaç yudum su içiyor, matarayı Avram'a uzatıyor. Neşeli, eğlenceli bir konu bulması gerek hemen. Avram'ı güldürecek, Ofer'e şefkat ve yakınlık duymasını sağlayacak bir şeyler. Buldu işte: Ofer üç yaşındayken yuvaya kovboy kostümüyle gideceğim diye tutturmuştu, bu da yirmi bir parça giymesi ve silah kuşanması demekti (saymışlardı bir gün), koca bir yıl boyunca tek bir aksesuardan bile feragat edilmesine göz yummamıştı. Ora'nın gözleri ışıltıyor, başındaki uğultular dinliyor biraz. Avram'a anlatacağı şeyler böyle, yaşamdan hoş kesitler, ufak tefek Ofer maceraları

faalan olmalı, öyle kafa karıştıran, ağır konulara girmemeli. Yalnızca o yıl sabahların nasıl geçtiğini, İlan ile birlikte tabanca, fişeklik bulmak için ortalıkta nasıl dört döndüklerini, şerif yıldızını ya da kırmızı fuları bulmak için İlan'ın sürünerek yatağın altına dahi girdiğini anlat yeter. Küçük Ofer'in narin bedeninde yaşayan yiğit bir savaşçının titizlikle güne hazırlanmasından bahset.

Ne var ki bunlar da ilgisini çekmeyecek, diye homurdanıyor içinden. Çocuk yetiştirirken, ondan bir insan meydana getirirken yaşananların ince ayrıntıları, geçen binlerce dakika, yürütülen binbir faaliyet. Avram'ın buna sabrı yok, nihayetinde bu ayrıntılar sıkıcı, iç karartıcı, hele erkekler açısından, zaten sözü edilen çocuğu tanımayan kim olsa sıkılır, bazı hikâyeler var elbet, sıradışı oldukları söylenebilir, Ofer'e yakınlık duymasını sağlayacak türden—

Peki, Tanrı aşkına, ona yakınlık duyması için neden benim çaba göstermem gerek? Kendine söylenirken dinmeye yüz tutmuş baş ağrısı şiddetlenerek geri geliyor, sol kulağının arkasındaki alışıldık noktaya pençelerini geçiriyor. Ofer'i ona pazarlamam mı gerek? Ofer'i hoş göstermeli miyim? İç çekerek bir hamlede ayağa kalkıyor ve sert adımlarla neredeyse koşarcasına yürümeye başlıyor. Koca bir hayatı anlatmak mümkün mü? On yıl bile yetmez. Nereden başlarsın? Hele Ora, bir hikâyeyi başından sonuna kadar konuyu dağıtmadan, asıl söylemek istediğini kaçırmadan anlatmayı asla beceremeyen Ora. Ofer'in öyküsünü doğru dürüst anlatmayı nasıl başaracak? Ya anlatacak fazla bir şey olmadığını keşfederse?

Oğlu hakkında söyleyebileceği şeyler sonsuz, gelgelelim, iki, üç saat kesintisiz, hatta beş ya da on saat onunla ilgili konuşmaya devam ederse, Ofer'i, onun yaşantısını ilgilendiren önemli konuların çoğunu aktarmış olabileceği düşüncesiyle ansızın paniğe kapılıyor. Onu özetleyebilir böylece, *tüketebilir* pekâlâ. Belki de beyninde hissettiği bunun baskısı, epeydir içini kemiren huzursuzluk bu: Aslında oğlunu tanımıyor olması. Evet, aslında Ofer'i, oğlunu tanımıyor Ora.

Boynundaki damar deli gibi atarken canını yakıyor. Ufacık neşesi nasıl da sönüverdi. Hem anlatacağı ne var ki? Bir insanı, kanlı canlı birini sadece sözcüklerle tarif ederek diriltmek nasıl mümkün olur, aman Tanrım, *sadece sözcüklerle mi dedim?*

Diyecek bir şey arıyor, çünkü ona öyle geliyor ki eğer bir dakika daha sessiz kalırsa Avram anlatacak bir şeyi olmadığını sanacak. Ancak telaş içinde ne yöne baksa, bayağı ve önemsiz buluyor, hoş anekdotlar, mesela Har Adar yakınlarında kuruyan küçük bir kuyuyu Ofer'in yeniden hayata döndürmesi. Su kanalını açmış, su kaynağını onarmış, sonra da yakınlarına bir meyve bahçesi dikmişti o zaman. Ya da Ofer'in kendi elleriyle onunla İlan için yaptığı güzelim karyolayı mı anlatsa? Tamam, bunu anlatacak, ya sonra? Kuyu, karyola hikâyeleri, en az Ofer kadar zeki, sevimli ve tatlı binlerce çocuğun başından geçebilecek şeyler. Derken bir şeyi fark ediyor, Ofer ile ilgili nice güzel ve özel şey söylenebilir, buna rağmen onu diğerlerinden üstün kılacak, yalnızca ona özgü olağanüstü tek bir şey dahi yok. Ora bütün gücüyle aklına takılan berbat düşünceye, ona yabancı olan bu düşünceye karşı direniyor. Nereden de geldi aklına? Ama dur, onuncu sınıfta sinema dersi için çektiği filme ne demeli? Onun bir anlamı vardı, Avram'ın hoşuna gider bu. Çökmüş omuzlarının arasına başını gömmüş Avram'a bakınca, belki de gitmez, diyor içinden.

O filmin tedirgin edici bir yanı vardı, beş yıl geçmiş olmasına rağmen bugün bile Ora'nın içini kemiriyor. Evdeki video kame-rayla çekilmiş on bir dakikalık film sıradan bir delikanlının hayatında sıradan bir günü belgeliyordu: Ailesi, okulu, arkadaşları, kız arkadaşı, basketbol, partiler. Fakat filmde kanlı canlı tek bir kişi görünmüyordu, yalnızca karakterlerin gölgelerine yer verilmişti: Tek başına ya da ikiyeşerli, hatta gruplar halinde yürüyen gölgeler, sınıfta oturan gölgeler, yemek yiyen, öpüşen, oynayan, davul çalan, bira içen gölgeler. Filmin ne anlattığını ya da ne amaçla böyle bir film yaptığını (okul sonu sergisinde teşhir edeceği, kendi suratının kalıbından boş alçı maskeler yaptığında ya da her birinin üzerine kömürle çizdiği akbaba gagasıyla kendi fo-

toğraflarını bozduğunda da sormuştu aynısını) sorduğunda, Ofer aldırılmazca omuz silkmiş ve “Bilmem,” demişti, “hoş olacağını düşündüm.” Ya da şöyle yanıt vermişti: “Birinin fotoğrafını çekmek istedim, odada benden başka kimse yoktu.” Ora üstelemişti ama buna hemen tepki gösteren İlan, çocuğu boğuyorsun yine, demiş, Ofer ise sabırsızca diklenmişti: “İlle de bir açıklama olması mı gerekir? Öylesine yapılamaz mı yani? En ufak şeyi bile deşmek mi gerekir?”

Üç hafta boyunca film çekimlerinde eşlik etmişti ona, kâh şöförlük yapmış, kâh yiyecek taşımış ya da su dağıtmıştı. Ofer’in akranları olan dağınık oyuncuların peşinden öfkeyle koşturan, provalara, çekimlere pat diye dalan çoban köpeğinden pek farkı yoktu. Sonunda çocuklar kamera karşısına geçmeye yanaştıklarında, Ora’yı zıvanadan çıkaran saldırgan ve kaba tavırlarla Ofer’e kafa tutuyorlardı. Tartışma başladığı anda sıvışıyordu oradan. Sınıf arkadaşlarının çoğundan daha kısa ve ufak tefekti henüz, biraz dışlanmış ve tereddütlüydü, Ora onu başı öne eğik, karamsar bakışlarla dudaklarını titretirken görmeye dayanamazdı. Yine de hakkını savunmasını bilirdi Ofer: Varlığını hissettirirdi, omuzlarını neredeyse kulaklarına kadar çeker, elinde olmadan yüzüne acı ve küçümsemeyle karışık bir ifade yayılır ama bir adım bile geri atmazdı asla.

Ora da rol almıştı filmde, sinir bozucu, burnunu her şeye sokan bir öğretmeni oynuyordu. İlan da arka planda motosikletle geçerken el sallayan biriydi, sonra gözden kayboluyordu. Bitiş jeneriğine hoş sözler eklenmişti: “Ayrıca gölgeleriyle katkıda bulunan Annemle Babama teşekkürler.” Şimdi merak ediyor Ora, acaba Avram filmde, kendi deyişiyle eşsiz bir yan, bir kıpırtı veya biriciklik bulur muydu? İlan, Avram ve Ora, üçü birlikte ne zaman etkisinde kaldığı bir film ya da tiyatro oyununa gitseler, bu sözcükleri duyardı; Avram en çok “mükemmel” sözcüğüne vurgu yapardı o çatallı, huşu içinde, coşkulu fısıldayan sesiyle: *Mükemmel!* Bunu derken kolunu savurarak geniş bir daire çizmeyi de ihmal etmezdi elbet. Yirmi yaşlarındaydı o zamanlar. Yoksa yir-

mi bir mi? Bugün Ofer de aynı yaşta, inanılır gibi değil. Üstelik ne kadar burnu büyük ve kibirli olduğuna da inanmak da zor, Ora nasıl tahammül ederdi ona, hele o bıraktığı gülünç keçisakalıyla...

Yürümeye devam ediyor, kendi içinde sürdürdüğü zehirli diyaloga kendini kaptırmış bir kere, çünkü Avram'ın Ofer'i sevmesinin kendi için ne kadar önemli olduğunu anlıyor nihayet. Evet, sev onu, herhangi bir çekinceye ya da eleştiriye yer vermeksizin hemen sev, kendine rağmen sev. Tıpkı bir zamanlar içinde en ufak bir mükemmellik olmayan *o kadını* sevdiğin gibi sev, o kadına âşık olduğunda yaralı bir kuştan başka bir şey değildi, hasta ve bitap, uyuşturulmuş, gece gündüz kanaması dinmeyen biri, Avram da farklı sayılmazdı ya. Bana âşık olması için uygun bir zamandı, diye geçiriyor aklından, adımları yavaşlıyor dermansızca. Belki de yıllar sonra şakasını yaptığı gibi bir *yiddeneh*'in id'i ile *yid*'in id'inin buluşmasının tek yoluydu bu. Ora'nın takati tükeniyor, parmaklarını kaşlarının ortasına bastırırken acı içinde soluk soluğa kalıyor. Bütün bu düşünceler nereden geldi şimdi aklına? Kime ne yararı vardı ki?

Avram onun sendelediğini görünce çabucak atılıp düşmesine ramak kala yakalıyor. Ne kadar kuvvetli, diyor Ora yine içinden şaşkınlıkla, kendi dizlerinin bağı çözülüyor oysa. Avram onu usulca yere yatırıyor, sırt çantasını hemen indirip başının altına yastık yapıyor. Altında kalan keskin bir taşı kaldırıp atıyor, gözlüklerini çıkarıyor, avucuna su döküp okşarcasına yüzüne serpiyor. Ora gözleri kapalı yatıyor yerde, göğsü hızla kabarıp iniyor, başından aşağı soğuk terler boşanıyor. “İnsan zihni nelere kadir, görüyorsun,” diye mırıldanıyor. Avram susturuyor onu, “Şimdi konuşma.” Sözünü dinliyor Ora. Onun için endişelendiğini görmek hoşuna gidiyor, elini yüzünde hissetmek ve tatlı, buyurgan sesini duymak da öyle.

Ora daha sonra parmaklarıyla Avram'ın bileğini hafifçe sarak “Hatırladım,” diye başlıyor konuşmaya, “bir zamanlar bana bir radyo oyunu anlatmıştın, belki de bir hikâye. Sevgilisi tara-

findan terk edilmiş bir kadınla ilgiliydi, telefonda kadının onunla konuşması duyuluyordu ama erkeğin sesi duyulmuyordu.”

“Cocteau. *La Voix Humaine*.”

“Evet, Cocteau,” diyor Ora fısıltıyla, “nasıl hatırlıyorsun...” Yüzüne serpilen suyun kuruduğunu hissediyor. Gözü dağın yamacını örten çalılara, masmavi gökyüzüne takılıyor. Burun deliklerine keskin bir adaçayı kokusu geliyor. Avram’ın eli eskisi gibi yumuşacık. Aynı incelik, aynı yumuşaklık, nasıl böyle kalabilir? Ora gözlerini kapatıp düşünüyor, acaba bu kadarcık şeyle onu yeniden var etmek mümkün olabilir mi? “O yıllarda Fransızlara merak sarmıştın, radyo oyunları yazardın. Hatırlıyor musun? İnsan sesleriyle ilgili bir de teori geliştirmiştin. Radyonun televizyonu alt edeceğine inanıyordun. Evde küçük bir kayıt stüdyosu bile kurmuştun.”

Avram gülümsüyor. “Evde değil. Dışarıdaki barakada. Gerçek bir stüdyoydu. Gece gündüz orada oturup kayıt yapar, keser, yapıştırır, karıştırırdım.”

“Düşündüm de İlan gittikten sonra, yani beni ilk terk ettiğinde Adam yeni doğmuştu, bazen telefonda konuşurduk. Herhalde ben de o kadına benziyordum, senin Cocteau oyunundaki kadına, onun gibi zavallı, bağışlayıcı, erkeğin çektiği zorluklara, benimle yaşadığı sıkıntılara anlayışla bakan biri, alçak herif...”

Avram elini Ora’nın alnından çekiyor. Ora gözlerini açınca Avram’ın suratının asıldığını, bozulduğunu görüyor.

“Adam doğduktan hemen sonra beni terk etmişti, bilmiyordun?”

“Söylemedin ki.”

Ora iç çekiyor. “Aslında sen hiçbir şey bilmiyorsun. Benim hayatım söz konusu olduğunda kara cahilsin.”

Ayağa kalkıyor Avram, gözlerini uzaklara dikeyor. Başının tam üstünde, yükseklerde süzülerek daireler çizen bir doğan var.

“Bu kadar yabancı olman korkunç,” diye hafifçe yakınıyor Ora. “Burada seninle ne işim var?” Arkasından acı bir kahkaha

patlatıp, “Eğer eve dönmekten bu kadar korkmasaydım, şimdi ayağa kalkar, tıptış tıptış giderdim.”

Belki de Avram başında dikildiği için aklına geliyor: Ofer bir yaşındaydı. Ora yatağına uzanmış, uçakçılık oynarken kollarıyla bacakları baş aşağı bakan Ofer’i havaya fırlatıp tutuyordu. Çocuk kahkahadan kırılırken bütün vücudu kıpır kıpırdı, ışık halkasını andıran saçları onunla birlikte bir yukarı bir aşağı salınıyordu. Pencereden süzülen ışığın vurduğu kulakları turuncu ve yarı saydam bir hal almıştı. Bugün olduğu gibi kafasından fırlayıp çıkacak gibi duruyorlardı. Ofer’i ışığa tutmuş, incecik bir örgüye benzeyen damarlarının tatlı kıvrımlarını, bükümlemlerini görmüştü. Sanki birisi kendisine tarifsiz bir sır verecekmiş gibi susmuş, dikkat kesilmişti. Yüzü değişmiş olmalı ki Ofer kahkahalarını kesmiş, hüzünlü gözlerle ona bakmıştı. Dudaklarını sarkıtmış, suratına bilge, hatta alaycı bir yaşlı adam ifadesi gelmişti. Kollarıyla bacaklarının tastamam ve düzgün olmasını hayranlıkla seyreliyordu Ora. İçini bir sıcaklık kapladı. Tabanlarının üstünde usul usul zıplattı onu ve bir o yana, bir bu yana çevirirken güneşin tüm çarkını bir kulağında yakalamayı başardı.

Yarası yumruk boyu kadar derindeydi, içinden durmaksızın yoğun bir irin akıyordu. Belkemiğine çok yakındı, doktorlar aylarca uğraştı tedavi etmek için. Bitmek bilmeyen akıntının korkutucu, büyüleyici bir yanı vardı, sanki vücudu Avram’dan hep fışkıran bereketi tiye alıyordu. Aylarca, neredeyse bir sene boyunca Ora’nın, İlan’ın ve bir sürü doktorun bütün ilgisi yaraya odaklanmıştı. “Yara” sözcüğü öyle sık telaffuz ediliyordu ki sanki Avram yavaş yavaş yok oluyor, bütün varlığı geriye bıraktığı yaraya dönüşüyordu, vücudu da yaranın yaşaması için gereksindiği sıvıları üretme alanına dönmüştü.

İlan o gün yüzüncü kez iltihaba gazlı bez batırıyor, çukurun etrafını özenle temizliyor, cerahati emdiriyor, sonra da bezi atıyordu. Ora ise Avram’ın yatağının yanındaki sandalyeye çökmüş İlan’ın hassas el hareketlerini takip ederken acaba acıtmadan ya-

ranın derinlerini temizlemeyi nasıl başarıyor diye merak ediyordu. Daha sonra, Avram uykuya dalınca, dışarı çıkıp biraz hava alsak, yürüsek mi, demişti. Küçük binaların arasından kıvrılan patikada dolaşarak her zamanki gibi Avram'ın durumundan, yakında olacağı ameliyattan ve Savunma Bakanlığı'yla olan karma-karışık mali hesaplarından konuşmuşlardı. Röntgen Merkezi'nin yanındaki bir bankta aralarına mesafe koyarak oturmuş, Avram'ın denge sorunundan bahsetmişlerdi, sebebini doktorlar da teşhis edememişti henüz. İlan söyleniyordu, "Ayak parmağındaki batık tırnağıyla da ilgilenmemiz gerek, yoksa onu deli eder. Galiba Novalgin onda ishal yapıyor." Ora kes, kes artık şunu, diyordu içinden. Birdenbire İlan'a dönüp üstüne atlayarak dudğından öpmüştü. Uzun zaman olmuştu birbirlerine dokunmayalı, İlan önce donup kalmış ama sonra tereddüt ederek de olsa kollarıyla sarmıştı Ora'yı. Sanki aralarında paramparça olmuş camlar varmış gibi çekinerek sokulmuşlardı birbirlerine, sanki birinin gelip sakinleştirmesini beklercesine bedenlerinden çıkan ateşe şaşırmışlardı. O gece Avram'ın Tzur Hadassah'daki boş evine gitmişlerdi, o esir kampından kurtulduğundan beri kaldıkları, Avram'ın tedavisi için gereken her şeyin yapılacağı bir tür özel karargâha dönüştürdükleri eve. Orada, Avram'ın çocukluğunda kaldığı ve kapısına on beş yaşında astığı *Yalnızca Deliler Girebilir* yazılı tabelanın olduğu odada Adam'a hamile kalmıştı Ora.

Hastanede yattığı, ameliyat geçirdiğı, tedavi edilip sağlığına kavuştuğı, İsrail Gizli Güvenlik Servisi ve askeri istihbarat ajanlarının esir kampında edindiğı bilgileri sızdırdı mı sızdırmadı mı kuşkusuyla düzenli sorgularla kendisine acımasızca eziyet edilen o günleri Avram ne kadar hatırlıyordu acaba, bilmiyor Ora. Hepsi kayıtsız kalmıştı, herhangi bir iradeden yoksundu, ancak kendinde olmamasına rağmen bir bebek gibi İlan ile onu yiyip bitirmişti; yalnızca içinde bulunduğu vaziyetin sonucunda gelişen ve bir tek onların üstesinden gelebileceğı, kimi tıbbi kimi bürokratik türlü komplikasyonlar yaşatması değildi bunun sebebi. Bomboş ve kof varlığıydı ikisini de durmadan kemirip bitiren, o

zaman öyle hissederdi Ora, anamızdan emdiğimiz sütü burnumuzdan getirdi derdi. Neredeyse parmağını dahi kıpırdatmadan ikisini birden deniz kabuklarına benzetmişti, kof, boş, tıpkı kendi gibi.

Adam'ın doğumu diye giriyor konuya. Vadinin tepesinde kayalık kuytu bir yerde yan yana oturuyorlar, etrafları sapsarı akasya denizi ve tomurcukları arıları çıldırtan dikenli süpürgeotlarıyla çevrili. Yosun kaplı kayalar güneşin altında kıpkırmızı ve mosmor parıldıyor, Adam hakkında daha rahat konuşabileceğinin farkında Ora. Hatta Avram'a onun doğumundan bile bahsedebilir, görünürde *uzaktan başlayabilir*.

“Onu çok zor doğurdum. Uzun ve sancılı bir doğum oldu. Hadassah Mount Scopus Hastanesi'nde üç gün kaldım. Kadınlar geliyor, doğurup taburcu oluyorlardı, bense kaya gibi yatıyordum orada. Kısır kadınlar bile gelip doğurdu, ben hâlâ doğurmayı bekliyorum diye şakalaşırdık İlan ile. Doktorlarla stajyerler bir bir gelip beni kontrol ederlerdi, yüzüme bakar, tansiyonumu falan ölçerlerdi, başımda düzenli olarak birileri dururdu, suni sancımı versek, sonuç alır mıyız diye tartışıp dururlardı. Yürümemin iyi olacağını söylediler. Hareket etmek doğumu hızlandırırdı. Biz de günde iki üç kere yürüyüş yapıyorduk, İlan ve ben. Benim üstümde Hadassah geceliği, altında da balina gibi bir karın, İlan'ın koluna giriyordum ama zar zor adım atıyordum. Hoş vakit geçirdik. Aramızda güzel bir şeyler yaşıyordu, daha doğrusu ben öyle sanıyordum.”

Uzaktan başla. Kendi kendine gülümserken Avram ile ilk tanıştıkları geceyi hatırlıyor Ora, daha ergenlik çağlarındaydılar. Tecrit koğuşunda karanlıkta yattığı odada geniş daireler çizerek dolanıp durmuştu, kâh yaklaşıp kâh uzaklaşırdı; sanki gizliden gizliye ona yakın ve uzak durma yollarını deniyordu.

“Doğumdan sonra İlan bizi arabayla Mini Minor'daki eve götürdü, orayı hatırlarsın, annemle babam üniversiteye başlayınca benim için satın almışlardı. Sen tedavi görüyordun, bazen seni alır Tel Aviv'de dolaştırırdım.”

Yan gözle Avram’a bakıp bekliyor, hatırladıysa bile belli etmiyor, sanki o bitmeyen, rüya gibi geziler hiç yaşanmamış gibi. Oysa “inanmak” için o gezilere ihtiyacı vardı, kısa ve öz bir dille belirtmişti bunu. Caddelere, sokaklara, meydanlara, insanlara, halka bakmak için saatlerce dört dönerlerdi şehirde. Avram’ın gözlerinden, çatık kaşlarından evham ve şüphe hiç silinmezdi. Şehirse sanki Avram’ı varlığına, gerçekliğine inandırmak için türlü zahmetlere katlanıyor gibi gözükürdü.

“Her tarafı minderlerle beslenmiş araba koltuğuna oturttuk Adam’ı, yol boyunca İlan arabayı buz üstünde gidercesine yavaş kullanmış ama gıkı çıkmamıştı. Ben durmadan konuşuyordum. Sevinçten havalara uçmuştum. Nasıl mutlu olduğum dün gibi hatırımda, gurur duyuyordum, bundan sonra bizim için her şeyin yerli yerine oturmaya başlayacağından kuşku yoktu. Önce gözü pür dikkat yolda ne de olsa diye düşündüm. Anlayacağın, Adam doğduğu andan itibaren bütün dünyanın tamamen değiştiğini hissediyordum. Her şey aynı görünüyor olabilirdi, gel gör ki her şey bambaşkaydı, hepsine yeni bir boyut eklenmişti sanki, gülme, dünyadaki her şeye ve herkese.”

Gülmedim ki, diyor Avram içinden, başını geriye yaslıyor. Elinden geldiğince, ufak arabanın içinde ikisini gözünün önüne getirmeye çabalıyor. O tarihte nerede olduğunu hatırlamaya çalışıyor, Ora ile İlan’ın birlikte Adam’ı dünyaya getirdikleri zamanı. Gülme, demişti demin. Şu anda kahkaha ona en uzak şey oysa.

“Caddeye bakarken içimden şöyle geçirdiğimi hatırlıyorum: Sizi gidi salaklar, artık her şeyin bambaşka olacağından habersizsiniz. Fakat bunu İlan’a söyleyemezdim, çünkü onun suskunluğunu hissetmeye başlayalı çok olmuştu, ben de sustum. Birdenbire tek kelime dahi edemez olmuştum. Konuşmak istesem bile beceremiyordum. Bir el boğazımı sıkıyordu sanki, boğulduğumu hissediyordum. O sendin.”

Avram göz ucuyla Ora’ya bakıyor, suratı allak bullak.

“Arabada sen de vardın. Arka koltukta, Adam’ın hemen yanında oturuyordun sanki.” Ora dizlerini karnına çekiyor. “Daya-

nılacak gibi değildi. Arabada, tahammül edemiyordum, bütün mutluluğum balon gibi patlamış, parçaları üstüme başıma sıçramıştı. İlan'ın ah diye bağırdığını hatırlıyorum, 'Ne oldu?' diye sormuştum. Söylemedi, bir şey demedi ama sonunda bu kadar zor olacağını hiç tahmin etmediğini söyleyiverdi. İşte o zaman, ilk çocuğumla eve giderken borazanlar duymayı hayal etmiş olduğumu, böyle bir dönüş yolculuğunu aklıma getirmediğimi düşündüm."

Hemen arkasından şaşırmış bir halde ekliyor, "Dur, bunu düşünmeyeli yıllar oldu."

Avram tek kelime etmiyor.

"Devam edeyim mi?"

Başını sarstığını görünce, bunu evet olarak kabul ediyorum diyor sessizce.

Tzur Hadassah'daki eve yaklaştıkça İlan daha gergin, daha sınırlı olmuştu. Belli bir açıdan bakınca çenesinin sarkık, yamuk görünmesinden anlıyordu Ora. Bir de terleyen parmaklarının direksiyonda bıraktığı izlerden. Oysa hiç terlemezdi İlan. Arabayı paslı bahçe kapısının karşısına park etmiş, Adam'ı kucığına alıp gözlerini kaçırarak Ora'ya uzatmıştı. Adam'ı eve ilk girişinde sen taşımak ister misin sorusuna, "Sen, sen taşı," diye karşılık vererek tutuşturmuştu Ora'nın kollarına.

Bahçedeki parke taşlar boyunca yaptığı kısa yürüyüşü, çimento topraklarının benek benek kuruduğu pütürlü duvarları hafifçe yan yatmış küçük evi getiriyor gözünün önüne. Avram'ın annesine çocuğu olmayan bir amcasından miras kalmış, Avram on yaşından sonra orada annesiyle birlikte yaşamıştı. Bakımsız bahçesini hatırlıyor, Ora ile İlan'ın yıllarca Avram'ı tedavi etmekten başka bir şey yapamadıkları dönemlerde içini otlar bürümüş, devedikenleri sarmıştı. Hatta kendi kendine, hele bir iyileşeyim, bahçeye inip Adam'ı güzelim incir ve grevilla ağaçlarıyla tanıştıracam dediğini bile anımsıyor Ora. Ördek gibi yürümeye çalışırken çarpık çurpuk her adım atışında dikişler nasıl canını

yakardı? Tatlı tatlı anlatıyor bunları. Avram dinliyor. Kulak verdiğini anlıyor Ora, ama nedense kendi kendine konuşuyormuş gibi geliyor ona.

İlan onun önünden gidip üç eğri basamağı çıkmış, kapıyı açmış ve kenara çekilip kucağında Adam'ı taşıyan Ora'ya yol vermişti. Bu nazik hareketinin ürpertici, incitici bir yanı vardı. İçeriye sağ ayağıyla girmeye dikkat etmişti Ora, sonra yüksek sesle, “Evine hoş geldin, Adam,” demişti, oğlunun adını her söylediğinde ya da düşündüğünde olduğu gibi yüreğinde Ada'nın gizli dokunuşunu hissederek. Sonra da bebeği odasına götürmüştü, beşiği hazırlanmış onu bekliyordu. Uykuda olsa da yarı saydam gözkapaklarının arasından odasındaki eşyaları göstermek için dört tarafa döndürmüştü onu, yazı masasını, içinden bez değiştirme tahtasının da çıktığı şifonyeri, oyuncakları, kitap raflarını.

Derken kapıya iliştirilmiş bir kâğıt parçası ilişmişti gözüne: *Merhaba Bebiş, yazıyordu üstünde. Hoş geldin. Otel yönetiminin talimatlarından bazıları şöyle.*

Bebeği beşiğe yatırmıştı. O kadar minicikti ki içinde kaybolmuştu. Üzerine ince bir battaniye örttükten sonra başında durup onu seyretmişti. Sırtı karıncalanıyordu, rahatsız ediciydi. Kapıdaki kâğıtta yığınla sözcük vardı, çok fazla. Eğilip Adam'ın ılık başını okşamış, iç çekmiş, sonra kapıya giderek kâğıtta yazanları okumaya koyulmuştu.

Otel yönetimi diğer otel sakinlerinin huzuruna ve sükûnetine saygı göstermenizi bekler.

Unutmayın: Buranın sahibesi sadece otel sahibine aittir, size sunacağı hizmet yalnızca üst kısmıyla sınırlıdır!

*Otel yönetimi 18 yaşına gelen konukların otelden ayrılma-
larını bekler.*

Vesaire vesaire.

Ora kollarını göğsünde kavuşturmuştu. Gına gelmişti artık İlan'dan da onun tuhaf esprilerinden de. Uzanıp yırtarak kâğıdı kapıdan sökmüş ve bumburuşuk etmişti.

“Hoşuna gitmedi, değil mi?” diye çınlamıştı İlan’ın sesi, belli ki bozulmuştu. “Ben sadece sanmıştım ki... Boş ver. İşe yaramadı. İçecek bir şey ister misin?”

“Uyumak istiyorum.”

“Ya o?”

“Adam mı? Ne olmuş ona?”

“Burada mı bırakacağız?”

“Bilmem... Bizim odaya mı alsak?”

“Bilmiyorum. Ama ya biz uyurken o burada uyanırsa, tek başına...”

Şaşkın gözlerle birbirlerine bakmışlardı.

Ora içgüdülerine kulak verdi ama bir şey duyamadı. Ne bir dileği, ne bilgisi ne de fikri vardı. Kafası karıştı. Bebek doğduğunda bütün umudu bilmesi gereken her şeyi bir çırpıda bilmekti. Sanki bebek temel, doğal ve kusursuz bilgileri ona aşlamış olacaktı. Şimdi de hamileliği süresince bunu, en az bebeği beklediği kadar sabırsızlıkla beklediğini, kendisine doğru olanı yaptırarak kesin bilgiye son yıllarda, Avram’ın başına gelen felaketten beri nasıl hasret kaldığını fark ediyordu.

“Hadi gel,” demişti İlan’a, “burada bırakalım.”

Yüreğinin yağlarının eridiğini hissediyordu, hastanede Adam’dan her ayrılmak zorunda kalışında gönlü bulanmıştı böyle. “Evet, bizimle birlikte uyuması gerekmiyor.”

“Ya ağlarsa?” diye sormuştu İlan kararsızca.

“Ağlarsa sesini duyarız. Merak etme, ben duyarım.”

Odalarına gidip iki saat deliksiz uyku çekmişlerdi, Adam ın-galamaya başlamadan bir iki dakika önce gözünü açmıştı Ora, memelerinin ağırlaştığını hissetmişti hemen. Kalkıp bebeği getirmesi için İlan’ı uyandırmıştı. Yastıkları arkasına dayayıp yaslanmıştı, İlan kucağında Adam’la odaya girdiğinde yüzünde güller açıyordu.

Bebeği emzirirken memesinin yanında başının ne kadar küçük kaldığına şaşmıştı bir kez daha. Deli gibi emiyordu, sıkarak, neredeyse annesinin yüzüne dahi bakmadan; bedeniyle ruhunda

alışılmadık hazların ve acıların düğüm düğüm kıvrıldığını hissediyordu Ora. İlan büyülenmiş gibi ayakta, gözünü onlardan almıyordu, yüzü gerçekliğini yitirmiş gibiydi. Sık sık rahat mısın diye soruyordu Ora'ya, su ister misin, sütün geliyor mu, falan. Ora bir memesini bebeğin ağzından çekip öbürünü veriyor, ucunu bezle siliyordu. Ora'ya kocaman, morumsu damarlarıyla aygibi yusyuvarlak görünen memesine dikmişti İlan gözünü, huşuyla bakıyordu. Birdenbire küçük bir oğlan çocuğuna benzemişti, Ora sordu, "Fotoğrafını çekmeye ne dersin?"

İlan rüyadan uyanırcasına gözlerini kırptırdı. "Hayır, şu anda hiç canım istemiyor. Hem burada ışık iyi değil."

"Demin ne düşünüyordun?"

"Hiçbir şey, hiç kimse."

Ora'nın görebildiği kadarıyla İlan'ın suratına kara bir örümcek gelip ağlarını örmüştü adeta. "Belki sonra çekersin," demişti Ora tiz bir sesle.

"Evet, sonra, tabii."

Fakat sonradan resim filan çekmemiştir. Bazen fotoğraf makinesini çıkarır, lensin kapağını açar, karşıya geçer, merceği odaklar, ama nedense ya ışığı beğenmez ya da doğru açıyı yakalayamadığını söylerdi. "Belki sonra," derdi, "Adam nereye baktığını anlayacak kadar büyüdüğünde."

Avram varlığını hatırlatmak için boğazını temizliyor. Ora hayretle gülümsüyor. "Kendimi kaptırmışım. Aniden aklıma neler neler geldi, türlü... Yürümeye devam edelim mi?"

"Hayır, burası iyi." Yüreği bir an önce burayı terk etme arzusuyla dolup taşmasına rağmen sırtüstü uzanıp dirseklerine dayanıyor.

Yemyeşil vadiye bakarak oturuyorlar. Avram'ın arkasına vuran gölgesinde sessiz bir kıpırtı duyuluyor. Karıncalar kurumuş bir rezene gövdesine üşüşmüş geçen yılki arıların bıraktığı katılaşmış bal kırıntılarını kemiriyorlar. İncecik bir orkide sapı upuzun salınırken mor rengi ve hafifliğiyle bir kelebeği andırıyor, pürtüklü bir çift kökü toprağa uzanmış, biri boşaltmakla meşgul,

diğeri doldurmakla. Az ileride, Avram'ın sırtının sağ tarafının gölgesinin vurduğu yerde, küçücük beyaz bir ballıbaba karmaşık işlerine gömülmüş kendisiyle başka bitkiler arasında durmadan uçuşan böceklerin koku duyularını uyarıyor, olur ya, böcekler başaramazsa diye kendini döllemek için bereketli çanak yapraklarını da açmış.

“Ve bir gece, Adam bir aylık filandı, uyandı, acıkmıştı. İlan kalkıp onu yanıma getirdi, fakat bu defa ben emzirirken yanımda durmayıp odadan çıktı. Garibime gitmişti. Seslendim, oturma odasındaydı, birazdan geleceğini söyledi. Orada, karanlıkta ne yaptığını hiç anlamamıştım. Ne bir ses vardı, ne bir hareket. Pencerede durmuş dışarıyı seyrediyor sandım, sinirlendim.”

Yıllardır aklına dahi getirmediği sahneler gözlerinin önünde beliriyor Ora'nın; net, canlı görüntüler, hiç olmadığı kadar açık seçik. Avram duymaktan ne kadar çekiniyorsa, kendinin de bütün bunları anlatmaktan o kadar çekindiğini fark ediyor.

“Emzirmem bitince, Adam'ı beşiğine yatırmaya gittim, İlan'ı gördüm o zaman, oturma odasının ortasında dikiliyordu. Öylece duruyordu, sanki nereye gittiğini unutmuş gibi bir hali vardı. Sırtı dönüktü, ters bir şey olduğunu hemencecik anladım. Yüzü berbat görünüyordu. Sanki benden korkar gibi baktı yüzüme, tahammül edemiyordu. Senin—” Burada sözünü kesip yutkunuyor. “Bunu duymak istediğine emin misin?”

Avram homurdanarak doğrulup oturuyor, başını kollarına yaslıyor. Ora bekliyor. Avram'ın sırtı inip kalkıyor. Ama kalkıp uzaklaşmıyor.

“İlan seni düşünmenin onu mahvettiğini söyledi. Kendini katil gibi hissediyordu. *Öldürdüm ve malına el koydum*, dedi. Adam'a her bakışında seni görüyor, senin sığınaktaki, esir kampındaki ya da hastanedeki halini düşünüyordu.”

Avram'ın ensesi kasılıyor.

“Ne yapmamızı öneriyorsun?” diye sormuştu Ora. Fakat İlan yanıt vermemişti. Evde kalorifer yanıyordu ama Ora soğuktan donuyordu. Ne yapmak istediğini sordu yine, İlan bilmediğini

söyledi bu kez, ancak böyle devam edemeyecekti. Kendinden korkmaya başlamıştı. “Daha önce onu sana getirdiğimde—” Ama gerisini getirmemişti.

“Senin hatan değildi,” diye gevelemişti Ora. O yıllarda dillerinden düşürmezlerdi bu sözleri, adeta mantra’ydı onlar için. “Öyle olmasını istemedik, bizim suçumuz değil. Oldu işte İlan, başımıza kötü bir şey geldi.”

“Biliyorum.”

“Eğer o orada olmasaydı, o karakolda sen olacaktın.”

Burun kıvrırmıştı o zaman. “Bu kadar basit, değil mi?”

“Sen ya da o, başka seçenek yoktu.” Sonra da İlan’a sarılmak için yanına gitmişti.

“Kes şunu.” Elini kaldırıp susturmuştu Ora’yı. “Haber almıştık, söylemiştik, bunun hakkında konuşmuştuk. Ne benim suçumdu, ne senin, hele Avram’ın hiç değildi, olmasını istemedik ama oldu, bir hiç olmasam hemen şu an kendimi öldürürdüm.”

Sessizce duruyordu. İlan’ın bütün söylediklerini kendi de binlerce kez düşünmüştü elbet, hem onun hem de kendi açısından. Gel gör ki İlan’a böyle saçmalamayı bırak artık diyecek gücü bulamıyordu kendinde.

Şimdi bunları Avram’a anlatırken boğucu bir sıcak olmasına rağmen ürperiyor Ora, gerginlikten sesi titriyor azıcık. Avram’ın yüzünü göremiyor ama. Başını kollarının arasına alıp dizlerine dayamış çünkü. İnindeki bir hayvan misali onun sesini bedeninde duyar gibi oluyor.

“Aslında burada yaşamamız bile,” demişti İlan.

Ora homurdanarak eklemişti, “Onun geri geleceği güne dek. Biz sadece onun evine göz kulak oluyoruz.”

İlan fısıldıyordu, “Yanımdayken hep anlatıp duruyorum ona, ama aslında bizim burada yaşadığımızın farkında mı bilmiyorum.”

“Fakat o geri gelince hemen gideceğiz buradan.”

İlan dudak bükmüştü. “Şimdi de çocuğumuz burada büyüyecek.”

Eğer İlan yanına gelip hemen ona sarılmazsa, vücudu yere düşüp paramparça olacak gibi gelmişti Ora'ya.

“Üstelik hiçbir bir çıkış yolu veya bizim için herhangi bir kuruluş yolu bulamıyorum.” İlan avaz avaz bağıırıyordu artık. “Bir düşün hele, hayatımızı burada geçireceğiz, bir çocuğumuz daha olacak, sonra belki bir tane daha, evlat edineceğimizle birlikte toplam dört çocuk demişti, hatırla. İnsanlığa iyilik yapmak için, öyle demedik mi? Fakat ne zaman göz göze gelsek onu göreceğiz birbirimizde. Onca zaman, hayatımız boyunca, yirmili, otuzlu, el-lili yaşlarında hep burada karanlıkta oturacak, anlıyor musun?” İlan başını iki eliyle kavramış, haykırıışlarıyla dövüyordu adeta, Ora ondan korkmaya başlamıştı birden. Böğürüyordu: “Burada büyüyen çocuk bir dünya kuracak, şurada da yaşayan bir ölü. Üstelik bu onun çocuğu olabilirdi, sen de onun olabilirdin, keşke—”

“Belki o zaman sen de başka bir yerde yaşayan ölü olurdun.”

“Hem biliyor musun?”

Biliyordu Ora.

“Bunları duymak zoruna gidiyor mu?” diye soruyor Ora boğuk bir sesle.

“Dinliyorum,” diyor Avram, ama kelimeler ağzından hece hece çıkıyor.

“Eğer çok zorsa—”

Avram başını kaldırıyor, yüzü sıkı bir yumruk yemiş gibi dar-madağın. “Ora, senelerdir beynimin içinde çınlayan şeyleri niha-yet kulaklarımda duyuyorum şimdi.”

Eline dokunmak istiyor Ora, onun içinden taşan hezeyan-ların bir kısmını emmek istiyor ama cesaret edemiyor. “Biliyor musun, tuhaf belki, ama ben de öyle.”

* * *

Dermanı kesilmişti. Kanepeye çökuverdi. İlan gelmiş, karşısına dikilmişti, gitmesi gerektiğini söylüyordu.

“Nereye?”

“Bilmem, burada kalamam.”

“Şimdi mi?”

Ansızın çok uzun görünmüştü gözüne. Sanki boyu yukarı doğru uzamıştı İlan'ın, vücudu kaskatı, gözleri çakmak çakmaktı.

“Yürüyüş yapmaya mı çıkıyorsun yani, beni onunla yalnız mı bırakacaksın?”

“Burada bana yer yok, havayı zehirliyorum, kendimden nefret ediyorum buradayken. Senden bile. Seni öyle görünce, öyle dopdolu, dayanamıyorum işte.” Devamını da getirmişti: “Ben Adam'ı sevemem. Onu sevmeyi beceremem. Onunla aramızda cam bir duvar var. Onu hissetmiyorum, kokusunu almıyorum. Bırak gideyim.”

Ora tek kelime etmemişti.

“Belki biraz düşünüp aklımı başıma toplarsam, birkaç gün, geri gelebilirim. Şimdi tek başıma kalmam gerekiyor, Ora, bana bir hafta ver.”

“Peki, ben ne yapacağım burada tek başıma?”

“Sana yardım ederim, hiçbir şeyi dert etmene gerek yok. Her gün telefonda konuşuruz, sana bir yardımcı bulurum, bir bakıcı, dadı, sen de özgür kalırsın, okula dönebilirsin, iş bulabilirsin, ne dilersen onu yaparsın, burada kalmak bana iyi gelmeyecek, on dakika bile olsa.”

“Bütün bunları ne zaman düşündün sen?” diye şapşal şapşal sormuştu Ora. “Hep birlikteydik.”

İlan çabuk çabuk konuşmuş ve göz açıp kapayıncaya kadar onun için parlak bir gelecek tasarlamıştı. “Aslında görebiliyordum,” diye itiraf ediyor Avram'a, “bir saniyede pimi çekilmiş bombaya dönmüştü, anlıyor musun? Gözlerinde şimşekler çakıyordu.”

İlan'a bakıyordu, ne kadar akıllı olsa da hiçbir halt anladığı yoktu, onunla birlikte olmakla korkunç bir hata işlediğini düşünmüştü Ora. Annesiyle babasının ne diyeceği gelmişti aklına, nasıl da kahrolacaklardı.

“Sonra seninle ilgili beni hep uyardıklarını hatırladım,” diye anlatıyor Avram'a, “ama *ona* hayrandılar, bilhassa annem, doğ-

rusunu istersen, onun gibi bir erkeğin bende ne bulduğuna şaşıyordu.”

Avram gülümsüyor, yüzü hâlâ kollarının arasına gömülü. Annesi *Hochstapler* adını takmıştı Avram’a, Ora tercüme etmişti bu sözcüğü, cebi delik olmasına rağmen kendini Rothschild hanedanından sananlara denirdi.

“Kanepede uzanmış tek başıma Adam’la nasıl başa çıkarım diye bir yol bulmaya çalışıyordum. Düşünsene, hâlâ doğru dürüst hareket edemiyordum, evden dışarı çıkmak ne kelime, gözlerimi bile açık tutmaktan acizdim. Gerçek olamaz dedim, herhalde kâbus görüyordum, az sonra uyanacaktım. Bir yandan da onu çok iyi anlıyordum, keşke ben de yapabilsem, diye düşündüm, kendimden, Adam’dan, senden, her şeyden, bütün bu keşmekeşten kaçıp kurtulabilsem. Adam’a üzülüyordum, hayatının içine edildiğinden habersiz mışıl mışıl uyuyordu.

“Sabahlığımın önü açık yatıyordum, öylece, hiçbir şey umurunda değildi. Yatak odasında hışım la sağa sola yürüyüp duran İlan’ın sesi geliyordu kulağıma. Kararlı olduğunda nasıl hareket eder bilirsin.” Birbirlerine bakıp gülüşüyorlar, aralarında bir ışık titriyor adeta, pamuk ipliği kadar ince. “Dolap kapakları, kapılar, çekmeceler açılıp kapanıyordu. İlan eşyalarını toplamakla meşguldü, yattığım yerde düşünüyordum, hayatımızın geri kalanında boşu boşuna bir dakikanın, saçma sapan bir tesadüfün bedelini ödemeye devam edecektik.”

Ora ile Avram bakışlarını kaçırıyorlar birbirlerinden.

“Bir şapka al.” İlan ile Avram Sina’daki askeri üstten telefon etmişti, neşeyle kıkırdıyorlardı, “içine iki kâğıt parçası koy ama tıpatıp aynı olsunlar.” Arkasından kahkahayı basmışlardı. “Yok, yok, söylemeyiz, ne için kura çektiğini bilmene gerek yok.” Kahkahaları hâlâ Ora’nın kulaklarında çınlıyordu. O günden beri bir daha hiç öyle gülmemişlerdi. Yirmi iki yaşındaydılar, muvazzaf askerlik hizmetlerinin son ayındaydılar, Ora çoktan dönmüştü Kudüs’e, sosyal hizmet öğrenimi gördüğü fakültede birinci sınıf öğrencisiydi, yepyeni bir dünya açmıştı bu eğitim onun önüne,

hangi alanda çalışmak istediğini böyle erken bir yaşta bulduğu için şanslı sayıyordu kendini. İlan “Hayır, olmaz,” diye ısrar ediyordu, “ne kurası olduğunu bilmemen daha iyi, tarafsız davranabilirsin böylece.” Ora üsteleyince biraz yumuşamışlardı, “Peki, tahminde bulunmana izin veriyoruz, ama sessizce. Elini çabuk tut, Ora. Bizi dışarıda bekliyorlar, komutanın arabası kapının önünde.” (O zaman anlamıştı: Komutanın arabası mı? Demek ki bir tanesi terhis oluyor. Kim? Hemen gidip bir şapka buldu, askerlikten kalma eski şapkalarından birini, sonra bir kâğıt parçası aldı, iki eşit parçaya böldü, içi kıpır kıpırdı: Hangisinin eve dönmesini istiyordu?) İlan sabırsızca tekrarladı, “İki eşit parça olmalı. Birine benim adımlı yaz, diğerine şu şişkonun.” Arkadan Avram’ın sesi duyuldu: “Birine ‘İlan’, diğerine ‘Yahova’ yaz.” İlan araya girdi. “Tamam. Kesin şamatayı. Hadi, şimdi seç birini. Oldu mu? Hangisi? Emin misin?”

Ora eline küçük sivri bir taş alıyor, okşarcasına üstünde birikmiş çamurları itinayla temizliyor. Avram kamburunu çıkarmış oturuyor, kavuşturduğu ellerinde parmak boğumları bembeyaz kesmiş.

“Devam edeyim mi?”

“Ne? Evet, tamam.”

“Sonra başıma dikildi yine. Yerimden kalkamıyordum. Takatim yoktu. Külçe gibiydim. Üzerime bir şey örtecek gücüm dahi kalmamıştı. Yüzüme bakmıyordu. Benden iğrendiğini hissettim. Ben de kendimden iğreniyordum.” Kesik kesik konuşuyor Ora, sanki itiraf etmeye, her şeyi en ince ayrıntısına kadar anlatmaya zorlanan biri gibi sesi zor çıkıyor. “O gece sağda solda takılacağını, sabaha kadar açık bir yere gideceğini söyledi, Queen Helena Caddesi’nde böyle bir kafeterya vardı, sabahleyin telefon edecekti. Adam’la vedalaşmayacak mısın, diye sordum. Vedalaşmasam daha iyi, dedi. Ayağa kalkıp kavga etmem gerektiğini düşünüyordum, kendim için olmasa bile Adam için, eğer o anda bir şey yapamazsam, bir daha hiçbir şeyi değiştirmem mümkün olmayacaktı. Hem İlan’ın aldığı bu gibi kararlar ışıık hızıyla ya-

yılır, tanıyorsun onu, birkaç saniye içinde yepyeni bir gerçekliğe dönüşür, kırmızı kiremitli çatılarla parke taşlarla kaplı rüya gibi bir yerleşim mesela, kafasından asla söküp atamazsın.

“Meğer ne kadar yanılmışım,” diye sızlanıyor afallayarak, bir anda İlan ile Adam yeşil akan bir nehirde ahşap küçük bir kayıkta kürek çekerken canlanıyorlar hayalinde, ritmik, usta darbelerle balta girmemiş ormanın içlerine ilerliyorlar. “Bak, sonunda her şey düşündüğümden ne kadar farklı gelişti. Düşlerimin tam tersi yaşandı.”

“Sabah olunca telefon etmişti, bir otele yerleştiğini haber verdi, ama küçük bir daire kiralamayı planlıyordu. ‘İkinizden çok uzakta olmayacak,’ demişti. Anlıyor musun? ‘İkinizden!’ Gideli daha birkaç saat olmuştu ama çoktan kendini bizden dışlamıştı. Benden bile.

“Talpiot’ta bir stüdyo kiraladı, gidebildiği kadar uzakta, şehrin ta öbür tarafında. Günde iki kez arıyordu, sabah ve akşam, nezaketen, sorumluluğunu bilen biri olarak, nasıldır bilirsin. Tatlı tatlı öldürüyordu beni. Eve dön diye ağlardım telefonda. Amma aptalmışım, kendimi enikonu küçük düşürdüm, galiba ağlayıp hıçkırmam benden daha çok nefret etmesine neden oldu, fakat ona kahramanlık gösterileri sergileyecek bir dirhem enerjim kalmamıştı. Enkazdan farksızdım, hem bedenim hem ruhum. Adam’ı doyuracak sütüm nasıl oldu da kesilmedi, ona bakmayı nasıl becerdim, hiçbir fikrim yok. Annem gelip bende kaldı, iyilik meleği, fakat aşağı yukarı iki gün sonra neler olup bittiğine, annemin bana ne yaptığına aymıştım, Adam ile başka bebekleri karşılaştırmaya başlamıştı, tabii kaybeden Adam’dı, babamı çağırdım, annemi alıp götürmesini istedim. Nedenini açıklamadım bile, en kötüsü de ne biliyor musun, babam ne demeye çalıştığını hemen anlamıştı.

“Tabii, hiç gecikmeden kız arkadaşlarım gelip gitmeye başladı, acil durum yaşıyorlardı ne de olsa. Yardım ediyor, yemeği, temizliği yapıyorlardı, kuşkusuz her şey usturuplu yürüyordu usul

usul, beklenmedik bir anda tıpkı on dört yaşındaki gibi etrafıma sürüyle kız doluşmuştu, hepsi aslında neye ihtiyacım olduğunu biliyorlardı, Ada'yı saymazsak bana erkeklerle hep ama hep daha iyi geçindiğimi hatırlatmıştı onların varlığı.

“En başta kızların İlan aleyhinde akıttıkları zehre tahammül edemiyordum, nedenini söyleyeyim, her şeye rağmen onu anlıyordum, gerçekte neler olup bittiğini anlayabilen yegâne insan bendim, biliyordum. Bütün dünyada bir tek ben ve o anlayabilirdi, bir de sen belki, hoş, o zamanlar sende herhangi bir anlama yetisi kalmamıştı, o başka.”

Avram kendi kendine kafa sallıyor.

“Offf!” Ora gerinip kasılan ensesini ovuşturuyor. “Hiç kolay değil, bunca şey.”

“Evet,” diyor Avram, dalgın dalgın kendi boynuna masaj yaparken.

Ora iç sesine soruyor, Ofer'i bu kadar uzun süre terk edebilir miyim? Gönlüne ışık doluyor, orasını burasını dolaşıp hafifçe dokunuyor: Rahmine, kalbine, meme uçlarına, göbeğinin üstündeki hassas noktaya, boyundaki kıvrıma, sol gözüne, sağ gözüne. Hemencecik nokta birleştirme oyunu gibi Ofer'in yüreğinde olduğu duygusuna sarılıyor, her şeyin yolunda gittiğini görüyor, o konuşup Avram dinlerken bir şekilde Ofer'in giderek güçlendiğini hissediyor.

“Adam bana yapışıkta adeta,” diye anlatıyor ayağa kalkıp, dağ yamacındaki daracık patikadan aşağı inmeye koyuldukları sırada. “İlan gittikten sonra yalnız kalmaya dayanamazdı. Maymun yavrusu gibi gece gündüz kucağımdan inmiyordu, benim de ona itiraz edecek gücüm yoktu. Bizim yatağa koyardım uyusun diye, yani benim yatağa. Yok, bizim tabii, Adam'la benim.

“Neredeyse iki yıl onunla aynı yatakta yattık, farkındayım, kurallara aykırı, ama söylüyorum işte, çığlık atmaya başlayınca karşı koyacak gücü bulamazdım her zaman, ayrıca emzirdikten sonra kalkıp onu beşiğine yatıracak mecalim kalmazdı. Doğrusunu istersen, hoşuma da gitmiyor değildi, meme emdikten sonra

uyuyakalması, ana-oğul ikimizin birlikte kendimizi uykunun kol-larına bırakmamız hoştu, hem yatakta başka bir canlının sıcaklı-ğını hissetmek güzeldi.”

Gülümsüyor Ora. “Sanki kısa bir ayrılık sürecinin ertesinde doğal halimize dönmüş gibiydik, kendi ihtiyaçlarını aşağı yuka-rı kendi temin eden ve kimseden iyilik istemeyen tek beden, tek organizmaydık.”

Annemle ben de öyle sayılırdık diye geçiyor Avram’ın zihnini-den. Başlangıçta, terk edildikten sonraki ilk birkaç yıl boyunca.

Sen ve annen de öyleydiniz belki, dediği okunuyor Ora’nın gözlerinden. Bana anlattıklarını hiç unutmadım. O zamanlar sık sık sizi düşünürdüm.

“İlan çalar saat misali her gün aynı saatte arardı, onunla ko-nuşurdum ya da çoğu zaman onu dinlerdim. Bazen, dedim ya, hani şu senin beyinsiz Cocteau kadını gibi, ama İbranice, ona akıl verirdim, mürekkep lekesi nasıl çıkarılır, hangi gömlek nasıl ütö-lenir türünden şeyler. Diş taşlarını temizletme zamanının geldi-ğini hatırlatırdım mesela, bensiz hayatın ne kadar zor olduğuna dair şikâyetlerini dinlerdim. Şayet birisi bizim telefon konuşma-larımıza kulak misafiri olsaydı, kısa bir iş gezisine çıkmış kocayla sevgili karısı arasındaki günlük bir sohbeti dinlediğini sanırdı.

“Bazen de İlan neler yaptığını, okulun nasıl gittiğini, ceza hu-kuku profesörünün gözüne şimdiden girdiğini, sözleşme hukuku okutmanına göre eğer böyle yüksek not almaya devam ederse yüksek mahkemede staj yapmasının mümkün olacağını anlatır-ken gözlerimi bir noktaya dikip ona kulak verirdim. Onu dinler-ken kendimi nasıl Adam’ın kakasına, alt bezi değiştirme sorunla-rına, çatlayan meme uçlarıma kaptırdığımı düşünürdüm, ama o bulutların üstünde—”

Avram yavaşça sözünü kesiyor, “Öyleyse film yapmaktan vazgeçti?”

“Savaştan hemen sonra.”

“Sahi mi?”

“Hatırlarsın, sen döndükten sonraydı.”

“Ama çok istiyordu.”

“Tam da bu nedenle işte.” “O kadar emindim ki şimdiye kadar muhakkak—”

“Hayır, yarıda bıraktı. Böyle şeyleri kesip atmasını bir tek İlan bilir zaten.” Eliyle havada kesme işareti yapınca kopup öbür tarafa düşen parçanın kendisi olduğunu hissine kapılıyor Ora.

“Benim yüzümden mi? Başıma gelenler yüzünden mi?”

“Yok, yalnızca sen değil. Başka meseleler de vardı.” Konuşmayı kesiyor Ora, umutsuzca ona bakıyor. “Söylesene Avram, her şeye nasıl zaman bulacağız?”

Etrafı yüksek dağlarla çevrili ormanlık bir alanda, Ora’nın kahverengi gözlerinin yeşile çaldığını, gözlerinin içinin nasıl parladığını görüyor Avram, hâlâ, her şeye rağmen.

“Unutma,” diye devam ediyor Ora biraz geçtikten sonra, “Adam’ın doğumunun hemen ertesinde ilk aylarda sana tek başına bakmıştı. Her gün arabaya atlayıp hastaneye, seni gönderdikleri bütün nekahat merkezlerine gider ve her gün bana ayrıntılı rapor verirdi. Akşamları tedavilerinle, aldığın ilaçlar ve onların yan etkileriyle ilgili uzun telefon görüşmeleri yapardık. Bir de şu sorgulamalar var tabii, onları da unutma.”

“Aha!” Avram bakışlarını uzaklara çeviriyor.

“Ama sen, bir kez olsun nasıl olduğumu sormuyordun. Neler yaptığımı. Birden nereye kaybolduğumu.”

Avram derin bir nefes alıp doğruluyor, adımlarını açıyor. Ona yetişeyim derken soluk soluğa kalıyor Ora.

“Adam’ı doğurduğumdan bile haberin yoktu. En azından o zaman bana öyle gelmişti.”

“Ora?”

“Ne?”

“Adam’ı merak eder miydi?”

“Adam’ı mı?” Cılız bir kahkaha patlatıyor Ora.

“Sadece sordum.”

“Eh, işte,” diyor Ora, onur kırıcı bir hamleyi ovarak silmeye hazırlanırcasına geriniyor. “Başlarda onu soruyordu elbet. Daha

doğrusu, sormaya dikkat ederdi. Giderek daha az sormaya başladı, hatta adını ağzına almakta bile zorlandığını söyleyebilirim. Derken bir gün ‘oğlan’ hakkında bir şeyler söylemeye başladı. Oğlan gece iyi uyudu mu, sindirim sistemi iyi çalışıyor mu gibi şeyler. İşte o zaman keçileri kaçırdım. Benim gibi bir enayinin bile sabrı tükenebilirmiş meğer.

“Sanırım o zamandı, ‘oğlan’ demeye başladığında, kendimi buluyordum yavaş yavaş. Artık beni aramamasını söyledim İlan’a. Hayatımdan defolmasını. Aylar önce söylemem gerekenleri nihayet dile getirebiliyordum. Aptalımdır, bilirsin, ne yapayım. Üç ay kadar o saçma sapan anlaşılmayı sürdürmüştüm. Düşünsene. Şimdi aklıma geliyor da—”

Hula Vadisi’nin tamamını gören manzaraya nazır gölge bir alanda mola veriyorlar. Vücutlarındaki bütün eklemler, kaslar ağrıyor ama tek sebebi yürüyüş değil. Avram kendini pattadanak yere bırakıyor, sırt çantasını çıkaracak hali bile kalmamış. Avram’ın yürüyüşe, harekete her ara verişinde ağır bir kaya misali külçe gibi kendini bıraktığı dikkatini çekiyor. Gizlice, genç kız bakışlarıyla sürekli gözü onda: İniş sırasında ne dağın eteğine sere serpe yayılmış geniş vadiye, ne dağın kendisine ne de uçsuz bucaksız gökyüzüne doya doya bakabiliyor, çekiniyor sanki. Avram hakkında eskiden İlan’ın söylediği bir şey geliyor aklına, “Kendini kapattı, içi kapkaranlık oturuyor.” Burada, patıkada her ne kadar güneşin altında dursalar da açık tenli, çabucak kızaran cildine rağmen ışığı geçirmiyor sanki.

Ne güzelliği. Ne de Ofer’i.

Gözlük camlarını sertçe siliyor Ora, sonra hohlayıp bir daha siliyor. Sakinleşmeye çalışıyor.

“Fakat telefonu suratına kapattıktan hemen sonra geri aradı. Onu hayatımdan çıkarmak istememi kesinlikle anlayabildiğini söyledi. Bunu hak etmişti. Ne var ki ikinci çocuğumuz için ortak sorumluluklarımızdan uzaklaştıramazdım onu.”

“Ne? Ha.”

“Evet, öyle.”

Demek beni böyle görüyorlarmış diye düşünüyor Avram hayretle. Az sonra, bir iki dakika daha geçsin, artık kesmesini isteyecek Ora'dan. Bütün bunlarda ona yer yok çünkü.

“Sonra bir görüşme daha yaptık. En acayip telefon konuşmalarımızdan biriydi. Sana nasıl bakacağımızı bulmuştuk, ilişkimizin başına gelenleri sende saklayacaktık, çünkü bizim yaşadığımız sorunlar seninkilere tuz biber ekerdi, ebeveyndik ne de olsa.” Kahkahalarla gülüyor Ora.

Avram'ın aklına geliyor nedense, on üç yaşında falan, babası bir sabah yataktan kalkıp kayıplara karıştığı zaman gerçek babasının, gizli babasının şair Alexander Penn olduğuna inandırmıştı kendini. Haftalar boyunca her gece yatmadan önce Penn'in “Terk Edilmiş Evlat” şiirini okumuştur fısıldayarak.

“Zaten İlan ile ben iki yabancı gibi görüşüyorduk artık. Yok, yabancı kimselerin avukatlarına benziyorduk. Soğukkanlılıkla yapabileceğime inanmazdım, ne ona ne de başkasına. Ajandalarımızı açıp İlan'ın tek başına sana bakmaya daha ne kadar devam edeceğini, benim nöbetleri devralmaya ne zaman başlayacağımızı saptadık. En azından sen biraz iyileşene dek senin yanındayken her şey yolundaymış gibi davranacağımız konusunda anlaştık. Epey çaba göstermemiz gerekecekti, çünkü sen zaten hiçbir şeyle ilgilenmiyordun. Etrafında olan bitenlerin farkında bile değildin belki. Ya da herkesin öyle sanmasını istiyordun, böylece seni rahat bırakacaklardı, öyle mi? Hey? Senden vazgeçeceklerdi?”

Avram gözkapaklarını iyice kısarak yana kaydırıyor.

Ora buz gibi bir sesle ekliyor, “Sonunda istediğin oldu.”

Sonra birden, iki nefes arasında donup kalıyor Ora, çünkü Ofer'in yüzünü gözünün önüne getiremiyor bir an. Hemen yerinden fırlayıp yürümeye koyuluyor, Avram da homurdanarak kalkıp peşine düşüyor. Ora gözünü ileriye dikse de hiçbir şey görmüyor, gün ışığında gözleri cayır cayır yanıyor ama Ofer'i göremiyor. Yürüdükçe onun yüzü kafasının içinde parçalanıyor, bölük pörçük ifadeler ve çehreler silsilesine dönüşüyor. Bazen şişip patlıyor-

lar, sanki biri ona sağlam bir yumruk atmış, onu yarmışçasına. Ora cezalandırıldığının farkında, ama ne suç işlediğinden haberi yok. Acaba kötü haberi almak üzere derhal eve gitmek yerine yola devam ettiği için olabilir mi? Yoksa herhangi bir uzlaşmaya yanaşmadığı için mi? (Asgari bir zarar. Ufak bir kayıp. Tek bacak. Dizden aşağısı. Bilekten sonrası. Tek el. Tek göz. İki göz. Penis?) Günün hemen her saatinde onca şeyin, onca sözün ve faaliyetin arasında bu önermeler uzaklardan gelir, kulağında çınlar dururdu: Tek böbrekle güzel bir yaşam sürebilirsin, hatta tek akciğerle bile. Düşünsene, hemen olmaz deme, bu tür teklifler her gün çıkmaz karşına, gün gelir reddettiğin için pişman olabilirsin. Diğer aileler kabul etti, şimdi göreceli de olsa gayet mutlular. Bir daha düşün, ama iyi düşün. Diyelim ki fosfor yanığı var, deri nakli mümkün. Hatta artık beyni bile iyileştirebiliyorlar. Bitkisel hayata girse bile yaşayabilir, kendin bakabilirsin ona; Avram yaralandıktan sonra edindiğin bütün tecrübeden yararlanabilirsin. Lütfen bunları bir daha gözden geçir. Bir hayatı olacak, ayrıca duyuları, duyguları. İçinde bulunduğun koşullarda, en kötüsü bu değil.

Günlerdir, gecelerdir beyninin içinde firdönen bu konuşmaları susturmaya çalıştı Ora. Şimdi de onlara rağmen başını dik tutup Avram'la göz göze gelmemeye, yüzüne çöreklenen şirretçe bakışlardan onu korumaya çalışarak ilerliyor. Herhangi bir anlaşma yapmaya niyeti yok. *Her ne olursa olsun* herhangi bir kötü haberi kabul etmeye de. Devam et, haydi. Konuş, oğlunu anlat ona.

* * *

“Benim için bambaşka bir hayat başlamıştı artık. Buna gücüm yoktu ama beni yaşamaya zorlayan bir bebeğim vardı, hayatıma azimle giren... Yani başta ben olmak üzere her şeyin kendi yararına yaratıldığına inanmış bir bebek. Hep beraberdik, neredeyse günün yirmi dört saati. İlk yıl yanımda bakıcı ya da yardımcı yoktu pek, sadece haftada iki kere nöbetleşe gelen kız arkadaşlarım,

o da seni görmeye Tel Aviv'e gelmeye başladıktan sonra. Onun dışında gece gündüz Adam ile baş başaydık."

Bakışları uzakta bir yerlere takılıyor. Bazı şeyler var ki ona anlatmaya çalışması abes kaçır: Gece yarısı, bütün dünya uyuduğu sırada yarı uykulu bir halde yatağa yatmadan önce Adam meme emerken aralarında yaptıkları mırıltılı sohbetler vardı mesela, yalnızca ikisi olurdu, göz göze, birbirlerini tanırlardı. Sonra Adam'ı hıçkırık tuttuğu zaman birlikte kahkahadan kırılmaları. Akşam olup odayı gölgeler kapladığında bakışlarının buluşması. Annesinin gözlerinde yaşlar gördüğünde yüzüne yayılan afallamış şaşkınlık ifadesi, nasıl soracağını bilmediği soruların kıvrılıp titreyen dudaklarında asılı kalması.

Avram yanı başında yürürken soru işareti misali kamburunu çıkarmış, durmadan kafa sallıyor.

"Güzel günlerdi. Bizim harikalar çağıımız. Benim ve Adam'ın." Yaşadığımız en mutlu yıllardı, diye geçiriyor içinden.

"Yavaş yavaş onu tanıyordum." Ağzını tek memesinden çekmeye kalktığıında, damağını öbür memeye geçirene dek nasıl huysuzlandığını hatırlayınca dudaklarına gülücükler yayılıyor. Gözlerini öfke bürür, avazı çıktığı kadar çığlığı basardı, suratı mosmor keserdi. Bir de sevgi dolu şakacı bakışlar atar, bana türlü oyunlar oynardı. Bebeklerin espri anlayışları olduğunu bilmezdim daha önceden, kimse söylememiştii ki."

Hâlâ kendi kendine kafa sallamaya devam ediyor Avram, önemli bir dersi ezberler gibi bir hali var. Ora'nın kafasına dank ediyor: Birlikte alıştırma yapıyoruz, Avram ve ben. Ofer'e geçmeden önce Avram'la yapılan alıştırmalar bunlar. Sözcükleri, sınırlarımızı, tahammül gücümüzü sınıyoruz.

"Öte yandan benim içimde kıyametler kopuyordu. Sanki bütün sistemim çarpılmıştı, bedenim, ruhum. Ben de çok hastaydım, iltihapların, kanamaların ardı arkası kesilmiyordu. Kolumu kıpırdatacak halim kalmamıştı ama aynı zamanda kendimi kudretli hissediyordum, hem de ne kudret, nedenini sorma. Üç dakika içinde hıçkırık, sevinç, çaresizlik ve coşku nöbetleri geçi-

rirdim. Yüksek ateşle kulağımı delercesine çığlıklar attığı zamanlar bir saati daha nasıl atlatacağım ben bu çocukla diye merak ederdim, sabaha karşı ikiye, doktor bir türlü telefonu açmak bilmiyordu. Ama her şeye kadirdim! Onu dişlerimle kavrayıp yüzünün en uzak köşesine taşıyabilirdim. *Sancak açmış bir ordu kadar görkemli.*

Avram'ın yüzü bir saniye kadar aydınlanıyor, kendi kendine gülümsüyor. Ses çıkarmadan dudaklarıyla tekrarladığı sözcüklerin tadını çıkarıyor sanki: *Sancak açmış bir ordu kadar görkemli.* Ora omuzlarını gevşeterek ona doğru açınca taze dilimlenmiş bir çöreğe benziyor – Avram'ın benzetmesiydi bu, bazen “mayalı içki” ya da “tüylü gabardin” dediği de olurdu. Hiçbir anlamı olmayan sözlerdi, yalnızca onu sarmaladığı sözcüklere sevgisini nakşeder, tatlı egzotik seslerle süsleyerek sadece ikisinin görebileceği kadar incecik bir şal gibi omuzlarına örterdi. Konuşurken sözcüklerin aralarına çeşniler serpiştirmeye bayılırdı, mesela şimşir ağacı, yeşim taşı, müstemilat, ekmek lokması, çiçek sapı, tomurcuk, bunlar bazen tadından yenmez, bazen de hiç uygun düşmezdi. Sonraki yıllarda sohbetin bir yerinde, radyo dinlerken ya da kitap okurken onun türettiği bir deyiş, damgasını vurduğu bir sözcük karşılarına çıktığında, “İşte bu Avram,” derlerdi İlan ile.

“Bir gün İlan damdan düşer gibi telefon edip adresiyle telefon numarasının değiştiğini haber verdi, sanki ben onun nöbetçi subayıydım. Talpiot'ta kaldığı daire hiç ısınmıyormuş, o nedenle başka bir yer kiralamış, o da Beyt HaKerem'de, Herzl Bulvarı'ndaydı. ‘İyi yapmışsın,’ dedim, buzdolabının üstüne ilıştirdiğim nottan eski numarasını sildim.

“İki ay sonra senin hakkında, sağlık durumunla ilgili yaptığımız mutat konuşmalardan birinde pattadanak yeni bir numara verdi. Ne oldu? Numaranı mı değiştirdin? Hayır, kaldığı yerin önünden geçen sokakta üç aydır yol çalışması sürüyormuş, her tarafı kazmışlar, gece gündüz asfalt döküyorlarmış, gürültüye dayanamamış, hiç sevmez bilirsin. ‘Peki yeni numaran hangi adrese kayıtlı?’ diye sordum. ‘Evan Sapir’de, Hadassah Hastanesi’ne

yakın. Birinin arka bahçesinde sevimli, küçük bir apartman katı buldum,’ dedi. ‘Orası sessiz mi bari?’ dedim. ‘Mezarlık kadar,’ dedi ve ben yine buzdolabındaki numarayı değiştirdim.

“Birkaç hafta sonra bir telefon daha. Ev sahibinin oğlu davul seti almıştı. Konuşurken ben de tadını çıkarayım diye ahizeyi pencereden dışarı tutuyordu. Belli ki davullar kocaman. Tamtam sesi hiç kesilmiyordu. Kimse dayanamaz bu gürültüye. Aynı fikirde olduğumu söyledim, sonra elime bir kalem alıp buzdolabına doğru yürüdüm. ‘Kendime Bar Giora’da küçük bir yer ayarladım bile,’ dedi genizden konuşarak. Bar Giora mı? Yakın sayılır diye geçti aklımdan, hemen vadinin karşısında. Midemin kasıldığını hissettim. Derken bir hafta geçti, iki hafta geçti, ama ilişkimizde hiçbir değişiklik yok. O orada, biz burada, ‘biz’ daha da kenetleniyoruz birbirimize.

“Bir süre sonra yine telefon etti. ‘Dinle, ev sahibiyile takıştık, adamın iki köpeği var, canavar rottweiler ikisi de. Yine taşınıyorum, bilmek istersin belki, sana çok yakına geliyorum.’ Kıkırdıyordu. ‘Tzar Hadassah’ın içinde sayılır, tabii seni rahatsız etmeyecekse.’ O zaman ‘Bana baksana İlan, sen benimle dalga mı geçiyorsun?’ dedim.”

İlan kahkahadan kırılıyordu. Ora iyi tanırdı onu, kahkaha tu fanlarını bilirdi, bu defa aciz ve acıklı bir gülüştü İlan’dan gelen, bir kere daha ne kadar güçlü olduğunu hissediyordu Ora. “Bak, söylüyorum,” diyor Avram’a, “o güne dek dişi aslan olduğumun farkında değildim, ama aynı zamanda paçavradan farkım yoktu, anla işte, paspas gibiydim, hemen her defasında ıskalıyordum onu, her şey bana İlan’ı hatırlatıyordu. Adam’ı her emzirişimde İlan’ı arzuldum mesela, azardım.” Aklına gelince içinden gülüyor. “Geceleri Adam’ın kokusunu duyunca İlan’ı koklamış gibi olur, uykumdan uyanırdım. Sanki bana yalnızca birkaç metre uzakta olduğunu hissederdim.”

Ora bunları anlatırken kulaklarında İlan’ın birlikte oldukları yıllar boyunca yaptıkları telefon görüşmelerindeki sesini duyar gibi oluyor; sert, kesin bir tonda sesini giderek yükseltip “Ora!”

deyişini. Bazen adını öyle söylediğinde belli belirsiz bir suçluluk duygusu çöreklenirdi yüreğine, tıpkı nöbette uyuyakalmış bir askerin ona seslenen subayı duyması gibiydi. Öte yandan Ora diye seslenişinin cüretkâr bir yanı da vardı; muzip, kışkırtıcı, davetkâr: Ora! Kendi kendine tebessüm ediyor: Ora! Ora'nın kuşku duyduğu, kesin, somut bir gerçeği vurgularcasına.

“Ben de güçlü biri gibi davranıyordum o zaman, tatlı dille soruyordum: ‘Neler oluyor, İlan? Monopoli oyunu mu sanıyorsun bu işi, şehrin her yanında ne kadar cadde, sokak varsa orada ev kiraliyorsun, satıyorsun? Yoksa benim bilgiç arkadaşım birazcık yuva hasreti mi çekiyor?’ Gözünü kırpmadan, evet, dedi, evden ayrıldığından beri hiç hayatı olmadığını, kafayı yediğini söyledi. Pattadanak, ‘Eve dön öyleyse,’ deyivermişim, hemen arkasından iç sesimi duydum. Hayır! Ona ihtiyacım yok, onu burada istemiyorum. Burada ayaklarıma dolanacak bir erkeğe ihtiyacım yok.”

Avram inik duran gözkapaklarını bir an için kaldırıncı Ora'nın dudaklarına bir gülümseme yayılıyor, Avram'ın gözlerindeyse eskilerden kalma ışıltılar beliriveriyor. “İşte geldim,” diyor Ora.

“Bazı geceler,” diye anlatmıştı İlan o zaman, “eve kadar gidiyorum. Kendimi zorlayarak... Yakama yapışıyor işte, gece yarısı birde ikide beni uykumdan uyandırıyor, yataktan fırlatıyor, zombi gibi kalkıyorum, motosikletime atlayıp sana doğru sürüyorum, bir dakikaya varmaz sana, yatağına ulaşacağımı biliyorum. Beni affetmen, deliliğimi unutman, silmen için yalvaracağımı düşünüyorum. Fakat oraya yirmi metre kala karşıt güçler devreye giriyor, hep aynı noktada, sanki mıknatısın kutupları orada ters dönüveriyor. Bir şeyin beni dürttüğünü hissediyorum: Çek git, uzaklaş buradan, boş işler bunlar—”

“Sahi öyle mi oluyor?”

“Deliriyorum Ora, bir oğlum var ama onu göremiyorum! Aklim başımda mı benim? Bir de sen varsın tabii, birlikte yaşayabileceğim, yaşamak istediğim tek insan sensin, buna yüzde bin beş yüz eminim, peki madem öyle? Ne yapıyorum ben? Belki

sadece buradan, İsrail'den kaçmam gerektiğini düşündüm, belki İngiltere'ye gidip orada okumaya devam ederdim, biraz hava değişikliği olabilirdi, ama artık onu da yapamam, Avram var, onu burada bırakamam! Ne yapacağımı bilmiyorum, ne yapayım söylesene.”

Ora anlatmaya devam ediyor Avram'a, “İşte o zaman, bana bunu söyleyince ilk kez kafama dank etti, bizden kaçmasının asıl sebebi sendin, ancak sen bahane de olabilirdin.”

“Neyin bahanesi?”

“Neyin mi?” Hafifçe sevimsiz bir şekilde dudak büküyor Ora. “Mesela bizimle yaşama korkusunun, benimle ve Adam'la. Ya da sadece yaşama korkusunun.”

“Anlamıyorum.”

“Off,” diye homurdanıyor Ora, başını birkaç kez hızla sağa sola sallıyor. “Siz yok musunuz, siz? Siz ikiniz.”

“Çocuk parkının yanında bir yer kiralamıştı, biliyorsun, hani şu Tzur Hadassah'da ne kadar ebeveyn varsa birlikte kurdukları parkın yanında, bizim eve taş çatlasa yüz metre mesafede. Galiba üç hafta olmuştu arayıp sormayalı. Yine sinir küpüydüm, tabii Adam hissetmişti hemen. Onu bebek arabasına oturtur, saatlerce mahallede dolaştırırdım, bir tek böyle sakinleşebiliyordu, fakat hangi yöne gidersek gidelim sonunda dönüp dolaşıp İlan'ın evinin önünde buluyordum kendimi.”

Avram yanı başında yürüyor, başı öne eğik, ne Ora'ya bakıyor ne de manzaraya. Bebek arabasını iten genç kadını görüyor, yapayalnız ve huzursuz. Büyüdüğü köyün patikalarına götürüyor onu, döner kavşağa, eskiden bildiği evlerle avluların önünden sağa sola sapan yan sokaklara.

“Bir gün karşılaştık. Evden çıkıyordu, bahçe kapısında az kalsın çarpışacaktık. Çekingen merhabalardan sonra ikimiz de donakaldık. Sanki hemen oracıkta, kaldırımda sevişecekmişiz gibi bakıyordu bana, onun o aç bakışlarını iyi bilirim. Oysa Adam'a da baksın istiyordum. O gün berbat bir durumdaydı, soğuk almıştı,

mızımızdı, gözünden uyku ve yaş akıyordu, gelgelelim İlan ona göz ucuyla bakmakla yetindi, fark etmedi bile diye düşünmüştüm.

“Tabii her zamanki gibi yanlış düşünmüşüm. ‘Bu o,’ diyerek motoruna bindi, gaza bastı ve hızla uzaklaşırken Adam’ı uyardı. Ancak o gittikten sonra bambaşka bir şey demek istemiş olabileceği geldi aklıma. Yüzüne daha yakından bakmak için Adam’ın üzerinde çarşaf, battaniye ne varsa, çekip aldım ve ilk kez fark ettim, *sana* benziyordu.”

Avram irkiliyor, şaşkın bakışlar atıyor Ora’ya.

“Gözleri, genel ifadesi. Nasıl olabilir diye sorma.” Gevrek gevrek gülüyor. “Belki de ona hamile kaldığım gece aklımda sen olduğun için, bilmiyorum. Aklıma gelmişken, bugün bile sana benzer yanlarını görürüm.”

“Nasıl?” Avram tuhaf kahkahalar atıyor, ayakları birbirine dolanıp yere kapaklanacak sanki.

“Doğada esinlenme diye bir şey var, yok mu?”

“Elektrikte var,” diyor hemen Avram. “Bir mıknatısın elektrik akımı meydana getirmesi fenomeni var.”

“Hey, Avram,” diyor usulca.

“Ne?”

“Hiç... Acıkmadın mı?”

“Yok, daha değil.”

“Kahve ister misin?”

“Biraz daha yürüyelim. Bu şirin bir patika.”

“Öyle, şirin.”

Ora öne geçiyor, kollarını iki yana açıp temiz havayı içine çekiyor.

“Bir hafta sonra, gece on bir buçukta İlan telefon etti. Uyuyordum. Selamsız sabahsız hemen lafa girdi, gelip bahçedeki kulübeye yerleşmesinin bir sakıncası olup olmadığını sordu.”

“Kulübeye mi?” Avram tükürüklerini saçarak soruyor.

“Baraka vardı hani, ıvır zıvır eşyalar orada dururdu, senin stüdyonu aynı zamanda.”

“Evet, peki sen ne—”

“Hiç düşünmeden, gel, dedim. Ahizeyi yerine koyup yatağa çöktüğümü hatırlıyorum, iki senedir oynadığımız bu oyunun tam bize göre olduğunu düşünüyordum, bu itme-çekme gücü ve Adam’ın çekim kuvveti.”

“Bir de seninki,” diye ekliyor Avram yüzüne bakmadan.

“Öyle mi dersin? Bilmiyorum...”

Artık yalnızca toprağa basan ayaklarının çıkardığı sesler duyuluyor. Ora onun dediklerine kafa yoruyor: Benim çekim kuvvetim. Kıkırdıyor. Hatırlamak hoşuna gidiyor. İlan’ı şehrin dört bir yanına sürükleyen bu kuvveti o günlerdeki kadar şiddetle hissettiği olmamıştı.

“Aman neyse.” İç çekiyor. (Şimdi ta Bolivya’ya, Şili’ye kaçtı, tüy kadar hafif ve hür, yüksüz bir gezgin, tam bir bekâr.)

“Ertesi sabah barakaya gittim, içeride ne varsa boşaltmaya koyuldum. İki bin yıllık hurdayı, çer çöpü boşaltıp dışarı yığdım, anlayacağın, asrın başından beri orada yaşamış herkes bir döküntüsünü bırakmıştı sanki. Senin çizimlerin, ders notların, bant makaralarınla dolu kasalar buldum. Ama onları sakladım, sana ait olanlar duruyor, verebilirim, istersen—”

“Hepsini atabilirsin.”

“Hayır, olmaz, hiçbir şeyi atmam. İstersen kendin at.”

“Neler var içinde?”

“Elle yazdığın binlerce sayfa. On kasa falan.” Gülüyor Ora. “İnanılır gibi değil, sanki doğduğun andan itibaren hayatın boyunca oturup yazmışsın.”

Daha sonra tepeyi aşır vadinin yarısına gelene dek süren sessizliği Avram bozuyor, “Ee, barakayı temizledin demek—”

“Birkaç saat sürdü bu iş, Adam da çimlerde emekledi durdu, çıplak ve olabildiğince mutluydu. Bir şeyler olacağını seziyordu galiba. Hiçbir şey anlatmadım ona, çünkü kendime bile açıklamaktan acizdim. Sonra barakanın önünde dağ gibi bir yığın birikmişti, orada durmuş, anaç bir zevk alarak bakıyordum, derken

içime bir kurt düştü–Cocteau’nun hikâyesindeki şu kadının adı neydi?”

“Adı olduğunu sanmam.”

“Tam da ona yaraşır bir durum.”

Avram yürekten gülüyor, Ora’nın içinde bir şeyler kıpırda-
nıyor.

“Sonra her şeyi gerisingeri barakaya taşıdım. Adam, aklımı kaçırdığımı sanmıştı herhalde. İte kaka sıkıştırdım, kapıyı zar zor kapadım, kilitledim. Bittiğinde kendimi fena halde aşağılanmak-
tan kurtardığımı hissediyordum.

“Birkaç gün geçmişti, Sukot bayramında Adam’ı da alıp an-
nemle babamı ziyarete Hayfa’ya gittiğim zaman İlan gelip bara-
kayı kendi temizlemiş. Eşyalarını yerleştirmiş, hatta bir adam
getirerek içeriye küçük bir mutfakla banyo yaptırmış, benim
elektrik ve su tesisatından oraya hat döşetmiş. Geri döndüğümde
akşamdı. Adam kucağımda uyuyordu, uzaktan çöp bidonlarının
etrafında birikmiş öbek öbek çöplerle hurdaları seçebiliyordum.
Bahçeden geçerken barakadan dışarı vuran ışık görünüyordu. Ne
sağıma baktım ne soluma. Sana ne diyebilirim ki Avram?

“Arkasından o günler başladı. Nasıl anlatacağımı bile bilmi-
yorum: Azap dolu günlerdi. Ben burada, o orada. Aramızda en
fazla on metre. Onun kaldığı yerde ışıklar söner, ben hemen per-
denin arkasından pencereye mevzilenirdim, bir an için de olsa
onu görebilirim düşüncesiyle. Telefonu çalardı, kulak kesilirdim,
inan bana, tam deyimdeki gibi.

“Sabahları bazen güneş doğduktan hemen sonra sessizce sı-
vıştığını görüyordum, böylece, Tanrı korusun, Adam ve benimle
karşılaşmayacaktı. Genellikle eve çok geç geliyordu, kolunun al-
tında okul çantası, canını kurtarmak istercesine patikadan aşağı
telaşla koşardı. Bütün gün ne yapardı, hiçbir fikrim yoktu, eğer
bir kız arkadaşı varsa, okuldan sonra onun yanına gidiyordu her-
halde, orada benimle ve Adam’la takılmak zorunda kalmamak
için. Tek bildiğim haftada üç dört kez seni görmeye gelirdi. Kesin

olan tek şey buydu: Benim ilgilenmediğim günlerde sana o bakmıştı.

“Belki sen hatırlamazsın, onun hakkında konuşasın diye her yolu deniyordum, senden onunla ilgili biraz bilgi sızdırmaya çalışıyordum. Hatırlıyor musun?”

Avram evet anlamında kafa sallıyor.

“Sahi mi?”

“Devam et. Sonra ben de...”

“Adam’a barakada birinin kaldığını söyledim. Senin arkadaşın mı diye sordu, ben de bunu söylemek için henüz erken dedim. İyi bir insan mı, diye sorunca, evet ama bunu farklı yollarla gösteren biri, dedim. Tabii Adam gidip onu görmek istedi, ama ben adamın çok meşgul olduğunu, pek eve gelmediği için ziyaret edemeyeceğimizi anlattım. Ne zaman dışarı çıksak ya da eve dönsek, beni çekiştirip barakaya götürmeye çalışırdı. Resim yapar, kulübedeki adama hediye etmemi isterdi. Bahçede oynarken topunu hep o tarafa atardı. Orada dikilir, iki eliyle İlan’ın motosikletini, bahçe kapısına bağlı zincirini okşardı.

“Bazen ben de oynardım onunla, bahçede, kulübenin yanında, bazen de dışarıdaki küvetin içine koyup banyo yaptırırdım, çimlere serdiğimiz örtünün üstünde piknik yaptığımız da olurdu. Dakikada bir sorardı, ‘O adam bizi görebiliyor mu?’ ‘Onu da çağırsak ya?’ ‘Adı ne?’

“Dilimi tutamayıp adını söyleyince, ‘İlan, İlan!’ diye seslenmeye başladı.” Avuçlarını ağızına çanak gibi tutarak Adam’ın taklidini yapıyor, “İlan, İlan,” Avram da seyrediyor.

“O güne dek ‘baba’ sözcüğünü asla öğrenmemek için içgüdüsel olarak ayak diremişti. Fakat şimdi gönülden ‘İlan’ demeye başlamıştı. Sabah gözlerini açar açmaz İlan hâlâ orada mı diye sorardı. Yuvadandan gelir, İlan işten döndü mü diye bakmaya koşardı. Öğleden sonraları bahçeye bakan verandada durur, tırabzana tutunur, olanca gücüyle sallayarak ‘İlan!’ diye seslenirdi, yüz kere, bin kere, ta ki ben onu içeri alana dek susmazdı. Bazen sürükleyerek çekip almak zorunda kalırdım oradan.

“Biliyor musun, aslında, şimdi bunları sana anlatırken ona ne yaptığımı anlıyorum.

“O zamanlar hiçbir şey düşünmezdim, anlıyor musun?

“İlan ile ben—

“Anlaman gerek.

“İkimiz de bir tür delilik çemberiyle kuşatılmıştık.

“Bütün doğal içgüdülerim sanki—

“Bak, neredeydim bilmiyorum.

“Sanki ben yoktum.”

Ancak uzun süre ara verdikten sonra kaldığı yerden devam ediyor Ora, soluklanıp gözlerini, burnunu silerken aklına giren zehirli düşünceyi, belki de Adam’ın onu bunun için cezalandırdığı fikrini bastırıp yutuyor. “Erkeklerle her zamanki düşkünlüğünden farklıydı bu. Eve gelen cilveleştigi, kal diye tutturduğu, bacaklarına yapıştığı her erkeğe, bir paket teslim eden her postacıya gösterdiği yakınlıktan başkaydı. İlan’da bir şey vardı, anla işte, olmayan varlığı, ayrıca herkes ne kadar sevimli olduğunda diretirken Adam’ı tamamen görmezlikten gelebilmesi, bütün bunlar onu delirtmeye yeter de artardı. Bugün bile öyle.” Ora iç çekiyor. Adam’ı sahnede gösteri yaparken gözünün önüne getirebiliyor, gözleri cefa ve rica karışımı bir zevkle kaymış.

“Ne gibi?”

“İlan’ın onu görmesini hep istediği gibi.

“Bil diye söylüyorum, günde en az iki kere karar veriyordum, tamam diyordum, İlan gitmeli, kulübeden taşınmalı, Adam’a ıstırap çektirmemeli. Ama aynı zamanda binde bir de olsa eve dönme şansını tamamen ortadan kaldırmak gelmiyordu içimden. Adam’ın verandada feryat ettiğini duyunca İlan neler hissediyordu acaba, bunları anlamaya çalışırdım, nasıl olur da çılgına dönmezdi. Nasıl bir insandı, bana bunu anlat, böyle bir şeye nasıl tahammül edebiliyordu?”

“Öyle,” diyor Avram sert bir sesle.

“Ayrıca, bunun belki de tam olarak aradığı şey olduğunu düşündüm.”

“Ne?” diye homurdanıyor Avram.

“İstirap işte.”

“Nasıl yani? Anlamadım.”

Ora melodik bir sesle, “İşte tam-yolun-üstünde,” diyor. *Bizi uzaktan göreceksin ama oraya girmeyeceksin.* Böyle bir şey. İnan bana, öyle bir ıstırapı ben—”

Avram’ın suratı asılıyor, gözleri yerinden fırlıyor. Yüzü allak bullak. Ora susuyor. Elini onun koluna koyuyor.

“Özür dilerim, Avram, istemezdim... Kendini kaybetme, yanımda kal.”

Avram, bir dakika sonra, “Seninleyim,” diyor, sesi boğuk ve gergin. Dudaklarının üstünde biriken terleri siliyor. “Buradayım.”

“Sana ihtiyacım var.”

“Ben buradayım, Ora.”

Konuşmadan yürüyorlar. Uzak sayılmayacak bir mesafede uzanan bir karayolu görünüyor, gelip geçen taşıtların sesleri geliyor kulaklarına. Avram bu sesleri rüya gören birinin kendisinden önce uyanıp ayaklanmış ev halkının tıkırtılarını duyduğu gibi algılıyor.

“Ona tepeden bakıyordum, bazen de acıyordum, özürlü birine nasıl acırsan öyle. Nefret ediyordum ondan, ama özlüyordum. Ayrıca onu bundan, hem kendi başına hem de bizim başımıza açtığı belâdan çekip çıkarmak için bir şey yapmam gerektiğini biliyordum. Gel gör ki kılımı kıpırdatacak gücüm kalmamıştı. Tek bir adım dahi atamıyordum.

“Anla diye söylüyorum, onca zaman İlan ile haftada en az iki kere telefonda görüşüyorduk, çünkü sen vardın. Aşağı yukarı ayda bir kere ufak bir ameliyat geçirirdin, son rötuşlar, estetik işler falan, ayrıca Savunma Bakanlığı’yla bitmek bilmeyen görüşmeler, sana Tel Aviv’de bir apartman dairesi bulmak gibi işler. Haftada iki defa seni görmeye gelirdim, İlan diğer günlerde gelir-

di. Senin bizimle ilgili hiçbir şeyden haberin yoktu ya da biz öyle sanıyorduk. Ne oğlumuz olduğunu biliyordun ne ayrı yaşadığımızı ne de İlan'ın Kudüs içerisinde oradan oraya savrulduğunu. Söylesene—”

“Ne?”

“O günlerden hatırında kalan herhangi bir şey var mı?”

“Hatırlıyor muyum? Evet.”

“Sahi mi?” Şaşıyor. Öylece kalakalıyor.

“Neredeyse hepsini.”

“Tam olarak neyi mesela? Tedavileri, ameliyatları, sorguları?” Avram'ın arkasından koşturuyor.

“Neredeyse gün gün hatırlıyorum, Ora.”

“Yanına oturdum,” diye başlıyor hemen anlatmaya Ora, yeni öğrendiği bu bilgi ağır geliyor ona, ürkütücü, şimdi katlanamaz bu kadarına, belki sonra, daha sonra. “Oturup sana benimle İlan hakkında hikâyeler anlatırdım, sanki her şey eskisi gibiymiş gibi. Sanki hâlâ yirmi yaşındaymışız, senin gittiğin gün gibi. Hep aynı noktada kalmışız da senin dönmeni beklemişiz gibi. Tıp oynuyorduk sanki.”

Koşar adım yürüyorlar nedense.

“Pek ilgi göstermezdin ya. Odanda ya da bahçede oturdun, ağzını bıçak açmazdı neredeyse. Ne diğer yaralı askerlerle ilişki kurardın ne de hemşirelerle. Hiçbir şey sormuyordun. Söylediklerimin ne kadarını anlıyordun asla öğrenemedim. Sosyal hizmetlerde yaptığım işleri anlatırdım, sen dönünce onlar da son bulmuştu zaten, artık ona ayıracak zamanım yoktu. Okulun kampüsünde geçen güzel günler hakkında gevezelik ederdim, imkânları kısıtlı çocuklarla ilgili projemden söz ederdim, ama sen geri geldikten sonra onu da bırakmıştım tabii. Yine de nasıl hazırlandığımı, bana kimlerin yardım ettiğini, kimlerin etmediğini anlatır dururdum. Hâlâ sürüp gidiyormuş gibi kibutz'larla yaptığım görüşmelerden bahsederdim. Ma'agan Michael kibutz'u çocukları misafir etmeye razı gelmişti, fakat havuzda yüzmelerine izin vermiyorlardı. Beyt HaŞita onları duvarları delik deşik olmuş

binalara yerleştirmişti, dn neler oldu sorma, bütün kibutz’lar çocukları derhal götürmemi istediler, saçlarında bit bulmuşlar. Seninle oturur, kaldığı yerden hayatıma devam ederdim. Benim için de terapi oluyordu, bunun nesi yanlış?”

Gözünün önüne geliyor Ora’nın: Bir gün gevezelik ederken birden dönmüş, “Oğlun nasıl?” diye sormuştu Avram.

Ora önce donakalmıştı. Sonra çantasından cüzdanını çıkar-mıştı, onun içinden de bir fotoğraf.

Yüz kasları seğiriyordu Avram’ın. Dudakları deli gibi oynu-yordu. Tam fotoğrafı cüzdanına koyacaktı ki uzanıp bileğini kav-ramıştı. Sımsıkı sıkıyor, resme bakarken titriyordu.

“İkinize de benziyor,” demişti Avram.

“Avram, çok özür dilerim,” demişti Ora ağılamamak için ken-dini zor tutarak. “Bildiğini bilmiyordum.”

“İyice bakınca ikinize de benzediğı görülüyor.”

“Bana benziyor mu? Sahi mi?” Ora bir an sevinmişti. Adam ile aralarında hiç benzerlik göremiyordu çünkü.

“Sana ve İlan’a.”

“Ya!” Elini kolundan çekmişti o zaman. “Ne zamandır bili-yordun?”

Avram omuzlarını silkmiş, bir şey dememişti. Ora hemen hesaplamaya girişmişti: Karnı belli olmaya başlar başlamaz Avram’la görüşmeyi kesmişti, İlan tek başına ilgileniyordu onun-la. Birden sinirlenmişti. “Bu soruma cevap ver yeter, Avram. Ne zaman söyledi?”

“İlan mı? O söylemedi.”

“Peki nasıl?”

Avram donuk gözlerle bakıyordu. “Biliyordum. Ta başından beri.”

ılgınca bir fikre kapılmıştı aniden. Ben öğrenir öğrenmez sezmiş demek.

“İlan bilmiyor öyle mi... Senin bildiğinden habersiz?”

Hileli bakışlar gelip geçmişti yüzünden. Avram’ın o bayıldığı, her zamanki kurnaz, numaracı tavırları.

Dar bir yan yolda yürümelerine rağmen beklenmeyecek kadar yoğun araç trafiği sessizliği bozuyor. İki gündür karayolunda yürümediklerinden arabalar çok yakından geçiyormuş gibi geliyor onlara. Şoförlerin bakışlarında kendi akislerini görüyorlar sanki: Bitap düşmüş iki mülteci. Kendilerinin tam da bu olduklarını unutmuşlardı: Kaçaklar, suçlular. Avram yine ayaklarını sürümeye, durmadan homurdanmaya başlıyor. Ora'nın içine, bu sapa yolun ardı arkası kesilmeyen caddeler ve kavşaklarla eninde sonunda ta Beyt Zayit'in ucundaki kardeşleriyle buluşacağına ve birtakım kötü haberlerin, yürüdükleri asfalt ağının sinir sisteminde dolaşarak onlara geleceğine dair belli belirsiz, saçma ama inatçı bir kurt düşüyor. Görmeye başladıkları ve güvenmeyi öğrendikleri turuncu-mavi-beyaz işareti fark edince ikisi de sakinleşiyor. Küçük beton köprü onları sola dönmeye çağırınca, yoldan ayrılarak onlara doğru kollarını açmış bir tarlaya yöneliyorlar. Ayaklarının altında canlı toprağı, zorlanmadan üstüne basabildikleri otları, tabanlarının yumuşak darbelerine çıtırdarak cevap veren ve adımlarını yaylandıran çalıları, yürürlerken ayaklarının altından kıvılcım misali fırlayıveren çakılları yeniden hissetmek iyi geliyor Ora'ya, tabii Avram'a da.

Kamburları düzeliyor, algıları hızlanıyor. Ora bedeninin canlandığını hissediyor, yaban hayvanı sanki. Kayaların sürüklenmesiyle oluştuğu anlaşılan daracık keçi yolundan ibaret dik uçurumdan aşağı inmek dahi korkutmuyor artık onları. Kayaları çatlatmış koca koca meşelerin dalları bayırdan aşağı sallanırken Ora ile Avram bütün dikkatlerini sarp inişe vererek sessizce yürüyorlar. Dere sularının kayganlaştırdığı kayalardan aşağı yuvarlanmamaya çabalayarak birbirlerine yardım ediyorlar.

Daha sonra—ne zaman bilinmez, çünkü ikisinin de kolunda saat yok, günlerdir ne dakikaların farkındalar ne de saatlerin, zamanı yalnızca günlük ışık kırılmalarından anlıyorlar—Avram sırt çantasını indirmeden bir ağaç kütüğüne yaslanıyor ve bacaklarını açarak yavaşça yere oturuyor. Baş hafifçe öne düşüyor, ilk bakışta uykuya dalmış gibi bir hali var. Ora da soğuk bir kayaya başını da-

yayıp yakınlarda akan bir derenin şırıltısına kulak kabartıyor. Avram gözlerini açmadan konuşuyor, “Günlerdir amma yol teptik.”

“Artık ayaklarımı kımıldatamıyorum.”

“Bu kadar yol yürümeyeli otuz yıl falan olmuştur.”

Onun sesi, diye düşünüyor Ora. Benimle konuşuyor. Gözlerini açınca bakışlarıyla karşılaşılıyor. Dosdoğru ona baktığını görüyor.

“Ne var?”

“Hiç.”

“Neye bakıyorsun?”

“Sana.”

“Ne görüyorsun?”

Cevap vermiyor Avram. Gözlerini kaçırıyor. Yüzünün artık ona güzel gelmediğinden kuşkusu yok Ora’nın. Ona bakarken yüzünde tutulmamış sözlerden birini gördüğünden emin.

“Ora.”

“Ne?”

“Bugün yürürken düşünüyordum. Düşündüm de. O nasıl... Kime benziyor?”

“Kime mi benziyor?”

“Evet.”

“Ofer mi kime benziyor?”

Avram endişeyle dudaklarını sarkıtıyor. “Bunu sormam iyi olmadı mı?”

“Yok, iyi ki sordun, harika bir soru sordun.”

Ora gözlerinden akan yaşları durdurma çabasıyla başını sağa sola sallıyor.

“Cüzdanımda ufak bir resmi var, Adam’la birlikte, eğer sen—”

“Hayır, olmaz.” Telaşlandığı sesinden belli. “Sen söyle.”

“Sadece sözcüklerle mi?” Gülümsüyor.

“Evet.”

Ansızın bulundukları gedikte gür, neşeli bir ses yankılanıyor. Görünmez bir kuş çalılarının arasında ötüyor, Ora ile Avram minik sevinç kaynağını, hayat ve hikâye dolu bir canlıyı özümsemek

üzere başlarını eğiyorlar. Eksiksiz bir öykü aktarılıyor, belki de. Geçen günün olaylarına değinen, bulunan yiyeceğe şükreden, yırtıcı bir canlının pençelerinden zar zor ama harika bir şekilde kurtuluşu anlatan öyküde, arada da iddialar ve cevapları, önemsiz bir hasımla hesaplaşmaları bir bir döken koro duyuluyor.

“Yürürken seni gördüm de,” diyor Ora. Bu arada kuşun şarkısı giderek uzaklaşıp gündelik cıvıltılara dönüşüyor. “Bugün bile, daha birkaç dakika önce, Ofer’in yürüyüşünün yıllar içerisinde nasıl değiştiğini düşündüm.”

Avram öne doğru eğilerek can kulağıyla dinliyor.

“Çünkü dört yaşına kadar tıpkı senin gibi yürüdü, hani şu... Anla işte, iki yana sallanarak, kollar penguen gibi yürüyüşün var ya senin?”

“Yani ben öyle mi yürüyorum?” Avram güceniyor.

“Haberin yok muydu?”

“Bugün de öyle mi?”

“Bak, ne diyeceğim, neden şu ayakkabıları denemiyorsun? Dene hele, ne kaybedersin?”

“Olmaz, ayağımdakiler rahat.”

“Hep sırtında mı taşıyacaksın böyle?”

“Yürüyüşü bana benziyor demek?”

“Küçükken. Dört beş yaşındayken öyleydi. Sonra türlü dönemlerden geçti. Çocuklar ne görürlerse onu taklit ederler ya.”

“Ederler mi?” İlan’ın yaylana yaylana, her an dövüşe hazır yürüyüşü canlanıyor Avram’ın gözünde.

“Ergenlik çağına geldiğinde... Gerçekten duymak istiyor musun bunları?”

“Seni dinliyorum.”

“Çok zayıftı o zaman, ufacıktı. Şimdi görsen, aynı kişi demezdin. Dev gibi oldu, on altı buçuk yaşında falandı, hem eni büyüdü, hem boyu. O güne dek,” diye anlatırken parmağıyla havaya ince bir saz ya da dal çizer gibi yapıyor, “çöp gibi bacakları vardı, görsen yüreğin burkulurdu. Şimdi hatırlıyorum da, ayağına hep

kocaman, yürüyüş botları giyerdi, senin sırt çantana asılı olanlardan. Sabahtan akşama kadar ayağından çıkarmazdı.”

“Ama neden?”

“Neden mi? Nedenini bilmiyor musun sahi?”

Elbette biliyor, diye geçiyor Ora’nın aklından. Anlamıyor musun? Fakat senin ağzından duymak istiyor, kelimesi kelimesine.

“Çünkü o botlar boyunu uzun gösteriyordu, galiba onlarla daha güçlü, daha sağlam, daha erkeksi görüyordu kendini.”

Avram mırıldanıyor, “Anlıyorum.”

“Bak, ben kime anlatıyorum, çok ufak tefekti.”

“Ne kadar ufak?” Avram kuşkuyla burun kıvrıyor. “Ne kadar ufak?”

Ora gözleriyle işaret ediyor. Ufacık. Siskacık. Avram ağır ağır kafa sallıyor, Ora’nın gözüyle gördüğü Ofer’e bakmayı ilk kez sindiriyor içine. Küçümen bir çocuk. Parmak Çocuk. Bunca yıl hayalinde nasıl biri canlanmıştı acaba?

“Hiç düşünmez miydin—”

Sözünü kesiyor Avram, “Hiçbir şey düşünmezdim.” Surat asıyor.

“Nasıl olduğunu hiç hayal etmeyi denemedin—”

“Hayır!”

Konuşmadan oturuyorlar. Kuş da ötmeyi bırakıyor. Ufacık bir çocuk diye düşününce Avram’ın yüreği hopluyor, içi eziliyor. Cılız bir oğlan, yürüyen bir gölge adeta. Ben dayanamazdım, böyle bir çocuğun kahrolmasını, öteki çocukları kıskanmasını kaldıramazdım. Okulda, sokakta nasıl baş etti bunlarla acaba. Evden çıkmasına nasıl göz yumdun? Tek başına caddeyi geçmesine. Ben tahammül edemezdim.

Sever miydin, diye soruyor Ora gözleriyle.

“Hiç düşünmedim,” diyor Avram geveleyerek. “Aklıma gelmedi.”

Nasıl olur dercesine bakıyor Ora.

Avram bakışlarıyla, sorma, diyor, sonra gözlerini kaçırıyor. Başparmaklarıyla parmak uçlarına vuruyor bir bir. Gerilen çene kasları, bana böyle sorular sorma, anlamına geliyor.

“Ama anlattım ya,” diye devam ediyor Ora, teselli edici bir sesle. “Ondan sonra epey gelişip serpildi, boyu da eni de. Bugün tam bir...”

Fakat o zamanlar, diyor Avram’ın iç sesi, nedense yüreğine çöreklenen bu yeni yabancı acıdan kopamıyor, kalbini zalimce yakan bu acı sonunda yumuşak bir şefkate dönüşüyor sanki.

Avram da kısa boyluydu diye hatırlıyor Ora, ama yapılı ve güçlü kuvvetliydi. “Bugün cüceye benziyor olabilirim,” diye açıklamıştı bir gün sınıftaki çocuklara. Devamında utanmadan palavra sıkmıştı: “Bizim ailedeki erkekler hep böyledir. Fakat on dokuzuna gelince, birdenbire uzamaya başlarız, durmadan uzarız, kimse bizi durduramaz, sonra herkesin boyuna geliriz!” Kahkahalarla gülmüştü. Bir keresinde paydos sırasında soyunma odasında Meir’ke Blutreich’in yolunu kesmiş, o andan itibaren sınıfın şişkosu lakabını Meir’ke’den aldığını açıklamıştı herkesin önünde. Artık bu lakabın bizzat kendisine, yani Avram’a ait olduğunu ilan etmişti, kollarıyla belleri yeterince sarkık ve lömbür lömbür olmadıkça onu amatör şişkolarla, dümencilerle paylaşmak gibi bir niyeti yoktu.

Avram fısıltıyla konuşuyor, “Düşünürdüm, merak ederdim, acaba...”

“Neyi? Sorsana.”

“Acaba o da, şey, kızıl saçlı mı?”

Rahatlayan Ora kahkahayı patlatıyor. “Aslında doğduğunda saçları kıpkırmızıydı, buna çok sevinmiştik, ben de İlan da. Sonradan kısa zamanda güneşten sarardı. Şimdi biraz daha koyu. Senin sakalınla aynı renk sayılır, aşağı yukarı.”

“Benim mi?” Avram heyecanlanıyor, sakalını sıvazlıyor.

“Saçları çok güzeldi, gür, kalın telli, uçları kıvrır kıvrır. Şimdi yazık oldu, hepsini tıraş etti. Orduda böylesi daha rahat oluyor-muş, belki terhis olunca yine uzatır—”

Ora lafını yarım bırakıyor.

Ora'nın fotoğraf makinesi ve flaşla yaptığı hamle karşısında şaşırmasına rağmen kuşkulu bir coşkuyla rıza gösterdi Adam. Oyun oynarken, resim yaparken, televizyon seyrederken, yatakta battaniyenin altında yatarken fotoğraflarını çekiyordu. Selüloitten zehirlenirse diye ödü kopuyordu Ora'nın. Bir gün fotoğraf çekimlerinin ortasında güya masum bakışlar atarak sordu Adam: “Bunlar barakadaki adam için değil mi?”

Ora'nın dili dolaştı, “Hayır, nereden aklına geldi bu? Hastanede yatan Tel Aviv'deki bir arkadaşım için.”

“Ya,” dedi Adam hayal kırıklığıyla, “hani şu hep görmeye gittiğin mi?”

“Evet, görmeye gittiğim arkadaşım. Seni çok merak ediyor.”

Fakat o arkadaşla ilgili bir şey bilmek istemedi Adam.

Avram bir ameliyattan daha çıkmıştı. Ora giderken küçük bir albüm götürdü yanında. Resimler taranıp, ona acı verecek şeyler ayıklanmıştı, arka planda çocukluğunun geçtiği ev, odalar, bahçe. Tam anlamıyla durup bakmadan hızla göz gezdirdi albüme. Gülümsemeden. Yüzünde hiçbir ifade yoktu. Birkaç sayfa sonra kapatıp bıraktı.

“Sana bırakmamı ister misin?”

“Hayır.”

“Bırakayım işte, neden istemiyorsun?”

“Güzel çocuk,” dedi Avram, ama hecelerinin diline dolaştığı Ora'nın dikkatinden kaçmadı.

“Hayır, olmaz.”

“Şimdi değil. Belki ileride. Sen ne zaman istersen.”

“Hayır!” Başını sertçe sağa sola sallamaya başladı. “Olmaz, olmaz, olmaz!” Bütün vücudu sarsılıyor, tekerlekli sandalye sallanıyordu, Ora iki eliyle onu tutup haykırdı, “Sakin ol, sakin.”

Koşarak bir hemşire geldi, sonra bir tane daha, Ora'yı odadan çıkardılar. Avram'ın debelendiğini gördü, bütün gücü aniden yerine gelmiş, sonunda başına neler geldiğini anlamış gibi bir hali vardı. Şıngayı etine zerk ettiklerini, onun etkisiyle gelen gevşekliği, yüzünü yeniden donuklaştıran uyuşukluğu gördü sonra.

İlan'ı arayıp olanları anlattı. Resimleri götürdüğü için azar işitti ondan. Avram'ı nasıl etkileyeceğini akıl edemediği için. “Ölü bir adama işkence yapmaktan ne farkı var!” diye bağırdı İlan. “Bir mezarlığa gidiyorsun, orada durmuş hayatınla hava atıyorsun.”

Fakat ertesi gün İlan ziyaretine gittiğinde Avram ondan albümü getirmesini istedi. O gece Ora barakanın kapısına bıraktı albümü, kapıyı çalıp haber vererek ağır adımlarla eve döndü. Az sonra İlan'ın dışarı çıktığını gördü pencereden, çevresine bakarak albümü almasını ve içeri girmesini seyretti. Pencerede durduğu yerden İlan'la birlikte sayfaları karıştırdı. Sonra kulübenin perdesindeki aralıktan içeride bir aşağı bir yukarı volta attığını gördü.

Avram rehabilitasyon sürecini tamamladıktan sonra Tzur Hadassah'daki eve gitmeyeceğim diye tutturmuştu. İlan ona Tel Aviv'de sevimli bir apartman katı kiraladı, sırayla temizliğini yapıp daireyi hazırladılar. İlan kış başlarında fırtınalı bir günde Avram'ı oraya getirdi ve Avram yeni hayatına başladı. İlk birkaç hafta ücreti Savunma Bakanlığı tarafından karşılanan yatılı bir bakıcısı vardı ama Avram adamı istememişti. Rehabilitasyon birimi ona çeşitli işler bulmaya çalıştı, fakat hepsi yorucu geliyordu Avram'a, hiçbirini yürütemedi. Ora durmadan yetkililerle görüşüp onun kişiliğine, yeteneklerine uygun bir iş bulmayı deniyordu. Fakat onlar Avram'ın çalışmak istemediğini, hiçbir şeye ilgi duymadığını söylediler. Sabırsızlandıkları belliydi. Arkadaşı için beklentilerinin gerçekçi olmadığını ima ettiler.

Avram kendi başına dışarı çıkmaya başladı. Bazen saatlerce durmadan telefon ederdi Ora, ama yanıt veren olmazdı, telaşlanıp İlan'ı arayınca ondan “Rahat bırak,” yanıtını alırdı.

“Ya kendine bir şey yaparsa?”

“Bunun için onu suçlayabilir misin?”

Avram kumsalda yürüyüş yapardı. Sinemaya giderdi. Parklarda oturup yabancılarla ahbaplık ederdi. Belli tavırlar geliştirmiş, hem samimi hem de boş, anlık arkadaşlıklar kurmuştu. İyileşme hızı İlan’ın ağzını açık bırakıyordu. Ora bunun gösteri olduğunu düşünürdü daha çok. Haftada iki kere evine gittiği zaman iki dirhem bir çekirdek, yeni tıraş olmuş bir halde karşıları onu; “Kendine bakıyor,” diye anlatırdı İlan’a. Bazen herhangi bir nedeni olmasa da dudaklarından tebessüm eksilmezdi, ayrıca çenesi de düşmüştü. Söz dağarcığı yeniden zenginleşiyordu, ne zaman kendine özgü, Ora’nın işte bu Avram dediği bir şey söylese, sevinçten Ora’nın yanakları al al olurdu. Ama sohbet konularının özenle belirlenmiş ve sınırlı olduğunu çok geçmeden fark etti: Uzak geçmişten söz edilmiyordu, yakın geçmişten asla, elbette gelecekten de. Sadece şimdiki zaman vardı. O an.

İlan ile Ora aşağı yukarı aynı günlerde Savunma Bakanlığı’nın psikoloğuna gitmişlerdi, esir kampından döndüğünden beri Avram’ın tedavisiyle o ilgileniyordu. Şaşkınlık içinde Avram’ın savaş travması yaşamadığını öğrendiler ondan. Doktorlar nasıl bir hasar gördüğü ya da iyileşme olasılığı hakkında kesin bir şey söyleyemediler, fakat bir konuda hemfikirdiler: Savaş travmasını gösteren en küçük bir belirti yoktu. “Eğer savaş travması geçirmiyorsa, bu hali ne o zaman?” diye sordu İlan hayretle, duvara tos atmaya hazırlanırcasına başını öne kaydırarak.

Psikolog iç çekti. “Söylemesi güç. Karakteristik davranışlar uçta. Birkaç haftaya veya aya kalmaz, muhtemelen daha iyi olacak, ancak daha uzun sürebilir de. Yaptığımız değerlendirmeler, daha doğrusu tahminler doğrultusunda bu, yani iyileşme hızı onun elinde, bilinçli elbet—”

“Anlamıyorum! Şimdi bana bizimle kafa buluyor mu diyor-sunuz? Rol mü yapıyor yani?”

“Aman, sakın, ben öyle demedim.” Psikolog ellerini havaya kaldırdı. “Ben yani biz, sistem diyoruz ki hayata dönerken küçük

adımlar atmayı tercih ediyor. Minik adımlar. Kendisi için neyin en iyi olduğunu hepimizden daha iyi bildiğine güvenelim derim.”

Ora kendini tutmasını işaret etmek için elini İlan'ın koluna koyarak lafa karıştı, “Bir şey sormama izin verin,” dedi. “Bizim, İlan ile benim çocuğumuzun olması bununla bağlantılı olabilir mi... Nasıl anlatsam...”

İlan getirdi gerisini, “Yaşamaya istekli olmamasıyla.”

Psikolog yüzlerine bakmadan yanıtladı: “Bu sorunun cevabını sadece kendi verebilir.”

İlan barakada kalmaya devam etti, ne varlığı belliydi ne yokluğu. Ora onun barakayla ev arasındaki okyanusu aşabileceğine inanmaktan vazgeçmişti artık. Bir gece telefonda kendi söylemişti, ondan ve Adam'dan uzak kalmaya dayanabildiği mesafe buydu galiba. Ne demek istiyorsun diye sormamıştı Ora. Gönlü çoktan bırakmıştı onu. İlan sık sık yaptığı gibi gitmesini isteyip istemediğini sordu yine. Tek kelimeyle cevap vermesi yeterdi Ora'nın, eğer o isterse pılsını pırtısını toplayıp hemen yarın boşaltırdı kulübeyi. Ora, “Git ya da kal, ne fark eder ki,” yanıtını verdi.

Kısa süreliğine bir erkek arkadaşı oldu, Motti adında bir adam, halk korolarını idare eden boşanmış bir akordeoncu, arkadaşı Ariela tanıştırmıştı onları. Genellikle dışarıda buluşurlardı, bunun nedeni İlan'dan çok Adam'dı. Çocuk üç günlüğüne anneannesinin yanına Hayfa'ya gittiğinde Motti'yi yatıya çağırdı. İlan'ın kulübeden gördüğünün, en azından duyduğunun farkındaydı tabii. Ama saklamaya çalışmadı. Motti onunla yatarken kaba davranmıştı. İçine girip durmadan “geldim mi” diye sormuştu. Ora onun *oraya* gelmesini istemedi. Kendisinin tamamen *burada* olduğu zamanlar geldi aklına. Daha sonra duş yaparken çınlayan tenor sesiyle bir şarkı tutturdurdu Motti, “Neredesin Sevgilim?” İlan'ın bir aşağı bir yukarı kulübeyi arşınlayan gölgesini gördü Ora. Bir daha Motti'yi evine çağırmadı.

Bir akşam Avram'ın Tel Aviv'deki apartmanında birlikte salata yapıyorlardı, bıçağı doğru kullanıyor mu, salatalığı soyarken

kabukla birlikte yarısını atmasın diye yan gözle onu izliyordu Ora. Avram o sırada Tel Haşomer'den bir hemşirenin ona iki kere çıkma teklif ettiğini ama kendisinin kabul etmediğini anlatmakla meşguldü.

“Neden kabul etmedin?”

“Çünkü.”

“Çünkü ne?”

“Çünkü biliyorsun.”

“Hayır, bilmiyorum, neyi bilmem gerekiyor?” Ora birden ürperti.

“Çünkü sinemadan sonra beni evine davet edecek.”

“Ne var bunda?”

“Anlamıyor musun?”

“Hayır, anlamıyorum.” Neredeyse bağırarak söylüyordu.

Avram sessizce sebzeleri doğramaya devam etti.

Ora domatesi ezerken laf olsun diye sordu, “Kız güzel mi peki?”

“Fena değil.”

“Çekici mi?” derken beceriksiz bir vurdumduymazlık takındı.

“Bayağı hoş bir kadın, vücudu güzel, daha on dokuzunda bile olmayabilir.”

“Ya. Evine gitmenin ne sakıncası var?”

“Yapamam.” Avram kesin bir dille konuşmuştu, Ora da gözlerinden akan yaşlara bahane bulmak için hemen bir soğan doğramaya başladı.

“Geri geldiğimden beri böyleyim. Yapamıyorum.” Kıs kıs güldü. “Kamış kırık.”

Eli ayağı buz kesti Ora'nın, midesinde bir boşluk hissetti. Avram, sanki başına gelen trajedinin korkunç şok dalgasını birkaç yıllık gecikmeyle şimdi yaşıyordu. “Hiç denedin mi peki?” diye fısıldarken içinden konuşuyordu Ora. Benim bundan neden habirim yok o zaman? Bunu neden akıl etmedim? Vücudunun tamamıyla ilgilendim ama orayı nasıl unuttum? *Onunla* birlikteyken *onu* nasıl unutturum?

“Dört defa denedim. Dört keredede anlaşılmaz mı sence?”

Ora şaşırmişti, “Kiminle?” dedi. “Kiminle denedin?”

Avram hiç utanmamıştı. “Bir defasında yanımdaki yatakta yatan askerin kuzeniyle, birinde orada görev yapan Hollandalı bir gönüllüyle. Başka sefer rehabilitasyondaki bir askerle, sonra da geçenlerde kumsalda tanıştığım biriyle.” Ora’nın yüz ifadesini fark etti. “Neden bana öyle bakıyorsun? Bu benim yüzümden olmadı! Onlar...” Derken çaresizce ekledi, “Meğer mahkûm fantezileri savaş esirleri için de geçerliymiş, başka türlü açıklayamıyorum.”

“Senden hoşlanmış olabilecekleri hiç aklına geldi mi?” diye patladı Ora, yüreğine ok gibi batan kıskançlıkla allak bullaktı. “Belki çekiciliğinden bir şey kaybetmedin? Belki Mısırlılar bile zarar...”

“Kalkmıyor Ora. Onlarla yatağa girdiğim anda, her biriyle. Aslında otuzbir çekerken sorun yok, fakat buna daha ne kadar devam edebilirim? Neyse, son zamanlarda mastürbasyon da zor olmaya başladı. Largactyl aldığım zamanlar gelemiyorum.”

“Ama onları gerçekten arzulamış mıydın?” diye sordu Ora, ses tonu yüzünden soru birkaç şekilde anlaşılabilirdi pekâlâ. “Belki de gerçekten arzulamadın?”

“Arzuladım, istedim,” dedi Avram öfkeyle. “Sikmek istedim, ne fark eder? Burada söz konusu olan ölümsüz aşk falan değil, yatmak istedim, Ora, neden sen bu kadar—”

“Belki sana uygun değillerdi,” diye fısıldadı, içinden de Avram’la birlikte olacak bir kadının tam ona göre olması, şeytanlıklarına ayak uydurması gerekir diye geçirdi acıyla.

“Fena sayılmazlardı, bahaneler bulmaya çalışma, tam bu iş için...”

“Ya benimle?” Ora’nın gözleri parladı, “Benimle yapabilir miydin?”

Uzun bir suskunluk çöktü.

“Seninle mi?”

Yutkundu. “Evet, benimle.”

“Bilmem,” diye mırıldandı Avram. “Dur, sen ciddi misin?”

“Şaka yapılacak konu mu bu?” Sesi titriyordu.

“Nasıl ama—”

“Birlikte çok iyiydik.”

“Bilmem, bir daha seninle hiç—”

“Neden olmasın?” Birden sancı girdi midesine. “Kura çektiğimiz için mi? Seni çektiğim için mi?”

“Yo, hayır.”

“Öyleyse İlan yüzünden.”

“Hayır.”

Ora bir domates daha alıp minik parçalar halinde kesmeye koyuldu. “Peki neden o zaman?”

“Hayır. Bir daha seninle olmaz.”

“Çok kesin konuşuyorsun.”

Tezgâhın başında birbirlerine dokunmadan durdular, gözleri duvarda. Şakakları zonk zonk atıyordu.

“Ya Adam?” diye soruyor Avram şimdi.

“Ne olmuş ona?”

Avram tereddüt ediyor. Ne soracağını kendi de bilmiyor.

“Adam? Şimdi Adam’ı mı soruyorsun?”

“Evet, sence bir sakıncası mı var?”

“Hiçbir sakıncası yok,” diyor gülererek. “Ne istersen sor. Bunun için buradayız.”

“Yani, o da hâlâ çocukmuş gibi... Anla işte. Dilediğini anlat.”

Başlıyoruz işte, diye düşünüyor Ora, kollarıyla bacaklarını esnetirken.

Dikenli otlarla adaçayı bitkilerinin arasında yürüyorlar. Buradaki meşeler neredeyse çalılarla aynı hizada olacak kadar bodur. Ayaklarının altında paniğe kapılmış kertenkeleler koşturuyor. Ora ile Avram yan yana ilerliyorlar, fişkırان dallarla yaprakların arasında gözden kaybettikleri keçiyolunu arıyorlar, Ora’nın gözü çalılara vuran esnek gölgelerine takılıyor. Avram kollarını sallayarak yürüdükçe elini Ora’nın omzuna koymuş gibi görü-

nüyor, güneşte vücudunu azıcık kıpırdatınca, Avram'ın kolunun gölgesini kendi belinin gölgesine dolamayı başarıyor.

“Adam da sıska bir çocuktu Ofer gibi, ama büyüyünce de sıska kaldı. Fasulye sırtına döndü.”

“Ya.” Avram etrafına bakıyor, sanki öylesine, ilgisizce bakar gibi, fakat Ora onun bu numaralarını iyi biliyor.

“Çocukken Ofer'den daha uzun boyluydu, ama unutma, ondan üç yaş büyük. Sonra Ofer büyüyüp uzamaya başlayınca durum tersine döndü.”

“Öyleyse şimdi—”

“Evet.”

“Ne?”

“Ofer daha uzun. Epeyce.”

Şaşıyor Avram. “Sahi mi? Daha mı uzun?”

“Dedim ya, birdenbire boy attı, onu geçiverdi, Adam omzuna geliyor anca.”

“Yani diyorsun ki...”

“Evet.”

“Demek ki,” diyor Avram, adımlarını çabuklaştırırken bir yanda düşünceli bir ifadeyle yanağını emiyor, “İlan'dan da uzun boylu mu?”

“Öyle, İlan'dan da uzun.”

Sessizlik çöküyor yine. Bütün bunlara tanık olmak neredeyse canını sıkıyor Ora'nın.

“İlan'ın boyu kaç? Bir seksen mi?”

“Daha uzun.”

“Sakın...” Numarasını ustalıkla sergileyen bir sihirbaz misali gözlerinde bir ışık belirliyor Avram'ın. Hayretle mırıldanıyor, “Bir gün böyle olacağı hiç aklıma gelmezdi.”

“Sen ne düşünmüştün?”

“Hiçbir şey düşünmemiştim,” diye aynı kelimelerle cevap veriyor, ama bu sefer sesi duyulmayacak kadar cılız. “Aslında pek düşünmezdim, Ora. Ne zaman denesem...” Ellerini iki yana açıyor, belki keşke demek istiyor, belki kapalı kutuyu açıyor.

Ora sormamak için kendini zor tutuyor, madem hiçbir şey düşünmüyordun, korktuğun neydi peki? Hakkında hiçbir şey bilmediğin bir insanı nasıl koruyordun?

“Adam kaç yaşında şimdi?”

“Yirmi dördü geçti.”

“Vay, kocaman çocuk.”

“Neredeyse benim yaşıma geldi,” diyerek İlan’ın şakalarından birini yapmaya çalışıyor Ora. Avram önce şaşkın gözlerle bakıyor ama sonra anlayıp nazikçe gülümsüyor.

“Peki o neler yapıyor?”

“Adam mı? Anlattım ya.”

“Ben şey... Dikkatimi vermemişim demek.”

“Adam hâlâ İlan’ın yanında, dünyayı geziyorlar. Güney Amerika’da. İlan bir yıllıkına izin aldı. Günlerini gün ediyorlar, ikisi, öyle anlaşılıyor. Eve dönmeye niyetleri yok.”

“Ama Adam,” diye kurcalamaya kalkınca, soruları birbiri ardına sormamak için dilini zor tuttuğunu düşünüyor Ora. “Genelde ne yapar? Yani, çalışır mı? Okur mu?”

“Hâlâ bir şeyler arıyor işte. Bugünlerde gençler zamanlarını arayışa adanmışlar. Bir de müzik grubu var, söylemedim mi?”

“Hatırlamıyorum. Belki.” Ne yapayım dercesine omuzlarını silkiyor. “Ben nerede olduğumun farkında değildim, Ora. Bir daha anlatsana, en başından.”

“Bir sanatçı o. Adam sanatçı ruhlu biri.” Konuşurken Ora’nın gözleri parlıyor.

Sessizlik derinleşip uğulduyor, bir soru havada kalıyor. Eğer Ofer’in de sanatçı olduğunu, onda da sanatçı ruhu bulunduğunu Avram’a bir söyleyebilse, her şeyin daha kolay olacağını düşünüyor.

“Grup mu? Ne grubu?”

“Hip-hop gibi bir şey, bana sorma.” Elini havaya savuruyor. “Yıllardır birlikte o çocuklarla. İlk CD’lerini çıkarmak için çalışıyorlar. Hatta albümün yapımcılığını üstlenen bir şirket bile buldular. Bir tür hip-hop opera, ben pek anlamıyorum, çok uzun, üç

buçuk saat sürüyor, sürgünle ilgili bir şey, sürgün yolculuğu gibi, bir sürü sürgün.”

“Ya.”

“Evet.”

Ora ile Avram’ın ayakkabıları yürüdükçe çalılara sürtüyor.

Bir gün Adam telefonda arkadaşıyla konuşurken kulağına çalınan bir şeyi hatırlıyor Ora. “Bir de kadın var grupta. Yürürken arkasından uzun bir sicim sallanıyor, ilerledikçe çözülen bir ip.”

“İp mi?”

“Evet, kırmızı. İpi çözüp yerde, ardında bırakıyor.”

“Neden?”

“Bilmem.”

“Ne fikir ama,” diye mırıldanıyor Avram, gözlerinin etrafı kızarıyor.

Avram’ın aniden heyecana kapılmasıyla nedense irkiliyor Ora, kıkırdıyor, “Adam’ın fikirleri işte.”

“Acaba paramparça olmuş ülke anlamına mı geliyor? Çözül-müş?”

“Olabilir.”

“Ve bu kadın toprağa bir ip bırakıyor...” Bu fikir hoşuna gidiyor Avram’ın.

“Evet, öyle sembolik bir şey.”

“Çok etkileyici. Ama sürgünler nereden geliyor?”

“Bu çok ciddi bir ekip, grup yani. Araştırma yapmışlar, İsrail civarındaki yerler hakkında, erken Siyonizm hakkında kibutz arşivlerini deşmişler, internetten bakmışlar, aniden kaçmak zorunda kalsalar yanlarına ne alacaklarını sormuşlar herkese.” Konuyla ilgili Ora’nın bildikleri bu kadardı, ama Avram’ın bunu bilmesinden rahatsız oluyor, en azından şimdilik, gevezeliğe devam ediyor. “Hem o, hem de birkaç genç var, her şeyi birlikte yapıyorlar, hem sözleri yazıyorlar hem de müziği besteliyorlar, her yerde sahne alıyorlar.” Zoraki gülümsediğini gizleyemiyor. “Aklıma geldi de Ofer de müzikle ilgilenirdi bir zamanlar. Davul,

bongo çalardı. Fakat çabuk bıraktı, onuncu sınıfın sonunda final ödevinde, bak bu çok ilginç, bir film yaptı.”

“Sürgünler kim?”

“Ofer’in de küçük bir grubu vardı, on bir yaşlarındaydı o zaman.”

“Sürgünler nereden gelmiş, Ora?”

“Buradan.” Aniden çelimsiz düşen elini etraftaki kahverengi dağlara doğru kaldırıyor, meşe, keçiboynuzu, zeytin ağaçlarını, ayaklarının altında kıvrılan çalılıkları işaret ediyor. “Buradan,” diyor yine usulca. Kulaklarında TV kameraları önünde Ofer’in fısıldadığı sözcükler cınlıyor.

“İsrail’den mi sürgün edilmişler?” Avram’ın canı sıkılmışa benziyor.

Ora derin bir nefes alarak doğruluyor, bezgin bir tebessüm yayılıyor dudaklarına. “O yaşta nasıl olurlar bilirsin. Ne pahasına olursa olsun, herkesi şaşırtmak isterler.”

“Sen dinledin mi?”

“Operayı mı? Hayır, şansım olmadı.”

Avram soran gözlerle bakıyor.

“Benim için çalmaz,” diyor Ora pes edip kusuyor içindikileri. “Bak, Adam ile ben... Her neyse, boş ver, o bana her şeyi anlatmaz.”

“Abazanlar,” diye söyleniyor Ora içinden, dudaklarını büzüyor, Avram’a ve onun birdenbire kendini gösteren sinir bozucu merakına sırtını dönüyor. Neden bu kadar takıldı ki Adam’a? Ofer müzik grubunu okuldan üç çocukla kurmuştu. Dört baterileri vardı, ne gitar ne de piyano. Çılgın parçalar çalarlardı, “rezil” ve “siktir” gibi sözcükleri bol şarkılar. Bir keresinde çocuklardan birinin evinin bodrumunda ana-babalar için ufak bir konser düzenlemişlerdi. Ofer gösteri boyunca kımıldamamış, çekingen davranmıştı. O yaşlarda, yabancıların önünde neredeyse görünmez olurdu. Ama arada bir, gruptakiler bir küfür salladıklarında,

delişmen bir çocuk edasıyla ona bir bakış atınca Ora'nın içi pır pır etmişti.

Gösterinin sonuna doğru nihayet gevşeyen Ofer, birdenbire bongolara tuhaf, taşkın bir neşeyle avuçlarını patlatırcasına vurmaya başlamıştı. Grubun diğer üç üyesi onun bu çıkışı karşısında önce afallamış, sonra birbirleriyle bakışarak kendi davullarıyla karşılık vermeye koyulmuş, böylece konser Ofer'e karşı üçünün giriştiği bir gürültü patırtı, davul vuruşları, çığlık ve kükreme yarışına dönüşüvermişti. İlan oturduğu yerde kıpırdanıp duruyordu, ayağa kalkıp buna bir son vermeye hazırdı. Aslında böyle durumları ilk anda yorumlamakta beceriksiz olan, insanlar arasındaki temel etkileşimleri anlamak söz konusu olduğunda algı bozukluğu baş gösteren Ora'ydı. Öyle dememiş miydi İlan? *Ben üstüme düşeni yaptım* nutuklarında dile getirdiği ana ilkelerden biri bu değil miydi? Ora elini koluna koyarak durdurmuştu İlan'ı, çünkü bir şeyi fark etmişti: Ofer'in temposunda hafif bir değişiklik vardı, onunla üç arkadaşı arasında sürüp giden şiddet dalgası ve rekabet yeni bir yola giriyordu, eğer bu defa yanılmıyorsa, Ofer çaktırmadan onları kendine uyduruyordu. Önce onlara ayna olmuş, kaba saba tavırlarını mükemmelce taklit etmiş, sonra daha yumuşak olan kendi vuruşlarına uyum göstermelerini sağlamış, kendi kıl payı geride kalmıştı. Arkadaşlarının vuruşlarını daha hafif, gülünç bir tempoda duymalarına olanak verdiği hükmetmişti Ora. Kafası karışmış görünüyordu, gözlerini masum bir ifadeyle hafif yana bakarak yukarı doğru kaldırınca nasıl da Avram'a benzemişti, işte o zaman haklı olduğunu anlamıştı Ora. Demek ki onda olduğunu bilmediği usta ve cingöz bir beceriyle, yabancı oldukları düşük bir tempoyla onları kandırmayı başarıyordu Ofer. Cazibesine direnemeyip hemen karşılık vermişlerdi, fısıltı ve mırıltılara katılmış, yalnızca on bir yaşındaki çocukların anlayabilecekleri gizli atışmalara dâhil olmuşlardı.

Bodrumdaki gösteride hoş bir hava esmişti. Ana-babalar birbirleriyle bakıştılar. Dört çocuğun gözleri ışıldarken yüzlerinden boncuk boncuk terler akıyordu, kollarıyla siliyorlar, dilleri

dudaklarına uzanıyor, bir yandan da davullarını döverek Ora'nın daha önce hiç duymadığı, birden etrafını sararak bir yaklaşıp bir uzaklaşan yoğun bir fısıltıyla kendi aralarında gevezelik ediyorlardı.

Bir dakika geçti, sonra bir dakika daha, ta ki çocukların dördü de fısıldayamaz hale gelene ve hep birden gürleyip çakmaya, açılış parçalarını ciğerleri sökölür gibi haykırırken seyirciler de onlarla birlikte söyleyip çıldırmaya başlayana dek. Ofer her zamanki köşesinde duruyordu, kendini toplayıp kabuğuna çekilmiş, ciddi hatta karanlık bakışlar atıyordu, ama alnında nadiren beliren o kırıışık çizgiden fırtınanın dinmediğini sezmişti Ora. Yanakları gururla al aldı oğlanın. Ora, Avram'ın da oracıkta olduğu hissine kapılmıştı, yanlarındaydı. Derken İlan elini Ora'nın kalçasına koymuştu. Herkesin önünde ona asla dokunmayan İlan yapmıştı bunu.

* * *

“Benimle yatamazsın,” demişti canı sıkkın bir edayla.

Avram yankı gibi cınlayan boş bir sesle tekrarlardı, “Seninle yatamam.”

“İktidarsızsın,” diyerek bıçağı elinden bırakıp tezgâhın başında kalakaldı.

“İktidarsızım,” dedi Avram, bir yandan da Ora'nın acayip ses tonunun ne anlama geldiğine kafa yoruyordu.

Ora ona bakmadan sokuldu, elini tutup kendine çekti.

“Ora.” Tereddüt ediyordu Avram, temkinliydi.

Ora bıçağı aldı elinden. Avram direnmedi. Ora oyalanıyordu, başını öne eğmişti, görünmeyen birinin vereceğı nasihati bekliyordu sanki. Eski Avram bile olabilirdi bu. Sonra onu yatak odasına götürdü. Kendi iradesiyle hareket edemeyen biri gibiydi. Yaşama gücünü kaybetmişti sanki. Onu sırtüstü yatırdı Ora, başının altına bir yastık koydu. Yüzünü yüzüne yaklaştırdı. Geri geldiğinden beri ilk kez dudaklarına hafif bir öpücük kondurdu, sonra da yatağın kenarına oturup anlamayı bekledi.

“Benimle yatamazsın,” dedi biraz daha kararlı bir sesle.

“Seninle yatamam,” diye tekrarlayan Avram onun maksadını anlayınca afallamıştı, tereddütlüydü.

“Artık benimle yatamazsın, bu kadar basit,” diyerek bluzunu çıkarmaya başladı.

“Yatamam tabii,” derken kuşkuluydu.

“Bluzumu çıkarsam bile senin için fark eden bir şey olmaz.”

“O zaman bile olmaz.” Bluz yere düşerken boş gözlerle bakıyordu Avram.

“Hatta başka bir şey daha çıkarsam bile, mesela... Bunu,” diye soğukkanlılıkla devam ederek sutyenini de çıkartırken utançından yerin dibine girdiğini Avram’ın sezmemesini diliyordu. Eskiden Avram’ın sutyene “bubi tuzağı” dediğini hatırladı. “Yine de kılın kıpırdamaz, değil mi?” Yüzüne bakmadan Avram’ın elini tutup sağ memesine koydu, daha ufak, daha hassas olan memesine, bir zamanlar Avram ilk önce buna yönelirdi. Onun eliyle kendi göğsünü tatlı tatlı okşamaya koyuldu.

“Tık yok,” diye mırıldandı Avram, kendi elinin bembeyaz, güzelim memeyi okşamasını seyrediyordu, “bembeyaz, güzelim meme” sözcükleri uzaklarda çınliyordu, adeta yoğun bir karanlığın içinden gelircesine.

“Hatta ben şimdi kalkıp...” Önüne dikildi, usulca pantolonunu çıkarırken kalçalarını hafif hafif sallamaya koyuldu, bir yandan da kendi kendine sahi ben ne yapıyorum diye soruyordu, bunu ancak yaptıktan sonra anlayacağını da farkındaydı.

“Hiçbir şey,” dedi yine Avram, gözleri uzun, süt beyazı bacaklarındaydı.

“Şimdi bile,” diye mırıldandı külotunu da çıkarıp karşısında çırılçıplak, upuzun, sıskacık, yumuşacık kaldıktan sonra. Fısıldadı, “Üstündekileri çıkar. Yok, bırak ben çıkarayım, bu anı ne zamandır iple çektiğimi bir bilsen.” Gömleğini ve pantolonunu çıkardı. İç çamaşırlarıyla kalan Avram perişan görünüyordu. Ora, “Benimle yatamazsın,” diye tekrarlarken sanki kendi kendine konuşuyordu. Elini erkeğin vücudunda gezdirdi, göğsünden ayak parmaklarına kadar inerken yaralarında, dikiş izlerinde, ka-

buk bağlamış yerlerinde duruyordu. Avram tek kelime etmedi. “Söyle,” dedi Ora, “seninle yatamam de, benim peşimden tekrar et, benimle birlikte söyle.”

“Seninle yatamam.” Göğsü kabarıp inmeye başlamıştı.

“Basbayağı iktidarsızsın.”

“İktidarsızım.”

“Gerçekten istesen bile sikemezsin beni.”

“İstesem bile...” Yutkundu.

“Bacaklarımı sana doladığımı, seni sardığımı, sımsıkı sık-tığımı hissetmek için ölsen bile.” Yanı başında yere çömelip iç çamaşırlarını da çıkardı, elini penisinin etrafında gezdirince Avram hafifçe inledi. “Hatta dilimi üstünde gezdirip kaydırısam bile,” diye ekledi Ora hiç umursamaz, neredeyse ilgisiz bir tavır-la. Sonunda doğru ses tonunu bulduğunu, ayrıca şu anda yaptığı şeyi nasıl yapacağını yalnızca eski Avram sayesinde bildiğini dü-şünüyordu. Dilini şöyle bir dolaştırarak ıslattı onu, dudaklarının arasına aldı. “Hatta dilinle...” Avram mırıldanırken sözleri yarım kalmıştı, eli kendiliğinden havaya kalktı, gitti alnına kondu. Ora bacaklarının arasını yalayıp usulca emerken fısıldıyordu, “Bunu da yapsan bile, desene.” Avram ahlayarak hemen yanında dört ayak üstünde duran kadın bedenini seyretmek için dirseklerinin üstünde doğruldu, upuzun bembeyaz güzelim sırtını, poposunun kıvrımını, kolunun altında kalmış arsız minik memelerini seyre-di-yordu. “Elbette istem dışı azıcık canlanmış olsa bile,” diye ekle-di Ora nemli parmaklarıyla hayalarını okşarken, sonra avuçladı onu, emdi, hafifçe ısırdı. Avram kısık sesle, “Hatta şimdi...” diye-rek kuruyan dudaklarını yaladı, gırtlakındaki ademelması aşağı yukarı inip çıkıyordu. “Onu öpsem, yalasam, cayır cayır yandı-ğın, avucumda küt küt attığını hissetsem bile.” İnledi Avram, “Ateş gibi yansa bile,” birden içindeki kor alev almıştı. Ora devam ediyordu, “Mesela onu köküne kadar ağzıma alsam bile,” dedi kendisini de şaşırtacak kadar sakın bir edayla, ama ağzına alma-dı, Avram ah çekip kalçasını ona doğru kaldırmış, içine girmeye can atıyordu. “Uyumakta ısrar etse ve uyurken ağzımın içine gir-

menin hayalini kursa bile,” diyerek sonunda dudaklarıyla sardı onu. “Şimdi bile...” Avram’ın başı arkaya, gözleri yukarıya kaydı ve kasıklarında fısıldayan dolgunluğu derin derin içine çekti.

Ora uyukluyor. Sırtüstü uzanmış, başını yan çevirmiş, yüzü huzurlu ve güzel. Kulağının dibinde, bir soğan filizinin üstünde tek sıra olmuş üç ateşböceği minicik kırmızı kalkanlar gibi parlıyor. Ayaklarının gölgesinde, birkaç saçaklı sedefotunun altına gizlenmiş, kırlangıçkuyruklu tırtıllar sarı, siyah gövdeleriyle hayali ve sahici düşmanlarına karşı antenleriyle savaş açmışlar. Avram ise Ora’yı seyrediyor. Gözleriyle yüzünü okşuyor adeta.

“Düşünüyordum da,” diye konuşmaya başlıyor ansızın.

“Ne?” Hemen uyanıyor Ora.

“Seni uyandırdım...”

“Boş ver. Sen ne diyordun?”

“Bana botlarından, şu kocaman postallarından bahsederken acaba her şeyi hatırlıyor musun diye merak ettim.”

“Ne gibi?”

Gülünç kahkahalar atıyor Avram. “Bilmem. Mesela, nasıl yürümeye başladığını ya da nasıl—”

“Ne nasıl?”

“Nasıl *yürümeye* başladığını mı?”

“Evet, ilk defa...”

“Ofer mi? Bebekken?”

“Hani nasıl yürüdüğünden konuştuk ya, ben de düşünüyordum—”

Ora da gülüyor, ama onun gülüşünde bir hoşnutsuzluk var. Avram’ın hiçbir zaman Ofer’i kanlı canlı gözünün önüne getirmediğini, eskiden, zamanın bir kıyısında minicik bacakları üzerinde ayağa kalkıp yürümeye başlamış bir insan olduğunu düşünmediğini artık tamamen kabul ettiğini anlatan bir gülüş bu.

Avram sözünü geri almadan hemencecik başlıyor anlatmaya, “Henüz Tzar Hadasah’da oturuyorduk. On üç aylıktı, dün gibi hatırlıyorum.” Oturma pozisyonuna geçiyor, gözlerini ovuştur-

rurken esniyor. Çene kasları gergin bir halde, “Affedersin,” deyip ağzını kapatıyor. Bacaklarında hoş bir his var. İyi bir uyku çekti ne de olsa, ama bunun yüzünden gece uykusuz kalmamayı diliyor içinden. “Anlatayım mı?”

Avram kafa sallıyor.

“Mutfaktaydık, İlan, Adam ve ben. İçeride tadilat yapmadan önce nasıl sıkış tıkış bir yerdi, hatırlıyorum.” Yan gözle Avram’ı süzüyor. “Sahi istiyor musun anlatmamı?”

“Evet, tabii, sen neden—”

Ora bağdaş kurup oturuyor. Ağzından çıkan her sözcükle birlikte sanki anılar, Avram’ı incitecek yeni bilgiler maytap gibi fırılıyor dudaklarından. Örneğin mutfağın loş, küçük oluşu, içeriyi kaplayan lezzetli kokular, tavandaki rutubet izleri, bir keresinde gençken, Ora’nın sırtı kilerin kapısına dayalı İlan’la sevişmesi. Mutfakta tadilat yaptıklarını söylemek canını sıkıyor Ora’nın, böylece Avram’dan kalan bütün izleri silmiş gibi geliyor ona.

“Üçümüz mutfaktaydık işte, biz ve Adam, Ofer oturma odasındaki halıda oynuyordu. Gevezelik edip çene çalıyorduk, akşamdı. Galiba ben bir şey pişiriyordum ya da omlet filan yapıyordum, İlan da spagetti mi ne yapıyordu. Öyle tahmin ediyorum. Adam ise... Artık sandalyeye oturmaya başlamıştı sanırım. Tabii, canım, dört buçuk yaşında falandı, değil mi? Demek ki Ofer de mama sandalyesine oturmaya başlamış olmalı.” Tane tane konuşuyor Ora. Görüntüler gözünün önünden geçerken ellerini kımıldatıyor, oyuncular ve yardımcıları sahneye yerleştiriyor. “Derken birdenbire oturma odasından hiç ses gelmediğini fark ettim. Sen de bilirsin, insanın bebeği olunca—” Avram nereden bileyim dercesine gözlerini kırpıştırarak hatırlatıyor, Ora da hiç düşünmeden iki kere göz kırpıyor. *Artık biliyorsun* demektir bu. “Çocuğun olunca bir kulağın hep ondadır, bilhassa yanbaşıda olmadığı anlarda. Her nasılsa birkaç saniyede bir ufak sinyaller almaya başlarsın. Öksürük, aksırık, mırıltı, işte o zaman birkaç saniye süren bir rahatlık yaşarsın, yani yaşarım.” Avram’ın yüzünü inceliyor. “Devam edeyim mi?”

“Evet.”

“İlgini çekiyor mu?”

Omuz silkiyor Avram. “Bilmem.”

“Bilmiyor musun?”

“Hayır.”

İç çekiyor. “Nerede kalmıştım?”

“Oturma odasından ses gelmiyordu.”

“Doğru.” Derin bir nefes alıp alay edildiğini anlamazlıktan geliyor. Avram dürüst davranıyor en azından, diyor içinden. En azından düşüncelerini açıkça dile getiriyor.

“Sinyalleri almadığımı fark ettim hemen. Tabii İlan da. Onun sezgileri bir-şey-var-ama-ne-acaba diyordu. Hayvan gibi güçlüydü sezgileri,” diye anlatırken Avram onun söylemediğini dile getiriyor: İlan oğluna iyi bakmış. İlan iyi bir tercihti. İkimiz için de. Ora aklına gelenleri anlatmaya can atıyor, gözünün önünden geçen sahneleri Avram’a aktarmamak için kendini zor tutuyor. Ofer’in ayağına batan minicik dikenİ İlan’ın dişleriyle çıkardığı, Ofer’in gözüne giren tozu diliyle aldığı, Ofer’i dişçi koltuğuna oturtmak için İlan’ın onu kucağına alıp kulağına tatlı tatlı üfle-yerek okşadığı ve sakinleştirdiğı anları, sonradan Ora’ya “Ofer’in damağına iğne yaptılar ama benim ağzım uyuştı,” demesini.

“Koşarak oturma odasına gittim, bir de baktım Ofer. Arkası dönük, odanın ortasında ayakta duruyor, belli ki çoktan birkaç adım atmış.”

“Kendi başına?”

“Evet. Yuvarlak sehpadan ileriye gitmişti, hatırladın mı, hani alçak tahta sehpa vardı ya, üçümüz yürüyüşe çıktığımızda arazi-de bulduğumuz, kablo sarmaya yarayan yuvarlak nesne?”

“Elektrik şirketindekiler bırakmıştı.”

“İlan’la birlikte eve kadar yuvarlaya yuvarlaya getirmiştiniz.”

“Evet, sahi.” Gülümsüyor Avram. “O şey duruyor mu hâlâ?”

“Tabii duruyor. Ein Karem’e taşınırken onu da yanımızda getirdik.”

Hayretle gülüşüyorlar.

“Demek ki Ofer,” diye kaldığı yerden devam ederken parmağıyla toprağa ince bir çizgi çekiyor, “o sehpadan kahverengi büyük kanepeye doğru gitmiş—”

Avram’ın yüz ifadesinden hatırladığı okunuyor.

“Oradan da çiçekli koltuğa yürümüş—”

“Onun kardeşi de bende,” diyor Avram mırıldanarak.

Ora yüzünü ekşiterek, “Evet, gördüm,” diyor. “Sonra galiba kitaplığa gitmiş, hani şu tuğla olan—”

“Kırmızı tuğla—”

“İlan’la birlikte sağdan soldan topladığınız tuğlalardan—”

“Ah, benim kitaplığım.”

Ora eline bulaşan tozu toprağı silkeliyor. “Bunlar hep benim tahminim, zira tam olarak nasıl yürüdüğünü, nasıl bir rota çizdiğini bilmiyorum. Ben oturma odasına girene kadar o çoktan kitaplığı birkaç adım geçmişti, ama tutunacak başka bir şey kalmadığı için ortada kalakalmış, öylece duruyordu.”

Ora o hareketin büyüsunü ve yüceliğini şimdi içinde hissediyor, küçük astronotunun cesaretini.

“Nutkum tutulmuştu. İlan’ın da. Onu ürkütmekten korkuyorduk. Sırtı bize dönüktü.” Gülümsüyor, Ora’nın bakışlarında o oda var hâlâ, Avram usulca göz atıp yüzünü o tarafa çeviriyor. Ora’nın gözünde canlanan sahnede İlan arkasından gelip ona sarılıyor. Sakinleştiriyor, kollarını beline doluyor ve sesleri çıkmayan kumrular gibi birlikte iki yana sallanarak sessizce duruyorlar.

Ensesine doğru tırmanan ürperti boynuna, oradan saç diplerine yayılıyor Ora’nın. Sesini çıkarmadan Avram’ın o sahneye, oradan buradan toplama eşyasıyla o çok iyi bildiği, üzerinde tuncu Winnie-the-Pooh tişörtüyle Ofer’in ayakta dikildiği odaya bakmasına izin veriyor.

“Kendimi tutamadım tabii, gülmeye başladım, sesi duyunca irkilmişti, arkasına dönüp pat diye yere düştü.”

Altındaki bez halıda yumuşak, tok bir ses çıkarıyor. Baş bütin ağırlığıyla ileri geri sallanıyor. Böyle afallatılarak küçük dü-

şürülmesi, sonra annesine dönüp bakarken az önce ben ne yaptım sorusunun cevabını beklercesine yüzüne yayılan şaşkınlık ifadesi.

“Peki Adam neredeydi?” Avram’ın sesi uzaktan geliyor sanki.

“Adam? Hâlâ mutfaktaydı sanırım, yemeğine devam ediyordu herhalde—” Duruyor: Adam’ın içeride tek başına kaldığını nasıl böyle çabucak anladı? Neden hemen onu getirdi aklına? “Ama o da benim kahkahalarımı, İlan’ın alkışlarını duyunca fırladığı gibi koşarak yanımıza gelmişti.”

Açık seçik gözünün önünde her şey: Adam ellerini yumruk yapmış İlan’ın paçalarına yapışıyor, başını bir yana devirmiş, kardeşinin maharetini izliyor. Dudaklarını büzerek ileriki yıllarda, ruhun bedende şekillenme süreci boyunca yüzüne yerleşecek bir ifade takınıyor.

“Dinle, her şey üç dört saniye içinde olup bitti, destan falan değildi. Üçümüz de hemen Ofer’e koşup kucakladık onu, tabii o yine ayağa kalkmak istiyordu. Ayakta durmayı öğrendiği andan itibaren artık kimse durduramazdı onu.”

Geceleri Ofer’i yatırmanın ne kadar zorlaştığını anlatıyor Avram’a. Sürekli ayaktaydı, tahta parmaklıklara tutunarak kendini yukarı çeker, orada öylece durur, yorulunca yere çöker ve sonra yine dikilirdi. Gecenin bir yarısında sersemlemiş bir halde gözünden uyku akarken ağlayarak kalkar, ayakta dururdu. Ora altındaki bezi değiştirirken veya mama sandalyesine oturtup karını doyurmaya çalışırken ya da arabadaki bebek koltuğuna bağladığında debelenir, sanki kıcına kocaman bir yay kaçmış gibi, sanki yerçekimine direnir gibi doğrulup kalkardı.

İç çekiyor Ora. “Sahi bunları dinlemek istiyor musun, yoksa sırf beni memnun etmek için mi soruyorsun?”

Avram başını hafifçe eğerek yarım yamalak kafa sallayınca anlamakta zorlanıyor. Her iki şık da doğru olabilir mi? Hem neden olmasın? Bu da bir şey. Buna da şükür.

“Nerede kalmıştım?”

“Düşmüştü.”

“Ah,” diye homurdanıyor içini sızlatan şaşkınlıkla, soluduğu hava tek nefeste yüreğini dağılıyor. “Deme öyle.”

“Akıl edemedim. Özür dilerim Ora.”

“Yok, sorun değil. Şunu bil ki burada seninle ondan bahsettikçe ona bir şey olmuyor, aksine korunuyor.”

“Nasıl?”

“Bilmem. Ben öyle hissediyorum. Tehlike ondan uzak duracak.”

“Tabii.”

“Sana saçma mı geldi bu fikir?”

“Hayır.”

“Anlatmaya devam edeyim mi?”

“Evet.”

“Sözcüklerle mi anlatayım?”

“Bana onu anlat. Onunla ilgili şeyleri.”

“Ofer ile ilgili.”

“Ofer ile ilgili şeyleri, Ofer’i anlat bana.”

“Biz de ona yardım ederdik—” Ora gözlerini kırpıştırıyor, anlaşılmaz bir resim beliriyor gözünün önünde: “Ofer” demişti Avram; Ofer’e dokunmuştu. “Sonra da tabanlarını yere bastırdık, kollarımızı uzatıp yürüsün diye bıraktık onu, ağır adımlarla yürüdü o da, iki yana sallana—”

“Kime?”

“Ne?”

“Hanginize doğru yürüdü?”

“Ha.” Ora belleğini tazeliyor, Avram’da gözlemlediği bu yeni merak, yüzüne yayılan belli belirsiz kararlılık karşısında şaşkın. Tıpkı yeni bir konuyu, durumu, yeni bir insanı anlamaya kararlı olduğu eski günlerdeki gibi diye geçiriyor içinden, nasıl da usul usul didikler, avına yaklaşan yırtıcı kuş misali gözleri nasıl da pırıldar, ağır ağır hızlanarak dörtmala atılırdı.

Sonra hatırlıyor Ora: “Adam’a. Tabii, doğru. Ona yürüdü.”

Nasıl unutabilirdi? Ufacık Ofer, bütün ciddiyeti ve dikkatiyle ağzı açık, kollarını öne uzatarak ısrarla yürümüştü. Gövdesi öne

arkaya sallanırken, bir eli öteki elinin bileğine yapışmış, bağımsız, kendi kendine yeten, sınırlı alanını ilan etmişti. O anlar çok net şimdi Ora'nın gözünün önünde: İlan, Adam ve Ora tam karşısına geçmiş, aralarında belli bir mesafe bırakıp el ele tutuşmuş duruyorlar, sesleniyorlar, “Ofer, Ofer,” gülererek cesaret vermişlerdi ona, “Gel bana.”

Ora hikâyeyi anlatırken o zaman gözden kaçırdığı bir şeyi fark ediyor: Ofer'in ilk önce kimi tercih ettiği, seçim yapması için onu zorladıklarında nasıl sıkıldığı canlanıyor hayalinde. Gözlerini yumarak, onun kafasından geçenleri hayal etmeye çalışıyor. Sözden yoksundu, içinde yalnızca güdülerle çekimler vardı, Ora, İlan ve Adam etrafında neşeyle bağıra çağıra dans ederlerken Ofer iki arada bir derede kalmıştı ama ancak bir bebeğin kalabileceği kadar. Onun sıkıntılı halinden hemen sıyrılıyor, sonunda kararını verip ona yöneldiğinde Adam'ın şaşkın sevincini gören Ora'nın yüzü aydınlanıyor. Ekşittiği suratına bir anda hayret, mutluluk, gurur yayılmış, tercih edilmeye, istenen kişi olmaya inanamadan heyecanla gülümsemişti. Ora'nın belleğinden resimler, sesler ve kokular geçiyor peş peşe, hepsi canlanıyor aniden: İlan ile birlikte Ofer'i hastaneden eve ilk getirdiklerinde Adam'ın onu nasıl bağrına bastığını görüyor, o günün üzerinden bir yıldan daha az bir süre geçmişti. Bunu Avram'a da anlatsa ya, yok ama daha değil, bombardımana tutmamak gerek, diyor ama anlatmaya koyuluyor: Adam bir aşağı, bir yukarı zıplıyordu, çıldırmıştı, gözleri çakmak çakmaktı, iki eliyle yanaklarına vuruyor, kendini hızla ve sertçe tokatlıyordu, “Çok sevindim! Çok sevindim!”

Sonraki birkaç ay boyunca Adam, ne zaman Ofer'in beşiğine yaklaşırsa derinden gelen sesler çıkarıp cıyaklamaya, sevgi, kıskançlık ve kontrol edilemeyen bir heyecan karışımından oluşan neredeyse hayvani dürtülerine gem vuramayıp avazı çıktığıınca çığlık atmaya başladı. Ofer'in ilk önce kendisini tercih ederek ona doğru yalpalayarak yürüdüğü o gün de öyle şakıyordu işte. Hoş, bunlar başka türlü cıvıltılar da olabilirdi pekâlâ. “Ben nereden

bileyim? Yalnızca ikisinin anladığı bir dilde Ofer'e yol gösterip onu teşvik ediyordu belki."

Ofer bir adım daha attı, sonra bir tane daha. Düşmeden yürüyordu, belki de kendi irade gücünü bağladığı ağabeyinin cıvıltıları sayesinde biraz olsun dengesini sağlamayı başarmıştı. Fırtınaya tutulmuş küçük bir uçak misali kontrol kulesinden yayılan ışığa doğru yönelmiş ve hedefe ilerleyip ağabeyinin kollarına bırakmıştı kendini, iki kardeş kucak kucağa haliya yuvarlanırken kahkahaları ortalığı çınlatıyordu. Birdenbire bu anıyı kâğıda geçirmek gelmişti Ora'nın aklına, yirmi yıl sonra da yaşasın diye. Yürürken Ofer'in nasıl ciddi bir tavır takındığını, Adam'ın çığlık çığlığa heyecanını, sonra nasıl rahatladığını, hepsinden önemlisi enikler gibi birbirlerine nasıl sarıldıklarını anlatmak istemişti sadece. O an gerçekten kardeş oldukları andı, Ofer'in Adam'ı seçtiği, Adam'ın da belki hayatında ilk kez tercih edildiğine gerçekten inandığı bir an. Oğullarının halıda alt alta üst üste yuvarlanma görüntüsüyle büyülenen Ora gülümseyip kendini Adam'a nasıl sevdireceğini bilen, kollarını açmış onu çağıran annesiyle İlan arasında saklı kalmış sırlarla bilinmezler ağından nasıl uzak kalacağını bilen Ofer'in ne kadar zeki olduğunu düşündü.

Yorgun düşmüş, "İşte ilk böyle yürümüştü," diye çabucak toparlarken zoraki bir gülümsemeyle Avram'a bakıyor.

"İkincisi."

"Ne demek istiyorsun?"

"Sen öyle dedin."

"Ne?"

"İlk yürümesini, ilk gerçek adımlarını görmediğini söyledin."

Ora omuz silkiyor. "Ah, tabii ya, doğru. Aslında ne fark—"

"Yok, etmez."

Acaba, diye düşünüyor Ora, tarihsel kesinlik konusunda tuhaf bir ısrar mı bu, yoksa kendisiyle ve İlan'la boy ölçüştüğü anlamına mı geliyor, "Ben görmedim ama siz de görmediniz," mi demek istiyor?

"Evet," diyor, "çok haklısın."

Bir an bakışıyorlar, işte o zaman anlıyor Ora: Avram onlarla boy ölçüşüyor. Hatta daha fazlası, hesaplaşıyor. Bunu keşfetmek ürkütücü geliyor Ora'ya, ayaklanmanın ilk belirtilerine, çok uzun zamandır canı sıkkın, susturulmuş ve uyumuş birinin hareketlenmesine benziyor. Derken Ofer'ın ilk kez yuvarlanıp sırtüstü döndüğü gün de yanında kimse olmadığı geliyor aklına. Doğru mu acaba? Hemen gözden geçirmeye koyuluyor. Doğru. Yemin ederim: Bir gün öğleden sonra İlan beşiğine gittiğinde onu sessiz sakın sırtüstü yatarken bulmuştu, tepesinde asılı döner mavi fillere bakıp duruyordu. O oyuncak en ince ayrıntısına kadar hatırında Ora'nın, olduğu gibi gözünün önünde. Sanki birisi gelmiş ve yıllardır gözünü örten perdeyi kaldırmış gibi. İlk kez oturduğunda bile tek başınaydı diye içinden geçirirken hayreti daha da artıyor. İlk yürüdüğünde de.

Uzun sürmese de bir an için kararsız kalıyor, arkasından bu gerçekleri bir bir sıralıyor Avram'a, artık onun da gerçekleri bunlar, çünkü nihayet talep etti. Avram'ın gözleri kısılıyor: Zihninde dönen çarkları bile görüyor Ora.

“Nasılsa bütün bunları, sırtüstü dönmeyi, doğrulup oturmayı, yürümeyi başardığında hep tek başınaydı.”

“Yani,” diye mırıldanıyor Avram, gözlerini parmak uçlarına dikerek, “bu görülmedik bir şey mi?”

“Doğrusunu istersen, daha önce hiç üstünde kafa yormamıştım. Bir şeyleri ilk yaptığında not etmedim. Ama mesela, Adam ilk oturduğu, ayağa kalktığı ya da yürüdüğü zaman, ben yanındaydım. Anlattım ya, üç yaşına gelene kadar onunla hiç ayrı kalmadık. Bir şeyi ilk yapmayı başardığında yüzünün nasıl ışıldığını hatırlıyorum, ama Ofer, evet Ofer—”

“Tek başınaydı,” diyerek Avram tamamlıyor sözünü, yüz hatları gevşiyor birden.

Ora ayağa kalkıp doğru sırt çantasına koşuyor, içinden hemen lacivert kapaklı kalın bir defter çıkarıyor. Yan ceplerinden birinden de bir kalem alıyor. Daha ayaktayken başını hafifçe yana yatırarak girişe filan aldırmadan ilk sayfaya yazmaya koyuluyor:

Ofer'in yürümesi komikti. Yani, ilk yürüyüşü tuhaftı. Yürümeye başladığı andan itibaren önüne çıkan hiç kimsenin görmediği türlü engellerin etrafında dolaşırdı, sanki onları seyretmek gülünç gelirdi ona. Olmayan bir şeyden kaçır veya odanın ortasında ona pusu kurmuş bir canavar karşısında gerilerdi, o parkede ona bir adım daha attıramazdınız! Kafayı bulmuş birinin yürümesini seyretmekten pek farkı yok (ama bu kendine göre bir yöntemi olan bir sarhoş!) İlan ile ben hemfikiriz, bu çocuğun beyninde bir harita vardı ve onu takip ediyordu.

Usulca kalktığı yere geri yürüyor Ora, defteri toprağa koyup, hemen yanına dimdik oturuyor ve sonra Avram'a bakıyor.

"Yazdıklarım onu anlatıyor."

"Kimi?"

"Onu."

"Neden?"

"Bilmem. Sadece—"

"Ama defter—"

"Ne olmuş deftere?"

"Onu niye getirdin?"

Ora yazdığı satırlara göz atıyor. Sözcükler sanki sayfada cirit atıyorlar, parmaklarını ona doğrultup burada kesmemesini, daha yazmasını işaret ediyorlar. "Neden soruyorsun?"

"Yanında defter getirmenin nedeni ne?"

Uzaniyor Ora, sanki bütün sayfaları yazılarla doldurmuş gibi ansızın kendini yorgun hissediyor. "Bilmiyorum, belki Ofer ile birlikte yolda gördüğümüz şeyleri yazarım diye düşünüyordum. Gezi günlüğü gibi bir şey tutacaktım. Eskiden çocuklarla yurtdışına tatile gittiğimizde izlenimlerimizi yazardık birlikte."

Onları kaleme alan Ora'ydı aslında. Her akşam otelde, mola yerlerinde ya da uzun araba yolculuklarında. Kimse yanaşmazdı onunla işbirliğine. Ora bocalıyor, sonra bundan Avram'a bahsetmemeye karar veriyor. Üçü de bu uğraşından ötürü tiye alırlardı onu, gereksiz ve çocukça bulurlardı. Ama o diretirdi: "Eğer gördüklerimizi yazmazsak unuturuz." Buna karşılık, "Ama hatırla-

nacak ne var ki? Babamın ayağına kusan teknedeki yaşlı adam mı? Adam şnitzel isterken ona getirdikleri yılanbalığı mı?” diye kafa tutarlardı. Cevap vermezdi onlara, gün gelecek nasıl eğlendiğimizi, nasıl güldüğümüzü hatırlamak isteyeceksiniz, derdi içinden; şimdi buna bir noktayı daha eklemesi gerekiyor, nasıl aile olduğumuzu hatırlamak istersiniz. Kaleme aldığı günlüklerde en ince ayrıntılara yer vermeye dikkat ederdi hep. Canı yazmak istemediği, üşendiği ya da yorgunluktan gözkapaklarının ağırlaştığı zamanlar, gelecek yıllarda, tercihen uzun kış gecelerinde önlerinde birer fincan dolusu sıcak şarap, ikisi de ekoseli battaniyelere sarınmış, kartpostallarla, menülerle, turistik yerlerde aldıkları tiyatro, tren ve müze biletleriyle donatılmış defterlerden birbirlerine değişik parçalar okuyacaklarını hayal ederdi. Ekoseli battaniyeye kadar İlan bunları tahmin etmişti elbet. Ora hep dürüst davranmıştı ona. “Ben o hale gelmeden beni vuracağına söz ver,” derdi İlan. Hoş, aynısını söylediği daha nice konu vardı...

Nasıl oldu bu diye hayret ediyor, yıllar beni yumuşatırken, üçü nasıl da katı insanlara dönüştüler? İlan haklıydı galiba, onları böyle katı yapan ben olabilirim. Bana karşı sertleştiler. Şimdi doyasıya ağlamak ne iyi gelirdi diye sızlanıyor sessizce.

Gözlerini açtığında Avram sırtında çantayla bir kayaya yaslanmış, karşısında oturmuş Ora’yı inceliyor.

Eskiden, onu öyle süzdüğünde hemen içini döker, yüreğinin derinlerinde ne varsa açıkça görmesine olanak verirdi. Başka kimsenin onu böyle tüm çıplaklığıyla görmesine izin vermemişti. İlan’ın bile. Oysa Avram’la rahattı, ne berbat bir sözcük şu, “rahat.” Avram’ın yanında hep rahat olurdu, her şeyini sergilerdi ona, hem de ilk karşılaştıkları andan beri, çünkü içinde biri, belki de kendi varlığına daha sadık, daha kusursuz ve o kadar kuşkucu olmayan bir Ora olduğunu hissederdi. Her nasılsa Avram ona nasıl ulaşacağını biliyordu sanki. Onu gerçekten tanımayı, bakışlarıyla ve varlığıyla onu etkilemeyi başaran bir tek o vardı. O olmadan var olamazdı, dolayısıyla Avram ayrıcalıklıydı onun için, Ora da Avram için öyleydi.

On altı yaşındayken öyleydi, on dokuzunda ve yirmi ikisinde de, ama artık bakışlarını hızla uzaklaştırıyor Avram'dan, canını yakmasından, onu cezalandırmasından, oracıkta öcünü almasından korkuyor. Belki de artık içinde hiçbir şey kalmadığını anlamasından, Avram'ın içinde solup ölenlerle birlikte eski Ora'nın da solarak öldüğünü keşfetmesinden çekiniyor.

Konuştuklarını sindirme çabasıyla sessizce oturuyorlar, Ora kollarıyla dizlerini sarmış, artık kendisinin bile kendine ulaşmadığı, kendine dahi açık olmadığı, hatta içindeki o yerin yanına bile yaklaşamadığı sonucunu çıkarıyor. Herhalde yaşılanıyorum diye karar veriyor; epeydir yaşını vurgulamaya, tümünden iflasını ilan etmenin verdiği rahatlığı duymaya hevesli nedense. Böyle oluyor demek. Henüz diğer insanlar seninle vedalaşmadan sen kendinle vedalaşıyorsun, kaçınılmaz olanın indireceği darbeyi yumuşatıyorsun.

Sonra, çok daha sonra Avram ayağa kalkıyor, odun toplamaya girişerek üst üste yığıyor, etrafını da taşlarla çeviriyor. Ora onun hareketlerine bakarken yeni bir şey peşinde olduğunu seziyor, fakat kendini tanıdığı için soğukkanlılığını koruyor: Bir şeyler gördüğüne, Avram'ın gölgesinde Avram'ı gördüğüne inanabilir çünkü.

Ora eski bir havlu çıkarıp yere seriyor. Plastik tabak ve çatalı üzerine yerleştirip iyice olgun iki domatesle bir salatalığı doğrasın diye Avram'a uzatıyor. Yanında kraker, konserve mısır ve ton balığı da var, ayrıca Dir Rafat manastırından aldığı, Ofer'in en sevdiği zeytinyağından küçük bir şişe, bununla oğlunu şaşırtmayı planlamıştı. Gezi boyunca onu sevindirecek ufak tefek başka sürprizler de hazırlamıştı. Ofer nerede şimdi? Onu merak etmeli mi, yoksa kendi haline mi bırakmalı, pek emin değil Ora. Artık ona ihtiyacı var mı? Ora'nın gözleri açık duran deftere takılıyor. Aradığı yanıt orada olabilir pekâlâ. Kapağını kapatmak istiyor ama yapamıyor. Her şey ortaya dökülmüş, eğer kapatırsa hepsinin üstünü bastırmış, hatta yok etmiş olacak. Dizinin üstüne çö-

küyor, havluyu düzeltiyor, uçmasın diye üstüne bir taş koyuyor. Bunları yaparken defteri yanına çekip başlıyor yazdıklarını okumaya. Birkaç satırda geçmişten şimdiki zamana nasıl atladığını görünce şaşıyor: *Ofer'in yürümesi komikti... Kafayı bulmuş birinin... pek farkı yok... İlan ile ben hemfikiriz...*

İlan bu konuda mutlaka bir yorum yapardı.

Avram bir gazete parçasını yakıp odunları tutuşturmak için üzerlerine atıyor. Gazeteye gözlerini diken Ora acaba hangi günün gazetesi diye merak ediyor ama manşetlere bakmamaya çalışıyor. Kimbilir orada yaşananlar nerelere varmıştır? Çabucak defteri kapatıp bir an önce gazetenin yanıp kül olmasını bekliyor. Avram tam karşısında oturuyor ve sessizce yemeklerini yiyorlar. Daha doğrusu Avram yiyor. Hazır çorbaya kaynamış su döküp monosodyum glutamat tiryakisi olduğunu söyleyerek iki tane içiyor, hem de ara vermeden. Ora laf olsun diye nasıl beslendiğini soruyor. Yemek pişirir misin? Sana yemek yapan biri var mı?

“Bazen. Duruma göre değişir.”

İştahla yemesini ağzı açık seyrediyor Ora. Kendisi ağzına bir lokma dahi atamıyor henüz. Aslında evden çıktığından beri iştahının kapandığını fark ediyor. Kahkahalar atan kadının, bebeğin annesinin evindeki ziyafette bile lokmalar boğazına dizilmişti. Belki de bu gezinin bir yararı da buydu. Sonra elini çabuk tutarak kendini kandırırcasına deftere uzanıp kapağını açıyor.

Onu unutacağım diye ödüm kopuyor. Çocukluğunu yani. İki oğlanı sık sık karıştırıyorum. Onlar doğmadan önce bir anne her çocuğunu ayrı ayrı hatırlar sanırdım. Yok, ama öyle olmuyor. Belki de bu benim için geçerli. Aptallık edip oğullarımın her biri için, gelişimlerini, doğduklarından itibaren yaptıkları zekice şeyleri anlatmak için ayrı bir günlük tutmadım. Adam doğduğunda İlan bizi terk edip gittiği için neler olup bittiğini anlayacak halde değildim. Ofer doğduğu zaman da öyleydi, (çünkü yine o günlerde bazı pürüzler yaşanıyordu – anlaşılan her doğumda bir şeyler yaşanmış). Belki şimdi, bu yürüyüşte

hâlâ aklımda kalan birkaç şeyi yazabilirim diye düşündüm. Böylece sonunda kâğıda geçmiş olacaklar.

Uzaktan akan derenin sesi duyuluyor. Akşam böcekleri vızıldıyor, cırcırböcekleri delice ötüyor. Ateşte tutuşmuş bir dal çatırdarken defterin üzerine küller uçuşuyor. Avram ayağa kalkıp sırt çantalarını ateşten uzaklaştırıyor. Ora hayretler içinde: Hareket ederken kendinden ne kadar emin, nasıl rahat.

“Kahve, Ofra?”

“Ne dedin sen bana?”

Avram gülüyor, mahcup.

Ora da gülerken kalbi güm güm çarpıyor.

“Kahve?”

“Bekleyebilir misin? Bir dakika izin ver.”

Avram omuz silkip yemeğini bitiriyor, sonra da Ofer’in uyku tulumunu başının altına yastık yapıyor. Serilip kollarını ensesinin altına yerleştiriyor, gözlerini dalların ördüğü şemsiyeye, aralarından görülen karanlık göğe dikeyyor. Elinde kırmızı iple dere tepe yürüyen kadın geliyor aklına. Sürgüne giden insan kabileleri canlanıyor hayalinde. Her yerleşim bölgesinden, şehirlerden ve kibutz’lardan gelen insanlar başları öne eğik uzun sıralar halinde ülkenin belkemiğinden aşağı doğru ağır ağır ilerleyen ana sıraya, en uzununa katılmak üzere yürüyorlar. Abbasiye Cezaevi’nde hücreye kapatıldığı ve İsrail’in artık var olmadığını düşündüğü dönemde her şeyi en ince ayrıntısına kadar görmüştü: Omuzlarda taşman bebekleri, kocaman, ağır bavulları, boş, sönük bakışları. Fakat kırmızı iple yürüyen kadın biraz olsun rahatlatıyor insanı. Ağzına aldığı bir saz dalını kemirirken, mesela diye düşünüyor, her kasabada, köyde ve kibutz’da kendi ipini kadınıninkine bağlamak için olanca gücüyle gayret eden biri olabilir. Böylelikle bütün ülkeyi saran bir halı dokunur gizlice.

Ora kalemin ucunu ısırp dişlerine dokundurarak tıkırdatıyor. Az önce Avram’ın dilinin sürçmesi kafasını karıştırdı, kaldığı yere dönmek için çaba göstermesi gerekiyor.

Ofer normal doğumla dünyaya gelmişti, hiç zahmetsiz ve çabucak. İlan beni hastaneye getirdikten belki yirmi dakika falan sonra. Hadassah Mount Scopus hastanesi. Oraya vardığımızda saat sabahın yedisiydi, uyurken suyum geldiğinde saat altı sularıydı.

Aslında tam olarak uyuduğum söylenemez, diye yazarken göz ucuyla Avram'ı süzüyor, ama o gökyüzüne dalmış, ağzında bir o yana, bir bu yana çevirdiği sazi titreten düşüncelere boğulmuş. Bir şeyler oluyordu, yatakta suyum geldi. Ne olduğunu anladığımda, zaten o koşullar altında başka bir şey olamazdı, hemen toplandık. İlan çantalarımızı çoktan hazırlamıştı, her şey ayarlanmıştı, gereken bilgiler, telefon numaraları, telefon jetonları vesaire. İlan bildiğin İlan. Ariela'ya telefon ettik, gelip Adam'ın yanında kalmasını, sonra da onu kreşe götürmesini söyledik. Gece boyunca hiç uyanmamıştı Adam, hiçbir şeyden haberi yoktu.

Ofer sabah yediyi yirmi beş geçe doğdu. Kolay ve hızlı bir doğumdu. Oraya vardım ve doğurdum. Beni hazırlamaya pek zaman bulamadılar. Lavman yapıp banyoya yolladılar. Karnımda şiddetli bir ağrı duydum ve klozete oturur oturmaz bebeğin geldiğini hissedebiliyordum! İlan'a seslendim, o da gelip beni olduğum gibi kucaklayarak koridorda bir sedyeye yatırdı, sonra da, hemşire, diye bağırdı. İkisi koşa koşa beni iterek büyük doğumhaneye götürdüler, işe bak Adam'ı da orada doğurmuştum (aynı odada!), sonra üç ıkınma ve bebek geldi!

Ora'nın yüzü aydınlanıyor, gözlerinin içi gülerken Avram'a bakıyor. O da meraklı gözlerle karşılık veriyor.

Ofer üç kilo altı yüz gramdı. Benim cüsseme bakılırsa bayağı büyüktü. Adam doğduğunda iki kilo bile değildi (üç gram eksiği vardı!) İkisi de doğduklarından itibaren iyi serpildiler.

İşte bu. Yazmak istedikleri tam olarak bu kadar. Derin bir nefes alıyor. Sırf bunun için defteri buralara kadar taşımaya değdi. Artık yemeğini yiyebilir. Aniden midesi kazınmaya başlıyor. Yine de kalemi emmeye devam ediyor, acaba doğumla ilgili ekleyecek

başka bir şey kaldı mı? Tutulan bileğini sallıyor. Okuldayken de böyle olurdu, sonra düşünüyor, elle yazmayalı ne kadar oldu acaba?

Ebe hemşirenin adı Fadwa'ydı galiba, yoksa Nadwa mı? Ama Kfar Raami'liydi. Orada kaldığım iki gün boyunca birkaç kere daha karşılaşmış, biraz gevezelik etmiştik. Bu kızı tanımaya can atıyordum, ne de olsa dünyaya geldiğinde Ofer'e ilk dokunan o olmuştu. Bekârdı. Sağlam biriydi, feministti, çok da eğleneliydi, beni hep güldürürdü.

Ofer'in ayakları hafif mordu. Doğduğunda neredeyse hiç çığlık atmadı, sadece kesik bir ses çıkardı, o kadar. Gözleri kocamandı. Avram'inkiler de öyle.

El fenerini yakıp yazdıklarını okuyor Ora. Acaba daha ayrıntılı mı yazsa? Bir daha okuyor, üslubu hoşuna gidiyor. İlan'ın ne diyeceğini biliyor, koyduğu ünlem işaretlerini silerdi mutlaka, hoş, İlan hiçbir zaman okumayacak herhalde.

Biraz daha ayrıntıya yer var belki. Ama gerçekleri abartmadan vermeli. Başka neler yaşanmıştı orada? Nedense tekrar Adam'ın doğumu geliyor aklına; ne uzun sürmüştü. Zor bir doğumdu, ebeyle hemşirelere kendini sevdirmeyi, metanetine hayran olmalarını, hemşire odasında sohbet ederlerken onu avaz avaz bağırp ağlayan, hatta bazen küfreden diğer annelerle karşılaştırarak övmelerini nasıl istediğini düşünüyor. Hayatının en önemli dakikalarında birilerine yaranmak için ne çok çabaladığını hüüzlenerek hatırlıyor. Bacakları karıncalanmaya başlayınca başka bir kayaya oturmayı deniyor, sonra bir başkasına, derken yere. Derken bunların yaşamöyküsüne yazılacak konular olmadığına karar veriyor.

Birkaç dakika sonra Ofer'i göğsüme koymuşlardı. Onu hastane kundağına sarılı görmek rahatsız etmişti beni. Çıplak olmasını yeğlerdim. İkimiz dışında odada bulunan herkes gereksizdi bana göre. Hem Avram da orada değildi.

Çaktırmadan Avram'a bakıyor. Yazdığı son kelimeleri silse iyi olacak galiba. Belki günün birinde Ofer'e okutur, kimbilir? Belki İlan ile birlikte—

Ora midesinin bulanmaya başladığını hissediyor. Bunları kimin için yazıyor? Ve neden? Şimdiden neredeyse iki sayfa oldu. Nasıl doldu bu iki sayfa? Artık bir öbek kordan ibaret olan ateşin öbür tarafında Avram sırtüstü uzanmış yatıyor. Gözlerini gökyüzüne dikmiş. Sakalı karmakarışık. Sakalını kırpıp düzeltmek gerek. Avram'ın yüzünü inceliyor. Saçları daha yirmi yaşındayken dökülmeye başlamıştı, alnından geriye doğru kelleşiyordu. Yaşıtları arasında bir tek o öyleydi, ama o yaşa kadar gür, kalın telli saçlarıyla dikkat çekerdi, kalın favorileri yanağının ortasına uzanırdı, o haliyle olduğundan daha büyük gösterirdi, eskiden Ora'ya yazdığı bir mektupta dediği gibi, *ıslak dudaklı, para canlısı, Dickens romanlarından fırlama bir toprak ağası havası* verirdi üstelik ona. Her zamanki gibi teşbih doğruydı, karşı çıkmak boşunaydı. Hep pitoresk tasvirler yapardı, hem acımasız hem büyüleyici, bilhassa kendi görüntüsü ve şahsıyla ilgili. Şimdi fark ediyor Ora, işte bu tasvirler sayesinde herkesin aklını çelerek onu kendi gözünden görmek zorunda bırakırdı, belki de canını fena acıtacak fazla meraklı bakışlardan böyle korunuyordu. Birinin ona oynadığı zekice ve müthiş başarılı oyunu fark etmiş gibi Ora çaktırmadan keyifle gülümsüyor.

Galiba fazla sevgi dolu bakışlardan da korunuyor böylece diye ekliyor sayfaya hiç düşünmeden, sonra yazdıklarına şaşkınlık içinde göz gezdiriyor. Üzerine hemen bir çizgi çekiyor.

Daha sonra, bütün doktorlar, ebeler, hemşireler ve dikişlerimi atan adam çıktıktan sonra, Ofer'in kundağını açıp onu göğsüme yatırdım.

İçine sıcak bir ürperti veren son sözcükler bunlar. O ürperti neyi hatırlatır ona? Şimdi neler getiriyor aklına? *Göğsüme* diye fısıldıyor içinden, bedeni tatlı bir sesle karşılık veriyor: Avram. Eskiden yanaklarındaki, şakaklarının altındaki incecik tüylerini “şakaklarda dilimler” ya da “hani ayva tüyleri” diyerek mırıl mırıl

yalardı. Avram onu kucaklarken rüyasında konuşur gibi “kalçalarının kıvrımı” veya “dizlerinin arkasındaki ipeksi ten” diye fısıldadığında Ora gülücükler saçarak düşünürdü: Şuna bak, sözcüklerle nasıl da azdırıyor. Utangaçlığını üzerinden attıktan sonra çok geçmeden Avram içinde sertleşirken kendinin de aynı sözleri onun kulağına fısıldayabileceğini öğrenecekti, “hani ayva tüyleri” veya “göğsüm göğsünde” gibi.

İlk dakikalardan, doğduğu andan itibaren Ofer’in bana dokunuşu ömrümde tattığım en rahatlatıcı, basit, yumuşacık dokunuştur. İlan bir gün Ofer’in ta başından beri kendiyle barışık birine benzediğini söylemişti. Hayatıyla mükemmel bir uyum sağlamış bir insan. Üstelik doğruydur, en azından çocukluğunda, ama sonradan o kadar değil. Onunla türlü evrelerden geçtik. Zor şartlardı. Doğrusu son zamanlarda orduya katıldıktan sonra çapraşık durumlar yaşadık. Daha çok benim açımdan. Çünkü üçü kendi aralarında çok iyi anlaşıyorlardı.

Belki de bunları yazmamam gerekiyor, fakat Ofer’in ilk başlardaki sükûneti yüzünden hep sanmıştım ki onunla birlikte geleceğe güvenle bakabilirim ya da öyle inanmıştım (aklıma gelmişken, İlan da kabul etmişti, anlayacağınız bu yalnızca benim nam salmış saflığımdan kaynaklanmıyordu). Demek istediğim, büyüyünce onun nasıl biri olacağını, her koşulda nasıl tavır takınacağını tahmin edebileceğimizi, ileriki yıllarda sürprizlerle karşılaşmayacağımızı bildiğimizi düşünmüştüm. (Sürpriz demişken, şu sırada Celile’de bir vadide olduğumu belirtmeliyim, babası Avram (!) az ötemde (!!)) uyukluyor ya da yıldızları seyreliyor.)

Derin bir nefes alıyor, burada, hayatından çok uzaklarda olduğu ancak şimdi dank ediyor kafasına. Isık sesleri, ağustosböceği cırcırlarıyla çınlayan karanlığın, bizzat gecenin verdiği huzur yüreğini ferahlatıyor. Evden ayrıldığından beri ilk kez onu sevecen bir içtenlikle sarıyor, bu uzak vadinin dibinde her şeyden saklanmasına rıza gösteriyor, hatta gece kelebeklerine doğru tatlı ama keskin kokular saçan ağaçlarla çalıları bile sunuyor ona.

Biraz daha geriye gidiyorum, doğumdan hemen sonrası-na: İlan yanımızda durmuş bizi seyrediyordu. Yüzüne garip bir ifade yayılmıştı. Gözlerinde yaşlar vardı. Bunu hatırlıyorum, çünkü Adam doğduğu zaman İlan gayet serinkanlıydı, yardımcı olmuştu (ama ben bunların aslında onun içinde bir şeylerin fokurdamaya başladığının işaretleri olduğunu anlamamıştım). Fakat Ofer doğduğunda ağladı. Bunu iyiye yormuştum, çünkü hamilelik boyunca doğumdan sonra yine beni terk edeceğinden korkuyordum, dolayısıyla o gözyaşları beni biraz olsun rahatlat-tı.

Dudakları hafifçe aralanıyor, burun delikleri geriliyor. Kal-dığı yerden devam ediyor: İlan söz konusu olduğunda, güldüğü zaman üzgün, hatta bazen biraz gaddar bile görünür (çünkü nedense gözleri uzaklara bakar), ağladığı zamansa gülüyordur sanki.

Sonra birdenbire içeride İlan, ben ve bebekten başka kimse olmadığını fark ettim. Ortalığın aniden çok sessizleştiğini ha-tırlıyorum, bir espri patlatacak diye korkmuştum. Çünkü İlan ne zaman gergin olsa mutlaka bir espri yapar, ama bence bu doğru olmazdı. Birlikte geçirdiğimiz ilk dakikaları hiçbir şeyin bozmasını istemiyordum.

Ancak bu defa İlan aklı başında davranmış, ağzını açma-mıştı.

Bizim yanımızda otururken ellerini nereye koyacağını bil-miyordu, Ofer'e dokunmadığını görüyordum. Sonra konuştu, "Dikkatli bakıyor." Onunla ilgili İlan'ın ya da dünyadaki her-hangi birinin ilk sözlerinin bunlar olmasına sevinmiştim. Bu sözleri hiç unutmadım.

İlan'ın elini alıp Ofer'in eline koydum. Onun için zor oldu-ğunu görebiliyordum, Ofer hemen tepki vermişti. Bütün vücudu kaskatı kesmişti. Parmaklarımı İlan'ın parmaklarına kenetle-dim, onunla birlikte Ofer'i okşadım, baştan aşağı bütün vücu-dunu. Adının Ofer olmasına çoktan karar vermiştim. Hamiley-ken başka isimler de gelmişti aklıma ama onu görür görmez,

hiçbirini ona yakıştırmadım. Ne Gil, ne Amir, ne Aviv. Hepsinde “i” var, oysa bu bebek için “o” daha uygun, sakın, hatta biraz cildi (ama bu mesafeyi kırmak mümkün, mesela yanına “e” eklemem, olurdu). İlan’a da söyledim: “Ofer.” O da kabul etti. Aslında Melchizedek veya Chedorlaomer bile desem, İlan’ın itiraz etmeyeceğini anlamıştım, bu hiç hoşuma gitmedi, İlan’ı tanıyordum çünkü boyun eğmek ona göre değildi, ayrıca kuşkulanıyordum.

“Adını söyle,” dedim. İlan’ın dudaklarından zar zor “Ofer” döküldü. Ofer’e döndüm, “İşte baban.” Avucumun içinde İlan’ın parmaklarının buz kestiğini hissediyordum. Her şeye yeniden başlıyoruz diye düşündüm. Şimdi kalkıp gidecek, doğum yapmama beni terk ederek tepki gösteriyor bir anlamda. Ofer birkaç kez gözlerini kırpmıştı, sanki İlan’ı konuşmaya çağırıyordu. O anda başka seçeneği kalmamıştı, İlan yarım yamalak gülümsedi, “Dinle ahbap, ben senin babanım, konu kapanmıştır, itiraz istemem,” dedi.

Ora başını kaldırıp Avram’a bakıyor, uzaklarda kalmış bir mutluluğun ışıltısıyla dalgın dalgın gülümseyerek iç çekiyor.

“Ne oldu?” diyor Avram.

“İyi geliyor.”

Avram hafifçe doğruluyor. “İyi olan ne?”

“Yazmak.”

“Öyle derler,” diyen Avram ilgisizce başını çeviriyor.

Oysa Avram hayatı boyunca o dakikaya, Mısırlılar gelip de neredeyse elinden kalemini alana kadar hep yazmıştı. Sabahın altısından akşamın onuna dek her gün. İlan ile tanıştıktan sonra daha da çok yazmış, bu aralarındaki bağı güçlendirmişti. Motorunun işte o zaman devreye girdiğini biliyor Ora, çünkü onu gerçekten anlayan, onunla rekabet eden ve onu harekete geçiren biri vardı sonunda. Hastanede İlan’la tanıştıktan sonraki, yani Ora ile İlan’ın tanışmasından sonraki altı yıl boyunca Avram’ın ürettiği ne varsa hepsi gözünün önünden geçiyor. Oyunlar, şiirler, öyküler, komedi skeçleri, en çok da İlan ile birlikte yazıp Tzur Hadassah’daki kulübede Akai marka iki makaralı hantal teybe

kaydettikleri radyo oyunları. Bir arkası yarını hatırlıyor hâlâ, en az yirmi bölümden oluşuyordu, Avram fena halde meraklıydı destan gibi uzun yazmaya, bütün insanların sabahları çocuk, öğlen birer yetişkin, akşam da yaşlı kimseler olduğu, bunun her gün böyle devam ettiği bir dünyayı anlatıyordu. Bir de insanların birbirleriyle sadece uykularında, rüyalar aracılığıyla dürüstçe ve açıkça iletişim kurabildikleri ama uyandıklarında bundan habersiz oldukları bir dünyayı anlatan bir arkası yarın vardı. Ora'ya göre yazdıkları en başarılı oyunlardan biri okyanusa sürüklenerek hiç müziği olmayan, hatta ne ıslık çalmayı ne de mırıldanmayı bilen bir kabilenin yaşadığı bir adaya çıkan, sonra da onlara yavaş yavaş eksik kaldıkları her şeyi öğretmeye koyulan caz hayranı birini anlatıyordu. Avram ile İlan birlikte yaptıkları her şeyde bir dünya yaratırlardı. Genellikle fikirler Avram'dan çıkar, İlan da elinden geldiğince onu gerçekliğe bağlı tutmaya çalışırdı. İlan onunla işbirliği yapar, saksafonuyla veya sayısız müzik albümünün yardımıyla “müzikal renkler” eklerdi. Avram'ın beyininden Sambatyon Nehri'nin suları gibi fikirler, icatlar fişkırdı, sonraları köreldiğinde, bir keresinde o dönem için, “Benim Altın Çağım,” demişti.

Yirminci doğum gününde ona ilk fikir defterini almıştı Ora. Deli gibi müsvedde kâğıtlarını ararken evi ve ceplerini, tabii Ora'ninkileri de, altüst ve tersyüz ettiğini görmekten gına gelmişti çünkü. Nereye giderse gitsin kafasında devamlı fikirler yumağı döner dururdu Avram'ın. Defterin ilk sayfasına esprili bir şiir yazmıştı: Yazmasını bilen bir genç vardı / Dere misali gece gündüz taşardı / Bütün gün dolaşırdı / Hayal eder, kafa yorardı / Bu defter onun çok hoşuna gitti.” İki ay içinde defterde boş sayfa kalmamıştı, bir tane daha almasını istedi Ora'dan. “Bana ilham veriyorsun,” deyince Ora her zamanki gibi gülerek, “*Moi?* Benim gibi kuş beyinli biri mi?” demişti. Herhangi birine nasıl ilham verebileceğini gerçekten anlamıyordu ama Avram tatlı tatlı ona bakarak doksan yaşında Isaac'ı doğuracağını öğrendiğinde Sarah'nın nasıl güldüğünü artık anladığını söyledi. Arkasından

Ora'nın hiçbir şey anlamadığını ekledi, ne onu ne de ilhamını. Daha sonra fikir defterlerini alan hep Ora oldu. Blucinin arka cebine sığacak kadar küçük olmaları gerekiyordu, böylece Avram nereye giderse gitsin onları yanında götürebilecekti. Uyurken de yanından ayırmaz, yatakta en az bir kalem bulundurur, böylece gece aklına gelen fikirleri deftere karalayabilirdi. Çok sade defterler isterdi, süslü püslü olmamalıydı, buna rağmen Ora'nın seçtiği renklerle desenleri beğeniyordu. En önemlisi onun hediyesi olmalarıydı. İlle de Ora alacaktı, bunu söylerken öyle minnet dolu gözlerle bakınca Ora'nın yüreği hop etmişti. Yeni bir defter almaya her gidişinde bayram çocukları gibi sevinirdi. Farklı kırtasiye dükkânlarına giderdi, önce Hayfa'dakileri, askerlik hizmeti bittikten sonra da artık yaşadığı Kudüs'tekileri dolaşır, o sıralar Avram'ın kaleme aldığı fikirlere, tam da bulunduğu ruh haline, o döneme uygun bir defter arardı. Derin bir ah çeker, bacaklarını bitiştirip kasar, aldığı defterleri Avram'ın ellerinde tuttuğunu düşünmek içini titretirdi: Yeni defteri eline alıp tartmasını, dokunmasını, kaç sayfası olduğunu görmek için sayfaları çabucak, meraklı aç gözlerle iskambil kartlarıyla oynar gibi çevirmesini severdi; defterin ona ne kadar zevk sunacağını düşünmek hoşuna giderdi. İç gıcıklayıcı, savunmasız, utanmaz bir zevk. Ne zaman yeni bir karakter yaratsa, onun bütün vücudunu anlaması gerektiğini, işe oradan başladığını söylemişti ona, Ora'nın hiç aklından çıkmadı bu. Karakterin etinde, tükürüğünde, sperminde, sütünde yuvarlanmalı, kaslarıyla sinirlerinin dokusunu hissetmeliydi. Bacaklarının uzun mu kısa mı olduğuna, şu ya da bu odayı kaç adımda arşınladığına, otobüse nasıl koştuğuna, aynanın karşısında dikilirken poposunu ne kadar sıkıştırdığına, yürüyüşüne, yemek yiyişine, ne zaman tuvalete gittiğine, ne zaman dans ettiğine, boşalırken çılgılık mı attığına, yoksa kısıp, mahcup inilti mi çıkardığına bakmalıydı. Yazdığı her şeyin elle tutulur, somut olması gerekiyordu, "İşte böyle!" diye bağırdı, parmaklarını avuçlar gibi açarak bir elini havaya kaldırdı, başka biri yapsa kaba ve

bayağı görünecek bu hareket onda, en azından o an, iri, dolgun memeleri avuçlarcasına gayrete ve ihtirasa işaret ediyordu.

Ona verdiği acılar yüzünden hâlâ pişman olan Ora bir solukta açıklıyor, Ofer'in doğumunu yazdığını söylüyor. Olduğu gibi her şeyi. "Gelecek kuşaklar için," diyor homurdanarak.

"Ah, iyi o zaman, güzel." Avram'ın sesi daha neşeli çıkıyor.

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsun?"

Tek dirseği üstünde doğrulup elindeki dalla ateşi karıştırıyor. "Bir yere yazmak iyi fikir."

Çekinerek soruyor Ora, "Hey, baksana, o günden beri yazdın mı hiç, bunca zamandır?"

Avram hızla başını sallıyor. "Sözcüklerle işim bitti."

"Ofer için bebek albümü hazırlamadım. Oturup olan biteni yazacak sabrım yoktu, ama hiçbir şey yapmadığım için hep pişmanlık duydum." Bunları söylerken Avram'ın az önce dedikleri zehir gibi içine işliyor. Sözcüklerle işi bittiyse, Ora bir şey yazmaya nasıl cesaret edecek? "Çünkü hemen yazmazsan, sonra hatırlamıyorsun. Ben böyleyim, hem ilk aylarda o kadar çok şey yaşanıyor ki. Çocuk her dakika değişiyor."

Saçmalıyor artık, ikisi de farkında bunun. Avram'ın söylediklerini yumuşatmaya çalışıyor zihninde. Avram ise gözünü ateşe dikmiş. Ora yalnızca onun tek yanağını ve hafifçe parıldayan tek gözünü görebiliyor. Hayatla ilgili hiçbir şey yapmak istemediğini İlan'a söylerken tam da bu tavrı takınmıştı.

Uzun bir sessizlikten sonra "Örneğin," diye başlıyor Ora, "Ofer'in kendini kolay kolay teslim etmediği hatırımda. Kimse-nin ona sarılmasına izin vermezdi. Ancak o isterse kucaklardın onu. Bugün de aynı," derken son zamanlarda ona nasıl itinayla sarıldığı, bedenini göğüslerine deydirmemek için uzakta tutmaya özen gösterdiği, kim bilir neden öyle gülünç bir şekilde kıvrıldığı geliyor gözünün önüne. Oysa küçükken, nadir aile toplantılarında hantal babası onu kucakladığı zamanlar değmesin diye vücudunu yay gibi geren Ora olurdu. Şimdi babasına bir kere olsun sıkı sıkı sarılmak için neler vermezdi ama artık çok geç! Belki bir

gün bu konuda da bir şeyler yazar, babasıyla arasındaki fiziksel yakınlığın hatırası hep kalır böylece.

Aman neyse deyip defteri kapatıyor. Bu böyle bitmek bilmez. Elinde bir teneke dolusu beyaz badanayla dolaşmaktan farksız.

“Ofer bebekken şiddetle, ani bir hareket yapardı.” Burada ke-sip kalemin ucunu emmeye başlıyor. “Bazen de karnı tokken onu emzirmeye kalktığımda kendini geriye atar, başını bir tarafa atıp kaçırdı.” Ofer’in duruşunu, aynı zamanda farkında olmadan el-lerini göğsünün üzerinde kenetleyerek onu kollarına alışını taklit ediyor, Avram da kollarının arasındaki boşluğa bakakalıyor.

“Öyle haşin hareketleri vardı ki. Karakterini, iradesini böyle yansıttırdı.” Kahkaha atıyor. “Çoğu zaman tapıyordum ona, bili-yor musun? Bilmesi gerekeni nasıl bildiğine hayret ederdim. Be-bekken nasıl böyle mükemmel olduğuna, bense—” duraksıyor, dudakları kıvrılıyor. “Berbat bir anneydim.”

“*Sen mi?*”

“Boş ver. Şimdi o konuyu açmayalım. Burada Ofer’den bah-sediyoruz. Bir de şunu dinle.” Yine de yüreğinde duyuyor o sözü: “*Sen?*” Tam bir feryat. Bundan ne anlam çıkarmalı acaba? “Tır-manmaya bayılan bir bebektir. İlan ‘sarmaşık’ derdi ona.” Her şeyi hatırladığına seviniyor Ora, dalga dalga geliyor anılar, canla-nıyorlar ve oralarda bir yerde Ofer’e de can veriyorlar.

“Kucağıma alırdım, bir saniye geçmeden ellerimin arasından balık gibi kayarak tırmanışa geçerdi. Koyduğum yerde bir saniye dahi duramazdı. Gözü hep yukarılardaydı, durmadan tırmanır-dı, usanırdım bazen, böyle kıpır kıpır oynamasından, inadından, beni başka bir şeye ulaşmak için kullanırdı adeta ya da başka bi-rine, daha ilgi çekici birine.” Gülüyor. “Biraz sana benziyor, sen de bir şey istediğinde öyle yapardın. Aklına yeni bir fikir geldi-ğinde.”

Avram yorum yapmıyor.

“Hani sana gördüğüm ilginç bir şeyi ya da otobüste gelirken kulağıma gelen ilginç bir konuşmayı anlattığımda kurcalardın ya. Görürdüm, çarkların dönmeye başlardı, yazdığın öyküye ya

da skeçe uygun olup olmadığını çözmeye çalışırdın, zihninde farklı karakterleri konuştururdun ya da benim kahkahamı veya göğüslerimi.” Böyle konuşarak neden işkence ediyorum ona diye düşünüyor. Ama kendini tutamıyor. Ona olan özlemi tuhaf, bulasıcı bir saldırganlığa dönüştü sanki. “Bazen de beni yazabilesin diye sana çıplak poz vermemi isterdin, ama çizgilerle değil sözcüklerle. Vadiye bakan verandada nasıl oturdum hatırlıyorum, yemin ederim, hatırladığıma ben bile inanamıyorum. Açık havada diye tuttururdun, inat ederdin, hatırlıyor musun? Dışarıda ılık daha iyi derdin. Tabii ben de elim mahkûm kabul ederdim. Sen ne desen yapardım o zamanlar, verandada beni sözcüklerle çiz diye bırakırdım kendimi, Tanrı korusun ya İlan öğrenseydi? Öyle oynardık o zaman ya da sen oynardın benimle kendi paralel evreninde, tabii İlan’la da. İşte öylece, yüzümü vadiye dönüp cırlıçıplak dururdum, Hussan ve Fukin Vadisi’nden gelen çobanlar oradaydı belki, umursamazdın, yazı yazmak için bir şey istediğin zaman, ilham geldiği zaman hiçbir şey umurunda olmazdı.” Kes sesini diye azarlıyor kendini. Neden saldırıyorsun şimdi ona? Neden takıldın? Böyle konularda zamanaşımı geçerlidir, öyle değil mi? “Ya ben, inan bana, beni sözcüklere böldüğünde tepeden tırnağa ürperirdim. Çok isterdim, sen de bunu hissetmişsindir, fakat aynı zamanda istismara uğramış gibi olurdum, sanki tenimi, etimi, en mahrem yerlerimi talan ederdin, ancak sana söylemeye cesaretim yoktu, demek istediğim, o haldeyken seninle konuşmak imkânsızdı.” Hayretle başını sallıyor. “Hatta senden korkardım biraz. O anlarda yamyama benzerdin, fakat severdim o yanını, kendini kontrol edememeni, başka seçeneğinin olmasını. En çok sevdiğim yanındı bu.”

Avram sızlanıyor aniden, “Seni her sene öyle yazmak isterdim.” Ora susuyor, nefesi kesiliyor. “Yıllar, uzun yıllar boyu seninle bunu yapacağımı sanmıştım. Benim istediğim elli yılı öyle geçirmektir.” Avram’ın sesi neşesiz, yorgun, sanki uzaktan konuşur gibi çıktı. “Ben sanmıştım ki... Benim planım birlikte yaşadığımız hayatta, yılda bir kere senin vücudunu, yüzünü, her bir

parçanı, geçirdiğin her değişimi kelime kelime tarif etmekti, birlikte olmasak bile, sen hâlâ onun olmaya devam etsen bile. Sözcüklerime model olacaktın.”

Ora ayaklarını altına alıyor, bu uzun ve beklenmedik monolog onu altüst ediyor.

“Bu fırsatı sadece iki kere buldum: Ora yirmisinde ve Ora yirmi birinde.”

Onun böyle bir planı olduğunu hatırlamıyor Ora. Belki haberi bile yoktu. Fikirlerini dile getirmeyi başaramazdı her zaman. Bazen de bunu yapmayı istemezdi. Genellikle yaratıcılık ateşine tutulduğunda—Avram’ın tabiriydi bu—yalnızca birtakım düşünce kırıntıları çıkardı ağzından, onun kafasındakiler dışında pek bir tutarlılık göstermeyen bölük pörçük cümleler. Ora anlamayınca etrafında dans edercesine dolanmaya başlardı, ister kaldığı odada olsunlar, ister sokakta, ister yatakta, açık arazide ya da otobüste, fark etmezdi. Sabırsızlık ve öfkeyle yüzünü ekşitir, boğulmakta olan biri gibi hava almaya çabalarcasına elini kolunu deli gibi sallardı. Gözlerinin bulandığını hissedirdi Ora: “Bir daha açıkla ama tane tane.” Umutsuzluk çökerdi Avram’ın bakışlarına. Ora’nın kuşkularının, temkinli davranmasının, kırılmış kanatlarının onu sürüklediğini hissettiği yalnızlık—sürgün—okunurdu. Böyle anlarda düşmanca yaklaşırdı Ora’ya, galiba bunun nedeni onu hemencecik anlayamayan bir kadını fena halde, aşkla sevmeye mahkûm olmasıydı. “Bir ipucu, bir bakışla,” demişti Brenner’den alıntı yaparak, fakat Ora okumamıştı ki Brenner’i. “Onca çöküntü ve yoksunluk benim moralimi bozuyor,” diye karşılık vermişti. Yine de Avram seviyordu onu, Brenner’e rağmen, Melville’e, Camus’ye, Faulkner’a ve Hawthorne’a rağmen. Onu seviyordu, arzuluyordu, özlüyordu, hayatı ona bağlıymışçasına tutunuyordu ona. Bu yolculukta, yarın ya da öbür gün konuşmak istediği konulardan biri de buydu Ora’nın. Onda ne bulduğunu, o zaman nelere sahip olduğunu artık açıklamasını istiyordu, böylece bunun birazını üstüne alabilecekti.

Ora huzursuz. Aklında türlü düşünceler uçuşuyor. Bacaklarını çözüp ayağa kalkıyor: “Buralarda bir yerde kadınlar tuvaleti var mı?”

Avram başıyla karanlığı işaret ediyor. Ora bir kâğıt rulo alarak uzaklaşıyor. Sık bir çalının yanına çömelip işiyor. Damlalar ayakkabılarıyla pantolonuna sıcıyor. Yarın sabah ilk iş duş almam, üstümü başımı yıkamam gerek diye düşünüyor. Bir an neler kaybettiğine kafa yoruyor; Avram’ın karşısına oturup yirmi sekiz kere daha nü poz verebilirdi, gözlerinin içine bakıp kendisini onun gibi görebilirdi. Her geçen yıl onun yavaş yavaş değişmesini, tanıdık manzaraya değişik gölgelerin vurmasını tarif eden sözcükleri görebilirdi. Belki onun sözleriyle yaşlanmak daha az canını yakardı. Ama yok, hiç kuşkusuz yok. Daha fazla acıttırdı.

İşini bitirince karanlıkta ince bir ağaç gövdesine yaslanıyor, birden kendini yalnız hissedip kollarıyla kendini sarıyor. Yıllar boyunca onu gösteren resimleri gözünün önünde uçuşuyor. Ora ergenlik çağında, Ora asker, Ora hamile, Ora ve İlan, Ora ile İlan, Adam ve Ofer, Ora ile Ofer, Ora tek başına. Gelecek yıllarla baş başa kalan Ora. Acaba Avram bugün ne görüyor onda? Gözlerinin önünden berbat sözcükler geçiyor: Kuru, buruş buruş, damar, ben torbası, şişko, dudaklar, ah şu dudaklar, memeler, gevşek, lekeler, kırış kırış, et, et.

Karanlıkta korlaşmış ateşin parıltılarında erirken görüyor Avram’ı. Ayağa kalktığını, onun sırt çantasından iki fincan aldığını. Gömleğiyle siliyor fincanları. İs kaplı fincana su dolduruyor. Ora’ya kahve hazırlıyor besbelli. Islanmasın diye defteri kenara itiyor. Mavi kapağında parmaklarını gezdiriyor, kâğıdı okşuyor. Başparmağıyla çaktırmadan kalınlığını ölçtüğünü bile görüyor Ora.

Tel Aviv’deki apartmanında onunla yattıktan sonraki günler ve haftaların ardından Avram yine kötülemeye, gözünü saatlerce pencereye veya duvara dikip bakmaya, kendine bakmamaya başlamıştı, ne banyo yapıyor, ne tıraş oluyor ne de telefonlara

cevap veriyordu. Ora'dan da uzaklaşmıştı. İlk başlarda bahaneler uyduruyordu, sonra açıkça gelme dedi. Buna rağmen gelmeye devam edince ne yapıp edip gitmesi için uğraşırdı. Evde onunla yalnız kalmaktan kaçınıyordu. Ora korkmuştu. Devamlı Avram'ı ve o gece yaşananları düşünüyordu. Haftalarca neredeyse hiçbir şey yapamadı. Avram kaçtıkça Ora da peşinden koşmak zorunda olduğunu hissediyordu. Zaman geçtikçe onu teskin etmeye çalıştı, birlikte eski günlerine dönmekten başka bir şey istemediğini açıklamayı denedi. Avram itiyordu onu, başından savıyor ve o akşam olanlar hakkında konuşmayı reddediyordu.

Derken hamile olduğunu öğrendi. Nihayet bir ay sonra Avram'a söylemeyi başardı. Suratı allak bullak olmuş, geriye ne kadar canı kaldıysa o da bir anda uçup gitmişti. Sonra, nerede kürtaj yaptıracağını biliyor musun, diye sordu. Parasını o ödeyecekti, Savunma Bakanlığı'ndan kredi çekerdi, kimsenin haberi olmazdı. Ora bunu dinlemek bile istemiyordu. "Zaten artık çok geç," diye homurdandı, incinmiş, kalbi kırılmıştı. Avram, madem öyle benden uzak dur, diyordu. Direnmiş, birbirleri için ne demek olduklarını hatırlatmaya çalışmıştı Ora. Heykel gibi duruyordu karşısında, ama ona değil başının yukarısında bir noktaya dikmişti gözlerini, böylece karnına bakmayacaktı. Ora'nın başı dönüyordu. Ayakta zor duruyordu. Eğer Avram bu tavrını bir dakika daha sürdürürse, bedeni içindeki cenini fırlatıp dışarı atacak gibi gelmişti ona. Kolunu kavrayıp karnına götürmeye çalıştı, ama Avram avazı çıktığı kadar bağırdı. Gözleri öfkeden ve düpedüz nefretten deli gibi bakıyordu. Derken sokak kapısını açıp alenen kovdu Ora'yı, on üç yıl boyunca orada tek başına bıraktı—Ora böyle hissetmişti. Daha sonra, Ofer'in bar mitzvah töreninden hemen önce, ama sözümona o tarihi hiç hatırlamadan, tesadüf eseri, bir akşam telefon edecek, hiçbir açıklamada bulunmaksızın ya da özür dilemeksizin, boğuk sesiyle Tel Aviv'de buluşmak isteyecekti.

Buluştuklarında Ofer hakkında hiçbir şey duymamakta inat ediyordu, Adam ile İlan hakkında da. Hazırlamak için haftalarını

verdiği, Ofer'in ve bütün ailenin on üç yıllık zaman dilimi boyunca çekilmiş fotoğrafları arasından özenle seçtikleriyle derlediği fotoğraf albümünü çantasından bile çıkaramamıştı Ora. Avram uzun uzadıya Tel Aviv sahilinde tanıştığı balıkçılarla evsizlerden, çalışmaya başladığı bardan, dört kere izlediği aksiyon filminden ve kurtulmaya çalıştığı uyku ilacı alışkanlığından bahsediyordu. Çeşitli bilgisayar oyunlarının sosyal sonuçları, Katolikliğe yaptığı göndermeler hakkında Ora'ya ders verdi. Ora, karşısında oturmuş, içeriğini kaybedeli uzun yıllar geçmiş gibi görünen sözcüklerin durmadan döküldüğü ağzına bakıyordu. Arada artık kendisinden hiçbir şey bekleyemeyeceğini kanıtlamak için büyük bir çaba sarf ettiğini düşünüyordu. Gürültülü, sevimsiz bir kafenin masasında iki saate yakın karşılıklı oturdular. Ora ikisine uzaktan bakmak için ha bire kendi bedeninden uzaklaşıyordu. 1984 filmindeki Winston ile Julia'ya benziyorlardı, beyinleri yıkanıldıktan ve birbirlerine ihanet etmeye zorlandıktan sonra yeniden buluştuklarındaki hallerine. Bir an geldi, sebepsiz yere Avram ayağa kalktı, soğuk bir edayla vedalaşarak yürüyüp gitti. Bir on üç yıl daha onu görmeyeceğini tahmin etmişti Ora, fakat Ofer askere alınana dek, altı ayda bir ona tatsız, can sıkıcı randevular verecekti Avram. Sonra da Ofer terhis olana dek onunla görüşmeyeceğini bildirecekti.

Ancak ona hamile olduğunu haber verdiği günün ertesinde, Avram'ın onu evinden ve hayatından defettiği günden sonra Ora üzerine dökümlü, beyaz, keten bir elbise giyip Tzur Hadassah'daki evin önündeki verandaya gitmişti. Orada durmuş, henüz hiç kimsenin bilmediği hatta annesinin bile fark etmediği zaferini sergiliyordu. İlan'ın kulübede olup olmadığından haberi yoktu, fakat orada birinin kendisini gözetlediği hissine kapılmıştı.

Akşam dokuzda, Adam'ı yatırdıktan sonra kulübenin kapısını çaldı, İlan hemen açtı. Üstünde Ora'nın beğendiği yeşil tişörtü, altında da Ora'nın aldığı soluk blucini vardı. Kemikli çıplak ayakları ona kıvılcımlar gönderiyordu. Arka tarafta tam bir keşiş odası göze çarpıyordu. Bir yatak, bir çalışma masası, bir lamba.

Duvar kitap raflarıyla kaplıydı. İlan gözlerinin içine bakıyordu, bakışları az sonra henüz masum görünen karnına yöneldi, kafa derisi davul gibi gerilmişti.

“Avram’dan,” dedi. Sanki ona bir hediye verir gibi çıkmıştı sesi, kimin gönderdiğini bildiriyordu. Belki de asıl mesele buydu. İlan şaşırmış, aklı karışmış bir halde dikiliyordu karşısında, Ora yeni keşfettiği gücüyle onu kenara itip içeri girdi.

“Ne zaman oldu bu?” Yatağa çökmüştü.

“Sen böyle mi yaşıyorsun?” Ora rafta duran kitapların üzerinde parmaklarını gezdirdi. Masada duran spiralli kalın defterlere bakarak “*Haksız Muamele Yasası ve Genel Haksızlık Kuramı, Teminat Yasası*” diye üstüne basa basa okudu: Mülkiyet hukuku, aile hukuku. “Öğrenci İlan,” dedi biraz içi sızlayarak, çünkü hep beraber, yani üçü birlikte okula gittiklerini hayal etmiş, Givat Ram kampüsünde, dersliklerde, kütüphanede, çimenlerde, kafeteryada birlikte zaman geçirdiklerini düşlemişti. Fakat Avram eve döndükten hemen sonra okulu bırakmıştı Ora, şimdi geri dönse ne okuyacaktı peki? Sosyal hizmet eğitimine dönemezdi, devlet memurlarıyla didişerek aylar ya da yıllar geçirmeye gücü yoktu. Sert, keyfi, zalim kimselerle yakın teması kaldıramazdı artık, hele savaştan sonra, hele Avram’dan sonra, zaten üstünde bir yıl çalıştığı projeden biliyordu, bütün bunlar Katamonim mahallesindeki sosyal hizmet koordinatörü yardımcısıyla yapılan her toplantıya yansırды mutlaka. Öte yandan akademik ya da soyut olan hiçbir şey ilgisini çekmiyordu Ora’nın. Ellerini konuşturmalıydı. Yapmak istediği buydu. Ya da bedenini konuşturacaktı. Basit, etkileyici ve dolambaçsız, laf kalabalığına yer vermeyen, en önemlisi de sözcüklerden uzak bir şey olmalıydı. Belki çocukluğunda ilgilendiği atletizm kariyerini devam ettirirdi, ama bu defa antrenör olarak. Yoksa insanları tedavi etse, acılarını mı dindirseydi? Neden olmasın, hastanede kaldığı yıllar boyunca Avram için yapmıştı bunu ne de olsa. Fakat şimdilik hepsini ertelemesi gerekiyordu. “Sorunun cevabına gelince,” dedi sonunda garip bir neşeyle İlan’a dönerek, “neredeyse üç ay oldu.”

“Ondan olduğuna emin misin?”

“İlan!”

İlan yüzünü elleriyle örtmüş, haberi sindirmeye çalışıyordu. Birden kendini önemli hissetti Ora. Kritik biriydi. Oh çekip gevşeyebilirdi bile. İlan’ı inceliyordu, hatta kendisini terk ettiği için az kalsın ona teşekkür bile edecekti. İşi eğlenceye dökerek İlan’ın pürüzsüz alnının altında dönüp duran tartışmaları izlemeye koyuldu. İlan daima düşünceler ve karşı düşünceler üretir diye tahmin ediyordu. Daha çok da karşı düşünceler.

“O ne diyor?”

“Beni görmek istemiyor.” Odada bulunan tek sandalyeyi çekip oturdu, kafasını toplamıştı, vücudunu da. Onun durumundaki bir kadının bacaklarını ne kadar açacağını vücudu iyi biliyordu. “Bir de kürtaj olmamı istiyor.”

“Hayır!” İlan bağırarak yataktan fırladı. İki eliyle Ora’nın eline yapıştı.

“Hey, İlan,” dedi usulca, kasırganın kopmak üzere olduğunu ima eden gözlerine bakıyordu: Düşünceler ya da akıl yürütmeler okunmuyordu, yalnızca çıplak, sancılarla kıvranan karanlık vardı.

“Bu bebeği aldırma,” diye yalvardı İlan fısıldayarak. “Lütfen, Ora, yapma bunu, ona acı verme.”

“Nisanda doğacak.” Bu basit sözler akıl almaz bir güç vermişti Ora’ya, o sözcükler sayesinde bedeniyle bebek ve zaman arasındaki gizli işbirliğine damga vurulmuştu. Belki kız olur, diye aklından geçirirken bu fikri ele alacak cesareti ilk kez buluyordu kendinde. Elbette kız olacak dediğini fark etti. Ansızın her şey netleşmişti kafasında, sezgileri ona karnında, etrafına şap şap sular sıçratan minicik bir kız olduğunu söylüyordu ısrarla.

“Ora,” İlan gözlerini kendi ayaklarına dikerek devam etti, “ne dersin acaba—”

“Ne?”

“Düşünüyordum da, hemen olmaz deme, önce bir dinle.”

“Kulağım sende.”

İlan bir şey söylemedi.

“Ne diyecektin?”

“Eve gelmek istiyorum.”

“Eve gelmek? Şimdi mi?” Ora’nın kafası iyice karışmıştı.

“Yeniden bir arada olmak istiyorum,” dedi, ama sert yüz ifadesi sözleriyle çelişiyordu.

“Ama şimdi?”

“Biliyorum ama—”

“Çocuk ondan—”

“Sen ister misin?”

Derken Ora’nın onca yıl içine attığı, bastırıldığı ne varsa patlatıverdi. Ağlayıp feryat etmeye başladı, İlan onu kollarına alıp güçlü elleriyle çevik, doymak bilmez vücuduyla sakinleştirdi, Ora da kendine çekti onu, ortası çökmüş yatakta minik yavruya zarar vermemeye özen göstererek seviştiler. İlan’ın tatlı kokusu, kocaman elleri ve sıcacık vücudu: istemesi, istemesi, onu istemesi, nasıl da özlemişti o fişkırان arzusunu, Ora da hamile bir kadının becerebildiğini dahi bilmediği coşkuyla karşılık vermişti ona.

Şafak sökerken kol kola eve giden patikada yürüyorlardı, Ora’nın gözüne onlara eğilerek selam veren incir ağacıyla begonviller takıldı, birlikte yamuk beton basamakları çıktılar ve İlan içeri girdi. Ora’nın kolundan çıkarak hızlı, usul adımlarla doğruca odaları dolaştı, Adam’ın kaldığı odaya göz atıp hemencecik dışarı çıktı, Ora daha ne zahmetlere katlanacağını anlamıştı. Birlikte erkenden kahvaltı ettiler, sonra bir battaniyenin altında güneşin doğuşunu seyre daldılar. Güneş ışıkları bahçeye vurmuştu, vadiye, gölgelere ve her şeye, Ora’nın aklında dünyada hiç kimsenin onlara neler olduğunu anlayamayacağı vardı, yalnızca ikisi anlayabilirdi, bu da kendilerince haklı olduklarının kanıtıydı.

Sabahleyin Adam kalkmış, İlan’ı orada görünce Ora’ya sormuştu, “Kulübedeki adam değil mi bu?”

“Evet,” demişti İlan, “Sen de Adam’sın,” diyerek elini uzatmıştı.

Adam yüzünü Ora'nın sabahlığına gömmüş, bacağının arkasından konuşuyordu, "Ben sana kızgıyım."

"Neden?"

"Gelmedin de ondan."

"Aptallık ettim ama şimdi buradayım."

"Yine gidecek misin?"

"Hayır, sonsuza dek kalacağım."

Adam bir süre düşündükten sonra yardım isteyen gözlerle Ora'ya baktı. O da gülümseyerek cesaret verdi, "Benim babam mı olacaksın?"

"Evet."

Adam biraz daha düşündü, anlamaya çabalarken yüzü kırmıştı, sonunda öyle bir ah çekti ki Ora'nın yüreğine oturdu, çaresiz ihtiyar bir adamın iniltisiydi bu, "Peki, bana kakao yap o zaman."

İlan o gün öğleden sonra Avram'ı görmek için Tel Aviv'e gitti ve tam bir yıl sonra döndü—yani Ora'ya öyle gelmişti—keyifsizdi, yüzü kül rengiydi. Bütün vücuduyla kucakladığı Ora'ya her şeyin yoluna gireceğine benzer bir şey mırıldandı, belki öyle, belki değil. Neler oldu diye sordu Ora, "Boş ver," dedi İlan, "çok şey oldu, aklına gelebilecek her kılığa girdik. Lafın kısası, Avram hayatında bizi istemiyor. Ne seni ne beni. Onunla olan hikâyemiz bitti."

Avram'ın yeninden onunla buluşmak isteme şansının olup olmadığını sordu Ora, birkaç dakika için olsa bile, bari doğru dürüst vedalaşsalar. İlan'ın sabırsızca "Hayır, hiç yok," demesi Ora'nın hiç hoşuna gitmemişti. "Hayatla ilgili hiçbir şey istemiyormuş, öyle dedi."

"Ne?" dedi Ora fısıldayarak. "İntiharı mı kastediyor?"

"Sanmam, yalnızca hayatla bağlantı kurmak istemiyor."

Ora bağıırıyordu, "Ama nasıl olur? Nasıl böyle sırtını dönüp her şeyi siler?"

"Gerçekten anlamıyor musun? Ben anlıyorum. Hem de çok iyi anlıyorum." İlan şarlıyordu Ora'ya, onu suçluyordu sanki ya

da insanlarla ilişkisini kesmesi için sağlam gerekçeleri bulunması yüzünden Avram'a gıpta eder gibiydi.

"Peki sen niye geri geldin? Neden geri gelmek istedin?"

İlan omuz silkti, gözlerini Ora'nın karnına dikmişti, Ora az kalsın patlayacaktı ama sesini çıkarmadı, ne söyleyebilirdi ki?

O gece yatağa girdiklerinde birbirlerine sırtlarını dönüp yanyattılar, sanki bu yıllardır böyle sürüp gidiyordu, alışkın oldukları hareketler, duş yapma, birlikte diş fırçalama, İlan'ın banyoda çıkardığı sesler, arkasını dönerek çıplak ve mağrur bir biçimde yatağa oturması, çabucak eşofmanını giymesi, sonra uzanıp Ora'ya itici gelen bir şekilde zevkle gerinmesi. Ora onun sakinleşmesini bekledi, arkasından elinden geldiğince sakın bir sesle, bir yandan da çenesiyle karnını işaret ederek sordu: Geri dönmesi Avram'la mı ilgiliydi yoksa kendisi de onu sevdiği için mi dönmüştü?

"Bir gün dahi seni sevmekten vazgeçmedim. Seni sevmemek mümkün mü?"

"Bilmem, belli ki mümkün. Avram artık sevmiyor beni, aslında ben de kendimi sevmiyorum."

Ya beni, diye sormak istedi İlan, kendisiyle ilgili ne hissettiğini bilmek istiyordu. Ama bir şey demedi, Ora anlamıştı, bilmediğini söyledi. Ne hissettiğini bilmiyordu. İlan kendi kendine kafa salladı, Ora'yı kendi sözcükleriyle vurmaktan zevk alıyordu. Güneş yanığı şakaklarında, ona dönük yanaklarında renk kalmadığını gördü Ora. Hep olduğu gibi bir kere daha bu adam için ne kadar değerli ve önemli olduğunu anlayınca afallamıştı, oysa bunu bilmenin uyandırdığı basit bir güven duygusunu devamlı esirgiyordu Ora'dan.

"Hayat amma zormuş."

"Bana yıllardır öyle geliyor," dedi Ora karanlık bir maden ocağının derinlerinden konuşurcasına. "Savaştan beri, Avram'dan beri karanlıklarda siper kazıp sürünüyormuşum gibi geliyor bana. Biraz daha bilgi versene, ona ne olmuş, neler konuştunuz?"

"Dedim ya, beni rahat bırakın diye yalvardı açık açık. Yaşamamış varsayın, dedi."

Ora kahkahalarla gülüyordu. “Avram’ı unutacağız. Tabii, olur. Peki *bunu* konuştunuz mu?” Karnındakini ima ediyordu.

“Bir şeyler söylemeye kalkınca az kalsın dövecekti beni. Bu konu onu deli ediyor, kendi çocuğunun dünyaya geleceğini düşününce aklı başından gidiyor.”

“Onu hayata bağlayacak bir canlı doğacağını düşününce,” diye geçti Ora’nın aklından.

İlan mırıldanıyordu, “Sanki çıkıp gitmek üzereyken kolu kapıdaki çiviye takılmış gibi bir hali var.”

Ora da bir an için rahminde aslında bir çivi olduğu hissine kapıldı.

Lambayı kapadı, konuşmadan öylece otururken, bir önceki gece yaşadıkları yabani mutluluğun sönüp buharının havaya karıştığını seziyorlardı. Geri gelmeyen ve asla gelmeyecek olan duyguların metalik tadı vardı damaklarında.

“Aslında hayatını kolaylaştırır sanmıştım,” dedi Ora, “hatta onu kurtarır, tekrar hayata bağlayabilirdi.”

“Hakkında hiçbir şey duymak istemiyor.” Avram’ın dediklerini tekrarlarlarken aynı sert ses tonunu da taklit ediyordu İlan. “Bu çocukla ilgili herhangi bir şey duymak, görmek ya da bilmek istemiyor. Hiçbir şey.”

“Peki *sen* ne istiyorsun?”

“Seni.”

Sormaya cesaret edemediği daha nice soru vardı Ora’nın aklında, İlan nasıl bir işin içine girdiğinin farkında mıydı, ertesi gün pişman olmaz mıydı, emin değildi Ora. Gelgelelim bu kadar kararlı olmasında bir tuhaflık vardı, aniden bağlılık duygusu alevlenivermişti, belki yaşadıkları zorluklarla böyle baş edebilecekti İlan. Belki de yalnızca bu sayede başa çıkabilecekti.

“Ben de söz verdim,” diye devam ediyordu İlan imalı bir tonda. “Gönülden yalvarıyordu—”

“Ne sözü?” Ora doğrulup dirseğine dayanmış, karanlıkta erkeğin yüzünü inceliyordu.

“Hiçbir şey söylememeye.”

“Kime?”

“Kimseye.”

“Yani, ona bile—”

“Kimselere.”

Sır mı? Sır içinde bir çocuk yetiştirme fikri külçe gibi omuzlarına çöküvermişti. Arkasına yaslandı, sanki birisi kendisiyle karnındaki minik yaratığın arasına sevimsiz, saydam bir duvar örmeye çalışıyordu. İçinden ağlamak geldi, fakat gözyaşları kurumuştu. Kendine yakın gördüğü kişilerin, sırrı saklamak, ömrünün geri kalanında yalan söylemek zorunda kalacağı kimselerin hayali geçiyordu gözünün önünden. Her birine söylenecek yalanlar ve gizli kapaklılık farklı bir acıya yol açacaktı. Girdiği karanlık maden ocağının kollara, başka tünellerle mağaralara ayrılıp bölündüğünü hissediyor, içinde boğuluyordu.

“Bir gün olsun böyle bir sırrı saklayamam, nasılımdır bilirsin.”

İlan gözlerini sımsıkı yummuştu, Avram’ın yalvaran yüzünü görüyordu, “Bunu ona borçluyuz.” Ora’nın kulağına gelenler bambaşkaydı: *Bir şapka al, içine iki kâğıt parçası koy ama tıptıptı aynı olsunlar.*

İlan uzanıp kolunu onun omzuna attı ama birbirlerine sokulmadılar. Sırtüstü yatmış tavana bakıyorlardı. Kolu Ora’nın boynunun altında kımıldamadan duruyordu, ikisi de önceki gece kulübede olanların bebek doğana dek bir daha yaşanmayacağını biliyordu. Belki ondan sonra da olmazdı. Odasında uyuyan Adam’ın hararetli bir monoloğa başladığını duydular, kulak kabarttılar. Ora şakaklarının buz kestiğini hissediyordu. Saklamak zorunda olduğu sır şimdiden canını sıkmaya başlamıştı.

Derken İlan uykuya dalmış, usul usul horluyordu, böylece tartışmaya nokta konmuş oluyordu. Ora biraz rahatlamıştı. Usulca kalkıp Adam’ın odasına gitti, yere oturup sırtını yatağın karşısındaki şifonyere dayadı. Onun huzursuz uykusunu dinlerken onu üç yıldır nasıl tek başına büyüttüğünü, o yıllar boyunca birbirleri için ne kadar önemli olduklarını düşündü. Kollarını vü-

cuduna sarıp damarlarında hızla akan kanı hissetti yine. Olup bitenleri anlamaya vakti olacaktı, öyle sanıyordu. Her şeyi bu gece çözmesi gerekmezdi. Ayağa kalktı, Adam'ın battaniyesini düzeltip çocuk sakinleşene ve yeniden rahatça uykuya dalana dek alnını okşadı. Sonra kendi yatağına gitti, uzandı, içindeki ufaklığı, herkesin hayatını nasıl değiştireceğini düşündü, hatta Avram'ın hayatını bile değiştirmeyi başarabilirdi, yalnızca varlığı yetebilirdi buna. Uykusu gelmişti. En son Adam ile İlan'ın yeniden baba-oğul olmayı öğrenmek zorunda olduklarını geçiriyordu akından. Uykuya dalmadan hemen önce gülümsüyordu: İlan'ın ayak parmakları battaniyenin ayakucundan pırtlamıştı.

Zifiri karanlık çalılardan koşarak geri gelirken ayaklarının altındaki taşlar sağa sola sıçırıyor. Avram şöyle bir bakıyor ama Ora aklına bir şey geldiğini ima ederek dosdoğru defterin başına oturuyor.

Yazıyor:

Rahmimden çıktıktan bir dakika sonra, henüz göbek bağı kesilmeden gözlerimi yumdum ve yüreğime bir oğlun oldu dedim. "Mazel tov, Avram, seninle benim bir oğlumuz oldu."

O anda nerede olduğunu hep merak ediyordum. Tam olarak ne yapıyordun? Herhangi bir şey sezmiş miydin? Çünkü bir şey hissetmemen, hatta bilmemen mümkün değildi, yedinci ya da sekizinci hissin mutlaka söylemiştir sana ne olduğunu.

Kalemi ısıyor. Duraksıyor, sonra kâğıda döküyor içeri: Oğlun bir yerlerde kendini incitirken hiçbir şey hissetmemek veya hiçbir şey bilmemek nasıl mümkün olur bilmek istiyorum.

Bağırsaklarını donduran bir sızı duyuyor.

Dur, dur, benim burada ne işim var? Bu yazılar da ne? Hiç düşünmemek daha iyi.

Kendiliğinden yazma diyorlar buna galiba. Otomatik tüfekle ateş etmek gibi. Dört bir yönü makineliyle taramak. Ta-ta-ta-ta-ta.

Doğumdan sonra yaşananları sana yeterince anlatmadım sanıyorum.

Doğumun üzerinden iki saat kadar geçmişti, bütün ekip gittikten ve herkes bizi yalnız bıraktıktan sonra İlan gidip Adam'a haber verdi, ben de Ofer ile konuştum. Ona Avram'ın kim olduğunu, benim ve İlan için ne anlama geldiğini anlattım.

Elindeki kalem sanki salata doğrar gibi kâğıt üstünde hızla seğirtiyor adeta. Dişlerini altdudağına geçirmiş.

Ona anlatırken her şey nasıl da basit göründü gözüme. Bizi ilk kez (belki de son kez) öyle düşünebiliyordum. Bizim aramızdaki, yani Avram, İlan ve benim aramdaki bütün komplikasyon birdenbire, tartışmasız, küçücük bir çocuk oluvermişti, her şey bu kadar basitti.

Avram fincanlara kahve doldurup birini ona uzatıyor. Ora yazmaya ara verip gülümseyerek teşekkür ediyor. O da bir şey değil anlamında kafa sallıyor. Bir an sessiz hareketlerle, uğultuyla kendi aralarında anlaşılan bir çift oluyorlar sanki. Kafası karışan Ora'nın dikkati dağılıyor ama sonra yine defterine dönüyor.

Odada yalnızdık, kulağına söylüyordum. Tek bir sözcüğün dahi havaya uçmasını istemiyordum. Onun içine kendi tarihini zerk ediyordum. Çıt çıkarmadan yattığı yerde bana kulak verdi. Daha şimdiden iri gözleri vardı. Gözleri açık dinliyordu beni, kulağına fısıldıyordum.

Dudaklarında o ilk dokunuşların sıcaklığını hissediyor Ora. Ağzında leziz bir istiridye tadı var.

Orada olsaydın, keşke öyle görseydin bizi, her şey bambaşka olurdu. Bundan eminim. Senin için de. Böyle düşünmek saçma, biliyorum, ama o odanın havasında bir şey—

Nasıl desem bilmiyorum. Odadan sağlık fıskırıyordu. Onca komplikasyonun içerisinde sağlık vardı, keşke gelseydin ve bir an için olsun bizimle birlikte dursaydın ya da yatağın kenarına ilişseydin ve Ofer'e dokunsaydın, yalnızca ayak parmaklarına bile dokunsan olurdu, o zaman anında sağlığına kavuşur ve nihayet bize dönerdin.

Sözcükler durmaksızın akıyor, akıp gidiyor. İçinde somut, sağlam bir his var, bir noktaya odaklanmış: yazdığı sürece, Ofer güvende.

Sen gelseydin ve hastanede yatağımın kenarına otursaydın, İlan'ın ona dediklerinin tıpatıp aynısını sen söyledin Ofer'e: "Ben senin babanım, konu kapanmıştır. İtiraz istemem." Kafası karışmazdı. İki anadille doğan bir çocuk gibi o da bu gerçeğin içine doğmuş olurdu, bir şeye adapte olması gerektiğini bile bilmezdi.

Kahvenin tadına bakıyor, ılık. Soğumuş. Cesaret veren, teşekkür eden bakışlarla Avram'a gülümsüyor, fakat ağzının belli belirsiz kıpırdadığı gözünden kaçmıyor, fincanı alıp boşaltıyor, kaynayan kahve dolduruyor içine. Ora yudumluyor. Güzel, şimdi çok güzel. Gözleri fincanın üstünden yazdığı satırlarda dolaşıyor.

Bilmesi gereken, önemli her şeyi anlattım ona, ömrü boyunca bir kere duyması gerekenleri, uykuya daldığında bile susmadım. İlan ve Avram'la nasıl tanıştığımı, tanıştığımız andan itibaren ikisiyle de arkadaş —ama İlan'ın kız arkadaşı, Avram'ın arkadaşı— olduğumu, ancak bazen aradaki farkı karıştırdığımı anlattım. Ben terhis olurken onların bir yıl daha düzenli orduda, sonra bir yıl da ihtiyat kuvvetlerinde kaldıklarını, o tarihte benim çoktan Kudüs'e yerleştiğimi, Nachlaot'ta Tiberias Sokağı'nda oturduğumu, sosyal hizmet eğitiminin birinci yılına devam ettiğimi, hem okulumu hem yaşantımı çok sevdiğimi anlattım. Kucağımda yatarken gözleri açık dinledi beni.

Benden kura çekmemi istediklerini, beni buna zorladıklarını ve daha sonra savaşta neler olduğunu, Avram'ın ne halde geri geldiğini, tedavi, hastane süreçlerini ve yürütülen soruşturmaları, çünkü Şabak'ın bir şekilde onun en can alıcı gizli bilgileri Mısırlılara ifşa ettiğine inandığını açıkladım bir bir. Onca insan varken üstüne çullanmak için onu seçmişlerdi, belki bir bildikleri vardı, Avram söz konusu olduğunda bunu anlamaya imkân yoktu, ne de olsa paralel boyutlu oyunları ve aniden rol*

* İsrail ulusal istihbarat teşkilatı. (ç.n.)

değiştirmeleri meşhurdu, ayrıca her yerde herkes tarafından sevilmesi, herkesin onun özel olduğunu bilmesi, en iyi olduğunu anlaması gerekirdi. Dolayısıyla belki de bir şeyler biliyordu.

Avram'a nasıl baktığımızı anlattım ona, onunla ilgilenecek bizden başka kimsesi olmadığını, çünkü annesinin temel eğitim sırasında öldüğünü, dünyada ikimizden başka kimsesi kalmadığını söyledim. Avram hastanedeyken İlan ile benim Avram'ı nasıl var ettiğimizi, bunun neredeyse kazara, bilinçsizce olduğunu açıkladım ona, yemin ederim. Öyle ne yapacağımızı bilemez durumdaydık ki birbirimize sarılıp yapmıştık onu, çok korkmuş çocuklardık ikimiz de, doğumdan hemen sonra İlan beni terk etti, Avram yüzünden gittiğini söyledi, fakat bana kalırsa benim ve Adam'ın yanında olmaktan korkuyordu, ona verebileceklerimizden ürküyordu, Avram'la hiç ilgisi yoktu.

Sonra biraz da ağabeyi Adam'dan bahsettim, onu da tanıması gerekiyordu, böylece ona nasıl davranması gerektiğini bilecekti, çünkü Adam için kullanma kılavuzu gerekir. Niha yet ona Adam geldikten sonraki iki buçuk yılı anlattım, kendisini Avram ile var ettiğimizi belirttim, hatta bunu yaparken Avram'ın kulağıma fısıldadığı gibi bunun "sevişmenin olumsuz yönü" olduğunu söyledim. Böylece babasının dilini ta en başından öğrenecekti.

Yeni yeni ısınıyor Ora. Doğrusu bu ya, kim derdi yazmanın bu kadar iyi geleceğini! Yorucu, yürümekten bile daha bitap düşürüyor insanı, fakat yazınca yürümesi ve hareket etmesi gerekmiyor. Bütün vücudu farkında bunun: Yazdığı zaman, Ofer hakkında yazdığında Avram ile bir şeyden kaçmalarına gerek kalmıyor.

Her şeyi anlattıktan sonra parmak uçlarımla burnuna, dudacağının üstündeki çukura hafifçe dokundum, böylece işittiklerinin hepsini unutup her şeye yeni baştan, masumca başlayacaktı.

Derken feryat figan ağlamaya başladı, doğduğundan beri ilk kez oluyordu bu.

Defteri elinden bırakıyor, o da bacaklarının arasına yuvarlanıp ufak bir çadır misali açılarak yere düşüyor. Ora'nın içinde sözlerin satırlardan koşarak çıkıp toprağın çatlaklarından içeri gireceğine dair bir his uyanıyor. Defteri tersyüz ediyor. Bunca sözcüğün onun kaleminden çıkmış olmasına inanamıyor. Neredeyse dört sayfa! Oysa İlan onun alışveriş listesi yapmadan önce bile birkaç müsvedde hazırlaması gerektiğinden dem vurur hep.

“Avram?”

“Hmmm...”

“Hadi biraz uyuyalım.”

“Şimdi mi? Daha erken değil mi?”

“Dayak yemiş gibiyim.”

“Peki. Nasıl istersen.”

Ateşin korunu toprak ve taşlarla örtüyorlar. Avram tabak çanağı derede çalkalıyor. Ora yemekten arta kalanları toplayıp sırt çantasına dolduruyor. Hareketleri ağır ve dalgın. Avram'ın sesinde unutulmuş bir tını yakalamıştı, ama son dediklerini zihninde bir daha dinleyince yanılmış olabileceğini düşünüyor. Ilık bir gece, çadırları kurmaya gerek yok. Sönen ateşin iki yanına uyku tulumlarını seriyorlar. Ora öyle yorgun ki hemen uykuya dalıyor. Uzunca bir süre uyku girmiyor Avram'ın gözüne. Yan yatıp Ora'nın elini dayadığı deftere bakıyor. Güzel eline, uzun parmaklarına.

Vakit gece yarısını geçince uyanıyor Ora, Ofer için duyduğu kaygılar kıpır kıpır yüreğini daraltıyor. Bacaklarını titreten çılgın, gürültülü bir korku bu, gözlerinde deli gibi bakışlarla zırvalıyor bağıra çağıra: Ofer ölecek! Ofer çoktan öldü! Doğrulup oturuyor, arı sokmuş gibi şiş, yabani gözlerle küllerin öbür tarafında horul horul uyuyan Avram'a bakıyor.

Nasıl olur da neler olduğunu hissedemez?

Ofer'in doğduğunu da hissetmemişti.

Ona güvenemez artık. Bu işte tek başına Ora.

Kasvetli bir çift oldukları, sonra burada, dünyanın sonunda yapayalnız oldukları gerçeği yeniden üstüne çöküyor Ora'nın. Avram'ı peşinden buralara sürüklerken ne düşünüyordu acaba? Bu saçmalık da ne? Böyle aşırı, abartılı hareketler Ora'ya göre değil ki. Eski Avram'a yaraşan davranışlar bunlar, ona uymuyor. Poz yapıyor, coşkulu, cüretkâr biri gibi davranıyor, o kadar. Sen gidip evinde otursana, börek yap, oğlunla ilgili haber getirmelelerini bekle ve onsuz hayata alışmaya başla.

Uyku tulumundan hızla çıkıp defteri kaptığı gibi karanlıkta kocaman, çarpık çurpuk harflerle sayfaya satırlarca *Ofer, Ofer, Ofer* yazmaya koyuluyor, bir yandan da duyulacak bir sesle adını mırıldanarak bu adı karanlıkta doğrudan Avram'a aşılamaı hedefliyor. Uykudaysa ne olmuş yani? Şimdi yapılması gereken bu, tam da şu an Ofer'i yiyip bitiren zehre karşı elindeki en etkili panzehir bu. Gözlerini yumup Ofer'i hayal ediyor, en ince ayrıntısına kadar, sonra onu koruyucu ışık katmanlarıyla sarıyor. Sevgisinin sıcaklığıyla sarmalayıp yanı başında uykuya dalmış bilince akıtıyor, tekrar tekrar zerk ediyor. Derken karanlıkta, el yordamıyla, satırları görmeden şunları yazıyor:

Düşünüyorum da, mesela bebekken ayaklarını ilk nasıl keşfetmişti. Onları kemirip emmeye nasıl da bayılırdı. Aklından geçenleri tahmin ediyorum, dünyada var olan bir şeyi kemirdiğini, bunun hemen burnunun dibinde olduğunu, ama nedense içinde heyecan uyandırdığını düşünmüş olmalı. Hatta ayak parmaklarını emdiği sırada "ben" ile "benim" ayrımını kavramanın da tam eşiğine gelmişti belki.

İşte o heyecan ağızından ayaklarına kadar çizdiği dairenin çevresinde dolanmaya başlamıştı.

Ben-benim-ben-benim-ben-benim-ben

Öyle önemli bir an ki bu, şimdiye dek hiç düşünmemiştim. Nasıl? Neredeydim? O anda kendi bedeninde ona en çok "ben" gelen neresiydi acaba, sanırım tam ortasındaydı, pipisinde.

Şimdi yazarken de hissedebiliyorum. Ancak benim açımdan bu aynı zamanda acı demek.

Benim olan pek çok şey artık ben olmaktan çıktı.

Keşke o an hakkında daha başka neler yazabileceğimi bilseydim. O anla, Ofer'in ayak parmaklarını emdiği anla ilgili koca bir hikâye olmalı.

Bir keresinde, on sekiz aylıkken ateşi çıkmıştı, galiba aşı olduktan sonraydı (Ne aşısı yapmışlardı acaba? Karma aşı mıydı? Nereden bileyim? Tek hatırladığım, hemşire poposunda yeterince kaba et bulamamıştı, İlan gülüyordu, Ofer'e anti-karma aşı gerek diyordu.) Her neyse, gece yarısı uyandı, ateşler içinde yanıyor, sayıklıyor ve avaz avaz şarkı söylüyordu. İlan ile ben orada dikilmiş dururken, sabahın ikisinde yorgunluktan baygın bir halde kahkahalarla gülmeye başladık. Çünkü bir anda karşımızda tanımadığımız biri var gibi gelmişti. Sarhoş gibiydi, biz de gülme krizine girdik, galiba şimdi onu belli bir mesafeden gördüğümüz için ikimize de (sanırım) biraz tuhaf gelmişti, dışarıdan bir yerlerden, bilinmeyen bir yerden gelen her bebek gibi yabancıydı bize.

Hoş, aslında yabancı sayılırdı. Avram'm çocuğuydu. Yeni doğan her bebekten daha çok yabancılık vardı onda.

Burada kesip yazdıklarını okumaya çalışıyor. Sayfadaki yazıları zar zor görebiliyor.

İlan onu kucağına alıp "Seninle alay etmemiz hiç yakışık almadı, zavalılık, hasta olmuşsun, hatta biraz da kafayı bulmuşsun," deyince rahatlamıştım. "Onunla alay etmek" demek yerine "Seninle alay etmemiz yakışık almadı" dediği için minnettardım. Bir anda aramızda baş vermiş o yabancılığı kırmıştı. Üstelik bunu yapan İlan'dı.

Biliyorsun işte, diye içinden geçirirken uyuyan Avram'a bakıyor, kuşkun kalmasın diye anlatıyorum, her iki çocuğa da çok iyi babalık yaptı. Bana sorarsan ona en çok yakışan şeydi babalık.

Yeni bir sayfaya geçiyor, kâğıdı yırtarcasına sımsıkı bastırarak yazıyor: Baba olarak? Eş olarak?

Yazdığı dört kelimeye diyor gözünü. Bir sonraki sayfaya geçiyor.

Gel gör ki Ofer sakinleşmemişti. Tam tersine, ciğerleri yırtılırcasına şarkı söylemeye, sesini iyice yükseltmeye devam etti, bizim kahkahalarımız da öyle, fakat bu artık bizim için başka bir şeye dönüşmüştü, belki de hamileliğimden beri ilk kez gevşeyip kendimizi biraz olsun rahatlatmaya çalışıyorduk, çünkü bu defa İlan'ın yanımızda kalacağını ikimiz de anlamıştık. İşte buydu, nihayet kendi hayatımızı yaşayacak, şu andan itibaren tam bir aile olacaktık.

Derin bir nefes çekerek kafasını topluyor.

Uykudasın, horluyorsun.

Gelip yanına yatsam ne yaparsın acaba?

Evden ayrılalı neredeyse bir hafta oldu.

Nasıl yaptım bunu? Böyle bir zamanda nasıl kaçtım? Aklımı kaçırdım herhalde.

Adam haklı olabilir. Anormal.

Hayır, bak ne diyeceğim? Ben hiç öyle düşünmüyorum.

Dinle: Çocuklarla birlikte nice düşünceler, duygular kazanmıştım. O zaman bunların ne kadarını anladığımı bilmiyorum. Bir an durup düşündüm hatta. Onca sene şimdi şiddetli bir fırtına gibi görünüyor gözüme.

Ateşler içinde sayıkladığı akşam ateşi düşsün diye Ofer'e soğuk banyo yaptırdık. İlan cesaret edemiyordu. Onu küvete soktum. Berbat bir yöntem bu ama işe yarıyor. Tek yapman gereken ilk anda aklına gelen ya nefes alamazsa korkusunu yenmek. Gözlerimin önünde morardığını biliyorum. Dudakları titriyor, çığlık çığlığa bağıırıyordu, kendi iyiliği için olduğunu anlattım. Parmakları minicik göğsündeydi, kalp atışları dur durak bilmiyordu, şokun, bir de ona ihanet etmemin etkisiyle ürpermişti.

Başka bir sefer, yine aynısını yaptığımda, Adam bunu görünce Ofer'e işkence ediyorsun diyerek bağırdı bana. "O suya kendin gir bakalım!" diye haykırıyordu. "Biliyor musun? Doğru söylüyorsun!" dedim. Ben de girdim yanına, sonra birden her şey eğlenceli bir oyuna dönüşüverdi. Adam çocukların en akıllısıydı.

Başını ellerinin arasına alıyor Ora. Geriye dönemeyen acı çarkı canını yakıyor. Oturup iki yana sallanmaya koyuluyor. Arkasındaki çalılar arasında sürekli, tekdüze hışırtılar geliyor kulağına, hemen ardından iki kirpi beliriyor, belki de eş bunlar, peş peşe yürüyorlar. Ora kımıldamadan otururken küçük olan çıplak ayaklarını kokluyor. Kirpiler salına salına uzaklaşıp kanala doğru gözden kaybolurken Ora fısıldayarak teşekkür ediyor onlara.

Avram, dinle, Ofer'i diyorum, ona iyi bir anne oldum mu bilmem. Ama o hiç fena bir delikanlı olmadı sanırım. En dengeli ve en sağlam çocuğumun o olduğu su götürmez.

Onlar küçükken kendime güvenimi yitirmiştim. Ha bire hata yapıyordum. Nereden bilecektim?

Daha önce beni azarladın, "Sen mi?" dedin dünyanın en berbat annesi olabileceğimi söylediğimde. Yıkmaya kalktığımda. Neyi, biliyorsun. İdeal aile hayalini? Mükemmel anne hayalini? Sen bizi öyle mi görüyordun?

En önemli konularda ne kadar cahilsin.

Başını kaldırıp bakıyor. Avram mışıl mışıl uyuyor. Bacaklarını karnına çekip kıvrılmış, belki de uykusunda gülümsüyor.

Sözün özü, galiba, hiç de fena bir aile değildik. Hatta çoğu zaman, tabirimi mazur gör, birlikte bayağı mutluyduk. Sorunlarımız vardı elbet, bildik dertler, kaçınılmaz şeyler. (Ordudayken bana ne yazmıştın? "Bütün mutlu ailelerin kendilerine göre dertleri olur." Nasıl bilmiştin?) Fakat yine de Ofer doğduğundan itibaren Hebron'daki askerliğine, yani aşağı yukarı bir yıl öncesine kadar birlikte mutlu olduğumuzu hiç çekinmeden söyleyebilirim.

Hiç bize göre olmayan bir biçimde İlan ile ben bunu o zaman da biliyorduk. Yalnızca şimdi o günlere bakınca söylemiyorum.

Avram'a dönüyor yine. Gözlerinde kayıp, yersiz bir sevinç kıpırtısı beliriyor.

Yirmi güzel senemiz geçti. Bizim ülkemizde buna chutzpah denir, değil mi, cüret? “Antik Yunan’da cezayı hak eden bir şey.” (Sen demiştin eskiden, ama ne için söylediğini hatırlamıyorum.)

Yirmi koca yıl. Uzun bir süre. Unutma o yılların altısı iki çocuğun askerlik hizmetiyle geçti (Adam’ın terhisiyle Ofer’in askere alınması arasında beş gün vardı). İkisi de Bölge’de hizmet etti, olabilecek yerlerin en kötüsünde. Yağmurun altında yürümeyi başardık işte, üstümüze tek damla sıçratmadan, ne savaş ne terörist saldırı, ne füze, ne el bombası, ne kurşun, ne top, ne patlayıcı, ne keskin nişancı, ne intihar eylemcisi, ne misket bombası, ne sapan, ne bıçak ne de çivi. Sessiz, kendi halinde bir hayat sürdük.

Anlıyor musun? Ufacık, şaşıaadan uzak bir hayat, vaziyetle mümkün olduğunca az ilgilenen bir hayat, lanet olsun, çünkü senin de bildiğin gibi biz bedelini çoktan ödedik.

Bazen, birkaç haftada bir—

Haftada bir falan, panik atakla uyanıp İlan’ın kulağına usulca fısıldardım: “Bize bak. Bu ‘vaziyet’in ortasında bir yeraltı sığınağında gibiyiz sanki değil mi?”

Gerçekten öyleydik.

Yirmi sene boyunca.

Güzelim yirmi yıl.

Ta ki kapana kısılana dek.

KEREN Naftali dağına tırmanan dik patikayı çıktıktan sonra gelinciklerle siklamenlerin arasında, kan ter içinde ve soluk soluğa kendilerini yere bırakıyorlar. Şimdiye dek en zor tırmanışın bu olduğuna karar vererek biraz gofret ve bisküvi atıştırıyorlar. “Biraz yemek bulsak iyi olacak,” diye hatırlatıyorlar birbirlerine, Avram ayağa kalkıp son birkaç gündür ne kadar kilo verdiğini gösteriyor. İlk kez gece boyunca deliksiz bir uyku çekmek hoşuna gidiyor, uyku ilacı almadan dört saat aralıksız uyudu çünkü. “Bu ne demek biliyor musun? Bu gezi sana iyi geldi,” diyor Ora, “beslenme, yürüyüş ve temiz hava.” Avram da katılıyor ona ama şaşırmış gibi bir hali var, “Sahiden iyi geldi.” Sonra yine söylüyor, güvenli bir yerde uyuyan bir devi dürtercesine.

Arkalarında oyulmuş taş yığınları var, ya bir Arap köyünün kalıntıları ya da eski bir tapınağın. Çok değil kısa bir süre önce göz gezdirdiği bir makaleden öğrendiği kadarıyla Avram taşların Roma dönemine ait olduğuna inanıyor, Ora da bu fikri tutuyor. “Arap köyü kalıntılarıyla uğraşamam şimdi,” diyor. Fakat harabelere bakarken hemencecik bir hayal beliriveriyor gözünün önünde, park etmiş bir arabayı ezmeden ya da bir evin duvarını alaşağı etmeden önce dar bir sokaktan aşağı gümbürdeyerek inen bir tank, ellerini yüzüne kapatıp iniyor, “Yeter, artık yeter, benim sabit disk bunlarla yeterince dolu.”

Geniş Atlantik çitlembikleri dallarını dört bir yana yaymış, esintide dalgın dalgın salınıyorlar. Az uzakta, çitlerle çevrili küçük bir askeri karakolun antenleri göğe yükseliyor, gözetleme kulesinin tepesindeyse, kımıldamadan durmuş, aşağıdaki Hula Vadisi’ni gözetleyen, belki nöbetine heyecan katmak için arada bir de onlara göz atan Etiyopya kökenli yakışıklı bir asker. Ora bütün eklemlerini esnetip gerinerek vücudunu rüzgâra bırakıyor.

Avram onun önünde tek koluna yaslanmış yatarken parmaklarıyla toprağı eşeliyor.

“Dört yaşına basmadan hemen önceydi,” diye anlatıyor Ora. “İki ya da üç ay kalmıştı, bir gün ona öğle yemeğı hazırlıyordum. O dönemde fizyoterapi okuyordum, son yılımdı. İlan da kendi hukuk bürosunu açmıştı, anlayacağın deli gibi bir koşturma-
ca içinde geçiyordu günler. Ama hiç olmazsa haftanın iki günü okuldan erken çıktığımda onu yuvadan alıp öğle yemeğini kendi ellerimle hazırlama fırsatı buluyordum. Bu ilgini çekiyor mu, bütün bu—”

Avram kıkırdıyor, kirpikleri titriyor. “Ben... Bana—”

“Ne? Hadi söyle.”

“Hayatınızı dikizleme fırsat veriyor.”

“Öyle mi? Peki, dikizle o zaman, bak. Her şey apaçık görülüyor. Ofer öğlen yemekte ne var diye sordu. Ben de ona ne varsa söyledim, köfte ve pilav, dedim.”

Avram sözcükleri çiğner gibi telaşla ağzını oynatıyor. Ora onun yemeyi, *erkeğın en iyi dostu* yemekten konuşmayı ne kadar çok sevdiğini ve bunca senedir onun için yemek pişirmeyi nasıl özlediğini hatırlıyor. Kalabalık aile yemeklerinde, yemekli partilerde, bayramlarda, her yıl Seder gecesinde gönlünden ona tıka basa dolu kocaman bir tabak hazırlamak geçerci. Şimdi de ona domatesli patlıcan yemeğı ya da kuskuslu kuzu veya şu besleyici, doyurucu çorbalarından birini pişirmek geliyor içinden. Ne iyi bir aşçı olduğundan Avram'ın haberi bile yok! Belki aklında bir tek okul yıllarında Nachlaot'ta kaldıkları öğrenci evindeki dibi tutmuş tencereler vardır.

“Ofer köftenin neden yapıldığını sordu, ben de bir şeyler geveledim. Top gibi yuvarlak olduklarını ve etten yapıldıklarını anlattım, kafasında ölçüp biçtikten sonra bu defa, ‘Et ne peki?’ diye merak etti.”

Avram doğrulup kollarını bacaklarına sararak oturuyor.

“Doğrusu bu ya, İlan ne zamandır Ofer'in bunu sormasını beklediğini söyledi, daha ilk konuşmaya başladığından beri.

Aslında bakarsan, nasıl bir çocuk olduğunu gördüğümüz andan itibaren.”

“Ne demek istiyorsun, ‘nasıl bir çocuk’ görmüştünüz yani?”

“Bekle. Ona da geleceğim.”

Kaç dakikadır Ora’nın içini kemiren bir şey var, dikkatini çekmeye çalışıyor gibi. Bir şeyi açık unutmuş sanki, acaba evde musluğu mu açık bıraktı? Yoksa lambalardan birini mi? Bilgisayar da olabilir. Belki Ofer’inki açık kalmıştır? *Yoksa şu anda Ofer’e bir şeyler mi oluyor?* Kulak kabartarak fısıltılarla tahminler arasında duymaya çalışıyor, ama yok, Ofer değil bu.

“Ora?”

“Nerede kalmıştım?”

“Nasıl bir çocuk olduğunu görmüştünüz.”

“Hiçbir şey değil dedim Ofer’e, et işte. En sıradan sesimle anlattım: Özel bir şey değil, sadece et. Hani her gün yiyoruz ya, ondan. Et.”

Gözünün önüne geliyor Ora’nın: Minicik Ofer, biricik oğlu, canı sıkıldığı ya da korktuğu zaman hep yaptığı gibi önce bir ayağını, sonra diğerini sürükleyerek ağır ağır yürümeye başlıyor. Ora ayağa kalkıp onun taklidini yapıyor. “Bir de durmadan sol kulakmemesini çekiştirip dururdu. İşte böyle ya da iki yana yalpalayarak yürürdü, bir aşağı bir yukarı, çabuk çabuk.”

Avram gözlerini Ora’dan alamıyor. Ora geri gelip ahlayarak oturuyor. Ofer burnunda tütüyor.

“Kafamı buzdolabının içine gömüp ondan, o bakışlarından kaçmaya çalıştım ama o pes etmedi. Eti kimden aldıklarını sordum. Bu arada o güne kadar et yemeye bayıldığını belirteyim, hem dana etini hem tavuk etini severdi. Köfte, şnitzel, hamburger dışında başka bir şey yemezdi neredeyse. Tam bir etoburdu, bu da İlan’ın çok hoşuna gidiyordu. Nedense benim de.”

“Ne hoşuna gidiyordu?”

“Eti sevmesi. Bilmem, ilkel bir haz olsa gerek. Sen de anlarsın bunu, değil mi?”

“Ama ben artık vejetaryenim.”

“Demek ondan!” diye bağıyor Ora. “Geçen gün fark ettim, moşav’da, elini bile sürmedin—”

“Üç yıl oldu.”

“Ama neden?”

“Temizlenmek istedim,” derken Avram gözünü parmak uçlarına dikiyor. “Hatırlarsın, birkaç sene ağzıma hiç et koymamıştım.”

Esir kampından geldiği zamandı. Tabii hatırlıyor: Ne zaman bir et lokantasının ya da döner tezgâhının önünden geçse öğürdü. Elektrikli kapana yakalanan sineğin yanması bile midesini bulandırırdu. O günden yıllar sonra beyaz örtü serilmiş masada örgülü çörek ve tavuk çorbasının olduğu Şabat yemeği yerlerken “AMT” kısaltmasının ne anlama geldiğini Adam ile Ofer güle oynaya anlattıklarında kendi midesinin nasıl bulandığı birdenbire aklına geliyor Ora’nın. Adam orduda AMT kullanmıştı, Ofer ise önce topçu, sonra da aynı tankın komutanıydı. Kahkahalar atıyordu ikisi de, “Hayır, yanlış, ana muharebe tankı değil! Nereden çıkardınız? Ampüte mevta taşıyıcı anlamına geliyor.”

Avram anlatmaya devam ediyor. “Fakat birkaç yıl sonra, beş ya da altı, iştahım geri geldi, her şeyi yiyordum yine, eti nasıl se-verdim bilirsin.”

Ora gülümsüyor, “Bilirim.”

“Derken üç yıl kadar önce yine bıraktım.”

Şimdi dank ediyor kafasına. “Tam olarak üç yıl önce mi?”

“Üstüne beş gün daha koyarsan evet.”

“Adak gibi mi?”

Yan gözle Ora’ya bakıyor çaktırmadan. “Pazarlık ettim diyelim.” Ora’ya ateş basıyor. Avram ekliyor, “Adak adayan tek insanın sen olduğunu mu sanıyorsun?”

“Kaderle pazarlık etmekten mi söz ediyorsun?”

Sessizlik çöküyor. Ora elindeki dal parçasıyla toprağa kısa çizgiler çekip üzerlerine çatı gibi bir üçgen yerleştiriyor. Üç yıl et perhizi diye geçiriyor zihninden, her akşam duvara bir çentik atmak. Ne demek oluyor bunlar? Bana ne anlatmaya çalışıyor?

Ora et hikâyesine dönüyor yine. “Ofer biraz daha düşündü, sonra eti alınan inek yeni et mi büyütür, diye sordu.”

Avram gülümseyerek tekrarlıyor, “Büyütür.”

“Ne diyeceğimi şaşırdım, ‘Pek sayılmaz, tam olarak öyle olmaz,’ dedim. Ofer tekrar mutfağı arşınlamaya koyuldu, giderek hızlanıyordu, içinde fırtınalar koptuğunu görebiliyordum, sonra yüzüme baktı ve etini alınca inek möö-möö diye ağlamaz mı dedi. Başka çarem kalmamıştı, evet, dedim.”

Avram can kulağıyla dinliyor, gözünün önünde canlanan sahne ruhuna işliyor: Ora’nın mutfakta oğluyla konuşması, mini minnacık, ciddi ve dertli küçük çocuğun daracık yerde kulakmemesini çekiştirip aşağı yukarı volta atarken çaresiz gözlerle annesine bakması. Dayanılmaz şekilde üstüne yağan ev görüntülerinden korunma çabasıyla farkına varmadan elini yüzüne siper ediyor. Mutfak, kapısı açık buzdolabı, iki kişilik sofrası, ocakta tüten tencereler, ufak çocuk, çektiği ıstırap.

“Sonra, canı yanmasın diye eti çoktan ölmüş olan inekten mi alırlar diye sordu. Kafasını karıştıran durumdan benim için ama aynı zamanda bütün insanlık için akıllı uslu bir çıkış yolu bulmaya çalışıyordu. Beyaz bir yalan uydurmam gerektiğinin farkındaydım, daha ileride, büyüyüp güçlü kuvvetli olduğunda, yeterince protein aldıktan sonra ‘ölüm kalım gerçekleri’ denen hakikatleri ona anlatmanın zamanı gelecekti elbet. O sırada bir şey uyduramadığım için İlan kızmıştı bana, haklıydı, gerçekten!” Ora anlatırken gözlerinden kıvılcımlar çıkıyor sanki. “Çünkü çocuklarla uğraşırken kestirmeden sonuca gitmen, bazı şeyleri gizlemen ve gerçekleri yumuşatman gerekir, başka yolu yok, ama ben yapamıyordum... Hiçbir zaman yapamadım, yalan söyleyemedim.”

Daha sonra kendi dudaklarından dökülen sözler kulağına geliyor Ora’nın.

“Tabii, bir konu hariç... Biliyorsun.”

Avram ne diye sormaya cesaret edemiyor ama gözleri o soruyu sorar gibi bakıyor.

“Çünkü sana söz vermiştik,” diyor kısaca. “Ofer’in hiçbir şeyden haberi yok.”

Suskunluk çöküyor yine. Bir şeyler daha eklemek istiyor ama yılların sessizliğinden ve içinde kasılıp duran kramplardan sonra bu konuyu Avram’a dahi açmayacak.

“Nasıl yaparsın?” diye soran Avram’ın şaşkınlığı Ora’nın kafasını karıştırıyor. Sesinde kınayan bir tını duyduğunu düşünüyor.

“Yaparsın işte,” diyor fısıltıyla. “İlan ile birlikte. Yapabilirsin.”

Aralarında yaptıkları akdin sıcaklığı kaplıyor içini, sır saklayan sessizliğin kocaman çukurunun etrafında daha da derinleşen anlaşıma. İkisi çukurun hemen başında dururken yaydıkları sevgiyle aşağı düşmemek ama fazla da uzağa gitmemek için nasıl da sakınarak birbirlerine sarılmışlardı, içinde özel bir güzellik de barındıran acı gerçektir bu. Onların hayat hikâyesinin her zaman baş aşağı harflerle yazıldığı ve bunu dünyada başka hiç kimsenin, Avram’ın dahi okuyamadığı gerçeği. Şimdi ayrıken bile aramızda bize ait bir bağ var, diye düşünüyor Ora.

Dişlerini sıkıp bir anlığına gün yüzüne çıkarmaya cesaret ettiklerini gerisingeri içine gömüyor, sonra neredeyse yirmi iki yıllık tecrübenin verdiği güçle kendini biraz önce saptığı yoldan alarak yeniden basit olan düz yola yerleştiriyor ve yaşam sahnesindeki son birkaç dakikayı, hayatının uçsuz bucaksız ve anlaşılmaz sıra dışı yanlarını siliyor.

“Nerede kalmıştım?”

“Mutfakta. Ofer ile birlikteydiniz.”

“Evet, tabii benim sessizliğim Ofer’in canını daha da sıkmıştı. Topaç misali mutfakta bir ileri bir geri dönüp duruyor, kendi kendine konuşuyordu, işkillendiği şeyleri söze bile dökemediğini görebiliyordum. En sonunda, hiç unutmam, başını öne eğmiş, gergin ve süklüm püklüm duruyordu.” Ora usulcacık hareketlerle vücudunu, yüzünü, gözlerindeki kararsız bakışı taklit ediyor, Avram da görüyor onu, Ofer’i: Bak, işte sen de görüyorsun, artık

hiç unutmazsın, onsuz yaşayamazsın. “Sonra bana etini almak için inekleri öldürenler var mı, diye sordu. Ne diyebilirdim? Var, dedim.

“O zaman deli gibi evin içinde koşturmaya başladı, bir yandan da bağıyordu.” O tiz ulumayı hatırlıyor Ora, sanki ses ondan çıkmıyordu, insan sesi bile değildi ama ondan geliyordu. “Eşyalara, mobilyalara, yerde duran ayakkabılara dokunuyordu, koşup çılgınlık atarak masanın üstündeki anahtarlara, kapı kollarına dokunuyordu. Korkutucuydu, doğrusunu istersen, bir tür ayine benziyordu, bilmiyorum, sanki hepsiyle vedalaşıyordu, her şeyle...”

Tatlı bakışlarını Avram’a yöneltiyor, ona anlattıkları ve anlatacakları Ora’yı hüznölendiriyor. Çocuk yetiştirmenin üzücü yanlarını ona bulaştırdığını düşünüyor Ora.

“Ofer koridora kadar koştu, oradan banyo kapısına, biliyorsun, orada palto askısı var. Durup feryat etmeye koyuldu: ‘Onu öldürüyorsunuz? Etini almak için canını mı alıyorsunuz? Söyle bana! Öyle mi? Ona kasten acı mı veriyorsunuz?’ İşte o an anladım. Ömrümde ilk defa yaşayan canlıların etini yemenin ne demek olduğu dank etti kafama, onları yemek için öldürdüğümüzü, tabaklarımıza boğazlanıp parçalanmış tavuğun budunu koyduğumuzu düşünmemek üzere kendimizi şartlandırdığımızı anlamıştım. Fakat Ofer kendini böyle kandıramazdı, anlıyor musun?” Ora’nın sesi iyice kısılarak fısıltı halinde çıkıyor. “Tamamen korunmasız kalmıştı. Böyle bir çocuk olmanın ne anlama geldiğini, bu boktan dünyada böyle olmanın anlamını biliyor musun?”

Avram irkiliyor. Yüreğinin derinlerinde bir zamanlar kendini kısıtıran korku çırpınışlarını seziyor: Ora ona hamile olduğunu söylediği zaman.

Ora mataradan su içip sonra yüzünü yıkıyor. Matarayı Avram’a uzatıyor, ama o hiç düşünmeden suyu başından aşağı boşaltıyor.

“Birdenbire suratı kasılıvermişti, işte böyle,” diyerek yumruğunu sıkıp gösteriyor Ora.” “Arkasından koridorda koşarak iler-

lemeye başladı, banyodan mutfığa koştu, gelip beni tekmeledi. Düşünsene, o güne dek hiç öyle bir şey yapmamış! Bütün gücünü toplayıp bacağımı tekmelerken çığlık atıyordu: ‘Siz cani kurtlar gibisiniz! Kurt gibi insanlar! Ben sizin yanınızda kalmak istemiyorum!’”

“Ne?”

“Çığlık çığlığa bağırdı ve koşarak—”

“Öyle mi demişti? *Kurtlar gibi*?”

Üstelik bu daha bir sene önce neredeyse konuşmayı bilmeyen bir çocuktur, diye geçiyor Ora’nın aklından, üç kelimeyi bir araya getiremezdi.

“Peki nereden duymuş bunu? Nereden öğrenmiş öyle—”

“Kapıya koştu, kaçmak istiyordu fakat kapı kilitliydi. Üstüne çullandı, tekmeliyor, yumrukluyordu, iyice zıvanadan çıkmıştı. Biliyor musun, içinde artık geri dönüşü olmayan bir şeyler yaşadığını hissediyordum, ömür boyu silinmeyecek bir değişimin ilk izleri, anla işte, ilk kederiydi.”

“Hayır, bilmiyorum, açıkla,” diyor Avram mırıldanarak, ansızın terleyen avuçlarını bacaklarının arasına sıkıştırıyor.

Nasıl açıklasa? Acaba ondan mı örnek verse? Avram ve babasının yaşadıklarını, Avram beş yaşındayken uyandığında babasının kaybolduğunu ve bir daha hiç görünmediğini mi hatırlatsa? Bir zamanlar küçük Avram’ın yüzünü ellerinin arasına alıp, inclesin diye Avram’ın annesine doğru tutan ve sırtarak bu çocuğun kendine benzer hiçbir yanı olmadığını, böyle bir yaratığın kendi gibi bir adamdan doğmasının mümkün olmadığını söyleyip, onu kendin mi doğurdun yoksa başkasından mı peydahladın diyen babasını.

Sakin sakın anlatıyor Ora. “Orada, mutfakta bizim hakkımızda bir şeyler öğrendiğini hissettim hep.”

“Kimin hakkında?”

“Bizim, biz insanların. İçimizdeki gerçekler hakkında.”

“Evet.”

Avram gözlerini toza toprağa diyor. *Kurtlar gibisiniz. Sözcükler tekrar tekrar dönüyor zihninde. Ben sizin yanınızda kalmak istemiyorum!* Kendisinin neredeyse otuz yıldır aradığı ama oğlunun haykırdığı bu basit kelimeler onu derinden sarsıyor.

Ora ilk kez o gün mutfakta neler yaşandığını soruyor kendine. Ofer'e yaşam ve ölüm hakkındaki gerçekleri öğretirken tam olarak hangi ezgiyi, hangi tınıyı kullanmıştı? Avram'a anlattığı gibi mi olmuştu sahiden? Yalan söylemiş sayılmazdı ama elinden geldiğince Ofer'in içinde bulunduğu durumu, kurban etme meselesini yumuşatmaya, onu gerçek şiddetten korumaya mı çalışmıştı? Nedense kendi annesinin altı yaşındayken ona en ince ayrıntısına kadar, hatta meydan okurcasına, belki tuhaf bir serzenişle savaş süresince kaldığı toplama kampında diğer mahkûmların işledikleri iğrenç günahları anlattığını hatırlıyor.

"Aslında pek emin değilim, ona onca şeyi anlatmakla... O anda onu hayata hazırlamanın, eğitiminin bu hayati kısmının zamanı gelmiş miydi, yoksa bu henüz biraz, nasıl desem, insafsızlık mıydı bilmiyordum."

"Neden ama? Neden insafsızlık diyorsun?"

"Şeytanca acı çektirmek de denebilir."

"Anlamıyorum Ora, bu anlattığın..."

"Yani, dolambaçlı yoldan aslında ona daha en başından benim berbat hayatıma katılmanın cezasını çekeceğini ima etmiş olmuyor muydum? Ya da oyuna katılmanın cezası da olabilir, insan ırkının oyununu kastediyorum."

"Ha, şu."

"Evet, o."

Konuşmadan oturuyorlar.

Gözkapakları ağırlaşırken Avram kafa sallayıp duruyor.

"Sarılıp kucaklamak istediğimde kollarımda debelendi, beni öyle bir tırmıkladı ki etimi kanattı. Gece uykusunda da ağlamayı kesmedi, yüreğine kor düşmüştü. Sabahleyin uyandığında ateşler içindeydi, yanına yaklaşıp onu teskin etmemize, dokunmamıza izin vermiyordu, etli ellerimizle dokunamazdık, anlıyorsun de-

ğil mi, o günden sonra on iki yıl boyunca ne ağzına et koydu ne de etin yanına yaklaştı. Aşağı yukarı on altı yaşına kadar, büyümeye ve olgunlaşmaya başlayana dek çocuk et yüzü görmedi.”

“Peki on altısında neden başladı?”

“Dur, daha oraya gelmedim.” Daha oraya çok var, diyor içinden, yavaş yavaş anlayacağız, bunu beraber yapacağız. “Önceleri sofrada tavuğa dokunduğum çatalla ona işaret ettiğimde benimle konuşmazdı. Anlıyor musun ne kadar ileri... O zamanlar İlan’ın dediği gibi: Ofer vejetaryenizmin Şii kanadından geliyordu.” Ora kahkahayı patlatıyor.

İşte bu, bunu da yazmalı, başından sonuna dek anlatmalı. İlan ile Ofer’in çekişmelerini, Ofer’in nasıl inanılmaz derecede inatçı ve kararlı birine dönüştüğünü, böyle katı ilkeler edinmiş dört yaşındaki bir çocuk karşısında İlan ile Ora’nın nasıl aciz kaldığını. Ayrıca ikisinin de bu çocuğun yaşının ve annesiyle babasının ötesindeki gizli bir güçten kuvvet aldığını düşündüklerini. “Defterim nerede?” diye ayağa kalkıyor Ora. Dakikalar önce içine çöken sıkıntı daha da büyüyor ve dayanamayıp pathıyor. “Defter nerede, Avram? Defteri nereye koyduğumu gördün mü?” Hışım-la sırt çantasına koşup içeri karıştırıyor fakat defter yok. Orada yok! Telaşla öbür sırt çantasına, Avram’inkine yönelince Avram bozuluyor. Usulca soruyor: “Senin eşyalarının arasında olabilir mi?”

“Hayır, oraya koymadım. Açmadım bile.”

“Bakmamın sakıncası var mı?”

Avram kayıtsızca omuz silkiyor: Benim değil, beni ilgilendirmez, diyor sanki. Kalkıp sırt çantasından uzaklaşıyor.

Ora çantayı koluna asıp fermuarını, bağcıklarını açıyor. Şöyle üstünkörü içindikileri yokluyor. Her şey aşağı yukarı Ofer’le birlikte evde yerleştirdikleri gibi. Avram bunca gündür sırtında taşımasına rağmen her nasılsa hiçbir şeyin yerini bozmamayı başarmış.

Çantayı aralarına koyuyor. İstiflenmiş giyeceklerin en üstünde “Milano” tişörtü tıpkı Ofer’in katladığı gibi durmakta, daha

ilk bakışta defterin orada olmadığını görüyor Ora, ama çantayı kapatamıyor bir türlü.

“Burada bir sürü temiz giysi var,” diyor kuru bir sesle faydalı bilgiler verircesine.”Çorap, gömlek, sabun, fırça falan.”

“Leş gibi kokuyorum, değil mi?”

“Nerede olduğunu kokundan anlıyorum diyelim.”

“Ya.” Avram kolunu kaldırıp kokluyor. “Merak etme, bir dere ya da çeşme buluruz, hallederim.” Sesi hiç de inandırıcı gelmiyor. Kamp sorumlusuna diğer çocuklarla birlikte duş yapamadığı masalını uyduran üçkâğıtçı bir çocuktan farksız.

“Peki, sen nasıl istersen.” Ora iç çekiyor. Parmakları kendiliğinden Ofer’in sırt çantasına uzanıyor.

“Her neyse, zaten onun kıyafetleri bana olmaz.”

“Bazıları uyabilir. Pantolonlar mutlaka olur. Cüssesi geniştir çünkü. Aklıma gelmişken, orada sadece *onun* giysileri yok.” Kaşlarını kaldırıp bakışlarını sırt çantasına dikeyiyor ama elini sürmüyor. “Adam ile İlan’ın gömlekleri de var. Ayrıca Ofer’in Sina’ya çıkarken giydiği şalvar. Ona kesin sığarsın, çok bol.” Gerisini içinden söylüyor: “Sana Ofer’i bulaştırmaz.”

“Adam ile İlan’ın kıyafetlerini neden getirdin peki?”

“Ofer öyle istedi. Yürüyüş yaparken üstünde onlara ait bir şeyler taşımak istiyordu.”

Üç erkeğin aralarında iç çamaşırlarını paylaştıklarını söylemekten kaçınıyor ama.

Ofer’in dizdiği sırayı bozmaktan çekinerek önce tereddüt etse de nihayet elini çantanın içine sokuyor, sonra iki eliyle birden bir haftadır güneşten ısınmış giyeceklerin, çiftler çiftler katlanmış çorapların arasından derinlere iniyor, yankesicileri aratmayan el çabukluğuyla arada bir havluya, el fenerine, sandaletlere, iç çamaşırlarıyla tişörtlere rastlarken kıyısını köşesini karıştırıyor. Parmakları azgınca en dibe, göremediği yerlere uzanırken eline geleni mıncıklıyor. İçini tuhaf bir his kaplıyor Ora’nın: Ofer’in giysilerine, yani kabuğuna, bir şekilde içine dokunur gibi oluyor, sıcacık ve nemli.

Yere çömelip başını sırt çantasının içine gömüyor. Sıkış tıkkış istiflenmiş, havalanmamış tertemiz giysilerin kokusu. Bir önceki gece birlikte çantayı hazırlarlarken Ora'nın çocukken Ofer'e okuduğu *Söğütlerdeki Rüzgâr* öyküsündeki savaş akşamını hatırlamışlardı: *Köstebeğe bir gömlek, Kara kurbağasına bir çift çorap*. Fakat sonradan anlaşıldığına göre, şen şakrak hazırlıkların arasında Ora elinde olmaksızın kahkahadan kırılıp sevinçten yerde yuvarlanırken, meğer Ofer planlar kurarmış, belki de annesiyle geziye gitmeyeceğini gayet iyi biliyormuş, bütün bunlar düpedüz maskaralıkmış. Nasıl kandırabilmişti annesini? Üstelik bunu neden yapmıştı? Belki onunla koca bir haftayı baş başa geçirmekten sıkılacağını düşünmüştü. Konuşacak hiçbir şey bulamayacaklarından, annesinin Talia ve ayrılmaları hakkında onu soru yağmuruna tutacağından veya Adam hakkında ileri geri konuşacağından, İlan'a karşı onu kendi yanına çekmeye çalışacağından ki bu asla aklına gelmezdi ya da Hebron'la ilgili sorular soracağından çekinmiş olabilirdi. Evet, daha çok buydu herhalde.

Bütün bu ayrıntılardan rahatsız oluyor. Genzine ekşi bir tat geliyor. Yüzü sırt çantasının içinde, elleriyle iki yandaki saplarına yapışıyor. Kuyudan su içen birine benzemekte o haliyle, gel gör ki Avram onun güzel, narin ensesinin kasılıp sarsıldığını fark etmekte gecikmiyor.

Başı çantanın içinde, hıçkırıklarını tutamıyor Ora. Hayatının, ailesinin, aşkının, İlan'ın mahvolmasına acılı gözyaşları döküyor. İlan, Adam ve şimdi de Ofer uzaklarda bir yerlerde, Tanrı esirgesin, geriye ondan ne kaldı, bütün bunlar kaybolduktan ya da en basitinden ondan koparıldıktan sonra o kim şimdi, mükemmel anneliğinin değeri kaldı mı? Ödleklikten başka bir şey değildi aslında, öyleydi onun anneliği. Becerikli bir paspastı. Yirmi yıl boyunca en çok yaptığı iş, her biri kendi tarzını geliştirmiş üç erkeğin döküntülerini toplamaktı; yıllarını aile ortamına, aslında onun üstüne sıçrattıklarını temizlemekle geçmişti, ne de olsa aile ortamının ta kendisi *idi* o, üçünden daha çok Ora *idi* aile. Onların

yaydıkları iyi ve kötü ne varsa hepsini ben sildim süpürdüm, tabii daha çok kötülerini diye ekliyor yüreği sızlayarak, kendine daha çok eziyet verircesine. İç sesi her şeyi kendisinin berbat ettiğini, hem onları hem kendini kandırdığını söylüyor. Buna rağmen içinden dört bir yana fışkıran acı zehirden, emdiği onca toksinle asitten, ruhun ve bedeninin dışkılarından, onların çocukluk ve ergenlik dönemlerinde, sonra yetişkin olduklarında sırtına bindirdikleri yükten kurtulmayı reddediyor ısrarla. Birinin bunları emmesi gerekiyordu, değil mi ya? Küçük bir teselli ikramiyesi niyetine, yüzünü yalayan gömleklerle çorapların içine gömüyor hıçkırıklarını, nasıl da yumuşak, yumuşacık çamaşır kokusu, onu alaya alıyorlar o başka: Beş para etmeyecek feminist, kadın özgürlüğünün yüz karası zırvalarla dolu, arkadaşı Ariela'nın ısrarıyla satın aldığı o kitaplardan yükselen neon parlaklığına bulaşan bir leke. Ancak birkaç sayfa okumayı başarabildiği kitaplardı bunlar; kararlı, zeki, dik kafalı kadınların “belirten ve belirtilen olarak klitorisin çift başlılığı” veya “erkeklerin belirlediği kaçınılmaz varış noktası olarak vajina” gibi tabirler kullanarak yazdığı, onun karaktersiz, kof aklına makinelerin, mutfak aletlerinin, elektrikli süpürgelerle bulaşık makinelerinin kafa şişirici uğultusunu getiren ve onun yorgun argın hayatını kendilerinin ve sürdürdükleri mücadelenin yüz karası olarak gören kadınların yazdığı kitaplardı. Feminizmin ağzına sıçayım, diyor içinden, gözyaşları arasında bir kahkaha patlatıyor. Ama her şey ortada, diye haykırıyor suratını kaplamakta ısrar eden bir tişörte. Eğer kurduğu ve durmadan geliştirdiği onca boşaltım, sulama, arındırma ve tuzunu alma mekanizması, verdiği bitmek bilmeyen ödünler olmasaydı, durmadan gururunu ayaklar altına almasaydı, bazen el pençe divan durmasaydı, bütün bunları yapmasaydı, ailesi uzun zaman önce, seneler önce çoktan dağılır giderdi muhakkak, belki de dağılmazdı, kim bilir? Yine de onca sene boyunca hep aklına takılmış bir soru vardı: Onların çöplüğü rolünü, ya da kulağa daha az küçük düşürücü, biraz daha bilimsel ve cilalı gelen bir benzetmeyle paratoner rolünü gönüllü olarak üstlenmeseydi? Hangisi

bu yorucu, nankör işte onun yerini doldurmaya gönüllü olurdu? Bunun verdiği hazlar çok derinlerde ve gizliydi, ta iç organlarına, aklından geçirdiğinde bile kıpırdanan rahmine kadar, fakat üçünün de haberi yoktu bundan, hoş nereden bileceklerdi ya? Her üçünün teker teker, ayrı ayrı her yaşında bastıran öfke, hüsrân, intikâm fırtınasını, hakaret yağmurunu ya da anlık ıstırabı teskin edip sıfırladıktan sonra beyninin kıvrımlarına yayılan zevki nasıl bilsinler? Suratı çamaşır kokulu kumaşlara gömülü halde biraz daha ağlıyor ama kederden gözyaşları dinince yüzünü Ofer'ın tişörtüne siliyor, hani Eriha yakınlarındaki askeri üsteki hizmetlerini tamamlayan bütün askerlere verdikleri, üstünde *Nebi Musa-Çünkü Cehennem İnşa Halinde* yazan tişörte. Biraz rahatlamış bir hali var, hatta kısa ve şiddetli her ağlama nöbetinden sonra olduğu gibi kendine geldi, tıpkı seks sonrası gibi; on veya yirmi vuruş ve arkasından hiç gecikmeden, sekmeden mutlaka gelen patlama gibi ama şimdi yağmur bulutu geçince, yeniden sırt çantasının içine dalıp bu kez içindeki giysileri avuçlayarak hepsini Avram'ın gözünün önüne sermek geliyor içinden. Çalıların, kayaların üzerine yaydığı giysilerle onu canlandırmak, boyuyla, eniyle, cüssesiyle Ofer'i ortaya çıkarmak. Heyecan bütün bedenini sarıyor. Eğer gerçekten gayret ederse Ofer'i çekip çıkarabilir, sıska, kıpır kıpır güzelim kolları ve bacaklarını sırt çantasının derinlerinden alabilir, çünkü bir anlığına da olsa adanan adaklar ve tutulan dileklerle örülü incecik ağın etrafında geçen bu yolculukta her şeyin mümkün olduğuna inanıyor. Bir asker kasketi, bir eşofman takımı ve şalvarla yetiniyor, bunlar mutlu ediyor Ora'yı. Kollarını çantaya daldırıp omzuna kadar yükselen derin bir hamur teknesinde çalışan köy fırıncısı misali kumaşlarla oğlunu yoğurmaya koyuluyor. Bu aynı zamanda oğlunun mıntıkasına girmeye benziyor, düşüncesi bile yüreğini kemiriyor, sevincine ket vuruyor, derken çenesi sırt çantasının ağzında, yüzü kalın spor çoraplarının içindeyken bir anda hatırına geliyor, korkulu gözlerle Avram'a bakıyor: "Baksana, ben ne aptalım, defteri orada unuttum."

“Nerede?”

“Aşağıda. Uyuduğumuz yerde.”

“Nasıl?”

“Bu sabah bir şeyler karalıyordum, sen uyanmadan önce, sonra nasılsa orada unuttum işte.”

“Öyleyse geri gideriz.”

“Geri gideriz ne demek?”

“Geri gideriz,” diyor Avram doğrulurken.

“Zor bir yürüyüş ama.”

“Olsun.”

Burnunu çekiyor. “Çok aptalım.”

“Önemli değil Ora, gerçekten değil.” Gülümsüyor Avram.

“Zaten bir haftadır daireler çizip duruyoruz.”

Avram doğru söylüyor; önemli olmadığını, yola devam etmenin ya da geri gitmenin, etrafta dönüp durmanın, yolunu kaybetmenin pek bir önemi bulunmadığını yalnızca onun ve Avram’ın anlayabileceği kafasına dank edince gönlü hoş oluyor. Maksat hareket halinde olmak, maksat Ofer hakkında konuşmak. Toparlanıp çantalarını sırtlayarak bellerine bağlıyorlar. Mataralarını doldurmak için küçük askeri karakolda mola veriyorlar, nöbet kulesindeki asker onlara dilimlenmiş iki somun bayat ekmek, üç kutu ton balığı, konserve mısır ve iki avuç dolusu elma veriyor. Dik yamaçtan aşağı çam ağaçlarına tutunarak inişe geçiyorlar, o sabah dağ yolunda karşılaştıkları yabancı düşüyor Ora’nın aklına, uzun, esmer, bilge yüzünü getiriyor gözünün önüne. Kim bilir o ne düşünmüştü Ora ile Avram için? Haklarında nasıl bir hikâye uydurmuştu aklından? Dehşete kapılıp pat diye duruyor, Avram az kalsın ona çarpacak. “Ya o yabancı defteri bulur da okursa?”

İki kayanın arasında, şimdi hatırlıyor Ora. Bir dakikalığına yere bırakmıştı, bu sabah uyku tulumumu katlarken oraya koydum. Nasıl unuttum orada?

“Azıcık şansım varsa,” diyor yüksek sesle, hatta avaz avaz, “biz oraya varmadan defteri bulan olmaz.”

O sabah çok erken saatlerdeydi. Ora ile Avram akarsu yatağından yukarı tırmanırken tepeden aşağı kendilerine doğru yürüyen birini görmüşlerdi. Belki de bu yüzden olduğundan daha uzun ve zayıf görünmüştü gözlerine. Buna bir de çitlembik dallarının arasından süzülen, şafağın tozlu ve sarımtırak ışığı eklenince iyiden iyiye esmer ve bulanık görünmüştü. Ora bir an durup onu seyretmiş, sabahları bazen karşıdan sana doğru gelen birinin arkasından güneş vuruyorsa, tek görebildiğin her adımda parçalarına ayrılıp tekrar birleşen Giacometti'nin çöp gibi figürlerine benzeyen ana hatlar olur, dolayısıyla erkek mi yoksa kadın mı, yaklaşıyor mu yoksa uzaklaşıyor mu anlamak zordur diye düşünmüştü. Sonra arkasında taşların kaydığını duymuş, tam o sırada Avram öne fırlayıp onunla gelen yabancı arasına girmiş, o da biraz şaşkın bakakalmıştı.

Hoş, Avram'ın hareketi Ora'yı da afallatmıştı ama tepki göstermedi. Kendini önüne siper eden Avram durduğu yerde derin derin soluyordu. Göğsü kabarıp inerken gözleri burnunun dibinde dikilen yabancıya değil ama yerdeki çakıl taşlarına sabitlenmişti. Bekçi köpeğinden, sadık ve inatçı, pürdikkat sahibesini koruyan bir köpekten farkı yoktu.

Avram yolunu kesince iki erkek karşı karşıya kalmışlardı. Yabancı boğazını temizledi, tereddütle günaydın dedi. Ora da tiz bir sesle "Günaydın," diye karşılık verdi. "Aşağıdan mı geliyorsunuz?" Laf olsun diye sormuştu, Ora evet anlamında kafasını salladı. O da yabancının yüzüne bakmıyordu. En ufak bir ahbaplık kurmaya dahi gücü yoktu. Avram'la yürümeye, Ofer'den konuşmaya devam etmekten başka bir şey istemiyordu, onun dışında her şey dikkat dağıtma sebebi, boşa zaman kaybıydı. "Uğurlar ola," dedikten sonra Avram'ın yola koyulmasını bekledi. Fakat o kıpırdamıyordu, yabancı bir kere daha gırtlığını kaşıdıktan sonra, "Tepeye çıktığınızda çok güzel çiçekler göreceksiniz. Her yer domuz dikenleriyle kaplı, erguvanlar da tomurcuklanmış." Ora bıkkın bakışlarını yabancıya çevirdi. Neden bahsediyordu bu? Çiçeklerle ilgili deli saçması bu sözler de neyin nesiydi? Kendi yaş-

larında olduğu belliydi, birkaç yaşı büyüktü belki, ellili yaşlarda, bronz tenli, yapılı ve keyifli biriydi. Onun gözlerinde kendisiyle Avram'ı gördü Ora. İkisi de canları sıkılmış bir edayla öflüyordu, üzerlerine felaket çökmüştü. Yolcu şaşılacak derecede uzun, kıvrık başparmaklarını sırtındaki çantanın saplarına geçirdi, sanki çantayı yere indirecek gibi bir hali vardı.

“Dağ yolunda yürüyüşe çıktınız demek?”

“Ne?”

“Hangi dağ yolu?”

“İsrail dağ yolu.” Parmağıyla kayalardan birinin üstündeki turuncu-mavi-beyaz işareti gösteriyordu.

“O ne.” dedi Ora. Sesine soru ifadesi verecek takati dahi kalmamıştı.

“Ha,” diye gülümseyerek karşılık verdi adam. “Ben sandım ki siz—”

“Dağ yolu nereye kadar gidiyor?” dedi Ora merakla. Bir anda dikkatini toplaması gereken pek çok şey çıkmıştı karşısına. Gülümserken adamın ikiye yarılan uzun, ciddi ifadeli yüzü. Sıcak, zeytin rengi teni. Avram'ın hâlâ etten duvar misali hantal hantal aralarında durması. Galiba bir de sırt çantasının cebinde rulo halinde duran *Yedioth* gazetesiyse boynundaki ipin ucunda sallanan, Ora'nınkilere benzemesine rağmen kırmızı yerine mavi renkteki büyük çerçeveli kadın gözlüğünü adama yakıştıramadığı için nedense tedirgin olmuştu. Üstüne üstlük şimdi kalkmış Avram'la birlikte bir haftadır yürüdükleri mütevazı patikanın bir adı olduğunu söylüyordu. Birisi isim takmıştı oraya. Ansızın bir şeyin elinden alındığı hissine kapıldı Ora.

“Eliat'a. Ta Taba'ya kadar uzanır. Bütün ülkeyi dolaşır.”

“Nereden?”

“Kuzeyden. Tel-Dan'ın etrafından. Bir haftadır yoldayım. Biraz yürüyorum, sonra biraz geri gidiyorum. Daireler çiziyorum. Buralardan ayrılamıyorum bir türlü, çatlamış tomurcuklardan, her şeyden ama sizin yola devam etmeniz gerek, değil mi?” Ora'ya baktı yine, gülücükler saçarak. Ora adamın suratının usul

usul belirlediğini, birdenbire iyice yavaşlamış olan algılama hızına ayak uyduracak şekilde gözlerinin önünde resmedildiğini düşünüyordu.

“Orada aşağıda mı uyudunuz?”

Pes etmeyecekti bu adam. Neden onu rahat bırakmıyordu? Bıraksaydı da yoluna gitseydi ya. Çaresiz bir tebessüm yayıldı Ora’nın dudaklarına, herkes görsün diye özel, sinir bozucu bir şaka gibi boynunda sallandığı o sahte gözlüklerine öfkelenerek küplere mi binseydi, yoksa adamda sezdiği bir ölçüde doğal, rahat samimiyete aynı şekilde karşılık mı verseydi, bilemiyordu.

“Evet, orada aşağıda ama biz sadece... Nereye gidiyor dedin?”

“Eliat.” Şimdi de suratına kalın kaşlar, kısa kesilmiş, sert, kır saçlar eklenmişti.

“Peki ya Kudüs?”

“O da yol üstünde sayılır, fakat önünüzde uzun bir yol var.” Gülümsüyordu yine, her cümlenin arkasından gülücükler saçıyordu. İnci gibi bembeyaz dişler gördü Ora. Dolgun, alttakinin ortasında derin bir yarık olan esmer dudaklar gördü. Avram’ın vücudunun öfkeden sessizce kasıldığını seziyordu. Yabancı ihtiyatla ondan tarafa baktı. “Bir şeye ihtiyacın var mı?” diye sordu. Ora, adamın kendisi için kaygılandığını, başının bir tür belâda olduğunu, belki de Avram’ın onu kaçırdığını sandığını fark etti.

“Hayır.” Ora dimdik durarak elinden geldiğince sevimli bir tebessüm etti. “İyiyiz. Doğrusunu istersen, hâlâ uyanamadık.”

Sonra ellerini karmakarışık saçlarına götürüp düzeltmeye koyuldu, o sabah yola çıkmadan önce taramamıştı; geçen yıl saçlarını boyamama kararı aldığı için bir parça pişmanlık duyuyordu. Hemencecik gözlerinin kenarlarını sildi, dudaklarının kenarlarında kırıntı kalıp kalmadığına baktı.

“Dinleyin, kahve yapacağım. Siz de bana eşlik eder misiniz?”

Avram homurdanarak hayır dedi. Ora hiç yanıt vermedi. Biraz kahve hiç fena olmazdı aslında. Yabancıнын iyi kahve yaptığı izlenimine kapılmıştı.

“Bir şey sorabilir miyim?” dedi sonunda.

“Ne?”

“Burası neresi?”

“Burası? Kedeş Nehri.” Yine gülümsüyordu. “Nerede olduğunuzu bilmiyor musunuz?”

“Kedeş Nehri,” diye mırıldandı Ora, sanki tılsımlı sözcüklerdi bunlar.

“Doğayla baş başa olmak iyidir,” dedi yabancı, desteklercesine.

“Öyle.” Saçlarını düzeltme çabasına son vermişti. Hem ne fark ederdi ki? Nasıl olsa bir daha görmeyecekti bu yabancıyı.

“Haberlerden biraz uzak kalmak da iyi,” diye ekledi yabancı, “hele dünden sonra.”

Avram ikaz ulumasına benzer bir ses çıkardı. Yabancı bir adım geriledi, bakışlarına hüznün dolmuştu.

Ora elini Avram’ın sırtına koyarak dokunuşuyla onu teskin etmeye çalıştı.

“Haberlere yer yok,” dedi Avram.

“Peki,” diye karşılık verdi yabancı dikkatle, “haklısın. Burada haberlere yer yok.”

“Yola koyulmamız gerek,” dedi Ora onun yüzüne bakmadan.

“Bir şeye ihtiyacınız olmadığına emin misiniz?” Gözlerini Ora’ya çevirmişti. Parmaklarından birini, hatta hâlâ sırt çantasının askısını tutan parmağını dudaklarında hissediyordu Ora.

Ora tekrarladı, “Gayet iyiyiz.” Dünkü haberlerde neler olduğunu sormamak için kendini zor tutuyordu. İsim listesi verip vermediklerini de.

“Her neyse,” dedi yabancı.

Avram hareketlenerek yabancının yanından geçip ilerlerdi. Ora da başını eğerek geçti yanından.

“Ben doktorum,” dedi yabancı usulca, yalnızca Ora’nın duyabileceği bir sesle. “Olur ya bir şey lazım olursa.”

“Doktor mu?” Ora takılıp kalmıştı buna. Ona gizli bir mesaj vermeye mi çalışmıştı? Yoksa Ofer’in tıbbi yardıma ihtiyacı olduğunu mu ima ediyordu?

“Çocuk doktoruyum.” Yumuşak, güzel, bariton bir sesi vardı. Ona bakarken esmer gözlerini üstünden çekmiyordu. Kendisi için endişelendiğini sezmişti Ora, buna tepki olarak ürperiyordu. Bu şefkatin etkisinden derhal kurtulmalıydı.

“Kusura bakma,” dedi fısıltıyla, “şu an hiç doğru zaman değil.”

Akarsu yatağı boyunca tırmandılar. Avram önde, Ora peşinde yürürken yabancınn bakışlarını ensesinde hissediyordu. Bir yandan da haberlerin ne olabileceğine ve ne kadar kötü olabileceğine dair durmadan tahminler yapıyordu. En azından orada henüz her şeyin sona ermediği artık belli olmuştu, bu defa uzun süreceğe benziyordu, buysa ta en başından beri sezgilerinde haklı çıktığını gösteriyordu. Durum giderek fena oluyordu işte, kötüye gidiyordu. Bir yandan da yabancınn ne zamandır arkadan onu seyretmesinin ne kadar rahatsız edici olduğunu düşünüyor-du, pek güçlü yanı değildi orası, yani poposu, kimse aksine inandıramazdı Ora’yı. Uzakta bir yerlerde işler kızışırken kendisinin böyle saçma sapan şeylerden rahatsızlık duyabilmesi de rahatsız ediciydi. Su yatağından yukarıya sert adımlarla ilerledi, zihninde kısa görüşmeyi tekrar ediyordu. Avram’ın dangalaklığı ona mı geçmişti ne, hareketlerine, dış görünüşüne bulaşmıştı, mayasından gelen cana yakın yabancılarla cilveli gevezelikler etme becerisine ket vuruyordu. Patikada bir sonraki dönemece gelmeden kendini tutamayıp hem mağrur hem biraz azarlayan bakışlarla dönüp arkasına baktı. Adam onu bıraktıkları yerde, aynı nazik ve vakur haliyle öylece duruyordu. Öyle endişeli görünüyordu ki Ora’nın haşın bakışları yumuşayarak şaşkın bir tebessüme dönüşüverdi, galiba yabancı da başını eğerek ona selam vermişti.

Su yatağında yürüdükleri loş yol bitince birdenbire güçlü sabah ışığının göz kamaştırdığı bir patikada buldular kendilerini. Avram’ın yabancınn önüne şimşek gibi atlamasını hayretle düşünüyordu hâlâ, sanki ne pahasına olursa olsun Ora’yı dış dünyadan ve onun temsilcilerinden, *orada* neler olup bittiğine dair

herhangi bir bilgi kırıntısından korumaya ant içmiş gibi bir hali vardı. Böylece kendini de korumuş oluyor ama bunu tam olarak anlayamıyor, diye geçti Ora'nın aklından. Sonra yine vejetaryen olması takıldı kafasına, yatağının başucundaki duvara çentikler atması, Ofer'in terhis gününde umutlu bir sesle ona telefon etmesi. "Bitti değil mi?" diye sormuştu. "Askerliği bitti mi?" O anda Avram'ın terhis tarihini nasıl iple çektiğini, üç yıldır yaklaşımakta olan o günü nasıl dört gözle beklediğini, günbegün hesapladığını, arka arkaya çizikler attığını anlama becerisini gösterememişti Ora.

Adımlarını çabuklaştırıyor. Patika daralırken her iki yanda boyuna gelen domuz dikenleri—bu çalılara öyle dendiğini hatırlıyor; karşılaştıkları yabancı böyle demişti—sapsarı tomurcuklarını açmış, hoş bir koku yayıyorlar. Bir de şu küçük çiçekler var, sanki çocukların resmettiği sarılı, beyazlı papatyalar, ladenler, sümbüllerle uçuk mavi dönbabalar, Hebron Vadisi'nin güzelim engerekotları, günlerdir hiçbiri dikkatini çekmemiştir, peki dikkatini neler çekmişti? Ciğerleriyle gözleri bayram ederken, "Baksana," diyor neşeyle, "Şuradaki pembenin güzelliğine bak, yeni açmış şu erguvanlara bak."

Dağın yüzeyi çiçek açmış yusuvarlak sarı sütlegenler ve pembe Mısır sadakatiyle örtülü. Ora domuz dikeninden bir dal koparıp çiçeklerini ufalıyor ve koklasın diye Avram'a uzatıyor. Avucunu onun ablak ve allak bullak yüzüne tutarken İlan'a nasıl avaz avaz bağırdığı, hayatla ilgili hiçbir şey istemediğini söylediği geliyor hatırına. Belki de son yıllarda Ofer'in orduya yazılması, hatta şimdilerde Ofer'in *orada* olması nedeniyle, Tanrı korusun, aralarındaki bu ince bağlantı koparsa birdenbire hayata en kalın iplerle, ancak can verdiğinde son bulacak dertlerle bağlı olacağını anlamıştır Avram. Bütün bunları doğrularcasına Ora'nın üstüne doğru hapşırıyor birden.

"Affedersin," diye mırıldanarak alnına ve burnunun ucuna sıçrayan tükürükler çiçektozlarını siliyor Avram.

Ora onun bileğini kavradığı gibi suratına haykırıyor, “Bu işte tecrübelisin, değil mi?”

“Hangi işte?” Avram homurdanırken endişeyle Ora’nın yüzünü inceliyor.

“Kötü haberlerden kaçma işinde. Benden bin kat fazla tecrüben var, haksız mıyım? Bütün hayatın kötü haberlerden kaçmakla geçti.” Gözlerinin içine bakınca haklı olduğunu okuyor. Elini kavrayıp teker teker Avram’ın parmaklarını büküyor. “Hayatın kendisi olan kötü haberlerden kaçmak, bir. Ofer demek olan kötü haberlerden kaçmak, iki. Ben demek olan kötü haberlerden kaçmak, üç.”

Avram çarpıttığı dudağını emiyor. “Palavra bunlar, Ora. Ayak üstü psikoloji de nereden çıktı şimdi?”

Oysa Ora gücünü yeni yeni bulduğunu hissediyor. “Unutma, bazen kötü haber aslında senin anlamadığın iyi bir haber olabilir. Kötü haber gibi görünen şey zamanla iyi habere dönüşebilir, unutma.” Avram’ın elini bırakarak gündöndü goncalarının üzerine koyuyor. “Hadi Avram, gidelim.”

Patikanın sağ tarafında yüksek bir anten, sevimsiz bir kalenin önünde upuzun zincirle bağlanmış tel örgüler var. Kasvetli beton yapıları, nöbetçi kuleleri ve daracık gözetleme pencereleriyle İngiliz mandasından kalma bir polis karakoluna benziyor. Ora küçük tabelayı okuyor, “Yuşa Kalesi. Buradan uzaklaşalım, kalelere tahammül edecek havada değilim.”

Avram tereddütlü. “Ama patika... Baksana patika buradan geçiyor.”

“Başka yol yok mu?”

Bir o yana, bir bu yana bakıyorlar, ama başka yol göremiyorlar. Yalnızca kırmızı işaretli yol var, oysa ırmaktaki yabancı eğer turuncu-mavi-beyaz işaretleri takip ederlerse Kudüs’e ulaşacaklarını söylemişti, eve. Bir an kafası karışan Ora kendini yokluyor: Evden uzaklaşmak istiyordun, değil mi? Madem öyle neden şimdi—

Avram'a dönüyor, parmağını göğsüne dayıyor ve kararını bildiriyor "Tamam, geçelim ama çabuk, durmadan, yürürken bana bir şeyler anlat."

"Ne?"

"Önemli değil, benimle konuş işte, anlat bir şeyler, çalıştığın lokantadan bahset mesela."

Böylece hızlı adımlarla yürürlerken Avram'ın bardan kovulduğundan beri iki yıldır Tel Aviv'in güneyinde bir Hint lokantasında çalıştığını öğreniyor Ora. Bulaşıkçı arıyorlarmış. Ama Avram bulaşık yıkayamazdı, düşünmeye çok vakit kalırdı çünkü. Ancak yerleri silmeye, genel temizliği yapmaya hazırdı. Yıllardır pislikle *böyle yapışık* olmuşlardı, bunu söylerken iki parmağını birbirine bastırıp gülümsüyor. Ora'nın dikkatini seyrek dikilmiş selvi ağacı korusundan çekmeye çalışıyor, tam yirmi sekiz taneler, her birinde tahtadan bir isim plakası var: 1948 yılında Nisan ve Mayıs arasında kaleyi Arap savaşçıların elinden almaya çalışırken burada öldürülen her adam için bir selvi ağacı dikilmiş.

"Elektrik süpürgesiyle temizlik de olur," diye devam ediyor Avram, "ufak tefek nakliye işleri de neden olmasın? Tuhaf işlerin adamıyım, öylesi iyi."

"İyi mi?" Yan gözle Avram'a bakıyor Ora. Uzun zamandır onun ağzından duymamıştı bu sözcüğü.

"Gençler. *Şanti*."

"Devam et, durma," diye mırıldanıyor Ora. Üstüne Moşe Tabenkin'den mısraların yazıldığı bir plakanın önünden kahr-amanca ilerlerlerken, bıyıklı bir rehber de bir grup turiste şiiri yüksek sesle okumakla meşgul. Hızlanırken, hepsi sağır galiba, diyor içinden öfkeyle, baksana çığlık çığlığa. Adamın sesi dağlara çarparak yankılanıyor:

Bizim oğlan – ormanda bir çamdı

Meyve veren bir incir ağacı

Bizim oğlan – kökleri dolaşmış bir çalı

Gelinciklerin en kırmızısıydı—

“Hadi, devam,” diye sızlanıyor. “Neden durdun?”

Avram hemen başlıyor anlatmaya: “Lokantanın tamamı kocaman bir oda, geniş bir salon gibi ama iç duvarları yok, sadece ana kolonlar. Bayağı köhne bir bina.” Sonra olabildiğince teferuatlı ve eksiksiz anlatılması gereken müthiş önemli bir beyanatta bulunurcasına çatık kaşlarla yeri tarif etmeye koyuluyor. Ora ince ayrıntılar vermesine minnettar, ne de olsa dikkatini dağıtıyor, mermer taşlardan uzaklaştırıyor. Taşa oyulmuş yirmi sekiz ismi hatırlıyor, bir de büyük bir mezar. Bir keresinde, on üç yaşındayken, okul gezisi vardı. Öğretmen ayağında şortla karşılığına geçmiş, gürleyen sesiyle elindeki sayfadan okumuştı: “Nebi Yuşa yol üstünde bir kaleden başka bir şey değildi ama artık geçmişin de geleceğin de sembolüdür!” Ora çaktırmadan mermerin üstünde mandalina soyarken öğretmen azarlamıştı onu: “Ölmüş askerlere saygı gösterelim!” Keşke bugün de o günkü kadar aptal ve bilgisiz olsa, mermerin üstünde durup mandalina yiyebilseydi. Haberlerden biraz uzak kalmak da iyi, demişti yabancı. Hele dünden sonra. İçinde kopan bir çığlık var, dışarı çıkmaya can atıyor. Avram ise görevini yerine getirmeyi sürdürerek onu Tel Aviv’in güneyindeki oto tamiri dükkânlarına, nakliye şirketlerine, masaj salonlarına götürüyor. Eğri büğrü, kirli merdivenleri tırmanıyor Ora. İkinci kattan başlıyor, basamaklarda halılar, duvarlarda resimler, ortalıkta tütsü kokusu. “Sonra içeri girersin,” deyince Ora’nın aklına geliyor: Dudu burada öldürülmüştü. Şarkıdaki Dudu: *Kurtuluş savaşında eline su döken yoktu / Son askerimiz yiğit er Dudu*. Ofer ile kafiye yapacak bir sözcük bulmak için kafa patlatıyor.

“İçeride,” diye devam eden Avram’ın sesi kendi ufacık Hindistan’ında çınlıyor sanki, “bütün salon halı döşeli, bir sürü sehpa var, kocaman minderlere oturursun. Adımını atar atmaz, tam karşıda üstünde büyük, isli tencerelerin durduğu gaz ocaklarını görürsün. Devasa tencereler.”

Kaleden çıktıklarında Ora derin bir oh çekiyor. Minnet dolu gözlerle Avram’a bakıyor ama o omuz silkiyor.

Kelimeler, diye geçiyor aklından hüznle, Avram yeniden kavuşuyor kelimelerine.

“Güleceksin ama orada en yaşlı benim,” diyor Avram.

“Hadi ya,” diye mırıldanıyor Ora, arkada kalan kaleye gizlice göz atarken. “Haydi gel, buradan karşıya geçelim.”

“İki gözüm önüme aksın,” diye kıkırdarken tek omzunu kaldırıyor, yıllar önce, Ora’nın hayatında olmadığı senelerde kendisine oynanan bir oyun için özür diler gibi bir tavır takınıyor. “Patron olsa olsa yirmi dokuz, aşçı galiba yirmi beş yaşında. Diğerleri de öyle. Tatlı çocuklar.”

Ora elinden bir şey alınmış gibi hissediyor nedense, doğru dürüst tanımadığı birkaç genç niye böyle heyecanlandırıyor Avram’ı?

“Hepsi Hindistan’da bitirmiş okulu. Aralarında oraya gitmeyen bir tek ben varım. Fakat sanki gitmiş gibi ıcığını cıcığını biliyorum. Ha, bu işyerinde kimse kovulmuyor. İşten atmak diye bir şey yok.”

Dolgun hintincirleriyle dolu çalıların arasından yürürlerken kubbe çatılı, duvarlarından ağaç dalları fışkıran büyükçe bir mezar taşının önünden geçiyorlar. Hula Vadisi’ne bakan mezar odalarının etrafına battaniyelerle hasırlar serilmiş, ayrıca ortalıkta birkaç boş tabak göze çarpıyor, bunlar Nebi Yuşa’ya, yani Yehoşua Ben Nun’a inananların getirdikleri adaklardan kalma.

“Orada çalışanların bazıları başka hiçbir yerde iş bulamamış kimseler.”

Onu seviyorlar, diye düşünüyor Ora. Oradaki halini gözünün önüne getirmeye çalışıyor. En yaşlıları demişti gerçekten şaşırarak, sanki bu mümkün değilmiş gibi. Hâlâ yirmi iki yaşındaydılar sanki, ondan sonra yaşanan her şey hataydı. O tatlı gençlerin arasında hayal ediyor Avram’ı, cüssesi ve hantallığıyla, koca kafası, seyrelmeye yüz tutmuş, iki yana düşen uzun saçlarıyla. Sürülmüş, itibarını yitirmiş, aynı zamanda da perişan, rezil olmuş bir

profesöre benziyor. Öte yandan hiç kimsenin işten atılmaması rahatlatıyor içini.

“Ayrıca yemeğin bitince kimse önüne hesabı getirmiyor.”

“Peki ne kadar ödeyeceğini nereden biliyorsun?”

“Kasaya gidip ne yediğini söylüyorsun.”

“Sözüne güveniyorlar demek?”

“Evet.”

“Ya yalan söylersem?”

“Demek ki başka seçeneğin yok.”

“Sen ciddi misin?” İçinde ufak bir ışık yanıyor. “Böyle bir yer var mı sahiden?”

“Söylüyorum ya işte.”

“Hadi beni de götür oraya, şimdi!”

Avram gülüyor. Ora kahkaha atıyor.

“Duvarlarda asılı büyük fotoğraflar Hindistan’da ya da Nepal’de çekilmiş. Sık sık değiştirirler. Yan tarafta, tuvaletin yanında duran üç çamaşır makinesi devamlı çalışır. Parasızlar, ihtiyacı olanlar için. İnsanlar yemek yerken, bazı kızlarla erkekler aralarında dolaşıp terapi önerirler, Reiki, akubasınc, şiatu ve refleksoloji. Yakında, tadilat bitince ben de tatlı işiyle ilgilenmeye başlayacağım.”

“Tatlı işiyle ilgilenmeye...” diye tekrarlıyor Ora.

Sahne ansızın hızlanıyor. Gözünün önünden koşturarak masaları temizleyen, çöpleri döken, elektrik süpürgesi tutan, mumları ve tütsüleri yakan Avram geçiyor. Hareketleri, sürati ve yumuşaklığı büyülüyor Ora’yı. Yeni tanıştığı kızlara kendini tanıtırken caka satıp yerlere eğilerek, “Avram ŞSK,” derdi eskiden: Şişko, süratli, kıvrak.

“Bir de canı isteyen esrar çekebiliyor orada. Sorun olmaz.”

“Sen de mi?” Ora sinirli bir kahkaha patlatıyor. Artık kale görünmüyor ama birden koştukları hissine kapılıyor, sanki yol onları Kudüs’e, eve doğru çekiyor, bir suikastçının soğukkanlı sabrıyla orada kendisini bekleyen tebligata doğru. Ürperiyor,

geri gideceğim ve caddeye ölüm ilanları asılmış olacak. Elektrik direklerine. Manavın bitişiğine. Uzaktan bileceğim onları.

“Hadi, anlatmaya devam et,” diye atılıyor telaşla. “Dinlemek istiyorum.”

“İşte, öyle sert şeyler yok, daha çok ot.” Alışkanlıkla elini göğsünde olmayan cep yerine götürüyor. “Bazen cigaralık, biraz E, asit, o da el altında varsa, ciddi şeyler değil.” Başını Ora’ya çeviriyor ve gülümseyerek soruyor, “Sen izci kurallarına bağlı mısın hâlâ?”

“Ben Machanot Olim’deydim, izci değildim,” diye düzeltiyor Ora kuru bir sesle. “Boş ver, öyle şeylerden korkarım ben.”

“Ora, yine koşuyorsun.”

“Ben mi? Koşan sensin.”

Avram kahkahalarla gülüyor. “Aniden kaptırıyorsun... Peşinden sanki biri geliyormuş gibi koşmaya başlıyorsun.”

Sıcak bastırdıkça sol taraflarındaki Hula Vadisi’ni duman alıyor. İkına sıkına yürümekten ve sıcaktan suratları al al, kan ter içindeler, sözcükler bile zor dökülüyor dudaklarından. Yol kenarında yaşlı bir zeytin ağacının dibinde kocaman, şıkır şıkır bir avize yatıyor. Avram kristalleri sayıyor, tam yirmi bir tane, ince cam borularla bağlanmış halde, bozulmadan duruyor hepsi. “Acaba kim attı bunu buraya?” diye soruyor hayretle. “Böyle bir şeyi kim atar? Ne yazık ki yanımıza alamayız.” Yere çömelip avizeyi inceliyor. “İyi mal.” Başını yana devirip gevrek gevrek gülerken Ora merakla kaşlarını kaldırıyor. “Şuna baksana. Sana neyi hatırlatıyor?” Bakıyor ama bir şey görmüyor Ora. “Balerine benzemiyor mu? Hakarete uğramış bir primadonna mesela?” Ora gülümsüyor. “Doğru.” Avram ayağa kalkıyor. “Hakaret fışkırıyor içinden, gördün mü? Buradan baksana, tütüsünün içinde debeeleniyor adeta, iki gözüm önüme aksın.” Ora kahkahadan kırılıyor. Unutulmuş bir keyif çağlıyor gözlerinin kenarında.

“Ya Ofer?” diye soruyor Avram daha sonra. “O bir şey kullanıyor mu?”

“Bilmem,” diyor Ora. “Bu yaşıta ne yaptıklarını bilmem mümkün mü? Adam’ı sorarsan, galiba. Arada sırada.”

Ya da çoğu zaman veya her zaman, diyor içinden. Kullanmaması mümkün mü? Takıldığı o seraseriler, daima kan çanağına dönmüş gözler, dinlediği o hırpani, hırpalayıcı müzik. Aman Tanrım, neler diyorum ben böyle? Yaşlılık ne zaman yapıştı benim üzerime?

“Beni kaçırdığında evden biraz ot alsaydın keşke. Ne iyi mal olduğunu görürdün.”

“Evde mi yetiştiriyorsun?” Ora ölçüyü kaçırmamaya, keyifsiz konuşmamaya çabalarken kendini evsiz bir adamla görüşen bir sosyal hizmet uzmanı gibi hissediyor.

“Kendim için, sen ne sandın? Çiçek saksısında yetiştiriyorum. Petunyaların arasında.”

“Şimdi arıyor musun?”

“Şöyle diyelim, özellikle ilk birkaç gün kendime gelmemi sağlardı.”

“Peki şimdi?”

“Şimdi iyiyim.” Sesinden kendinin de şaşırıldığı belli. “Bir şey istemiyorum.”

“Sahi mi?” Yüzü aydınlanıyor, sevinçten gözlükleri parıltıyor.

“Ama biraz olsaydı, olsaydı, hayır demezdim,”—işte Avram, hemencecik söndürüyor sevincini, neredeyse haddini bildiriyor, bir anda ancak bağımlılık karşıtı resimli çocuk kitaplarında görülebileceği gibi apışıp kalıyor Ora.

Büyürken ne kadar uzaklaşmışız birbirimizden, diye düşünüyor sessizce. Koca bir hayat bizi ayırıyor. Lokantadaki Avram tekrar canlanıyor hayalinde, sehparın arasında gezinip çöpleri temizlerken, müşterilerle şakalaşırken, neşeyle onların laklakalarına karşılık verirken. Dilerim onunla dalga geçmiyorlardır. Umarım o genç insanların gözünde zavallı biri değildir. Sonra kendini de aynı sahnede görmeye çalışıyor.

“İçeri girmeden ayakkabılarını çıkarıyorsun,” diye uyarıyor Avram ona yol gösterircesine.

Bir mindere oturur Ora. Rahat edemez. Çok gergin, ellerini nereye koyacağını bilemez. Sağa sola gülücükler dağıtır. Yapmacıklık her yanından akar adeta. Acaba Avram ile onun kaldığı dairede, boş verdiği hayatında birlikte yaşayabilir miydik? Düşüncelerini ifade ederken iç sesiyle akarsu yatağında karşılaştıkları adamın Mizrahilere özgü genizden konuşmasını benimsiyor her nasılsa. Yabancıнын giydiğı kırmızı ekoseli gömlek geliyor aklına. Sanki bu sabah onu birisi güzelce giydirmiş ve yürüyüşe yollamış gibi bir hali vardı. Göğsünde sallanan renkli gözlükler geliyor gözünün önüne. Belki de sandığı gibi züppe zevksizliğinin ya da küstahça bir tavrın ifadesi değillerdi, özel bir anlam taşıyorlardı belki? Bir kadına jest? Hafifçe iç çekiyor, acaba o sırada Avram bir şey sezmiş miydi?

Farkına bile varmadan bir sohbet tutturuyorlar. Aynı patikada yürüyen iki insanın sohbeti.

“Sina’da askeri üsteyken Ofer adında biri vardı,” diye hatırlıyor Avram. “Ofer Havkin. Özel biriydi. Tek başına çölde dolaşmaya çıkar, kuşlara keman çalar, mağaralarda uyurdu. Hiçbir şeyden korkusu yoktu. Özgürce yaşardı. Dolayısıyla bunca yıldır bu ismi seçerken İlan’ın aklında o Ofer vardı herhalde diye düşündüm.”

Dudaklarından dökülen sözcükler hoşuna gidiyor Ora’nın, “özgürce yaşam.” Sonra açıklıyor, “Hayır, onun ismini ben koydum, hani Ezgiler Ezgisi kitabında der ya: *Benim canımın içi karaca kadar çevik, yani Domeh dodi le’Ofer ayalim*. Kulağa geliş biçimini beğendim, o-fer, yumuşacık.”

Avram içinden tekrarlıyor Ora’nın ezgisindeki ismi, sonra usulca söylüyor, saygıyla, “Ben kimseye isim koyamazdım.”

“Kendi çocuğun söz konusu olduğunda koyardın.” Ağzından kaçıveriyor işte Ora’nın, ikisi de susuyor.

Patika geniş artık, yürümesi daha rahat. Şimdi rengârenk, diyor Ora içinden, oysa ilk başta siyah, beyaz ve griden başka renk görememiştim.

“Meraktan soruyorum, Ofer dışında başka isim düşünmediniz mi?”

“Kız isimleri de düşündük, çünkü cinsiyetini bilmiyorduk. Hamileliğimin yarısı boyunca kız doğuracağıma inanmıştım.”

Avram’ın gönlündeki kuş sürüsü havalanıyor, gürültüyle kanat çırpıyorlar. Bu olasılık onun aklına gelmemiştir: Ya kız olsaydı!

“Ne peki... Kız için hangi isimleri buldunuz?”

“Dafna, Ya’ara ya da Ruti.”

“Düşünsene...” Ora’ya dönüyor. Gözlerinin altındaki torbalar ışıldıyor adeta, artık bütün benliğiyle burada Avram, bakışlarında hayat var, eskisi gibi içindeki ateş derisinin altından görünüyor. Ofer koruma altında, Ora seziyor bunu, iki elin avuçlarının arasında güvende.

“Kız,” diyor Ora usulca. “Her şey daha basit olurdu o zaman, değil mi?”

Avram göğsünü şişirip derin bir nefes alıyor. “Kız” sözcüğü “kız çocuk” sözünden daha çok etkiliyor onu.

İkisi de düşüncelere dalmış, ayaklarının altında ezilen patika çıtırdarken yürüyorlar. Ora düşünüyor, patika bile birden ses vermeye başladı. Günlerdir nasıl oldu da duymadım? Nerelerdeydim?

“Bir daha denemek istemediniz mi?” diye soruyor Avram cesaretini toplayıp.

Ora kısaca İlan’ın istemediğini, bunca zor şartlar altında zaten gereğinden fazla çocuğumuz var dediğini anlatıyor.

Avram, bir de gereğinden fazla baba diye ekliyor içinden. “Ya sen? Sen istiyor muydun?”

Ora hafif bir feryat koparıyor. “Ben mi? Ciddi mi soruyorsun? Hayatım boyunca bir kızım olmayışının eksikliğini hisset-

tim ben.” Bir anlık duraksamadan sonra devam ediyor, “Çünkü kız doğsaydı bizi bir aile yapacağına inandım.”

“Fakat... Yani zaten öyle değil mi...”

“Evet, öyleydik, kesinlikle, ama yine de bunca yıl hep böyle düşündüm. Eğer kız çocuğum olsaydı, eğer Ofer ile Adam’ın bir kızkardeşi olsaydı onlar için anlamı büyük olurdu, değişirlerdi,” derken Ora elleriyle havada bir daire çiziyor, “ayrıca kız çocuğum olsaydı onlara karşı gücüm artardı, üçüne karşı, belki o zaman bana davranışları biraz yumuşardı.”

Avram söylediklerini işitiyor ama anlamlarını çözemiyor. Şimdi ne demek istiyor acaba?

“Yalnızım çünkü,” diye açıklıyor Ora. “Onları yumuşatmakta yetersiz kaldım, zamanla öyle katılaştılar ki, bilhassa bana karşı, hele son zamanlarda. Katı ve sert, üçü birden.” Hemen arkasından, “Ofer de,” diye eklerken zorlanıyor. “Bak, açıklaması haki-katen zor.”

“*Bana* açıklaması mı zor, yoksa genel olarak mı zor?”

“Genel olarak ama özellikle sana.”

“Sen dene hele.”

Sesindeki dargınlık iyi, yaşama belirtisi, ama açıklamak için henüz erken, daha değil. Yavaş yavaş gelecek oraya. Ofer’in bile ona sevecen davranmadığını Avram’a itiraf etmek acı verecek Ora’ya. Yanıt vermiyor, onun yerine, “Eğer kız çocuk doğursaydım, belki ben olmanın anlamını hatırlardım diye düşünürdüm hep. Her şey yaşanmadan önceki ben olmanın.”

Avram yüzüne bakıyor. “Nasıldın, ben hatırlıyorum.”

Ne zaman aklından bir kız çocuğu düşüncesi geçse, yüzünde güller açıyor Avram’ın. “Dinle,” diyor Ora’yı yoklayarak, “eğer kız olsaydı, yani—”

“Biliyorum.”

“Ne biliyorsun?”

“Biliyorum.”

“Hadi, söyle o zaman.”

“Eğer kız olsaydı, onu görmeye gelirdin, değil mi?”

“Bilmem.”

“Ama ben biliyorum.” Ora iç geçiriyor. “Hiç aklıma gelmedi mi sanıyorsun? Hamilelik boyunca kız olsun diye dua etmedim mi sanıyorsun? Bana kız bahşetsin diye Buhara mahallesinde bir kâhine gitmediğimi mi sanıyorsun—*geceleyin kadının yanına giden Saul** gibi?”

“Sahi mi?”

“Tabii sahi.”

“Ama zaten hamileydin! Kadının elinden ne—”

“Ne olmuş yani? Değiş tokuş her zaman mümkündür. Bu arada, İlan da kız istiyordu.”

“İlan da mı?”

“Evet, hiç kuşkum yok.”

“Sana bir şey söylemedi mi?”

“O hamilelik sırasında nasıl sessiz durduğumuza inanmazsın. Yalnızca Adam bir şey sorduğu zaman açardık ağzımızı. Karnımda ne taşıdığımı, bebek doğduktan sonra ne olacağını Adam aracılığıyla konuşurduk.”

Yutkunuyor Avram, onca zaman, ilerleyen hamileliğin dehşetiyle felç olmuşçasına nasıl yatakta yattığı geliyor gözünün önüne.

Ve düşük olsun diye yakardığı.

Bebegin doğduğu haberini alır almaz kendi hayatını nasıl helak edeceğini bütün ayrıntısıyla planladığı.

Geride kaç günlük ömrü kaldığını nasıl hesapladığı.

Çünkü esir kampındayken bile, hatta özellikle eve döndükten sonra, gençliğinde hayran olduğu, yaşam ve ölüm arasında bir fark bulunmadığını söyleyen Yunan düşünür Thales’e adamıştı kendini, sonuna kadar. Thales’e o zaman neden ölümü seçmediği sorulunca, tam da bu nedenle, demişti Thales, arada bir fark olmadığından.

* 1 Samuel 28:8. (ç.n.)

Ora kıkır kıkır gülüyor. “Biz ona Zoot derdik. Adam uydurmuştu bu ismi.”

“Kime Zoot derdiniz?”

“Ofer’e.”

“Anlamadım.”

“Henüz karnımdayken. Hamilelik adı gibi bir şey, bilirsin işte.”

“Hayır,” diyor Avram bozuk bir sesle, “Bilmem, hiçbir şey bilmem ben. Hiçbir şey.”

Ora elini koluna koyuyor. “Yapma.”

“Ne yapmayayım?” diye homurdanıyor Avram.

“Kendine gereğinden fazla acı çektirme.”

“Yine de Ofer güzel bir isim,” diyor az sonra.

“Tam İsrailli adı. İçinde ‘o’ ve ‘e’ olmasını sevdim. *Khoref* ve *boker* gibi, kış ve sabah.”

Ora’nın güzelim alnının şimdi ışıldığını görüyor Avram. *Oşer* gibi diye geçiyor aklından, mutluluk, ama yüksek sesle söylemiyor.

“Takma isimlere de uygun.”

“Bunu da mı düşünmüştün?”

“Hem İngilizce ‘offer’ sözcüğüne de benziyor, yumuşak ve açık, verici.”

Avram gülüyor, “İnanılmaz birisin.”

Yatakta ismin kulağa nasıl geleceğine, oğluna âşık olacak kadınların dudaklarından nasıl döküleceğine bile kafa yordüğünü söylememek için zor tutuyor Ora kendini. Hatta denemişti, soluk soluğa fısıldamıştı kendi kendine, *Ofer*, *Ofer*, arkasından kafayı yediğini düşünerek kıkırdamaya başlamıştı.

Avram mırıldanıyor, “Takma isimler, tabii ya. Hiç düşünmemiştim. Eşek şakaları var bir de. Küfürlerle kafiyeli olmasını istemez insan.”

“Mesela ‘Ora Gomora.’”

Avram kahkahalar eşliğinde karşılık veriyor, “Tok-er Ofer.”

Hâlâ gülüyor mu acaba bizim gibi, diye mırıldanıyor Ora, Kaybettiğimiz askerimiz yiğit er Dudu.

Siyah-beyaz ineklerin benek gibi görüldüğü yemyeşil, huzur veren otlak dik yamaca doğru keskin bir dönemeç misali uzanıyor. Yürüdükçe inleyip iç çekiyorlar, aşağı eğilip ağaç kütüklerine tutunuyorlar. Eğer kız çocuk doğursaydım, diye düşünüyor Ora, eğer kız evladım olsaydı, kendimde birkaç şeyi tamir edebilirdim. Bunu Avram'a açıklamaya çalışıyor ama o pek anlamıyor, anlamasını istediği gibi anlamıyor, eskiden *bir ipucu, bir bakışla* onu anladığı gibi anlamıyor artık. Oğlanların yardımıyla bir zamanlar kendinde değiştirmeyi umduğu şeyler vardı ama bu hiç olmadı. “Nasıl şeyler?” Avram soruyor. Açıklamakta zorlanıyor Ora, sonra Ofer'in sevgilisi Talia düşünüyor aklına. Evdeki bütün erkeklerin ona nasıl davrandığını, Ora'dan sakındıkları ne varsa seve seve ve kolayca ona verdiklerini düşünüyor. Ancak son zamanlarda, Adam ile Ofer büyüyünce değişme, tamir olma umutlarını onların yardımıyla gerçekleştiremeyeceğini anladığını anlatıyor. Artık kafasına dank ettiğini, geç de olsa onlar sayesinde hiçbir şeyi çözemeyeceğini apaçık görmüştü. “Belki erkek oldukları için, belki onlar oldukları için, bir fikrim yok.” Susuyor Ora, nefes nefese dağı tırmanıyor, ama iç sesi konuşuyor hâlâ, beni hiç umursamadılar, hiç cana yakın davranmadılar, istediğim gibi olmadı.

Kaybolan defteri bulmak için dağdan aşağı inerlerken, “Doğru dürüst yazmamıştım,” diyor şimdi. “Asıl meseleyi ortaya koyabildiğimi düşünmüyorum. Yazarken olmuyor, seninle konuşurken olmuyor. Onunla ilgili bütün ayrıntıları anlatmak istiyorum, hayatının tamamını, yaşamöyküsünü, fakat yapamam, biliyorum, imkânı yok, yine de onun için bunu yapmam gerekiyor.” Konuşması alçalıyor, adamın damarları belirgin uzun elleri, başparmakları gözünün önüne gelirken sesi giderek boğuluyor. Onlar bir doktorun elleri değildi, daha çok işçi eline benziyorlardı, o parmakların defterini açtığını, okuduğunu, içerdiği hikâyeyi anlamaya çalışırken sayfaları çevirdiğini hayal ediyor. Yüreği ağzına

geliyor Ora'nın. Belki de şu anda adam kucağında onun defteriyle bir kayaya, hatta önceki gece kendisinin oturduğu etraftaki tek rahat kayaya çökmüş, bu sayfaları yazan kişinin akarsu yatağında karşısına çıkan, kabarık saçlı, hafiften çarpık dudaklı kadından başkası olamayacağını düşünüyor.

“İlk başlarda zordu,” diye devam ediyor epey önce dağı çıkar-larken yarım kalan konuşmasına, “vejetaryenliğini kabul etmek, ayrıca İlan'ın ona azıcık et, hiç olmazsa balık yedirmek için di-renmesi, sofradaki kavgalar, bağırış çağırış, sonra Ofer'in etobur olmaya son verme kararını İlan'ın kendi şahsına bir hakaret ola-rak algılaması.”

“Neden öyle? Neden kendi şahsına?”

“Bilmiyorum, o böyle düşündü, İlan yani.”

“Kendine karşı bir tavır gibi mi yani?”

“Öyle gibi, anla işte, erkekliğine karşı. Güya etten tiksинmek kadınsı bir tavır. Bunu da mı anlayamazsın?”

Ora'nın bu çıkışına şaşırان Avram, “Anlarım,” diyor, “ama bunu kişisel bir mesele haline getirmezdım. Bilmem, belki de ge-tirirdim. Nereden bileyim, Ora?” Rازی gelircesine ellerini abartılı bir şekilde iki yana açıyor, eski Avram'ın görüntülerinden şımşek gibi gelip geçen bir kare beliriyor aniden. “Ailelerle ilgili hiçbir şeyi kafam almıyor.”

“Hadi canım, senin mi?”

“Ne demek istiyorsun?”

“İşte, öyle diyorum!” Ora gözlerini kırpıştırıyor, burnunun ucu kızarıyor. “Sen dünyaya gelmedin mi? Annen baban olmadı mı? Baban?”

Avram sesini çıkarmıyor.

“Bir dakika otursak ya, bütün kaslarım gerildi.” Ora kalça-larını ovuyor. “Baksana, nasıl titriyorlar. Bayır aşağı inmek çık-maktan daha zor sahiden!

“İnekleri öldürdüğümüzü anladığında yüzünün aldığı ifade-yi, doğduğundan beri ona et yedirdiğim için bana nasıl baktığını asla unutmayacağım. Dört yıl boyunca. Ayrıca benim de et yeme-

me hayret edişini. İlan için mümkündü, galiba öyle düşünmüştü. O gün Ofer'in aklından geçenleri anlamaya çalışıyorum, İlan'ın bunu yapabileceğine inanabilirdin, ama ya ben? Yemek için cina-yet işleyebildiğimi düşünmek. Bilmiyorum, belli koşullar altında onu da yiyebileceğim aklına gelmiş olabilir.”

Avram başparmağını öbür parmaklarının uçlarında gezdirip duruyor. Dudakları sessizce kımıldıyor.

“Belki hakkımızda düşündüğü ne varsa hepsinin yanlış oldu-ğu hissine kapılmıştı, ona komplo kuruyorduk belki.”

“Onu kurtlaştırmak için,” diye söyleniyor Avram.

Ora gergin, yalvaran gözlerle bakıyor. “Anlat bana, dört ya-şında bir çocuğun etobur olduğunu anladığında nasıl hissedebi-leceğini neden düşünemedim?”

Yüreğinin yaralı olduğunu görebiliyor Avram ama nasıl tes-kin edeceğini bilemiyor.

“Biraz daha kafa yormam gerekiyor,” diyor Ora alçak sesle. “Burada durmamam gerek. Hep buna takılırim, çünkü bunda bir şey var, bu vejetaryenlik meselesinde. Bu kadar takılmam boşuna değil... Bak, mesela, o günden sonra bunalıma girmesi, hem de haftalarca, tamamen çökmüştü. Dört yaşında bir çocuğun yuvaya gitmemek için sabahları yataktan çıkmak istememesi, çünkü ‘etli eller’i ile başka çocukların ona dokunmasını istememesi ya da çocuklardan, öğretmenden korkması, herkesten uzak durması, herkesten kuşkullanması, anlıyor musun?”

Avram homurdanıyor, “Anlamak mı?”

“Elbette anlıyorsun. Aslında sen onu çok iyi anlayabilirdin.”

“Sahi mi?”

“Genelde çocuklarla aran iyidir zaten. Onların içini okursun.”

“Ben? Ben ne—”

“Senden daha iyi kim anlayabilir Avram?”

Avram kıs kıs gülerken kızarıyor. Aniden suratı aydınlanıyor. Sanki ruhunun bütün delikleri açılmış gibi geliyor Ora’ya.

“Nihayet yuvaya gitmeye razı geldiğinde okuldaki bütün çocukları et yemeye direnmeleri için kışkırtmaya başladı. Her

beslenme saatinde intifada çıkardı, herkesin sandviçlerini açıp kontrol ediyordu, anneleri bana şikâyeteye geliyorlardı. Müzik der- si veren kızın da vejetaryen olduğunu öğrendiği zaman ona sırıl- sıklam âşık oldu. Görmeliydin, sanki insanlar arasında yaşayan bir uzaylıydı da ansızın kendine dişi bir uzaylı bulmuştu. Kıza resimler yapıyor, hediyeler veriyordu, sabahtan akşama kadar Nina, diyor, başka bir şey demiyordu. Nina, Nina. Bazen dili sür- çer, bana bile Nina derdi. Bilmem, belki de mahsus yapıyordu.”

Ayağa kalkıp salınıyorlar. Avram’ın aklından Sina’da görev yaparken rehin alındığı güne kadar yazdığı bir hikâye geçiyor. Arka plandaki konusunun ne kadar etkili olduğunu ancak esir kampında keşfetmişti, tekrar tekrar üstünden geçer, biraz olsun hayata tutunurdu o öyküyle. Bir hurdalıkta terk edilmiş bir be- bek bulan yedi yaşında iki öksüzü anlatıyordu. O dönemde ço- cuklarını, bebeklerini başlarından savanların sayısı çoktu. Biri kız, biri erkek olan o iki çocuk, bebeği karnı aç ağlarken bulmuş- lardı, onun Tanrı’nın bebeği, ihtiyar Tanrı’nın geç vakit doğmuş çocuğu olduğuna karar verdiler, belli ki çocuğundan kurtulmak istemiş ve bebeği dünyaya atmıştı. İki çocuk bebekleri büyüte- ceklerine, onu zalim, taşyürekli babasından tamamen farklı biri olarak yetiştireceklerine ant içtiler; bu da Avram’ın rehin alınma- dan uzun zaman önce kısaca *kör talih* dediği durumu kökünden değiştirecekti. Böylece işkenceler ve soruşturmalar arasında ne zaman kendinde bir damla olsun derman bulsa o iki çocukla be- beğin hayatlarına dalmıştı Avram. Bazen, daha çok geceleri, bir- kaç dakika boyunca küçük bebekle enikonu birleşir, ondan farkı kalmazdı. Yaralı, işkence görmüş bedeni masum, tastamam var- lığa karışırdı. Bir zamanlar kendinin de bebek, sonra küçük bir çocuk olduğunu; derken bir akşam babası sofradan kalkıp ocağın üstündeki çorba tenceresini devirip boca ederek önce annesini sonra Avram’ı öfkeyle pataklayana, ikisini de neredeyse param- parça edene, ardından kapıdan çıkıp hiç var olmamış gibi kayıp- lara karışana dek dünyanın tam bir daire olduğunu hatırlar ya da hayal ederdi.

Avram usulca koluna dokunuyor. “Hadi Ora. Yola koyulalım ki önce biz bulalım—”

“Neyi bulalım?”

“Defteri?”

“Neden önce?”

“Bilmem, başkaları oraya gitmeden önce, kimsenin eline—”

Ora dermansız, dili damağı kavrulmuş halde peşine takılıyor. O dönemin ağırlığı üstüne çökmüş sanki. Kâbusu aratmayan sabahlar, didik didik zararlı maddelerden arındırılan, sansürlenmiş sandviçler, tabii bir de onu silahlı bir kovboy gibi özenle giydirmesi vardı. Bir yanı vejetaryen, diğer yanı katildi demek, şimdi hayretle fark ediyor bu gerçeği. Şüpheyi nasıl defalarca açıp bakardı sandviçe, ufacık yüzüne gümrük memuru misali sevimsiz bir ifade yayılır, etoburlar yuvasından onu kaçta gelip alacağına dair sıkı pazarlık eder, yolda giderlerken içeriden neşeyi bağrışan çocuk seslerinin duyulduğu yuvaya yaklaştıkça umutsuzca sırtına yapıştırdı—Ora bisikletle götürürdü onu. Bir de çılgın sanrıları vardı elbet, o zamanlar öyle olduklarını düşünürdü Ora, çocukların ona mahsus dokunduklarına, üstüne başına sosis artıkları tükürdüklerine inanırdı.

Onu oraya bıraktığı her gün, tel örgüye dayadığı yanaklarını tellerin baklava deseni izleri kaplar, hıçkırıklara boğulurken yüzü gözü salya sümük sırlıklam olurdu. Sırt çevirir, sıvışır, saatlerce sürecektir feryat figan ağlamasını duyardı, Ora yuvadan uzaklaştıkça sesi daha da yüksek çıkardı. Madem dört yaşındayken oğluna nasıl yardım edeceğini bilememiş, içini sardığını hissettiği öfke karşısında aciz kalmıştı, şimdi bu saçma sapan, zavallı yolculukla ona nasıl yardımcı dokunabilirdi? Avram ile gevezelik etmesinin, kaderle anlamsızca pazarlık etmesinin ne yararı olacaktı? Yürümeye devam ediyor Ora, külçe gibi ağırlaşan ayakları ona zar zor itaat ediyor. Haberlerden uzaklaşmak iyi oluyor, demişti yabancı, hele dünden sonra. Dün ne olmuştu acaba. Kaç kişi. Kim. Ailelere tebligatta bulundular mı? Eve koş, koş hadi, yoldalar, geliyorlar.

Bakmadan yürüyor. Sonsuz bir boşluğun derinlerine düşüyor. İnsan kırıntısından başka bir şey değil Ora. Ofer de bir insan kırıntısı. Oğlunun düşüşünü bir saniye olsun yavaşlatmasına imkân yok. Her ne kadar onu kendi doğurmuş da olsa, onun anesi de olsa, kendi bedeninden çıkmış da olsa, şimdi ikisi de sonsuz, uçsuz bucaksız boşlukta süzülen, yuvarlanıp düşen iki noktadan başka bir şey değiller. Ora'nın içine doğuyor, bütün bunlar her şeyin bir tesadüf olduğu anlamına geliyor işte.

Adımlarını atarken zikzak yürümesine neden olan bir şey var, önce ayaklarında hafif bir ritim bozukluğu, sonra kalçasıyla kasığının birleştiği yere bıçak gibi bir sancı saplanıyor.

“Beklesene, koşma.”

Avram'ın yüzünü yalayıp serinleten rüzgâr eşliğinde bayır aşağı çabucak inmekten hoşlandığı belli, fakat Ora bir çam ağacına yaslanıp duruyor, ağacın gövdesine tutunuyor.

“Neyin var Ora'leh?”

Ora'leh, demişti ona. Ağzından çıkıvermişti. Hemen birbirlerine bakıyorlar.

“Bilmem, belki yavaşlamam gerekiyordur.”

Küçük, dikkatli adımlarla ilerlerken elinden geldiği kadar zedelenmiş kalça kasına kafayı takmamaya çalışıyor. Avram yanı başında yürürken, *Ora'leh* de aralarında şen şakrak bir oğlak misali zıp zıp zıplıyor.

“Bazen kılık değiştirmiş olarak geldiğinin veya ben oğlanı götürdüğüm çocuk bahçesindeyken bir taksinin içinde oturmuş bizi seyrettiğinin hayalini kurardım. Hiç böyle bir şeye kalkıştın mı?”

“Hayır.”

“Bir kere bile mi?”

“Hayır.”

“Neye benzediğini, nasıl biri olduğunu merak etmedin yani?”

“Hayır.

“Hayatından öylece çıkarıp attın.”

“Kes, Ora. Bu konuda diyeceklerimizi dedik ve bitti.”

Her nasılsa ona İlan'dan geçmiş, “diyeceklerimizi dedik ve bitti” diyen bu huysuz tavrı yutuyor Ora. “Bazen ensemde hissedirdim, gıdıklanmayla batma arasında bir sızı,” diyor, “ama arkama dönmezdim, arkama dönmek için kendimi zor tutardım. Akli başından gitmiş birinin soğukkanlılığıyla orada, etrafımda olduğunu, bize baktığını, bizi seyrettiğini söylerdim kendi kendime. Hadi gel bir dakika mola verelim.”

“Yine mi?”

“Bilmem. Baksana, doğru değil bu. Aşağı inmek, geri dönmek. Bana iyi gelmiyor.”

“Bayır aşağı inmek sana zor mu geliyor?”

“Bana zor gelen *geri dönmek*, ayak izlerimizi sürmek. Vücudum. Her tarafım yamuldu, bilmiyorum.”

Avram kollarını iki yana sarkıtıp Ora'dan gelecek talimatları beklemeye koyuluyor. Böyle anlarda kendi isteklerini askıya alıyor. Göz açıp kapayıncaya kadar kendi bedeninden uzaklaşıp üzerini bir zırhla kaplıyor: *Hayatla ilişkisi kesiliyor*.

“Dinle, bence ben geri gidemem.”

“Anlamıyorum.”

“Ben de.”

“Peki ya defter—”

“Avram, geri gitmek bana iyi gelmiyor.”

Bunu der demez haberin baskısını olanca şiddeti ve netliğiyle hissediyor Ora. Yönünü değiştirip dağı tırmanmaya koyuluyor, doğru olan bu, kuşkusu yok bundan. Avram bir an durup iç çekiyor, sonra mihlandığı yerden kımıldayıp kendi kendine homurdanarak Ora'nın peşine düşüyor. “Ne fark eder?”

Yürüyor Ora, birdenbire ne bayır umurunda oluyor ne de muhtemelen şimdi vadinin dibinde onun oturduğu kayanın üstüne kurulmuş defterini okumakla meşgul yabancı. Gözleriyle kendisine yardım etmek için adeta yalvaran, dudakları olgun, yarılmış bir erik misali ayrık, şimdi içi hafiften sızlayarak vedalaştığı yabancıyı bir daha hiç görmeyecek nasıl olsa. Teklif ettiği o bir

fincan kahve şimdi nasıl da işine yarardı ama şu anda evi batıyor ona, geri gidemez.

“Daha Ofer doğmadan önce, savaştan bu yana, sen geri geldikten beri sürekli beni gözlediğin hissiyle yaşıyorum.”

İşte. Yıllardır hem içini kemiren hem de hayatını neşelendiren sırrı döktü sonunda.

“Gözlemek derken?”

“Düşüncelerinle, gözlerinle, ne bileyim? Gözlemek işte.”

Bazı günler, tabii şimdi bunları söylemeyecek ona, henüz değil, her an her dakika, sabahları gözünü açar açmaz, her hareketinde, attığı her kahkahada, yürüdüğünde, İlan’la yatağa girdiğinde; onun yazdığı bir oyunda, çılgın bir skeçte rolünü oynuyor gibiydi. Üstelik kendinden çok Avram için oynuyordu sanki.

“Burada anlaşılmayacak ne var?” Gerisini getirmiyor Ora, birden dönüp istemeden ona yükleniyor: “İlan ve ben hep hissederdik bunu, bunca yıldır, senin sahnende oynuyor gibiydik.”

“Ben sizden benim oyunumda oynamanızı hiç istemedim,” diye homurdanıyor Avram öfkeyle.

“Başka ne hissedebilirdik?”

İkisi de kendi içlerine çekilip bir an düşünceye dalıyorlar, iki oğlan ve bir kız, henüz çocuklar: Bir şapka al, içine iki kâğıt parçası koy ama tıpatıp aynı olsunlar. Peki ne için kura çekeceğim? Onu ancak sonra anlarsın.

“Yanlış anlama. Hayatımız gerçek ve dolu doluydu, çocuklar ve işimiz, yürüyüşler, ev dışında geçen geceler, yurtdışı gezileri ve arkadaşlar,” diye anlatırken, hayatın doluluğu diye düşünüyor yine İlan’ın sesiyle, “ama uzun zaman boyunca, yıllarca senin o bakışların hep ensemizdeydi, şiddetle hissettik. Bilmem, belki yıllarca değildir. Haftalarca. Tamam, belki arada sırada. Yurtdışına gittiğimizde mesela, tatildayken, senden kurtulmak daha kolaydı. Hoş, bu da doğru sayılmaz, çünkü en güzel yerlerde, en huzurlu noktalarda, sırtıma yumruk yemiş gibi olurdum, yok, mideme, tam buraya, İlan da aynısını hissedirdi, aynı anda, da-ima. Neyse, hissedilmeyecek gibi değildi, çünkü senin laflarına

benzeyen bir şey söylediğimiz anda veya senin esprilerinden birini yaptığımızda ya da senin ağzından duymaya can attığımız bir cümle kurduğumuzda, elimizde olmazdı, anlıyor musun? Bazen Ofer gömleğinin yakasını aynen senin gibi katlar veya makarnanın sosunu ve daha nice şeyi senin bana öğrettiğin gibi yapardı. O anda göz göze gelir, acaba nerelerdesin, nasılsın diye merak ederdik.”

“Ora, koşmasana,” diye pofurduyor Avram arkasından ama o duymuyor.

Bu da hayatın bir parçasıydı işte, diye geçiriyor Ora içinden, şaşkın şaşkın. Hayatlarımızın doluluğunun bir kısmı: Senin boşluğunu dolduran buydu.

Bir anda bütün dünyası bazen Ofer’e attığı bakış oluveriyor, sanki tek yönlü aynaymış gibi onun içine baktığı, Ofer’in kendi bilmese de onun içinde gördüğü yere baktığı anlara dönüyor Ora.

Belki de bu yüzden onunla göz göze gelmeyi bırakmıştı Ofer artık, kimbilir? Belki seninle Celile’ye gelmemesinin nedeni de buydu?

İçinde birikenleri daha fazla tutamayacak. Bardak taşmak üzere, içinde bir şeyler ufanıyor, eriyor, kasılıyor, kendinin de şaşırdığı bir sıcaklıkla gevşiyor. Uzun boylu, güçlü kuvvetli bir Amazon kadını gibi kayanın üstüne çıkıp elleri kalçasında Avram’a bakıyor tepeden, delici bakışlarla onu süzüyor. Sonra kahkahayı patlatıyor: “Sence bu çılgınlık, değil mi? Delilik değil mi?”

“Ne?” diye soruyor Avram soluk soluğa? “Bütün bunlar ne demek şimdi?”

“Önce dünyanın bittiği yere kaçtım, şimdi de evden yarım adım bile olsa, daha fazla uzak kalamayacağım mı demek acaba?”

“Öyle demek? Eve mi koşuyorsun?”

“Daha önce, iyice uzaklaşmaya başlayınca her yanımda ağrıyordu.”

“Ya.” Avram kalçasını ovuşturuyor, birkaç dakikadır yaptığı koşudan canı yanmış.

“Aklından geçiyordur. Bu deli kadın beni kaçırdı diyorsundur.”

Avram ablak, terli yüzüyle bakıyor, gülümsüyor. “Fidye olarak ne teklif etsem acaba diye kafa patlatıyorum hâlâ.”

“Kolay.” Ora elleri dizinde, gömleğinin yakasından görünen dolgun memeleriyle ona yaslanıyor. “Fidye Ofer.”

Yola revan oluyorlar. Sözcüklerin tınısı Ora’nın hoşuna gidiyor: Revan olmak, iki arkadaşın yola revan olması, gidiyoruz, revan oluyoruz. Patika zahmetsiz ilerliyor, onlar da yürüyüşe başladıklarından beri ilk defa başlarını iyice eğmeden, gözlerini pürdikkat yola ve ayakkabılarının burunlarına dikmeden yürüyorlar. İleride geniş çakıllı bir yola dönüşen patikayla birlikte bir bayır aşağı bir bayır yukarı gidiyorlar, derken bir güvenlik çitini tırmanıp sık çalılıklara doğru uzanan işaretleri gözden kaybediyorlar. Uzun devedikenleri dört bir yana uzanıyor, onlar da acemi gezginlere özgü sezgilerine güvenmeye, devedikenleri arasında cesaretle ve soğukkanlılıkla birkaç yüz metre daha yürümeye karar veriyorlar. Hangi yöne gidecekleri hakkında hiçbir ipucu olmadan, hiç tutunmadan, tıpkı bir bebeğin ilk adımları gibi, diye düşünüyor Ora, sonra Ofer için duyduğu endişe şahlanıyor yine, o anda ona yardımını dokunmadığını, oğlunu sarmaladığı bağların gevşediğini hissediyor. Patikanın nerede olduğuna dair hiçbir gösterge yok, adımları ağırlaşıyor, sık sık durup etrafa bakarken başka gözler de onları seyrediyor: Bir kertenkele kuşkulu bakışlarını üzerlerine doğrultuyor, bir başkası ağzında bir çekirge hızla ileri fırlıyor, kırlangıçkuyruk rezene sapına uçuk sarı bir yumurta bırakmadan önce bir an duralıyor. Bütün bu canlılar genel ritmin bozulduğunu, birisinin yolunu kaybettiğini sezmiş gibiler. Fakat birazdan bir kayanın üstünde parıldayan turuncu-mavi-beyaz işareti fark ederek küçük zaferlerinin sevinciyle birbirlerine gösteriyorlar. Avram koşup kendi eril alanını belirlercesine tabanlarını kayaya sürtüyor, ikisi de nasıl kaygılandıklarını itiraf ediyorlar, birbirlerinin sıkıntısını artırmamak için bunu saklayabilmeleriyle övü-

nüyorlar. İşaretler yine sıklaşıyor, sanki patika üstünde yürüyene geçtikleri sınavın ödülünü veriyor.

“Aklıma bir şey geldi,” diyor Ora. “Ofer doğduğunda, onu hastaneden eve getirdiğimiz zaman beşiğinin başında durmuş bakıyordum. Uyuyordu, minicikti, ama kafası kocamandı, dünyaya gelmek için gösterdiği çabanın etkisiyle kılcal damarların belirginleştiği yüzü buruşmuş, kızarıktı, yumruğunu sıkıp yanına kaldırmıştı. Küçük bir boksöre benziyordu, ufacık ve öfkeli, sanki dünyaya sürüklendiği için hınç doluydu. Fakat daha çok yalnız görünüyordu. Bir gezegenden düşmüştü de tek bildiği kendini savunması gerektiği gibi sanki.

“Sonra İlan gelip yanımda durdu, kolunu omzuma atarak benimle birlikte ona baktı, Adam’ı ilk eve getirdiğimiz günden çok farklıydı her şey.”

Avram üçünü birden seyrediyor, sonra çabucak başını çeviriyor, Adam’ın odasının kapısına İlan’ın çaktığı tabelada yazanları okuyor: *“Otel yönetimi 18 yaşına gelen konukların otelden ayrılmalarını bekler!”*

“İlan, ordudayken onu kimseyi tanımadığı yeni bir askeri üsse gönderdiklerini, gitmek istemediğini, gider gitmez kendine herkesinkinden uzakta bir yatak bulduğunu, oraya uykusunda farkına varmadan uyum sağlamak için ilk birkaç saati uyuklayarak geçirdiğini anlatmıştı.”

Avram dalgın dalgın gülümsüyor. “Doğru. Bir keresinde Tassa’daki askeri üste günün yarısını onu aramakla geçirdiler. Yolda firar ettiğini düşünmüşlerdi.”

Beşiğin yanı başında dirseğini İlan’a dayayıp yumruklarını sıkmış uyuyan Ofer’i nasıl seyrettiğini ve kesin bir dille söylediklerini hatırlıyor Ora. “İşte al sana sevgilim, İsrail Savunma Kuvvetleri’ne bir asker daha doğurdum.” İlan gereken cevabı vermekte gecikmemiş, Ofer büyüyene kadar barış olacağını dile getirmişti bir solukta.

Peki hangimiz haklı çıktık?

Yan yana yürüyorlar, ikisi de kendi içine kapanmış ama birbirlerine kenetlenmiş. Ora konuştuğça Avram'ın kılcal damarları genişliyor. Onlar Ofer'in beşiğinin başında dururken ben neredeydim? O sırada ben ne yapıyordum? Bazen, yeni bir ilaç deneyinde tanımadık ağırlarla uyanır, yattığı yerde soğuk terler dökerken yüzünü ateş basar, içindeki pis kanın akıp daha önce varlığını hiç hissetmediği iç organlarından birine doğru ilerlemesine kulak verirdi. Şimdi de aynı hisler kaplıyor içini, ancak şimdi bambaşka bir korku var, hem saklı hem ürkütücü, anlaşılan kılcal damarlar ortaya çıkarken yepyeni bir harita çiziyorlar.

Ora sırt çantasının birden hafıflediğini hissediyor, sanki birisi usulca arkadan yaklaşıp ona destek vermiş gibi. Şarkı söylemek geliyor içinden, neşeyle bağırmak, tarlalarda dans etmek istiyor. Ona anlattığı şeyler! Birbirlerine söyledikleri sözler!

“Ora, koşuyorsun.”

Ne kadar hızlı yürüdüğünü mü söylemek istiyor acaba?

Şen şakrak bir kahkaha patlatıyor. “Ofer büyüyünce ne yapmak ister biliyor musun?”

Avram'ın yüzünde bir soru işareti beliriyor, nefesini tutuyor, Ora'nın pervasızca geleceğe doğru atılmasına hayret ediyor.

“O uyurken—” İki büklüm oluyor Ora, attığı kahkahalar konuşmasını engelliyor, “uyurken üstünde deneyler yapılacak biri olmak ister.”

Bak, yine gülümsüyorsun, diye düşünüyor Avram'a bakarken. Dikkat et, üstüne yapışmasın. Aklıma gelmişken, gülücüklerine bayılıyorum, tutma kendini. Evdeki üç akıl kumkumasında pek görmediğim bir şey bu. Çünkü üçü de ancak eşek şakası yapmayı bilirler. Ama gülme konusunda iyi sayılmazlar, hele benim şakalarım. Aralarında berbat bir takım ruhu var, benim esprilerime gülmeyi reddeden bir ruh. İlan sormuştu bir keresinde, “Ağzını açar açmaz gülme krizine girersen, başkalarının yaptığı şakalara gülmesini nasıl beklersin?”

Anlatmak istiyor ona: Biliyor musun, Ofer'in tıpkı seninkine benzeyen bir gülüşü var. Yalıçapkınının sesini geri sarmış gibi.

Duralıyor. Senin kahkahan. Eski kahkahan. Soracaktı az kalsın, hâlâ öyle gülüyor musun, gözlerinden yaşlar gelene kadar? Kendini sırt üstü atıp kollarını ve bacaklarını çekerek debelenene kadar? Hiç güler misin sahi? Sana kahkaha attırabilen bir şey var mı?

Hani şu sözünü ettiği kız, genç olan. O güldürüyor muydu acaba Avram'ı?

Ufak bir göl çıkıyor karşılarına, biraz tereddüdün ardından suya dalıyorlar, Ora birbirine dolanmış çapraşık, çelişkili dilekler ve korkular eşliğinde iç çamaşırlarıyla, Avram ise üzerindeki giysilerle ama birkaç dakika sonra yalnızca pantolonuyla. İşte gövdesi meydanda, bembeyaz parıltılarla, yara berelerle. Ora'nın aklında kaldığından daha tombul ama hayal ettiğinden daha sağlam, çıplak kalınca şaşırtacak kadar güçlü kuvvetli bir görünüşü var. Tabii Avram her zamanki gibi Ora'nın gözünün önünden geçen "tombul" sözcüğünü görmeyi tercih ediyor; özür dilercesine, katmerli etlerini çimdikleyerek incelemesi için Ora'ya gösteriyor, tek tasam bu dercesine omuz silkiyor. Ancak Ora çıplak bedenini her görüşte Avram'ın nasıl fısıldadığını hatırlıyor, "Oh Tanrım, Ora'leh, nasıl pasparlak." Yalnızca şiirlerde görülen bu sözcüğü Ada'dan başkasından duymamıştı Ora. Veya koca kafasını Ora'ya doğru sallayarak at gibi kişner, aslan gibi kükrer ya da *Under Milk Wood* oyunundaki Kaptan Cat gibi böğürürdü: "*Kalçaların-da batsın gemim de oraya gömüleyim!**"

Sıg suya kafasını batırıyor Ora, yanında bocalayan Avram'ın kurbağamsı vücudunu görüyor hayal meyal ve eski acılar su yüzüne çıkıyor: O kalın, buruşuk, bakımsız vücudun yandığı ve alevlenen bir ipe dönüştüğü anların anısı; yüzünü avuçlarının arasına alırdı, gözlerinin içine bakması, mümkün olduğu kadar açık tutması için zorlardı Avram'ı. Fal taşı gibi açık gözlerini incelerken, uzak köşesindeki uçsuz bucaksız bakışını görürdü;

* Dylan Thomas, *Under Milk Wood*. (ç. n.)

bütün benliğiyle minnetle, memnuniyetle kabul ettiği, enikonu, koşulsuz sevdiği bir yer olduğunu bilirdi.

Merkezde Ora vardı, ilgi merkezinde, bu da Avram'ın ona verdiği yeni bir şeydi. Ora'ydı sevişmelerinin yaşandığı yer, ne Avram'dı, ne de Ora-Avram. Erkeğinkinden çok kızinkiydi onların ihtirasının kesişme noktası, daima Ora'nın alacağı zevki kendinkinden üstün tutardı Avram. Buna hayret ederdi Ora, bazen de içerlerdi, “Şimdi de ben *sana* yapayım,” diye ısrar ederdi, “Senin de zevk almanı istiyorum.” Gülerdi Avram, “Ama sen zevk aldığın zaman ben de büyük haz alıyorum, hissedemiyor musun? Göremiyor musun?” Hissederdi Ora, görürdü de, ama gerçekten anlayamazdı. “Bu diğerkâmlık da neyin nesi?” derdi öfkeyle. “Ne diğerkâmlığı?” diye sorardı Avram pişkin pişkin sırtarak, “Bu tamamen bencillik.” Anlaşılmaz bir şakaya güler gibi gülümserdi Ora, sonra bir kez daha Avram'ın okşayışlarına, yalamalarına cevap verir; onunla ilgili karmakarışık, çarpık bir şeyler, eğer Avram'ı gerçekten tanımak istiyorsa üstünde çok çalışması gereken bir şeyler anladığını düşünürdü. Ancak öpücükler tatlıydı, diliyle dağları sarsardı, her defasında pes ederdi Ora, ama doğru an hiçbir zaman gelmedi ve sonunda o şey bir türlü dile gelmedi.

Ora biliyordu, eğer tersi olsaydı diye düşünürken Avram'ın suları sıçratarak gölden çıktığı geliyor kulağına—yazık, onunla biraz oynamak istemişti oysa (ancak onun ilgisini çekmemişti anlaşılan), şimdi de sudan çırılçıplak çıkıp karşısında durmak zorundaydı—eğer tersi olsaydı Avram pes etmezdi, verdiği her cevabı sorgular, merak eder, hatırlar, değer verir ve defalarca ölçüp biçerdi. Koşarak sudan çıkıyor ve tek ayak üstünde sekerken şimdi iyice buruşmuş, üşüyen memelerini örtüyor, havlu hangi cehennemde, neden önceden çıkarıp hazır etmedi ki?

Avram ona doğru bir havlu fırlatıyor bakmadan, dişleri takırdayan Ora'nın dudaklarından bir teşekkür sözü dökülüyor. Arkasını dönüp kurulanıyor Ora, on dokuz yaşındayken Avram'ın ona söyledikleri geliyor aklına, harika olduklarını söylemişti, tam avcuna göreydiler. Her ne kadar İbranicede eril bir sözcük de olsa,

memelerinden dişil olarak bahsetmekte ısrar ederdi. “Başka türlü olabilir miydi?” demişti kafa tutarak, Ora da onun görüşünü seve seve benimsemişti. Nasıl da hayranlıkla bakardı, asla doymazdı onlara. “Senin *pasparlak* yavrular,” adını takmıştı, “senin pas-parlaklar,” demesi Avram’ın onu olduğu gibi görmediğinin, kusurlarını görmezlikten geldiğinin, onu sevdiğinin kanıtıydı. Ora da henüz kimsenin dikkatini çekmeden önce memelerine dünyada bir yer kazandırdığı için, kendisi şüpheyi bile düşse kadın olduğuna ihtirasla inandığı için çok seviyordu onu. İleriki yıllarda, oğlanları emzirirken, keşke Avram da tadını çıkarsaydı bunun diye hayıflanırdı sık sık, keşke böyle dolgun, süt dolu ve bereketli halini görebilseydi. Beraberlerken “Fazlasıyla avuca geliyorlar,” demekten hoşlanırdı Avram.

Sert hareketlerle kurulanıyor Ora, hep yaptığı gibi kızarıp ısınana dek ovalıyor derisini, bir yandan da aklından geçenlerle oyalanıyor, tuhaf, hevesli bakışlarını Avram’a dikeyor. Avram yan gözle bakarak soruyor, “Ne var?” Ora toparlanıp doğruluyor, gözünün önündeki azgın, ıslak görüntüleri çabucak silmek istencesine gözlerini kırıştırıyor.

Avram ayağa kalkıp gömleğine uzanırken, yeter artık, diyor Ora. “Bu gömlek şimdi burada yıkanacak, sırt çantasına asarız, yürürken kurur. Lütfen şu çantayı aç hemen, içinden giyecek temiz bir şey bul.”

Peş peşe doğal su kaynaklarından geçiyorlar: Ein Garger, Ein Pu’ah ve Ein Khalav. Uçuk turuncu likenler patika boyunca yükselen badem ağaçlarının dallarına tutunmuş. Avram’ın kafasının gölgesi sulara vurunca iribaşlar ok gibi fırlayıp kaçıyorlar. Ora’nın çenesi durmuyor. Arada bir Avram’a göz attığında dudaklarının kımıldadığını görüyor, onun söylediklerini içine kazımaya çalışır gibi bir hali var. Ora ise Ofer’in ateşlendiği, kan ter içinde ara sıra titreyip ürperdiği uzun gecelerde onunla birlikte sallanan sandalyede oturduğundan söz ediyor. O kucağındayken bir dalar bir uyanırdı, tatlı sözler ederdi ona, sıkıntılı yüzündeki

terleri silerdi. “İnsanın bir başkasının acısını bu denli hissedebileceğini bilmezdim,” diyerek Avram’a bakıyor hemen, çünkü başkasının acısına boğulmanın ne demek olduğunu kim ondan daha iyi bilebilir?

Emzirme seanslarını anlatıyor. Ofer’in aylar boyunca onun sütünden başka bir şeyle beslenmediğinden, aralarındaki sohbetlerin başından sonuna kadar geçirip yüzüne bakmaktan başka bir şey yapmadığından. “Tek dili buydu, öyle zengindi ki hiçbir sözle ifade etmek mümkün değil.”

Sadece Ofer’i değil, göğsünde lekeli emzirme sutyeni ve dar-madağınık saçlarıyla onu da orada gözünün önüne getirmesini istiyor Avram’ın. Aylarca inmek bilmeyen koca göbeğiyle, ağlayıp çığlıklar atan Ofer’in anlaşılmaz acılarıyla karşı karşıya kaldığında yaşadığı çaresizlikle. Annesinin can yakan nasihatleri ve bu işte enikonu tecrübe sahibi komşuların, emzirme kliniğindeki hemşirelerin öğütleriyle. Kendisinin, vücudunun bir canlıyı besleyebildiğini bilmenin verdiği hazla.

Bir de Ofer’in acıktığında attığı feryatlarla, meme uçlarının dudaklarının arasında görünmez olduğu saniyeler arasında geçen anlar, fasılalar vardı elbet. Çığlığı bastığında Ofer’in vücudu sanki can vereceğini bilen birinin bedeni gibi bir anda tamamen ufalmış görünürdü. Ölüm korkusu hızla içine akar, Ora da onun gıdasız kalan yerlerini doldururdu. Ora’nın ritmik akan can suyu usul usul içine damlayana ve ufacık yüzü ferahlayıp parlayana kadar Ofer avaz avaz haykırıp ağlardı. Böylece kurtulurdu, annesi kurtarırdı onu, buna kudreti vardı.

Dördüncü vitesten üçüncüye her geçişinde vitesi geriye taktığına dair dehşetli bir korkuya kapılan Ora birine can veriyordu işte!

Bazen, Ofer kollarındayken elini çabucak onun yüzünde, vücudunda gezdirir, bunu yaparken saydam bağları, Ofer’i nerede olursa olsun Avram’a bağlayan ağı aklına getirirdi. Anlamsız olduğunu biliyordu, yine de o hareketleri tekrarlamaktan kendini alamazdı.

Yatma vakti. Dört bir yana karanlık çöktüğünde dünyada yalnızca ikisi var, bir de ondan bebeğin içine lıkır lıkır usulca akan süt. Ofer'ın minicik eli annesinin memesinde, serçe parmağını duyurga misali havaya dikmiş, öbür parmaklarıysa emmenin ritmine tempo tutarcasına kımıldıyor; diğer eliyse kâh annesinin sabahlığını avuçluyor, kâh püskül gibi kendi saçını ya da kulağını kavırıyor. Gözlerini açıp annesine bakıyor, Ora da onun bakışlarına dalıp derinlere süzülüyor. Öyle hissediyor: Yüzü oğlunun yumuşacık, henüz bulutlu beynine işlenmiş gibi. Hayret uyandıran sonsuzluk anını yaşıyor adeta. Bebeğin gözlerinde kendi aksini görüyor, her zamankinden daha güzel görünüyor Ora. Onu iyi bir insan olarak yetiştireceğine ant içiyor, en azından ondan daha iyi olmalı. Kendi annesinin içinde yıkıp devirdiği ne varsa tamir edecek. Duyduğu şevk Ofer'ın ağzından ve burnundan süzülen süt olarak fişkırıyor, afallamış boğulurcasına yutkunarak gözyaşları döküyor.

Şimdi yürürken, onu dalga misali saran fırtınaya karşı kollarını vücuduna sarıyor. Unutulmuş heyecanlar: Bütünlük ve sağlamlık, yolun ortasında, işyerinde veya bir kafede bluzunun üzerine sızan damlalar, bunun için yalnızca Ofer'i düşünmesi yeterdi. "Onu aklımdan geçirmek bile sütümü getirirdi," diyerek kahkaha atıyor, Avram ise onun saçtığı ışığın sıcaklığı yüzüne vururken acaba sütünü İlan'ın tatmasına izin verdi mi diye merak içinde.

* * *

Öğle vakti üzerlerine gölge düşüyor. Tsivon dere yatağında ilerlerken yürüdükleri derin, acayip kanal susturuyor ikisini de. Patika kocaman, kırılmış kayalar arasından dolanıyor, tırmanmaları, adımlarını düşünerek atmaları gerek. Çevrelerini saran meşe ağaçları adeta fişkırırcasına göğe doğru uzanmış, güneş ışığına erişmek için yukarılara, iyice yukarılara yükselmişler. Uçuk renkte sarmaşıklarla eğreltiotları ağaçların tepelerinden aşağı katmer katmer dökülüyor. Solgun siklamenlerle akşın mantarların arasında birikmiş dağılan kuru yaprakların üstün-

de yürüyorlar. Burası neredeyse karanlık. Dokunsana, diyor Ora, Avram'ın elini alıp yeşil küfle kaplı bir kayaya koyuyor. Yumuşacık ve tüylü. Sessizliğin içindeler. Tek bir kuş bile ötmüyor. “Masallardaki ormanlar gibi,” diye fısıldıyor Ora. Avram etrafa bakınıyor. Omuzları hafif çökmüş. Parmakları havaya kalkmış, durmadan birbirine sürtüyor. Ora onu teskin etmeye çalışıyor, “Merak etme, buradan çıkmanın yolunu bulacağım.” İşaret ediyor Avram: “Şuraya bak.” Yaprakların arasından süzülen tek bir ışık huzmesi bir kayanın üstünde parlıyor.

Geri döndüğümüzde, diye sessizce düşünüyor Avram, Celile hakkında bir kitap okuyacağım, hiç olmazsa haritaya bakacağım. Nerelere geldiğimi görmek istiyorum. Buralarda benimle değil de Ofer'le yürüyüşe çıksaydı, nasıl olurdu acaba? Onunla nelerden konuşturlardı? Böyle bir yerde insanın çocuğuyla baş başa olması nasıldır acaba? Bayağı garip olurdu herhalde. Tabii Ora onun suskun durmasına izin vermezdi. Gülümsüyor. Durmadan konuşurdu, yolda karşılarına çıkan insanlara gülerlerdi. Benimle karşılaşırsalar belki bana da gülerlerdi.

Toprağın kalın ağaç kökleriyle kaplı olduğu daracık bir patikayı tırmanıyorlar. Sırt çantaları ağır geliyor artık. Ora içinden geçiriyor, Avram ile Ofer ormanda birlikte yürüyüş yapsalardı, nasıl olurdu acaba? Erkek erkeğe yolculuk etselerdi?

Ansızın, yüzlerini örten bir el önlerinden çekilmişçesine, gölgeden çıkıp günışığına giriyorlar. Birkaç dakika sonra önlerinde bir çayır uzanıyor, arkasından bir bayır çıkıyor karşılarına, bembeyaz çiçek açmış orkideler her yanda. Sessizliği bozmamak için fısıldıyor Ora, “Çok güzel.”

Patika ağır ağır ilerliyor. Genişçe, üstünden epeyce geçilmiş bir yürüyüş parkuru, ortasında da ayrık otlarından bir şerit. At yelesine benzetiyor Avram.

Ofer'in evin içinde yaptığı keşif gezilerinden, kütüphanenin alt raflarındaki her bir kitabı, bitki yapraklarını, mutfak dolaplarının alt çekmecelerindeki tencerelerle kapakları ısrarla incelemesinden bahsediyor Ora. Onun bebekliğine ait belleğinde yer

etmiş her bir anı kırıntısını anlatıyor aklına geldikçe. Sandalyeden düştüğü zaman Magen David Hastanesi'nde çenesine yedi dikiş atmak zorunda kaldıklarını, oyun parkında suratını kedi tırmaladığını anlatıyor bir bir. "Hiç iz kalmadı," diye ekliyor teskin edici bir ses tonuyla, Avram bir an kendi vücudundaki yaraları, kollarında, omzunda, göğsünde ve sırtında titreşen yaraları hissediyor, kanatlanmış şaşırtıcı bir sevinçle doluyor yüreği, çünkü Ofer sapasağlam, onun bedeninde yara bere yok.

Giderek iyice ayılıyor sanki: Ofer ilk ne zaman yürümeye başladı, ilk söylediği sözcük neydi diye bilmek istiyor. "Abba," diyor Ora, baba. Fakat Avram dediğini yanlış anlayınca hayretle soruyor, "Avram mı?" Sonra hatasını fark ediyor, birlikte kahkahalarla gülüyorlar. Tabii hemen arkasından Adam'ın ağzından çıkan ilk sözcüğü soruyor merakla. ("Or." Işık. Avram'ın dilinin ucuna gelen bir sonraki soruyu duyar gibi oluyor Ora: Anne demedi mi? Fakat Avram başka bir şey söylüyor, "Or neredeyse 'Ora' sayılır." Oysa Ora'nın aklına gelmemiştir bu; Ofer'in, ilk söylediğim sözcükler, "Beni liderinize götürün"di diye tutturduğunu hatırlıyor.) Avram'a annesinin külçe gibi ağır çalışma masasını hatırlatıyor Ora, çocukların bez değiştirme masası da oluyordu o. Bir de çocukluk kitaplarının durduğu siyah kitaplık vardı. Hafızasını zorlayarak o kitaplardan onlara okuduğu bölümleri ezbere söylüyor: "Pluto bir köpekti, Megiddo adlı kibutz'da yaşar..." Sonra her çocuğun gözde tavşanı Mitz Petel ile hayvan dostlarından söz ediyor bu konularda cahil Avram'a. Kendi kendine gülüyor, birlikte kitaptaki zürafayla aslana benziyoruz aslında.

Minik Ofer'i canlandırmaya çalışıyor Ora hayalinde, akça pakça yıkanmış yatmaya hazırlanırken başı Avram'ın omzunda, anlattığı masala kulak kesilmiş. Ofer'in üstünde yarım ay desenli yeşil pijamalar, Avram'ın ne giydiğini göremiyor ama bütün cüssesiyle varlığını hissediyor, tabii Ofer'in ona nasıl yaslandığını da. Herhalde Avram her gece Ofer'e yeni bir masal uydurur, onun için oyunlar ve gösteriler hazırlardı. Ofer'in ısrarla istediği gibi haftalar boyunca her akşam aynı hikâyeyi anlatmaktan sıkı-

lırdı mutlaka. İlan'ın uykudan önce çocuklara masal okurken ta-
kındığı özel, esrarengiz, yumuşak, insanın içini ürperten ses tonu
çınıyor Ora'nın kulaklarında. Avram'a bahsetmiyor bundan,
ama hem kendisi için hem Ofer için yâd ediyor İlan'ın o çok sev-
diği uyku vaktini. İşyerinde başını kaşıyacak vakti olmasa dahi,
çocukları yatırmaya yardım etmek üzere gelirdi eve, Ora da on-
ların yanına kıvrılıp İlan'ın okuduğu masalı dinlemeye bayılırdı.

Patika kolay ve pürüzsüz, yağ gibi akıp gidiyor. Ayağında-
ki şalvarın ne kadar rahat olduğuna şaşırان Avram kollarını iki
yana açıyor. Avram, “yer cücesiyim” diye takılırken, üstüne uy-
ması için Ora paçalarını üç kere kıvrırmıştı. Ofer'in gittiği çocuk
yuvasını, ilk arkadaşı Yoel'i anlatmaya devam ediyor Ora, çocuk
ana babasıyla birlikte Amerika Birleşik Devletleri'ne taşının-
ca Ofer'in kalbinin nasıl kırıldığını anlatıyor. “Böyle ufak tefek
hikâyeler işte,” diyor özür dilercesine ama bir öyküden diğerine,
bir sözcükten diğerine bebek Ofer daha da netleşiyor Ora'nın zih-
ninde, yavaş yavaş büyüyerek oğlan çocuğu şeklini alıyor. Bebe-
cikken yürümeye başlıyor, giysileri, oyuncakları, saç şekli, gözleri
değişiyor. Ofer'i tek başına oyun oynarken gösteriyor Avram'a,
pürdikkat kendini oyuna vermiş. Ofer'in türlü aksesuarları olan
minik oyuncaklara bayıldığını söylüyor. Bitmek bilmeyen bir sa-
bırla onları toplayıp eşleştirme, bir araya getirme ve sonra yeni-
den dağıtma becerisine hayret ettiğini anlatıyor.

Avram, “Bu yeteneğini *benden* almış olamaz,” diye gülünce
Ora etkileniyor, ne de olsa bu özelliği reddetmesi aslında onu be-
nimsediğini gösteriyor.

On sekiz aylıkken Dor Kumsalı'na tatile gitmişlerdi. Ora, İlan ve
Adam hâlâ uyurken Ofer bir sabah erkenden kalkmış, yataktan
aşağı inerek tek başına kulübeden çıkmıştı. Üzerinde tişörtü, al-
tında beziyle kumsalın bitişiğindeki geniş çim alana gitmişti badi
badi yalınayak yürüyerek, galiba orada ilk kez kocaman bir fıski-
ye görmüştü. Durduğu yerde hayran hayran seyrederken, kendi
kendine kıkırdayıp mırıldanmış ve sonra suyla oynamaya baş-

lamıştı. Püsküren sulara yaklaşıyor, ayaklarına su sıçramadan çabucak kaçıyordu. Artık uyanmış, kulübenin paravanından onu izleyen Ora mutluluğunu görebiliyordu adeta: Bizzat mutluluk vardı orada, güneşli ve altın sarısı, parlarken su serpintilerinde ışıyordu.

Derken fiskiye Ofer'i yakaladığı gibi tepeden aşağı ıslatmıştı. Afallayan çocuk çisentilerin altında kımıldamadan duruyor, her yanı titriyordu, yüzü gözü buruşmuş, başını havaya dikmiş, sım-sıkı yumruklarını savuruyordu. Dudaklarını büzerek oracıkta durup gözleri yumulu halini Avram'a da gösteriyor. Başından aşağı kamçı gibi inen suların içinde ufacık, yapayalnız bir insan yavrusu, anlamadığı bir cezaya razı geliyordu. Onu kurtarmak için tam koşacaktı ki içinden bir ses dur dedi sanki, tekrar saklandığı yere gizlendi. Belki de, diyor Avram'a, bir kere olsun Ofer'i orada öyle tek başına görme arzusuydu. Onu dünyaya adım atmış bir kimse olarak görme arzusu.

Sonunda Ofer ayaklarını kurtarmış ve fiskiyeden uzaklaşarak emniyet mesafesinde durmuştu. Bu kez incinmiş gururuyla seyrederken sessizce mızırdanıyor, kollarıyla bacakları tir tir titriyordu. Ama gözüne yeni bir şey takılınca kırılan onurunu unutmuştu hemencecik: Başındaki hasır şapkanın yırtıklarından kulakları fırlamış, topallayan ihtiyar bir beygirdi bu. Arkasında bir araba çekiyordu, üstünde yaşlıca bir adam oturuyordu, o da başına hasır şapka takmıştı. Yaşlı adam her gün şafak vakti kumsaldaki çöpleri toplamaya gelirdi, şimdi de onları atık alanına götürecekti. Ofer heyecan içinde duruyordu olduğu yerde, üstünden başından hâlâ sular süzülüyor, gözleri hayranlıkla parlıyordu. At arabasıyla yanından geçerken adam bebeği fark etmişti birden. Dişsiz dudaklarını yayarak gülümsemiş, hırpalanmış şapkasını fiyakalı bir biçimde, kendi ihtiyarlığından Ofer'in çocukluğuna uzanan bir jestle başından çıkarmıştı.

Ofer korkacak diye Ora'nın ödü kopmuştu, ama o minik karnına vurup kıkırdamaya, iki eliyle başına arka arkaya şaplak atmaya başlamıştı, galiba şapka çıkarmayı taklit ediyordu.

Sonra atın peşinden gitmeye koyuldu.

Arkasına bakmadan yürüyordu, tabii Ora da peşinden. “Gözü karaydı, en ufak bir korku belirtisi göstermiyordu. Daha on sekiz aylık bir bebektir oysa.”

Avram’ın ruhunda minik bir yaprak kıpırdayıp önüne doğru süzülüyor. Sımsıkı yumduğu gözkapaklarının ardında boş kumsalda yürüyen küçük bir erkek çocuğu beliriyor; vücudunu öne eğmiş, üstünde yalnızca bezi ve tişörtüyle durmadan ilerleyen bir çocuk.

At arabasına çöpler, mukavva kutular, yırtık balık ağları ve kocaman çöp torbaları istiflenmişti. Üzerinde sinekler uçuşuyor, arkasından pis kokular yayılıyordu. İhtiyar adam ata deh deyip kırbacını şaklatıyordu arada. Ofer deniz kenarına kadar peşlerinden gitmişti, Ora arkasındaydı, bir deri bir kemik kalmış koca hayvana Ofer’in gözleriyle bakıyordu. Şimdi Avram’a anlatırken aklına geliyor da, Ofer karşısında gördüğü hareket eden şeyin karmakarışık tek bir yaratık olduğunu sanmıştı galiba: İki başlı, dört bacaklı, koca tekerleri, deri koşumları, hasır şapkaları ve tepesinde vızıldayan bir bulut olan bir yaratıktı bu. Ora konuştuğu anıları canlanıyor ve kendini kaptırıp farkına varmadan adımları hızlanıyor: Ofer kumsalda geleceğe atılan cesur bir köpek yavrusuydu, Ora onu takip ederken ağacın arkasına saklanmıştı, aslında gerek yoktu buna çünkü dönüp arkasına bile bakmıyordu. Ne kadar uzağa gidebileceğini merak ediyordu, Ofer de attığı adımlarla cevap veriyordu annesine: Sonsuza kadar. Onu bırakıp gideceği günü görmüştü o zaman Ora, ama şimdi bunu dile getirmesine gerek kalmıyor. Avram bile anlıyor, bütün çocuklar gibi kalkıp gidecekti, o gün geldiğinde içinde uyanacak duyguların birazını, şimdi ansızın yırtıcı dişlerini etine geçiren duyguların birazını daha o zaman hissetmişti Ora.

Beygirle ihtiyar adama daha fazla ayak uyduramayacağını anlayınca durmuştu Ofer, yumruğunu bir açıp bir kapayarak el sallamıştı bir süre, sonra yüzüne yayılan tatlı, afacan gülümsemesiyle arkasına dönüp kollarını açarak neşeyle ona koşmuştu.

Sanki en başından beri annesinin orada olduğunu biliyordu, sanki başka türlü mümkün değildi. Bağıra bağıra koşuyordu kollarına: “Anne, anne, tavşancık!”

“Yani, kitaplarında, resimlerde gördüğü uzun kafalı, uzun kulaklı yaratık tavşancıktı.”

“Gördüğün at,” demişti Ora onu kollarına alıp sımsıkı göğsüne bastırırken. Hadi söyle, ‘At’ de.”

Daha sonra, “Bu İlan’ın işiydi,” diye devam ediyor Ora, vızıldayan balarılarının başına üşüştüğü sarızambakların arada bir boy gösterdiği mor bir yonca tarlasında kahve molası verdikleri sırada. “Ne zaman Ofer’e veya Adam’a yeni bir kelime öğretse, yüksek sesle tekrarlamalarını isterdi. Doğrusunu istersen, bazen sinirime dokunurdu, neden ille de tekrarlatması gerekiyor, onların öğretmeni değil ki, diye düşünürdüm. Oysa şimdi doğru yaptığını düşünüyorum, hatta o güne dönüp baktığımda onu kıskanıyorum çünkü böyle yaparak dudaklarından dökülen her yeni sözcüğü duyan hep o olmuştu.”

“Bu da *benden*,” diyor Avram mahcup bir tereddüdün ardından. “Biliyorsun değil mi? O benim.”

“Ne?”

Kızarıp kekeliyor Avram. “Ordudayken çocuğum olursa ona her yeni kelimeyi elimle sunacağımı, önüne koyacağımı, bunun da aramızda, işte, bir tür anlaşma gibi olacağını söylemiştim İlan’a.”

“Demek senden öğrendi?”

“Anlatmadı... Sana anlatmadı mı?”

“Hatırlamıyorum.”

“Unuttu herhalde.”

“Evet, belki. Belki de bana söylemek istemedi, seninle ilgili yarama tuz basmak istemedi. Seninle ilgili türlü ritüelimiz vardı, seninle birlikte olduğumuz anlar, ama daha çok sözlerle yapardık bunu, onların konuşmasıyla, çocukların yani.” Ora iç geçiriyor,

sarkık üstdudağı biraz daha sarkıyor sanki. “Neyse işte, onca zamanı hep paylaşmış seninle—”

“Benimle mi?” Avram paniğe kapılmıştı galiba.

“İşte, apaçık ortada. İkiniz de öyleydiniz, *laf ebesi*, *çenebaz*, inan bana, hele İlan ile... Hey, şu ses de ne?”

Yakındaki devedikenlerini kımıldatan bir şey var. Birkaç yönden kesik kesik, kısa çırpınışlar duyuluyor, hemen arkasından da bir canlının hışırtısı, nefes nefese kalmış bir şey koşup duruyor. Avram yerinden fırlayarak etrafı kolaçan ediyor, derken bir havlama duyuluyor, farklı tonlarda, kalk diye bağılıyor, Ora kahvesini döküyor, kalkmaya çalışırken ayağı bir şeye takılıp yere kapaklanıyor. Avram taş kesmiş gibi dikiliyor başında, sesi çıkmasa da gözleriyle ağzı bağılıyor ve köpekler görünüyor birden, onları çembere alıyorlar.

Nihayet ayağa kalkmayı başaran Ora üç, dört, beş diye sayıyor. Avram başını hızla sola çevirir çevirmez en az dört tane daha görüyor, irili ufaklı, farklı cinslerde, pis ve azgın köpekler durmuş öfkeyle onlara havlıyor. Avram bileğine yapışıp Ora’yı kendine çekiyor ama o hâlâ anlamıyor. Karşılaştığı her yeni vaziyetin ek ve bağlantı yerlerini anlamak için beyni daima bıktırır-casına yavaş çalışır çünkü. Bu yetmezmiş gibi kendini savunacak pozisyona girmek yerine, İlan’ın bir keresinde dediği gibi, ölüm kalım mücadelesine ters düşecek kadar aptalca davranışlar sergiler, küçük ayrıntılara takılır (Avram’ın koltuk altları terden nasıl da sıırılsıklam; köpeklerden birinin bacağı kırık, karnına doğru çekmiş gibi; daha dokuz ay önce İlan onu terk ettiğini söylediği sırada gözkapakları seğiriyordu; Kedeş Nehri’nde karşılaştıkları yabancının üstündeki kıyafetin bütün ayrıntılarına ek olarak iki parmağına tıpatıp birbirinin aynı iki nikâh yüzüğü taktığı gözünden kaçmamıştı).

Köpekler daha da sokulup onları üçgen bir alana hapsediyorlar, tam tepe noktasında kocaman, siyah, geniş göğüslü bir tazı duruyor, azıcık gerisinde altın renkli bir azman. Siyah olan nere-

deyse soluk almaksızın deli gibi havlıyor, sarıysa boğuk, uğursuz bir sesle uzun uzun uluyor.

Avram kendi etrafında dönerken tıknefes soluyor. “Sen buradan, ben şuradan!” diyor hemen. “Tekmele, çığlık at!”

Ora bağırmaya çalışıyor ama yapamıyor. Avram’ın önünde mahcup oluyor sanki, aptalca bir utanca kapılmış, belki de köpeklerden utanıyor. Yoksa kendinden mi? En son ne zaman bağırmıştı acaba? Gırtlığını parçalarcasına ne zaman haykırmıştı? Bir daha ne zaman yapacak?

Köpekler çılgınca havlıyor, vücutları iki yana sallanırken hırıltılarıyla iniltileri giderek sert, hiddetli bir havaya bürünüyor. Ora’nın gözleri onlarda. Kapanıp açılan ağızlarına, dişlerinin arasından sicim gibi süzülen salyalarına bakakalıyor. Köpekler ağır ağır yaklaşıyor, üçgeni daraltıyorlar. Avram, bir sopa, dal parçası ya da öyle bir şey bul, diye haykırınca Ora eskiden sağda solda Adam için çerçöp neler topladığını hatırlamaya çalışıyor ya da onun arkadaşlarıyla yaptığı gelişigüzel sohbetleri. İdan adında sevimli bir çocuk vardı, çocuk doğuştan müzisyendi, ordu da K-9 özel kuvvetler birliğine katılmıştı. Bir gün Adam’la onu Kayserya’da bir konsere götürüyordu, yolda giderlerken köpekleri aranan zanlının, “vurucu uzvuna,” mesela zanlının köpekten korunmaya çalışırken kullanabileceği eline ya da ayağına saldırmak üzere eğittiklerini anlatmıştı. Alelade bir köpek birinin kolunu ısırduğında dişleri “takırdarmış” ama onların birliğindeki bir köpek kola, bacağa veya yüze kilitlenirmiş, öyle açıklamıştı. İdan’ın da bir Belçika kurdu vardı, içgüdülerinin çok güçlü olduğunu söylüyordu. Bu yararlı bilgiler Ora’nın işine yarayabilirdi. Fakat İdan köpekleri insanlara karşı kıskırtan biriydi, gelgelelim Ora şu anda karşı taraftaydı.

“Siyaha dikkat,” diye tembihliyor Avram, “gözünü ondan ayırma.” Bu iriyarı erkeğin elebaşı olduğu su götürmez, yakında durmuş kan çanağı gözleriyle Ora’yı kesiyor. Köpek kabuğundan sıyrılıp ilk çağlardan kalma bir hayvanın bedenine girmiş gibi görünen devasa, ağır bir kütle duruyor karşısında. Hemen

arkasından daha küçük ama daha gözü kara bir köpek çalılarını ezerek Avram'a doğru hamle yapıyor. Ora yerinden fırladığı gibi Avram'ın koluna yapışıyor, birlikte yere yuvarlanmaları an meselesi. Öfkeyle dönüyor Avram, o yüz ifadesiyle bir an için hayvana benziyor, barışsever, vejetaryen ve genel olarak ödle bir hayvana. Kendini ansızın bir katliamın ortasında bulmuş bir gnu, bir lama ya da deve belki. Sonra köpeğe sert bir tekme savuruyor, hayvan havada perende atıp paçavra misali savruluyor, kafası garip bir şekilde arkaya düşüyor, peşinden de Avram'ın spor ayakkabısının teki.

“Öldürdüm onu,” diye fısıldıyor Avram şaşkınlıkla.

Sessizlik havada asılı kalıyor adeta. Köpekler kızgınlıkla havayı kokluyorlar. Eğer şimdi saldırıya geçmezlerse, köpeklerin üzerlerine çullanacağını düşünüyor Ora. Kendi köpeği Nikotin geliyor aklına, onun uysal huyunu buraya çekmeye, onları kandırmak için evcil kokusunu bu köpeklere doğru üfleme çalışıyor. Sağına soluna bakıyor. Bütün araziye köpekler sarmış. Neredeyse hepsi vahşi. Birkaçında renkli tasma olduğu göze çarpıyor, onlar da gür, leş gibi tüylerinin arasına gömülmüş. Bazı haşmetli kuyruklar hâlâ sarkaç gibi sallanırken sevilme, sadık olmak istediklerini ima ediyorlar. Hepsinin gözü iltihaplı, sapsarı irin tabakasıyla kaplı ve etrafında sinekler geziniyor. İlan sigarayı bıraktığında ona armağan ettiği Nikotin'in ruhunu okurdu Ora, ancak burada olup bitenler doğal âlemin de dışında. İsyan bu. İhanet. İri siyah köpek uslu uslu durmuş, vaziyeti değerlendiriyor, öteki-lerse, Ora ile Avram dâhil, gergin, onun mimiklerini bekliyorlar. Onun az gerisinde sarı köpek duruyor. Ora onu süzünce, utanarak kafasını çeviriyor, dilini çıkarıp üstdudağında gezdiriyor, o zaman anlıyor Ora dişi olduğunu.

“Taş, yerden taş al,” diyor Avram dudaklarını oynatmadan fısıldayarak. “Taş atalım.”

“Yok, bekle.” Koluna dokunuyor Ora.

“Korktuğumuzu gösterme yeter—”

“Dur, bir şey yapma, gidiyorlar.”

Köpekler sanki aralarındaki konuşmayı takip edermişçesine kafalarını havaya dikeyiyorlar.

“Gözlerine bakma, gözler olmaz.”

Avram bakışlarını yere çeviriyor.

Ora ile sessizce bakışıyorlar. Gökyüzünde bir çift şahin çiftleşme dansı yapan bir çift şahin gevrek gevrek kıkırdıyor o sırada.

Koca siyah köpeğin göğsü ürpererek kabarıyor. Birkaç adım atarak etraflarında bir tur dönüyor. Öbür köpekler gergin, tüyleri dimdik havada.

“Ağzına sıçayım,” diye tıslıyor Avram, “şansımızı kaybettik.”

Siyah köpek ağırdan alıyor, gözlerini üzerlerinden çekmeden etraflarında görünmez bir çember çiziyor. Diğerleri de onu takip ederek çemberi tamamlıyorlar. Ora sarı dişiye kolluyor, siyah köpeğin yanında nasıl da yırtıcı ve cesur. Birbirine yakışan bir çift diye geçiriyor kafasından, tuhaf bir kıskançlıkla içi sızlayarak, unutulmuş bir özlem bu, birbirine yakışan bir çift olmak.

Birden ortalık yeniden kızışıyor, dairesel hareket köpeklerin ilkel güdülerini körüklüyor sanki. Bir anda suratlarıyla gövdeleri geriliyor. Şimdi kurtlar, sırtlanlar ve çakallar dönüyor sanki Ora ile Avram’ın etrafında, onlar da kendi eksenlerinde dönüyorlar. Avram’ın sırtı Ora’nınkine değişiyor. Avram sırsıklam. Birlikte kımıldıyorlar, öne, arkaya, iki yana. Tek vücut olmuşlar. Ora’nın kulağına boğuk, çatallı bir hırıltı geliyor. Belki de kendi çıkarıyordur bu sesi.

Köpekler ikisinin çevresinde yavaşça turluyorlar artık. Ora ısrarla sarı köpeği arıyor. Onu bulması gerek. Kolye boncukları misali tarıyor köpekleri birer birer. İşte gördü, diğerleriyle birlikte koşuyor. Ora’nın canı sıkılıyor, dişi köpeğin yüz ifadesi de haşın, ağzını açıp kapatıyor, yanaklarını gererek yüzünü buruşturmuş, sivri dişlerini gösteriyor.

Gri bir şimşek çakıyor, bir şey arkadan gelip Ora’nın pantolonunu kavırıyor, tam baldırından, dehşet içinde irkilirken görmeden tekme savuruyor. Bir şeye vuruyor, ayağı şiddetli acıyla neredeyse yerinden çıkacak gibi oluyor, o sırada pis, çamur içinde bir

it viyaklayarak koşup uzaklaşıyor, az öteye gidip yere oturarak yarasını yalamaya koyuluyor. Avram naralar, yüksek perdeden çığlıklar atıyor, dudaklarından sözcükler değil kesik heceler dökülüyor. Ora onun ruhunun iskeletinin sarsıldığını, bu saçmalık yüzünden çöktüğünü hissediyor adeta, oysa ayağa kaldırmak için nasıl da çabalamıştı. Avram o anda, tam da Ora'nın kalçasına teğet geçen bir sopa savuruyor, sopanın havada çizdiği dairenin ortasında açılan bir delik görülüyor. Ardından bir ıslık gibi gelen bir darbe daha ve mide bulandırıcı bir çatırtı, kemikleri kırılan canlının inilti çıkararak kaçarken kıcını ön ayaklarıyla zor çektiğini görmek Nikotin'i hatırlatıyor yine Ora'ya, yaşlı ve hasta haliyle sepetine doğru sürünürken gözlerindeki dumanlı bakışlar geliyor gözünün önüne.

Islık çalmaya koyuluyor. Ama melodi değil. Anlamsız ve tekdüze, bozuk bir cihazın vınlaması gibi mekanik bir ses çıkarıyor. Dudaklarını büzerek ıslığa devam ediyor. Köpeklerin kulakları dikiliyor. Avram meraklı bakışlar atıyor. Sakalı karman çorman, suratından fena halde panik okunuyor.

Kesmiyor Ora. Hassas kulaklar başka bir dünyadan gelen sinyali çözerken titriyorlar. Ora gözleriyle her tarafı kesiyor. Alçak, boğuk bir ıslık çıkarmaya çabılıyor, ciğerlerinin üfleyebildiği kadar tok ve gür bir ses, sonra yine hafif ıslıkta karar kılıyor, kadim bir ateş gibi üstüne titriyor.

Kahverengi sıska köpek hareket etmeyi bırakıp arka ayaklarının üstüne oturuyor ve kulaklarını kaşımaya koyuluyor. Bu durumda çember kırılmış oluyor. Öbür köpekler yavaştan dağılıyorlar. Dişi sarı köpek duraksayarak bir tarafa yürürken burundan soluyor. Kıcında iğrenç bir yara açılmış bir çoban köpeği topallayarak uzaklaşıyor, derken arazinin tam göbeğinde durup ne yapmak istediğini unutmuş bir tavırla başını göğe kaldırıyor. Ora esnediğini görüyor sanki.

Kara köpek kafasını birkaç kez sallayarak dikkatle öbür köpekleri süzüyor. Şimdi de Nikotin'i çağırırken çaldığı ıslığı deniyor Ora, "Bembeyaz Boyunlu Birtanem" şarkısının giriş melo-

disinden birkaç nota, İlan'la birbirlerine bu ıslıkla seslenirlerdi. Kara köpek havaya doğru havlayarak uzaklaşıyor. Ötekiler peşinden oraya buraya dağılıyorlar. O kuyruğunu dikip koşmaya başlayınca onu takip ediyorlar. Sarı dişi de peşlerinde. Sürü şimdi o kadar kalabalık gelmiyor Ora'nın gözüne. Yan gözle Avram'a bakıyor. Sopayı, daha doğrusu bir okalıptüs ya da çam ağacının dalını tutan eli hâlâ havada. Göğsü körük gibi kabarıp iniyor.

Ora ıslık çalıyor. İlan düş yaparken farkında olmadan ıslıkla şarkılarını çalardı hep, o da yatakta uzanmış okurken kulak kabartmak için kitabını bırakırdı elinden. Bir keresinde Kudüs Tiyatrosu'nun tıklım tıklım lobisinde bir kenarda durup alçak perdeden üflemişti. Ora ta öbür taraftan almıştı sesi, ona doğru yürümeye başlamıştı, birbirlerini bulup kucaklaşana dek o da hafif hafif ıslık çalmıştı.

Soran gözlerle bakıyor Avram. Köpeklerle aralarında belli bir mesafe açılana kadar sürünün arkasından ıslık çalmayı sürdürüyor. Dudaklarını iyice büzerek sarı dişiye başka bir ıslıkla ses ediyor, köpek arkasına dönerek kin dolu bakışlar atıyor Ora'ya. Öne eğilerek ellerini dizlerine dayıyor. "Hadi gel," diyor fısıltıyla.

Öbür köpekler havlayıp birbirlerini kovalayarak depara kalkıyorlar, arada bir kendi aralarında dalaşarak kâh sarkık kâh kalkık kulaklarıyla arazide dolu dizgin ilerlerken sürüyü yeniden kuruyorlar. Sarı köpek bir onlara bakıyor, bir Ora'ya. Sonra kararsız, titrek patisiyle Ora'ya doğru yürümeye başlıyor. Ora yerinden kımıldamadan tatlı bir ıslık tutturuyor, neredeyse sezdirmeden dişiye yol gösteriyor. Avram elindeki dalı yere atıyor. Dişi köpek geniş göğsüne kadar yükselen, bir öbek fırça gibi sert çalının arasından geçiyor.

Ora yavaşça dizinin üstüne çöküyor. Köpek pattadanak duruyor, bir patisi havada asılı kalırken simsiyah burun delikleri iyice açılıyor. Yere serdikleri örtünün üstünde bulduğu bir dilim ekmeği usulca ona doğru atıyor Ora. Köpek geri çekilerek hırlıyor.

"Ye hadi, iyi gelir."

Dişi köpek kafasını kaldırıyor. Gözleri kocaman ve pislik içinde. Ora konuşuyor onunla: “Eskiden bir evde yaşamıştın, yuvan vardı, insanlar seninle ilgileniyor, seni seviyorlardı. Önünde mama kabın, su kabın dururdu.”

Dişi köpek temkinli, çarpık adımlarla ekmeğe yaklaşıyor. Hırlarken kaşları yukarı kalkıyor, gözlerini bir an olsun Avram ile Ora’dan ayırmıyor.

“Bakma ona,” diye fısıldıyor Ora.

Avram geveliyor, “Ben *sana* bakıyordum,” sonra arkasını dönüyor.

Dişi köpek ekmeği ağzına aldığı gibi mideye indiriyor. Ora bir parça peynir atıyor. Koklayıp onu da yiyor. Derken birkaç dilim salam. Bisküvi. “Buraya gel, sen cici bir köpeksin, cici, cici.” Köpek oturup kaburgalarını yalıyor. Ora plastik bir tabağa mataradan su doldurup kendisiyle köpek arasında bir yere bıraktıktan sonra eski yerine dönüyor. Köpek uzaktan kokluyor. Yakına gelmeye isteksiz, ağzı sulansa da çekiniyor. Belli belirsiz bir inilti kopararak mız mızlanıyor. “İç hadi, susamışsın.” Dişi tabağa sokuluyor ama gözleri hâlâ Ora ile Avram’da. Bacak kasları titriyor, her an düşüp bayılacak gibi bir hali var. Suyu yalap şalap içip geriliyor yine. Ora biraz daha sokulunca köpek diş gösteriyor, ense tüyleri kabarıyor. Onunla konuşmaya devam ediyor, biraz daha su dolduruyor. Bunu iki kere daha tekrarlıyor, matara boşalana dek. Dişi köpek tabağın yanı başına çöküyor. Sonra sere serpe yayılarak bir tüy yumağını, patisinin arasına takılan devedikenerini kemirmeye koyuluyor.

Artık gözlerini kaçırmıyorlar birbirlerinden.

Ora ile Avram bitap bir halde, enselerinden aşağı korku kokan terler süzülürken mahcup duruyorlar. Yüzlerinden belli belirsiz bir utanç gölgesi geçiyor. Deminki kabuklarından sıyrılma-ya vakit bulamadılar henüz. Avram gözlerini Ora’ya diyor, hayret ve minnetle ağır ağır başını sallıyor, mavi gözlerinde fırtınalar kopuyor. Birden onunla kucaklaşmanın nasıl bir his olduğunu hatırlıyor Ora, bir an için aklından acaba *ona* gelmesi için ıslık çalsam ne olur diye aptalca bir meraka kapılıyor. Avram soku-

luyor zaten, yalnızca üç adımda, kollarıyla sarılıp sımsıkı sıkıyor eskisi gibi, sonra fısıldıyor, “Ora, Ora’leh.” Dişi köpek başını kaldırmış ikisine bakıyor.

Bir saniye geçmiş, Ora kendini çekerek yıllardır ilk kez görüyormuş gibi bakıyor Avram’a. Derken yine üstüne çullanıp iki eliyle yumruklamaya başlıyor onu. Yüzüne vuruyor, suratını tırmıklıyor, dudaklarından tek kelime dökülmeksizin kesik kesik soluk alıp veriyor. Afallayan Avram elini yüzüne siper ediyor, Ora’yı tutmaya, hem ona hem kendine zarar vermesin diye kollarına almaya çalışıyor, çünkü Ora birden kendi yüzünü gözünü de tırmalamaya başlıyor, elleriyle yanaklarını tokatlıyor durmadan. “Ora, kes şunu, dur,” diye bağırıyor, diller döküyor, ta ki onu kollarından kavrayana ve çılgınlığı geçsin diye vücuduna bastırana dek. Direniyor Ora, homurdanıyor, tekmeliyor, aralarındaki boşluğu bir yumruk, tekme ya da okkalı bir küfürle doldurmayı her deneyişinde iyice çılgına dönüyor, Avram’ın ona daha sıkı sarılması, birbirlerine tam anlamıyla yapışık hale gelene, sarmaş dolaş olana dek iyice sarmalaması gerekiyor ama Ora dişlerini gıcırdatarak feryat ediyor. “Seni aşağılık herif, bunca yıldır... Bizi cezalandırdın... Kabahat kimde şimdi...” Sesi giderek kısılıyor, sonunda kendini Avram’ın göğsüne bırakıyor, başını omzuna yaslıyor ama afallamış, şaşkın bir halde, neden şimdi, neden, aslında daha fazlasını haykırmak istemişti. Avram hareketsiz duruyor, yalnızca ona sarılmakla, eliyle ter içinde kalmış gömleğinin üstünden Ora’nın sırtını sıvazlamakla yetiniyor, Ora da derin derin nefes alıp tıpkı birkaç gün önce kazdığı çukura haykırdığı gibi Avram’ın vücuduna anlatıyor derdini. Avram bir şekilde onun dua ettiğini ama ona değil, içindeki birine, açıp onu içine alması için yalvardığını seziyor. Elleriyle vücuduyla aralıksız Ora’nın bedenini okşuyor, Ora da onu, kollarda gezinen parmaklar merakla hatırlamaya çalışıyor. Daha uzun değil, sadece bir an için kendinden geçiyor Ora, uygunsuz bir isteğe kapılıyor. Bacakları onu yarı yolda bırakacak gibi oluyor ama son gücüyle ayakta kalmayı başarıyor. Bu ne şimdi? Neler oluyor burada? Başını arkaya atarak Avram’ın gözlerine bakıp sormak istiyor fakat Avram onu

eskiden kalma yeni bir şevkle kendine çekip yeniden içine işliyor. Eskiden de böyle olurdu, birden nasıl durmadan seviştikleri hatırına geliyor Ora'nın, *somun ve cıvata oyunu* derdi Avram buna. Sanki içinde hayaller görürdü, içine girip fasılalarla sertleşir, yavaşça, usulca uyurgezerliğe geçerdi, zihniyle bedeni uykuda serbestçe dolaşır gibi, Ora'nın içinden çıktığında sergilediği bildik ritminden bambaşka, avcı misali çevikliğinden çok farklı bir halde. İçine girdiği anda kendini çembere alınmış gibi hissettiğini söylemişti bir gün Ora'ya. "Su altındaki bir labirent sanki," demiş, açıklamasını isteyince, "Hayır, olmaz, unut gitsin," diye itiraz etmişti. "Kimseciklere anlatılmayacak ya da uyandığında yeniden yaşayamayacağın bir rüya. Zaten işin eğlenceli yanı da bu. Sözcüklerle ifade edememek. *Benim* sözcükleri bulamamam."

Geçmişte kalmış o yıllarda Avram'ın örtülü gözkapaklarının arasından gördüğü başka kadınlarla kızları elbette hissederdi Ora. Onunla sevişirken ritmik, şehvetli ihtiraslarla hayallerin nasıl dalgalandığını hissederdi. Kıskançlık ne zaman yüreğini dağlasa hayal gücünü, yaşadığı paralel evrenleri, hayalindeki binlerce kadını sevmeden Avram'ı sevmesinin mümkün olmayacağını söylerdi kendine. *Onu* öpsün, dudaklarına dolu dolu, arzulu, güçlü bir öpücük kondursun diye hemencecik ağzını aramaya koyulur ya da Avram'ı içinde kopan fırtınaların kaynağına geri getirsin diye dilinin ucuna dokunurdu. O da Ora'nın ne yapmaya çalıştığını çabucak anlar ve şişmiş gözkapaklarıyla gülümseyip vücut hareketiyle karşılık vererek, işte, derdi, buradayım, geri geldim.

Onca zaman, onca yıl, onca laf ve gevezelikle birlikte Avram'ın ayaklarından Ora'nın ayak bileklerine, Avram'ın kirpiklerinden Ora'nın göbeğine uzanan oyunlar oynarlardı. O kadar gençti ki sevişmenin tam ortasında gönül rahatlığıyla kahkaha atabileceğini bilmiyordu Ora. Bedeninin o kadar hafifmeşrep, yaramaz ve neşeli olduğunun farkına varmamıştı. Şimdi zar zor dayanırken, onun içine düşmek üzereyken bunların hepsi belleğinin derinlerinden yüzeye çıkıyor. Birbirlerine kenetlendikleri, Avram'ın bütün uzuvlarıyla onunkilere tırmandığı anları unutalı yıllar olmuş-

tu, “Doruğa *tırmanmak* dedikleri bu mu?” diye takılırdı Avram. “Temasın binde birini bile heba etmeyelim,” derdi mırıldanarak, “ne parmakla ne kalçayla ne gözkapağıyla, hele butlarla veya kulakmemesiyle olanı.” Ora onun yanındayken yorulmak nedir bilmezdi. Doruğa tırmanırken kahkahalar atar, gülerken kısa, ani çıkışlarla doruğa tırmanır, Avram ise kıyısında köşesinde ne varsa hepsini toplayıp bir Tibet rahibi misali kendini tutmasını sır verircesine gizemli bir havada açıklardı. Çok uzaklardan, ayak parmaklarının ucundan, dirseklerinden, kirpiklerinden, ensesinden *yola koyulurdu*. Ora sinyalleri alana, yüreğinde güller açana ve işte bu, burada, geliyor diyene kadar her yanının gerilip bilendiğini, patlayasıya dolduğunu, iyice kabardığını, bedeninden mizahın azıcık çekildiğini, bütün kaslarıyla üstüne abanırken an-sızın ciddi, kararlı ve yıkıcı olduğunu, dev bir kıskaç misali sıkıca kavradığını, derken özünün ta içlerine fişkırıp işlediğini hissedene kadar sürerdi bu yolculuk. Hatırlıyor Ora.

Sonra ağırlaşan kafasını Ora’nın göğsüne yaslayınca usul usul aklını başına topladığını hissederdi. Yavaş, fasılalı, bebek hızında inlerdi: “Ora’leh, canını yakmadım, değil mi?”

Şimdi burada, bu açık arazide sarmalıyor Ora’yı, kendine getiriyor, sonra nazikçe uzaklaştırıyor. Yazık. Ora hazırdı buna, o da isteseydi tabii. Verdikleri mücadele en fazla bir dakika sürmüştü, gelgelelim Ora için uzun bir zaman geçmiş gibiydi. Avram nerede sahi? Ne istiyor? Ora nereden bilsin? Tek bildiği onu kavradığı, kollarına aldığı ve tatlı tatlı saçlarını okşarken, “Canını yaktım mı?” diye sorduğu.

Sonra onu bırakıyor Avram, az kalsın olacakların, uyutulan arzuların hortlamasına ramak kaldığının farkına varmışçasına kendini çekiyor. Ora sersem sepelek koluna giriyor. “Bekle, koşma, neden benden kaçıyorsun?” Bitkin gözlerle bakıyor Avram’a, erkeğin burnunda kanayan tırmığa götürüyor parmağını, kendi tırmaladığı yere ve sessizce soruyor, “Bizi hatırlıyor musun Avram?”

“İLAN eve gelmişti. Benden ve Adam’dan kaçtıktan, Kudüs’te ne kadar ev varsa hepsini dolaşıp denedikten sonra bizim yanımıza döndü, Tzur Hadassah’daki eve. O gelir gelmez Adam’a, yani bana, Adam’ı, eğitimini, konuşmasını ihmal etmeme, herhangi bir düzen ve disiplin vermememe hayret etti ve kolları sıvayıp onu yola sokmaya başladı.” Kahkahalar atıyor Ora. “Anlıyor musun? Neredeyse üç sene boyunca Adam ile ben tek başımıza kalmış sayılırdık, ormanda iki yaban hayvanı gibi, ne yasa bilirdik ne emir, derken misyoner çıkagelmişti. Birden yaptığımız hiçbir şeyin doğru olmadığını keşfettik, meğer ne bir gündemimiz varmış ne programımız. Acıktığımız zaman yerdik, yorgun düşünce uyurduk, ev de daha çok mezbeleliğe benziyordu.

“Bekle,” diyor parmağını havaya kaldırarak, “dahası da var. Adam’ın elinde kocaman çikolata parçalarıyla mahallede çıplak dolaşması, canı istediğinde televizyon seyretmesi, saat on bir olunca yuvaya gitmesi. Ve de vakti gelmesine rağmen hâlâ doğru dürüst kaka yapmasını bilmemesi. Bir de bana anne yerine Ora diye hitap etmesi!

“İlan hemen İlan olarak işleri ele aldı. Her şeyi nazikçe, gü-lücükler saçarak yapıyordu elbet, onu göz hapsinde tuttuğumu biliyordu. Sonra bir gün ansızın evdeki duvar saatlerinin sayısı artıverdi. Bir tane mutfakta, küçük bir tane oturma odasında, Miki Fareli saat Adam’ın odasında. Temizlik günleri olurdu, evdeki dağınıklıktan, süprüntülerden kurtulmalıydık. Eğlence sona ermişti! ‘Bu cumartesiye Adam’ın oyuncaklarına ayıracağız, haftaya da senin kâğıt kalabalığını düzene sokarız, banyo dolabındaki dökülmüş ilaçlar da neyin nesi?’”

Sevimsizce gülüyor bu kez.

“Hoşuma gidiyordu, yanlış anlama. Evde bir erkeğin olması, birisinin keşmekeşi ortadan kaldırmaya girişmesi güzeldi. Bir tür arınma. Kurtarma ekibi gelmişti. Unutma, o sıralar Ofer’e ha-

mileydim, direnecek gücüm yoktu. Ayrıca onun bütün coşkusu yerleşmeye hevesli olduğuna, hatta bu defa kalabileceğine işaret ediyordu.”

Avram yanı başında yürüyor, bir yandan da Ofer’in ayakkabılarının içinde ayak parmaklarını oynatıyor. Ayakkabılara ayağını ilk soktuğunda içlerinde yüzüyorum, bunlarla yürünmez demişti. “Yürünür, yürünür,” diye homurdanmıştı Ora, elini sırtındaki çantaya uzatmış bir çift kalın çorap çıkarırken. “Giy bunları.” Giymişti Avram, fakat ayakkabılar hâlâ azıcık bol geliyordu, ancak artık eskimiş, yere bastıkça toprağa değecek kadar tabanları aşınmış olan kendi ayakkabılarından daha rahattılar. Ora’nın tavsiyesi, “Bırak ayakların yüzün, bunun ne hoş bir duygu olduğunu düşünmeye çalış,” oldu.

Ofer’in alanına yayılarak parmaklarıyla tartıyor. Tabanlarıyla oğlunun ayak izlerini inceliyor, minik çukurlarla tümsekleri ve gizli mesajları. Ofer hakkında Ora’nın bile bilmediği şeyler bunlar.

“Ama en önemlisi Adam’ı derleyip toparladı. Temiz, derli toplu ve disiplinli olmasını öğretti dediğim gibi, arkasından da yeniden eğitim geldi. Nasıl anlatsam? Adam çok sessiz sakin bir çocuktu. Ben de ağzı laf yapan biri değildim tabii, o zamanlar. Konuşacak pek kimsem yoktu. Çoğu zaman Adam’la evde baş başa olurduk. Kendimize göre ufacık bir dünyamız vardı, bayağı sevimli sayılırdı; derin düşünmek, gevezelik etmek çok büyük bir yer tutmuyordu. Birkaç sözcükle idare ediyorduk. Birbirimizi çok iyi anlıyorduk. Aslında düşünüyorum da, yok belki de değil—”

“Ne?”

“Galiba senelerce ikinizden çok fazla kelime duymuştum, İlan’dan ve senden. Galiba biraz sessizlik istiyordum.”

Avram iç çekiyor.

“Uzun uzadıya konuşmalarınız, bir saniye bile durmak bilmeyen zekice, bilgiç falan filanlarınız, ikinizin durmadan çabalaması.”

İlan'la benim diye geçiyor Avram'ın aklından. İki azgın tavuskuşuyduk.

“Bense kendimi biraz dışlanmış hissederdim.”

“Sen mi? Sahiden?” Canı sıkılıyor Avram'ın, onu daima odak noktası, merkez olarak gördüğünü nasıl söyleyeceğini bilemiyor. İkisini yaratanın o olduğunu nasıl söylese.

“Yani, hiçbir zaman aranızda olup bitene ben dâhil olamadım.”

“Ama hepsinin sebebi sendin, senin içindi.”

“Çok fazlaydı, çok.”

Sessizce yürüyorlar. Köpek belli bir mesafeyi koruyarak peşlerinde, kulakları onlara doğru havada.

“İşte böyle,” diyerek Ora derin düşüncelerine kaldığı yerden devam ediyor. “İlan hakikaten Adam'ın haline, onun deyişiyle az gelişmiş konuşmasına hayret ediyordu. Ona nasıl konuşulacağını öğretmeye koyuldu. Anlıyor musun? Üç yaşına çeyrek kalmış çocuğu acemi birliği eğitime soktu.”

“Nasıl?”

“Durmadan onunla konuşarak. Sabahları onu yuvaya götürür, yolda gördükleri her şeyle ilgili bir şeyler anlatırdı. Yuvadın alıp eve getirirken yuvada yaşananlarla ilgili konuşurdu. Sorular sorar, cevap beklerdi. Bir an olsun rahat vermezdi. Tek kişilik bir protesto hareketi gibi: Baba Suskunluğa Karşı.”

Avram hafifçe gülünce Ora kızarıyor. Yaptığı şaka işe yaradı çünkü.

“Giydirirken, yatağa yatırırken ve karnını doyururken Ofer'le de konuşurdu. Hep duyardım sesini. Evde sürekli bir curcuna dönerdi, Adam'la ben bu kadar gürültüye alışık değildik, benim için kolay olmuyordu. Eminim Adam için de öyleydi.”

“Artık bir şeyi ‘şu’ diye göstermekle yetinmek söz konusu değildi. Artık ‘kapı pervazı,’ ‘kilit,’ ‘raf,’ ‘tuzluk’ vardı. Fonda devamlı duyardım o sesleri, takılmış plak gibi. ‘Raf de.’ ‘Raf.’ ‘Çekirge de.’ ‘Çekirge.’ Haklıydı tabii, aksini söylemiyorum. Doğru olanı yaptığını düşünüyordum, Adam'ın dünyasının giderek geliştiği-

ni, zenginleştğini görebiliyordum, çünkü birdenbire nesneleri adlarıyla söylemeye başlamıştı. Bense sadece... Yok... İşte, tam olarak nasıl diyeceğimi bilmiyorum.” Gülerek gözlerinin arasındaki noktaya işaret ediyor: “Bu.”

Adam'ın sözcüklere ne kadar aç olduğunu gördüğü zaman kalbi sıkışmıştı, daha önce hiç farkına varmamıştı bunun. Çünkü başlangıçta yaşadığı şaşkınlıktan sonra İlan'ın ona verdiklerini aldığı anlaşıyordu, birdenbire Ora'nın geveze bir oğlu oluvermişti.

İlan, diye anlatıyor Avram'a, büyüklerle konuşur gibi konuşurdu Adam'la, hem kullandığı sözcükler hem de ses tonu açısından. İlan'ın çocukla iş görüşmesini andıran, eşit bir havada konuşması, Ora'ninkinin tersine içinde çocuksu, biraz oyuncu bir hava olmaması dokunurdu ona. İlan'ın çocuğa fazla ağır geleceğini düşündüğü hiçbir sözcük yoktu. “Çağrışım de.” “Çağrışım.” “Felsefe de, Kilimanjaro de, crème brûlée de.”

Eşanlamlıları da açıklamıştı İlan ona, anlamı aynı kelimeleri ikizler olarak çizirdi. Adam üç yaşındayken ay için hilal veya mehtap sözcüklerinin kullanıldığını öğrenmişti. Geceleri havanın karanlık, ışıksız, hatta siyah olabileceğini de. Bir insanın sıçrayabileceğini ama aynı zamanda zıplayabileceğini ve atlayabileceğini biliyordu. (Avram dinlerken içinde tuhaf gülücükler dalgalanıyor, biraz gururlu, biraz mahcup.) İlan ona dilbilgisi öğretmek için çocuk şarkılarından yararlanır, “benim çocuğum,” “senin tavşanın,” “onun parmakları” diye alıştırma yaptırırdı saatlerce.

Arada bir Ora'nın cesaretini toplayıp itiraz ettiği olurdu. “Çocuğa bir sürü numara öğretiyorsun, onu oyuncağa çevirdin.”

“Onun için bunlar LEGO gibi, tek fark sözcüklerle oynuyor,” diye diretirdi.

Karşı çıkmak isterdi Ora, onu kendi oyun bahçen olarak yetiştiriyorsun demek gelirdi içinden, ama yalnızca, “Bunlar için daha çok küçük, onun yaşındakilerin iyelik zamirlerini bilmeleri gerekmez,” demekle yetinirdi.

“Baksana, nasıl da hoşuna gidiyor!”

“Tabii. Senin hoşuna gittiğini görüyor, onu sevmeni istiyor da ondan. Onu sevmen için ne olursa yapar.”

“Bir de şunu dinle,” diye anlatıyor Avram’a laf arasında, “İlan eve geldikten yaklaşık altı ay sonra, Adam, kulübedeki adam nereye gitti diye sormuştu.”

“Siz ne dediniz?”

“Ben bir şey diyemedim, İlan da, “Gitti, bir daha hiç gelmeyecek,” dedi. Yalnızca bu kadarı kalmış aklımda. Nerede kalmıştık?

Ora bitap düşmüştü. Kolay ve sağlıklı başlayan ikinci gebeliği sonlara doğru çileli ve marazi bir hal almıştı. Çoğu zaman kendini fil gibi, bitkin ve çirkin hissediyordu. “Son üç aya girdiğimde ne zaman ayağa kalksam Ofer’in bir sinire yaptığı baskı korkunç acı veriyordu.” Son iki ayın neredeyse tamamını yatar durumda geçirmişti, kâh yatakta kâh oturma odasındaki uzun koltukta. Soluk alıp verirken zahmet çekiyor, dikkat ediyordu, nefes almak canını yakıyordu bazen. Yattığı yerde giderek elden ayaktan düşüp yıllar önce kendiyle vurdumduymaz bir şekilde dalga geçerek kazdığı çukura kendi düşerken, etrafında entelektüel ateşle yanan İlan’la Adam’a dikerdi gözlerini.

İlan’la Adam’ın durmaksızın eşanlamlı, uyaklı sözcüklerle, çağrışım oyunları ile eğlenmelerine engel olmanın bir yolu yoktu ama yuva öğretmeni Adam’daki büyük sıçramadan, çok kısa sürede en az iki yıl birden büyüdüğünden söz edince koltukları kabarmıştı elbet. Yuvadaki davranışları da düzelmişti, gelgelelim nedense altını ıslatma problemi kötüye gidiyordu. Fakat hiç olmazsa ufak tefek kazaları haber verebiliyordu, o zaman kızmak zor oluyordu. Ora yarım yamalak bir tebessümle taklidini yapıyor Avram’a, “Çişim kaçtı.” Sonra kızgınlıkla soruyor, “Sen neye gülüyorsun?”

“Düşünüyordum,” diyor Avram yüzüne bakmadan, “ben olsam kesinlikle aynısını yapardım.”

“Kendi çocuğuna mı? İlan’ın yaptığını mı yani?”

“Evet.”

“Bu hiç aklıma gelmedi diyemem,” diye itiraf ediyor Ora ama bu konuyu daha fazla uzatmayacağına yemin ediyor, asla.

“Ne?”

“Boş ver.”

“Hadi ama söyle, ne?”

“Aradığının tam da bu olduğunu. Senin gibi bir işbirlikçi. Böylece birlikte muzip, zekice numaralar yapacak biri olacaktı yanında.”

Avram ses çıkarmadan sakalından bir tutam çekerek bükme-ye koyuluyor.

“Çünkü ben senin yerini doldurmakta yetersizdim,” diye devam ediyor Ora sevimsiz bir edayla. “En azından o bakımdan. Yapamıyordum, denemedim o başka.”

“Denemen gerekiyor muydu?”

“İlan’ın ihtiyacı vardı. Ah, seni nasıl arardı bir bilsen, birlikte yaptıklarınızı. Sensiz sararıp solmuştu.”

Avram’ın yüzü alev alev yanıyor. Ora’nın içine bir kurt düşüyor birden; belki de İlan’ın neler yaşadığını hiç anlamadığı gerçeği kemiriyor içini, belki de Avram’ın yerini dolduracak birini aramıyordu İlan, *bizzat* Avram olmaya çalışıyordu. Heyecanlanıp adımlarını çabuklaştırıyor: Elinden geldiği kadarıyla Avram’ın olacağını hayal ettiği baba olmak için çırpınıyordu belki.

İkisi birden kendi düşüncelerine öyle dalmışlar ki ansızın karşılırlarına karayolu çıkınca irkiliyorlar. Ayrıca patika işaretleri de gözden kaybolmuş. Ora geri yürüyüp arıyor ama bir şey göremeyince canı sıkkın geri geliyor. Patikamızdan memnunduk diye geçiriyor içinden, şimdi ne olacak? Kudüs’e nasıl gideceğiz?

Yol öyle fazla geniş sayılmaz ama sık sık hızla giden taşıtlar geçiyor, onların yanında ikisi de ağır ve sönük kalıyorlar. Sessiz sakın, ıslıl ıslıl çayırlara ya da gölgeli ormanlara çekilebilirlerdi seve seve. Ama geri gidemezler. Ora için mümkün değil, hoş, Avram da onun öne ve ileriye gitme maksadından etkilenmiş benziyor. Kafaları karışmış bir halde öylece duruyorlar orada. Bir

sağa bakıyorlar bir sola, yoldan ne zaman bir araç geçse başlarını geriye çekiyorlar.

“Japon askerlere benziyoruz, sanki savaş bittikten otuz yıl sonra ormandan yeni çıkıyoruz,” diyor Ora.

“Aslında ben öyle sayılırım,” diye hatırlatıyor Avram.

Karayolunun ve oradan yayılan şiddetin Avram’ı ürküttüğü belli. Suratı da vücudu da allak bullak. Ora’nın gözleri dışı köpeği arıyor. Birkaç dakika önce hemen peşlerinde, aynı mesafeyi koruyarak yürüyordu ama şimdi ortadan toz oldu. Ne yapmalı? Gidip onu arasa mı? Peki karşıdan karşıya nasıl geçirecek onu? Hem köpeği hem Avram’ı nasıl idare edecek?

“Hadi gel,” diye harekete geçiyor, eğer şimdi bir şeyler yapmazsa, acizliğinin kendine bulaşacağını ve ikisini de hareketsiz kılacağını farkında Ora. “Haydi, karşıya geçiyoruz.”

Avram’ın elini kavıyor, karayolunun kenarında moralinin bozulduğunu, pusuya düşmüş gibi hissettiğini seziyor.

“Ben komut verince koş.”

Çaresiz kafa sallıyor Avram. Gözleri ayakkabılarının ucunda.

“Koşabilirsin, değil mi?”

Birden yüzünün rengi değişiyor Avram’ın. “Söylesene, bekle bir dakika—”

“Sonra, sonra.”

“Hayır, bekle. Hani diyordun ya—”

“Dikkat, kamyonundan sonra. Şimdi!”

Asfaltta bir iki adım atıyor ama bir şey geri çekiyor Ora’yı, Avram’ın koca cüssesi bu. Bir sağa, bir sola bakıyor hemen. Cart mor bir cip farlarını yakmış, virajı alıp üzerlerine doğru gümbür gümbür geliyor. Şeridin neredeyse tam ortasındalar, bu noktadan ne ileriye ne geriye gidiş var, Avram donakalıyor. Sesleniyor Ora, ellerine yapışıyor. Avram’ın dudakları kımıldayınca bir şey söylediğini sanıyor. Cip kornaya deli gibi basarak önlerinden teğet geçip uzaklaşırken Ora öbür taraftan başka araç gelmese bari diye dua ediyor. “Söylesene,” diye mırıldanıp duruyor Avram defalarca, “anlat bana.”

“Ne?” diye kükrüyor Ora kulağına uzanıp. “Şu anda bu kadar acil olan ne?”

“Ben... Şey... Ne soracaktım... Ne soracaktım...”

Bir kamyon, sis düdüğünü andıran bir gürültü çıkararak onlara doğru ilerliyor. Şimdi de onun şeridindeler. Ora tuttuğu gibi Avram’ı kendine, kamyonun yolunun dışına çekiyor ve birdenbire yol ortasındaki beyaz çizgide donakalıyorlar. Burada ölecekler. İki çakal gibi ezilecekler.

“Başka kimse mi?”

“Başka kimse *ne*? Sen neden bahsediyorsun, Avram?”

“Dedin ya, yerini doldurmak, hani İlan... İlan’ın yokmuş ya?”

Kulak zarını patlatırcasına geçip giden korna sesinin arasında, Avram’ın sesinden tiz bir fısıltının geçip gittiğini duyuyor Ora, saklambaç oynarken perdenin arkasına gizlenen bir çocuğun bir an görünüp sonra gözden kaybolan kolu misali. Gözlerini ona diyor: Geniş, yuvarlak, güneşten yanmış kafasına, iki yandan fışkırmış havada duran bir tutam saçına, mavi gözlerinde bardaktaki çay kaşığı gibi kırılan bakışlarına. Ne sorduğunu nihayet anlıyor.

İki eliyle yüzünü, karman çorman sakalını, mahzun bakan gözlerini sıvazlıyor hemen, tek bir harekette etraflarını saran yolu siliyor. Yol bekleyebilir. Usulca konuşuyor: “Gerçekten bilmiyor musun? Tahmin edemiyor musun? İlan’ın asla senin gibi bir dostu olmadı.”

“Benim de olmadı,” diyerek başını öne eğiyor Avram.

“Ne de benim. Hadi, gel şimdi, elini ver, karşıya geçiyoruz.”

“Cehennemdeyim!” diye yazmıştı on yedi yaşındayken gittiği askerlik öncesi eğitim kampından gönderdiği mektuplardan birinde. “Be’er Ora üssündeyim, belli ki buraya senin adını vermişler. Burayı severdin, çünkü burada kum ve gres yağı yer, avlanmış kümes hayvanları misali çadır bezlerinin üstüne düşecek şekilde üç buçuk metre yükseklikten aşağı atlarız. Hoşça vakit geçirirken yapmaya bayıldığın şeyler bunlar. Ben ne mi yapıyorum? Seninle

ilgili fanteziler kuruyor, dublörlerinin kızlığını bozma girişimlerinde başarısız oluyorum. Mesela dün gece Atarah adında genç bir hatunu odama davet ettim. Onunla hiçbir gönül bağım yok, sen de biliyorsun pekâlâ, ama (a) kadının müsait olduğu gibi bir izlenim edinmiştim, (b) biyolojik saat durmaz... Bahanem de (aşağılık numara!) radyoda birlikte *Paul Temple* tiyatro oyununu dinleyecektik (Vandyke Macerası adlı bölümdü), derken kızların erkeklerin odasına girmesine izin verilmediği duyuruldu, böylece bana kendi deliğime çekilip tek başıma büzüşmek kaldı. Bu arada İlan çocuklarla birlikte ortadan toz oldu, aralarında, eğer bana sorarsan, birkaç kız (haberini olsun) da bulunuyordu ve hiç kuşkusuz birtakım maskaralıklar dönüyordu.”

“Bu sabah sevgilim,” yazıyordu ertesi gün, “saat beş buçukta kalktık, bir dağa gidip işe koyularak taşlarla ayırık otlarını temizledik, taraçalar açtık (Beni o halde gözünün önüne getirebiliyor musun? Üstümde atlet bile yokken?) Uydurduğum yeni öyküde, yedi hemcinsinle birlikte çalışan tek oğlan benmişim, ama meğer kadınların hepsi soğukluk yaşarlarmış, bizim Avram ne kadar büyürse büyüsün ona ilgi göstermezlermiş. Yanımda Ruchama Levitov vardı (sana onu anlatmıştım, bir zamanlar alelacele, keyifsiz bir ilişkimiz olmuştu), ben de ilişkimizi daha derinlemesine değerlendirme fırsatını kaçırmadım. Ama sonunda, iş her zamanki gibi boş lafa döndü (buna yeni bir sözcük buldum: ‘geyik muhabbeti.’ Ne dersin?) Hep takışıp didişmemizle, sonra ayrılıp tekrar başlamamızla dalga geçecek ve bunun çift yönlü bir grafik izlediğini söyleyecek kadar küstahlaştı. Ben de ona bir Jean-Paul Belmondo bakışı atarak hiçbir şey söylemedim, ama sonradan fark ettim ki benim kızlarla alınyazım buydu, bir şeyler hep ters gidiyordu. Bazen başarıya ulaşısam bile ansızın kızın benden korkup veya ona göre fazla olduğumu söyleyip kaçtığı anlar vardı (Sana Tova G.’den söz etmiş miydim? Sonunda yatay duruma geldiğimizde, ‘fazla sıkı fıkı’ olduğumu belirttiğinden [??!!] ve kelimenin tam anlamıyla yataktan tüydüğünden?) Açıkçası, Ora,

kızlarla sorunum ne hiçbir fikrim yok, bir gün seninle oturup bu konuyu tartışmaktan çok mutlu olurum, içtenlikle ve sansürsüz.

“Sevgiler, ayağı su toplamış Caligula yemeğe koşuyor şimdi.”

Ora ağzına kadar tıka basa dolu ayakkabı kutusunu iyice karıştırdı, aynı dönemden kalma bir mektup daha buldu. Sargılar ve alçılar içinde yatan Avram’a göz atarak yüksek sesle okumaya koyuldu.

“Güzeller Güzelim. Yine kimya dersindeyim, endotermik ve ekzotermik aktivasyon reaksiyonlarına ilişkin umut vaat edici bir şeyler anlatılıyor. Öğretmenle epey bir takıştım. Harikaydı! Kadın tüymeye çalıştı, ben de ağzına burnuna ettim. Kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırıp alkışlar kopan sınıftan sürünerek çıktı, ben de sınıfta zafer turları attım!”

Göz ucuyla Avram’a bakıyordu. Hiç tepki vermiyordu. İki gün önce doktorlar uyuması için verdikleri ilacın dozunu yavaş yavaş azaltarak onu komadan çıkarmaya başlamışlardı, fakat yarı uyanık olmasına rağmen ne gözlerini açıyor ne de bir şey söylüyordu. Şimdi horluyordu. Ağzı aralıktı, yüzü ve görünen omzu açık, irinli yaralarla kaplıydı. Sağ bacağı havada, askıya alınmıştı, vücudunun her yanından borular çıkıyordu. Kaç gece üst üste gençken ona gönderdiği mektupları okumakla geçmişti. İlan bu tedavi yöntemine inanmasa da Ora, Avram’ın kendi sözlerinin içine işlemesini ve onu konuşmaya teşvik etmesini umut ediyordu.

Belki de hiç faydası yoktu. Mektuplarla notları karıştırdı. Arada birini çekip alarak okumaya koyulurdu. Genellikle bir satır okuduktan sonra sesi alçalır, sonra kendi kendine okuyarak gülerdi, on altı buçuk yaşındayken Avram’ın başka kızlarla fingirdemesini, fiyaskoyla sonuçlanan flörtlerini ve ufak tefek aksilikleri nasıl anlattığına şaşardı: “Merak etme, onlar senin tırnağın bile olamaz, bu sadece sen bana koyduğun ambargoyu kaldırana, ihtiraslarını uyutmaktan vazgeçip kutsal yerlerin dâhil kendini tamamen bana verene dek devam edecek, o kadar.” Hepsinden önemlisi gülünç, küçük düşürücü aksiliklerden bahsederdi. Ken-

di başarısızlıklarını, kusurlarını böyle keyifli aktaran biriyle daha önce hiç karşılaşmamıştı Ora. Bir akşam Chatuya H. ile birlikte sinemadan çıktıktan sonra Avram kızı Peterson Caddesi'ndeki evine götürüyordu. Yolda yürürlerken kızı bir avluya sokup işi pişirmeye kalkışmıştı. Ellerini külotuna soktuğunda Chatuya engel olmuştu, "Olmaz, ben kirliyim," ama onun ne demek istediğini anlamayan Avram arzularının esiri olmuştu. Kızı teskin ederek cesaretlendiriyor, şaşırtıcı, tahrik edici bir biçimde kendini kötülemekten vazgeçirmeye çalışıyordu, Chatuya gibi şen şakrak bir kıza kötülüğü yakıştırmayı bile hayal edemezdi. Avram dil dökerken Chatuya sessizce dinliyordu, o akşam ilk kez onu öyle sessiz gören Avram sonunda kızın müstehzi, cilveli ruhundaki can alıcı noktaya temas ettiğini düşünmüştü. Yürekten söylediği avutucu sözler Gregor Samsa'yı, Karamazof Kardeşler'i bile aratmayacak hale gelince, Chatuya onu susturup sırtarak ne demek istediğini açıklamıştı.

Avram insafsızca en ince ayrıntısına kadar anlatıyordu bu olayı Ora'ya, o da tüm içtenliğiyle gülerek menstrüasyon için böyle çirkin benzetmeler yapılmasından nefret ettiğini yazdı. Regl olduğu zamanlar gerçek bir dişi olduğunu hissettiğinden bile bahsetmişti ender görülen bir cesaretle, Ada'nın ölümü sonrasında yaşadığı sağlık sorunları yüzünden birkaç yıl boyunca regl olmamıştı, fakat artık sorun kalmamıştı. Avram'dan çabucak gelen cevapta bana öyle bir şey anlatmışsın ki demek beni çoktan tek *dostun* olarak görmeye karar verdin, demek beni erkek kız arkadaşın diye görüyorsun, yazıyordu. Hoş Avram'a bakılırsa, en başından beri onu öyle görmüştü Ora, hastanede ilk tanıştıkları günden beri, işte bu Avram'ı yiyip bitiriyordu, fakat onun alnına öyle yazılmıştı besbelli, Ora'nın aşkının veya herhangi birinin aşkının kırıntılarıyla yetinmek vardı kaderinde.

Yüzlerce not, mektup vardı o ayakkabı kutusunda, sıkış tıkkış, telaşlı, bazen sözcüklere bile dönüşemeyecek kadar gergin el yazısıyla kaleme alınmıştı hepsi. Sayfalarca karalama, zarif çizimler, oklar, asteriksler ve dipnotlar. Kaleminden yeni türetil-

miş sözcükler, cinaslar, kelime oyunları, ufak tefek tuzaklı sözler damlardı, onun verdiği ince ayrıntılara Ora'nın dikkat edip etmediğini sınamak için yapardı bunu. Zarfların arkalarına da bir şeyler yazardı Avram: "Hilik ve Bilik Ltd. Şti., Rüyalar ve Kâbuslar için Aksesuar ve Yedek Malzeme." Bir de "S. Bubari, Boynuzlanma Belâsı için Farmakolojik Danışman" vardı. Her zarfın üstüne, postane pulunun hemen yanına kendi eliyle özel pulunu çizerdi, kâh Ora'nın, kâh İlan ile Ora'nın figürleri olurdu bunlar, bazen de onların gelecekte doğacak üç, beş, yedi çocuğunu çizerdi. Gazetelerden gülünç ya da kaba kupürler keserdi onun için, Kudüs'teki mezar taşlarının üstündeki kabartmaların örneğini de çıkartırdı bazen ("Bunda, 'Azap Çekerek Yanan' yazıyor, sanki beni düşünerek yazmışlar!") Kalın yünden örülmüş kırmızı püsküllü cüce şapkası çizimleri, birbiriyle çelişen tatları bir araya getirdiğini okur okumaz anlayan Ora'nın asla pişirmeye cesaret edemediği kendine ait üçgen kurabiye, börek, kek tarifleri gönderirdi.

Avram uykusunda inliyor, dudaklarını oynatıyordu. Ora nefesini tuttu. Saçma sapan şeyler söylüyor, acıyla kıvranıyor, ahliyordu. Ora nemli bir bezle dudaklarını ıslattı, yüzünde biriken terleri sildi. Avram rahatlamıştı.

Birlikte tecritte kaldıkları son gecenin sabahında başlamıştı Ora'ya yazmaya. "Sanki ameliyatla bizi ayırmışlar gibi hissediyorum," diyordu. "Seni benden söküp aldılar ya, artık kanadım kırık, yaralıyım, perişanım." Bir grup yaralı asker daha gelince Ora, İlan ve Avram'ı başka hastaneye nakletmişlerdi. Üç haftadır her gün mektup yazıyordu ona, daha adresini bile bilmiyordu üstelik, sonra yirmi bir mektupluk ilk partiyi şık bir ayakkabı kutusunun içinde göndermişti. Arkasından altı yıl boyunca espiriler, şiirler, radyo oyunlarından alıntılar ve pasajlarla dolu beş, on veya yirmi sayfalık nameler kaleme almaya hiç ara vermedi. Telgraf da çekerdi, yellegraf derdi onlara, günün birinde yazacağı öykülerin taslaklarını gönderirdi, ayrıca havalı dipnotlar, bırak gizlemeyi, bilerek okunur halde bıraktığı silinmiş yazılar da eksik olmazdı o sayfalarda. Ona bütün kalbini vermişti, Ora ondan ge-

len mektupları röntgenci bir merakla okurdu hep, hafif ikircikli, bıkkın, Ada'nın özlemiyle neredeyse tutuşarak ve biraz da ona ihanet etme düşüncesiyle suçluluk duyarak. Mektuplaştıkları ilk aylarda yeni gelen bir zarfı her açışında ağzının kenarında kıs kıs gülmeye hazır bir ifade olurdu, bu gülüş bazen ağlamadan önceki kasılmalara dönüşürdü.

Her mektupta lafı döndürüp dolaştırıp mutlaka İlan'a getirmeden edemezdi. Ya Ora'nın ilgisini çekmek için ya da kendine eziyet etmek için yapıyordu herhalde, hangisi olduğundan emin değildi.

“Ora, bugün” diye fısıldayarak okurken eğilip derin kesiklerle kaplı yüzüne sokuldu, “yalnızlık içinde bedbaht yüzüyorum, Rudyard Kipling'in kedisi (tanır mısın?) gibi tek başıma yürüyorum. Konuşup dertleştiğim bir tek İlan var, o da sır saklamayı bilmez ya. Bildiğin üzere, hep yaptığımız gibi kadın cinsinden konuşuyoruz, daha doğrusu ben konuşuyorum, en çok da senden bahsediyorum ama İlan karşılık vermiyor. Onun sessizliği bana, sana karşı tamamen ilgisiz olmadığını düşündürüyor, fakat önce —dostum Søren Kierkegaard'a danışarak adlandırdığım— ‘aşk sıçraması’ yapması gerektiği apaçık ortada. Diğer yandan, onun gönlünü almak (?!) için yapmadıkları kalmayan sürüsüyle hoş, kimi de nahoş kıza büsbütün kayıtsız kalmakta ısrarlı. Çoğu zaman ona öğüt veren ben oluyorum, sebebi de deneyimsiz olması ve kadınlarla ilişkisi hakkında dangalakça sözler etmesi. Bunu tamamen tarafsız bir gözle yapıyorum tabii, özellikle dışarıdan gözlem yapan, konuyla, yani *seninle* hiçbir kişisel ilgisi bulunmayan biri sıfatıyla. Sen onun kısmetisin diye onu ikna etmeye çalışırken nasıl hevesli olduğumu görsen, inanmazdın. Neden bunu yaptığımı kendine bir sor. Çünkü insanlık bunu gerektiriyor, çünkü her ne kadar ben seni tercih etsem de sen ne yazık ki *beni tercih etmiyorsun*. Acı gerçek bu Ora, sana olan aşkımin kanunu bu: Ben sana gönül yarasından, sorunlardan başka bir şey vermem, anlayacağın seni çok önemsemişimden ve eksiksiz ve bencil olmayan sevgimden dolayı, İlan'ın sana olan ateşini kö-

r klemem, gözlerindeki perdeyi a mam ve yürek bağını   zmem gerek, aklımı kaçırmışım değil mi?

“Elini  abuk tut, hemen yaz, yoksa hasretinden kalbim kırılacak!”

Fakat aynı mektubun altındaki notta neşeyle başka kızlarla olan anlaşılmaz ve talihsiz ilişkilerine değiniyordu, kuşkusuz yalnızca beş para etmez ve el altındaki yedeklerden başka bir şey değildi bunlar çünkü Ora bütün kalbiyle onun varlığını kabul etmeye bile yanaşmayan, Kafkaesk bir yaşama sevincine sahip kimsesiz İlan’ı sevmekte ısrarlıydı. Buna enikonu inanıyordu Avram,   nk  Avram’la evlenip onunla tek göz (tercihen oda servisi de olan) bir odada yaşamayı reddetmişti.

İlk haftalarda kısa, temkinli mektuplar yazıyordu Ora, çekingenliğini üzerinden atamamıştı. şikâyet etmiyordu Avram. Ne ondan gelen sayfa sayısına bakıyordu ne de kuru içeriğine. Bilakis, yazdığı her harfe seviniyordu, minnettardı. Derken Ora gitgide cesaretlendi. Örneğin, azılı bir Marksist olan ağabeyinin annesiyle babasına hayatı zehir ettiğini, dilediği gibi davrandığını yazmıştı, buna içerliyordu ama kıskanıyordu da. Arkadaşlarının arasında kendini yalnız hissettiğini, yarışmalarda nasıl heyecanlandığını anlatmıştı, az kalsın atletizmi bırakıyordu, yüzmeye odaklanmıştı. Kuru ortamdan ıslak ortama geçmek iyi gelmişti, bazı günler suya düşen meşale gibi görüyordu kendini. Ada’dan da bahsederdi mektuplarında, Avram’ın anlayabileceği bir dille onu nasıl özlediğini anlatırdı. Sık sık, aslında her mektubunun altına koyduğu notta İlan’a selam söylemesini istemeden edemezdi. Bunun ona acı verdiğini bilmesine rağmen elinde değildi, bir dahaki mektupta i ten selamlarını iletmi mi diye sorardı muhakkak.

Bu mektuplaşmalardan, yeni kurulan bu arkadaşlıktan ve İlan’ı düşünmenin yüreğini nasıl dağladığından hiçbir arkadaşına söz etmemişti Ora. Kudüs’teki hastaneden taburcu olduğundan beri orada kaldığı geceler boyunca başına gelenlerin başkalalarına anlatılmayacak kadar değerli ve nadide olduğunu biliyordu,

zaten şimdi onlarla yaşadıkları da öyleydi; ikisiyle de yaşadığı bu ikircikli durumun Ora'nın anlamaya bile çalışmadığı gizemli bir havası vardı. Usulca sokulup sezdirmeden çarpmıştı onu, şimşek veya trafik kazası gibi, ama elinden yalnızca darbenin sonuçlarına katlanmak geliyordu. İkisine de ihtiyacı olduğu günbegün belirginleşiyordu, en sonunda ikisinden de vazgeçemeyeceğinden kesinlikle emin olmuştu. Önemliydi, önünde sonunda aynı görevi yerine getirecek iki melektiler sanki. Bütün hücreleriyle, kaçınılması mümkün olmayan varlığıyla Avram ve aslında ortaklıkta olmayan İlan.

Neredeyse kendi bile farkına varmamıştı, Avram'a mektup yazmak günlük tutmaya benziyordu. Ne var ki İlan'ı gece gündüz ne kadar özlediğini, onun fiziksel varlığına duyduğu özlem ateşinin nasıl yandığını yazamayacağı için başka şeylerden bahsedirdi. Daha çok annesiyle babasını anlatırdı, en çok da annesini. Onun hakkında sayfalar doldururdu, anlatacak bu kadar şey olduğu aklına bile gelmezdi daha önce. Önceleri kendi yazdıklarını okuduğunda ihanetin boyutları karşısında şok geçirmişti, ancak bunları söylemekten de geri duramıyordu. Her ne olursa olsun Avram'ın onunla ilgili her şeyi, saklamaya çalıştıklarını bile bildiğine dair tuhaf bir duyguya kapılırdı. Annesinin kızgınlığının sebeplerini ve ağır, karşı konulmaz bir ağ gibi evin içini gizlice saran üstü kapalı suçlamaların nedenlerini tahmin etmek için bıkana dek nasıl durmadan kafa patlattığını anlatırdı ona. Kimselelere söylenmeyen aile sırrını, annesinin nöbetlerini ifşa etmişti: Birkaç günde bir odasına kapanır, acımasızca kendini tokatlayıp pataklardı. On yaşındayken sık sık annesiyle babasının odasındaki çamaşır dolabına saklandığı zamanlarda tesadüfen öğrenmişti Ora. Annesinin çabucak odaya girip kapıyı kilitlediğini, sonra da sessizce kendine vurmaya başladığını görmüştü, karnını, göğsünü tırmalıyordu, arkasından kısık bir sesle çığlıklar atmaya koyuldu: "Pislik, pislik, Hitler bile seni istemedi." O an kararını vermişti Ora, kendine harika bir aile kuracaktı. Kesin, değişmez bir karardı, küçük kızların kurduğu hayallere benzemiyordu. Ora

için hayatının kararıydı bu. Kocası ve en fazla iki çocuğuyla bir ailesi olacak, evlerinin her köşesi daima ısıldayacaktı. Gözlerinin önünde canlandırabiliyordu: Apaydınlık, gölgelerin düşmediği, içinde kocasıyla iki küçük çocuğunun neşeyle salındığı, şeffaf ve açık, dolayısıyla *buradaki gibi* tatsız sürprizlerin asla yaşanmayacağı bir yuva. On beş yaşında aynı sahne hâlâ gözlerinin önündeydi. Dünyadaki bütün insanlar arasından, bütün esrarengiz ve beklenmedik yabancılar arasından onun gerçekten tanıyabileceği en az bir kişi olacaktı, belki de iki veya üç.

Mektuplar yazarken bazı kasvetli, külfetli sıkıntıların kâğıt üzerine döküldükçe zihninde giderek netleştiğini fark ediyordu. Böyle duru ve kesin bir dille yazabildiğini görmek şaşırtmıştı Ora'yı, kendini yalnızca usta yazarların en iyi okurlarından biri olarak kabul ederdi çünkü. Sonra yazmayı istediğini, yazmaya *ihtiyaç* duyduğunu, hatta bir o kadar da söylemesi gerekenleri Avram'ın okumasını istediğini düşünmeye başladı, bir de onda ne gördüğünü anlattıkça anlatmasını.

Ve İlan'a içten selamlarımı ilet.

Bir mektubunda şöyle yazıyordu Avram: "Sen benim ilk aşkımsın."

İki hafta boyunca dili tutulmuştu Ora'nın. Sonra henüz aşktan söz etmeye hazır olmadığını yazdı. İkisinin de çok genç ve toy olduklarını düşünüyordu, aşk meselelerini ele almadan önce birkaç yıl beklemek istiyordu. Avram açık açık dile getirdikten ve İlan'a da söyledikten sonra artık onu sevdiğinden hiç şüphesi olmadığını, kaderinin onun elinde olduğunu belirtmişti. Mektubu gönderirken yanına bir de Ora'nın cevabını koyacağı pullu zarf koymuştu. Onu sevdiğini söylemekten vazgeçsin diye ısrar ediyordu Ora, çünkü bu onda endişe uyandırıyor, güzel ve saf arkadaşlıkları hakkında hastalıklı düşüncelere yol açıyordu. Avram bu sözlere karşılık şöyle yazmıştı: "A: Kanımca aşk gelmiş geçmiş en sağlıklı, en sevecen, en saf duygudur. B: Sana olan aşkımdan söz etmekten artık vazgeçemem, sana olan aşkım, sana olan aşkım..." Bütün sayfayı böyle doldurmuştu.

Mektuptan birkaç saat sonra gönderdiği telgrafta, “İlk görüşte aşk değildi,” diyordu, hoş, mektup Ora’nın eline ondan bir hafta sonra geçmişti ya. “Çünkü ben sana çok önceden âşık olmuştum stop seninle tanışmadan önce stop seni geçmişe doğru da seviyorum stop daha ben dünyada var olmadan önce stop çünkü ben seninle tanıştıktan sonra ben oldum stop.” Ora da cevaben kısa bir mektup yazarak şu sıralar onunla yazışmasının zor olduğunu, yakında hem sınavların hem de yarışların başlayacağını ve kafasını kaşımaya vakit bulamayacağını yazdı. Kanıt olarak, kendisinin de katıldığı Wingate Enstitüsü’ndeki yüksek atlama toplantısından söz eden *Maariv Youth* dergisinde yayınlanmış bir makaleyi ekledi. Avram makaleyi yakıp küllerini geri göndermiş ve üç hafta boyunca tek satır olsun yazmamıştı. Ora meraktan çıldıracaktı neredeyse, derken Avram hiçbir şey olmamış gibi yeniden yazmaya başladı:

“Dün gece caz konserindeydik, İlan’la birlikte, huzur içinde yatsın, (hayret, bu defa o da sana selamlarını gönderiyor, bir yandan da kolumun üstünden gözetleyip neler yazdığımı görmeye çalışıyor, ama hâlâ seninle ilgilenmediğini söylemekte ısrar ediyor, o ayrı!) Her neyse, akşam Foos-Foos’a gittik. Acayip güzeldi, benimle kesişen türlü türlü enfes kadınla dolu dolu deneyimler yaşadım, ne yazık ki hepsi telefon numarasıyla sınırlı kaldı. Fondaki müzik eşliğinde son zamanlarda kızlar hakkında edindiğim bazı fikirleri toparlama fırsatı buldum ve sağlam temellere dayanan, en başta da seninle ilgili birtakım ilginç teoriler geliştirdim. Er ya da geç kaderini benimkiyle değil başka bir herifle birleştireceğine inanıyorum, İlan veya o tipte biri ama asıl mesele benim tersime göbeğini kahkahalarla oynatamayacak, benim tersime vücudunun bütün organlarını zevkten titretmeyecek biri olması. Elbette o sana benden daha çekici, çok daha çekici, daha sakın, daha sağlam ve daha *anlaşılır* gelebilir (annenin onu görür görmez seveceğini adım gibi biliyorum!) Evet, öyle, hain Ora, etrafım Mel Keller’in armonik notalarıyla yükselip alçalan meleklerle ve haşhaş (!!!) kokularıyla sarılı bir halde o küf kokulu

köhne mağarada otururken aklımdan bunlar geçiyordu, işte dalıp gittim öylece...

“Evet: önünde sonunda sen hayatını yakışıklı, ciddi görünüşlü, kır saçlı bir alfa erkeğiyle birleştireceksin. Harika bir günbatımını görünce veya David Avidan’ın küstah bir şiirini okuyunca iç organların pır pır kanatlanır mı diye sormayı bilmeyebilir, fakat onun yanında sonsuza dek güvence altında ve sağlam bir geleceğin olacak. Çünkü Ora, benim ikiyüzlüm, senin o pırıl pırıl, güzeller güzeli (söylememe ne hacet, o çok sevdiğim) ruhunun ta derinlerinde, aşk meselelerinde, kusura bakma, seni azıcık eski kafalı yapan (kıyıda köşede kalmış mağazalarda eski reçelleri koydukları türden) minicik bir girinti var. Gerçek aşktan söz ediyorum. İşte bundan ötürü yapacağın tercih muhtemelen beni hayatımın sonuna kadar sefil olmaya mahkûm edecek ve hiç kuşkusuz yok, bu (sefalet) ömrümün sonuna dek beni süründürecek, kronik bir hastalık gibi kalıcı bir durum olacak ama şimdiden tedaviye başladım, dolayısıyla her dile getirdiğimde histerik tepkiler göstermeyi bırak artık.

“Caz kulübünden dönüşte konuyu uzun bacaklı İlan’la tartıştım (bu arada uzun olan sadece bacakları değil...), kendisiyle ilgili teorimi ona açıkça anlattım, kuşkusuz kismetimde aşkımı hor gören bir kadına bağlanmak ve ömrümün sonuna dek beş para etmez yedek oyuncularla yetinmek olmasına sızlandım durdum. İlan her zamanki gibi senin belki fikrini değiştirebileceğini, büyüyeceğini belirtti. Daha başka saçma sapan teselli sözcükleri de söyledi, ama ben sana neden kendimi değil de onu uygun gördüğümü, alfa erkeği olduğunu vesaire, zavallı bir halde etle tırnak gibi tutunduğum kalbinden ancak onun uğruna çıkacağımı falan anlattım bir kez daha; o yine benim tipim değil diye ısrar etti, seni doğru dürüst tanımadığından dem vurdu, sonra o gece üçümüz hastanede gevezelik ederken zihninin tamamen bulanık olduğunu tekrarladı ancak bunlar beni rahatlatmadı. Çünkü o gece ikinizi birbirinize çeken bir güç doğduğunu hissediyorum, aslında hem onun hem de senin zihninin bulanık olduğu için ora-

da bir şeyler yaşandı. Siz bunu ne teyit ne inkâr ediyorsunuz, bu da beni kahrediyor, sanki ikiniz benim sızamadığım (ve herhalde asla giremeyeceğim) bir yerdesiniz. Senin bunu, aşkın keşfini benimle tatmaman beni perişan ediyor (çünkü aşk bir keşiftir!!), o kadar yaklaşmıştım oysa (ağzıma sıçayım diye kendini yuhaladı hezimete uğrayan Avram, gazabını ortaya saçarken), bu aynı zamanda hayatımda sıkça yaşadığım bir şey, olmasına ramak kalanlar, tek dileğim hayatıma yön veren ilkelere birine, hatta hayatımın temel ilkesine dönüşmemesi.

“Sevgilerimle,
Aşk Azabı Mağduru.”

Nihayet ödleliğini ve onu dumura uğratan kafa karışıklığını yenmesini bildi Ora, giderek karmaşıklaşan basit kelimelerle hakikaten âşık olduğunu düşündüğünü anlattı, fakat ne yazık ki ona âşık değildi, affetmesini umuyordu, elinde değildi, onu kardeş gibi seviyordu ve her zaman sevecekti. Aslında ona sorarsan Avram’ın kendisine ihtiyacı yoktu—burada Ora’nın eli zangır zangır titriyordu, hayret etmişti, sırtındaki biniciyi atmaya çalışan bir at misali kalem sayfanın üstünde zıplıyordu—ne de olsa ondan bin kat daha akıllı ve bilge olan, zekâ fişkırان biriydi. Bu fikre alışır alışmaz Avram’ın nice sevgilisi olacağından kuşku duymuyordu Ora. Üstelik hepsinin ona kendinden daha uygun olacaklarına inanıyordu, halbuki onun sevdiği çocuğun Ora’ya ihtiyacı vardı. “Nefes almak gibi, kusura bakma ama bu durumda basma-kalıp bir söz sayılmaz. Gerçekten böyle düşünüyorum.” Sözlerine ilaveten, bunun kendisine aylardır, aslında neredeyse bir yıldır dert veren, aklını başından alan bir aşk olduğunu belirtti, çünkü anlamsız ve umutsuz olduğunu ta başında görmüştü, keşke başına bunların neden geldiğini anlayabilseydi falan filan. Avram telgrafla cevap verdi: “Onu tanıyor muyum soru işareti, İlan’dan mı söz ediyorsun soru işareti, adını belirtmen yeterli, onun canını alacağım ünlem işareti.”

Haftalarca süren sorgu sualin, yalvarmaların ardından Ora tahminini doğrulayıp İlan’a âşık olduğunu söylediği zaman Av-

ram deliye dönmüştü. Bir hafta kadar ağzına tek lokma koyamamıştı. Kıyafetini değiştirmiyor, geceleri dur durak bilmeden sokakları arşınıyordu. Karşısına çıkan herkese Ora'yı anlatıyor, hesaplı kitaplı bir dille yaşananların neden kaçınılmaz, hatta elzem ve arzulanır olduğunu evrim, estetik ve daha pek çok açıdan açıklıyordu. Elbette bu sırrı İlan'a ifşa etmekte gecikmemişti, İlan da tekrar tekrar Ora'yla ilgilenmediğini söylemiş ve Ora'nın böyle çılgın bir fikre, ona "nefes almak gibi" ihtiyacı olduğu gibi fikrine kapılmasıyla dalga geçmişti.

"Öyle mi demiş?" diye sormuştu Avram'a hafif telaşlı bir hayretle. "Benim hakkımda böyle mi yazıyor?" Onunla asla bir ilişki yaşamayacağına dair söz vermişti Avram'a.

Sonra da kendini mecbur hissederek, "En azından benim ini-siyatifimle olmayacak," diye eklemişti mırıldanarak.

Ertesi gün sabah molası sırasında Avram okulun avlusundaki dev çam ağacına tırmanıp ellerini ağzının iki yanında çanak gibi açarak onu izleyen onlarca öğrenciyle öğretmene bedenini boşamaya karar verdiğini ilan etmişti, bundan böyle beden ve ruh arasında tam bir ayrılık yaratacaktı. Yeni boşadığı alinyazısına kayıtsız kaldığını kanıtlamak adına ağaçtan aşağı atlayıp asfalta çakıldı.

Ertesi gün, hastane odasındaki yatağında, "Seni şimdi daha da çok seviyorum," diye yazıyordu sol eliyle. "Atladığım saniye anladım ki sana olan aşkım benim için doğanın kuralı. Apaçık bir önerme bu, düpedüz hakikat ya da Arap kuzenlerimizin deyişiyle *el bedihiyyât*. Ne hedeflediğinin önemi yok. Benden nefret etsen de ayda yaşasan da veya Tanrı esirgesin ameliyatla cinsiyet değiştirsen de fark etmez. Seni her zaman seveceğim. İflah olmaz bir aşk bu, ölmediğim/asılmadığım/boğulmadığım veya 'Avram'ın hayatı' adıyla bilinen tuhaf maceranın sonunu getirecek başka bir şey olmadığı sürece durdurmak gelmez elimden."

İkisinin de karşılıksız aşk yüzünden acı çekmelerinin berbat bir şey olduğunu yazdı Ora cevabında, onu her ne kadar gönlünden geçtiği gibi sevmese de daima ruh eşi kalacağına söz verdi,

onsuz hayatı hayal bile edemezdi. Son zamanlarda gönderdiği bütün mektuplardaki gibi İlan'la ilgili bir şey sormamak elinde değildi: Sen ağaçtan atlayınca İlan nasıl tepki gösterdi? İlan hastanede ziyaretine geldi mi? Arkasından, karakterine ve temel ahlak anlayışına, kendisi hakkında düşündüğü her şeye ters düşen, tamamen iradesi dışında bir davranış göstererek İlan'ın gizli arzularına, çekingenlikleriyle tereddütlerine ilişkin sayfalar dolusu varsayımlarda bulunmaya girişti. Bütün bunlar neden oldu, neden İlan'a âşık oldum diye tekrar tekrar soruyordu. Neticede İlan'ı tanımıyordu bile, geçen yıl (bir ay yirmi bir gün eksigi vardı hatta) onunla bütün yaşadıklarında, sanki yabancı biri ruhunu ele geçirmiş, ona neler hissedeceğini buyurmuştu. “Aslına bakarsan çok basit,” diye haince cevaplamıştı Avram. “Üç bilinmeyenli bir denkleme benziyor: Yangın, kazazede, itfaiyeci. Sence kazazede bunlardan hangisini seçer?”

Avram artık ondan gelen her mektubu ayrıntısıyla anlatıyordu İlan'a, ama o umursamaz bir tavırla dinliyordu. “Sen de birkaç satır karalasana,” diye yalvarırdı Avram. “Bana bu konuda böyle işkence etmesine dayanamıyorum.” İlan ise bininci kez ne Ora'ya ne de midesini bulandırana dek peşinden koşan herhangi bir kıza ilgi duymadığını tekrarlıyordu. Asıl mesele İlan'ın hiçbir kıza ilgi göstermemesiydi. Kızlar başına üşüşür, etrafında pervane olurlardı fakat hiçbiri ona heyecan vermezdi. Her buluşmada, her yeni deneyimde daha üzgün, daha içine kapanık biri olup çıkıyordu. “Belki eşcinsel olsam daha iyi,” demişti Avram'a bir akşam Ein Karem'de Jan'ın Çayevi'ndeki yumuşacık kocaman minderlerde yayılmış otururlarken. Uzun zamandır ikisinin de aklından geçen bu sözcüğü böyle yüksek sesle duyunca donup kalmışlardı. “Merak etme,” diye eklemişti İlan hazin bir ifadeyle, “benim ti-pim değilsin.” Avram'ın cebinde Ora'dan gelen son mektup duruyordu ama İlan'a söylemeye cesaret edemiyordu: “Galiba o şu anda benim bir yıl kadar önceki, hastanede seninle (ve onunla) tanışmadan önceki durumumda. O zaman tam anlamıyla uyurgezerdim, gözlerimi açmaya dahi çekinirdim. Oysa şimdi beni

görmezden gelmesinin verdiği onca acıya rağmen hayata döndüğümü hissediyorum, bu büyük ölçüde senin sayende oldu (aslında en çok senin sayende oldu). İtiraf edeyim, bazen (başka) bir kıza âşık olmasını gönülden diliyorum, bu bana büyük acı verir, o başka. Ya da başka bir *herife* (gülme, bazen onun asıl ihtiyacının bu olduğunu ama bunu anlamaya bile cesaret edemediğini veya aslında *sana* da azıcık âşık olduğunu düşünmüyor değilim, evet, evet...), bunu bile sineye çekebilirim, yeter ki biraz olsun mutluluğu tatsın, beni dehşete düşüren o derin uykusundan uyansın. Ah, Avram, sen olmasan ben ne yapardım?

“Sevgilerimle, kuytadaki dükkânın sahibesi...”

Sıçrayarak uyanmıştı uykusundan. Oda zifiri karanlıktı (herhalde hemşire gelip onun uyuduğunu görünce lambayı söndürmüştü), içeride sadece ısıtıcının kızarmış bobinleri parlıyordu. Avram’a okuduğu son mektup hâlâ kucağındaydı. İlan haklıydı galiba. Ora okurken Avram’ın yüz ifadesinde hiçbir değişiklik göze çarpmıyordu. Mektubu gerisingeri ayakkabı kutusuna koydu, gerinirken durdu: Avram gözlerini açmıştı. Uyanıktı. Ona baktığını sandı.

“Avram?”

Gözlerini kırptırıyordu.

“Lambayı yakayım mı?”

“Hayır.”

Ora’nın kalbi güm güm atmaya başladı. “Çarşafalarını düzeltelim mi?” Ayağa kalktı. “Hemşireyi çağırayım, serum şişesini değiştirsin mi? Isıtıcının sıcaklığı iyi mi?”

“Ora—”

“Ne? Söyle.”

Derin derin soluk alıyordu. “Bana ne oldu?”

Ora gözlerini yumdu ve açtı. “İyileşeceksin.”

“Ne oldu?”

“Dur bir dakika,” diye mırıldandı, kapıya yöneldi, vücudu sallacak misali sallanıyordu. “Ben gidip—”

“Ora,” diye fısıldadı Avram, sesi öyle sıkıntılıydı ki Ora durdu, geri geldi ve çabucak gözlerindeki yaşları sildi.

“Avram, Avram,” dedi, adını söylemenin ona verdiği zevkin tadını çıkararak.

“Neden bu haldeyim?”

Yanına oturdu Ora, elini sargılı kolunun üzerine götürdü. “Savaş vardı, hatırlıyor musun?”

Avram’ın göğsü indi, dudaklarından derin bir ah döküldü püskürürcesine. “Yaralandım mı?”

“Evet, öyle denebilir. Şimdi dinlenmen gerek. Konuşma.”

“Mayın mı patladı?”

“Hayır, mayın değil—”

“Yanımda *onlar* vardı,” dedi usulca. Sonra başı yastığa düştü ve uykuya daldı.

Hemen koşup Avram’ın yeniden konuşabildiğini bir doktora haber vermeyi düşündü Ora ya da İlan’ı arayıp söylemeyi, fakat yanından bir dakika ayrılmaya ödü kopuyordu. Sanki bir yere gitmemesini, yanında oturup beklemesini, uyandığında anlayacaklarından onu korumasını istediğini okuyordu Avram’ın yüz ifadesinden.

Sesi çatlıyordu konuşurken. “Burada başka kimse var mı?”

“Sadece sen. Bir de ben.” Zar zor gülümsedi Ora. “Özel odasın.”

Bu bilgiyi sindirdi Avram.

“Doktoru çağırayım mı? Ya da hemşireyi? Şurada zil var, üstünde—”

“Ora.”

“Evet.”

“Ben ne zamandır—”

“Burada mı? İki hafta kadar oldu. Biraz daha fazla.”

Avram gözlerini kapadı, sağ kolunu kımıldatmayı denedi ama başaramadı. Vücudundan çıkan karmakarışık borularla kablolarla bakmak için boynunu uzattı.

“Birkaç tane... Tedavi uyguluyorlar,” dedi kısık sesle, “ufak tefek ameliyatlar oldun, geçecek. Birkaç haftaya kalmaz, koşar—”

“Ora.” Boğuk bir sesle sözünü kesti, ikisi de hayallere kapılmamalıydı.

“İçecek bir şey alayım mı sana?”

“Şey... Hatırlamadığım şeyler var.” Sesi ürkütücüydü, gırtlaktan ve çatallı çıkıyordu, sanki kıvrılmış bir borunun içine sıkışmıştı.

“Yavaş yavaş hatırlarsın. Doktorlar her şeyi hatırlar diyorlar.” Bir çırpıda söylemişti bunları, fazla neşeli tiz bir sesle. Avram tek eliyle suratını yokladı, sonra şaşkınlıktan havada asılı kalan parmağını kırık dişlerine götürdü. “Onları da yapacaklar, dert etme.” Mezbele gibi bir evi kiralasa mı diye kararsız kalan birini ikna etmeye çalışan emlakçı gibi konuştuğunu fark etti. “Dirseğini de tedavi edecekler, buradaki kırıkları da, parmaklarıyla ayak bileklerindeki.”

Ergenlik çağında çam ağacından atladığı geldi aklına, acaba bedeninden boşanması son günlerde ona *orada* işkence yaparlarken işine yaradı mı diye merak ediyordu. Avram’ın yaptığı her şeyin derinlerle bağlantı kurmakla sonlandığını düşündü. Her şey Avram’ın temel kuralı haline geliyordu; inanılmaz hadisele-ri, hayret veren tesadüfleri çeken bir mıknatıs olduğunu söylerdi Ora bir zamanlar. Hoş, artık bu özelliğini kaybetmiş olabilirdi. Kimbilir başka neler kaybetmişti? Ora’nın ve Avram’ın zamanla anlayacağı, ismi olmayan şeyler.

“Her şey yoluna girecek,” diye teskin etti. “Öncelikle büyük, acil olanları halletmek istiyorlar,” derken özür dilercesine dudaklarına yarım yamalak bir tebessüm kondurdu, “daha sonra sıra plastik cerrahiye gelecek, ağzını düzeltecekler. Önemli bir şey değil bu, hava cıva.”

Dediklerini Avram’ın duymadığını düşünüyordu. Sanki ona ne yaptıkları umurunda değildi. Çenesi düşmüştü Ora’nın, susmak bilmiyordu, neleri kaybetmiş olabileceğine ve nelerle bağlantısının koptuğuna dair düşünceler beynini kemiriyordu – kaç

haftadır yanı başında otururken aklından geçirmeye bile cesaret edemediği şeylerdi bunlar. Muhtemelen Avram da henüz farkında değildi, idrak etmesine daha uzun zaman vardı.

“Hangi aydayız?”

“Ocak.”

“Ocak...”

“Yetmiş dört.”

“Kış.”

“Evet, kış.”

Avram battaniyelerin altına gömüldü. Düşünüyor muydu yoksa uyuyor muydu, anlaşılmıyordu. Odaların birinden, galiba yanık koğuşundan iniltiyle yükseliyordu.

“Ben nasıl geri geldim Ora?”

“Uçakla. Hatırlamıyor musun?”

“Sahi mi?”

“Oradan geri uçtun.” Buna tahammül edemeyeceğim, bu konuşma beni paramparça ediyor diye düşündü Ora.

“Ora—”

“Evet söyle, ne?” Avram’ın gözlerinin fal taşı gibi açıldığı dikkatini çekti. Donuk bakışlarında tuhaf bir kıvılcım parlıyordu.

“Hâlâ... İsrail hâlâ var mı?”

“Ne var mı?”

“Boş ver.”

Anlamamıştı Ora. Birden dudaklarının kuruduğunu hissetti. “Evet. Var. Elbette. Her şey. Her şey yerinde duruyor, Avram. Yoksa öyle mi sandın, bizim—”

Battaniyenin altında Avram’ın göğsü hızla inip kalkıyordu. Kapanan ısıtıcı tekrar devreye girdi. Ora gözlerini onun parmak uçlarına, eti çekilmiş tırnaklarına dikmişti, şimdi bulunduğu yerden sonra bir daha asla bir araya gelemeyeceklerini düşünüyordu. Onu tamamen kaybetmişti.

Avram uykuya daldı, acıyla sarsılıyor, haykırıyordu. Dayanmak kolay değildi. Görünmez bir şeyle dövüşüyordu, derken usul usul ağlamaya, yalvarmaya başladı. Ora yerinden fırladığı gibi

kutudan bir kâğıt parçası olarak yüksek sesle okumaya koyuldu, dua edercesine inatla okuyordu: “Dün anneme elbise almaya gittik birlikte. Bu konularda ona hep fikir veririm, Schwartz Mağazası’nda senin için de enfes bir elbise gördüm. Yeşil, kolsuz, daracık, narin bedenini saracak cinsten. Daha önemlisi kocaman altın rengi bir fermuarı var, ta yukarıdan... aşağıya kadar!” İnilti-ler yükseliyordu Avram’dan, yattığı yerde kıvranıyordu, Ora çabucak, ölmek üzere olan bir gezegenin ışığı gibi çok uzaklardan gelen aptalca, harika satırları bir solukta okudu. “Tepesinde büyük bir halka var, fermuarı onunla çekiyorsun, ama daha tahrik edici olan şey, önden (!!!) de açılıyor. Elke Sommer’in oynadığı bir filmde görmüştüm, elbisesini yavaşça beline kadar açtığı zaman bütün göğsü ortaya çıkmıştı, bir içim suydı (seyirciler ahlayıp vahlıyorlardı!). Her neyse, 49,75’i veriyorsun, elbise senin oluyor.”

* * *

Saatler geçiyordu.

O saatlerden birinde Avram homurdandı, “Savaş.”

“Evet, sorun yok,” dedi Ora tarifi zor bir rüyadan uyanarak. Su içti, ellerini yüzünde gezdirdi.

“Ne oldu?” diye sordu Avram usul usul nefes alırken.

“Savaş bitti.” Nedense bu sözcükleri söyleyince kadınların eski hanedanlıklarından birine katıldığını hissetmişti Ora. Yatağın demir çubuğuna çıktı. Saçmaladığını düşündü, belki de Avram’ın istediği savaş *nasıl* bitti, kim kazandı diye sormaktı. Ama yüzüne bakınca onların kazandığını söylemeye dili varmadı bir türlü.

“Ben ne kadar—”

“Orada mı? Altı hafta. Belki biraz daha uzun.”

Hayretle inledi.

“Sen daha kısa mı sanıyordun?”

“Daha uzun.”

“Döndükten sonra hep uyudun. Sonraki zamanlarda da seni uyuttular.”

“Uyuttular...”

“Pek çok ilaç alıyorsun. Giderek hepsini azaltacaklar.”

“İlaç mı?”

Konuşmaya çabalarken yorgun düşmüştü Avram, tekrar uykuya daldı, kâh öksürerek kâh huzursuz kıpırdanarak. Onu boğazlamaya çalışan biriyle dövüşüyor gibi bir hali vardı.

Rehineler uçağın rampasından inmişlerdi. Kimi tek başına yürüyordu, kimi destek yardımıyla. Havaalanına keşmekeş hâkimdi. Askerler, gazeteciler, dünyanın dört bir yanından gelen fotoğrafçılar, geri gelen rehineleri alkışlamak üzere toplanmış havalimanı çalışanları, bakanlar, yanlarına yaklaşıp kameralar önünde onlarla tokalaşmaya çalışan Knesset üyeleri. Ancak ailelere sevdiklerini evde beklemeleri, havaalanına gelmemeleri açıkça tembih edilmişti. Ne Ora ne de İlan Avram'ın akrabası olduklarından gelmekle iyi mi ettiklerini bilmiyorlardı. Avram'ın yaralı olduğundan habersizdiler. Bekliyorlardı ama o uçaktan inmedi. Çorapsız ayaklarında lastik ayakkabılarla yanlarından yürüyüp geçen kafaları kazınmış rehineleri şaşkın bakışlarla süzüyorlardı. Havaalanı güvenliğinden sorumlu subay gözleri bandajlı bir rehinenin yürümesine yardım ederken bir yandan da elindeki kâğıttan yüksek sesle ona bir şeyler okuyordu: “Düşmana bilgi veren birinin cezası...” Koltuk değneğiyle topallayarak yürüyen uzun boylu bir rehine gazetecilerden birine yüksek sesle Suriye ile de savaş çıktığı doğru mu, diye sordu. İlan birdenbire askerlerin uçağın arka tarafından sedyeleri indirdiklerini fark etmişti. Ora'nın elini tuttu, oraya koşmaya başladılar. Kimse önlemini kesmedi. Yaralı askerlerin arasından telaşla ilerlediler, fakat Avram'ı bulamıyorlardı, öylece durup dehşetle birbirlerine baktılar. Uçaktan son bir sedye daha indiriliyordu. Hemen yanı başında kalabalık bir doktor ve sağlık memuru ordusu vardı, ucunda serum şişesi ve başka tüpler sallanan askıyı taşıyorlardı. Ora şöyle bir bakınca bayılacak gibi oldu. Yusuvarlak kocaman bir kafa görmüştü, Avram'ın kafası olduğuna şüphesi yoktu, oksijen maskesinin altında bir o yana bir bu yana sallanıyordu. Kafası

keldi, tepesi tıraşlanmış, kısmen sargıya alınmıştı, ama bandaj gevşediği için açık yaralar ortaya çıkmış parlıyordu. Sedyeyi iten adamların başlarını öbür yana çevirdikleri dikkatinden kaçmamıştı Ora'nın, burundan nefes almamaya çalışıyorlardı. İlan çoktan koşup sedyenin yanına varmış, gözlerini orada yatan kişiden alamıyordu. Onun yüz ifadesini gören Ora durumun vahametini anlamıştı. Sedyeye ambulansa konurken İlan da yardım etmiş, kendi de binmeye çalışıyordu ama geriye itilmişti. Bağıra çağıra itiraz ediyor, elini kolunu sallıyordu, askerler onu uzaklaştırdılar. Ora o yöne yürüdü, yaşlıca sağlık görevlisine gidip sakın ama kararlı bir dille konuştu: "Ben kız arkadaşım." Ambulansa bindi, doktor ve hemşireyle birlikte sedyenin yanına oturdu. Doktor şoförün yanına geçmesini söylemişti ama kabul etmedi. Ambulans şoförü sireni açmıştı, yolda giderlerken otobanı, taşıtları, içlerinde oturmuş kimi tek başına, kimi eşiyile, kimi de maaile seyahat eden insanları seyrederken önceki hayatının sona erdiğini biliyordu. Hâlâ doğru dürüst bakmıyordu Avram'a.

Hemşire yayılan kokuyu almasın diye eline bezden bir maske tutuşturdu. Sonra da doktorla birlikte Avram'ı soymaya başladılar. Göğsü, karnı ve omuzları açık, iltihap kapmış yaralardan, derin çiziklerden, morluklardan, ince kenarlı tuhaf kesiklerden geçilmiyordu. Sağ memesinin ucu yerinde değildi. Doktor eldivenli eliyle her bir yaraya dokunduktan sonra ruhsuz bir sesle hemşireye döndü: "Açık kırık, kanamasız darbe, kesik, ödem, kırbaç, elektrik, sıkıştırma, yanık, ip, mikrop. Sıtmaya bak, şistozomiyaz var mı bak. Şu hale bak, plastik cerrahlara çok iş düşecek."

Doktorla hemşire Avram'ı yüzüstü çevirmişlerdi, sırtı meydandaydı. Ora göz ucuyla bakınca kırmızı, sarı ve mor kabarcıklarla kaplı löp löp et gördü. Avram'ın vücudundan yayılan koku dayanılacak gibi değildi. Doktor nefesini tuttuğundan gözlükleri buğulanmıştı. Avram'ın kaba etlerini açtı, derin bir ah çekerek homurdandı, "Hayvan bunlar." Ora bakışlarını kaçırmış pencereden dışarıya bakarak sessizce, gözyaşı dökmeden ağlıyordu. Doktor Avram'ın kışını örttükten sonra pantolonunu kesti. Ba-

cakları üç yerden kırılmıştı. Ayak bileklerinin etrafı şişmiş, kan oturmuştu, derileri sıyrıktı, sanki içinde canlı organizmalar kaynıyordu. Doktor hemşireye ayaklarından iple asıldığını işaret etti, karanlık bir hücrede ayaklarından baş aşağı halde asılmış, kafası sallanan Avram gözünün önüne geldi Ora'nın. Bir anda esir kampında geçirdiği onca zaman ona ne yaptıklarını aklına bile getirmeye cesaret edemediği dank etmişti kafasına. İstihbarat birimindeydi Avram, çok şey biliyordu. Ora geceleri uykuya dalmadan önce beynine hücum eden her sahneyi, her düşünceyi kovardı, uyku ilaçları kâbuslara karşı etkili oluyordu; şimdiyse İlan'la bunu nasıl akıl etmedik, onun işkence gördüğünü ve bir kere bile işkence görenlere neler olduğunu nasıl düşünmedik, diye şaşıyordu.

Aslında Avram'dan nadiren bahsettiklerini hatırladı, hem de o günlerde ve haftalarda konuşmak için ilgilerini çeken fazla bir şey bulunmamasına rağmen. Hemen her gün en küçük bir haber almak, söylentilere kulak kabartmak için Esir ve Kayıp Aileleri İletişim Merkezi'ne giderlerdi oysa. İsrail'de ve yurtdışında yayınlanmış bulanık rehine fotoğraflarını tekrar tekrar gözden geçirir, kendilerine kulak veren komutanlar ve memurlarla konuşurlardı. Merkeze gitmedikleri zamanlar herhangi bir haber var mı diye telefonla sorarlardı. Artık merkezdekilerin onları başlarından attığını ve işi savsakladıklarını düşünmeye başlamışlardı, buna rağmen pes etmediler – edebilirler miydi hiç? İkisinin de aklı başından gitmişti, bir şey yediklerinde onun bundan yemediğini, radyoda sevdiği bir şarkı çaldığında onun bunu duymadığını, güzel bir şey gördüklerinde onun bunu görmediğini düşünürlerdi. Böyle yapmakla gerçekte onun başına gelenleri düşünmek zorunda kalmıyorlardı, Ora daha yeni anlamıştı bunu. Avram'ı, olmadığı ne varsa ona dönüştürmüşlerdi.

Doktor, “Merak etme,” diyordu, “onu sana yepyeni bir halde teslim edeceğiz.” Ora gözlerini dikip baktı adama. Eğer ambulans bir saniye bile dursa, kapıyı açıp oradan kaçacağını adı gibi

biliyordu. Elinde değildi. Doktor kalın bir bloknota bir şeyler karalamaya başladı. Sonra ara verip sordu: “Erkek arkadaşın mı?”

Ora evet anlamında kafa sallayarak cevap verdi.

Yakından süzüyordu adam onu. “Geçecek,” dedi nihayet. “Ellerinden geleni yapmış kalleşler, ama biz onlardan daha iyiyiz. Sözüm söz, bundan bir sene sonra onu tanıyamayacaksın.”

“Peki ya...” Gerisini getiremedi, eli yanına düştü. Sormak istediği soru düpedüz ihanetti.

“Akli mı?” Doktor homurdandı, “Bu konu benim alanımın dışında.” Başını eğip bloknotuna döndü. Ora yalvaran gözlerle hemşireye bakıyordu ama o da gözlerini kaçırdı. Ora bu kez kendini zorlayıp Avram’a baktı. Ant içercesine ondan sevecen bakışlarını bir an olsun esirgemeyeceğine karar verdi. Bundan böyle daima sevgiyle bakacaktı ona, sevgiyle bakmak için hep yanında olacaktı, belki de yalnızca hayatının aşkı tamir edebilirdi kendisine orada yapılanları. Ne var ki mide bulantısına engel olamıyor, neredeyse kaşsız kalmış yüzüne tiksinden bakamıyordu. Bakışlarına sevecenlik katmayı da beceremedi, içinde metalik bir ses yankılanmaya başlamıştı, tıpkı Ada’dan sonra duyduğu sese benziyordu: Hayat devam ediyor, değil mi?

Ambulans sarsılarak ilerliyor, giderek hızlanıyordu. Avram’ın suratı birden kasıldı; tokat yememeye çalışırcasına başını sağa sola çarpıyor, küçük bir çocuk gibi sızlanıyordu. Ora gözlerini dikmiş bakıyordu, hipnotize olmuştu adeta, onu ilk kez böyle görüyordu. Onun Avram’ı hiçbir şeyden, hiç kimseden korkmaz sanırdı. Korku nedir bilmezdi. Kendisini kötülüklerden koruyacağına inanmıştı daima, ayrıca kollarını açıp, dışa basan ayaklarıyla, her şeyi merak edip soran yan yatmış kafasıyla, eşek anırmasını andıran gülüşü ve keskin bakışlarıyla dünyayı arşınlamış bu adama birinin zarar vermek istemesi akıl alır gibi değildi. Avram.

İşte tam da bundan dolayı yaptılar bunu ona, diye geçirdi aklından. Onu böyle hırpalayıp parçaladılar. Tek sebebi istihbaratta çalışması olamaz.

Avram ağzını açıp kapadı. Geçirdi, nefesi kesildi. O anda, hayalinde ona neler yapıldığını tahmin edemiyordu Ora. Ellerini kaldırıp yüzüne siper etmeye çalışıyordu galiba, ancak yalnızca birkaç parmağını oynatabildi. Ora birden asla çocuk sahibi olmayacağını geçirdi içinden. Böyle şeylerin yaşandığı dünyaya çocuk getirmeyecekti. Tam o anda Avram'ın gözleri açılmıştı, kan ve toprak içindeydiler. Üzerine eğildi, açık yaralarından gelen koku yüzüne çarpıyordu. Avram da gördü Ora'yı, gördüğünü netleştirmeye çalışıyordu. Gözlerinin maviliğinden bile eser kalmamış, kan çanağına dönmüşlerdi.

“Avram, benim Ora,” diyerek parmaklarını omzunun üzerinde gezdirdi. Canını yakmaktan, ona dokunmaktan korkuyordu.

Avram fısıltıyla karşılık verdi, “Yazık.”

“Yazık ne? Ne? Neye yazık?”

Gırtlaktan konuştukça ağzından kelimelerle birlikte ciğerlerini dolduran sıvı da sızıyordu. “Yazık, beni öldürmemişler.”

Derken ambulansın kapıları ardına dek açılmış, ortaya kalabalık yüzler, uzanan eller çıkmıştı; bağrışlar Ora'nın kulaklarını sağır edecek kadar yüksekti. İlan da oradaydı, nasıl yaptıysa ambulandan önce oraya varmayı başarmıştı. Yel gibi uçmuş, diye düşünmüştü Ora hınçla, sanki sürat Avram'a karşı kuraldışı elde edilmiş bir avantajdı. Sedyenin arkasından koşarak acil servis haline getirilmiş bir barakaya gittiler. Yaralı askerlerin başına toplanmış onlarca doktor ve hemşire kan alıyor, idrar ve balgam örnekleri topluyor, yaralardan kültür biriktiriyorlardı. Sıhhiye Birimi'nden doktor binbaşı Ora ile İlan'ı fark edince azarlayarak onları kapı dışarı etmişti. Yalpalayarak dışarıya çıkıp bir banka çöktüler ve birbirlerine sarıldılar. İlan'dan tanımadık sesler çıkıyordu, kuru, boğuk bir havlamaya benzer hırıltılar. İlan'ın saçlarına yapışıp o acıyla haykırana kadar çekti Ora. “İlan, İlan, şimdi ne olacak?” diye soruyordu avaz avaz.

“Geri gelene kadar burada yanında kalacağım,” dedi İlan. “Eski haline dönene dek, ne kadar süreceği umurumda bile değil, seneler de sürse buradan ayrılmıyorum.”

Ora saçını bırakıp İlan'a baktı. Yaşlanmıştı sanki, keder ve korkuyla benzi solmuştu. "Yanında kalacaksın," diye tekrarlardı Ora, söyleyecek söz bulamıyordu.

"Ne sandın, bu haldeyken onu burada tek başına bırakacağımı mı?"

Evet, dedi Ora içinden. Doğrusunu istersen düşündüğüm buydu. Bu durumda onunla tek başıma kalacağımı düşünüyordum.

Sonra aklını başına topladı. "Yok, hayır, tabii kalacaksın. Ben bilmiyorum... Dinle, bunun üstesinden tek başıma gelemem."

İlan kızgın görünüyordu, incinmişti. "Neden tek başına olarsın?"

Çünkü, diye geçirdi içinden, sen orada olsan bile, bir parçan orada olmuyor illa ki. "Hadi gel, yanına gidelim. İçeri girmemize izin verilene dek kapıda bekleriz."

Hummalı bir koşuşturmaca yaşanan barakaların arasında yan yana yürüyorlardı. Epeydir, savaştan bu yana birbirlerine dokunamamışlardı. Ama şimdi, ona olan arzularının kabardığını hissediyordu Ora. Kendi de şaşmıştı buna, içinde özlem ateşi yanıyordu, tenine, sağlıklı, tek parça bedenine susamıştı İlan'ın. Durdu, kolunu kavradı, onu kendine çekip bedenine bastırdı, İlan derhal karşılık verdi, Ora'yı göğsüne çekerek sımsıkı sarıldı, birden eğilip şehvetle öptü. Ağzını ağzıyla doldurdu. Her yanını, bütün vücudunu hissediyordu Ora, içine sızıyor, didik didik ediyordu, o kadar ki genelde çekingen olan İlan'ın herkesin önünde onunla nasıl böyle öpüşebildiğine şaşırmayı bile unutmuştu. Sarılışında, öpüşünde bir başkalık vardı, kelimenin tam anlamıyla ayaklarını yerden kesmişti, dudaklarıyla kavriyordu onu. Biraz sonra başı dönüp de onun dudaklarına tutunarak havada asılı kaldığını hissedince, hayal meyal aklına geldi; onları seyredenler esir kampından gelip sevgilisine kavuşan askerin İlan olduğunu düşüneceklerdi. Ora kendini çekti, neredeyse silkinerek uzaklaştı, nefes nefese duruyorlardı karşılıklı.

“Anlatsana,” dediğini duydu birden, dehşete kapıldı. O ses, hırıltılı soluk. “Ora...” Tavana bakıyordu. “Bilmem gerek.”

“Neyi, sor söyleyeyim.”

“Bir şey vardı... Hatırlayamıyorum.”

“Sor o zaman.”

Sustu. Askıdaki bacağı kıpırdatıp alçının altını kaşımaya çalışıyordu durmadan.

“Aklımdaki şeyler birbirine uymuyor.”

“Hangi şeyler?”

“Sen ve ben.”

“Evet?”

“Sanki. Ortasında bir delik—”

“Sor.”

“Ne... Biz neyiz?”

Bunu beklemiyordu Ora. “Yani...?” Üzerine sertçe eğilmiş olmalıydı. Avram başını geriye attı, dehşetle yüzünü buruşturdu. Karanlıkta başka bir şey sanmıştı, bir el ya da bir alet suratına vuracakmış gibi gelmişti herhalde. Ora alçak sesle tekrarladı, “Biz şimdi ne miyiz?”

“Kızma, tam olarak...”

“Dostuz, daima iyi arkadaş olarak kalacağız.” Ansızın kulağı tırmalayan neşeli bir sesle ekleme ihtiyacı duydu, “Göreceksin, senin için yepyeni bir hayat kuracağız.”

Daha sonra aylarca bu aptalca sözler içini kemirdi Ora’nın. Bazen de geleceği öngören sözler olduklarını düşündü. *Yepyeni bir hayat kuracağız.* Ama o anda onun acı alaylarını işitir gibi oldu. Avram yüzüne bakmaya çalışırken ağırlaşan kafası yastıkta yavaş yavaş hareket etti. Neyse ki içerisi karanlıktı.

“Ora.”

“Ne?”

“Odada başka kimse yok mu?”

“Sadece biz varız.”

“Bu alçı beni deli ediyor,” dedi sıkıntıyla. Bütün hareketleri çok yavaştı. Oysa Ora’nın gözünde eski Avram’ın her hareketinin bir ritmi, bir sertliği vardı. “Üşüyorum.”

Ora üçüncü battaniyeyi de örttü üzerine. Ter içindeydi ama tir tir titriyordu.

“Benim için kaşısana.”

Ora bacağına uzanıp alçının altındaki deriyi kaşdı. Parmağını açık yaraya bastırmış gibi bir hisse kapılmıştı. Avram kâh acıyla kâh zevkle inleyip ahlıyordu.

“Tamam. Acıdı.”

Arkasına yaslandı Ora. “Neyi, neleri bilmek istiyorsun?”

“Biz neydik?”

“Ne miydik? Her şeydik. Birbirimiz için çok şeydik ve yine öyle olacağız, gör bak, yine olacağız!”

Avram, sanki onun sesindeki hilekârlığı duymamak için, tek eliyle battaniyeyi hiç sona ermeyecekmiş gibi gelen yavaş bir hareketle çekerek göğsünü örttü. Birkaç dakika sesi çıkmadı. Sonra Ora onun kurumuş dudaklarının aralandığını gördü, ne söyleyeceğini biliyordu.

“Ya İlan?”

“İlan... Nereden başlasam bilmiyorum, neyi hatırlayıp neyi hatırlamadığını bilmiyorum çünkü. Sen sor.”

“Hatırlamıyorum. Bazı şeyler var aklımda. Ama bazıları silinip gitmiş.”

“Sina’daki üste İlan’la birlikte olduğunuzu hatırlıyor musun?”

“Evet, Bavel’de.”

“Askerliğinizin sonuna yaklaşmıştınız. Ben Kudüs’e döneli çok olmuştu, okula gidiyordum.” Anlatırken bir yandan da düşünüyordu Ora: Gerçeklere sadık kal. Yalnızca soruları yanıtla. Bırak neleri duymaya hazır olduğuna o karar versin.

Yine suskunluk çökmüştü. Odadaki ısıtıcı tekrar devreye girdi.

Ora sessizce sürekli ikaz ediyordu kendini, o sormadan cevap verme. Acele etme. Belki bu konuyu açmak istemiyordur, belki daha çok erkendir.

Avram kımıldamadan yatıyordu. Yalnızca tek gözünün üstünde kaş vardı artık, onun da yarısı yoktu.

“İki haftada bir dönüşümlü olarak gelirdiniz Sina’dan. Sen ve İlan.”

Meraklı gözlerle bakıyordu Avram.

“Bir hafta sen gelirdin, bir hafta o. Birinizin mutlaka üste kalması gerekirdi.”

Avram duyduklarını şöyle bir gözden geçirdi. “Ya diğeri?”

“Diğeri evci çıkar, Kudüs’e gelirdi.”

“Çünkü sen Kudüs’teydin?”

“Evet”—gerçeklere sadık kal — “nerede oturduğumu hatırlıyor musun?”

Avram biraz kafa yorduktan sonra cevapladı. “Sardunya çiçeği vardı.”

“Doğru! Bak, hatırlıyorsun işte! Nachlaot’ta küçük bir odada kalıyordum.”

“Öyle mi?”

“Hatırlamıyor musun?”

“Hayal meyal.”

“Hani bir de müstemilatı vardı? Avluda ufak bir mutfak? Gece yarıları yemek pişirirdik. Bir keresinde sen benim için gaz ocağında tavuk çorbası yapmıştın.”

“Peki ya annem neredeydi?”

“Annen mi?”

“Evet.”

“Yani... Hatırlamıyor musun?”

“Yok muy—”

“Sen acemi birliğindeyken—”

“Tamam, cenazesinde yanımda yürümüştün, doğru. İlan da oradaydı. Yanımda yürüyordu, öbür tarafımda. Evet.”

Ora ayağa kalktı, daha fazla tahammül edemeyecekti. “Acık-tın mı? Yiyecek bir şeyler getireyim mi?”

“Ora.”

Söz dinleyip oturdu, öğretmeninin sert uyarısına kulak ver-mişti sanki.

“Anlamıyorum.”

“Sor o zaman.”

“Ağzım.”

Ora el bezini ıslatıp dudaklarında gezdirdi.

“Peki savaş sırasında—”

“Evet.”

“Ben neden—”

Avram gerisini getirmedi, Ora düşünüyordu, şimdi kura çeki-mini soracak herhalde.

“Ben Süveyş’e gittim ama İlan gitmedi.”

Hatırladığını biliyordu. Hatırlıyordu ama soracak cesareti yoktu. Ora dertlenmiş, pencereden dışarı bakıyordu, tanyerini müjdeleyen bir ipucu, bir ışık dilimi bulmayı umut ediyordu.

“Sen ve ben, ne vardı aramızda?”

“Söyledim ya, arkadaşlık. Biz—dinle, sevgiliydik,” dedi so-nunda, kestirmeden, ama kelimeler yüreğini sızlatmıştı.

“Sonra uçakla mı döndüm?”

“Ne?” Kafası karışmıştı Ora’nın. “Evet, uçakla. Başkaları da vardı.”

“Başkaları da mı vardı?”

“Hem de çok.”

“Ne kadar sürdü?”

“Orada aşağı yukarı—”

“Yok, sen ve ben.”

“Bir yıl.”

Kendi kendine tekrarladığını fark etti. Sana daha uzun mu geldi, diye sormamak için dilini tuttu, ya daha kısa geldi derse. Ora bunu duymak istemiyordu. Avram yine uykuya dalmış, hor-

luyordu. Önceki hayatının kırıntılarını ancak parça parça sindirebiliyordu anlaşılan.

“Ama biz birbirimizi gerçekten sevdik,” dedi uyuyan Avram’a doğru. “Sen ve ben, biz gerçekten...” Ne acı, diye düşündü, bunları geçmiş zamanda söylemem ne acı.

Avram kımıldıyordu, çarşafı dolanmıştı, bacağını sıkan alçıya küfürler savurdu. Kolundaki çivilerin yatağın korkuluklarına değerek takırdadığı geldi Ora’nın kulağına.

“Ora—”

“Ne?”

“Ben yapamam.”

“Ne yapamazsın?”

“Bilmen gerek.”

“Neyi?”

“Yapamam...” İnleyerek ne diyeceğini düşündü. “Hiçbir şeyi sevemem. Hiçbir şeyi.”

Sessizce oturdu Ora.

“Ora?”

“Evet.”

“İşte bu kadar.”

“Evet.”

“Ve hiç kimseyi.”

“Evet.”

“Kalmadı... Sevgi.”

“Evet.”

“Hiçbir şeye.” İnliyordu. Eski sevecen, şövalye ruhundan geriye kalanlar Ora’yı koruma isteği uyandırmıştı onda, seziyordu Ora, fakat Avram’ın gücü kalmamıştı. “Sana daha önce söylemek istedim.”

“Evet.”

“İçimde ne varsa öldü.”

Ora başını eğdi. Sevgisiz Avram olabilir miydi hiç? Sevgi olmazsa Avram ne olurdu? Hem onun sevgisi olmazsa ben ne olurum?

Fakat savaş başladığından, Avram esir alındığından beri Ora'nın içindeki sevgi de ölmüştü. Ada'dan sonra olduğu gibi kanı çekilmişti. Böylesi daha rahattı. Kendi halinde yaşayıp gidiyordu. Peki Avram söz konusu olduğunda kabullenmek neden zor geliyordu?

“Anlatsana.”

“Neyi?”

“Ne kadar devam ettik?”

“Bir yıl kadar.”

“Peki sen ve İlan?”

“Beş yıl. On yedi yaşından itibaren.” Neşesiz bir kahkaha attı. “Çöpçatanlığımızı sen yaptın, unuttun mu?” O zaman da hastanedeydik, diye düşündü Ora. O zaman da savaş vardı.

“Onu hatırlıyorum,” dedi Avram kısık sesle. “Sizin ilişkinizi hatırlıyorum. Bizimkini hatırlamadım.”

Bu hakaret Ora'ya ağır gelmişti.

Birden şaşkın şaşkın geveledi Avram, “Tabii öyleydik, sevgiliydik, nasıl unutabilirim.”

“Her şeyi hatırlayacaksın, acele etme.”

“Galiba orada bana bir şeyler yaptılar.”

“Hepsi hatırına gelecek,” derken Ora'nın midesi kasılmıştı. “Biraz zaman alacak ama sonunda hepsini—”

Uzun boylu, güçlü kuvvetli bir hemşire kapıyı açıp lambayı yaktıktan sonra içeriye göz attı. “İyi miyiz?”

“İyiyiz,” dedi Ora, onu yerinden fırlatan telaş ansızın hararetili, alışlagelmiş bir mutluluğa dönüştü: “İyi ki geldiniz, ben de sizi çağırmak üzereydim.”

Avram'ın horul horul uyuduğunu görünce afalladı, bu defa uyuduğuna inanmakta zorlanıyordu ama bir şey demedi, bilincinin açıldığını hemşireye söylemedi. Kadın serumu değiştirip idrar torbasını yeniledi, Avram'ın parmak uçlarıyla kaşlarının yolunduğu yerlere krem sürdü. Onu arkasını çevirerek sırtındaki yaradan sızan cerahati temizledi, yeniden bandajlayıp damardan yoğun bir antibiyotik karışımı şırıngaladı.

Vazifesini yerine getirirken Ora'ya döndü. "Tatlım, senin de uykuya ihtiyacın var."

Ora zoraki tebessüm etti. "Sabahleyin eve gideceğim."

"Söylesene, neyi oluyorsun? Sen ve şu uzun boylu adam. Aileden misiniz?"

"Sayılır. Öyle, evet, akrabasıyız."

Avram'ın dönüşünden beri İlan'ın günden güne değiştiği Ora'nın dikkatini çekiyordu. Sanki yepyeni bir güçle dolmuştu, her nasılsa kalıbı ve kapladığı alan genişlemişti. Yürüyüşü daha canlı, daha dinçti. Şaşırtıcı, hatta biraz da rahatsız edici bir yanı vardı. Bazen şaşkın gözlerle bakardı İlan'a: Sanki biri kalkmış, kurşunkalemle çizili hatlarının üzerinden siyah mürekkeple geçmişti.

Hemşire güldü. "Burada yalnızca ikinizi görüyorum. Başka kimsesi yok mu?"

"Yok, yalnızca ikimiz."

"Peki nasıl akrabasınız? Ona hiç benzemiyorsunuz." Kadın işini bitirmiş kapıda duruyordu, onları yalnız bırakmaya niyeti yoktu hiç. "Aslında siz ikiniz biraz benziyorsunuz, sen ve öbür adam. Ağabey kardeş gibi. Hastayla akrabalığınızın derecesi ne?"

"Uzun hikâye," dedi Ora geveleyerek.

Hemşire gittikten sonra Avram fısıldadı, "Kapı." Ora kalkıp kapıyı kapadı.

"Sen İlan'ındın," dedi basacak sağlam bir zemin bulma çabasıyla.

"Evet, öyle denebilir. O da var. Ama artık kendini daha fazla yorma."

"Peki İlan... Ona âşık oldun, değil mi?"

Ora kafa salladı. Böyle bambaşka duyguları ifade ederken nasıl tıpatıp aynı kelimeler kullanılıyor diye geçti aklından.

"O zaman nasıl... Yani, nasıl oluyor da aynı zamanda..."

Ya beni sınıyor ya da oyunlarından birini oynuyor gibi tuhaf bir fikir geldi birden aklına. "Ne nasıl?"

"Nasıl oldu biz de."

Nihayet pencereden gelen incecik bir ışık kırıntısı görmüştü galiba Ora. Neden lafı dolandırıp ona acı çektiriyorsun, diye söylendi içinden. Neden korkuyorsun? Söyle gitsin. Geçmişini geri ver ona. Elinde ondan başka bir şey kalmadı belki. “Dinle Avram, yakın zamana kadar, savaş başlayana kadar hem seninle hem onunla birlikte olduğum bir yıl vardı.”

Avram şaşırarak derin, boğuk bir ah çekti. “Hatırla, hatırlamalıyım,” diye söyleniyordu kendi kendine. “O zaman aralığı neden silinip gitmiş? Hem benimleymiş, hem onunla? Birlikte? Nasıl oldu da o buna...”

Yeniden yatağa gömülerek birkaç dakika boyunca tere boğuldu. Ora düşünüyordu, eskiden hayatının ruhu olanı şimdi anlamıyor bir türlü.

“Artık anlamıyorum Ora, bana yardım et.”

Vücudu kasılıp çekilmeye başlamıştı Avram’ın, sanki içinde bir savaş sürüyordu. Ora da kıvranıyordu, havasızlıktan boğulacağını hissetti. Bu ne acayip bir sorgu? Hatırlaması gerek. Öyle bir sene nasıl unutulur, hele birlikte onca şey geçirdikten sonra?

“Yani ikimizle de mi?”

“Evet.”

“Beraber? Aynı sırada?”

Başını havaya dikti. “Öyle.”

“Peki biz biliyor muyduk?”

Ora buna daha fazla devam edemeyecekti. Bu sorular, Avram’ın karşısında böyle ezilmesi, bir şeylerin geriye dönüşü olmamacasına kirlendiği duygusu uyandırmıştı onda.

“O, yani İlan ve ben, biz biliyor muyduk?”

“Neyi?” diye çıkıştı Ora. “Neyi bilmekten bahsediyorsun?”

“İkimizin de... Seninle birlikte olduğunu?”

“Benden ne istiyorsun? Ne öğrenmek istiyorsun?”

Avram’ın sesi alçalarak gergin bir fısıltıya dönüştü. “Bilmiyor muyduk?”

Başka seçeneği kalmamıştı artık. “Ama sen biliyordun!”

“O bilmiyor muydu?”

“Bilmiyordu herhalde. Bilmem.”

“Sen söylemedin mi?”

Ora hayır anlamında başını salladı.

“Sormadı mı peki?”

“Hayır.

“Bana da mı sormadı?”

“Hiç öyle bir şeyden bahsetmedin.”

“Peki biliyor muydu?”

Ora patladı, “İlan zeki heriftir.” Daha çok şey vardı söylemek istediği. “Zeki” kelimesi hiçbir anlam ifade etmiyordu. Daha geniş kapsamlı ve engin bir şeydi söz ettiği. O suskun sene boyunca üçünün razı geldiği şeylerin kendine göre mükemmel bir yanı vardı. Avram’ın gerilen yüzüne, anlamaya yanaşmayan, direnen haline bakınca şimdi buzdağının tepesini bile anlama yeteneğinden yoksun olduğu dank etti kafasına.

“Ama biz dosttuk,” diye mırıldanıyordu Avram şaşkın şaşkın. “İlan ve ben. Biz arkadaşlık, o benim en iyi... Öyleyse nasıl yapabildim...”

Eğer elinden gelse onu hemen uyuturdu Ora, böylece daha fazla anlama fırsatı bulmaz, böyle savunmasız kalmazdı.

Artık çok geçti. Avram gözlerini uzaklara dikmiş bulanık bakıyordu. İçinde yavaş yavaş yaşadığı idrak patlamalarını seziyordu Ora.

Karşıya geçtikleri yolun kenarındaki banketin arkasında çimenlik bir alan uzanıyor. Çekilen dikenli tellerin bir kısmı basılıp ezilmiş, dört bir taraf yoncadan geçilmiyor. “Hey!” Avram gülecek neşeyle yuvarlak bir kayayı gösteriyor, patikadaki turuncu-mavi-beyaz işaret güneşin altında onlara göz kırptıyor. “Bulduk işte!” Tek ayağıyla kayaya basıp patikaya doğru kolunu savuruyor Avram. Gözleriyle, kolunun işaret ettiği patikaya kadar uzanan mesafeyi takip ederken “Bu basbayağı bir dağ,” diye bağırıyor ve kararsız bir tavırla ayağını kayadan çekiyor.

“Dağları da mı sorun ediyorsun?”

“Otoyollar da sorun değil aslında,” diyor Avram. “Aklıma ne takıldı hiçbir fikrim yok.”

“Ödümü kopardın. Ezilebilirdik.”

“Demek hayatımı sana borçluyum.”

“Birkaç kere daha böyle söylersen gerçek olur belki?” Leziz bir yiyecek aşırırken yakalanmış kurnaz bir hayvan gibi dudaklarına bir an için acı bir gülümseme yayıldığını görüyor Ora, belki de Avram’ın yüreği cız etmişti.

“Ya köpeğin, o nerede?”

“*Benim* köpeğim mi? Şimdi benim mi oldu?”

“Tamam, bizim köpeğimiz.”

Yol kenarına yürüyüp ıslık çalıyorlar. Hızla gelip geçen taşıtların arasından bağıyorlar, “Hey! Ho! Köpecik! Köpek! Buraya gel.” Seslerinin birbirine sarıldığını duyuyorlar. Eğer cesaretini toplarsa, Ora bir solukta haykırabilir şimdi, *Ofer, Oh-Fer, eve gel!*

Fakat köpek görünürlerde yok; belki böylesi daha iyi, diye geçiyor Ora’nın aklından. Ona bağlanmak istemiyorum, bir ayrılığı daha kaldıramam. Yine de yazık oldu, iyi dost olabilirdik.

Önlerindeki dağ dimdik ve zikzaklı, zeytin ağaçları, çitlembikler ve dikenli çalılarla kaplı. Patika, kaslarını gererek baldırlarını acıtırken ciğerleri patlarcasına şişiriyor. “Acaba bu hangi dağ,” diyor Avram soluk soluğa. “Neredeyiz, hiçbir fikrim yok.”

Ora duruyor, güçlkle soluk alıp veriyor. “Birdenbire nerede olduğumuzu merak etmeye mi başladın?”

“Bilmem, nerede olduğumu bilmeden yürümek tuhaf geldi.”

“Harita senin sırt çantanda.”

“Baksak mı?”

Oturup limonlu şekerlerden emiyorlar. Avram bir anlık tereddütten sonra sırt çantasının sağ cebini açıyor. Yola koyulduklarından beri ilk kez elini atıyor içine. İçinden bir Leatherman çakı, bir kibrit kutusu ve birkaç mum çıkarıyor. Bir top sicim. Sivrisinek kovucu. El feneri. Bir el feneri daha. Dikiş seti. Deodorant, tıraş losyonu. Küçük bir dürbün. Hepsini yere serip karşıla-

rına geçerek bakmaya koyuluyor. Bir an için bu eşyalara bakarak Ofer'i hayalinde canlandırmaya çalıştığı hissi uyanıyor Ora'da.

"Ofer her zaman hazırlıklıdır ama bu özelliğini ne senden aldı ne de benden, biliyorsun," diye açıklıyor Ora gülerek.

Çayırdüğmelerinin üzerine geniş, plastik kaplı 1:50.000 ölçekli haritayı çarşaf gibi serip neredeyse kafa kafaya vererek dik-katle inceliyorlar.

"Neredeyiz?"

"Galiba burası?"

"Hayır, o yönde bile değiliz."

Gözleri kısılıyor. Bir çift parmak haritanın üstünde gezinirken çarpışıyor, birbirinin üzerinden geçiyor.

"İşte bu bizim patika."

"Evet, işaretli."

"Yabancı öyle demişti, İsrail dağ yolu."

"Hangi yabancı?" diyor Ora.

"Yolda karşılaştık ya."

"Ha, o."

"Evet, o."

Ora parmağını patikanın üstünde gezdirerek sınıra kadar götürüyor. "Hop." Orada durup parmağını bastırıyor. "Lübnan."

"Bana sorarsan, başladığımız nokta aşağı yukarı şurası."

"Burası olamaz mı? Çünkü orada dereye girmiştik, hatırlıyor musun?"

"Unutmam mümkün mü?"

"Sonra da zikzak çizerek ilerledik, böyle." Parmağını döne-meçli patika boyunca gezdiriyor. Avram'ın parmağı da onun-kinin yanında, hemen arkasında. "İşte burada tırmanışa geçtik, burada tahta bir köprü vardı, burada un değirmeni görmüştük, galiba ilk gece uyuduğumuz yer de burası? Değil mi? Şurası mı acaba, Kfar Yuval'ın yanı? İnsan nasıl hatırlasın? İlk birkaç gün bir şey görececek halimiz mi vardı? Kim görebilirdi?"

Avram gülüyor. "Ben tam bir zombiydim."

“Bak, burası Kfar Giladi taşocağı, şurası da Tel Chai Kalesi, heykelli patika, işte yemek yediğimiz yer de burada, Ein Ro'im.”

“O zaman gözüm hiçbir şey görmüyordu.”

“Doğru, görmüyordu. Sadece yürüyor ve seni peşimden sürüklediğim için bana sövüp sayıyordun.”

“Galiba buralardaydı, Akiva ile karşılaştık, sonra vadiden aşağı indik.”

“Bu kısım tam bir dere tepe gezisiymiş, baksana.”

“Evet, şurası da Arap köyü galiba.”

“Geriye bir şey kalmamış.”

“Ben bakmak istedim ama sen durmadan ilerledin.”

“Ömrüm boyunca yeterince virane gördüm çünkü.”

“Şurası Kedeş Nehri.”

“Demek ki burası uyuduğumuz yer.”

“Sonra nehir yatağından yürüdük, şu senin herifle karşılaştık.”

“Ne zaman benim oldu?” Ora parmaklarını haritaya öyle bir bastırıyor ki plastik kabı bir an içine göçüyor. “Yeşa Kalesi burada, şu da şeyhin mezarı, Nebi Yuşa.”

“Buraya bak, Keren Naftali'nin tepesine kadar yürümüştük burada, sonra da gerisingeri aşağı inmiştik, çünkü sen Kedeş Nehri'nde defterini unutmuştun.”

“Burada bir dere daha vardı, Dişon.”

“Haritada ne kadar masum duruyor. Şuna bak, hani ne olduğunu çıkaramadığımız türbinler vardı ya? Demek ki Ein Aviv Bölgesel Pompalama İstasyonu oradaymış. Bir şey daha öğrenmiş olduk.”

“Sanırım yıkandığımız gölet bu.”

“Sonra da kocaman bir borunun üzerinden suyun karşısına geçtik.”

“Ben titriyordum.”

“Sahi mi? Fark etmemişim, bir şey demedin.”

“Demem ben.”

“Burayı gördün mü, senin masal ormanının, Tsivon Deresi.”

“İşte biraz önce yürüdüğümüz çayır. Kesinlikle.”

“Burası da geçtiğimiz karayolu.”

“Evet, 89 Otoyolu yazıyor.

“Madem burada yolu geçtik,” diye şakıyor Avram, “demek ki şimdi—”

“Meron’dayız,” diye tamamlıyor Ora.

“Meron *Dağı*?”

“Gel kendin bak.”

Parmakları saygıyla işaret ediyor.

Ora fısıltıyla konuşuyor, “Avram, baksana amma yürümüşüz.”

Avram ayağa kalkıp kollarını göğsünde kavuşturuyor, sonra ağaçların arasında gezinmeye başlıyor.

Haritayı katlayıp çantalarını sırtlarına taktıkları gibi deve-dikenlerinin arasından tekrar dik tırmanışa geçiyorlar. Bu sefer Avram önde, arkada kalan Ora ona ayak uydurmakta zorlanıyor. Ayağımdakiler gerçekten tam bana göre ayakkabıarmış diye düşünüyor Avram. Çoraplar da mükemmel. Sandal ağacından uzun, esnek bir dal parçası buluyor, üzerine basarak tek hamlede kırıp bunu tırmanış bastonu olarak kullanıyor. Ora’ya da öneriyor aynısını. Bu etapta patikaya koydukları işaretler mükemmel diye belirtiyor. “Olması gerektiği gibi sık yerleştirilmişler.” Sanki bir şarkı mırıldandığını duyar gibi oluyor Ora.

Patikanın uzun olması iyi diye düşünüyor arkasından onu seyrederken. Böylelikle bütün değişikliklere alışmaya bol bol zaman var.

“Karayele. Adam aşağı yukarı üç buçuk yaşındayken İlan’ın ona yakıştırdığı takma adlardan biriydi bu. Bir de Dev Hortumlu Fil vardı. Anladın mı?”

Avram duyduklarını alçak sesle tekrarlıyor, sanki İlan’ın ağzından duymuş gibi geliyor kulağına.

“Ya da Güzel Anıran Eşek. Sonra Çatık Kaşlı Kedi. Böyle isimler.”

“Çatık Kaşlı Kedi mi?”

“Söylüyorum işte, sanki insan üstünde deneyler yapar gibiydi.”

Ora gözlerinin önünde Adam’ın değiştiğini, kıvrılıp bükülerek İlan’ın isteklerine uyum sağlamaya çalıştığını görürdü. Turuncu bir kedi resmi yapmıştı: “Ben turuncu yaptım,” demişti, “şimdi de boya fırçamla sarı ekliyorum.” Ora dudaklarını bükmüş gülümsüyordu. Elbette oğluyla gurur duyuyordu, gelgelelim her başarısı onu sanki kendinden bir adım daha uzaklaştırıyor gibi geliyordu Ora’ya. İlan’a kuyruk salladığını görünce Adam için hissettikleri karşısında paniğe kapılırdı. Bunca zamandır içinde taşan, bütün gözeneklerinden fışkıran hevesi ondan saklamasına anlam veremezdi. İki kişilik küçücük cennette beraber geçirdikleri senelere şimdi apaçık–ve erkeksi–bir gayretle sırt çevirmişti. Bambi ile annesi, huzur içinde yatsınlar.

“İçim pır pır ediyor!” diye haykırırdı neşeyle, İlan onu havaya kaldırıp fır döndürdüğünde. “Evet,” derdi Ora, zar zor gülümseyerek, “ne güzel.”

Konuşmada ustalaştıktan hemen sonra ustası konuşma olmuştu sanki. Kafasından geçirdiklerini yüksek sesle söylerdi. Hemen dikkatini çekmemişti Ora’nın, fakat bir noktada ev hayatını çoktan kaplamış ses efektlerine yenilerinin eklendiğinin farkındaydı artık. Bütün düşündüklerini, dilekleriyle korkularını seslendirirdi Adam. Henüz kendinden üçüncü şahıs olarak söz ettiğinden bazen eğlenceli olurdu: “Adam acıktı, acıktı, acıktı! Bekle biraz! Olmaz, annesi banyodan çıksın diye beklemekten bıktı. Adam şimdi mutfağa gidiyor, kendine yiyecek bir şeyler hazırlayacak. Acaba sandviçine ne koysa? Hangilerini koysun sand-nesine?”

Bilumum uyku hazırlıklarından sonra yatağına uzanır kafasındakileri mırıldanırdı. Ora ile İlan kapının arkasında dikilir, çaktırmadan kulak kabartırlardı. “Adam’ın uyuması lazım. Belki rüya gelir. Bak Ayıcık, şimdi yapmamız gereken şu. Sen uyu, eğer rüya gelirse, ‘Adam!’ diye bağır. Rüyalar gerçek değildir, yalnızca beyninin içindeki karalamalardır, Ayıcık.”

“Acayipti,” diye anlatıyor Ora şimdi Avram’a, “biraz da utanç verici, sanki bilinçaltı karşımızda tamamen savunmasızdı.” Fakat birden, onu evinden kaçırdığı gece uyuşturucunun etkisiyle yaptığı ipe sapa gelmez konuşmaları hatırlatmamak için gözlerini kaçırıyor Avram’dan. Yoksa o gece ona neler dediğini hatırlat-sa mı? “Bu kadın kafayı yemiş.”

Adam dört yaşına gelene kadar bütün harfleri, seslileri öğrenmişti. Sular seller gibi çok kolay kapıyordu her şeyi, kimse durduramazdı onu. Okuyordu, yazıyordu. Sabun kalıbındaki çatlaklarda, ekmek kırıntılarında, duvarlardaki badanada harfler bulup çıkarırdı. Yatak çarşafının kıvrımlarından, avcunun içindeki çizgilerden kelimeler çıkaracağım diye ısrar ederdi.

Ona banyo yaptırırken Adam’ı gıdıklayarak, “Seni gidi potur seni, hatırlat da pataklayayım seni batur putur,” diye takılıyordu İlan bir gün.

“Kolay olmaz, bu gördüğün çopur,” dedi Adam kahkahadan kırılırken.

“Başka ne?”

“Şarıldayan şarga!”

“Başka?”

“Arsız karga!”

“Hırsız karga,” diye düzeltti İlan gülümseyerek. “Ya başka?”

“Bir öbek kaka!”

Banyodan kahkaha köpükleri yükselip dışarıya taşar, Ora’nın yattığı yatağa kadar gelip suratında patlardı.

Oysa şimdi Meron Dağı’nı tırmanırken o zamanlar neden o kadar sinirlenip kızdığını hatırlamaya çalışıyor. O yatakta hamiyle halimle, sırtımda ağırlar, karnımda Ofer’le yorgun argın yatıp onların kahkahalarını yeniden duymak için şimdi neler vermezdim. “Biraz oturalım. Bu tırmandığımız dağ falan değil, sanki bir merdiven.”

Külçe gibi yere yığılıyor Ora. Bayır, özlemler. Kalbi dayanmıyor bunlara. Adam burada, yanında, neredeyse dört yaşındaki haliyle çayırlarda koşturuyor. Çocuksu hareketlerini, meraklı,

narin, hafif kuşkuyla bakışlarını görüyor. Derken kendine sevinme şansı verdiği ya da bayıldığı bir şey gördüğü zaman, İlan onu övdüğü zaman güller açan yüzü canlanıyor gözünde. “Durmadan Adam’ı anlatıyorum ama Ofer hiçbir zaman tek başına Ofer olmadı. Ne dediğimi anlıyorsun, değil mi? Ofer daima Adam demektir, İlan ve ben demektir. Bu hep böyle. Aile bu işte.” Kıkırdıyor. “Başka seçeneğin yok, hepimizi tanıman gerekiyor.”

Resim kareleri peş peşe sıralanıyor: Adam ile bebek Ofer birlikte girdikleri uyku tulumunun içinde, oturma odasındaki halının üstünde uyuyorlar, bir Amerikan Yerlisi kampında çıplaklar, sarmaş dolaş, saçları terden alınlarına yapışmış, Adam sağ kolunu koca göbekli Ofer’in beline atmış. Adam beş buçuk, Ofer iki yaşında, boş mukavva kutudan ev yapıyorlar, Ora’nın onlar için kesip açtığı ufak yuvarlak pencereden dışarı bakan iki surat. Ofer bir yaşında, Adam dört buçuk, sabahın erken saatleri, Adam’ın yatağında çıplak uyuyorlar; Ofer uykusunda altına doldurmuş, Adam’ı tepeden tırnağa ama özene bezene, hiç kuşkusuz bütün samimiyeti ve sevgisiyle sıvamış. Doğum günü pastasındaki mumları söndürmeye hazırlanan Ofer yanaklarını şişiriyor, Adam da hepsini bir kerede üflemeğe üzere arkadan koşup yetişiyor. Adam en sevdiği oyuncak filini elinden kapınca Ofer feryat figan çöp bacaklarıyla peşinden koşturuyor: “Ofer fil! Ofer fil!” Asla geri adım atmadığını gören Adam’ın paniğe kapılıp filini geriye verdikten sonra saygı dolu gözlerini ona dikişi, Ora’nın mutfaktan onları seyretmesi.

Ailecek piknik yapıyorlar. Gözlerinin önüne gelen sahne o kadar canlı ki sanki tam da orada, dağda yaşanıyor. Büyüklerle çocuklar etrafında halka olmuş, ortada duran Ofer’i seyrediyorlar. Açık mavi, gülücükler saçan iri gözleriyle açık tenli, sapsarı saçlı sıska bir çocuk. Birazdan dünyanın en komik fıkrasını anlatacak, seyircilerine de kesin bir dille açıkladığı gibi annesi şimdiye dek yedi kere dinledi bu fıkrayı ve her defasında kahkahadan iki büklüm oldu. Sonra biri Sana-ne, diğeri Neyin-var isminde iki kafadar hakkında upuzun anlaşılmaz bir hikâyeye başlıyor.

Baştan aşağı yanlış anlatıyor, bazı yerlerini atlıyor, derken hatırlıyor, gözlerinden gülüş asla eksik olmuyor. Seyirciler neşeyle kırdıyorlar ama Ofer durmadan fıkraya ara verip onlara hatırlatmadan edemiyor: “Birazdan fıkranın sonu gelecek, siz o zaman gülersiniz!”

O yıllarda Adam—sekiz yaşında falandı galiba, belki de yedi—çelimsiz bir çocuktu, kapalı bir kutuya benzerdi, gölge gibiydi, kılıktan kılığa girerdi, şifresi yalnızca kendinde saklıydı. Ortalıkta asla salınmaz, kimsenin ona sarılmasına ya da onu okşamasına izin vermez, ama herkesin gözü Ofer’deyken, o, yırtıcı gözlerle seyrederdi. Yavru bir avcı kuş misali bakışlarıyla çullanırdı üzerlerine.

Ora’nın anlattıklarına kulak veriyor Avram, o sırada çalıların arasından bir baştankaranın neşeli cıvıltıları duyuluyor. Dağın yamacının yakınlarında, yakın bir tarihte yandığı belli olan arazi parçasında hardal çiçekleri yaşam coşkusuyla yeniden tomurcuklanmaya başlamış. Ora gülüyor. Çiçekler hayata devam etmeye karar vermişler besbelli, kavruk alan şimdi hardal bitkileriyle ve arıların uğultusuyla kaplı.

“Ama Ofer üç yaşına yaklaşıp dek sessiz sakindi. Yok, aslında sakın sayılmazdı ama konuşmayı öğrenmek için fazla gayret sarf etmiyordu.”

Avram tereddüt ederek soruyor, “Ama bu... Yani üç yaş, yeterince büyük sayılır, değil mi?”

“Konuşmaya başlamak için epey geç bir yaş.”

Avram kaşlarını çatarak bu bilgiyi kafasında tartıyor.

“Aslında temel bazı kelimeleri söylüyordu, çok kısa cümleler kurardı ama daha çok kesik kesik konuşurdu. Bir hece şundan, bir hece bundan. Onun dışında konuşmayı öğrenmemek için direnirdi adeta. Fakat gülücükleri, albenisi ve o gözleriyle gayet iyi idare ederdi.” Ora eklemekten edemiyor, “Bunların hepsini senden almış.”

Ofer nasıl yaptıysa, neredeyse tek bir kelimeyi dahi doğru dürüst söyleyemeden de hayatı doyasıya yaşayabileceğine İlan’ı

ikna etmeyi başarmıştı, Ora'nın asıl şaşırdığı buydu. "İlan bu işte, sen de bilirsin," diyor Ora ve tek kaşını kaldırarak vurgulamayı ihmal etmiyor. "Daha Adam doğmadan önce İlan bana bir bebeği, kendi öz oğlunu bile konuşmaya başlayana dek sevemeyeceğinden emin olduğunu söylemişti. Sonra Ofer çıkageldi ve üç yıl kadar adeta bir keşiş gibi sessiz yaşadı, ama sonra olanlara bak."

İlan ile Ofer bahçede birlikte çukur kazar, sebze ve çiçek ekerlerdi. Hayali bir karınca çiftliği kurmuşlardı, üstüne titrerlerdi, sonra LEGO'larla çok bölmeli kaleler diker, oyun çamuru ya da hamuruna türlü şekiller vermek için saatlerce uğraşır, Ofer'in geniş silgi koleksiyonuyla oynar, birlikte kek yaparlardı. "İlan!" Yine gülüyor Ora. "Düşünsene! Tahmin edersin herhalde, Ofer her şeyi parçalayıp dağıtmaya bayılırdı. Yapabildiği andan itibaren, eline geçirdiği şeyi defalarca dağıtıp sonra tekrar toplamaktan hoşlanırdı, bin kere yapardı bunu. Bahçedeki otomatik fıskiye, eski kasetçalar, transistörlü radyo, vantilatör ve tabii kol saatleri. İlan birtakım temel teknik el becerilerini öğretirdi ona, marangozluk, elektrik mühendisliği, fakat bunların hepsi sözsüz sürer giderdi. İkisinin çıkardığı agularla cıyıklamaları duyacaktın. İlan'ı görseydin. Sanki kendinden izne ayrılmış gibi bir hali vardı."

Avram'ın dudaklarına bir tebessüm yayılıyor. Mutluluğa yaklaşmak, buna alışkın olmayan yüzünü bir an için allak bullak ediyor. İçtenlikle dinlemek istediğini bir kez daha görüyor Ora, Avram'la ilgili daima bildiği gerçeği yüreğinde hissediyor: Belki hiçbir zaman Ofer'le ilişki kuramayacağı veyahut buna cesaret edemeyeceği ancak Ofer'in hikâyesiyle bağlantı kurabileceği ve kuracağı gerçeğini.

Tasasız, kahkahalarla gülen İlan belirivermişti Ofer'in hayatında. Ora'nın çok sevdiği İlan. Yerde yuvarlanır, Ofer'le güreş tutar, futbol oynar, oturma odasında, avluda saklambaç oynar, Ofer'i omuzlarına alarak evin etrafında bağıra çağıra dört döner,

kendi ayaklarına bastırıp koridorda bir aşağı bir yukarı yürütür, onunla birlikte gülünç şarkılar söylerdi.

Aynanın karşısına geçer, yüzlerini komik ya da korkunç şekillere sokarlardı. İlan suratını Ofer'in yüzüne iyice yaklaştırır, burun değdirmeye oynarlardı, ilk gülen oyunu kaybederdi. Sonra mutfığa saklanır, yeniden ortaya çıktığında yüzünü, gözünü un ve ketçaba bulamış olurdu. Banyoda, küvetin etrafında şaklabanlıklar yapar, su savaşına tutuşur, birbirlerine su sıçratırlardı. "İşlerini bitirdikten sonra banyonun halini görmeliydin. Teröristler denizden saldırıya geçmişti sanki."

"Peki ya Adam?"

"Tabii, Adam," derken Avram'ın konuyu sık sık Adam'a getirdiğini fark ediyor, "oyunlara o da dâhil edilirdi elbet, onu çağır-mazlardı sanma." Kollarını göğsünde kavuşturarak ekliyor Ora. "Aslında öyle karmaşık ki..."

Çünkü Adam ikisinin yanında olduğu zamanlar, Ofer'le İlan'ın biraz çekindiği hissine kapılırdı Ora. Adam'ın bitmek bilmeyen gevezeliğine, sözcük yağmuruna katlanmak için haşarılığın ve neşenin dozunu hafifletirler, bu durum çoğu zaman aptalca gerekçeler ya da hayali hakaretler yüzünden külhanbeyce tavırlara, ikisini de hedef alan tekme ve yumruk tufanına dönüştürdü. Adam bazen öfke nöbetine tutulup kendini yere atar, elleriyle ayaklarını, hatta başını güm güm vurduğu olurdu—Ora bu sahneleri dehşet darbeleri olarak hatırlıyor—İlan'la Ofer ellerinden geldiğince onu sakinleştirmeye, gönlünü almaya, pıspışlamaya çalışırlardı. "İki buçuk yaşındaki Ofer'i o halde, Adam'ı okşarken görmek, yanına oturup üzerine eğilerek teskin edici mırıltılar çıkarmasını seyretmek insanın yüreğine işlerdi.

"Böyle zor bir dönemdi, çünkü Adam neler olup bittiğini anlayamıyordu, yanlarına sokulmaya çalıştıkça onlar kendilerini çekiyorlardı sanki. Giderek iyice hırçınlaşır, sesini yükseltirdi, elinden başka ne gelirdi? İstedikini dile getirecek tek bir aracı vardı, onu da İlan'dan öğrenmişti." Öfkeyle başını iki yana sallıyor Ora. Neden daha fazla müdahale etmemiştii? Ne kadar acizdi

ve ne kadar toy. “Aslında, şimdi düşünüyorum da Adam o zaman kendine dönmesi, aralarındaki anlaşmayı tazelemesi için İlan’a düpedüz yalvarıyordu. İlan’ı da anlıyorum, o da Ofer’in kendi gibi davranmasına izin veriyor, o ne yaparsa hoşuna gidiyordu. Hatta şu Allahın cezası yargılayıcı tutumunu dahi bırakmıştı, bu da onun kayıtsız şartsız Ofer’in her şeyini sevmesini mümkün kılıyordu.”

Ne var ki bunu yaparken Adam’a sırtını dönmüş oluyordu—Ora biliyor aslında, ancak yüksek sesle dile getiremiyor. Başka türlü anlatmanın yolu yok. Tam olarak neler yaşandığını Avram’ın da anladığının farkında. Tam söylenmeyen sözleri, suskunlukları işitebiliyor Avram.

İlan bilerek yapmamıştı elbet. Bunu da biliyor Ora. Hiç istemezdi böyle olsun. Adam’ı çok severdi. Ama bunlar yaşanıyordu işte. Onun eseriydi bu. Ora hissetmişti, Adam hissetmişti, minik Ofer bile hissetmişti belki. İlan’ın sergilediği bu oyunun adı yoktu, gizli kapaklı, kurnaz, korkunç kaypak bir oyundu. Gelgelelim o dönemde eve ağır bir hava çökmüş, o derin, o anlaşılması güç güven sarsılmıştı. Hatta şimdi, yirmi yıl sonra bile, bunları Avram’a anlatırken adlı adınca dile getirmeye dili varmıyor Ora’nın.

* * *

Adam beş yaşlarındayken, İlan bir sabah ona yumurtalı ekmek yediriyordu, Adam dudaklarını yalayıp küçük lokmalarla ısırırken, “Çok severim yumurtalı ekmeği,” diye başlamıştı.

Bir süre boyunca, Ofer doğmadan önce en favori oyunlarıydı bu, İlan hemen karşılık vermişti: “Beş para etmez güveç yemeği.”

Adam keyifle gülmüş, bir an düşünüp taşındıktan sonra, “İstemem dayak yemeyi!” demişti.

Kahkahaları ortalığı çınlatıyordu. İlan uyardı, “Bu işi iyi kıvırıyorsun ama şimdi giyinmen lazım, yoksa geç kalırsın.”

“Geç kalırsan, havanı alırsın.”

İlan ona gömleğini giydirirken Adam devam ediyordu, “Karnım tok, kolları sok.”

İlan güldü. “Sen büyük Adam’sın.”

O ayakkabılarını bağlarken Adam ekledi, “Pabuçlarımı ayağıma tak, yoksa yürürüm paytak paytak.”

“Bakıyorum da kafiyeler burcu burcu.”

“Git sen portakal ye turuncu turuncu.”

Kreşe giderlerken yol üstünde Tzur Hadassah çocuk bahçesi vardı. Kaydırakta bir çırak, salıncakta yapıncak, diye şakıymıştı Adam. O sırada kafası başka konularla meşgul olan İlan ona ileride şair olacağına dair bir şeyler gevelemiş, Adam da cevabı yapıştırmıştı, “Hem de mahir.”

Aynı gün içerisinde Adam’ı almak üzere Ora kreşe gidince öğretmen, sırtarak, bugün Adam için çok özel bir gün, diye anlattı: Adam bütün gün sınıftakilerle öğretmenine kafiyele bir şeyler söylemiş, hatta bu merakını çocuklardan birkaçına daha bulaştırmıştı, tabii onlar kafiye bulmakta Adam kadar başarılı değillerdi. “Yuvada bugün kafiyeler yankılanıyordu! Küçük şairler günü yaptık, değil mi çocuklar?”

Adam düzgün kaşlarını çatıp hafiften bozuk çalarak, “Çocuklar söz yağdırdı kucak kucak. Sonra sırada vardı oyuncak.”

Ora’nın bisikletiyle eve giderlerken beline kendinden beklenmeyen bir kuvvetle sımsıkı yapışmış, yönelttiği bütün sorulara kafiyele cevaplar veriyordu. Bir kere bu oyunlarda Ora’nın sabrı sınırlıydı, sus artık, dedi. Avram hemen yapıştırdı, “Sus, bak her yer pus.” Onu sinir etmek için yaptığını düşündüğünden Ora sesini çıkarmadı.

Evde de sürüp gidiyordu kafiye bombardımanı. Ora gözünü korkutarak, akıllı uslu davranana kadar bir daha onunla konuşmayacağını söyledi. Avram avaz avaz karşılık verdi, “Us, pus, kuskus!” Televizyonun karşısına oturmuş, *Güzel Kelebek* dizisini izliyordu, Ora başını çevirip baktığında Adam kamburunu çıkarmış, kucağındaki ellerini yumruk yapmış, dizideki karakterlerin her konuşmasında bir şeyler söylüyordu. Onlara kafiyelerle karşılık verdiğini fark etti Ora.

Adam’ı alıp arabayla dolaştırmaya çıkardı, belki kısa bir gezinti iyi gelir, bu kafiye takıntısından kurtulur diye düşünmüştü.

Mevo Beitar yakınlarına gitmişlerdi, ona çatıda kiremitleri aktaran adamları işaret etti. Adam buna, “çatı, batı, satı,” diyerek tepki verdi. Bir mağazanın önünden geçerlerken, biraz ıkına sıkına da olsa sonunda kafiyeyi çıkarmayı başarmıştı: “Mağara.” Ora yaşlı bir köpeğin yoldan geçmesi için durunca arka koltukta derin bir sessizlik olduğunu fark etti. Arkasına dönüp baktığında Adam’ın dudaklarının hızla açılıp kapandığını, gözlerinden yaşlar fışkırdığını gördü, çünkü “köpek” için uygun kafiyeyi bir türlü bulamıyordu. Ora usulca, “kepek,” dedi. Annesini duyunca derin bir oh çekti Adam. Ardından hemen ekledi, “Bir de ipek.”

Ma’ayanot Nehri’ne giden yolda ikisinin de sevdiği gözlerden uzakta bir yerde oturmuşlardı, “Anlat bakalım, okulda günün nasıldı?” diye sordu Ora. Adam yumurtladı yine, “İyi fasıldı.” Ora parmağını onun dudaklarına götürdü, “Şimdi konuşmadan sadece benim diyeceklerime kulak ver.” Adam korkulu gözlerle ona bakıp homurdandı, “Ger, ser.” Ansızın oğlunun gözlerindeki hüznün ve çaresizlik endişelendirmişti Ora’yı. Annesine, bütün dünyaya susması için yalvarıyordu adeta, bir daha çıtlarını dahi çıkarmasınlar istiyordu. Onu kollarına alıp sıkıca göğsüne bastırdı, Adam da başını omuz çukuruna gömdü, vücudu gergin ve kaskatıydı. Ora teskin etmeye çalıştı, fakat ne zaman unutup ağzından bir sözcük çıksa, Adam kafiyeyle cevap vermeye mecbur hissediyordu kendini. Eve götürdü onu, karnını doyurup banyo yaptırdı. Gelgelelim ağzını açmadığında bile küvetteki suyun şırıltısına, uzakta kapanan kapının çıtırtısına, komşuların radyoda dinledikleri haber saatinin anonsuna uygun kafiyeler yapmaya devam ettiği dikkatinden kaçmamıştı.

Ertesi sabah Adam’ı uyandırırken—aslında İlan’dan istemişti onu uyandırmasını, ama o sen git diye ısrar etmiş, bunun üstüne Ora sözümona pürneşe odaya giderek Ofer’le Adam’a, “Günaydın canlar!” diye seslenmişti—başını yastığa gömmüş mırıldandığını duyacaktı: “Hanlar, kanlar.” Çocuk uykulu halinden hemen sıyrılıp gözlerini fal taşı gibi açmış, yüzü dehşet içinde kararmıştı.

“Benim neyim var?” Yatakta oturmuş, derinden gelen bir sesle soruyordu, ama Ora cevap verme fırsatı dahi bulamadan o sıralamaya başlamıştı bile, “Benim şeyim var, benim beyim var.” Ona sarılsın diye Ora’ya sokuldu. “İçimden konuşmak gelmiyor bile,” diyordu avaz avaz. “Çile, file, kile.”

İlan kapıda duruyordu. Yüzü tıraş sabunuyla kaplıydı, Adam cılız parmağını ona doğru uzatarak fısıldadı, “babun, barbun.”

“*Je ne sais quoi faire*,” dedi Ora alçak sesle.

Adam, “Arsızca, hırsızca,” diye mırıldanınca Ora bir saniye için rahatlamıştı fakat hemen arkasından onun “Fransızca” kelimesine kafiye uydurduğunu anlayınca yüreği ağzına geldi.

İlan sertçe sordu, “Neyin var tatlım?”

İçini çekerek, “Balım, dalım,” diyen Adam, bu kez İlan’dan saklanmak için yüzünü Ora’nın boynuna gömdü.

“Bu durum üç ay kadar daha böyle devam etti,” diye anlatıyor Avram’a. “Ona söylenen her cümle, her kelime, ne olursa, her ne duyarsa kendini tutamazdı. Kafiye makinesiydi. Robota dönmüştü.”

“Siz ne yaptınız?”

“Ne yapabilirdik? Hiçbir şey söylememeye çalıştık. Onu sinirlendirmemeye. Duymazlıktan gelmeye.”

“Bir film vardı,” diyor Avram. “Hani Kudüs Sineması’nda seyretmiştik, üçümüz?”

“Evet, *David and Lisa*. ‘Bana baktığında ne görüyorsun?’”

Avram yanıtıyor, “İçimi cız ettiren bir kız.”

“Üç ay,” diye tekrarlıyor Ora, hayretler içinde. “Evde çıkan her sese bir kafiye.”

Bütün gücüyle şimdi içinden yükselen ah seslerini bastırıyor, zamanı geri döndürme ve İlan’la bu konuyu konuşma isteği, arzusu, tutkusu yüreğini kabartıyor. Adam’ın yaşadıklarını anlamaya çalışma, mutfak sohbetlerinden birinde veya oturma odasındaki koltukta el ele karanlıkta oturup sessize alınan televizyona bakarken ya da akşamları köy yollarında çıktıkları yürüyüşlerden birinde İlan’la tekrar tekrar üzerinden geçme isteği.

Artık İlan yok, diye azarlıyor kendini.

Ama bir an için, tıpkı her sabah gözlerini açıp da elini yanına uzatarak yokladığı anlardaki gibi, ilk günkü etkisiyle vuruyor Ora'yı: Artık bir eşi yok. Tabii kafiyesi de.

“Sabahtan akşama kadar her gün, her gece, sonu gelmek bilmedi. Derken günün birinde biz farkına bile varmadan kesiliverdi. Ofer’le Adam’ın yaptıkları her türlü çılgınlık gibi o da bitti. İşte böyle.” Ora gülmek için kendini zorluyor. “Öyle sanırsın, çılgınca bir şeye sonsuza dek kapıldıklarına inanırsın. Mesela Adam’ın ömür boyu kafiyeli konuşacağını, Ofer’in geldiklerinde Arapları dövebilsin diye hayat boyu yanına somun anahtarını almadan yatağa yatıp uyumayacağını, yetmiş yaşına kadar kovboy kıyafetleriyle dolaşacağını düşünürsün, gel gör ki bir gün, bir de bakmışsın bütün ev halkını zıvanadan çıkaran, aylarca bizi canımızdan bezdiren şey çoktan *puf* diye uçmuş gitmiş.”

“Arapları dövebilsin diye mi?”

“Neyse, o da başka bir hikâye,” diyor Ora kahkahalar eşliğinde. “Senin oğlunun hayal gücü çok zengindir.”

“Ofer’in mi?”

“Evet.”

“İyi de... Neden Araplar? Başına bir şey mi geldi?”

“Hayır, hayır.” Ora, yok öyle bir şey dercesine elini sallıyor. “Hepsini kafadan uydurdu.”

Meron Dağı Doğa Okulu’nun önünden geçiyorlar, Avram hemen koşup musluktan mataralarına su dolduruyor. Onu seyrederken mataranın taşıdığını, suyun aşağı aktığını gören Ora birdenbire Avram’ın az önce geçtikleri koruya bakarak tatlı tatlı gülümsediğini fark ediyor. Gülümsediği yöne bakınca ağaçların yanında soluk soluğa kalmış sarı dişi köpeği görüyor. Bir kaba su koyup köpeğe az bir mesafede yere bırakıyor. “Bak bu senin kabın,” diye hatırlatıyor, sonra bir daha dolduruyor, ta ki dişi doyana dek. Yakınlardaki bir büfeden, satıcıya radyoyu kapaması şartını kabul ettirdikten sonra, köpeğe üç sosisli sandviç, kendilerine de yiyecek bir şeyler ve şekerleme alıyorlar. Daha sonra dağa

tırmanışa devam ediyorlar. Yakınlardaki askeri üssün hoparlöründen devamlı teknisyen, şoför ve telsiz operatörleri arandığı duyuruluyor. İnsanların varlığını hissetmek ikisini de geriyor, sinirlerini bozuyor. Yollarında, yürüyüşe çıkmış başka çiftlerle karşılaşmaktan ya da onlarla konuşmaktan kaçınıyorlar. Onlar da bize benziyor sayılır, diye geçiriyor Ora içinden bir anlık kıskançlıkla: Doğayla baş başa bir gün geçirmek için işyerlerinden izin almış bizim yaşlarımızda kimseler, işlerinden ve çocuklarından kaytarmışlar, belki onlar da Avram'la benim hakkımda aynı şeyleri düşünüyorlar. Ofer'in Arap korkusundan bahsettiğimde nasıl da eli ayağına dolaştı. Nasıl bir yaraya parmak bastım acaba?

Meron Dağı'nın zirvesinde, gözetleme noktalarından birinde duruyorlar: "Dostları ve ailesi tarafından Üsteğmen Uriel Peretz'in aziz hatırası için restore edildi, 2 Kislev 5737 (1977) tarihinde Ofira'da doğdu, 7 Kislev 5758 (1998) günü Lübnan'da şehit düştü. Torah'a ve ülkesine sadık bir izci ve askerdi," diye okuyor Avram, sonra gözlerini kuzeye, mor sis altındaki Hermon'a, Hula Vadisi'ne ve yemyeşil Naftali Sıradağları'na çeviriyorlar. Bir kere daha gururlu bir tevazu ile birbirlerinin sırtını sıvazlayarak şimdiye dek kaç kilometre yol kat ettiklerini tahmin etmeye çalışıyorlar. Yepyeni ve alışılmadık bir enerji fışkırıyor bedenlerinden. Baldırları kazandıkları güçle sapasağlam, çantalarını sırtlarından indirince kuş gibi havada süzöldükleri hissine kapılıyorlar.

"Ne dersin, burada mı uyusak?"

"Soğuk olur. Biraz daha ilerlesek? Hadi şu aşağı inen patikayı takip edelim."

"Ben önce zirvenin etrafını dolaşmak istiyorum." Avram gerinip kollarını gevşetiyor. "Patikadan sapıyor ama. Boş ver."

Ora sevinçle atılıyor, "Hadi. İlle de patikada kalmamız gerekmez."

Zirvenin etrafında daire çiziyorlar, köpek ilk defa önlerinden koşuyor. Arada bir arkasına dönüp onlara bakmak için mola ve-

rip bekliyor, gözleriyle onları çağırıyor, sonra koşmaya devam ediyor. Havada burcu burcu gevşek toprak ve tomurcuk kokusu. Sarmaşıklar ağaç kütüklerine dolanmış, meşe ağaçlarıyla dikenli çalıların arasında ansızın ortaya çıkan rengârenk erguvanlar. Büyüğe bir elin uzattığı parmaklara benzeyen kocaman bir sandal ağacının köklerinden fışkırmış, gövdesindeki kabuklar dökülünce rengi ve teni ortaya çıkmış, soyunmuş insan gibi, çıplak kalmış kadın misali biraz utangaç, ince dallar.

Ora pat diye duruyor. “Dinle, sana bir şey anlatmam gerek. Ne zamandır içimi kemiriyor ama bir türlü dilim varmadı. Dinlemek ister misin?”

“Ora,” diyor Avram azarlarcasına.

“Bak, onunla, yani Ofer’le vedalaşırken, onu buluşma noktasına götürdüğümde, orada bir de televizyon ekibi vardı. Bizi çekiyorlardı.”

“Sonra?”

“Muhabir, gitmeden önce annene ne söylemek istersin diye sorduğunda Ofer hafifçe gülerek onun için bütün yemekleri yapmamı istedi, tam olarak ne dediğini hatırlamıyorum fakat kame-raların, herkesin önünde kulağıma bir şeyler fısıldadı.”

Avram durup bekliyor.

“Dedi ki...” Sözüünü kesip derin bir nefes alıyor, dudaklarını büzüyor, “şayet ona, eğer...”

Avram sabırsızca fısıldıyor, “Evet?” Ora’yı yüreklendirmek istese de farkına varmadan sanki suratına bir darbe yiyecekmiş gibi cevap veriyor.

“Eğer başına bir şey gelecek olursa—işitiyor musun?—başına bir şey gelirse, bizim ülkeyi terk etmemizi istedi.”

“Ne?”

“Söz ver bana, bu ülkeden gideceksiniz.”

“Öyle mi dedi?”

“Kelimesi kelimesine.”

“Hepiniz mi?”

“Galiba. Sormaya vakit—”

“Söz verdin mi peki?”

“Sanmam, hatırlamıyorum, afallamıştım.”

Yürüyüşe devam ediyorlar, ama şimdi iki bükümler. “Eğer ben ölürsem,” demişti Ofer kulağına, “ülkeden gidin. Burayı terk edin, burada size göre bir şey yok.”

“En kötüsü de öyle bir anda aklına gelen bir şey değildi bu. Üzerinde epey kafa yormuştu besbelli. Basbayağı planlamıştı.”

Avram tabanlarıyla toprağı döverek yürüyor.

“Bekle, yavaşlasana.”

Sert hareketlerle yüzünü ve kafasını sıvazlıyor. Ensesinden soğuk terler boşanıyor. Ora’nın dudaklarından o üç kelime dökülmüştü: *Eğer ben ölürsem*. Nasıl ağzına alabilmişti? Nasıl olmuştu da boğazına düğümlenmeden havaya savurmuştu o sözleri?

“Adam askerdeyken, bir keresinde, eğer başına bir şey gelirse, Denizaltı’nın tam karşısına onun anısına bir bank koyulmasını istemişti.”

“Hangi denizaltı?”

“*Yellow Submarine*. Sarı Denizaltı. Talpiot’ta bir müzik kulübü, grubuyla bazen orada çalarlardı.”

Sessizce ilerliyorlar, arada sırada yanlarından geçen diğer insanları fark etmiyorlar. Kayaya oyulmuş eski bir şarap cenderesine oturuyorlar. Oyuğuna biriken yağmur suları yumurtadan yeni çıkmış kurbağalarla dolu. Yabandomuzlarının kemirdiği öbek öbek yeşil otlar sağa sola saçılmış. Konuşmadan oturup güç toplama gayretindeler.

“İşte her nedense, günlerdir... Nasıl desem... Kendimi tutamadığım anlarda, bir yandan yürürken, bir yandan da ülkeyle vedalaştığım hissine kapılıyorum.”

“Gitmeyeceksin,” diyor Avram panikle karışık kesin bir dille. “Gidemezsin.”

“Gidemem mi?”

“Haydi kalk. Yürüyelim.”

Çenesi sımsıkı kenetleniyor, aklına ve dilinin ucuna gelen sözcükleri içine gömüyor. Yalnızca bu coğrafyada, kayalarda, sıklamenlerde, İbranicede, bu güneşte bir anlamın var demek istiyor Ora'ya. Ama kulağına fazla duygusal ve saçma gelince sesini çıkarmıyor.

Ora doğruluyor. Birdenbire Ofer'in Avram'la ilgili bir şeyler sezdiğini düşünüyor. Sanki az kalsın diyecekti ki, eğer benim de başıma gelirse, eğer bu nesilden nesile geçiyorsa, seni burada tutacak bir şey yok demektir. "Öte yandan," diye usulca Avram'a dönüyor, "gidersem, sadece ülkeden gitmeyeceğim."

"Ora—"

"Unut gitsin. Boş ver şimdi, manzarayı heba etmeyelim." Dudakları tir tir titriyor. Dişlerini etine geçiriyor.

Yanı başında Avram'ın ayaklarını sürüyerek yürürken attığı her adım sanki kurşun gibi ağır. Belki de Ofer'i bana anlatmasının sebebi bu, diye geçiyor aklından, böylece buralarda onu hatırlayacak biri kalacak.

"Avram." Son bir gayretle bulanık sessizliği bozuyor Ora.

"Ne var, Ora'leh?"

"İçimden ne geliyor biliyor musun?"

"Ne?" Avram içini saran kasvete rağmen dalgın dalgın gülümsüyor. İçindeki ses devam ediyor, tek yapman gereken sana olan duygularımı sorman.

"Yarın ya da öbür gün, saçlarını keseyim."

"Saçlarımın nesi var, beğenmedin mi?"

"Hiçbir şeyi yok. Sadece dağlara tırmanınca içimden öyle geldi."

"Bilmem. Bakarız. Biraz düşüneyim."

Hava tertemiz, berrak. Patikanın iki yanında pembe, beyaz ladenler açmış. Ora'nın bir konudan diğerine atladığının farkında Avram. Daldan dala zıplıyor.

"Saçlarını kim kesiyor?" Ora ölçülü bir keyifle soruyor.

"Eskiden, uzun zaman önce, Ben Yehuda'da berber bir arkadaşım vardı, bana kıyak geçirdi."

"Ya."

“Ama birkaç yıldır genellikle Neta kesiyor, altı ayda bir falan.” Parmaklarını rüzgârda savrulan uzun, seyrelmiş saçlarına götürüyor. “Aslında biraz düzeltsen fena olmaz galiba.”

“Hissetmezsin bile, canını yakmam.”

İçi boşalmış kozalaklar ayaklarının altında çıtırdıyor. Soğuk bir esintiyle ürperiyorlar. Koruda kırmızı, mavi, mor anemonlar benek benek. Yeni bir sıcaklık dalgası sarıyor yüreklerini.

“Biliyor musun,” diyor Ora, “evvelki günden beri, ikimiz de şoku biraz atlattığımızdan beri, senin daha iyi olduğunu hissettiğim zaman – evvelki gündü değil mi?”

“Evet?”

“İşte, o gece defterime yazdıktan sonra. O andan itibaren gördüğüm hemen her şeyi, manzarayı, çiçekleri, kayaları, toprağın rengini, gün boyu değişen ışığı.” Bunları sıralarken elleri havada savrulup daireler çizerek sözlerine eşlik ediyor. “Her şeyi işte, seni bile, sana anlattığım öyküleri, ikimizi ve şu sümbülleri.” Başını eğip selam veriyor çiçeklere. “Hepsini beynime kazımaya çalışıyorum, çünkü kim bilir,” diyerek afacan çocuklar gibi dilini çıkarıyor, fakat Avram gülmüyor. “Belki de bunları son defa görüyorumdur.”

“Ona hiçbir şey olmayacak Ora, göreceksin, sağ salim gelecek.”

“Söz mü?”

Avram kaşlarını kaldırıyor.

“Söz ver.” Omzuyla dürtüyor Avram’ı. “Ver gitsin, yaşlı bir kadını sevindir.”

Başka bir gözetleme noktasına geliyorlar, bu da 25 Temmuz 1997 tarihinde şehit düşen Yosef Bukiş’in aziz hatırasına adanmış:

*Nice güzel şey var dünyada
Çiçeklerle hayvanlar, şehir ve doğa
İnsan merak eder de gözlerini açarsa
Binlerce harika çıkar her gün karşına
Belki daha da fazla!*
LEAH GOLDBERG

Avram telaşla zihnini yoklayıp duvarlarına çarparken, unutmama, diyor içinden. Boşalttığın, içinde ne varsa sildiğin, kirlettiğin, çerçöple, pislikle doldurduğun bu kafa şimdi onun ağzından dökülen her sözcüğü, Ofer hakkında söylediği her şeyi depoluyor. Hiç olmazsa bunu esirgeme Ora'dan, verebileceğin başka ne kaldı? Ona sunabileceğin yegâne şey marazlı bir hafıza.

Bir süre sonra temkinli bir tavırla, "Sana söyledikleri," diye konuşmaya başlıyor Avram, "düşündüm de belki Adam'ın operasının etkisinde kalmıştır biraz, olamaz mı?"

"Sürgün konusunda mı? Herkesin sürüler halinde gitmesinden mi etkilenmiştir?"

"Olabilir."

Göğsünden boynuna kadar kızarıyor Ora. Çünkü onun da aklına gelmişti bu. Şimdi aynısını Avram söylüyor. Bu adam iplikleri onun kilimine dokumayı nasıl da çabuk öğrendi. Hafifçe sallanarak duruyorlar. Ayaklarının altında uçsuz bucaksız yeşillik, ormanlar, Meron Dağı Doğal Parkı'nın kayalık dağları. Avram'ın gözünün önüne yürüdükçe kırmızı ipi çözüp bırakan kadın geliyor. O sallanan ip, içinden çıkan ve sonsuza dek uzanan göbek bağı olabilir pekâlâ. Kendi iplerini o kadınıninkine bağlamak üzere köylerle kasabalardan, kibutz'larla moşav'lardan akın akın gelen nice çoluk çocuk ve adam canlanıyor hayalinde. Kırmızı dokumanın bir anda aşağıdaki yeşillikleri kapladığını, balık ağı misali üzerlerini sardığını görüyor, güneşte pırıldayan ince, kanlı bir ağ bu.

Avram daha sonra "Böyle yürümenin özel bir anlamı var, değil mi?" diye soruyor.

Düşüncelere dalmış Ora kahkahalarla karşılık veriyor. "Hem de çok, evet, öyle denebilir elbet."

"Hayır, yürüme eyleminden bahsediyorum, bir noktadan diğerine gitmen, hiçbir yeri atlamaman gerektiğinden. Sanki dağ yolu bize onun adımlarına ayak uydurmayı öğretiyor."

"Arabalarla, donmuş bütün bir tavuğu tek bir düğmeye basarak çözdürdüğün mikrodalga fırınlarla ya da New York'a mesaj

gönderebildiğın bilgisayarlarla geçirdiğım normal hayatımdan çok farklı bu. Ah, Avram.” Ora kollarını uzatıp ciğerlerini keskin dağ havasıyla dolduruyor. “Böyle küçük adımlarla dolaşmak bana daha uygun. Hayatımızı böyle ha babam de babam sadece yürüyerek, hiçbir yere varmadan devamlı yürüyerek geçirebiliriz.”

Patikadan ayrılıp yumuşacık harikulâde bir yeşilliğe giriyorlar ve sırtlarını ılık toprağa, yüzlerine güneşe verip sere serpe yatıyorlar. İkinci vakti, Ora’nın başının dibinde döllemeyi henüz bitirmiş ölmek üzere olan bir dön Baba, mavi taç yapraklarını dökmekle meşgul. Altındaki dağdan bedenine doğru tensel, kaya gibi sağlam, ilkel bir güç yayılıyor. Dişi köpek az ileride uzanmış, kendini yalayıp güzelce temizleniyor. Avram sırt çantasından Ofer’in *Şelah Taburu*, *C C Bölüğü*, *Erkekler* şapkasını çıkarıp yüzüne örtüyor. Ora da bir şapkayı yüzüne siper ediyor. Güneşin sıcaklığıyla mahmurlaşıyor. Etraf derin bir sessizliğe gömülüyor. Ora’nın parmaklarının hemen yanında, yere düşmüş gelincik yapraklarının arasında bir böcek ine çıka geziniyor. Dizin dibinde bir süsen mavi tomurcuklarını sergileyerek ölen dön Babanın hayranlarını ayartmaya çabalıyor.

Ora şapkanın altından tatlı tatlı anlatıyor, “Daha önce o gözetleme noktasında durup Hula Vadisi’ne bakarken her şey çok güzeldi, tarlalar rengârenkti, o zaman anladım ki bu topraklar benim için hep öyleydi.”

“Hep nasıldı?”

“Her rastladığım şeyde, bir anlamda onunla vedalaşıyor sayılırım.”

Yüzü şapkayla örtülü Avram’ın gözünün önüne Abbasiye Cezaevi’nin helâsında bir kovanın içinde bulduğu Arapça gazete kupürü geliyor. Bokla sıvanmış olsa da, Hayfa’dan ve çevredeki banliyölerden milletvekilleriyle on beş belediye başkanının önceki gece, Tel Aviv meydanında idam edildiğini bildiren kısa haberi sökmeyi başarmıştı. Kaç gün kaç gece İsrail’in ortadan kalktığına

inandırmıştı kendini. Derken bunun bir oyun olduğunu anlamıştı, gelgelelim içinde bir şeyler zedelenmişti artık.

Gözlerini iyice açıyor. Hastaneden taburcu olduktan sonra Tel Aviv sokaklarında Ora ve İlan'la sonu gelmeyen araba gezintilerini hatırlıyor. Her şey ne kadar hakiki ve canlı görünüyordu ama bir o kadar da yapmacık. O gezintilerden birinde şöyle demişti Ora'ya: "Tamam, Herzl gibi, *eğer gerçekten dilersen, o artık rüya olmaktan çıkar* diyebiliriz pekâlâ, ama ya dilemekten vazgeçersek? Artık bir dileğimiz olup olmadığını umursamayacak hale gelirsek?"

"Nasıl bir dilekten söz ediyorsun?"

"Rüya olmaktan çıksın diye dilemekten."

Yan taraftaki çalılıktan bir keklik sürüsü kanat çırparak havalanıyor, dişi köpek canı sıkkın bir edayla ortaya çıkıyor.

"O dakikalarda," diyor Ora şapkanın altından, "hep şöyle düşünürüm: Burası benim ülkem, aslında gidecek başka yerim yok. Nereye gideyim? Söylesene, başka nerede her şey canımı sıkabilir, hem beni kim ister? Fakat aynı zamanda bu ülkenin hiç şansı olmadığını da biliyorum. Yok işte. Anlıyor musun?" Şapkayı suratından kaldırıyor, doğrulup oturuyor, Avram'ın oturmuş kendisini izlediğini görünce şaşırıyor. "Eğer mantıklı düşünürsen, sadece rakamları, verileri ve tarihi hayale kapılmadan gözünün önüne getirirsen anlarsın, hiç şansı yok."

Birdenbire başarısız bir tiyatro oyunu sahnelenircesine onlarca asker ortaya çıkıp iki sıra halinde çayıra yayılıyorlar, Ora ile Avram'ın iki yanında dağılıyorlar. Üzerlerindeki terli atletlerde *Teçhizat Birliği Subay Talimi* yazıyor. Güçlü kuvvetli ama yorgun düşmüş otuz ya da kırk delikanlı, önlerinde yakışıklı sarışın bir askerle koşuya çıkmışlar. Ora sinir bozucu bir ezgi tutturuyor:

"*Tem-em-em-em!*"

Onlar da çatallı sesleriyle gürleyerek karşılık veriyorlar: "Sana canım feda Rotem!"

"*Tem-em-em-em!*"

"Sana kanım feda Rotem!"

Bir sabah, onu okula götürdüğü bisiklette sımsıkı beline sarılarak temkinli bir sesle, “Annecim, kimler bize karşı?” diye soran altı yaşındaki bir çocuğa, küçük adam Ofer’e ne söylenir? Sen tam olarak ne demek istediğini anlamaya çalışırken, o sabırsızca cevap verir, “Dünyada kim bizden nefret ediyor? Hangi ülkeler bize karşı?” Tabii insan dünyasının masum kalmasını, nefretten kurtulmasını ister, sen de bize karşı olanların bizden mutlaka nefret etmediklerini, etrafımızı saran bazı ülkelerle, tıpkı okuldaki çocukların bazen kendi aralarında dalaştıkları, hatta dövüştükleri gibi, çeşitli konularda uzun süren bir anlaşmazlığımız olduğunu söylersin. Fakat küçücük ellerini karnında iyice birleştirip bize karşı olan ülkelerin isimlerini öğrenmek isteyince, ısrarla sivri çenesini sırtına batırınca, sen de o ülkeleri sıralamaya başlarsın: “Suriye, Ürdün, Irak, Lübnan. Ama Mısır değil, onlarla barış yaptık,” dersin neşeyle. “Çok savaştık fakat artık barıştık.” Sonra kendi kendine düşünürsün: Keşke Mısır yüzünden dünyaya geldiğini bilseydi. Ama Ofer net bir yanıt bekliyor, ne de olsa gerçekçi, ayrıntıya meraklı bir çocuk: “Mısır hakikaten bizim dostumuz mu?” Sen de kabul edersin: “Pek sayılmaz, henüz tamamen dostumuz olmaya yanaşmıyorlar.” O da mantık yürütür: “Demek ki bize karşılar,” diye ilan eder büyük bir ciddiyetle, hemen arkasından başka “Arap ülkeleri” var mı diye sorar, sen isim verene dek yakarı bırakmaya niyeti yok. “Suudi Arabistan, Libya, Sudan, Kuveyt ve Yemen.” Bu isimleri tekrarlayarak ezberlediğini hissedersin ensende, sonra İran’ı eklersin, aslında Arap değil ama dostumuz sayılmazlar. Biraz tereddüt ettikten sonra başka var mı diye sorunca, gevelersin, “Fas, Tunus, Cezayir,” derken aklına Endonezya, Malezya, Pakistan ve Afganistan gelir, hatta Özbekistan ile Kazakistan—bu *istan*ların hiçbirisi kulağa öyle büyük gelmiyor—bak, tatlım okula geldik bile! Bisikletin selesinden inmesine yardım ederken, ağırlaştığını fark edersin.

Ondan sonraki günlerde Ofer haberlere kulak kesilir olmuştu. Kendini oyuna iyice kaptırdığı zamanlarda bile saatbaşı ve bu-

çok haberlerinde ayağa dikilirdi. Gizlice, bir casus gibi mutfağa yaklaşıp, sanki tesadüfen gelmiş gibi kapıda durur, hep açık olan radyoya kulak kabartırdı. Ne zaman İsraili birinin düşman tarafından öldürüldüğü haberini duysa, suratının öfke ve korkuyla allak bullak oluşunu seyrederdi Ora. Kudüs'teki pazaryerinde bir bombanın daha patlamasından sonra hıçkırıklara boğulduğunda “Üzıldün mü?” diye sormuş, Ofer de ayaklarını yere vurarak karşılık vermişti: “Üzülmedim, kızgıyım! Bizim insanlarımızı öldürüyorlar! Yakında hiç insanımız kalmayacak!” Ora teskin etmeye çalışmıştı: “Güçlü bir orduya sahibiz, ayrıca bizi koruyacak birtakım çok büyük ve güçlü ülkeler var.” Ofer bu bilgiye kuşkuyla bakmıştı. Bu dost ülkelerin tam olarak nerede olduğunu bilmek istiyordu. Ora atlası açtı: “İşte, örneğin Amerika Birleşik Devletleri orada, İngiltere şurada, iyi dostumuz olan diğer birkaç ülke de burada.” Elini birkaç Avrupa ülkesinin üzerinde çabucak dolaştırarak genelleme yapmıştı ama kendi de bunlara pek güvenmiyordu. Ofer şaşkın gözlerle bakıyordu ona. “Ama onlar ta orada!” diye bağırdı, annesinin aptallığına inanamıyor gibiydi. “Baksana, burasıyla orası arasında kaç sayfa var!”

Birkaç gün sonra annesinden “bize karşı” olan ülkeleri ona göstermesini istemişti. Ora yine atlası açıp her bir ülkeyi teker teker işaret etti, peş peşe. “Dur, biz neredeyiz?” Gözlerinde umut ışığı belirmişti Ofer'in. Belki de o sayfada değillerdi. Ora serçe parmağını İsrail'in üstüne koydu. Ofer'in dudaklarından tuhaf bir inilti çıkmış, birden annesine sıkıca sarılmıştı, debelenip bütün vücuduyla içine girmeye, sanki çıktığı yere geri dönmeye çalışıyordu. Ora kollarına aldı onu, okşadı, avutucu sözler mırıldandı. Ofer'in her yanını ekşi bir ter kaplamıştı, ihtiyarlar gibi ter döküyordu. Başını kaldırıp yüzüne bakmayı başardığında oğlanın gözlerinde gördüğü şey boğazını düğümlemişti.

Daha sonraki birkaç gün, hiç alışılmadık ölçüde sessizdi Ofer. Adam bile neşesini yerine getiremiyordu. İlan'la Ora çok çabaladılar. Yaz tatilini Hollanda'da geçirme, hatta Kenya'ya gidip safariye çıkma vaatleri verdiler ama nafile. Yıkılmış, durgunlaşmış,

içine kapanmıştı. İşte o zaman kendi mutluluğunun nasıl da bu çocuğun yüzündeki ışığa bağlı olduğunu anladı Ora.

“O bakışlar,” demişti İlan. “Gözlerindeki bakıştan hiç hoşlanmıyorum. Çocuk gibi bakmıyor.”

“Bize bakışı mı?”

“Her şeye. Dikkatini çekmedi mi?”

Tabii farkındaydı, farkına varmaz mıydı hiç, fakat her zamanki gibi—“Beni bilirsin,” diye iç çekiyor şimdi Avram’la birlikte Meron’dan aşağı inerlerken. “Böyle konularda nasıl davrandığımı bilirsin.” Gördüklerine kafa yormamayı, bütün belirtilere gözünü kapamayı ve bunları kesinlikle yüksek sesle dile getirmeyi tercih eder, yok olmalarını dilerdi. Oysa İlan her şeyi söyler, tanımlar ve acımasızca dillendirirdi, böylelikle hepsi gerçek olur, büyür ve çoğalırdı.

“Sanki bir şeyler biliyor ama biz henüz cesaret edip onları—”

“Dert etme, bir evreden geçiyor. Bu yaşta böyle korkular normal.”

“Bak, sana söylüyorum Ora, normal falan değil.”

Ora kıkırdıyordu ama neşesi yoktu. “Hatırlasana, Adam üç yaşındayken Araplar geceleri de var mı sorusuna kafa patlatıp dururdu.”

“Ama bu farklı, Ora. Bana sorarsan—”

“Dinle, hadi gel onu at çiftliğine götürelim, bütün günü orada geçirsin, hani bir keresinde—”

“Bazen bana öyle geliyor ki sanki bize bakarken—”

“Papağan gibi!” Ora çaresizce çırpınıyordu. “Hatırlasana, bir keresinde ona almamızı istediği ya—”

“Hepimiz ölüm cezasına çarptırılmışız gibi.”

Daha sonra Ofer sayılara merak sarmıştı. İsrail’de dört buçuk milyon insanın yaşadığını öğrenince bundan etkilenmiş, hatta güveni yerine gelmişti. Bu sayı onun gözünde çok büyüktü. Ne var ki iki gün sonra aklına yeni bir fikir geldi. “Daima müthiş mantıklı bir çocuktu,” diye not düşünüyor Avram’a, “bunu ne sen-

den almış ne de benden, kafası hep analitik ve amaca yönelik çalışırdı.” İlle de bilmek istiyordu, “Bize karşı olanlar kaç kişi?” Pes etmeyecekti, İlan dünyadaki her İslam ülkesinin nüfusunu buldu onun için. Ofer hesaplamalarda kendisine yardım etsin diye Adam’ı görevlendirdi, birlikte odaya kapandılar. Şimdi Dürzi bir asker için dikilmiş kaya anıtın yanından geçerlerken Avram’a soruyor, “Birdenbire ölüm kalımın ne olduğunu öğrenen böyle bir çocukla nasıl baş edersin?” Avram göz ucuyla okuyor, *Çavuş Salah Kassem Tafeş, Dökülen Kanı Yerde Kalmasın*. Ora önden koşturuyor. *Güney Lübnan’da Teröristlerle Çarpışırken Şehit Düştü, 16 Nissan 5752, 21 yaşındaydı. Hatıran Kalbimizde Yaşayacak.*

Dudaklarını büzerek tekrarlıyor Ora, “Böyle bir çocukla nasıl baş edersin?” Sokağa çıkıp cep harçlığını spiralli küçük bir turuncu defter almaya harcayan ve kurşunkalemle her gün o deftere son terörist saldırısından sonra kaç İsrailli kaldığını not eden bir çocuktü. Ya da Hamursuz Bayramı’nın arifesinde İlan’ın ailesiyle birlikteyken, herkes hep bizi öldürmek istiyor, herkes hep bizden nefret ediyor diye artık Yahudi olmak istemediğini söyleyerek birden ağlamaya başlayan bir çocuktü, bütün bunları bilirdi çünkü bütün bayramlar bununla ilgiliydi. Büyükler birbirlerine bakmışlardı, kayınbiraderim bu tartışılması güç bir konu gibi bir şeyler gevelemiş, karısı, “Paranoyaklaşma,” diye uyarınca o da, *Nesiller boyu bizi mahvetmek için bize karşı ayaklandılar*, diye kutsal kitaptan alıntı yapmıştı. Buna karşılık karısı bunun bilimsel bir gerçek olmadığını, belki de *bize karşı ayaklandılar* meselesinde bizim nasıl rol oynadığımızın irdelenmesi gerektiğini belirtmiş ve bildik tartışma sürüp giderken, hep yaptığı gibi, bulaşıklara yardım etmek üzere oradan tüyüp mutfağa giden Ora birden olduğu yere mihlanmıştı. Büyükler tartışırken Ofer’in onları izlediğini, kuşkularına, saflıklarına dehşetle baktığını ve gözlerinde öfke dolu kehanet gözyaşları biriktiğini görmüştü.

Geri döndükten sonra, Tel Aviv sokaklarında arabayla dolaştıkları günlerden birinde, “Şunlara bak,” demişti Avram. “Bak-

sana şunlara, yolda yürüyorlar, konuşuyorlar, bağırıyorlar, gazeteleri okuyorlar, dükkânlardan alışveriş yapıyorlar, kafelerde oturuyorlar.” Arabanın camından ne görüyorsa birkaç dakika boyunca aktarmayı sürdürmüştü. “Fakat neden bana büyük bir oyun sergiliyorlarmış gibi geliyor acaba? Hepsi bu ülkenin hakikaten var olduğuna kendilerini inandırma çabası.”

“Abartıyorsun,” diye çıkışmıştı Ora.

“Bilmem, yanlış düşünüyor olabilirim, ama bana sorarsan ne Amerikalılar ne Fransızlar Amerika’nın veya Fransa’nın var olduğuna inanmak için canlarını dişlerine takmak zorunda kalıyorlar. Ya da İngiltere’nin.”

“Ne demek istediğini anlamıyorum.”

“Onlar, daima var olmak istemek zorunda *kalmadan* var olan ülkeler. Ama burası—”

“Etrafa bakıyorum,” demişti Ora, sesi biraz boğuk ve yüksek perdeden çıkıyordu, “bana her şey gayet doğal ve normal görünüyor. Biraz çılgın, doğru, ama aynı zamanda olağan.”

Çünkü ben başka bir yerden bakıyorum, diye geçiyordu Avram’ın aklından fakat bunu kendine saklamıştı.

“Ertesi gün,” diye devam ediyor Ora, “Ofer uyandığında bir sonuca varmış ve çözümü bulmuştu: Bundan böyle İngiliz olacaktı, herkes onu John adıyla çağıracaktı, Ofer diye hitap edenlere dönüp bakmayacaktı. Gerekçesi basitti: Çünkü kimse *onları* öldürmüyordu, ‘Hem düşmanları yok. Sınıftakilere sordum, Adam da öyle söylüyor, herkes İngilizlerin dostu.’ İngilizce konuşmaya başlamıştı, daha doğrusu İngilizce sandığı bir dilde konuşuyordu, İngiliz aksanıyla anlaşılmasa da İbranice uydurmuştu. Kendini emniyete almak için yatağının etrafına kitapları, oyuncakları, peluş hayvanları dizerek barikat kurdu. Her gece yanı başında ağır mı ağır bir somun anahtarıyla uyumakta ısrar ediyordu.

“Bir gün defterine göz atacak oldum, ısrarla ‘Haraplar’ diye yazmıştı. Ona kelimenin ‘a’ ile başladığını söylediğimde afalladı. ‘Ben H-araplar sanıyordum, durmadan bizi harap ediyorlar ya.’

“Başka bir gün bazı İsrailîlilerin Arap olduklarını öğrenmişti. Anlasana, gülsem mi, ağlasam mı bilemedim. Yaptığı bütün hesapların yanlış olduğunu, İsrailî Arapların sayısını İsrailîlilerin sayısından çıkarması gerektiğini düşünüyordu.”

Bunu ilk duyduğunda nasıl hiddetlendiğini hatırlıyor Ora. Ayaklarını güm güm yere vurarak bağıırıyordu, suratı kıpkırmızı kesmişti, kendini yerden yere atıyor, avazı çıktığıınca haykırıyordu: “Onları kovun! Kendi evlerine defolsunlar! Neden buraya geldiler? Kendi kalacak yerleri yok mu?”

“Sonra bir nöbet daha geçirdi, dört yaşında geçirdiği vejetaryenlik takıntısına benziyordu. Neredeyse bir hafta boyunca yüksek ateşle yattı, ne yapacağımı şaşırmıştım. Bir gece, bir Arap var diye tutturdu.”

“Bedeninde mi?” diye soruyor Avram dehşetle, gözleri yana kayıyor. Ora onun kendisine bir konuda yalan söylediği hissine kapılıyor.

“Odasında,” diye düzeltiyor usulca. “Ateşten saçmalıyordu, sanrılar görüyordu.”

Ora’nın tüyleri diken diken oluyor, dikkatli olmasını tembihleyen bir mesaj bu, ama neye dikkat edeceğinden emin değil. Avram hemen gözlerinin önünde kaskatı kesmiş duruyor. Gözlerinde bir esirin bakışları donup kalmış sanki.

“İyi misin?”

Avram’ın gözlerinde utanç, korku ve suçluluk var. Ora bir an ne gördüğünü iyi bildiğini düşünürken, içinde bir şeyler kopuyor. İçinde bir Arap var, diye geçiyor zihninden. Orada ne yaptılar ona böyle? Neden hiç anlatmıyor?

“O gece hiç aklımdan çıkmıyor,” diye devam ediyor Avram’ın yüzündeki dehşeti azaltma çabasıyla. “İlan o zaman Lübnan’ın doğu cephesindeki ihtiyat kuvvetlerinde görev yapıyordu. Dört haftalığına gitmişti. Ofer onu rahatsız etmesin diye Adam’ı bizim yatağa yatırırdım. Adam bu hikâye boyunca Ofer’e hiç sabır göstermedi. Ofer’in bir şeyden korktuğunu anlayamıyordu galiba. Düşünsene: Ofer o zaman, ne bileyim, altı yaşında mıydı yoksa?

Adam ise dokuz buçuk olmuştu, kardeşinin kendini böyle kaybetmesini affedemiyor gibiydi.

“Bütün gece Ofer’in başından ayrılmadım, alev alev yanıyor-du, kafası karışık, odada bir Arap olduğunu sayıklayıp duruyor, Adam’ın yatağında, dolapta, yatağın altında olduğunu, pencereden onu gözetlediğini söylüyordu. Delirmişti.

“Sakinleştirmeye çalıştım, lambayı yaktım, orada kimse olmadığını kanıtlamak için bir el feneri getirdim. Ona bazı gerçekleri açıklamayı, her şeyi belli bir bakış açısına oturtmayı dene-dim, hem de ben, bu konuda ne ustayımdır ama? Gecenin bir yarısında orada oturmuş anlaşılmazlığın tarihçesi üstüne seminer veriyordum.”

“Sonra ne oldu?” diye soruyor Avram yumuşak bir ses tonuyla ama yüzü asık.

“Hiç. Onunla konuşmak bile mümkün değildi. Perişan bir haldeydi, güleceksin, Sami’yi aramayı bile düşündüm, bizim şö-för, tanıştın ya, hani seni—”

“Evet.”

“Ofer’e açıklamak için işte. Onun da Arap olduğunu ama Ofer’in düşmanı olmadığını, ondan nefret etmediğini, onun oda-sını istemediğini göstermek için.” Ora sessizleşiyor, boğazına oturan yumruyla zor yutkunuyor: Sami’yle son yolculuklarının hatırası.

“Ertesi sabah dokuzda Ofer için aile doktorumuzdan rande-vu almıştım. Sekizde Adam’ı okula gönderdikten sonra Ofer’i bir paltoya sarıp arabaya oturttum ve Latrun’a doğru yollandım.”

“Latrun mu?”

“Ben işini bilen bir kızım.”

Haşın ve kararlı adımlarla basamakları çıkıp çakıllı yoldan yürüyerek Ofer’i Zırhlı Birlikler arazisinde, kocaman bir avlunun ortasına koymuş ve bak demişti.

Kış güneşinde kamaşan gözlerini aval aval kırpıştırıyordu. Etrafında onlarca tank vardı, kimi eski kimi yeni. Tank namluları ve makineli tüfekler ona doğrulmuştu. Ofer’in elini tutup büyük

olanlardan birine doğru yürüttü onu, Sovyet yapımı T-55 model tanka. Ofer karşısında durdu, heyecanlanmıştı. Üstüne tırmanacak gücün var mı, diye sordu ona. Ofer ağzı açık kalakalmıştı: “İzin var mı?” Ora onun tarete tırmanmasına yardım etti, sonra da kendini yukarı çekti. Ofer tepede durmuş iki yana sallanırken korkulu gözlerle etrafa bakıyordu, “Bu bizim mi?” diye sordu.

“Evet.”

“Yani hepsi mi?”

“Evet, daha fazlası da var, bunlardan bir sürü var bizde.”

Ofer önünde yarım daire şeklinde dizilmiş tanklara karşı kollarını havaya savuruyordu. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra bazılarının üretimi durdurulmuştu, en az üç savaş görmüş geçirmiş metal kurbağalar, demir kaplumbağalar, hurdası çıkmış ganimet tanklar. Başka bir tanka daha çıkmak istemişti Ofer, sonra başka birine ve bir tanesine daha. Büyülenmişçesine ellerini paletlerin, ateşleme platformlarının, teçhizat bölmelerinin, vites kutularıyla namlularda şövalye gibi duran boruların üzerinde gezdiriyordu. Saat on buçuk olduğunda Latrun’daki benzin istasyonunun lokantasında oturuyorlardı, Ofer beyazpeynirli büyük bir yeşil salatayla üç yumurtalı omleti mideye indirmekle meşguldü.

“Benim anında tedavi seansım belki biraz acemiydi, ama etkisi kesindi.” Sonra ekliyor, “Hem o zaman bütün ülke için iyi olan benim çocuğum için de iyidir diye düşünüyordum.”

Çayırın ortasında, tek başına duran kocaman bir meşe ağacının dibinde bir adam yatıyor. Başının altında kocaman bir kaya, sırt çantası yanı başında. Ceplerinin birinden Ora’nın mavi defterinin ucu görünüyor.

Uyandırmamak için yabancının başında usulca duruyorlar ama dikkatleri defterde. Ora gözlüklerini gözünden çıkarıp bel çantasına koyuyor. Karışan saçlarını düzeltmek için parmaklarıyla tarıyor hemen. Anlamaya çalışıyorlar Avram’la, çatık kaşlarla bakışıyorlar: Bu adam onlardan önce oraya varmayı nasıl başardı? Ora adamın açık arazide, kabak gibi ortadayken, huzur

ve güven içinde yatmasını biraz da imrenerek seyrediyor. Esmer, sert hatları meydana çıkmış. Şu gözlükleri dev bir kelebek misali göğsünde duruyor, uçları boynundaki ipe bağlı.

Avram işaret ediyor Ora'ya, eğer itirazı yoksa defteri alacak. Ora tereddüt ediyor. Defter yabancının sırt çantasında, halinden pek memnun görünüyor.

Ama Avram sokulmaya başlıyor bile, yankesici kıvraklığıyla defteri çantadan çekip alarak Ora'ya el ediyor, hemen buradan tüymeleri gerek, tabii eğer kimseye, hele ilk rastlaştıklarında haberlerden söz etme yanılığısına düşen bu adama uzun uzun izahat vermek istemiyorlarsa.

Ora defteri göğsüne bastırınca ondaki sıcaklığı içinde hissediyor. Yabancı hâlâ uyuyor. Ağzı yarı aralık, hafif ve kesik sesler çıkararak horluyor. Kollarıyla bacaklarını gelişigüzel açmış. Gömleğinin yakasından fışkıran fırça gibi ağarmış kılları Ora'da başını oraya yaslama, kendini tıpkı bu adam gibi davetkâr, derin uykuya bırakma isteği uyandırıyor. Bir anda içinden gelen sese kulak verip defterin son yaprağını yırtarak not yazıyor, "Defterimi geri aldım. Hoşça kal, Ora." Kararsız kalıyor ama sonra çabucak telefon numarasını ekliyor altına, belki yabancı daha ayrıntılı bir açıklama duymak ister. Notu sırt çantasına bırakmak için eğilince gözüne takılıyor yine, tıpatıp aynı iki nikâh yüzüğü, biri yüzük, diğeri serçe parmağında.

Çabucak uzaklaşıyorlar oradan, çevirdikleri entrikayı başarıyla tamamlamanın tatlı sevinciyle gözleri yaramaz çocuklar gibi ışıldıyor. Yürürken defterin yapraklarını karıştırınca o gece akarsuyun başında amma çok yazmışım diye şaşırıyor. Gözlerini satırlarda gezdiriyor.

Patika yeniden önlerinde, dönemeçlerle güle oynaya kıvrılıyor, köpek dört dönüyor ikisinin çevresinde, kâh yanlarında koşturuyor, kâh fırlayıp son sürat ilerliyor, bazen de hiç sebepsiz, aniden duruveriyor. Poposunun üstüne oturup kafasını Ora'ya çevirerek gözlerinin üzerindeki kara yayları hafifçe kaldırıyor, Ora da ona aynı hareketi yaparak bakıyor.

“Mutlu bir köpek, gördün mü? Bize gülümsüyor.”

Fakat parçalanıp kopmuş kaya öbeklerinin üstünden sekerek dağdan aşağı inerken aklına takılan bir şey rahatsız ediyor Ora’yı. Bir gecede o kadar çok sayfayı nasıl yazabildi? Birkaç adım daha gittikten sonra kocaman ve uzun ince, acayip bir kayanın yanında duruyor nihayet. Sırt çantasından defteri çıkarıp gözlüklerini tekrar gözüne takıyor, hızla sayfaları çeviriyor. Bir çığlık koparıyor ansızın: “Bak!” Avram’a gösteriyor. “Bak, adamın el yazısı!”

Avram sayfaları incelerken yüzünü buruşturuyor. “Emin misin? Çünkü sanki—”

Ora sayfayı yüzüne yaklaştırıyor. Kendi el yazısına benziyor ya da onun erkek elinden çıkma versiyonuna, düz, okunaklı harflerin hepsi aynı açıda yazılmış. “Hakikaten benimkine benziyor,” diye mırıldanıyor şaşkınlıkla, kendini çırılçıplak hissediyor. “Ben bile apışıp kaldım.”

Sayfanın arkasını evirip çevirerek yazıların değiştiği yeri arıyor. İki kere, üç kere, kendi elinden çıkmış son satırları bulmadan önce birkaç kere gözden geçiriyor: *Bu ‘vaziyet’in ortasında yeraltı sığınağında gibiyiz sanki değil mi? Gerçekten öyleydik. Yirmi sene boyunca. Güzelim yirmi yıl. Ta kapana kısılana dek. Hemen bunu takip eden sözcükler, hem de sayfanın arkasını çevirmeye dahi gerek duymadan, ne küstahlık! Araya bir çizgi bile çekmemiş! Okuyor: Dişon’un kenarında Gilead ile karşılaşıyorum, 34 yaşında elektrikçilik yapan bir adam, aynı zamanda cembe çalgıcısı, eskiden kuzeyde bir moşav’da kalırmış. Şimdi Hayfa’da yaşıyor. Neyin özlemini çekiyor: “Babası çiftçiydi (ceviz yetiştirirdi), iyi geçmeyen mevsimlerde türlü işler yapardı. Mezbeleliklerden inşaat keresteleri toplayıp komşu köyde bir Arap’a sattığı zamanlar da olmuştu.”*

“Bu ne böyle?” Defterle Avram’ın göğsünü dürtüyor. “Ne demek oluyor bu şimdi?” Defteri yine gözüne tutup boğuk bir sesle okumaya devam ediyor Ora:

“Tahta işte—ona nasıl davranacağını bilmelisin. Öylece bodruma atamazsın. Büyük parçaların üstüne büyükleri, küçük

olanları da küçüklerin üstüne istif etmen gerekir, en üste de ki-
remit dizmen gerekir, yoksa yamulurlar. Ama ilk önce çivileri
çıkarmak lazım. İşte ben geceleri babamın keresteleri sakladığı
o kuytu yerde onun yanında dururdum—

“Ne böyle bu? Neler saçmalamış böyle?” Ora kaşlarını kaldı-
rarak Avram’a bakıyor ama onun gözleri kapalı, daha oku derce-
sine işaret ediyor eliyle.

“Babamın mavi iç çamaşırları vardı, burası delikti. Bir lev-
yemiz vardı, onu uzunca bir kola takardık, demir bir keski alır,
birbirine çivilenmiş keresteleri ayırırdık. Babam bir ucunda,
ben diğer ucunda olanca gücümüzle asılırdık, onları ayırdıktan
sonra kerestenin üstünde beraber çalışır, çekicin öbür ucuyla
çivileri çekerdik. Tepemizde telden sarkan küçük bir ampulle
saatlerce çalışırdık, işte ben bugün hâlâ bunun, onunla öyle bir-
likte çalışmamızın özlemini çekerim.”

“Dahası da var. Dinle, bu kadarla kalmıyor. Fazlası var.”

“Şimdi pişmanlığa gelelim. Evet, burası daha zor. Pişman
olduğum çok şey var (kahkahalar). Yani, insanlar ortaya çıkıp
anlatırlar mı size? Bak, bir ara Avustralya’ya bir bilet bulmuş-
tum, orada pamuk çiftliğinde çalışacaktım. Vizem falan da var-
dı, sonra burada bir kızla tanıştım, seyahati iptal ettim. Ama kız
buna değerdi, anlayacağın, benimkisi kısmi pişmanlık.”

Ora telaşla sayfayı çeviriyor, gözleri satırlarda. İçinden oku-
yor: Tamar, sevgilim, kadının biri hayat hikâyesini yazdığı def-
teri kaybetmiş. Onunla daha önce nehrin aşağısına yürüdüğüm
zaman karşılaştığımdan eminim. Hiç iyi görünmüyordu. Hat-
ta tehlikede bile olabilirdi (yalnız değildi). Onu gördüğümde
beri ne yapmam gerektiğini sana sorup duruyorum ama sen
henüz cevap vermedin. Senden yanıt almamaya alışık değilim,
Tammi. Her şey biraz karışık. Senin sonunda sorduğun sorula-
rı soruyorum. En çok neyin özlemini çekeriz? Neden pişmanlık
duyarız?

Ora pat diye defteri kapatıyor. “Ne bu adam? Kim?”

Avram’ın suratı asılıyor, bakışları uzaklara dalıyor.

“Yolda giderken karşısına çıkan insanlarla röportaj yapan bir gazeteci olabilir. Ama hiç öyle birine benzemiyordu.” Doktor diye hatırlıyor Ora. Çocuk doktoruyum demişti adam.

Tekrar göz atıyor sayfalara. *“Moşav Alma civarında Edna ile tanıştım, 39 yaşında, boşanmış, Hayfa’da kreş öğretmeni: ‘En çok özlemini çektiğim Zichron Yaakov’da geçirdiğim çocukluk yıllarım. Aslen ben bir Zamarin’im, kızlık soyadım buydu. O masumiyet yıllarını, o zamanlar sahip olduğumuz sadeliği özlüyorum. Her şey daha az karmaşıktı. Daha az “psikolojik.” Bana baksan inanmazsın ama benim üç yetişkin oğlum var (kahkahalar). Hiç belli olmuyor, değil mi? Erken yaşta evlendim, boşanmam daha da erkendi...”*

Ora kendini kaptırıyor. Sayfaları bir çırpıda çevirirken her sayfada hasret ve pişmanlık görüyor. “Anlamıyorum,” diye homurdanıyor, kendini aldatılmış hissederken. “Halbuki bambaşka bir adama,” derken doğru sözcüğü arıyor, “ayakları yere sağlam basan? Sade? Kendi halinde? Ortalıkta dolaşıp birilerine böyle sorular soracak... birine benzemiyordu.”

Avram ses etmiyor. Ayakkabısının burnuyla yerdeki taşları eşeliyor.

“Hem de *benim* defterime, ha?” diyor Ora yüksek sesle. “Başka defter bulamamış mı?”

Kendi eksenini etrafında dönerek başı dimdik, defter sımsıkı göğsünde yürümeye koyuluyor. Avram omuzlarını kaldırıp bir süre arkayı kolaçan ediyor, görünürde kimse yok, herif hâlâ uyuyor herhalde, sonra Ora’nın peşine takılıyor. Fakat onun dudaklarına şaşkınlıkla yayılan belli belirsiz gülümsemeyi görmüyor.

“Ora—”

“Ne?”

“Askerliği bitince Ofer seyahate çıkıp uzaklara gitmek istemez mi?”

“Dur hele, önce bir askerliği bitsin,” diye çıkışıyor Ora.

Az sonra ekliyor, “Aslında bundan bahsetmişti. Hindistan’a gider belki.”

“Hindistan mı?” Avram dudaklarına yayılan gülümsemeyi bastırırken aklına gelen aykırı bir düşünceyi kafasından uzaklaştırıyor: Benim lokantaya gelse ya. Ona Hindistan hakkında bildiklerimi anlatırım.

“Henüz karar vermedi ama. Birlikte gitmeyi düşünüyorlar, Adam ve o.”

“İkisi mi? Sahi o kadar—”

“Yakınlar. O ikisi var ya, birbirleriyle çok iyi arkadaşlırlar.” Koltukları kabarıyor: En azından o alanda başarılı oldu Ora. İki oğlu birbirlerinin ruh eşi oldular.

“Sence bu normal mi?”

“Ne?”

“O yaşta iki kardeşin...”

“Hep öyleydiler. Neredeyse baştan beri.”

“Ama sen dememiş miydin... Sen anlatmamış mıydın, İlan ile Ofer’in—”

“O da değişti. O dönemde olaylar ha bire değişim geçiriyordu. Her şeyi sana anlatmaya nasıl vakit bulacağım, bilmiyorum aslında.”

Bir akarsuyun akışını anlatmaya benzediğini fark ediyor. Girdap ya da alev resmi yapmak gibi. Avram’ın eskiden söylediği bir sözü hatırlayarak bir *hadise*, diyor içinden: Aile sürekli bir hadise.

Avram’ın gözlerinin önüne seriyor her şeyi: Adam altı yaşından birkaç hafta almış, Ofer neredeyse üç yaşında. Tzur Haddassah’daki evin bahçesinde, Adam çimenlere yatmış. Kollarını kartal gibi açmış, gözlerini yummuş. Ölü numarası yapıyor. Ofer sineklikli kapıdan girip çıkıyor ha bire, kapının tak tak sesi Ora’yı nadiren fırsat bulduğu ikindi uykusundan uyandırıyor. Pencereden dışarıya bakınca Ofer’in Adam’a armağanlar getirdiğini görüyor, onu hayata döndürmek için adadığı adaklar bunlar. Peluş hayvanlarını, oyuncak arabalarını, çiçek dürbününü, dama tabla-

sını, misketlerini. En sevdiği kitaplarıyla seçtiği birkaç video kasetini yığıyor Adam'ın etrafına. Yüzünde ciddi, endişeli, neredeyse korkulu bir ifade. Adam'a değerli şeyler getirmek için evin dört beton basamağını badi badi inip çıkıyor defalarca. Adam kımıldamıyor. Yalnızca Ofer evin içine girdiğinde başını hafifçe kaldırıp tek gözüyle son gelen adakları inceliyor. Ora'nın kulağına derin derin solumalar geliyor. Ofer en sevdiği battaniyesini çeke çeke götürüp Adam'ın bacaklarına örtüyor usulca. Sonra yalvaran gözlerle Adam'a bakarak bir şeyler söylüyor fakat ne dediği duyulmuyor. Adam yattığı yerde hareketsiz. Ofer yumruklarını sallıyor, sağa sola baktıktan sonra tekrar eve koşturuyor. Battaniyenin altında Adam'ın ayak parmakları oynuyor. Nasıl da gaddar olabiliyor diye düşünüyor Ora. Ancak bu gaddarlık Ora'da öyle sakinleştirici bir etki bırakıyor ki Ofer'in çektiği azaba son veremiyor. Yatak odasının dışında canhıraş bir uğraş verildiğini anlatan sesler duyuluyor. Ağır bir şey taşınıyor besbelli. Koltuklar bir yana çekilirken Ofer kesik kesik soluyor, arada hırıltılar çıkarıyor. Bir saniye sonra yatağının şiltesi merdivenin tepesinde beliriyor aniden, Ofer başının üstüne koymuş götürüyor. Ayağıyla ilk basamağı yokluyor. Ora donup kalıyor, onu ürkütüp aşağı yuvarlanmasına sebep olmasın diye gülmemek için zor tutuyor kendini. Adam tek gözünü azıcık aralayıp bakınca kardeşinin başının üstünde, neredeyse ağırlığınca bir yük taşımaması seyrederken yüzünü şaşkınlık ve dehşetle karışık bir ifade kaplıyor. Basamakları inen Ofer koca şiltenin altında ileri geri sallanarak yürüyor. Hırlaya soluya, bacakları titreyerek ilerlemeye çalışıyor. Adam'ın yanına varınca kendini şiltenin üstüne bırakıyor. Adam yattığı yerde dirseklerinin üstünde doğrularak derin, minnet dolu, fal taşı gibi açtığı gözleriyle bakıyor kardeşine.

Pencereden onları izlerken aslında Adam kardeşine eziyet çekirtmiyor da, boyundan büyük bir görevi üstlenebilir mi diye onu sınıyor gibi gelmişti Ora'ya, ama bunun nasıl bir görev olduğunu anlayamamıştı o zaman; zaten Adam'ın küçük kardeşi olmak yeterince karmaşık, diye düşünüyordu.

Avram tereddüt ederek, “Ne demek istiyorsun?” diye soruyor.

“Dur, ona da sıra gelecek.”

Ofer sormuştu, “Artık ölü değilsin yani?” Adam, “Yaşıyorum,” diyerek ayağa kalkmış, kollarını iki yana açıp avluda koşarak dört dönmeye başlamıştı, canlı ve sapasağlam olduğunu haykırıyordu. Ofer de zıplaya zıplaya onun peşine takıldı, gülücükler saçıyordu ama yorgundu.

“İlan onu yüzüstü bırakmış olabilirdi ama Ofer asla yarı yolda bırakmazdı Adam’ı.”

Kekelemesiyle, bakışlarıyla, iri mavi gözleri, altın sarısı saçları ve harika gülüşüyle herkesi büyüleyen ufacık, sıskacık bir çocuktuk. Hiç gayret göstermeden yalnızca sevimliliği ve yüzünden yayılan ışık sayesinde kalpleri fethedebileceğini seziyordu mutlaka. Ayrıca, diye düşünüyor şimdi Ora, ne zaman Adam’la bir yere gitse herkesin gözünü huzursuz, ele avuca sığmaz, can sıkıcı ağabeyinden çekip ilgisini kendisine yönelttiğinin da farkındaydı besbelli. “Ağabeyine rağmen bütün parsayı toplamamanın bir çocuğu nasıl baştan çıkaracağını düşünsene ama o baştan çıkmadı. Asla. Şartlar ne olursa olsun Adam’ı seçti.”

Avram getiriyor gerisini, “İlk adım attığı günden beri.”

Ora seviniyor, “Doğru, hatırlıyorsun.”

“Her şeyi hatırlıyorum.” Kolunu uzatıp Ora’nın omzuna doluyor. Ofer’in annesiyle babası yan yana yürüyorlar.

Biri dokuz biri altı yaşında, biri ince uzun öbürü hâlâ ufak tefek, bir yandan yürürken bir yandan hararetli bir sohbet tutturmuşlar, ellerini kollarını sallayıp karşılıklı fikir yürütüyorlar. Orklarla cüceler, vampirlerle zombiler hakkında tuhaf, dolambaçlı bir sohbet. “Ama Adam,” diye çınlıyor Ofer’in sesi, “Anlamıyorum. Kurtadam kurtlar ailesinde doğmuş çocuk mu yani?”

Adam ağırbaşlı bir edayla anlatıyor, “Öyle de olabilir, likantropi ameliyatı geçirmiş biri de.”

Ofer bir an afalladıktan sonra kelimeyi söylemeyi deneyip keliyor. Adam insanları kurda veya insanımsı yaratığa, hayvan-insana dönüştüren bir hastalıktan bahsediyor uzun uzun. “Söyle hadi ‘likantropi,’ de.” Adam kendi söylerken sesi kalınlaşıyor, Ofer tekrarlıyor.

Karanlıkta uykuya dalmadan önce yataklarında gevezelik ediyorlar: “Klor bulutları soluyan ve yüzde otuz ihtimalle konuşmayı bilen yeşil ejder mi yoksa bataklıklarda ve tuzlu ovalarda yaşayıp saf asit soluyan siyah ejder mi daha tehlikelidir sence?”

Yattıkları odanın kapısı azıcık aralık, Ora kolunda çamaşırlarla kulak kabartmak için orada durur.

“Çılgın Ölüm tamamen aklını kaybetmiş bir yaratık.”

Ofer saygıyla fısıldıyor, “Sahi mi?”

“Dinle, başka şeyler de uydurdum. Çılgın bir yaşayan ölüye dönüşebiliyor, tek amacı öldürmek, kimi öldürürse bir hafta içinde çılgın zombi oluveriyor, Çılgın Ölüm nereye giderse, o da oraya gidiyor.”

Ofer’in sesi çatallaşıyor. “Bunlar sahici mi peki?”

“Dur da bitireyim! Günde bir kere Çılgın Ölümün bütün çılgın zombileri bir araya gelip kocaman bir ölüm çılgınlığı topu haline geliyorlar.”

“Ama sahici değil, değil mi?”

Adam sakın sakın açıklıyor, “Ben uydurdum, zaten o nedenle bir tek benim sözümü dinler.”

“Öyleyse benim için de uydursana,” diye tutturuyor hemen Ofer. “Onun karşısında durabilecek bir şey uydur benim için de.”

Adam mırıldanıyor, “Belki yarın.”

“Şimdi, şimdi! Eğer benim için de bir tane uydurmazsan, bütün gece gözümü kırpmam!”

“Yarın, yarın bakarız.”

İkisinin de seslerini saran ince tellerin birbirine karıştığını fark ediyor Ora. Korku telleri bunlar, düpedüz acımasızlığın ve uysal yalvarışın telleri, kurtarma gücü ve kurtarmayı reddediş, tabii kurtarılma korkusu da olabilir, o başka. Ora bütün bunların

kendinden kaynaklandığının farkında, Adam'ın onu öfkeliendiren, aynı zamanda ona yabancı olan acımasızlığının kaynağı bile o, gelgelelim nedense delice bir heyecan duyuyor, sanki Ora'nın bilmeye cesaret edemediği, kendiyle ilgili bir gerçek ortaya çıkıyor. Bu ikisi, Adam ile Ofer, ona çift taraflı kök söktürüyorlar.

“İyi geceler,” diyor Adam ve hemen arkasından derin derin horlamaya başlar.

Ofer mızırdanıyor, “Adam, uyuma, n'olur uyuma, Ya Çılgın Ölüm gelirse, çok korkuyorum! Senin yanında yatayım mı?”

Nihayet Adam horlamayı kesip onun için bir Cüciş veya Zır-deli ya da şahin-göz uyduruyor, özelliklerini ve kahramanca vasıflarını ayrıntısıyla tarif ediyor. Konuştukça Adam'ın sesine yeni bir sevecenlik geliyor, Ora ensesi ürpererek onun Ofer'i pıspış-lamaktan, yegâne güç kaynağı olan hayal gücüyle onun etrafına koruyucu yastıklar dizmekten ne kadar zevk aldığını hissediyor. İşte şimdi Adam, Ora'dan aldığı nezaketli, kibar, merhametli ve koruyucu yanlarını sergileyerek uzun uzun konuşurken ansızın Ofer'in hafif horultuları duyuluyor.

Sürekli bir plan proje peşindeydi ikisi. Avlunun, bahçenin her köşesine androidler için tuzaklar kurarlardı, ama genellikle Ora yakalanırdı bunlara, boyalı mukavva rulolarını tahta çitalar ve çivilerle birleştirerek fantastik yaratıklara dönüştürürlerdi. Mukavva kutulardan geleceğin taşıtlarını yapar, Adam'ın hale-tiruhiyesine göre ya kötü adamları ya da bütün insanlığı ortadan kaldıracak şeytani silahlar geliştirirlerdi. Özel bir laboratuvarda, solmuş çiçek yapraklarının yüzdüğü suyla dolu ağzı sımsıkı ka-palı cam kavanozlarda plastik askerler yetiştirirlerdi. Bu hüzünlü hayali orduda her askerin bir adı ve rütbesi, iki kardeşin ezbe-re okudukları ayrıntılı bir özgeçmişi ve emir verildiğinde yerine getirmesi gereken ölümcül bir görevi olurdu. Ejderhalarla Ninja Kaplumbağalara özel mukavva kaleler yapmak, dinozorlara sa-vaş alanları tasarlamak için günlerce uğraşır, zehir saçan siyah, sarı ve kırmızı renklerde şövalye denizaslanları çizerlerdi. Bu alanda da icatlar yapan, hayal eden çoğu zaman Adam'dı. Zindan

Efendisi'ydi o, Ofer de elf oluyordu, büyülenmiş, itaatkâr küçük şeytan, uygulayıcı. Kendi bildiğince, yavaş ve ölçülü üslubuyla Adam'a bu işin uygulanabilirlik sınırlarını açıklar, ağabeyinin dikeceği hava kaleleri için tuğlaları ustalıkla dizerdi.

Her fırsat bulduğunda onların aralarında geçen konuşmalara kulak kabartıp yaptıklarına göz atan Ora, "Bu kadarla kalmazdı elbet," diyor. "Ofer *ondan* öğrenirken, Adam da *Ofer'den* öğrenirdi."

Avram soruyor, "Ne demek istiyorsun?"

"Nasıl açıklasam, bilmem ki, ama böyle olduğunu görebiliyordum." Ora mahcup gülüyor. "Adam'ın kafasının nasıl çalıştığını, Adam'ın bir hamlede nasıl A'dan M'ye atlayabildiğini, yarı yolda nasıl fikir değiştirebildiğini, mantıksız ve çelişkili şeylerle nasıl oynadığını Ofer'in anlayabildiğini görebiliyordum. Ofer ilk başlarda Adam'ı taklit eder, onun parlak fikirlerini papağan gibi tekrarlamakla yetinirdi. Fakat sonra işin prensibini kaptı. Adam merdivenden aşağı inen bir basamaktan söz ederken, Ofer eve taşınan bir oda, para satın alan bozukluklar, yürüyüşe çıkan bir patika gibi fikirler ortaya atardı. Bazen de kullarına kendisine itaat etmemelerini buyuran bir kral gibi paradokslar uydururdu. Adam'ın Ofer'i nasıl şekillendirdiğini görmek çok güzeldi, aynı zamanda kendisi gibi özel, duyarlı ve kolay incinebilir birine nasıl davranacağını öğretiyordu. Ona ulaşmasını sağlayacak gizli anahtarı vermişti Ofer'in eline, zaten bu güne kadar o anahtarı ele geçiren başka kimse olmadı." Ora'nın yüzü gevşeyip ışıyor. Bütün bunları anlatıp Avram'ı kahretmenin gereği var mı ya da beynimin her kıvrımına kadar beni anlayabilir mi acaba diye merak ediyor Ora. Ne de olsa Avram tek çocuktuk, üstelik çok küçük yaştan itibaren babası bile yoktu yanında. Fakat sonra aklına geliyor, İlan yanındaydı, İlan onun kardeşi gibiydi. "İkisini konuşurken duymalıydın. O bitmek bilmez sanrılar uyandıran sohbetlerini. Yakınlarında olduğum zaman, ben de—"

Ne var ki bir çift minik surat can sıkıntısıyla, tıpatıp aynı kızgınlıkla atılır, “Anne, kes şunu!” derlerdi, “Git buradan, rahatsız oluyoruz.”

Azar işitme ve keyif alma aynı anda bıçak gibi yüreğine saplanırdı: Demek onlara gölge ediyormuş, bunlar ne zaman “biz” oldular böyle. İkisinin orta yerlerinden bölünerek çoğaldığını hissedirdi.

“Daha pek çok şey vardı ama bir tanesi var ki, bunu sana muhakkak anlatmalıyım, Adam ve Ofer’in başımıza açtığı bir şey. Yorulduğun zaman haber ver.”

“Yorulmak mı?” Gülüyor Avram. “Yeterince uyudum ben.”

Köpek kendi etrafında dönüp homurdanıyor, tüyleri dimdik. Ora ile Avram hemen arkalarına bakıyorlar, bir anda Ora’nın aklına geliyor: Bu o, defteri alan adam, beni takip ediyor. Fakat birkaç metre ötede, ahududu çalısının yanında, iriyarı, davul gibi şişmiş iki yabandomuzu boncuk gibi gözleriyle onları seyrediyor. Dişi köpek hırlıyor, gövdesini alçaltıp yere yapışıyor, bir adım gerilerken Ora’nın bacağına değmesine ramak kalıyor. Yabandomuzları havayı koklayıp burun deliklerini şişiriyorlar. Bir iki saniye hiçbir kıpırtı yok. Yakınlarda bir ağaca tünemiş ötücü bir kuş şakıyor. Ora’nın vücudu domuzların azgınlığına karşılık veriyor. Tüyleri diken diken oluyor, içinden yükselen duygular her ne olursa olsun köpeklerin saldırısına uğradıklarında hissettiklerinden çok daha haşin ve hayvani. Birden yabandomuzları harekete geçiyor, öfkeli öfkeli homurduyorlar, sonra da zafer nidalarıyla kalın gövdelerini sağa sola sallaya sallaya kaçıp gidiyorlar.

Bir gece yatakta yatarlarken sormuştu İlan: “Tikleri var, fark ettin mi?”

Ora başını İlan’ın omzuna yaslamış, mırıldanıyordu. “Adam’ın mı? Ağzında mı?” (Daha sonra uykuya dalınca İlan usulca onu yan çevirir, arkadan sarılırdı; her gece babasının kollarında oturma odasındaki kanepeden yatağına yaptığı o tatlı yolculuğu yaşırdı yeniden.)

“Parmağının ucunu gözlerinin arasındaki noktaya durmadan götürmesini fark etmedin mi?”

Ora gözlerini açmıştı. “Şimdi sen söyleyince.”

“Ona sorsak mı? Bir şey söylesek mi?”

“Hayır, olmaz, söylemeyelim. Ne işe yarayacak?”

“Doğru, geçer nasıl olsa. Gececeğinden eminim.”

İki gün sonra, Adam’ın birkaç dakikada bir avuçlarını birleştirip içine üflediği dikkatini çekmişti, nefesini kokluyordu sanki. Arkasına dönmüş, görünmez bir yarattığı defedercesine kısa kısa, kesik kesik üflüyordu. Ora bundan İlan’a bahsetmemeye karar verdi, en azından şimdilik. Boş yere canını sıkmaya gerek yoktu. Hem birkaç güne kadar son bulurdu nasıl olsa. Fakat ertesi gün daha fazlası vardı. Adam ne zaman bir eşyaya dokunsa önce parmak uçlarına, sonra dirseklerine kadar kollarına üflüyordu. Bir şey söylemeden önce dudaklarını balık gibi yuvarlıyordu. Bu kadar yaratıcılığı endişe verici bulan Ora’nın aklına annesinin eskiden söylediği bir söz gelmişti: “Belânın çağrıştırdığı fikirlerin sonu yoktur.” Nihayet öğlen yemek yerken, türlü bahanelerle masadan üç kere kalkınca ve banyoya gidip elleri ıslak geri gelince, İlan’ın işyerine telefon etti ve son takıntıları anlattı. İlan ses çıkarmadan dinledi. Sonra da, “Abartırsak, daha da kötüye gider,” diye konuştu. “Görmezlikten gelemim, göreceksin, normale dönecek.” Ora onun böyle diyeceğini biliyordu. Zaten ona telefon etmesinin sebebi de buydu.

Ertesi gün Adam’ın vücudunun herhangi bir yerine dokunduğunda hemen eline üfleme çaktı dikkatini. Anlaşılan düzenli olarak yerine getirmesi gereken bu yeni kural Adam’ı hızla hareketler ve karşı-hareketler yumağına çeviriyordu, saklamaya çalışsa da Ora’nın gözünden kaçmıyordu. Derken İlan da anladı.

Garip diye düşünüyor Avram, neden doktora götürmemişler acaba?

“Doktora mı götürsek acaba?” diye sormuştu İlan’a o gece yatakta.

“Kime?” demişti İlan terslenerek.

“Bilmem. Birine. Bir uzmana göstersek.”

“Psikolog mu?”

“Olabilir. Sadece bir baksa.”

“Hayır, olmaz, daha kötü olur. Sanki ona bir şey dermiştik gibi olur, sanki—”

“Ne?”

“İyi olmadığını söylemişiz gibi.”

İyi değil zaten, demişti Ora içinden.

“Biraz daha bekleyelim. Ona biraz zaman tanı.”

Ora başını İlan’ın omzuna yerleştirmeye çalışıyordu, fakat doğru yeri bir türlü bulamadı. Sıcak basmıştı, terliyordu. Huzursuzdu, İlan da öyle. Her nedense Avram’ın eskiden söyledikleri gelmişti aklına: Eğer birine uzun süre bakarsan, herhangi birine, belki de onun hayatı boyunca gideceği en kötü yeri görebilirsin. O gece uyku tutmamıştı Ora’yı.

Bir sonraki hafta sonu Beyt Yannaï’de plaja gittiler. Oraya adım attıkları andan itibaren Adam durmaksızın bir temizlik işine girişti. Ellerini tekrar tekrar yıkıyor, şişme yatağını ıslak bezlerle silip ovalıyordu. Hatta birkaç dakikada bir yatağı tersyüz ederek “denize değen ucunu” temizliyordu.

Günbatımında Ora ile İlan şezlonglarda oturuyorlardı, Ofer kumda oynuyor, çukurlar kazıyordu. Adam da beline kadar suya girmiş kendi etrafında dönüyor, her tarafa üflüyor, ellerinde ve ayaklarında ne kadar eklem ve boğum varsa onlara dokunuyordu. Uzun boylu, bronz tenli yaşlıca bir çift kumsalda kol kola yürüyorlardı, durup Adam’a baktılar. Batan güneşin kırmızı ışıkları da sırtına vurunca, uzaktan şiirsel bir peri dansı yapar gibi görünüyordu, bir hareketi ondan doğan başka bir hareket izliyordu.

İlan söyleniyordu, “Tai Chi yaptığını sandılar,” Ora ise artık bu durumun onu çıldırtmak üzere olduğunu fısıldadı. Elini onun koluna koyan İlan, “Bekle. Bıkıp usanacak. Daha ne kadar devam edebilir ki?” dedi.

“Onu seyreden insanlara nasıl ilgisiz kalıyor, görmüyor musun?”

“Evet, bu biraz endişe veriyor.”

“Biraz mı? Adam? Herkesin gözü önünde?”

İlan’ın babasını düşünmüştü Ora, son günlerinde hastanede utanmak nedir bilmez olmuş, vücudunda kanserin yayıldığı yeni yerleri göstermek için herkesin önünde soyunmaya başlamıştı.

“Baksana, Ofer de çaktırmadan devamlı onu gözlüyor,” diye göstermişti İlan.

“Adam’ı böyle görmek çocukta nasıl etki yapıyordur düşünsene.”

“Hiç açtı mı bu konuyu?”

“Ofer mi? Hiç. Bu sabah kumsalda yalnız kaldığımızda sormaya kalktım. Bir şey demedi.” Ora zoraki gülümsedi. “Ama o asla Adam’a karşı işbirliği yapmaz.”

Adam parmak uçlarını öpmekle meşguldü, sonra beline hafif hafif su çarptı, derken suyun içindeki kalçasına, dizlerine, bileklerine. Doğruldu, kendi etrafında daire çizdi ve her yöne üfledi.

“Eylülde okul başladığında ne olacak, merak ediyorum.”

“Bekle. Daha iki ay var sayılır. O güne dek geçer.”

“Ya geçmezse?”

“Geçecek, geçecek.”

“*Peki ya geçmezse?*”

“Mümkün mü bu?”

Ora şimdi dizlerini karnına çekip nefesini tutarak uzun uzun Avram’a bakıyor. Avram daha fazla kımıldamadan duramayacağını hissediyor. Vücudunun her yeri karıncalanıyor.

Adam her geçen gün araya iyice mesafe koyuyor gibiydi. Kötü düşünceler bir araya toplanmıştı, Ora bunların uzun zamandır pusuda beklediğini seziyordu. Gün içerisinde gölge gibi üstüne çökerlerdi. Geceleriye, uykulu haliyle, yorgun düşene dek onları defetmeyi başarır ama sonra yeniden çullanırlardı. İlan uy-

kusundan uyandırırđı Ora'yı, yüzünü okşar, göğsüne bastırır ve sakinleştirene dek kendisiyle birlikte soluk almasını isterdi.

“Kâbus gördüm,” demişti. Yüzünü göğsüne gömmüştü. Lambayı yakmasına izin vermezdi, kendi gördüklerini İlan gözlerinden okursa diye korkardı: Avram caddede yanından geçiyordu, beyazlara bürünmüş, çok solgun görünüyordu, yaklaşınca o günün gazetesini alması gerektiğini söylemişti. Nasılsın, neden benden uzak durmakta ısrar ediyorsun diye sormak için onu durdurmaya çalışmıştı Ora ama Avram iğrenç bir şeyden kurtulurcasına kolunu çekmiş ve yoluna gitmişti. Gazeteye, Ora pes edip oğullarından birini kendisine teslim edene kadar Avram evinin önünde açlık grevi yapmayı planlıyor diye manşet atılmıştı.

Adam'a okul döneminde yeni spor ayakkabıları almak gerekiyordu, fakat Ora alışverişe gitmeyi erteliyordu durmadan. Adam, Ofer'e hediye seçmek için alışveriş merkezine gidelim diye tutturmuştu, iki hafta önce olsa böyle bir ricayı zevkle kabul eder, üstüne bir de, “Alışverişten sonra seninle bir kafede otururuz,” derdi, oysa şimdi eften püften bahanelerle Adam'ı duymazlıktan geliyordu, o da bunu anlamış ve ısrardan vazgeçmişti.

Her gün yeni emareler çıkıyordu ortaya. Adam ne zaman bir şey söyleyecek olsa, konuşmaya başlamadan önce kollarını omuzlarından geriye çekiyor, sonra yana açıyordu. “Beni” demeden önce yumruklarını açıp kapatıyordu. Yıkama ve durulama işleri daha sık görülür olmuştu. Tek bir öğünde beş on kez masadan kalkıp ellerini, ağzını yıkamaya gidebiliyordu.

Evde geçirdikleri bir Şabat günü İlan yemek saatleri de dâhil sabahtan akşama dek Adam'ın davranışlarını gördükten sonra, “Bir doktora gösterelim,” dedi.

Beklendiği üzere Adam bu konuyu duymak bile istemedi. Kendini yere atarak ben deli değilim, beni rahat bırakın, diye avazı çıktığınca bağırmaya başladı. İkna etmeye çalışırlarken o gidip kendini odasına kilitlemiş, içeriden kapıyı yumrukluyordu.

“Biraz bekleyeceğiz,” dedi İlan, ikisi de pes edip yatağa uzandıklarında. “Bu fikre alışması için ona zaman tanı biraz.”

“Ne kadar? Bu halde daha ne kadar beklenebilir?”

“Mesela bir hafta.”

“Yok, çok uzun. Bir gün. Belki iki, ama daha fazla olmaz.”

Ondan sonraki günlerde Adam'ı seyretmek insanı dumura uğratiyordu. Ora'nın çocuğu mostralık olmuştu adeta. Ora, temiz hava almak, başka insanların yumuşak, uyumlu hareketlerini ik-sir gibi içine çekmek ve Adam'ın yaşitlarının yaz tatilinde nasıl eğlendiklerini yüreğini cız ettiren bir kıskançlıkla görmek için dışarıya çıkma bahanesi uyduramadığı zamanlar onunla evde baş başa kaldığında, oğlunun bütün benliğinin parçalara bölündüğü-ne ve bunların arasındaki bağlantının gitgide daha sağlıksız bir hale geldiğine tanık olurdu. Kimi zaman el ve kol hareketleri veya İlan ile Ora'nın deyişiyse “fenomenleri,” bu çocuğun eski haliyle bağlantıyı sağlayan tendonlarla sinirlerdi adeta.

“Burnumuzun dibinde yaşıyordu hepsi,” diyor ama Avram'a mı söylüyor yoksa kendine mi, belli değil. “Evimizin içinde yaşandı. Elini uzatsan dokunabilirdin ama tutacak bir şey yoktu. Elin boşlukta kalırdı.”

“Ah,” çekiyor Avram hafifçe.

“Bunları dinlemek istemiyorsan, söyle.”

Avram öyle bir bakıyor ki, saçmalamayı kes, dediğı gözlerinden belli.

Ora omuz silkerek karşılık veriyor, nereden bileyim, dercesine. Seninle hiç konuşmadan nice yıllar geçirmeye alışkınım ben.

Amud Vadisi'ndeki Ein Yakim suyunun başında kuruyorlar küçük kamplarını, Manda döneminden kalma benzin istasyonunun bitişğine. Ora örtüyü yere serip üzerine yiyeceklerle tabakları diziyo. Avram odun toplayıp etrafına taşlardan bir halka dize-rek ateş yakıyor. Köpek incecik suyun iki yakası arasında koşarak gidip gelince ıslanan tüylerini silkelerken binlerce su damlacığı püskürtüyor ve şaşıyor, sonra da oyuncu gözlerle onlara bakıyor. Oturup yemeye başlamadan önce çoraplarını, iç çamaşırlarıyla gömleklerini dere suyunda yıkayıp güneş doğduğunda kurusun diye çalılara yayıyorlar. Avram sırt çantasını eşeleyince kocaman,

beyaz bir Hint tuniğiyle yepyeni bir şalvar buluyor. Bir çalının arkasına gidip giysilerini değiştiriyor.

Ertesi gün Adam'la evde baş başa kaldıkları zaman en sevdiği bilgisayar oyununu anlatmıştı Ora'ya, mutlu ve heyecanlı görünüyordu. Ora onun anlattıklarına odaklanıp sevincini paylaşmaya çalıştı ama kolay değildi: Adam her cümlesinin sonunda derin bir soluk veriyordu. Bazı harflerin ardından yanaklarını emerek içeri çekiyordu, galiba ünsüz harflerin ardından, diye düşünmüştü Ora, ama bu kuralın da kendilerine göre ceza gerektiren istisnaları vardı. Soru işaretiyle biten cümleler için yeni bir tik geliştirmişti: Üstdudağını kaldırıp burnuna doğru kıvrıyordu.

Mutfakta onun yanındaydı Adam. Ora, beceriksizce onu taklit ederek dudaklarını büzmemek için kendini zor tutuyordu, hiç değilse nasıl bir şekle girdiğini görürdü böylece. Kendisine bakanların onu nasıl gördüklerini ve bunun nasıl dayanılmaz olduğunu anlardı. Fakat böyle yaparsa, tıpkı annesinin Ada'nın ardından ona davrandığı gibi davranmış olacağını anlayıp kendini tutmayı başardı. Oğlununkiler kadar ciddi olmamakla birlikte Ora da kendine göre acayip tavırlar sergilemişti çünkü.

Derken Adam'ın delici, bilgiç bakışlarını fark edince içinden onu kollarına almak geldi. Haftalardır sarılmamıştı oğluna. Kimsenin kendisine dokunmasına izin vermiyordu ki, Ora da denemekten vazgeçmişti, onun yabancı bedenine dokunmaktan çekiniyordu. Dokununca ılık teni yerine sertleşmiş bir kabuk hissetmekten korkmuştu galiba. Yanağını, alnını öptü. Uzak durmakla, onun kendinden iğrenmesine destek olmakla saçmalamıştı, oysa çocuğun tek ihtiyacı basit, sımsıkı bir kucaklaşmaydı belki. Hakikaten de kocaman bir kucaklaşma onu tutsak kaldığı yerden çıkarmıştı, bütün bedeniyle annesine yaslanıp başını göğsüne bastırdı. Ora da aynı hararetle karşılık verdi; güçlendiğini ve canlandığını hissediyordu yeniden. Bütün bunlardan vazgeçmeye nasıl razı gelmişti? Çocuğuna bu basit, doğal şifayı bile vermeden nasıl olmuştu da onu bir yabancının tedavisine bırakmayı

aklından geçirebilmişti? Bu andan itibaren onun için elinden geleni yapacağına, iyileştirici bütün yeteneklerini, bedenleri tedavi etme ve sakinleştirici masajlar yapma deneyimini ona adamaya ant içmişti. Bütün bunları nasıl esirgemişti ondan?

Ora gözlerini yumdu, çenesi Adam'ın başının üzerinde dişlerini sıkıyordu, böylece içinde biriken gözyaşlarına yenik düşmeyecekti. İlan'ın bir zamanlar anlattıklarını hatırladı: Çocuklara daima dilediğinden daha az sarılırdı İlan, çünkü mutlaka onların ihtiyacı olduğundan daha fazlasını dilerdi. Aman neyse, İlan ve hesapları işte. Adam'ın alnına bir öpücük daha kondurmuştu, çocuk başını kaldırmış bir güzellik-alabilir-miyim diyen sevimli bir ifadeyle bakıyordu. "Güzellik" kendi aralarında çocukluk yıllarından kalma bir gelenektir. Adam ya da Ofer senelelerdir yanaşmazlardı buna, ama şimdi Adam çoktan büzmüştü dudaklarını. Ora çekingen bir neşeyle gülüyordu, ne de olsa bu çocuk on üç yaşındaydı artık, dudaklarının üstünde kara gölge misali bir bıyık belirmişti. Fakat buna ihtiyacı vardı demek ki, hiçbir şeyden utanmıyordu, bütün samimiyetiyle öptü annesini; önce sağ, sonra sol yanağına, derken burnunun ucuna ve alnına birer öpücük kondurdu. Ora sevinçten havalara uçuyordu: Öpücükler eşliğinde oğluna eve dönüş yolunu gösterecekti. Adam'ın yüzünde güller açmıştı, gözlerini indirerek bir tur daha istediğini ima ediyordu, bir kez daha annesini önce sağ, sonra sol yanağından, burnunun ucundan ve alnından öptü. "Şimdi sıra bende," diye atıldı Ora ama Adam homurdandı, "Sadece bir kez daha." Elleriyle yüzünü sarınca Ora'nın ensesi gerilmişti. Adam sağ yanağına, sol yanağına, burnunun ucuna ve alnına kuş gagalar gibi dokunuyordu. Ora yüzünü çekmeye çalışırken Adam annesi haykırana dek parmaklarını tenine batırmıştı adeta, "Kes artık, neyin var senin?" Adam yüzünü ekşitti, ilkin bir anlam verememişti ama sonra hevesi kursağında kaldığı için bozum oldu. Ana-oğul mutfak masasıyla evyenin arasında durup bir an bakiştılar, derken Adam parmaklarını çabucak ağzının kenarlarına ve gözlerinin arasındaki boşluğa götürüp dokundu, önce sağ, ardından

sol elini üfledi; gözleri dumanlanmış, yoğun bir sıvıyla dolmuştu, birkaç adım gerileyerek kuşkulu gözlerle annesini süzdü, üstüne çullanacak diye korkuyordu sanki. İşte o zaman hatırladı Ora: Et yediğini öğrendiğinde Ofer de aynı bakışları atmıştı ona. Atılan aynı tanıdık bakış—aynı yırtıcılık. Eski çağlardan kalma bir resim gibi Adam'ın beyin zarını titretiyordu. Nasıl açıklayabilirdi bunu Avram'a? Anneyle oğul arasında yaşanan o anı. Yine de anlatması gerek, en ince ayrıntısına kadar, o da bilsin, o da yaşasın, o da hatırlasın diye. Adam'ın gözleri fal taşı gibi açılmış, neredeyse suratını kaplamıştı, geri geri gitmeye devam ediyordu gözlerini ayırmadan, mutfaktan ayrılmadan önce son bir bakış daha attı. Ölçülü, korkunç bir bakıştı, ona söze dökmeden ne dediğini düşündü Ora: Beni kurtarmak için son şansındı ama artık gidiyorum, diyordu.

En sonunda onca baskı ve tehditten sonra—bilgisayar kullanma hakkını elinden alma tehdidi bunların en etkilisiydi—Adam'ın inadını yenip onu psikoloğa götürmüşlerdi.

Doktor üç seans sonra Ora ve İlan'ı çağırdı. “Adam umut vaat eden zeki bir çocuğa benziyor. Sağlam bir karaktere sahip. Çok sağlam.” Sesi zayıf çıkıyordu. “Hakikat şu ki bu koltukta üç saat boyunca oturdu ama ağzını açmadı.”

Ora hayretler içinde kalmıştı. “Konuşmadı mı? Ya el kol hareketleri?”

“Hiç olmadı. Heykel gibi oturdu. Bana baktı ama gözünü dahi kırpmadı.”

Ora'nın aklına birden İlan'ın çocukken bütün sınıf arkadaşlarını boykot ettiği geldi.

“Kolay bir deneyim değil,” diye devam ediyordu doktor. “Tam üç seans. Her yolu denedim ama direnci çok yüksek.” Elini yumruk yaptı. “Zırh gibi, sfenks gibi.”

İlan hırslanarak sordu, “Peki ne öneriyorsunuz?”

“Birkaç seans daha deneyebiliriz tabii,” diye konuştu adam gözlerini kaçırarak. “Ben buna hazırım ancak söylemem gerek etkileşimde—”

İlan sözünü kesti, “Bize ne yapmamız gerektiğini söyleyin.” Şakaklarındaki damarlar morarmıştı. “Basit sözcüklerle anlatmanızı istiyorum, biz-şimdi-ne-biliyoruz!”

Ora çaresiz gözlerle İlan’ın yüzünü kaplayan sert tabakaya bakıyordu.

Doktor bu kez gözlerini kırpıştırarak konuşmaya başladı. “Burada hızla çözüme gitmenin mümkün olduğundan emin değilim. Sizinle birlikte yüksek sesle düşünüyorum. Belki başka biri daha başarılı olabilir. Mesela kadın bir psikoloğa götürseniz?”

“Neden kadın?” dedi Ora arkasına yaslanarak, suçlandığını hissetmişti. “Neden kadın olması gerekiyor?”

Bir akşam Ora oturmuş vergi iadesi için alışveriş fişlerini incelemekle meşguldü. Fizyoterapi kliniğinden elde ettiği geliri iki ayda bir bildirmek zorundaydı (“Fakat evde baktığım hastalar var, prensip olarak onları bildirmiyorum,” diye şimdi Avram’a anlatırken iki isyancı arasındaki gizli işbirliği duygusuyla gururlanıyor, o üstünde kimlik bile taşımıyormuş!) Adam yanına gelmiş, odasını toplamasına yardım etmesini istemişti. Alışıldık bir rica değildi bu, hele o günlerde, üstelik odası katlanılmayacak kadar dağınıktı, fakat Ora’nın vergi bildirgesini bitirmesi gerekiyordu. “Şimdi olması şart mı?” dedi sinirli bir edayla. “Bir saat önce söyleseydin ya, o zaman meşgul değildim. Neden bu evde bir tek benim zamanım çarçur ediliyor?”

Adam kıvranıp tiklerini sergileyerek yanından sıvıştı. Ora fişleri tasnife devam etmeye çalışıyordu, fakat dikkatini toplayamıyordu. Hepsinden önemlisi Adam’ın hiç itiraz etmeden uzaklaşıp gitmesi takılmıştı kafasına. Tek kelime etmemişti. Sanki gücünün tek damlasını bile boşa harcamaması gerektiğini biliyordu.

Ora mesai saatlerini, günlük harcamalarını hesaplarken Adam’ın odasında çaresizlik ve yalnızlık içerisinde paramparça

olduğunu hissedebiliyordu. Onun parçalanmasının kendisini de içine alacağını ve çok geçmeden aile birliğinin, çift olarak İlan'la onun arasındaki birliğin çözülmesine yol açabileceğinin farkındaydı. Gözünü önünde duran düzgün istiflenmiş kâğıtlara dikmiş düşünüyordu, üflesen devrilecek bir yapı bizimkisi. Oğlan için canla başla didinmek yerine nasıl oldu da ikimizin de basireti bağlandı? Sanki bu–düşüncesi bile can yakıyordu–sanki ikimiz de hissediyoruz, bu... Ne? Bize kesilen ceza mı? Ne için peki?

“Biz *senin* için daha sıkı mücadele vermiştik,” diyor Avram’a dönerek.

Avram elindeki sıcak kahve fincanını iyice kavırıyor. Vücudu kasılıyor, gözleri dereye vuran son ışıkların kıpırtısından büyülenmişçesine dalgın bakıyor.

Ora ayağa kalkmış, özsezilerine kulak vererek neredeyse koşarak Adam'ın odasına gitmişti. Ofer'le paylaştıkları odanın ortasında, etrafında dağ kadar giyecek, oyuncak parçaları, defterler, havlular ve toplarla, hafif öne doğru eğilmiş ayakta duruyordu.

“Neler oluyor, Adam?”

“Bilmiyorum, sıkıştım buraya.”

“Sırtın mı?”

“Her yerim.”

Bir hareketin ortasında, bölük pörçük bir hareketle diğeri arasına engeller dikmeye çalışırken olduğu yerde kalakalmıştı. Ora telaşla atılıp oğlunu kucakladı, ensesini ve sırtını okşadı. Her yeri kaskatı kesmişti. Tıpkı rehabilitasyon gördüğü zamanlar Avram'a yaptığı gibi, hastalarına titizlikle uyguladığı gibi bedene belleğini geri kazandırarak, hareketinin müziğini yeniden çalarak birkaç dakika içinde onu yumuşattı. Adam nihayet biraz gevşemişti, Ora onu bir sandalyeye oturttu, kendi de ayaklarının dibindeki halıya çöktü.

“Hâlâ canın yanıyor mu?”

“Hayır, şimdi geçti.”

“Hadi gel, birlikte yapalım.”

Ora giysilerle çeşit çeşit eşyaları yerden aldı ve kaldırsın diye uzattı. Adam robot gibi söz dinleyerek onları dolaplara, raflara götürüyor, sonra yeniden yanına geliyordu. Böyle hareket etmesine, kollarıyla bacaklarını oynatmasına dair hiçbir şey söylemedi. Fakat gözlerini oğlundan alamıyordu.

Daha sonra Ofer anneannesiyle dedesinin yanında geçirdiği bir haftalık Hayfa tatilinden dönmüş ve bu operasyona seve seve katılmıştı. Oda ışıldıyordu adeta, kötü düşünceler ortalıktan çekilmişti. Adam'ın yüzü bile parlıyordu. Ofer'in dağınıklıktan ve pislikten nefret ettiğini bildiğinden, Ora odalarının çöplüğe dönüşmesine nasıl göz yumduğuna şaşırılmıştı. Bütün bir ay bir kere olsun gelip şikâyet etmemişti Adam'ı. Artık odalarını ayırmanın zamanı gelmişti galiba. Aslında geçen seneden beri gündemdeydi bu konu. Fakat Adam için bunun ne anlama geleceğini, ayrıca Ofer'in de şimdi buna yanaşmayacağını biliyordu Ora.

Ofer'in de yardımıyla bu işi oyuna çevirdiler. Ora yerdeki yığından aldığı her eşya için bir soru soruyor, Adam ile Ofer de ona cevap veriyordu. Gülüşüyorlardı. Adam doya doya kahkaha atamıyordu, dudaklarını büzüp öyle gülüyordu ve her kıkırdamanın ardından kahkahanın etkisini silecek bir dizi numara sergilemesi gerekiyordu. Ora tam iki saat yerde oturup çocukluklarında kullandıkları eşyaları ayıkladı. Artık ellerini sürmedikleri oyunlar, resim kağıtları, elişî kâğıtları, buruşuk defterler, kurumuş piller, Ora'nın eskiden seçim sandıklarından aşırıldığı eski seçim pusulları, futbolcular ve televizyon yıldızları hakkında yazılmış kitaplar, yıpranmış spor ayakkabıları, LEGO'lar, türlü muskalar, bir zamanlar dünyalarını dolduran cadı maskeleriyle çirkin canavar kuklaları, silahlarla kırık dökük parçaları, yırtık posterler, havlular ve burunları delinmiş çoraplar. Bazı oyunlarla oyuncaklardan vazgeçmeye gönülleri razı gelmiyordu, Ora bunları yaşı küçük ve oyuncakları olmayan çocuklara vermeyi önerince basbayağı bozulmuştu ikisi de. Oğullarıyla yünle doldurulmuş kel bir ayı arasındaki karmaşık duygusal ilişkinin ilk kez farkına varıyordu Ora. Bir de bilhassa tiksiniç lastik bir yılanla kırık küçük bir el

feneri vardı, çocukların uykuya daldıklarını sandığı dakikalarda, kapalı kapının ardında yaşandığından habersiz olduğu gece serüvenlerinin anısıydı onlar için.

Her eski oyuncak veya İspanyol futbol takımlarından birinin güve yeniği forması üstüne sürüp giden tartışmalara ve pazarlıklara rağmen odayı yavaş yavaş süprüntülerden kurtarmışlardı. Ayıkladıklarını büyük boy çöp torbalarına doldurup kimini başkalarına vermek, kimini çöpe atmak için kapının dışına dizdiler. Adam'ın bir nebze olsun rahatladığını sezmişti Ora: Hareketleri yumuşamıştı, neredeyse huzura ermişti. Odanın içinde sağa sola yürürken artık kesik kesik adımlar atmıyor, konuşurken elini kolunu sallamıyordu. Dirseğiyle veya diziyle virgüller, noktalar koymayı bırakmıştı. En sonunda toplama işi bitmişti, Ora yerden kalkıp dışarıdan pizza sipariş edince Adam yanına gidip usulca sarıldı. Basit bir kucaklamaydı.

Gelgelelim mola sadece birkaç saniye sürmüştü. “İlan'ın bir lafı vardır, bilirsin, ‘Saadet daima vakitsiz gelir.’”

“İlan'ın lafı değil o, benim lafım!”

“Senin mi?”

“Tabii ya! Hatırlamıyor musun ben hep...”

Köpek kafasını patilerinin arasından kaldırıp şaşkın şaşkın bakıyor Avram'a, onun içinde kabaran küçük fırtına dalgasını seyrederken düşünüyor Ora, “Senden aldığı onca şey içinde öfkeli olduğun *bu* mu yani?”

Ora anlatmaya devam ediyor: Sükûnet bittikten sonra Adam yine lavaboya gidip ağzını ve parmaklarını yıkama gereği duymuştu, havada gergin bir ipin üstünde yürüdüğünü görebilirdin. Bu defa Ora'nın içini yakan ateş dayanılmaz bir hal almıştı, patlayıp içinde biriken ne varsa yanardağ misali püskürteceği sırada elindeki pizza dilimini bırakıp kendi aralarında her zamanki gibi gevezelik eden oğlanların yanından ayrıldı; doğruca İlan'ın çalışma odasına giderek masaya oturdu, başını faturalarla fişlerin üstüne yasladı.

Beyni bulanmıştı Ora'nın. İlan'ı aramak, işyerinden çık, eve gel, demek istiyordu. Eve gelsin, onu tutsun istiyordu, çünkü düşünüyordu. Evde her şey paramparça olurken ne işi vardı dışarıda? Son zamanlarda nadiren evde oluyordu zaten. Sabahları erkenden çıkıyordu, daha çocuklar uyanmadan, gece yarısı geldiğindeyse onlar çoktan uykuya dalmış oluyorlardı. Nerelerdesin? Nasıl oldu da ikimiz birden böyle takılıp kaldık? Bu kadar çabuk nasıl dağılabildik? Bütün bunlar neden her şey yolunda giderken bizim canımızı yakmak için yıllardır pusuya yatmış sabırla bekleyen bir belâ gibi, sanki doğum günü partine davet edilmemiş hain bir cadının intikamı gibi geliyor bana? Ancak telefona uzanacak dermanı kalmamıştı Ora'nın.

O gece Ora oturma odasında yorgun argın halının üstünde uzanırken, “Tedavi edici bir şeyler yapmıyoruz,” dedi. İlan kanepeye serilmiş uzun bacaklarını kolçaktan aşağı sallandırmıştı. Bitkin ve yorgun görünüyordu. “Bize ne oluyor? Söylesene, açıkla bana, neden elimizden bir şey gelmiyor?”

“Ne gibi?”

“Onu terapi görmeye zorlamak gibi, kolundan tutup doktora, bir psikiyatra götürmek gibi. İçimi saran korkunun beni felç ettiğini hissedebiliyorum, sen de yardımcı olmuyorsun. Nerelerdesin?”

“Başka birinden randevu al.” İlan korkmuştu galiba. Yüzündeki, çenesindeki bir mimik Adam'ın doğumundan sonraki günleri hatırlattı birden, çekip gitmeden önceki günleri.

Yarın, diye söz verdi kendi kendine, yarın sabah ilk iş. Uzanıp İlan'ın kolunu sıktı. “Adam'ın duygularından bile haberimiz yok. Konuşmaya çalıştığım zaman kaçıyor. Onun için ne kadar ürkütücü olmalı, düşünsene.”

“Ofer için de öyle. Adam'a öyle odaklandık ki Ofer'i ihmal ediyoruz.”

“Düşünüyorum da eğer sıradan bir tehlike olsaydı, mesela bir yangın, terörist saldırısı, bildik, mantıklı bir şey, hemen onu kurtarmaya koşmaz mıydım? Ama bu...”

Adam mutfaktan içecek bir Şey almaya gelmişti. Karanlık oturma odasında Ora ile İlan onun buzdolabına yaklaşırken yaptığı hareketleri takip ediyorlardı. Sonunda su Şişesini dudaklarına götürmeyi başardığında İlan genzini kaŐıdı, Adam da afallayarak onlara döndü.

“Hey, or-da-ne-ya-pı-yor-su-nuz?” Sesi tekdüze, sevimsiz ve biyonikti.

“Hiç,” dedi İlan. “İstirahat ediyoruz. Sen ne yapıyorsun tatlım?”

“İyi-yim,” dedi soğuk bir tavırla. Sonra döndü, kıvranarak odasının yolunu tuttu; yürürken dizlerini insan hareketlerini taklit eden mekanik bir varlık gibi kaldırıyor, indirirken kendi tekleyen hareketlerine benzetiyordu.

O zaman anlamıştı Ora. Ansızın içinde bir zar yırtılmış ve Adam’a bambaşka bir Şeyin grndėđ dank etmişti kafasına, yeni edindiėđi bir bilgi ya da gt bu. Birden her Şey netleŐivermiŐti. Bunu görmek için tek yapman gereken bakmaktı: Eksikliėđin, kŐn, yokluėđun gücüydü onun içine giren ve içeriden yiyip bitiren. “Adam’ın keŐfettiėđi bu işte muazzam bir g olmalı, sence de öyle değil mi?” diye soruyor Avram’a boğulan sesiyle. “*Olmazın gücü, var olmamanın gücü?*”

Avram’ın kılı kıpırdamıyor. Parmaklarıyla elindeki boş fincanı paramparça edecek neredeyse. Hastane ve rehabilitasyon faslı bitince eve döndükten sonraki ilk birkaç ay Tel Aviv sokaklarında yürüyüşü çıkar ve kendini kocaman bir kovanın içinde tek bir arı olarak hayal ederdi. Bütün kovanın faaliyetlerini anlayamayacağını bilmek, işine gelmişti.

Tek bir görevi vardı: Var olmak. Kımıldaması, yemesi, sıması ve uyuması gerekiyordu. Kovanın diğer sürülerinde duygular yaşanıyor, bilgi veya tam bilinçlilik hali ediniliyor olabilir ya da olmayabilirdi. Belki de bu hiçbir yerde yaŐanmıyordu. Onu hiç ilgilendirmezdi. Alt tarafı önemsiz bir hücre parçasıydı; yerine kolaylıkla yenisi konabilir, acımasızca harcanabilirdi.

Ender olsa bile bazen farklı şeyler yaptığı da olurdu Avram'ın, zıt şeyler. Yürürken kendi kendine mahsus yüksek sesle konuşurdu. Dünyada tek başınaydı sanki ya da bütün dünya yalnızca onun zihninde vardı, hayal gücünün ürünüydü; aynı hayal gücü kendisiyle dalga geçen şu çocukları, parmakla onu işaret eden ihtiyar adamları, çarpmasına bir iki santim kala acı bir fren sesiyle duran arabayı da uydururdu.

Adam kapıyı arkasından kapatınca Ora kalkıp mutfağa gitti. Adam'ın hareketlerini taklit ederek buzdolabını açtı, tıpkı onun yaptığı gibi—dirsek, bilek, parmaklar—su şişesini kafasına dikti, dudaklarını aile boyu şişenin ağzına geçirdi ve ruhuna Adam'ı akıttı. İşte o zaman çizgiyi göremeyip yalnızca onu meydana getiren noktaları, göz açıp kapayıncaya dek ortaya çıkan karanlığı, bir saniyeyle diğeri arasındaki boşluğu fark etmenin ne demek olduğunu bir anda anlamıştı.

“Evet,” diyor Avram yavaşça, Ora o zaman onun birkaç dakikadır soluk alıp vermediğinin farkına varıyor.

Karanlıkta, yattığı yerden onu seyreden İlan'ı unutarak, yine oğlunun kesik kesik hareketleriyle şişeyi tekrar buzdolabına koydu. Burada iki adım arasında bir düşüş vardı. Şimdi dağılma hışırtıları. Şurada Adam fal taşı gibi açtığı gözlerle ona bakmıştı, belki de kimsenin görmesine müsaade edilmeyen bir şeyi görüyordu: Kendisinin ufalanıp nasıl hiçbir şey haline geleceğini. Geldiği toprağa döneceğini. Her şeyin nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu.

Karanlıkta İlan'ın yanında oturdu, onu hemen kollarına almış, hararetle, Ora'ya göre biraz da dehşetle sarılmıştı.

“Ne?” diye sormuştu İlan. “Ne hissediyorsun?”

Cevap vermedi. Uyanmaya korkuyordu, gözden kaybolacak diye korkuyordu, Adam'ı tanıdığı o yerin rüya gibi uçup gideceğinden korkuyordu.

* * *

Ora esniyor, Avram'ın da farkına varmadan esnediğini görmek hoşuna gidiyor. “Yarın devam edelim,” diyor. Aslında daha fazla-

sını dinlemeye can atsa da Avram ayağa kalkarak yemek yedikleri sofrayı ve çöpleri topluyor, bulaşıkları derede yıkıyor, sonra da uyku tulumunu getirip Ora'nınkinin yanına seriyor. Bütün bunları sessizce yaparken Ora onun düşüncelerini, alnında beliren soru işaretlerini görüyor ve "Yarın, yarın," diyor kendi kendine. İşini görmek için çalıların arkasına gidiyor, orada Şehrazad geliyor aklına, sonra birbirlerine sırtlarını dönüp soyunuyorlar, uyku tulumlarının fermuarını çekip gözlerini ateşin parıldayan koruna dikerek yatıyorlar. Avram huzursuz oluyor, kalkıp iki mataraya dereden su dolduruyor, ateşin üstüne döktükten sonra yeniden yatıyor.

Ateş söner sönmez nehrin etrafında ne kadar yaratık varsa uyanıyor, kurbağaların, gece kuşlarının, çakallarla tilkilerin ve cırcırböceklerinin korosu kulakları sağır edici bir nakarat tutturuyor. Uğultular, cıyıklamalar, homurtular, gaklamalar, ulumalar, cırıltılar. Ora ile Avram yattıkları yerden akarsu yatağındaki bütün hışırtılarla kıpırtılara vâkıf oluyorlar. İrili ufaklı hayvanlar kâh koşarak kâh uçarak yanlarından, üstlerinden geçerken Ora fısıldıyor, "Neler oluyor?" Avram fısıltıyla karşılık veriyor, "Hepsi çıldırdı bunların." Köpek hırçınlaşıp hareketleniyor, gözleri karanlıkta parıl parıl. Avram'ın yanına gelmesine, yanında yatmasına ihtiyacı var Ora'nın. Sadece elini tutsun, uzun, usul usul soluklarla onu okşasın istiyor, tıpkı İlan gibi, İlan'ın yaptığı gibi, ama ses çıkarmıyor. Avram'ı zorlamayacak, o da üstelemiyor zaten, fakat köpek temkinli adımlarla, Ora'nın iyice yanına gelene dek sokuluyor. Elini uzatıyor Ora, karanlıkta tüylerini okşuyor, etraftaki seslerden bütün tüyleri dimdik kabarmış, belki de uzun zamandır gövdesine ilk defa insan eli değdiği için öyle. Ora durmadan okşuyor, tatlı tatlı gezdiriyor parmaklarını köpeğin sırtında, bu yeni sıcaklığı hissediyor, fakat birdenbire irkiliyor köpek, artık daha fazla tahammülü yok, derken yanından ayrılıyor ve gidip kendini yere bırakıyor ama çok uzağa değil, orada Ora'yı seyre koyuluyor.

Üçü birlikte ses çıkarmadan, biraz da korkarak yatıyorlar, kıpırtılar yavaş yavaş duruluyor ve yerini sivrisinek vızıltılarına bırakıyor. Hepsi iri ve arsız, açıkta gördükleri etin her santimetrekaresine üşüşüyorlar. Ora'nın kulağına Avram'ın kendine attığı tokatlar, savurduğu küfürler geliyor, kıvrılıp başını uyku tulumunun içine sokarak sadece hava alacak kadar açıklık bıraktıktan sonra fermuarı çekiyor ve düşüncelere dalıyor. Uyku bastırırken kendini en sevdiği yerde, İlan'ın omzunda düşlüyor, birden topraktan fışkıran su misali Ein Karem'deki evin özlemi doluyor içine. Yuvalarının, içini saran buram buram kokularının, günün farklı saatlerinde pencere kafeslerinden süzülen ışık huzmelerinin, İlan'la oğlanların koridorlarda yankılanan seslerinin hasretini duyuyor. Evin içinde dolaşıp odadan odaya geziniyor.

Ofer de gözünün önüne gelince kibarca uzaklaştırıyor onu, her şey yolunda, diyor, kaygılanacak bir şey yok, yapması gerekenleri yaptığını söylüyor. Şimdi beni düşünmenin sırası değil. Sen kendini kolla, buraya geldiğinde ben bakarım sana.

İlan'la ayrıldıktan birkaç ay sonra boş kalan eve gitmişti son bir kez. Bütün odalardaki panjurlarla pencereleri açmış, muslukları çevirerek bakımsız kalmış bahçeyi sulamıştı, halıları dürüp yerleri süpürmüştü, evi baştan aşağı yıkamıştı. Öğlene kadar bir saniye oturmadan, bir bardak su dahi içmeden kalmıştı orada. Temizliği bitirince panjurları indirmiş, pencereleri kapamış, şalterleri indirerek dışarı çıkmıştı.

Hiç olmazsa temiz kalsın, diye düşünüyordu. Bizim ayrılmanız evin suçu değil ne de olsa.

Avram'ın sesi bölüyor Ora'nın düşsel gezintisini: "Benziyorlar mı?"

Ora tam uykuya dalacakken Avram'ın sorusuyla ayılıyor: "Kimler?"

"Çocuklar. Bugün. Benziyorlar mı?"

"Kime?"

"Yok, yani... Birbirlerine. Şahsiyetleri."

Ora doğrulup gözlerini ovuşturuyor ve Avram'ın uyku tulumuna sarınmış oturduğunu görüyor.

“Affedersin, seni uyandırdım,” diye geveliyor.

“Dert değil. Uyumuyordum zaten. Ama neden böyle aniden...” Tam “çocuklara” diyecekken bir hoşluk kaplıyor Ora'nın içini. Nihayet Avram onun çocukları nasıl gördüğünü, onları düşünürken sesinin aldığı tonu bile kabullenmişe benziyor. Sevecen bakışlarla gözlüyor. Sanki mümkün olabilirmiş gibi geliyor bir an için: Avram Amca. “Çay yapalım mı, ne dersin?”

“İstersen yapalım.” Yerinden fırladığı gibi karanlıkta çalı cırpı toplamaya koşuyor. Bir çalının içine daldığını duyuyor Ora, sonra bir küfür savurduğunu. Arkasından ıslak taşların üstünde kayan adımları, uzaklaştığı, derken yakınlaştığı geliyor kulağına. Kahkaha atmamak için zor tutuyor kendini.

“Hem evet, hem hayır,” diyor birazdan, elleriyle yüzünü fincandaki çayın sıcaklığıyla ısıtırken. “Söylemiştim ya, dış görünüşleri hiç benzemez. Fakat diğer yandan onların kardeş olduklarından şüphe etmezsin. Adam her ne kadar daha—”

“Daha ne?”

Susuyor Ora. Şimdi o durumdayken, Adam'la ilişkisi bu haldeyken, gereksiz ve haksız kıyaslamalara kalkışabilirdi. Nasıl olur da Ora—

Derin bir ah çekiyor, gözlerini ona çeviren köpek gelip yanına çöküyor.

“Ne oldu?” diye soruyor Avram usulca. “Aklına ne geldi?”

“Bekle.”

Annesi tarafından tamamen yabancı kimselerin önünde bile hep başkalarıyla kıyaslanmış ve neredeyse daima bundan zarar görmüş olan Ora. Daha küçük yaşta yemin etmişti, kendi çocukları olunca asla ama asla...

“Ora?” Avram temkinli bir sesle konuşuyor. “Bak, ille de bu konuya...”

“Yok, tamam. Bir dakika izin ver.”

İlan'la birlikte çocukları arasında kıyaslama yapmışlardı elbet. Hiç yapmaz olurlar mı?

“Önceleri, İlan'la birlikte yaşadığım ilk birkaç yıl, bana zor gelen, hakikaten tahammül edemediğim şey onun oğlanlara bakışıydı. Bilirsin, her şeyin kesin, nesnel tanımını yapmaya me-raklıdır.”

“Bilirim tabii. İlan hakkında her şeyi bilirim, akıl kumkuması saldırılarını da.”

“Evet, bu işte.” Ora gülerek köpeğin başını kaşıyor.

Adam ile Ofer'in kişiliklerini, artı ve eksilerini özetleyen tanımlar yapan İlan, yaş ilerledikçe itirazda bulunma, hatta değişiklik yapma ve gelişme olasılığı söz konusu olmazmış gibi son-suza dek onların alinyazılarını belirlemişti sanki. Ora ise ancak yıllar sonra anlamış, İlan'ın tanımlamalarına en az onunki kadar düşünceli ve berrak gerekçelerle çocuklara her zaman daha par-lak, daha gerçekçi bir ışık tutan makûl ve farklı bir bakış açısıyla karşı çıkabileceğini öğrenmişti – şimdi bunları rahatlıkla anlata-biliyor Avram'a, çünkü İlan'ı anladığını düşünüyor. Öyle yapınca İlan'ın ne kadar rahatladığını, hatta Ora'nın duruşunu kabul et-meye ve benimsemeye seve seve hazır olduğunu görmüştü. Ba-zen içini kemiren bir kurttan onu kurtardığı hissine bile kapılırdı Ora.

“Neden öyle davranıyor, bana anlatabilir misin?” diye soru-yor Avram'a. “Onu iyi tanırsın,” az kalsın, benden daha iyi ta-nırsın diyecekti, “öyleyse söylesene neden ille de kendiyle kavga etmek zorunda? Uysallığı, nazikliği. Neden hep yumruklarını sık-mak zorunda?”

Avram omuz kaldırıyor. “Benimleyken öyle davranmazdı.”

“Biliyorum. Hakikaten davranmazdı.”

Etraflarını saran ağustosböcekleri çılgın bir konser verirken sessizce oturuyorlar. Acaba ömür boyu İlan'ı ve onun yanılsama-larını anlamaya çalışmaya mahkûm muyum, yoksa içimde ona ait hiçbir akis kalmadan sadece kendim olabilecek miyim, diye

düşünüyor Ora. Ancak bu fikir ona ne huzur veriyor ne de sevinç, içindeki özlem olanca hızıyla üstüne çöküyor.

Eskilere gidip, İlan'la beraber çocuklar hakkında konuştuklarını hatırlıyor. Sohbet aile yaşamının en zevkli parçasıydı, bol bol sohbet ederlerdi. İlan'la böyle konuşabilmelerinin Avram sayesinde olduğunu düşünürdü. Eğer karşılaşmasalardı, eğer henüz ergenlik çağlarında Avram onlara ders vermeseydi, çok daha sessiz ve daha çekingen kimseler olarak kalabilirlerdi. O nedenle sana teşekkür ederim, diyor Avram'a sessizce. Onun için de teşekkür ederim.

Hepsinden önemlisi çocukları yatırma faslından sonra çıktıkları akşam yürüyüşlerinde onlardan söz ederlerdi. Bu konuya girmek isteyip istemediğini Avram'a sormadan lafı pat diye oraya getiriyor. Gölgelerle kaplı yabancı gecenin içine süzülen zor ve karmaşık seyrin hazırlıklarına, ayrı ayrı, küçük yataklarının oğlanlara verdiği sürgün hissine, çocukların darmadağınık yatak odasına. Onları son kez kucaklayıp bir bardak daha su verdikten, bir daha çişe götürdükten, bir gece lambasını daha yaktıktan, peluş ayıcık ya da maymuna bir öpücük daha kondurduktan ve Adam'la Ofer nihayet çene çalmayı bırakıp uykuya daldıktan sonra...

İlk başlarda hâlâ Tzur Hadassah'da yaşadıkları günlerde Ein Yoel'e giden yolda yürürlerdi. Mevo Beitar'daki erik ve şeftali bahçelerinin yanından geçerek, Ora'nın hiç olmazsa adlarını bulup öğrenmesi gerektiğini sık sık düşündüğü artık boşaltılmış Arap köylerinden geriye kalan ayva, ceviz, limon, badem ve zeytin ağaçlarının arasından ilerler; bazen de Ma'ayanot Nehri'ne kadar gidip oradan Hussan ve Battir köylülerinin patlıcan, biber, fasulye, kabak yetiştirdiği küçük bahçelerin sıralandığı, suların fışkırdığı vadiden aşağı inerlerdi. Birinci intifadanın başladığı ve birbirlerinden ayrı yürümeye korktukları günlerde, bir yol ayrımında ağaçlıklı bir alan seçmişlerdi kendilerine. Avram'a dönüyor Ora, "Sonbaharda çiğdem ve siklamenle kaplı çayırılar çapraz çizgiler halinde uzanır, belki bir gün seni de götürürüm

oraya ama bana hatırlat.” Ein Karem’e taşındıktan sonra, henüz mahalledeki en yakın bakkal dükkânın yerini bile öğrenmeden, fazla sürprizleri olmayan ama eğlenceli bir yürüyüş yolu aramaya koyulmuşlardı, ne çok uzak olmalıydı ne de çok işlek; bir çiftin yürüyebileceği, tatlı tatlı sohbet edebileceği, bazen de el ele tutuşup öpüşebileceği bir yol. Seneler geçtikçe başka patikalar buldular. Daha az göz önünde olan, vadilerden, zeytin ağaçlarının arasından, şeyhlerin mezarlarının, harabeye dönmüş evlerin ve eski bekçi kulübelerinin yanından giden bir yol. Her fırsatta yürüyüşe çıkarlardı bu patikalarda, bazen sabahın erken saatlerinde, tabii çocuklar biraz büyüyüp kendi başlarının çaresine bakacak hale geldikten sonra, çünkü o zaman Ofer leziz omletler yapar ve okula götürmek üzere hem kendine hem Adam’a sandviçler hazırlardı. İlan en meşgul olduğu dönemlerde bile günlük yürüyüşleri, “yürüyüşlerimiz”i aksatmazdı.

Avram dinlerken Ora ve İlan’ı getiriyor gözünün önüne. Bir çift. İlan’ın favorileri artık kirlaşmış olabilir, Ora’nın saçlarıysa neredeyse tamamen gümüş rengi, gözünde gözlükler. İlan’ın da gözlükleri vardır belki. Gözlerden uzak patikada yürüyüşe çıkmışlar, yan yana uygun adım yürüyorlar. Ora başını sık sık ona doğru çeviriyor. Arada elleri buluşup kenetleniyor. Sevgi dolu bir ses tonuyla konuşuyorlar. Ora kahkahalar atıyor. İlan gülümserken ağzının kenarlarında üç sıra çizgi beliriyor. Ansızın İlan burunda tütüyor Avram’ın. Yirmi bir yıldır onu görmediğini fark ederek dehşete kapılıyor birden.

“Böyle bir konuşma tarzımız var, daima bana ne anlatacağını bilirim neredeyse. O daha cümlesini kurmadan önce soluk alıp verişinden hangi konuya gireceğini, hangi sözcükleri kullanacağını sezerim. Bundan çok memnunum, birbirimizin kafasından geçenleri tahmin edebilmek güzel.”

Gel gör ki İlan bundan rahatsızmış meğer, diyor Avram’a. “Ben daha ağzımı açmadan, gülmeden ya da espri yapmadan nefes alışımından ciğerimi okuyabilmek sıkılmıştı onu. Bana ara vermeye ihtiyacı vardı galiba. Öyle demişti. Sanırım ben zor iştim

onun için.” Omuz silkiyor. “Ama ben sana başka bir şey anlatıyordum, neydi o? Kafam karmakarışık. Yanlış aslında, hakikat değil, asıl gerçek değil, o da bunu hak etmiyor.”

Akşam vakti, İlan’la Ora patikadalar, günü dilimlere ayırıp sonra o dilimleri birlikte tadarlar; ağızlarında tutarak, izlenimlerini karşılaştırarak, hayatlarının büyük sahnesine başka başka ayrıntılar katarak, şuna buna gülerler, sarılıp ayrılır, tartışır, işle ilgili birbirlerine akıl danışır. Onun yaptığı işi İlan’ın pek anlamadığını söylüyor Avram’a, anlamasını da beklemediğini ekliyor. Burkulan bir ayak bileğine masaj yapmanın ya da çıkık bir omzu yerine oturtmanın nesi ilginç olabilir? Fakat birinin bel ağrısı sorununu ya da gerilmiş yüz kaslarını düzeltirken dinlediği ufak tefek dramlara onunla aynı hassasiyeti göstermemesine bozulurdu Ora. Oysa yıllardır İlan’a özel danışmanlık yapıyordu, gizli jüri, nihai karar mercii olarak hep işbaşındaydı. İlan’ın işyerinde kimse dilinden düşmeyen bir espriydi. “Ora daha onaylamadı,” veya “İlan yüksek mahkemenin kararını bekliyor,” derlerdi. Anlatırken yanakları kızarıyor Ora’nın, iyi ki hava karanlık. Aslında İlan’ın ona güveni tamdı; içgüdülerine, sezgilerine, bilge yüreğine hayret verici bir biçimde güvenirdi. “İlan öyle demişti,” diye ekliyor özür dilercesine, hem de fikri mülkiyet haklarının, gizlilik sözleşmelerinin, rekabetsizlik anlaşmalarının, sulama sistemindeki ticari markaların veya muadil ilaçların dolambaçlı yasal yönlerine hiç ilgi duymamasına ya da bir fikrin ne zaman, İlan’ın parlayan gözlerle *mucit kıvılcımı* dediği, o kurnaz, esrarengiz özelliği taşıdığını umursamamasına rağmen. Doğrusu bu ya, ne İsrail’de, Amerika Birleşik Devletleri’nde veya Avrupa’da patent alınırken yürütülen karmaşık işlemler, ne de Karmiel’de genç bir doktor tarafından geliştirilen, kullanıldıktan sonra eriyip kana karışan medikal kameraya veya Kiryat Gat’ta bir biyokimyagerin keşfettiği, petrolden düşük maliyetle dizel yakıt üretme yöntemi-ne yatırım yapmaya İlan’ın varlıklı kimseleri ikna etme çabaları ilgilendirirdi onu. “İlan işte, bildiğin İlan...” Gülüyor. “O var ya, bak söylüyorum, satranç şampiyonu olmalıydı veya politikacı ya

da Mafya'ya danışman. Onun bu yönünü sen hiç görmedin, senden sonra baş gösterdi.”

Ora ile İlan akşamları yürüyüş yaparlarken ertesi gün yapılacak işleri kendi aralarında kolaylıkla ve samimiyetle paylaşırlardı. “Kim ne yapacak diye hiç kavga etmezdik, biliyor musun? Öyle iyi bir ekiptik.” Ev işleri, faturalar, tamirat, çocukları okula götürüp getirme, mali işler, annesine uygun bir huzurevi aramak, yıllardır ikisinin de kovmaya cesaret edemediği, hatta İlan'ın çekindiği tembel, menfaat düşkünü temizlikçi kadınla baş etme yolunu bulmak gibi dışarıda ve içeride acilen ele alınmayı bekleyen meseleleri çabucak hallederlerdi. Bu düzen ancak ayrılık sonrasında bozulabilmişti.

Her şeyden önemlisi oğullarının etrafında pervane olur, iki coşkulu genç insanın her geçen gün gözlerinin önünde serpilip gelişmesini hayretle izlerlerdi. Adam'ın söylediği sözleri aktarır, Ofer'in davranışlarını tekrar ederlerdi birbirlerine, şaşkınlık içerisinde onları seyrederken, seneler ya da haftalar öncesi yaptıklarıyla karşılaştırır, bu kadar kısa sürede nasıl değişebildiklerine şaşakalırlardı. “Aman Tanrım, amma çabuk büyüyorlar!” Ora ile İlan hatıralarından kırıntılar ve ufak tefek anları paylaşmaktan keyif alırlardı, onlara göre göz kamaştıracak kadar parlak anlardı bunlar, ne de olsa bir tek ikisi için kıymetliydi onlar, hayatlarının zenginliğiydiler.

“Ofer de öyle miydi?” diye soruyor Avram çekinerek. “Ofer de mi öyleydi... Yani İlan için?”

Ora'nın yüzüne bir tebessüm yayılırken gözleri ışıltıyor. Karanlıkta bile görebiliyor Avram, fincanındaki kaynar çaydan kocaman bir yudum içince dili, damağı yanıyor ama bundan tuhaf bir zevk alarak tutuyor çayı.

İlan'la Ora yürüyüş yaparak sohbet ettikleri zamanlar hayatın akış gücünü, iki küçük oğullarını göklere çıkaran ve onları geleceğe taşıyan görkemini hissedebilirlerdi. Yıllar geçtikçe çocuklar arasında perçinlenen dostluğa hayran kalmışlardı, “Kendi aralarında bir sırları vardı, bugün hâlâ var,” diye anlatıyor Avram'a,

fakat yüksek sesle dile getirmeseler bile Adam’la Ofer arasındaki bağın yuvalarının temel eksenini olduğunu bilirlerdi; dördünü bir arada tutan, ister göze görünsün, ister görünmesin, somut ve diri bir enerjileri vardı.

Avram dinlerken içinden tekrarlıyor: Hatırla, hepsini hatırla. Bazen İlan’la Ora yürürken kafalarını yan yatırarak birbirlerine yaklaşırlardı. Birbirlerine yaslanarak geleceğin oğlanlara ne getireceğini, hayatın onları nereye götüreceğini cesaret göstererek, temkinli davranarak, her şeyin nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu şiddetle hissederek tahmin etmeye çalışırlardı. Adam’la Ofer’in biricik gizemli ahbap çavuş ilişkisinin ayakta kalıp kalmayacağını merak ederlerdi.

Bir akşam İlan’ın çalışma odasında hiçbir şey yapamayacak halde gözlerini raflardaki hukuk kitaplarına dikmiş tek başına oturuyor. Bir önceki hafta Adam’ın iki seans gittiği orta yaşlı kadın terapist sevimli ve sakin birine benziyordu. Adam ona da bir şey anlatmamış, “fenomen”i kadından saklamıştı. Ama kadın kaygılanmıyordu. Adam’ın yaşındakilerde fiziksel olgunluğa erişimden önce böyle belirtilerin alışılmış olduğunu, ayrıca gözlerine bakınca aslında Adam’ın sağlam bir delikanlı olduğunu gördüğünü anlatmıştı Ora’yla İlan’a. Her ihtimale karşı onları teskin etmek için nörolojik testler yapsın diye önde gelen uzmanlardan birine göndermişti çocuğu. Doktor üç hafta sonrasına randevu vermişti, İlan birilerini devreye sokup randevu gününü daha önceye aldırmaya çalışırken Ora aklını kaçırmak üzere olduğunu hissediyordu.

Adam’la Ofer mutfakta gergedanlar hakkında derin bir sohbet girmişlerdi. Ora birkaç saniyede bir onlara annelik radarından dalgalar gönderip gelen karşılıkları neredeyse düşünmeden işleme koyuyordu. Uzun zamandır ikisi arasında böyle bir konuşmaya şahit olmadığını fark ettiğinde birkaç dakika geçiyor. Adam’ın ses tonu bu akşam daha neşeli geliyor. Hatta Ofer’in yazın gideceği, “günlük yaratıcılık kampı” için hazırladığı projeye

bile yardım ediyor. Kocaman iki yüzgeci olan iki su gergedanı, bir kıvrıkcık gergedan ve bir tane de inci rengi gergedan uydurup “nesli tükenmeyen bir hayvan,” diye belirtti, “saatlerce suda oturup kendine bakar. Bir de kız gibi gergedan vardır.” İki kardeş kahkahadan kırılıyolar. Adam uyarıyor, “Ama kız gibi olan görünmez.” Ofer ekliyor, “Onun için yalnızca ayak izlerini çiziyorum!” Adam neşeyle atılıyor. “Bana bırak, ben çizirim.” Gevezelikleri devam ediyor, derken Adam canhıraş halde bütün ritüellerini sergilemeye koyuluyor. Düzenli nefes alıp verışı, dudaklarını emmesi, çabucak elini çalkalamak için musluğu açıp kapayışı geliyor Ora’nın kulağına. Arkasına yaslanarak olduğu yerde çöktü fakat Ofer’in, “Neden böyle yapıyorsun?” diye güzel güzel soran tiz sesini duyunca kulak kesiliyor.

Ofer’in neyi sorduğunu bilmemekle birlikte yeraltından gelip mutfığa, oradan da oturduğu koltuğa kadar yayılarak etrafını saran ve onu sıkıştıran dalgayı hissediyor.

“Ne yapıyorum?” diyor Adam tedirgin bir sesle.

“Ha babam ellerini yıkıyorsun falan.”

“Sebebi yok. Canım öyle istiyor.”

“Kirli diye mi?”

“Evet. Hayır. Kes artık, canımı sıkıyorsun.”

“Ama nereden?” Ofer aynı sakin, berrak ses tonuyla sorarken Ora, keşke ben de böyle anlarda onun gibi ölçülü, soğukkanlı konuşabilsem, diye hayıflanıyor.

“Ne nereden?”

“Ellerin nereden kirlendi?”

“Bilmiyorum, tamam mı?”

“Tek bir şey daha soracağım.”

“Şimdi ne var?”

“Sen... Sen öyle yıkadığın zaman, temizleniyor musun?”

“Sayılır. Bilmem. Hadi kes artık!”

Sessizlik çöküyor. Ora yerinden kımıldamaya cesaret edemiyor. Ofer’in haftalardır derdini içine attığını, Adam’a hiçbir şey sormadığını düşünüyor. Sesi, ısrarı bunu sormayı önceden plan-

ladığını, uygun zamanın gelmesini beklediğini, belki de özenle Adam'ı buna hazırladığını düşünüyor.

“Adam—”

“Yine ne var?”

“Benim de yapmama izin verir misin?”

“Neye izin vereceğim?”

“Senin yerine benim yapmama.”

“Ne yapmana?”

Ofer'in sergilediği cesaret ve cüret Ora'nın sinirlerine dokunmaya başlamış. Gözünü dahi kırpmıyor. Onun oynadığı oyunun risklerinin farkında elbet.

“Bunlardan birini.”

“Hey!” Adam zorla gülmeye çalışsa da Ora onun mahcup olduğunu hissediyor. “Sen kafayı mı yedin?”

“Sadece birini, ne fark eder?”

“Ama niye?”

“O zaman sen bir tane eksik yapmış olursun.”

“Ne?”

“Kes, resmimi ıslatıyorsun!”

“Ne dedin?”

“Eğer bir tane ben yaparsam, senin bir tane eksik yapman gerekir.”

“Delisin sen, biliyorsun değil mi? Keçileri kaçırmışsın. Neyse, zaten bunun seninle bir ilgisi yok.”

“Sana ne? Bir tanesini. Ödünç olarak.”

“Hangisini?”

“Sen hangisi dersen? Bunu veya şunun gibi olanı ya da—”

Bir sandalyenin itildiğini duyuyor Ora, ardından da hızlı ayak seslerini. Adam'ın musluğa yönelen küçük adımları diye tahmin ediyor, gözlerinden panik okunuyordur herhalde.

“Adam—”

“Seni eşek sudan gelene dek döverim. Kapa çeneni!”

Uzun bir sessizlik oluyor yine.

“Hadi ama Adam, bir kere.”

Ayak sesleri, derken bir gümbürtü kopuyor. Solumalar, arkasından yere düşen gövdeler. Yere devrilen bir sandalye. Boğuk homurtular. Annesi gelip onları ayırarak yaptığı planı bozmasın diye Ofer'in haykırışlarını tuttuğunu fark ediyor Ora.

“Pes mi?”

“Bir kere yapmama izin vereceksin.”

“Sen tam bir baş belâsısın!” Adam cıyak cıyak bağılıyor. “Da-laşacak hiç arkadaşın yok mu senin, cüce? Haşere!”

“Bir kere, başka yok, yemin ederim.”

Bu kez tokat sesleri duyuluyor, bir iki, peşinden Ofer'in derin, boğuk viyaklaması geliyor. Ora elinde olmadan yumruklarını ısıırıyor.

“Şimdi, kafana girdi mi?”

“Sana ne, bir kere, o kadar.”

Adam hayretle tiz bir çığlık atıyor.

“Yaparım, ruhun bile duymaz,” diyor Ofer hırlayarak.

Adam dudaklarını emiyor, ellerinin üstünü üflüyor, kendi ek-seni etrafında dönüyor. Ve nihayet usulca itiraf ediyor, “Olmaz, hepsini benim yapmam gerek. Tamamını.”

“Madem öyle ben de seninle birlikte yaparım.”

Musluk açılıyor. Çabucak su çarpılıyor. Üflemeler. Sessizlik. Sonra bir daha açılıyor, bu defa daha uzun akıyor, farklı üfleme sesleri, önce güçlü, sonra hafif.

“Yaptın mı? Tamam, şimdi yaylan bakalım.”

Ofer, “Her defasında bir tane yapmama izin ver,” deyince Ora onun kararlılığına şaşırıyor. Sonra Ofer'i ciddi, düşünceli bir ifadeyle mutfaktan koşarak çıkarken görüyor.

Sonraki birkaç gün Ofer'le Adam bütün boş zamanlarını birlikte geçirmişti. Odalarından nadiren çıktıklarından içeride neler olup bittiğini anlamak güç. Ora kapıyı dinlediğinde oyun oynayıp yedi ve dört yaşlarında yaptıkları gibi saçma sapan konuştuklarını duyuyor. Beraberce küçüklük günlerine dönmüş gibi, zamanda

yolculuk yapıp içgüdüsel olarak ikisinin de küçük çocuk olduğu bir döneme girmiş sanki.

Bir sabah Ora oğlanları uyandırdıktan sonra ikisini yatakta gevezelik ederken bırakmış, ortalıkta dolaşırken Adam'ın sorusu çalınmıştı kulağına, “Bugün kaç tane?”

“Üç bana, üç sana.” Adam'ın sesi öyle uysal ki, Ora bilmesine onu tanımayacak.

“Suyu, ayakları ve açıp kapamayı sen yap, gerisini ben hallederim.”

Adam fısıldıyor, “Ağzı da ben yapabilir miyim?”

“Olmaz, ağzı ben yapacağım.”

“Ama ben mecburen...”

“Ağız üstündeki haklar benim artık. Bu konu kapanmıştır.”

Ora ellerini şakaklarına götürüyor. Ofer belli ki Adam'a demiri atmış. Bu durum başka türlü nasıl ifade edilir ki. Çoktan oraya varmış anlaşılan, LEGO parçalarıyla dev kaleler diktiği ya da eski televizyonları dağıttığı anlardaki gibi, aynı sessiz sakin kararlılıkla çalışıyor Adam'ın üstünde.

Gelip kahvaltı sofrasına oturduklarında annesinin önünde sordu Adam, “Bugün bir tane bile yapmama izin yok mu?”

Ofer bir an düşünüp taşındıktan sonra yanıtlıyor, “Hiç yok. Bugün hepsini ben yapacağım.” Derken insafa geliyor, “Bak ne diyeceğim? Şu dudak hareketini yapabilirsin. Hani kıvrırıyorsun ya?”

“Onun dışında her şey senin mi?” diyor Adam. Sesinin çocuksu ve itaatkâr çıkması Ora'yı dehşete düşürüyor.

“Evet.”

“Peki hepsini aklında tutacak mısın?”

“Elbette.”

“Emin misin, Ofer?”

“Şimdiye dek hiçbirini atlamadım. Hadi gel, odaya gidelim.”

Ora hemen kapalı kapının ardındaki nöbet yerine gidiyor. Çocukluğundan orayı çok iyi hatırladığını söylüyor şimdi Avram'a, kendi odasındaki kapalı kapıya yaslanıp annesiyle babasına ku-

lak kabarttığı, seslerinin, kıkırdamalarının ne anlama geldiğini çıkarmaya çalıştığı günlerden. İnsan izlerinin peşine düştüğü dönemlerden. Aradan kırk yıl geçmiş, diyor kafasının içindeki ketum yargıç Ora'ya, peki hanımefendi bunca yıl neler yaptılar? Kapıda durduğum tarafı değiştirdim sayın yargıç.

“Polisin adı Fırtına,” diyor Ofer.

“Ya hırsızınki?”

“Ona da Tayfun diyelim.”

“Tamam.”

“Fırtına motosiklet kullanıyor, bir de hava yastıklı teknesi var.”

“Ya hırsızın?” diye soruyor Adam cılız bir sesle.

“Hırsızın saçları uzun, gömleğine siyah bir yıldız işlenmiş, bir bazukası ve lazer matkabı var.”

“Peki.”

Ora elini ensesine götürmüştü. Eskiden kalma bir oyun bu. Oynarlardı, kaç yıl oldu? İki mi? Üç yıl mı? Haliya uzanır, hırsız ve polis, ork ve hobbit ikilileri uydururlardı. Ancak o zamanlar Adam yaratıcı, Ofer de kafa sallayan müritti.

“Yapma,” diyor Ofer laf arasında. “Parmaklar bugün bende.”

“Ben parmak mı yaptım?”

“Farkında değildin.

“Sen yap o zaman.”

“Bekle. Cezasını ödemen gerek, çünkü benim hareketimi yaptın.”

“Ceza ne?”

“Ceza,” diyor düşünüp hesaplayan Ofer, “göz işini de senden alıyorum, hani sımsıkı yumup açıyorsun ya, onu.”

Adam fısıldayarak karşı çıkıyor, “Ama onu yapmam lazım.”

“Ben anlamam, aldım işte.”

“Bana bir şey kalmadı.”

“Ellerle ayaklar var, hani üflüyorsun ya.”

Bir süreliğine sesler kesiliyor. Az sonra Ofer hiçbir şey olmamış gibi kaldığı yerden devam ediyor. “Şimdi demir yumruklu bir polis getiriyorum. Adı Mak Bum Bum, gömleği açar—”

“Benimkileri kaç günlüğüne alıyorsun benden?”

“Bugünü saymazsak üç gün.”

“Öyleyse bugün yapabilir miyim?”

“Hayır, bugün ikimiz de yapamayız.”

“İkimiz de mi? Kim yapacak o zaman?”

“Kimse. Bugün yapılmayacak.”

Adam üzgün bir sesle usulca soruyor. “Buna izin var mı?”

“Biz neye karar verirsek ona izin var,” derken Ofer’in sesi Zindan Efendisi gibi çıkıyor.

İçeride, Adam’la Ofer’in odasında kapalı kapılar ardında olup bitenleri herhalde asla bilemeyeceğini söylüyor Ora şimdi Avram’a. Aslında ne olmuştu? Biri neredeyse on üç yaşına basmak üzere, diğeri dokuz yaşından henüz gün almış iki çocuk üç dört haftalık yaz tatili boyunca sabahtan akşama kadar her günü çoğu zaman baş başa geçirmişlerdi. Bilgisayar oyunları, futbol oynar, saatlerce gevezelik eder, masal kahramanları uydurur, bazen de birlikte *şakşuka* ya da makarna yaparlardı. “Fakat bütün bunları yaparlarken, nasıl olduğunu sorma, bir tanesi diğerini kurtarmıştı her nasılsa.”

“Benzerler mi diye sormuştun?” Önceki akşam Avram’ın yönelttiği bu soru birden aklına geliyor Ora’nın.

“Evet, sormuştum.”

“Galiba Ofer biraz daha... Aslında daha az, şey...”

“Ne?”

“Of, biraz karışık. Bak, şöyle anlatayım: Adam bir tür... Bir tür ne? Ne demeye çalışıyorum?” Somurtuyor. “Onları tarif etmek birden nedense zor geliyor, çok tuhaf. Ne söylersem yanlış olacak gibi geliyor.” Silkinip kafasını topluyor Ora. “Adam mesela, sadece dış görünüşlerini anlatacağım, değil mi? İşte, ilk bakışta, nasıl desem, daha az dikkat çekicidir. Anlıyor musun? Öte

yandan, tanıdıkça çok karizmatik bir genç olduğu görülür. En karizmatik. Dilediği şeyi—”

“Tipi nasıl?”

“Tarif etmemi mi istiyorsun yani?”

“Ayrıntıları severim, bilirsin.”

Ayrıntıyıyen: karıncayıyenle uzakta akrabadır, Pilosa denen tembel hayvanlar sadece ayrıntılarla beslenen dişsiz memeliler takımının tamamen tükenmiş bir alttakımıdır. Lise yıllarında kendi derlediği “69 Mezunları İnsan Topluluğu Ansiklopedisi” adlı kitapçıkta kendini böyle tarif etmişti Avram. Zoolojik sınıflandırmalara göre düzenlenmiş birebir çizimlerle öğrencilerle öğretmenlerin tanımları yapılmıştı.

“Biraz kısa boylu sayılır, nispeten. Söylemiştim. İlan gibi simsiyah saçları var ama ortadan ayırıyor, bu nedenle sol kulağına doğru hafif dalgalanır.” Elleriyle gösteriyor Ora. Anlatırken gözleri ışıldayarak bakıyor Avram’a.

“Ne var?”

“Hiç.” Ora kışkırtıcı bir edayla omuz silkiyor. Fakat Avram canlanıp sakın, ağır ve yoksun olduğu halde eski haline döndükçe duyarlılığıyla, kendine özgü hassas farklılıklarıyla Ora’yı daha çok kendine çekiyor, içinde senelerdir hissetmediği ılık dalgalar kıpırdanmasına yol açıyor.

Yanlarından iki genç çift geçiyor. Kadınlar başlarıyla selam verirken meraklı gözlerle onlara bakıyorlar. Erkekler kendi aralarında yüksek sesle konuşmaya dalmışlar. “Akıllı kartlarla, biyometrik kimlikle daha çok ilgileniyoruz,” diyor uzun boylu olan. “Adına BKO denen bir kart üstünde çalışıyoruz, mesela ülkeye girmek isteyen bir Filistinli eliyle yüzünü biyometrik okuyucuya tutmak zorunda. Çaktın mı? Ne askerlerle muhatap olacak, ne kimseyle konuşacak. Temiz iş. TKK – temas kurmadan komünikasyon.”

İkinci adam soruyor, “Peki BKO ne anlama geliyor?”

Birincisi sırtıyor. “Aslında biyometrik okuma kartının kısaltması ama o BOK olunca, biz de harflerin yerlerini değiştirdik.”

Çiftler uzaklaşınca devam ediyor Ora, “Sol kulağı daima dışarıdadır. Minik bir inci tanesi gibi şirin.”

Sonra gözlerini kapıyor. Adam karşısında. Yanakları yeni uzayan sakalının altında hâlâ birazcık pembe, çocukluk hatırası gibi. Favorileri de uzun. İri gözleri mahzun.

“En dikkat çeken yeri gözleri. Ofer’inkiler gibi kocaman ama onunkinden çok farklı, daha çukur ve siyah. Neticede biz ailecek gözlerimizle tanınırız. Dudaklarıysa—” Birden susuyor Ora.

“Dudaklarının nesi var?”

“Hiç, bence çok güzeller.” Ora gözünü ellerine dikeyor. “Evet.”

“Fakat?”

“Fakat... Ama burasında, üstdudağında hafif bir tiki var, kalıcı bir şey. Tik değil de bir tür ifade—”

“Nasıl bir ifade?”

“Şey...” Derin bir nefes alıyor Ora, elleriyle yüzünü örtüyor. Vakit geldi işte.

“Buramda ne var görüyor musun?”

Avram bakmadan kafa sallıyor.

“Bu var işte. Ama onunki yukarı kalkık.”

“Anladım.”

Bir taştan diğerine atlayıp sık sık birbirlerine tutunarak sığ bir çaydan geçiyorlar.

“Bugün amma çok sinek var,” diyor Avram.

“Sıcaktan herhalde.”

“Öyle. Akşama daha da basarlar—”

“Sana bir şey sorabilir miyim?”

“Ne?”

“Çok göze batıyor mu sahiden?”

“Yo, hayır.”

“Bir şey demedin de ondan sordum.”

“Fark etmedim bile.”

“İlan gittikten bir ay kadar sonra çıktı, önemli bir şey değildi, yüz kaslarım yüzünden. Gece yarısı pattadanak oldu. Evde tek başıneydım. Çok korktum. Kötü görünüyor mu?”

“Söylüyorum ya, belli bile değil.”

“Ama ben hissediyorum.” Elini üstdudağının sağ köşesine götürüp hafifçe yukarıya kaldırıyor. “Suratım hep bir yana sarkıyor gibi hissediyorum.”

“Hakikaten belli olmuyor Ora’leh.”

“Birkaç milimetresi hissiz. Dudaklarımın geri kalanı tamamen normal.”

“Evet.”

“Bir gün geçer herhalde. Hep böyle kalmayacak ya.”

“Elbette.”

Çilek bahçeleriyle ceviz ağaçlarının arasından uzanan dar bir patikadan aşağı iniyorlar.

“Avram, söylesene bana.”

“Ne söyleyeyim?”

“Dur bir dakika.”

Avram durup bekliyor. Omuzları kamburlaşıyor.

“Bana bir öpücük verir misin?”

Yanına sokuluyor Avram, kaskatı ve kaba. Yüzüne bakmadan kucaklıyor Ora’yı, dudaklarına kararlı bir öpücük konduruyor.

Gel gör ki dudaklarını ayıramıyor bir türlü.

“Ahhh.” Ora hafifçe soluk veriyor.

“A-ah.” Avram şaşkın şaşkın iç çekiyor.

“Avram.”

“Ne var?”

“Bir şey hissettin mi?”

“Hayır, her şey normal.”

Ora gülüyor. “Normal!”

“Yani, eskiden olduğu gibi.”

“Hatırlıyor musun hâlâ?”

“Hiçbir şeyi unutmadım ki.”

“Öpüşmekten nasıl sersem olurdum, hatırla?”

“Hatırlıyorum.”

“Bazen de öpüşmekten nasıl bayılacak gibi olurdum?”

“Evet.”

“Beni öperken dikkat ederdin.”

“Evet.”

“Beni ne çok severdin, Avram.”

Yine öpüyor Avram. Dudakları tıpkı Ora’nın belleğinde yer ettiği gibi yumuşacık. Öpüştükçe gülümsüyor Ora, Avram’ın dudakları da onunkilerle birlikte kımıldıyor.

“Bir şey daha—”

“Hmmmm...”

“Sence bir gün yatacak mıyız?”

Avram vücudunu ona iyice yashıyor, Ora gücünü ta yüreğinde hissediyor. Bu yolculuğun ona ne kadar iyi geldiği geçiyor Ora’nın aklından, tabii kendine de.

Yürümeye koyuluyorlar, bir süre el ele tutuşup sonra ellerini bırakıyorlar. Bu acayip yeni durumun ağları örölüyor aralarında. Tabiat arkalarından göz kırptıyor, onlara oyun oynayarak üzerlerine öbek öbek yıldızpatıyla kanarya otu üflüyor, üzerlerini mor yoncalar ve pembe kenetlerle örterek koskocaman ama kokulu mor gelinçiçekleri saçıyor, kırmızı düğünçiçekleri serpiyor, etraflarını çevreleyen ağaçları yeni açmış portakal ve limon çiçekleriyle süslüyor.

“Nasıl da kışkırtıcı,” diyor Ora. “Bu yürüyüş, bu hava. Değil mi? Sen de öyle hissetmiyor musun?”

Avram mahcup mahcup gülüyor, Ora’nın ise kaşlarının üstü dâhil her yanını ateş basıyor.

Neta ile on üç yıldır tanışıyorlardı. Avram’ın çalıştığı, HaYarkon Caddesi’ndeki bara birkaç kere girdiğini ve Avram’ın gözlerini ondan alamadığını iddia ederdi. Oysa Avram, bir gece barda kusup sonra da düşüp bayılana kadar kızı fark etmediğini söylüyor. On dokuz yaşındaydı o zaman, otuz yedi kiloydu. Avram onu kollarına almış, kız itiraz etse de yoldan tek bir taksinin bile geçmediği fırtınalı bir kış gecesinde Jaffa’daki doktor arkadaşının evine kadar kucağında taşımıştı. Yol boyunca kız kollarında debelenmiş, çırpı bacaklarını Avram’ın beline sarıp acımasızca tekmeleyerek berbat küfürler savurmuştu. Bunlar tükenince sıra,

üvey annesinin Şolem Aleyhem'e* yağdırdığı hakaretlere gelmiş, tıpkı yazarın onları kaydettiği alfabetik sıraya göre Avram'a, "cep faresi," "cüzamlı," "çıbanbaşı" ve "pislik kumkuması" diye bir bir saymıştı. Avram da homurdanarak kızın saymayı atladığı küfürlerin yerine aklına gelen küfürleri döküyordu ortaya. Sonunda bunlar da bittikten sonra kız bu kez tırmalayarak Avram'ın canını yakmaya başladı, bir insanın vücudundaki eti, yağı ve kemikleri nasıl çeşitli biçimlerde kullanabileceğini gösteriyordu. Kız onu şerit şerit mum haline getirmekten büyük zevk duyacağını söyleyince Avram'ın gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açıldı. Okuduğu hiçbir şeyi unutmayan Avram kızın kulağına fısıldadı, "*Zaten aynı ispermeçetin Grönland Balinası'nın neslini çabucak kurutmasındaki espri de bu.*" Gençliklerinde, *Moby Dick* romanının zengin bir alıntı kaynağı olduğu zamanlarda İlan'la birlikte bu sözleri tekrarlamaya bayılırlardı. Kollarını sarmış olan engerekler hemen sesini kesmiş, sağanak yağış altında burnundan buhar soluyan dev canavara şaşkaloz gözlerle bir bakış atarak, "Seninle o kitap arasında bazı benzerlikler yok değil," demişti.

Ora soruyor, "On dokuz yaşında mıydı?" Tanıştığımızda ben on altıyım, diye düşünüyor bir yandan da.

Avram omuz silkiyor. "On altısında evden ayrılmış, İsrail'i ve bütün dünyayı gezmiş. İçimizdeki çingene. Ancak iki ay önce kendine ilk kez gerçek bir apartman dairesi kiraladı. Jaffa'da. Yeniyetme zirzopların yerinde."

Aslında Neta'dan bahsetmek pek gelmiyor Ora'nın içinden.

İstemeyerek de olsa Neta'nın, Avram'ın gülerek açıkladığı üzere, "sadece yemek yemediği için değil genel, varoluşsal bir açlık yüzünden" daima açlıktan ölecek gibi görüldüğünü, parmaklarının belki uyuşturucunun etkisiyle, belki de, Avram'ın kahkahalarla eklediği gibi, "hayat onu yüksek voltajla çarptığı için," neredeyse hep titrediğini öğreniyor. Senelerce yaz aylarını bir arkadaşının ona verdiği Simca model otomobilde geçirmişti. Ne zaman kimsenin çek git demeyeceği bir yer bulsa oraya kur-

* Solomon Naumovich Rabinovich'in (1859-1916) kullandığı takma ad. *Damdaki Kemancı* müzikali yazarın *Sütçü Tevye* öyküleri üstüne kurgulanmıştır. (ç.n.)

duğu küçük bir de çadırı vardı. Güneş tepede parlarsa da Avram andıkça “Neta” adı Ora’nın kanını donduruyor. Şimdi nereden çıktı bu hikâyeler? Neden şimdi Neta’yı soktu aramıza?

“Geçimini nasıl sağlıyor?” (Ora, samimi ol, diyor kendine.)

“Kâh öyle kâh böyle. O pek belli değil. Çok şey istemez. Ne kadar azla yetindiğine inanamazsın. Ha bir de resim yapar.”

Ora’nın yüreği burkuluyor. Tabii resim yapar.

“Belki benim eve geldiğinde görmüşsündür, duvarlarda? Öyle resimler.”

Çarpıcı, devasa karakalem çizimler vardı duvarlarda, daha önce nasıl aklına gelmemişti bunlar ne diye sormak? Belki de ne cevap alacağını sezmişti – keçilerle kuzuları emziren peygamberler, turnaya dönüşen bir kızın başına eğilmiş ihtiyar bir adam, tanrısal bir geyiğin göğsündeki yaradan doğmuş bir kız. Saçları kazınmış bir kadın resmi geliyor Ora’nın aklına, Neta ona mı benziyor, diye soruyor.

Avram kıkırdıyor, “Eskiden, uzun zaman önceydi, hiç hoşuma gitmemişti, ama şimdi saçları uzun, ta buraya kadar.”

“Doğru. Senin evinde gördüğüm bütün o boş albümler, içinde hiç fotoğraf olmayanlar, onlar da ona mı ait?”

“Hayır, benim onlar.”

“Onları topluyor musun?”

“Toplarım, araştırırım, birleştiririm. Başkalarının attığı şeyleri.”

“Birleştirmek mi?”

“Anla işte, ne bulursam biriktiririm, *ıvır zıvır*, ne bulursam.”

Bir uçurumun kenarından aşağı iniyorlar. Ta aşağılarda akan nehir görünmüyor. Köpek önde, Ora hemen peşinde, Avram en arkada yürürken kendi projelerinden bahsediyor. “Bir şey değil aslında, yalnızca oyalanmak için. Başkalarının çöpe attığı fotoğraf albümleri ya da ölmüş kimselerin albümleri.” Albümlerden fotoğrafları çıkarıp yerlerine başkalarının, başka ailelerin fotoğraflarını koyuyor. Fotoğraflardan bazılarını teneke kutulara, paslı yüzeylerin hemen üstüne veya eski, paslı makinelerin yanlarına

kopyalıyor. “Son zamanlarda pasa taktım kafayı. Demirin pasa dönüştüğü o yere ya da o ana.”

İyi ki beni buldun o zaman, diyor Ora içinden.

Patika tekrar kanala doğru iniyor, Avram aniden tetikte ve capcanlı oluveriyor. Çöpte bulduğu, 1943 yılında İngiltere’de basılmış bir atlastan bahsediyor heyecanla. “Görseydin o zaman dünyada neler olup bittiğini asla anlayamazdın, çünkü bütün ülkeler hâlâ eski sınırlarında, Yahudilerin yok edilmesi, Avrupa’nın işgali, savaş falan yok ortada. O atlasın başına oturup saatlerce bakabilirim. Haritaların köşelerine çöplükte bulduğum *The Stalinist* gazetesinden kupürler yapıştırdım, hepsi kırk üçten kalma, savaş, cephe haritaları, çok sayıda can kaybı ayrıntısıyla anlatılmış. İkisini bir araya getirdiğimde, inan bana Ora, hakikaten... Tepeden tırnağa elektrik verilmiş gibi oluyorum.”

Avram’la Neta’nın bazen ortak projeler yaptıklarını da keşfediyor Ora. “Bu işte birlikte çalışıyoruz,” diye anlatıyor Avram yüzü kızararak. Sokaklarda eski eşyalar ve hurda arar, bulduklarıyla neler yapabileceklerinin hayalini kurarlardı. Avram özür dilercesine ekliyor, “Ben her zaman daha pratik düşünürüm, ama o benden daha cesurdur.” Farkına varmadan konudan uzaklaşıp Neta’nın kısacık ömründe yaptıklarından, çektiği sıkıntılardan, edindiği becerilerden, hastanede gördüğü tedavilerden, maceralarından, hayatından geçen erkeklerden bahsetmeye başlıyor. Sanki yetmiş yaşında birinin hayatını dinliyor Ora. “Gözü pek bir kadındır,” diyor Avram hayranlıkla, “benden daha korkusuz. Hatta tanıdığım en cesur insan diyebilirim.” Birden Neta’nın, ben aslında korkulardan meydana gelmiş biriyim, dediği aklına gelince Avram hafifçe gülüyor. Korkularla selülitlerden.

Avram’ın yatağının baş ucuna attığı çentiklerle, oturma odasındaki karakalem çizimlerdeki uyumlu kalın çizgiler geliyor Ora’nın gözünün önüne. Ansızın bir şimşek çakıyor: “Avram, yoksa biliyor mu?”

“Ofer’i mi?”

Ora hızla kafa sallıyor. Kalbi güm güm atmaya başlıyor.

“Evet, ona anlatmıştım.”

Kafası karışıyor Ora'nın, ellerini açarak yürüyor. Dereye girip kaygan taşların üstünde dengesini sağlamaya çalışıyor. Amud Nehri bu, diyor kendi kendine. Lisedeyken buralara yürüyüşe gelmişim, kıyıdan kıyıya gezi yaptığımızda. Daha dün gibi. Daha dün gencecik bir kızdı sanki. Gözlerini ovuşturuyor. Yolun karşısındaki yamaçları ot bürümüş, kayalar da kır sıçanlarıyla kaplanmış. Görüntüler bulanıyor, dikkatini atacağı adımlara verse en iyisi olacak herhalde: Dikkat et, yine tırmanıyorsun, kaya çıkıntısında yürüyorsun, aşağıdaki nehir de şelaleye dönüşüyor, sakın düşme, parmaklığa tutun, demek Neta biliyormuş.

Köpek yanına gelip Ora'yı cesaretlendirmek istercesine bacaklarına sürünüyor. Ora çömelip şaşkın şaşkın başını okşuyor. Neta biliyormuş. Sır yumağı açılmış demek. Boğazını sıkmasına rağmen Ora'nın onunla nefes almayı öğrendiği hava geçirmez, boğucu balon. Avram çözmüştü onu. Dışarıdaki hava suratına vuruyor Ora'nın. Ferahlıyor, derin bir soluk alıyor.

“Ne dedi?” diye soruyor Ora, bacakları titrerken.

“Ne mi dedi? Gidip onu görmem gerektiğini söyledi.”

“Ya.” Elinde olmadan tiz bir çığlık çıkıyor dudaklarından. “Öyle mi dedi?”

“O akşam sen gelmeden önce sana telefon ettiğimde düşünüyordum. Sana bunu söyleyecektim.”

“Neyi?”

“Bunu.”

“Neyi?” Ora havasızlıktan boğulacak neredeyse. Köpeğin üstüne kapaklanacak az kalsın, titreyen on parmağı hayvanın tüylerinin arasında kayboluyor.

“Eğer terhis olduysa,” diye anlatıyor Avram sözcüklere tek tek basarak, “diyecektim ki, eğer seninle İlan'ın herhangi bir itirazı yoksa, isterim ki...”

“Ne? Baklayı çıkar artık ağzından.”

“Belki bir gün gelir, onu görürüm.”

“Ofer'i.”

“Sadece bir kere.”

“Onu görmek istedin.”

“Uzaktan olsa bile.”

“Sahi mi?”

“O bilmeden... Dinle, aranıza girmek istemem—”

“Bana bunu şimdi mi söylüyorsun?” Avram omuz silkiyor, ayaklarını bastığı kayaya sımsıkı yapıştırıyor.

Sonunda Ora’nın kafasına dank ediyor, “Ama sen telefon ettiğin zaman ben sana dedim ki...”

“Oraya döndüğünü söyledin, evet. O zaman ben de—”

“Ah.” Ora iç geçiriyor, başını ellerinin arasına alıp sıkıca kavarken bütün samimiyetiyle savaşa, bir kere daha ruhunu delip geçen bu bitmek bileyen savaşa lanet okuyor. Ağzını iyice açıp dişetleri görünene dek dudaklarını geriye çekiyor, boğazından gelen acı çığlıkla etrafta ne kadar kuş varsa hepsi suspus oluyor. Köpek başını kaldırıp bakıyor, zeki gözleri iyice açılıyor ve sonunda dayanamayıp o da yürekleri paralayacak şekilde uzun uzun uluyor.

* * *

Kızı son gördüğünde Jaffa’da yeni taşındığı daireyi boyaması için yardıma gitmişti Avram. Dördüncü katta tek odalı bir daireydi, bir mutfak, bir de tavanarasında odası vardı. Neta yüksek bir boyacı merdivenine çıkmış, bir elinde cigaralık, diğerinde fırça orada duruyordu, Avram da alüminyum merdivendeydi. Neta’nın üç kedisi de merdivenlere sürünerek ortalıkta geziniyorlardı. Biri böbrek hastası, diğeri geri zekâlıydı, öbürü de annesinin yeniden dünyaya gelmiş hali, böylece Neta’nın hayatını cehenneme çevirmeye devam ediyordu. O buraya taşınmadan önce dairede Çin’den gelmiş yabancı işçiler kalıyordu, duvarlardan biri onların çaktığı küçük çivilerle kaplıydı hâlâ, Avram’la birlikte bunun ne anlama geldiğine kafa yoruyorlardı. Neta dairede bırakılan eskilerin arasında bulduğu üzeri delik deşik gri erkek fanilasını giyeceğim diye tutturmuştu. “Bir milyar insanın anısına böyle

saygı gösteriyorum,” diye açıklıyordu bu tavrını, Avram da onu bu atletle görmekten memnundu.

“Arada buzdolabımı doldurur,” diye anlatıyor Ora’ya, “benim daireyi temizler. Kılığımı derleyip toparlar. Bunları duymak ilgi-ni çekiyor mu sahi?”

“Elbette, seni dinliyorum.”

Neta olmayan parasıyla ona en iyisinden bir stereo ses sis-temi satın almıştı, birlikte müzik dinlerlerdi. Bazen de koca bir kitabı yüksek sesle okurdu Avram’a. “Ayrıca hiçbir uyuşturucuya hayır demez. Kokain ve eroin de çeker ama nasıl beceriyorsa hiç-birine bağımlılığı yok.”

Neta, “Sen hariç,” diye gülmüştü, Avram bağımlılığını bıra-kıp tedavi görmesini önerdiğinde.

Avram’ın yanıtı, “Benden sana hayır gelmez,” olmuştu.

“Hayaller ne güne duruyor, onlar sayılmaz mı?”

“Daha gençsin, çocukların olabilir, aile kurabilirsin.”

“Aile kurmak istediğim tek kişi sensin.”

Belki başkasına âşık olmuştur? Bu düşünce sandığından daha çok acıtıyor canını. Belki sonunda fikrini değiştirmiştir?

“Ne var?” diye soruyor Ora. “Ne oldu?”

“Bilmem.” Avram adımlarını hızlandırıyor. Ansızın farkına varıyor, eğer Neta hayatına girmeseydi ya da o Neta’nın hayatına girmeseydi, bu geziden sonra eve gitmesi için herhangi bir sebebi olmayabilirdi. “Onun için endişeleniyorum biraz. Son zamanlar-da ortalıklarda görünmez oldu.”

“Hiç yapmadığı bir şey mi?”

“Daha önce de yaptı. Böyle biri o, canı ne zaman isterse gelir, ne zaman isterse gider.”

“Telefon bulduğumuzda aramayı denesene.”

“Olur.”

“Belki eve bir not filan bırakmıştır.”

Avram hızlı adımlarla yürüyor. Neta’nın cep telefonunun nu-marasını hatırlamaya çalışıyor. Her şeyi, en saçma sapan şeyi, ta otuz yıl önce birinin ona söylediği her aptalca sözü, gözüne

ilişen her rakam sıralamasını bile aklında tutabilen biri oysa. Ordudayken dinleme kulesinde görevli bütün askerlerle subayların sicil numaralarını ezbere bilirdi. Ayrıca birlik komutanlarının rehberde olmayan telefon numaralarını, bütün Mısırlı birliklerde, bölüklerde, ordularda görevli personelin ve elbette Mısır'daki askeri havaalanı komutanlarının isimleriyle sicil numaralarını, ev adreslerini, telefon numaralarını, hatta bazen eşleriyle çocuklarının ve metreslerinin isimlerini, Güney Komutanlığı'na bağlı istihbarat birimlerinde kullanılan aylık kod adlarını ezberlemişti. Gelgelelim şimdi Neta'nın numarasını bir türlü çıkaramıyor işte!

“Daha çok genç,” diye mırıldanıyor Avram. “Ben yaşlıyım, o gencecik.” Somurtuk bir kahkaha atıyor. “Senden önce öleceğini bildiğin bir köpeği beslemeye benziyor. Ama bu örnekte köpek benim.”

Ora farkına varmadan ellerini köpeğin kulaklarına götürüp kapatıyor.

Onun aracılığıyla pek çok kimseyle tanışmıştı Avram. Herkes severdi Neta'yı. Nazik ve çalışkandı. Onun deyişiyle, “doldur boşalt,” yaşarlardı. Güruh halinde dolaşırlardı. Sina, Nitzanim kumsalları, Yehuda Çölü, Hindistan'daki aşramlar, Fransa'da uyuşturucu ve serbest aşkın gırla gittiği müzik festivalleri, İspanya ve Necef çölü.

“Melek Yürüyüşü nedir, bilir misin?”

“Sporla ilgili bir şey mi?”

Böylece Ora'yı Hollanda ya da Belçika'da bir “gökkuşağı buluşmasına” götürüyor Avram. “Herkes her şeyi paylaşır orada,” diyor coşkuyla, sanki kendi gözüyle görmüş gibi. “Yemek hazırlanırken herkes herkese yardım eder ve bedelini neyi varsa onunla öder. Orada para eden tek şey uyuşturucudur.”

“Anlıyorum.”

“Bir akşam Melek Yürüyüşü'ne katılmıştı.” Avram'ın saçtığı gülücükler Ora'ya değil, çocukluğundan beri Ora'nın onda hiç görmediği gülücükler bunlar. Eski, tozlu bir fenerin içinde titreyen mum alevini andırıyor. Tebessüm etmemek elde değil. “İn-

sanlar iki sıra halinde sırt sırta, bitişik dururlar,” diye anlatırken elleriyle bu duruşu tarif ediyor Avram. “Çoğu birbirini tanımaz. Tamamen yabancıdırlar. Birisi gözlerini kapayıp aralarına girer ve sıraların arasında yürümeye başlar.”

İki sıra acı aklına geliyor birden Ora’nın. Kim bilir kaç kere bahsetmişti Avram bundan, farklı farklı bağlamlarda, bambaşka ortamlarda, ta ki bütün dünya o iki sıradan ibaretmiş gibi gelene kadar, insan doğduğu zaman içine atılır ve ikisi arasında tekme tokat yolunu bulmaya çalışırken sonunda yara bere içinde safra olarak dışına fırlatılırdı.

“Sıradakiler bu kimseye usul usul, nazikçe yol gösterirler, sıralar arasından geçerken herkes onu okşar, dokunur, kucaklar, kulağına fısıldar: ‘Çok güzelsin, harikasin, sen bir meleksin.’ Sonuna kadar böyle devam eder, orada gönlünü hoş tutacak, onu bekleyen biri tarafından sımsıkı kucaklanır, sonra da sırada, vericiler arasındaki yerini alır.”

“Neta’yı da mı kucaklamışlar böyle?”

“Bekle. Başlangıçta o da sıradaymış, birkaç saat boyunca okşamış, kucaklamış, fısıldamış, bunları yaparken kıkır kıkır gülmeden duramıyormuş. Öyle sözcükler onun ağzına pek yakışmaz, sırttır aslında.” Canlanıyor Avram. “Bak ne diyeceğim, onunla tanışmalısın.”

“Tamam, fırsat olduğunda tanışırız. Sonra neler olmuş?”

“Alıcı olma sırası ona gelince, kaytarmış.”

Ora kafa sallıyor. Daha Avram söylemeden biliyordu bunu.

“Ormana kaçıp sabaha kadar orada oturmuş. Yapamamış. Alıcı olma vaktinin henüz gelmediğini düşünmüş.”

Birdenbire Avram’la Neta’nın neyi paylaştıklarını anlıyor Ora: İkisi de kendilerini okşayanların aynı zamanda vurabileceğini görmüş kimseler. Ora kollarını gövdesine sararak yürümeye koyuluyor. Neta denen bu kız karmaşık duygular uyandırıyor onda, çünkü son birkaç dakikadır ona yakınlık duyduğunu, anne şefkatinin kabardığını fark ediyor. Üstelik Neta Ofer’i de biliyor. Avram anlatmış ona. “Benim hakkımda bir şey biliyor mu peki?”

“Varlığından haberi var.”

Ora’nın boğazına bir yumruk oturuyor, ama sonra öksürüp ondan kurtulmayı başarıyor. “Ona âşık mısın?”

“Aşk mı? Nereden bileyim? Onun yanında olmaktan memnunum. Nabzıma göre şerbet vermesini biliyor. Beni rahat bırakıyor.”

Benim gibi değil yani. Çocuklar geliyor Ora’nın aklına, şikâyetlerini düşünüyor.

Fazla rahat, diye dertleniyor Avram sessizce. Nerelerdesin, Netuş?

Neta’nın ufak dairesinde boya işlerini bitirdikten sonra merdivenleri çatıya çıkarmışlardı, Neta orada merdiven sohbeti yapmayı öğretmişti Avram’a. “Yollara düştüğü, bazen de seyahate çıktığı zamanlarda sokaklarda gösteri yaparak para kazanır. Ateş, kılıç yutar, hokkabazlık yapar, sokak sirklerine katılır.” Kafaları kıyak iki çekirge misali, kararan gökyüzünün altında, su deposuyla antenler arasında birbirlerine doğru yürümüşlerdi. Sonra Neta birden merdivenden sıçrayıp çatının kenarına zıplayınca Avram’ın kanı donmuştu.

“Ne dersin?” diye sormuştu Neta o tatlı, hüznümlü tebessümüyle. “Bundan daha iyisi olmayacak. Şimdi bitirsek mi şu işi?”

Avram uzanıp merdivene tutunmuştu. Neta çatının kenarında yengeç gibi yan yan yürüyordu. Arkasında binaların damları, kan kırmızısı günbatımı, bir de cami kubbesi görünüyordu. Neta kendi kendine konuşurcasına, “Amma inatçısın, Avram,” diye çıkışlıyordu. “Mesela sen asla beni sevdiğini söylemedin bana. Bunu istediğim zaman bile söylemedin, yanlış hatırlamıyorsam, kızlar birlikte oldukları erkekten bir kez dahi olsa duymak isterler bunu ya da ona benzer bir şeyi, aynı anlama gelen sözleri. Ama sen adi herifin tekisin. Sen olsa olsa ‘Her yanına bayılıyorum’ veya ‘Sevişecek miyiz?’ ya da ‘Popona hayranım’ dersin. Akıllıca kaçamak sözler. E, benim de şimdiye dek mesajı almış olmam gerekirdi, değil mi?”

Merdivenin ayakları çatının ucundaki taşa sürterek tıngırdıyordu. Bir anda kararını vermişti Avram, eğer onun başına bir şey gelecek olursa hiç düşünmeden Neta'nın arkasından aşağı atlayacaktı.

“Odama gitsene,” diye mırıldanıyordu Neta. “Masanın üstünde, küllüğün yanında kahverengi küçük bir kitap var. Onu getirsene.”

Avram başıyla olmaz diye işaret ediyordu.

“Git hadi, sen geri gelene kadar bir şey yapmayacağım, söz. İzci sözü.”

Avram merdivenden indi, odaya gitti. Orada en fazla bir iki saniye kalmıştı ama içinden bir ses Neta'nın atlayacağını haykırıyordu. Kitabı kapıldığı gibi telaşla çatıya koştu.

“Şimdi işaretlediğim yeri oku.”

Parmakları titriyordu. Kitabı açan Avram okumaya koyuldu: “...çünkü Viyana’da *yaşam desteğim* vardı. Böyle ifade etmemin sebebi dedemin ölümünden beri önem verdiğim tek kişinin, hayatımı paylaşan ve otuz yılı aşkın bir süre önce yanı başımda belirlediğinden bu yana, sadece çok şeyi değil hemen her şeyi, hakikaten öyle, borçlu olduğum kadının o olması.” Kitabın kapağını çevirdi: *Wittgenstein’in Yeğeni*, Thomas Bernhard.

“Devam et, ama okurken biraz daha duygu kat.”

“O kadın olmasaydı sağ kalmazdım ya da bugün olduğum kişi olmazdım, böyle deli, böyle mutsuz ama bu denli mutlu.”

“Evet,” dedi Neta kendi kendine, gözlerini kapamış, derinlere dalıp gitmişti.

“Bilge biri benim bütün güç kaynağım olan—çünkü bana güç veren başka hiçbir şey yok—ve hayatımı mütemadiyen borçlu olduğum şahsı tarif ederken kullandığım bu ifadeyle ne demek istediğimi anlayacaktır.”

“Teşekkür ederim.” Neta rüya görürcesine merdivende iki yana sallanıyordu.

Avram hiçbir şey dememişti. Kendini iğrenç ve rezil biri olarak görüyordu şimdi.

“Meselenin ne olduğunu anlıyor musun?”

Hem evet hem hayır anlamına gelen bir baş işaretiyle karşılık vermişti Avram.

“Aslında çok basit. Benim *yaşam desteğim* sensin, fakat ben senin için *yaşam desteği* değilim.”

“Neta, sen—”

“Senin yaşam desteğin o, çocuğunu doğuran, bana adını bile söylemediğin kadın.”

Avram başını omuzlarının arasına sıkıştırmış, tek kelime etmeden duruyordu.

“Ama bak.” Gülümsüyordu Neta, gözlerinin önüne düşen saçları geriye itti. “Öyle esaslı bir trajedi değil bizimkisi. Öyle büyük bir sorun da değil. Dünya önünde sonunda flu bir resim. Ben onunla yaşayabilirim, ya sen?”

Cevap vermemişti Avram. Kız çok az şey istiyordu, gel gör ki Avram ona bunu bile veremezdi. “Hadi, Neta,” demişti elini ona doğru uzatarak.

“Ama bir kere düşünsen?” Sıcacık bakışları umutla onu süzüyordu.

“Peki. Şimdi buraya gel.”

Bir sığırcık sürüsü kanat çırparak havalanmıştı. Avram’la Neta kendi iç âlemlerine dalmış duruyorlardı.

Bir süre sonra, “Daha değil mi?” diye mırıldanıyordu Neta kendi kendine, sanki iç sesine cevap verir gibi bir hali vardı. “Vakit gelmedi mi henüz?”

İki çevik hamleyle merdiveni yere yatırdı. “Şu haline bak,” dedi şaşırılmış bir edayla. “Tepeden tırnağa titriyorsun. İçin mi ürperdi? Olmayan yüreğin mi?”

Ertesi gün Adam’dan biraz daha bahsediyor Ora. Aslında eski Adam’dan, bebek Adam’dan, üç yaşlarında yalnızca ona ait olduğu günlerden konuşmak isterdi. Fakat Avram ona bugünkü Adam’ı soruyor. Ora da hiçbir şey saklamadan büyük oğlunu anlatmaya koyuluyor; gözleri her zaman kan çanağı gibi olan, uzun

ince vücudu hafif kambur, başına belâ olan ataletinden iki büküm duran, elleriyle parmakları aşağı sarkan, kalkık dudaklarının hafif küstah, kurnaz ve nihilist bir yüz ifadesi verdiği oğlunu.

Hakkında anlattıklarına ve Adam'a böyle bakabilmesine kendi de şaşıyor. İlan'ın çocuklara yönelik nesnel bakışı şimdi ona geçmiş anlaşılan. Yabancı bir dilde konuşmayı öğreniyor Ora.

Hem cılız hem bıçkın görünen, yirmi dört yaşında ama yaşına göre epey metanetli olan bir delikanlıyı anlatıyor bir bir. "Tam olarak anlamıyorum aslında," diyor tereddüt ederek, "onun bu gücünü. Anlaşılır gibi değil, hatta biraz," diyerek yutkunduktan sonra ekliyor, "karanlık." İşte, sonunda söyledim.

"Öyle özel bir yüzü yok, en azından ilk bakışta. Solgun, kirli sakalı yanaklarını esmer gösterir, koyu gözleri çökük, elmacıkke miği çok çıkık, yine de benim gözümde farklıdır. Belli açılardan ona baktığımda karşımda güzel bir delikanlı görürüm. Ayrıca yüz hatları sanki birkaç yaş dönemini birden yansıtır gibidir. Ona sadece bakmak bile bazen çok ilginç gelir."

"Peki ya gücü? O ne demek?"

"Nasıl anlatsam?" Bu konuda açık ve kesin konuşması gerektiğinin farkında Ora. "Sanki hiçbir şey onu şaşırtmaz. Evet, öyle. İster sevinçli olsun ister üzüntülü, hatta acı ya da hakikaten korkunç bir şey de olsa fark etmez. Onu asla şaşırtamazsın." Bunu söyledikten sonra ilk kez oğluyla ilgili algılarının doğru olduğunu anlıyor. Aynı zamanda ondan ne kadar farklı, kendisinin tam zıddı olduğunu. "Öyle muazzam bir güce sahip," diyor kısılan sesiyle. "Gururun gücü."

İki gösterisine gitmişti. Birine davetliydi, öbürüne de Adam ona yüz çevirdikten sonra gizlice girmişti. Kızlı erkekli çok sayıda genç vardı. Dört bir taraftan gelen kör edici ışıklar altında hepsi ona doğru eğilmiş, gözleri kapalı, onun kayıtsız, biraz da onları baştan çıkaran marazi kırılganlığına kaptırmışlardı. "Onları görmeliydin. Sanki hepsi... Neye benziyorlardı bilmiyorum. Bunu anlatacak söz bulamıyorum."

Avram bembeyaz bir ayçiçeği tarlası görüyor. Güneş tutulmasına maruz kalmış, albino ayçiçekleri.

Arbel Dağı'nın zirvesinde, susuzluk gideren Kinneret Vadisi'nin yukarısında soluklanıyorlar. Ortalık yürüyüş yapan insanlardan geçilmiyor. Cırtlak sesle konuşan bir grup kız ve erkek öğrenci geliyor. Birbirlerinin fotoğraflarını çekip sağa sola kaçıyorlar. Otobüslerden akın akın turistler iniyor, rehberleri birbirleriyle bağırma yarışına girmiş gibi yüksek sesle bir şeyler anlatıp duruyorlar. Fakat Ora ile Avram kendi dünyalarına dalmışlar. Yorucu tırmanışın ardından esen tatlı rüzgâr ikisini de kendine getiriyor. Dağa çıkarken konuşmakta zorlanmışlardı, ne de olsa dik bir yoldu. Kayalara oyulmuş basamaklarla demir direklerin yararı olsa da birkaç adımda bir nefes almak için durmuşlardı. Tepenin eteklerindeki Bedevi köyünden öten horozlar, okul zili ve çocuk gürültüsü duyuluyordu. Yukarılarda, sarp kayalıkların olduğu yerde sıra sıra bir dizi mağara vardı, Herod'dan saklanan Celile asilerinin gizlendiği mağaralardı bunlar ("Bir yerlerde okudum," diye mırıldanmıştı Avram). Herod'un askerleri zekice bir yöntemle kafeslere binerek dağdan aşağı inmiş, ucuna demir kanca taktıkları sopaları kullanarak mağaralarda yaşayanları avlayıp vadiye sürmüşlerdi.

Dağın tepesinde, kalabalığın patırtısından uzakta, mavi gökyüzünde kocaman bir kartal vadiden yükselen ılık, berrak hava akımına kapılmış süzülüyor. Muhteşem bir rahatlıkla geniş daireler çizerken, sıcaklık buharlaşıp kaybolana dek hava akımının üzerine yükselerek dalgalanacağı yeni bir esinti arıyor. Onlar onun bu uçuşunu, Celile ve Golan Tepeleri'ni mora boyayan sıcak su buharını, Kinneret Gölü'nün maviliği zevkle seyrederek birdenbire gözüne bir levha çarpıyor Ora'nın. 18 Haziran 2002 günü Özel Birliklerin eğitim tatbikatı sırasında uçurumun aşağısında ölen Çavuş Roi Dror'un aziz anısına çakılmış bir plaket. "*Usulca, bir ağaç gibi yıkıldı. Gürültü bile çıkarmadı, her yan kumdu.*" (Küçük Prens). Tek söz etmeden yerden kalkıp zirvenin öbür ucuna kaçıyorlar, ama yeni sığındıkları yerde de başka bir

anıtla karşılaşıyorlar, 1996'da Güney Lübnan'da öldürülen Başçavuş Zohar Mintz'in anısına. Ora okurken gözyaşlarına hâkim olamıyor: *Ülkesini çok severdi ve onun uğruna can verdi, bizi severdi ve biz de onu severdik.* Avram elinden tutup çekmeye yelteniyor ama Ora kıpırdamayınca onu zorla çekiyor. "Adam'ı anlatıyordun."

"Ah, Avram bu iş nerede bitecek? Söylesene, nerede son bulacak? Artık ölümlere yer kalmadı."

"Hadi, şimdi bana Adam'ı anlatmaya devam et."

"Yok, dinle, sana Ofer'le ilgili bir şey söylemem gerektiğini hatırladım." İşte yine aynı hisse kapılıyor Ora. Ne zaman Avram'ın Adam'a yakınlık gösterdiğini hissetse Ofer'i öne çıkarma ihtiyacı duyuyor.

"Ofer'le ilgili ne söyleyeceksin?" diyor Avram, buna rağmen hâlâ Adam'ı merak ettiği belli.

Güneye, Karnei Hittin'e doğru dağdan aşağı iniyorlar. Patikanın iki tarafı güneşin altında altın rengini almış buğday başaklarıyla kaplı. Yeryüzünde küçük bir sığınak gibi, etrafı mor baklalarla çevrili ıssız bir tarla buluyorlar. Avram sere serpe yere atıyor kendini, Ora onun karşısına uzanıyor, köpek de Ora'nın başının dibine. Sıcak, soluyan bedeninin kendisine ihtiyacı olduğunu hisseden Ora, Nikotin'den sonra bir köpeği daha olmayacağına dair verdiği sözü bozabileceğini düşünüyor.

"Talía, Ofer'i terk ettiği zaman—demek ki benim oğullarım hep terk edilmişler, öyleyse bu özelliklerini benden almışlar. Yok, bekle, Ofer'in Talía ile birlikte olmasından önce, sana Adam'ın hiçbir kızla ciddi bir ilişki yaşamadığını anlatmam lazım, yani gerçek aşkı yaşamadığını. Düşünsene. Onlar gibi iki delikanlı, hiç de kötü sayılmazlar, değil mi? Sıkı çocuklar ama ikisinin de uzun süre sevgilisi olmadı. Onların yaşındayken biz nasıldık, düşünsene. Sen mesela."

Düşünüyordu zaten. Yüzüne bakınca Avram'ın bir an için on yedi, on dokuz ve yirmi iki yaşına gittiğini seziyor Ora. Deli gibi onun etrafında pervane olur ama aynı zamanda gözüne kestir-

diği her kızın peşinden koşardı. Kızlara olan düşkünlüğünü, her birini ölümsüz aşkla sevmeye değer görmesini hiç anlayamazdı Ora. Her biri, hatta en aptal ve en çirkin olanlar, bazen de onu hor görüp canını yakanlar gözünde yücelir, güzelleşirdi. Ora tam “Hatırlasana, nasıl...” diyerek anlatmaya başlayacakken Avram mahcup, omuz silkiyor. Hatırlamaz mı hiç, hatırlıyor tabii. Onları baştan çıkarmak, ayartmak için nasıl çabaladığı, kendini nasıl ele verdiği, kekeleyip kızararak kendini nasıl küçük düşürdüğü, sonra da kendiyle nasıl dalga geçtiği geliyor Ora’nın aklına. “Ben neyim? Olsa olsa hormonal fermentasyon bakterisi.” Şimdi, otuz yıl sonra hâlâ ona kafa tutacak kadar yüz­süz üstelik. “Hepsi sen beni istemediğin içindi, sonunda razı olmadan önce beş sene boyunca bana eziyet çektirmeseydin o delilik gösterilerini sergilememe gerek kalmazdı.”

Ora dirseklerine dayanıp kendini yukarı çekiyor. “Ben mi seni istemedim?”

“Benim seni istediğim gibi istemedin. Sen İlan’ı daha çok istedin, ben sadece çeşniydim.”

“Doğru değil. Düpedüz yanlış, dediğin kadar basit değil, çok daha karmaşık.”

“Beni istemiyordun, korkuyordun.”

“Neden korkacakmışım?”

“Korkuyordun Ora, sonunda benden vazgeçmenden belli. Vazgeçtin işte, itiraf et.”

Konuşmadan oturuyorlar. Ora’nın yüzü al al. Ne anlatsın şimdi? O zaman bile açıklayamamıştı kendine. O bir sene boyunca, onunla birlikteyken bazen koca bir ordu misali baştan aşağı her yanını kapladığı hissine kapılırdı. Şimdi ne diyebilir? Zaten kendi bile emin değildi Avram’ın sevdiğinin *bizzat kendisi* olduğundan, aşk fırtınasını *kendisinin* yarattığından. Belki de hayalini kurduğu birine âşık olmuştu Avram, belki bütün hayal gücüyle onu düşleyip durmuştu. Bir çılgınlık anında alelacele ona âşık olduğundan ama onun doğru kız olmadığını hiçbir zaman kendine bile itiraf etmediğinden işkillenirdi. O acayip Don Kişotvari

şövalye ruhuyla bu kararından asla dönmemişti. (Gelgelelim o zamanlarda bunu nasıl anlatabilirdi Avram'a? Şimdi yaptığıının tersine kendine bile söyleyecek cesareti yoktu.) Kimi zaman kendini Avram'ın üzerine attığı kat kat rengârenk giysileri taşıyan, ama bunların yavanlığını, noksanlığını, sığlığını vurgulamaktan başka işe yaramadığı bir mankene benzetirdi. Fakat ona ne zaman kederli, kalbi kırık bir dille hissettiklerinin birazını bile söylese, Avram fena bozulur; Ora'nın hem kendini hem onu hiç tanımayışına, ömründe sahip olduğu en güzel varlığı onun nasıl olup da böyle incitebildiğine hayret ederdi.

Hep merak ederdi Ora, neden her şeyi böyle abartmak zorunda acaba? Neden her şeyin böyle şiddetli olması gerekiyor? Sonra utanırdı, onu fazla sıkı fıkı bulduğu için yatağından fırlayan kızı düşünürdü. Avram'ın, onun bedenini ve ruhunu kocaman etobur bir köpek yavrusu gibi kemiren, onun her yanını istila eden bir aşk ve ihtirasla dolu olduğunu hissedirdi. Ora'ya acı verip parparça ettiğini aklına bile getirmezdi. Bazen nasıl gözlerini ayırmadan bakardı gözlerine. Gözlerinden okunanları tarif edecek bir söz yoktu. İlle de ihtiraslı anlarda olması gerekmiyordu üstelik. Çoğu zaman ihtiras dolu dakikalardan sonra gelirdi o bakışlar. Avram çıplak, delici, neredeyse delice aşkla bakar, Ora da muziplik ederek onun burnuna dokunur veya kıkırdar ya da yüzünü gözünü komik şekillere sokardı ama Avram onun utandığını anlamazdan gelirdi. O anlarda yüzüne tuhaf bir ifade yayılır, Ora'nın anlamadığı bir şey için yalvarırdı adeta. Sonu gelmez bir dakika boyunca, bir an olsun çekmeden gözlerini gözlerine dikerdi; koyu bir sıvıda boğulan heybetli, hayali bir kütleye benzer, Ora'ya baktıkça yavaş yavaş erirdi sanki. Ora'nın gözleri Avram'ı da içlerine hapsederek yavaş yavaş kapanır, Ora kendini böylelikle korumaya alırdı. Daha fazla bakmaya dayanamazdı Ora, yine de bakardı. Avram'ın bakışlarının başka bir şeye, iskelete benzeyen, sonu olmayan korkunç bir şeye dönüşürken boşaldığını görürdü. Ora'nın içine dalar, onu sımsıkı vücuduna yapıştırır, kollarında neredeyse boğana kadar sıkar, arada sanki Ora'dan

dayanamadığı bir şey çekip emmiş gibi şiddetle ürperirdi. Onun ne olduğunu, ona ne verdiğini, ondan ne aldığını bilmezdi.

“Seninle birlikte olamazdım,” diyor Ora kısaca.

Güneş ağır ağır batıyor, toprağın taze, buram buram kokusu havaya yükseliyor. Ora ile Avram tarladaki yuvalarında kımıldamadan yatıyorlar. Tepelerinde gökyüzü akşamın türlü maviliklerine karışıyor. *Bir şapka al, içine iki kâğıt parçası koy ama tıpatıp aynı olsunlar. Yok, yok, söylemeyiz, ne için kura çektiğini bilmene gerek yok. Peki, tahminde bulunmana izin veriyoruz, ama sessizce yap. Elini çabuk tut, Ora. Bizi dışarıda bekliyorlar, komutanın arabası kapının önünde. Hadi, şimdi seç birini. Oldu mu? Hangisi? Emin misin?*

Gölgede yüzü daha uzun görünüyor. Gözlerini yumuyor Ora. *Hangisini çektin? Ayrıca hangisini çekmek isterdin? Söylesene, sahi hangisini çektin? Emin misin? Hakikaten emin misin?*

“Dinle, ben nefes alamıyordum. Sen bana çok fazlaydın.”

“Nasıl fazla?” diye soruyor Avram usulca. “Birini çok sevdiğin zaman nedir fazla olan?”

“Adam ve Ofer çok tembeldiler, kız arkadaş bulmaları çok uzun sürdü,” diye anlatıyor ertesi gün İsviçre Ormanı’ndan geçerlerken. “Neredeyse bütün zamanlarını birlikte geçirirlerdi, hep aynı odayı paylaştılar. Odalarının ayrılmasına karşı çıkmışlardı, sonunda Adam on altı yaşına girdiğinde ikisine de ayrı oda verdik. Artık zamanı geldi diye düşünüyorduk.”

“Hangi odaları verdiniz?”

Avram’ın sesinin titrediğini duyunca geriliyor Ora. “Hani... Biliyorsun, alt katta, sandık odasının olduğu yer var ya. Bodrum kat. Annenin Singer dikiş makinesinin durduğu yer.”

“Demek bodrumu böldünüz.”

“Evet, alçıpanla böldük. Öyle büyük bir değişiklik yapmadık.”

“Çok sıkış tıkış olmadı mı?”

“Hayır, gayet hoş oldu. İki ufak oda çıktı ortaya. Ergenlik çağındaki çocuklar için mükemmeldi.”

“Ya banyo?”

“Küçük bir banyo koyduk, içine de minik bir lavabo.”

“Peki havalandırma?”

“İki pencere açtık. Gözetleme deliği gibiydi. Sembolik.”

“Tabii,” diyor Avram düşünceli bir edayla. “Elbette.”

Bütün tedavileri, ameliyatları ve hastanede yatışları sona erdikten sonra Avram artık annesinin Tzur Hadassah’daki evine dönmeme kararı almıştı. Görmeye bile gitmeyecekti. İlan’la Ora evi ipotek edip kredi alarak, Ora’nın annesinin de yardımıyla Avram’dan satın almışlardı. Değerinin üstünde bir fiyattan satın almaya dikkat etmişlerdi—ne zaman bu konudan söz açılrsa İlan, hem de çok üstünde diye altını çizmeye bayılırdı. Bütün kurallara uyarak işlemleri eskiden Avram’ın arkadaşı olan bir avukat aracılığıyla yerine getirmişlerdi. Ne var ki ancak Ein Karem’e taşındıklarında son bulacak bu vicdansız davranış yüzünden, *onun çektiği azabı daha da uzattıkları* için Ora, hatta inkâr etmesine rağmen İlan bile, kendini asla bağışlamamıştı (işte, Ora kendine itiraf edebiliyor nihayet). Şimdi, bir zamanlar kendinin olan evde nasıl bir tadilat ve değişiklik yapıldığını anlamaya çalışan Avram’ın yüzüne yansıyan acılı bakışlar karşısında Ora hep dilinin ucunda duran gerekçeleri sıralamamak için kendini zor tutuyor. Her şey onun iyiliği için yapılmış, yalnızca onun ihtiyaçları hesaplanmıştı. Alıcılar ve emlakçılarla muhatap olmak zorunda kalmasın diye uğraşmışlardı; evin bir şekilde aile içinde kaldığını bilirse memnun olacağını düşünmüşlerdi. Oysa onun evini (yüksek fiyatla, evet, çok iyi bir fiyatla) ondan satın aldıktan sonra içinde kendi hayatlarını yaşamışlardı, Ora, İlan, Adam ve Ofer.

Bazen ortalıkta kimse olmadığı zamanlar Ora evin içinde, odalarda ya da koridorda dolaşırken parmaklarıyla okşarcasına bir duvara dokunurdu. Bazen de tıpkı Avram’ın bir zamanlar yaptığı gibi bahçeye inen basamaklara veya vadiye bakan pencerenin pervazına oturup kitap okurdu. Her açışında pencerenin kolunu tutarken gizli biriyle el sıkışırcasına ağırdan alırdı. Banyo ve tuvalet, sıvası çatlamış tavanlar, dolaplara sinmiş ağır kokular

vardı. İçine göçmüş ve yerinden çıkmış döşeme tahtaları vardı. Sabahları doğan güneşin ışınları içeri dolunca Ora uzun uzun ışığın tadını çıkarırdı, kimi zaman kollarına aldığı küçük Ofer de sessizce onu seyrederdi. Akşamları kendini vadiden esen rüzgâra bırakır, rüzgârı derin derin içine çekerken tatlı tatlı bir o yana, bir bu yana sallanırdı.

“Şaşacaksın ama Adam’dan önce Ofer’in kız arkadaşı oldu.” Avram’ın bunu öğrenince sevinmesini umut ediyor. Fakat suratı birazcık asılan Avram, ‘şaşacaksın’ da ne demek, diye soruyor. Ora açıklıyor, “O daha küçüktü ya, ondan. Galiba Adam o alana önce Ofer’in girmesini istemişti. Büyüdükten sonra bile, ta Adam askere gidene, ordu onları ayırana kadar ikisi de bizimle birlikte evdeydiler, sonra her şey değişti. Birden Adam’ın arkadaşları olmaya başladı, sürüsüyle, Ofer’in de çok arkadaşı vardı, sonra Talia’yla tanıştı. Oğlanların ikisi birden bir anda dünyaya açılmışlardı, demek ki askere gitmenin biraz olsun yararı dokunmuştu. Ama Adam on sekiz yaşına basıp askere gidene dek vaktini daha çok Ofer’le geçirdi. Yani o, Ofer ve biz, dördümüz hep birlikteydik.” Anlatırken bir yandan ellerini sımsıkı kenetlenmişdik dercesine kavuşturuyor. “Gerek okulla gerek Adam’ın müzik grubuyla ilgili ikisinin de yapacak pek çok şeyi olmasına rağmen, biz, İlan’la ben, hâlâ içe kapanık olduklarını, eve kapandıklarını, hatta kendi aralarındaki ilişkiyle sınırlı kaldıklarını düşünüyorduk. Demiştım ya, aralarında bir sır vardı.” Ora ellerini sırt çantasının saplarına geçiriyor ve başını hafifçe öne eğiyor. Önünde ne olduğunun pek farkında değil: Uçurumlar, ahududu çalıları, göz kamaştıran güneş. Ansızın aklına geliyor, o sonsuz, ağır sırrın içerisinde Ofer’le Adam da kendi sırlarını yaratmışlardı, buzdan kulübe yapmak gibi bir şeydi.

“Öyle birlikte olmak eğlenceliydi. Hep yanımızdaydılar, nereye gitsek onlar da bizimle gelirdi,” derken İlan’ın “fedai gibiler” dediğini hatırlıyor, “belki de şikâyet ediyordu, beraber gezilere çıkar, bazen sinemaya giderdik, inanması güç ama arkadaşlarımıza gittiğimiz zaman geldikleri de olurdu.” Hafif bir kahkaha

atıyor. “Yanımızda gelir, bir kenarda oturur, sanki bir senedir görüşmemişler gibi kendi aralarında sohbet ederlerdi. Harikaydı, inan bana, ender görülmüş bir şeydi. Yine de İlan’la ben bunu daima, *başından beri* hep biraz, nasıl desem—”

Avram bir an için Ora’nın bakışlarına yansıyan ışıktaki dördünün ona hiç de yabancı olmayan evin odalarında dolaştıklarını görüyor. Parlak, uzamış dört insan lekesi, kenarları loş bir ışıkla çizilmiş, gece görüş gözlükleriyle bakıldığında etrafı yeşilimtırak bir ışık aylasıyla çevrili, birbirine yapışık, bir yerden bir yere sarsak sarsak giden hayal meyal gölgeler. Kısa süreliğine birbirlerinden ayrıldıklarında arkalarında lastik gibi uzayan ıslıl ıslıl lifler saçılıyor. Gerginlik, tedirginlik: Avram, bu dörtlüde huzur ya da keyif gibi bir şey bulunmamasına daha da şaşırıyor. Hepsinin sürekli çaba gösterdiğini hissetmek hayrete düşürüyor onu. Aklına getirdiğinde, onları düşünerek damarlarına damla damla zehir akıttığında hep hayal ettiği birlikte yaşama sevincini görmüyor yüzlerinde.

“Ofer kendine kız arkadaş bulduğu zaman,” diye soruyor tereddüt içinde, “Adam kıskanmamış mıydı?”

“İlk başlarda kolay olmadı. Doğru, Ofer’in kendine yeni bir ruh eşi bulması, onların paylaştığı bu yakın ilişkide ona yer olmaması zor gelmişti Adam’a. Düşünsene, Ofer doğduğundan beri ilk kez yaşıyordu bu. Fakat Ofer ile Talia sevimli bir çifttiler. Aralarında sevgi vardı.” Bunları dile getirirken zorlandığını hissediyor Ora. “Sonra, daha sonra.”

Ancak bir süre sonra toparlıyor diyeceklerini. “Talia onu terk ettiği zaman Ofer sürünerek yatağına girmişti, bir hafta boyunca oradan hiç çıkmadı. Ağzına tek lokma koymuyordu, iştahı kesilmişti. Yalnızca içiyordu, en çok da bira, arkadaşları onu görmeye gelirlerdi. Meğer ne çok arkadaşı varmış, bunu planlamamışlardı ama bizim eve şiva gibi çöreklenmişlerdi.”

“Şiva mı?”

“Çünkü yatağının etrafında çember olup bağdaş kurarak onu teskin ederlerdi. Onlar gittiğinde, nöbeti başkaları devralırdı,

evin kapısı bütün bir hafta kapanmak bilmedi, ne sabah, ne öğlen ne de akşam. Arkadaşlarına Talia'yı sorar durur, onun hakkın-da hatırladıkları ne varsa ayrıntısıyla anlatmalarını isterdi. Ha, bu arada onunla ilgili kötü bir şey söylemelerine izin vermezdi, sadece iyi şeyler anlatabilirlerdi. O kadar ince düşüncelidir.” Ora kıkırdıyor. “Henüz sana onun hakkında bir şey anlatmadım, daha yeni tanımaya başladın onu...” Ansızın özlem doluyor içine. Yalın, doyumsuz, ihtiyatsız bir özlem. Uzun zaman oldu onu görmeyeli, onunla konuşmayalı. Doğduğu günden beri birbirleriyle bu kadar uzun süre görüşmedikleri olmamıştı. “Çocuklar ona Talia'nın hoşlandığı şarkıları çalar, onun en sevdiği filmlerden birini, *My Dinner with André*'yi tekrar tekrar seyrederlerdi. Bir yandan da Talia'nın tiryakisi olduğu torbalar dolusu fıstık ezmeli Bamba ve Tuv Taam yerlerdi. Bütün bir hafta böyle geçti. Elbette bu koca kabileye yemek ve su vermesi gereken bendim. O çocukların bir akşam boyunca ne kadar bira içtiklerine inanamazsın. Yok, belki de inanırsın, ne de olsa barda çalışıyorsun.”

Belki, diyor Ora içinden, Ofer veya Adam ya da ikisi birden çarşı iznine çıktıklarında bir akşam Tel Aviv barlarını dolaşırlarken onun çalıştığı bara girmişlerdir. Acaba Avram onları tanımış mıydı? Bilmeden hissetmiş miydi?

“Ora?”

“Evet.” Ora kendi kendine gülümsüyor. “Bak, bence ortalıkta dolaşan söylenti şöyle bir şeye dönüştü,” diye anlatırken Ora'nın aklından, tıpkı Ofer'in elini sürdüğü her şey gibi diye geçiriyor. “Ofer'i tanımasa da bir şeyler olduğu, bir tür aşk şıvası yaşandığı kulağına çalınmış olan herkes çat kapı geldi. Oturup kendi hazin aşk hikâyelerini, sona ermiş ilişkilerini ve başlarından geçen her türlü yürek yarasını anlatmaya başladılar.”

Alnına vuran ikindi güneşi Ora'yı gevşetiyor, kendinden geçip yanağını güneşin sıcaklığına çeviriyor. Bu haliyle yüzü ne kadar genç ve sevimli görünüyor, sanki başından hiç kötü bir şey geçmemiş gibi. Şimdi ayağa kalkıp sapasağlam, masum ve kusursuzca hayata atılabilir.

“Bu arada Adam da *kendi* kız arkadaşı Libby ile böyle tanışmıştı. Kız azman bir köpek yavrusunu, evsiz bir köpek yavrusunu, yavru ayıyı çağırıştırıyor, oysa boyu Adam’dan bayağı uzun. Şivanın ilk günlerinde sadece bir köşede oturur, yiyecek ve içecek servisinde, bulaşıkların yıkanması, küllüklerin boşaltılması, boş şişelerin toplanıp dışarı atılmasında bana yardım ederdi. Ama nedense hep yorgundu, evin içerisinde yatacak bir yer bulduğunda uzanırdı. Hemen uykuya daldardı. Sonra biz farkına varmadan, galiba biz uyurken hayatımıza giriverdi, artık Adam’la birlikteler. Sanırım mutlular, çünkü Libby kendi henüz bir yavru olmasına rağmen ona çok anaç davranıyor.” Ora’nın sesine belli belirsiz bir keder yansıyor. “O kızla mutlu olduğunu düşünüyorum. Bunu yürekten diliyorum.”

Ora derin bir ah çekiyor, içinde bastırdığı çaresizliğin göstergesi. “Dinle, birkaç gün önce artık Adam’ın hayatı hakkında hiçbir şey bilmediğimi söylerken abartmıyordum.”

Köpek Ora’nın ah çekmesini duyunca durup yanına geliyor. Ora çömelerek onun ıslak, sivri burnunu bacaklarıyla sıkıyor. Köpeğin üstünden Avram’la konuşmaya devam ediyor bir yandan. “Bazen ağzımdan belli bir kelime çıktığı veya bir şeyi biraz farklı bir tonda söylediğim zaman—”

“Veya birdenbire güldüğün zaman—”

“Ya da ağladığım—”

“Hemen tepki gösteriyor.”

“Dün sen elinde havluyla bağıra çağıra sinekleri kovalarken nasıl huysuzlandı, gördün mü? Kızım, ne hatırladın?” Ora köpeğe doğru eğilerek şefkatle başını okşuyor. “Sen nereden geldin bize?” Tek dizini yere dayayıp köpeğin suratını ellerinin arasına alıyor, burnunu onunkine sürtüyor. “Ne oldu sana? Ne yaptılar sana?”

Avram’ın gözleri onların üstünde. Işıktaki Ora’nın saçları daha bir gümüş rengine dönerken köpeğin tüylerini de parlatıyor.

“Demek onunla hiç haberleşmiyorsun, Adam’la yani?” diyor Avram yeniden yürüyüşe geçtiklerinde.

“Benimle ilişkisini tamamen kesti.”

Avram yorum yapmıyor.

“Şöyle oldu,” diye homurdanıyor Ora. “Ama onunla ilgili değil. Aslında Ofer’le ilgili, o askere gittikten sonra. Bütün hikâyeyi duymuştuk, Hebron’da onun bulunduğu birlikte biri hata yapmıştı. Ölen yoktu, zaten Ofer’in kabahati değildi, orada tek başına değildi elbette. Yirmi asker vardı, öyleyse o nasıl suçlanabilirdi? Neyse, şimdi sırası değil. Ben bir yanlış yapmıştım, biliyorum, Ofer’e destek olmadığım için Adam bana köpürüyordu.” Ora derin bir nefes aldıktan sonra baklayı ağzından çıkarıyor, o tarihten beri yüreğini sızlatan sözcükleri teker teker dile getiriyor. “Ofer’i canı yürekten destekleyemediğim için. Anlıyor musun? Saçmalığı görebiliyor musun? Oysa uzun zaman önce barıştım Ofer’le. Aramızda hiçbir sorun kalmadı.” Ama bunu söylerken gözlerini kaçırıyor, bir sağa bir sola kaydırıyor. “Gelgelelim Adam, berbat prensipleri gereği bugüne dek hâlâ beni affetmedi.”

Avram hiçbir şey sormuyor. Yüreği ağzında çarpıyor o anda. Ona anlatmakla Ora hata mı etti yoksa? Çok önceden anlatması gerekirdi. Onu yargılamasından korkuyor Ora. Belki o da Adam gibi düşünür ve onun tuhaf bir anne olduğuna karar verir.

“Sarılırlar mı?” diye soruyor Avram.

“Ne dedin?” Ora bir an için daldığı hülyalardan silkiniyor.

“Yok bir şey.” Avram’ın sesi tedirgin.

“Ama demin sordun ya, onlar—”

“Sarılmak. Evet, bazen. Ofer ile Adam.”

Minnet dolu gözlerle bakıyor Avram’a. “Niye sordun?”

“Bilmem, ikisini birlikte hayal etmeye çalışıyorum, hepsi bu.”

Hepsi bu mu? İçinden seviniyor Ora. *Hepsi bu?*

Epey yol katetmişlerdi. Kinneret köyünde yiyecek stoklarını doldurmuş, ziyarete gittikleri yakındaki mezarlıkta Rahel’in mezarının yanı başında yere zincirlenerek sabitlenmiş şiir kitapçığına göz gezdirmişlerdi. Tiberias-Tzemach otoyolunu geçip hurmalıkların arasından ilerleyerek Şeria Nehri’nin kenarında

gömülü 1920'lerle 1930'larda Kinneret Topraklarını Vefakârca Kazmış, Havalandırmış ve Ekmiş olan Booba adındaki katırın mezarını ziyaret ettiler. Peru'dan, Japonya'dan gelmiş hacıların nehrin sularına dalarken şarkı söyleyip dans ettiklerini gördüler. Berrak akarsuyla pis kokan kanalizasyon sistemi arasında epey yol aldıktan sonra patika onları Şeria'dan uzaklaştırıp Yavne'el'e yaklaştırıyordu. Ein Petel'de okalıptüs ve zakkum ağaçlarının gölgesinde krallara layık bir ziyafet çektiler. Tabor Dağı'nı görüyorlardı, oraya varacaklarından hiç şüpheleri yoktu.

Hava çok sıcak, Ora ile Avram bunaldıklarında kâh karşılarına çıkan derelere dalıp çıkıyor, kâh tarlalardaki kocaman sulama fiskiyelerinin içinden geçiyorlar. Ahududu çalıları bacaklarını çiziyor, arada bir gölgelik bir alan bulduklarında uzanıp kestiriyor, sonra kalkıp yürümeye devam ediyorlar. Açıkta kalan yerlerini ha bire güneşten koruyucu kremlerle sıvıyorlar; Avram onun ensesine sürüyor, o da Avram'ın burnuna, bu hava koşullarının ciltlerine hiç uygun olmadığından yakınıp duruyorlar. Avram yürürken bir yandan da Ofer'in çakısını kullanarak Ora için "günlük baston" oymakla meşgul, bugün ince bir meşe dalını yontuyor, hafif eğri, muhtemelen bir keçi tarafından kısmen kemirilmiş. "Pek rahat bir şey değil," diyor Ora denedikten sonra, "ama yine de şahsiyet sahibi, bende kalabilir."

Yavne'el dağlarının tepesinde, kocaman bir çitlembik ağacının gölgesinde, taş yığınlarının üstünde otururken, "Küçükken neredeyse hiç sarılmazlardı," diye anlatıyor Ora. Mola verdikleri yerin nadide bir manzarası var, Kinneret, Golan, Gilead, Meron Dağı, Gilboa dağları, Tabor Dağı, Samara ve Karmel'e bakıyor. Hatta çocukların birbirlerinin bedenlerinden biraz utandıklarını hissedirdi. Bu acayip durum tuhaf gelirdi Ora'ya: Aynı odayı paylaşmış, küçükken beraber banyo yapmış, birbirlerine dokunmuş, vücutları birbirine değmiş... Şimdi düşünüyor da iki oğlu birbirlerine vurmamışlardı bile. Yalnızca küçükken dövüşürlerdi, o da nadiren. Büyüdükçe bu neredeyse ortadan kalkmıştı.

Öğrenmek için neler vermezdi, acaba ergenlik çağında bedenlerinde yaşadıkları değişikliklerden, kızlardan, mastürbasyondan ya da cinsel ilişkiden konuşurlar mıydı? Öyle olmadığını tahmin ediyor. Ergenlik çağına girmek ikisini de rahatsız etmiş benziyordu, sanki yabancı bir güç gelmiş, bu sıkı fıkı ikiliyi pençesine almış ve hakkında konuşmamayı tercih ettikleri parçalarını ele geçirmişti. Çocukları yetiştirirken nerede yanlış yaptık diye sık sık aklına takılırdı Ora'nın, İlan da sorardı aynı soruyu tekrar tekrar. Acaba onların önünde birbirimize yeterince sarılmadık mı? Bir erkekle bir kadının birbirine âşık olmasının neye benzediğini onlara göstermedik mi?

“Bana çok tuhaf geliyor,” diyor neşeli görünmeye çalışarak, “oğullarım böyle konularda mütevazı ve mahcuplardı. Onları kaba davranmaları, sağda solda küfretmeleri için kışkırttım, e, ne var bunda? Ofer küçükken keyifle katılırdı bana. Terbiyesiz sözler eder, kıkırdardı ama suratı kıpkırmızı keserdi. Fakat büyüdükleri zaman, özellikle bizimle birlikteyken neredeyse hiç olmadı.”

Herhalde bunun nedeni İlan'ın katı ahlak anlayışydı, diye tahmin ediyor. Her an diken üstündeydi, tek bir çıkıntılık olmaması için uğraşırdı. “Güleceksin ama sanki biz doğacak sonuçları bilmezmişiz gibi onların bizim masumiyetimizi korumak zorunda olduklarını düşündükleri hissine kapılırdım bazen. Hadi, yürüyelim artık, bu konu sinirlerimi bozdu.”

Dağ yolu artık topak topak kuruyup çatlamış toprak bir patika. Taşlar ve ince yarıklarla, ayaklar altında çiğnenmekten yere yatmış ama yeniden filizlenen ince uzun dikenlerle kaplı. Sağda solda boynunu eğmiş sarılı beyazlı birkaç papatyaya merhamet ederek üzerlerine basmaktan kaçınıyorlar. Geçen bahardan kalma kuru yapraklar bumburuşuk, delik deşik, matlaşmış, bir tek dikenleri sapasağlam. Binlercesi gibi sararmış, tozlu ve yamru yumru, *ne şekil ne cazibe sahibi* kayalık patikaya çürüyen ince dallar ve kahverengiye çalan turuncu çam iğneleri saçılmış. Siyah karıncalar tek sıra halinde, kırıntılarla kabuklu ayçiçeği tohum-

larını taşımakla meşgul. Burada derin bir karınca yuvası göze çarpıyor, şurada kayalardaki yarıklara yerleşmiş griye çalan yeşil yosunlar, büzüşmüş bir çam kozalağı, arada bir geyiklerin bıraktığı öbek öbek kararmış kakaların ısıltısı ya da gerdek gecesinden dönen kraliçe karıncanın ardında kıvrılan kahverengi tümsek.

“Kulak ver,” diyerek Avram’ın elini tutuyor.

“Neye?”

“Patikaya. Bak, benden söylemesi, İsrail’in keçiyolları başka hiçbir yerde duymadığım bir sesle çınlar.”

Kulak kesilerek yürüyorlar. Ayakkabılarının tabanı toprağa sürttükçe *hrş hrş*; ayak parmaklarının uçları yola değdikçe *trk trk*; yürüdükçe *hh-hh*; tırıs giderken *trs trs*; minik taşlar yerden havalanıp birbirlerine çarparken *hşr hşr*; çayırdüğmelerinin arasından geçerken üzerlerine bastıkça *frş frş*. Ora kahkahalarla gülüyor. “Neyse ki İbranicede her sesin karşılığı var. Bu sesleri İngilizce ya da İtalyanca tarif etmek mümkün mü? Sadece İbraniceyle doğru dile getirilebilirler herhalde.”

“Sen şimdi buradaki patikaların İbranice konuştuğunu mu söylüyorsun? Sence *lisan topraktan mı fışkırdı* yani?” Sözlerin bu toz toprakta yeşerdiği, bu çorak arazinin çatlaklarından dışarı sürünerek toprağa yayıldığı, *hamsin* rüzgârlarıyla dövülen çalılarla otlar ve dikenlerden fırlayıp saçıldığı, çekirgeler ve cırcırböcekleri misali zıpladığı fikrini irdeliyor Avram.

Ora onun dediklerine kulak veriyor. Ta içinde, fosilleşmiş minik bir golyan balığı kuyruğunu kıpırdatınca yayılan dalgacıklar belini gıdıklıyor.

“Arapçada nasıldır acaba?” diyor. “Ne de olsa burası onların da toprağı, onların da gırtlaktan çıkan ünsüzleri, sanki genzin kurumuş da zor konuşuyorsun izlenimi uyandıran sessizleri var.” Ora uygulamalı gösterince köpeğin kulakları havaya dikiliyor. “Onca dikenle ot için öğrendiğin Arapça kelimeler hâlâ aklında mı, yoksa İstihbarat’ta onları öğretmediler mi?”

Avram gülüyor. “Daha çok tanklarla uçakları ve patlayıcıları öğretiler, nedense dikenlere sıra gelmedi.”

“Büyük yanlış.”

İki kardeş sarılırlar mıydı, diye sormuştu Avram. Ora’nın gözünün önüne Adam’ın doğum gününü kutlamak için gittikleri lokanta geliyor, aslında çok geçmedi üzerinden. Kudüs’ün tepelerinde etrafı tarlalar ve boş tavuk kümesleriyle çevrili moşav’lardan birinde yeni açılmış bir yerdi. “Benim zevkime göre biraz fazla süslüydü,” diyor. Avram her ne kadar barda ve lokantada, kimbilir başka nerelerde çalışmış olsa da ailecek yemeğe gitmenin nasıl bir şey olduğundan habersiz, sosyal açıdan cahil. Ora da anlatıyor, öncelikle onun ailesinde hangi lokantaya gideceklerine nasıl karar verdiklerini açıklamaya koyuluyor. Adam’ın ince zevkleri var, müşkülpesenttir; böylece ilk iş lokantaya telefon edilir, teker teker menüde olan yemekler öğrenilir. Yeri tespit ettikten sonra gidip oraya oturulur. “Masaya yerleşmenin nasıl uzun bir işlem olduğunu tahmin edemezsin! Karmaşık bir oturma düzenimiz var. Basit bir aile olarak her şeyimiz karmakarışık bizim.”

Ora anlattıkça hepsi Avram’ın gözünün önüne geliyor.

“İlkin İlan’ın en uygun masayı bulması gerekir, hem tuvaletlerden hem mutfaktan uzak, doğru dürüst ışıklandırılmış olacak, ne çok parlak ne fazla loş, olabildiğince sakın, onun kapıya dönük oturabileceği bir yer, böylece küçük ailesine gelebilecek herhangi bir tehdidi hemen fark edebilecek. O akşam terörist saldırıların tavan yaptığı bir gündü işte.”

“Ne zaman öyle değil ki?” diye homurdanıyor Avram.

“Ayrıca Adam’ın da mümkün olduğunca duvara yakın oturması, saklanmış gibi neredeyse görünmemesi ve sırtının insanlara dönük olması gerekir, aynı zamanda yırtık pantolonu, kirli gömleği, kadeh kadeh devirdiği içkilerle annesiyle babasını rezil etmeyi başarması gerekir. Ofer ise bana benzer: Hiçbir şeye aldırmaz, yemekler lezzetli ve bol olsun yeter ona, halinden memnun oturur.” Ora gözlerden uzak olmak istiyor, fakat kuşkusuz biraz da küçük ailesiyle hava atmaktan hoşlanıyor.

“Yerleştikten sonra sıra sipariş vermeye gelince Adam’ın gösterileri başlar. Kılı kırk yaran talimatlarına maruz kalan garson kız, onun sorun çıkaran bir tip, kendi işleyişi içinde yerine getirdiği görevini engelleyecek bir unsur olduğunu şıp diye anlar. Hiçbir şeye krema konmasın; şu, tereyağında kızartılamaz mı acaba? Sosların içinde patlıcan ya da avokado türü bir şey olmasın sakın. İlan da her zamanki bilgiçlik taslamalarıyla eksik kalmaz elbette.” Hangi yaşta olursa olsun karşısındaki zavallı kızın onun buz yeşili gözlerinden saçtığı kıvılcımların etkisiyle elinin ayağının nasıl birbirine karıştığını İlan’ın görmemesine Ora her defasında hayret eder ama hoşuna da gider. Derken, Ora’nın ısrarla fiyatlara kayan kendi gözüyle mücadelesi başlar. Ne zaman biri yemek sipariş etse, içinde bonkörlükle tutumluluk arasında gizli bir pazarlık devreye girer. Pekâlâ, utanç verici her ayrıntıyı ortaya dökeyim bari. Ora için ucuz olması önemlidir, bu kadar basit. İşte itiraf etti. Nedense senelerdir İlan’dan sakladığı bu gerçeği Avram’a ifşa etmekte hiç zorlanmıyor. İçini çekiyor. “Nerede kalmıştım?”

Avram şeytanca gülümseyerek tekrarlıyor, “Ucuz olmasında.”

“Öyle, aleyhimde kullan, hadi durma.” Bakışırken gözleri birbirlerine kıvılcımlar saçıyor.

Cılız bir sesle, “Neden ortaya üç ana yemek söylemiyoruz?” diye öneren hep Ora olur, “Hepsini bitiremiyoruz zaten.” Üçü de ona karşı çıkarlar, sanki Ora’nın önerisi üstü kapalı olarak onların iştahına, hatta erkekliklerine dokunuyor. Sonunda dört ana yemek sipariş edilir ama üçünü bile bitirmezler. Adam fahiş fiyatlı bir aperitif söylüyor – neden bu kadar içmesi gerekiyorsa? Ora ile İlan bakışarak anlaşıyorlar: Kendi haline bırak, bırak bu akşamın keyfini çıkarsın, bu da benden olsun! Sonra garson kız siparişlerini içeriye bildirmek üzere mutfağın yolunu tutunca masaya aniden buz gibi ve gereksiz bir sessizlik çöküyor. Üç erkek gözlerini parmak uçlarına dikeyor, çatalı inceler ya da felsefi

bir bilmeceye kafayı takarmış gibi, gören de “soyut, hatta evrensel bir sorun” çözdüklerini sanır, diye hırlıyor Ora.

Az sonra her şeyin yoluna gireceğinden, hatta iyi olacağından kuşku duymazdı Ora. Lokantaya gitmekten keyif alırlar, onlarla birlikte vakit geçirmek de oğlanların hoşuna gidiyor. Sonuçta dördü birlikte iyi bir ekiptirler. Çok geçmeden şakalaşmalar başlıyor, kıkırdamaların, sevgi selinin ardı arkası kesilmiyor. Göz açıp kapayıncaya kadar “nadir görülen, hem de tahmin edemeyeceğin kadar nadir anlarda” birbirine karışan eksiksiz mutluluk ve aile ortamında sıcak, tatlı bir rehavete kapılıyor Ora. Fakat öncesinde mutlaka o berbat, kaçınılmaz dakikaların yaşanması gerek, o tatlı anlara giderken bir geçiş ücreti talep ediyor sanki üçü de. Ora usul usul, planlı bir şekilde yalnızca ona özel, sanki bir tek onun akıllarına getirdiği o düzenli işkence ritüeline katlanıyor, ondan esirgemek için saflarını sıklaştırdıkları ve ulaşmak için katedeceği yolu daha da dikenli kıldıkları o huzuru iple çektiğini seziyorlar çünkü. “Neden mi? Bana sorma, onlara sor.” Hemen karşısındalar, üç erkek ve bildikleri bütün numaraları her an çevirmeye hazırlar. Üçü de Ora’ya karşı bir kumpas kurma hevesinde. Bunun cazibesine İlan nasıl karşı koysun? Hiç öyle bir niyeti olmasa da, “Eskiden öyle değildi,” sözleri dökülüyor dudaklarından. Eskiden o ve İlan... yani ikisi, bir ve aynı kafada—az kalsın “yekvücut” diye ağzından kaçıracaktı—olurlardı, mecbur kaldıkları zaman oğlanlara karşı ittifak yaparlardı. İlan tam bir ortaklık sergilerdi. Fakat son birkaç yıldır, çocuklar büyümeye başladığından beri bir şeyler ters gidiyordu, o da ergen delikanlılar gibi davranmaya karar vermişti galiba, gecikmiş bir öfkeyle köpürüyor Ora, “Hakikaten aklım almıyor.”

Şimdi düşünüyor da, son zamanlarda, bilhassa bir yıl kadar önce ayrıldıklarından beri, öfkeli ve küstah tavırlar sergileyen, mesela klozetin kapağını meydan okurcasına açık bırakan üç ergen delikanlıyla baş etmek zorunda kalmış gibi geliyor Ora’ya. Keşke o zamanlar böyle aptalca, çocuksu dürtüleri neyin kışkırttığını; bir anda ayaklarının dibine ona karşı hazırlanan kum-

paslar yumağı yuvarlayan yırtıcı yavru kedilere benzemelerinin sebebini; bir lokantaya gittiklerinde masalarına çöken sessizlikten onları kurtarma sorumluluğunu neden kendi omuzlarına aldığını bilseydim, diye hayıflanıyor. Ya o da ciddi ciddi kendi numaralarına kafa yorsaydı? Ya başından sonuna kadar karmaşık bir şarkının sözlerini mırıldanmaya koyulsa ve içlerinden biri oyunbozanlık edene dek sürdürseydi? Muhtemelen Ofer olurdu o, adalet anlayışı kendini gösterip doğuştan gelen merhameti ve annesini koruma içgüdüğü sonunda diğer ikisiyle işbirliği yapma zevkini alt ederdi. Yüreği birden oğluna duyduğu sevgiyle çarpıyor, onların erkek erkeğe oyunlarına ille de köstek olması mı gerekir? Pes eden Ofer değil de kendi olsa daha iyi.

Yine aynı düşünceye kapılıyor: Keşke bir kızı olsaydı. Evde bir kız olsaydı neşesiyle, saflığıyla, rahatlığıyla hepsini birbirine kenetlerdi. Ora'nın bir zamanlar sahip olduğu ve kaybettiği her şeye sahip olurdu. Çünkü, doğrusunu söylemek gerekirse, Ora da küçük bir kızdı bir zamanlar. Dilediği kadar mutlu ve dertsiz olmasa bile hiç doğuramadığı kızı gibi öyle şen şakrak, gamsız, kaygısız bir kız olmayı istediği ve bunun için çabaladığı su götürmezdi. Kendi annesiyle babasının arasına ansızın giren düşmanca suskunluğu çok iyi hatırladığını söylüyor Avram'a. Babasının akıl bile erdiremediği günahlar yüzünden onu cezalandırmak için suskunlaşan annesi. O zamanlar üçünün birden az kalsın derinlerine sürükleneceği deliği dikmek üzere annesiyle babasının arasında tılsımlı bir mekik misali gider gelirdi Ora.

Lokantadaki sessizliğin bir dakikadan fazla sürmediğini Ora'nın kekeleyerek anlatmasından, gözlerini yere dikmesinden anlıyor Avram, ancak bu sürenin işkence misali bir türlü geçmek bilmediğini de hissediyor. Birinin konuşup sessizliği bozması gerektiğinin herkes farkında ama kim olacak bu? Kim atacak ilk adımı? Omurgasız, ezik, enayi olduğunu kim ilan edecek? İlk kim pes edip saçma sapan da olsa bir şey söyleyecek? Hey, en iyi şapşallığı biz beceririz aslında, Ora bilir bunu. İğneleyici tek bir söz bile işe yarar. Ora'nın o hafta sağanak yağmurda şemsiyesini

paylaştığı tombul Rus kadınla hikâyesi gibi. İzin almamıştı kadın, özür bile dilememişti, sadece gülümsemekle yetinip Ora'ya, "Biraz beraber yürüsek," demişti. Yoksa kliniğe gelen ayağı burkulmuş kız kurusunun kahkahalarla ona hamur kabartmanın sırrını anlattığından mı bahsetseydi onlara? Hamuru yatırıp üstünü iyice örterek uzanıyormuş, kırk kere göz kırptı mı tamam, hamur kabarmaya başlamış oluyormuş! Evet, Ora bu hikâyeyi diline dolayacaktı, hep birlikte keyifle gülecek, Rus kadının fırtınalı bir havada bile keriz olarak kendine Ora'yı nasıl seçtiğine hayret edeceklerdi. Hamur ustası yaşlı kadınla dalga geçecek, diğer hastaları ve genelde yaptığı işle ilgili Ora'yı tiye alacaklardı, onlara tuhaf gelirdi: "Hiç tanımadığın birine yaklaşıp onun orasını burasını çekiştirmeye mi başlıyorsun?" Böylece Ora'nın yaktığı küçük ateşin alevi usulca kıvrılıp yanmaya başlayacak, hepsinin içini ısıtıp keyfini yerine getirecekti. "Ne demeye çalıştığımı anlıyor musun? Sahneyi gözünün önüne getirebiliyor musun yoksa ben sadece..."

Avram kafa sallıyor, ağzı açık bakakalıyor. Çalıştığı barda veya Hint lokantasında buna benzer bir iki sahneye tanık olmuş olabilir. Belki de sokaklarda ya da kumsalda yürürken. Gözünü çevirip bakmamıştır bile. Belki dikkatini çekmiş, seyretmiş, dikizlemiş, kulak kabartmış ve hepsini belleğine kazımıştır. Evet, ona uygun olan bu, görülmedik acayip bir suçun kanıtlarını toplayan bir detektif gibi davranmak – insan ırkından olanlar böyle yapar.

"Daha sonra her şey yoluna girince felekten bir gece çalarız, kahkahadan kırılır, dalga geçer, sohbet ederiz. Üçü de zeki, bilgiç, alaycı ve fena halde komiktir, tıpkı seninle İlan gibi." Bu sözler Avram'ı hüznölendiriyor, Ora'nın dile getirmediüklerini seziyor galiba: Sohbet sırasında daima bir şeyleri aklının almadığı hissine kapılırdı Ora, herkesin bilinçaltında bir kıvılcım çakmıştı ama onun kulağına yalnızca o sırada gümbürdeyen gök gürültüsü gelirdi. Sonra yemekler geldiğinde hoşbeş çanları çalardı, Ora'nın en çok sevdiği anlar. Tabaklar, kâseler, kaşık kaşık ye-

mekler elden ele dolaşır, çatallar birbirlerinin yemeklerine girer, dördü birden değişik lezzetler tadıp not verir ve birbirlerine ikram ederlerdi. Samimi ve hoş bir ortam sarardı masayı, işte bu sakin, tatlı dakikalarda Ora nihayet kendi payına düşen mutluluğun tadını çıkarırdı. Artık yüzeysel bir sohbet sürdürürdü. Hatta asıl mesele sohbet değil, dikkati başka yöne çekmektir. Üç erkeğin birbirleriyle, uçan daireler gibi masaya gidip gelen tabak tabak yemeklerle, başka masalarda oturan müşterilerin onları kim bilir nasıl gördükleriyle dalga geçtiklerini düşünür. O da olmazsa ordudan, yeni çıkan bir CD'den konuşurlardı. Hem ne fark eder? Önemli olan o ânı yaşamak, birbirlerini kucaklamak değil miydi?

Ofer'in Adam'a anlattıklarını duymuştu, "Boktan," diyordu. "Bütün yaz Nebi Musa'da sinek avlamakla geçti, anlaşılan zayıfları geberttik ve böylece dirençli sineklerden bir nesil yarattık, şimdi daha sağlam bir genetiğe sahipler." Gülüşmüşlerdi. İkisinin de inci gibi dişleri var, diye düşünüyordu Ora. Adam da görev yaptığı ihtiyat hizmetlerinin mutfağında cirit atan sıçanları anlatıyordu. Ofer altta kalmamıştı: Galiba kuduz bir tilki herkes uykudayken onların yatakhanesine girmiş, birinin sırt çantasından bütün bir kek çalmıştı. Askerlikten bahsederken hep yaptıkları gibi kalın bir sesle avaz avaz konuşuyorlardı. "Ama bunun bir nedeni de Ofer'in kulaklarının daima toz ve yağla dolu olmasıydı muhtemelen," diye açıklıyor Avram'a. Ora ile İlan kahkahadan kırılıyorlardı, hoşlarına gitmişti, sonra da otluk ekmek lokmalarını atıştırmaya koyuldular. Burada oynadıkları rol belliydi: Arka plandaki ziyadesiyle flu manzarayı; çocuklar büyüdüklerini ve bağımsızlıklarını ilan ettiklerini beyan ederken, hangi yaşta olurlarsa olsunlar seslerinin çarpıp yankılanarak kulaklarına geri gelmesini ve böylece sonunda kendilerini de ikna etmelerini sağlayan ses tahtasını temsil ediyorlardı. Oğlanlar konuyu değiştirip irili ufaklı kazalardan bahsetmeye başlamışlardı. Bu konuşmaların belli bir düzen içinde yürütüldüğü şimdi kafasına dank ediyor Ora'nın; planlanmış, giderek dozu yükselen konular. Adam Zırhlı Birlikler'e ilk katıldığı zaman komutanlardan biri eğer şoför tan-

kın top kulesinde mahsur kalırsa neler olabileceğini göstermişti, o da onlara anlatıyordu. Tankın gövdesine tahta bir sandık dayamış, namluyu yan döndürünce sandığın nasıl paramparça olduğunu göstermişti. Adam, “yardım almadan tanktan çıkmaya kalan herkesin başına aynısı gelebilirdi,” diye kardeşini ikaz edince Ora’nın içi ürpermişti.

“Bir asker vardı,” dedi Ofer, “zavallı çocuk bombok bir durumdaydı, bölüğün kum torbasıydı adeta, yürürken yanından kim geçerse ona bir yumruk sallardı. Bir ay kadar önce kamuflaj tatbikatında tanktan düştü, kolu şişti. O zaman dinlenmesi için DK’ya gönderdiler.” Ora’nın bakışlarını fark edince istemeye istemeye de olsa “disko koğuşı” diye açıkladıktan sonra devam etmişti, “Sonra başına bir anten düştü, kafası yarıldı.” İlan ile Ora dehşet içinde hızla bakışıyorlardı, fakat bu hikâyeye tek bir sözcükle bile tepki göstermemeleri gerektiğinin farkındaydılar. Ağzlarından çıkacak her sözcüğe, herhangi endişeli bir ifadeye alay ederek karşılık verirdi oğlanlar (Adam “soldaki eksik etek,” derdi Ora’yı ima ederek) ancak Adam ile Ofer onların bakışmasını gözden kaçırmazdı elbet, sonuçta herkes istediğini alırdı. Her şey ortaya döküldükten, oğullarını artık koruyamayacakları envai çeşit tehlike konusunda anne ve baba yeterince bilgilendirildikten sonra Ofer, sanki olağan bir şeyden söz eder gibi iki hafta önce Tel Aviv otogarında kendini havaya uçurup dört sivilin ölmesine yol açan intihar bombacısının muhtemelen onun barikatından geçtiğini anlatmıştı. Yani onun bulunduğu taburun denetimindeki barikattan geçmişti.

İlan çekinerek teröristin tam olarak ne zaman geçtiğini bilip bilmediklerini, Ofer’in bağlı olduğu taburun sorumlu tutulup tutulmadığını sordu. Ofer de adam geçerken kimin nöbet tutmakta olduğunu bilmenin mümkün olmadığını söyledi, barikattaki detektörlerin algılayamayacağı türden patlayıcılarla geçmiş olabilirdi. Ora’nın nutku tutulmuştu, söyleyecek söz bulamıyordu. İlan yutkunarak konuştu, “Bak ne diyeceğim? İyi ki kendini Tel Aviv’de patlatmış, barikatta patlatıp sizi de havaya uçurmamış.”

Ofer öfkeden köpürüyordu, “Fakat baba, bu benim işim! Ben kendilerini benim önümde patlatsınlar, bunu Tel Aviv’de yapmasınlar diye oradayım.”

Ya Ora, o sırada neyle meşguldü acaba? Hafızası bulanıyor, gözünün önüne getiremiyor. Tek hatırladığı aniden içinde bir şeylerin koptuğu, canının çekildiği. Boğazına takılan bir şey vardı, cevizli fesleğenli sosa batırılmış çamfıstıklı çavdar ekmeği takılmıştı herhalde. Ofer ile Adam çoktan derin bir sohbete dalmışlardı bile, ikisinin de tanıdığı bir asker hakkında konuşuyorlardı, acemilik dönemi bittikten sonra aile ziyareti gününde kollarını tuhaf bir çifte uzatarak bağırmıştı, “Anne, baba, beni tanımadınız mı?” Ofer ve Adam, galiba İlan da gülmekten neredeyse yere yuvarlanacaklardı. Ora ise ağzı yarı açık, masaların arasında perimisali dolaşırken, “Her şey yolunda mı?” diye soran garson kıza bakıyordu. Demek iki hafta önce gövdesine patlayıcılar döşemiş bir terörist Ofer’in yanından geçmiş, üstelik Ofer’in işiymiş bu: Kendilerini onun önünde patlatsınlar, bunu Tel Aviv’de yapmasınlar diye duruyormuş orada.

Derken Ofer ciddileşmiş, geçen hafta boyunca Hebron’da yerine getirdikleri görevden bahsediyordu Adam’la İlan’a. Aslında konuşmasına izin yoktu, ancak özet geçebilirdi. Tabur kasabada aranan adamları tasfiye etmekle görevlendirilmişti. Ora gerisini doğru dürüst dinlemiyordu; başka düşüncelere dalmıştı – daha önce hiç yapmadıkları bir şeydi bu, aslında onların vazifesi değildi. Etrafı gözetlemek için bir binaya el koymuş, orada oturanları bir araya toplayıp tek bir daireye kilitlemişlerdi. “Onlara hakikaten iyi davrandık,” diye anlatırken göz ucuyla annesine bakıyordu, ancak Ora artık orada değildi. Kulak verseydi, belki bir şeyleri değiştirebilirdi. Hoş, yapamayabilirdi de. Peki ya sonra, anlattığı hikâyenin sonu nasıldı? Son haftalarda, aylarda onca gayret ettikten sonra ancak şimdi o akşamı düşünmeyi başarıncaya kulağına çalınan parçaları birleştirip konuşulanları çıkarabiliyor. Ofer şüpheli birini tutuklama prosedürünü anlatmasını istemişti Adam’dan, hoş Ora bunu da yarım yamalak duymuştu

aslında. Üç kere bağırırsın, hem İbranice hem Arapça, “Dur! Kim var orada?” Sonra üç kere, “Dur, yoksa ateş ederim,” (Adam), “*Vâkıf valla batukhak*” (Ofer). Arkasından silahını kaldırıp karşındakine altmış derecelik bir açıyla doğrultursun (Ofer miydi)? Ve ateş edersin (Adam). Seslerinin tınısına kulak kabartınca iki kardeşin Adam’ın dilbilgisi sınavlarına birlikte çalıştıkları günlere dönmüştü Ora. “Bacaklara nişan alırsın, evet, dizden aşağısına, hiç kıpırdatmadan, eğer yine de durmazsa vücut kütesinin tam ortasını hedef alır, öldürmek için çekersin tetiği.” Ofer şapşalca “kütle”nin ne olduğunu tam olarak hatırlamadığını itiraf etti. Adam çıkıştı ona, “Sana okulda fizik öğretmediler mi?” Ofer cevap verdi, “Tabii ama insanın neresinde olur?” Adam dudak büktü, “Biz Bölge’deyken, ‘iki memesinin arasına nişan alın’ diye öğretmişlerdi.” Ofer anlatıyordu, “Son atış taliminde mankeni midesinden vurmuştum, talim çavuşu azarladı, ‘dizlerine ateş etmeni söylemiştim!’ dedi. Bunun üstüne ben de, ‘Ama komutanım,’ dedim, ‘böyle de yere mihlanmaz mı?’” İki kardeş kahkahalarla gülüyorlardı, Ofer bir yandan da çaktırmadan annesini süzüyordu, Ora’nın böyle şakalardan hoşlanmadığının farkındaydı. Bunu iyi bilen Adam sırtıyordu, “Kimi askerler Arapların ortalıkta dolaşırken suratlarında tıpkı talimlerde kullanılanlara benzeyen hedef tahtası taşıdıklarına inanır.”

Yeniden aralarına dönüyor Ora. Geri geliyor. Beynindeki geçici arıza giderildi artık. “Fakat baba, bu benim işim! Ben kendilerini benim önümde patlatsınlar, bunu Tel Aviv’de yapmasınlar diye oradayım,” diyen Ofer’i duyunca beyni kısa devre yapmıştı. Kendini tutamayıp üçü de güldüğü için onlarla birlikte kahkahalar attı, çünkü kahkaha ortamından uzak durmayı göze alamazdı. Ancak ters giden bir şey var. Çaresiz gözlerini bir İlan’a, bir Ofer’e, bir Adam’a çevirip sonra aynı sırayla tekrar bakmıştı her birine. Burnuna tuhaf kokular geliyor, sinirli bir edayla gülerrek, onların da bunu hissedip hissetmediğini anlamaya çalışıyor. Kısa devrenin olduğu an gözünün önünde bir sahne canlanmıştı, daha doğrusu bir resim, gerçektir, tamamen somut bir görüntü.

Dışarıdan, tarlalardan koşarak gelen bir herif vardı görüntüde, hızla sıçrayıp masanın üstüne çıkmış, pantolonunu indirip çömelerek tabaklarla bardakların ortasına kocaman, pis kokulu bir öbek bok bırakmıştı. Oysa onlar, Ora'nın üç erkeği hiçbir şey olmamışçasına çene çalmaya devam ediyorlardı. Öbür masalarda oturanlar da olağan davranıyor, periler ortalarda gezinerek cıvıldıyorlar: "Hoşnut kaldınız mı? Her şey yolunda mı?" Gelgelelim Ora'nın aklının almadığı bir şey var, herkes böyle bir durumda, oğlun sana, "Fakat baba, bu benim işim! Ben kendilerini benim önümde patlatsınlar, bunu Tel Aviv'de yapmasınlar diye oradayım," dediğinde nasıl davranacağını öğrenmek için kursa mı gitmiş? Ora'nın derslerin çoğunu kaçırdığı belli, birden lokantanın havası dayanılmaz kadar sıcak geliyor ona, o zaman dank ediyor kafasına. Emarelerin yaklaştığını hissediyor, her yerinden ter fışkırıyor. Daha önce de böyle krizler yaşamıştı. Tamamen fiziksel bir şey, önemli değil, sıcak basması o kadar, menopoz nöbetleri. Elinde değil, vücudunun ufak bir intifadası. Aynı sıkıntıyı tekâmül eğitiminin arkasından Latrun'daki gösteri alanında yapılan törende, tabur, üstünde şehit düşen binlerce askerin isimleriyle kaplı büyük bir duvarın önünden uygun adım geçtiği sırada, Nebi Musa'da ana-babaların davetli olduğu atış gösterilerinde ve bir iki ortamda daha yaşamıştı. Bir keresinde burnu kanamış, bir başkasında kusmuş, diğerinde isterik bir ağlama nöbetine girmişti. Şimdi sinirden gülüyor, galiba cırcır olacak ve tuvalete bile yetişemeyecek, o kadar fena, dişlerini sıkıp kendini kasiyor, suratı bile çarpılıyor. Nasıl olur da fark etmezler neler çektiğini? Onlar sohbet ederken teker teker yüzlerine bakıyor. Gülmelerine seviniyor: Hadi devam edin, gülün diye geçiriyor içinden, haftanın gerginliğini atın üzerinizden. Ama içinde fırtınalar kopuyor. Vücudu, içinde yalnızca sıvıların dalgalandığı bir kabuk adeta. Hindistancevizi gibi. Belki aktördür onlar. Belki de ailesinin yerine geçmişlerdir. Kimbilir? Kalbi güm güm atıyor. Nasıl olur da duymazlar? Kalp atışlarını nasıl işitmezler? Yalnızlık kaplıyor Ora'nın her yanını. Çocukluğunda bodrum katta geçirdiği yalnız-

lğa benzetiyor. Burası o kadar sıcak ki, yemin ederim, sanki bütün fırınları açmışlar, pencereleri kapatmışlar. Pis kokuyor. Berbat. Öğürüyor Ora. Toparlanması, daha önemlisi onlara hiçbir şey belli etmemesi, bu fevkalâde mutlu akşamı mahvetmemesi gerekiyor. Öyle güzel vakit geçiriyorlar, burası öyle eğlenceli ki birdenbire onu yüzüstü bırakan vücudunun saçmalıklarıyla kimse-
nin neşesini kaçırmaya niyeti yok. Bir dakika daha lazım Ora'ya ipleri eline alması için, irade meselesinden başka bir şey değil bu. "Fakat baba, bu benim işim!" derken Ofer'in takındığı sert, mesuliyet sahibi, ciddi tavrı kafaya takması gerekmez. Ama işte, hepsinin, İlan'ın, Adam'ın, Ofer'in ağzı kulaklarına varırken, tam onların gözü önünde, aman Tanrım, geri geliyor işte, herif yine burada, bu loş ışıklar altında, "Hoşnut musunuz? Her şey yolunda mı? Sorun yok değil mi?" diyerek dolaşan narin kızböceklerinin arasında, iki ayağıyla masanın üstüne zıplıyor ve bir öbek bok bırakıyor. Ora'nın midesi kalkıyor, az sonra içine sığamayacak, ağzından, gözlerinden, burun deliklerinden fışkıracak, çaresizce bütün deliklerini sımsıkı kapatıyor, ne kadar kalles açıklik varsa onların arasında telaşla koşturuyor. Tek düşünebildiği onun nasıl rahatladığı, sapasağlam iki bacağıyla masaya sıçrayan aşağılık herifin muazzam, kepazelik derecesinde rahatlaması, pattadanak küçük beyaz tabakların, narin kadehlerle peçetelerin, koyu renk şarap şişelerinin, kuşkonmaz saplarının ortasına çömelerek koskocaman, pis kokulu radyoaktif buharı tüten kakasını yapması. Bütün gayretiyle gözlerini masanın ortasından, boktan cazibesiyile ona gülümseyen o iri, çırlıçıplak şeytani varlıktan çekmeye uğraşiyor Ora. Yok, kimse yok orada, adam burada değil, oysa Ora'nın ortadan çat diye yarılmasına sebep olacak az kalsın. Bekle beni, diyor Ora şakiyarak, bütün albenisiyle dudaklarını büzüyor ve kanatlanıp tüyüyor oradan.

Uzun zaman önce, Ofer'in Bölge'de ilk kez göreve başladığı ("Burada parantez açıyorum," diyor Avram'a. Lokantadaki akşamlarla ilgisi yok bunun") Ein Karem'de oturdukları günlerden birinde

evin arka tarafındaki bahçeye inen basamaklardan tuhaf bir ses gelmişti Ora'nın kulağına. Sesi takip ederek bahçenin ucuna yürümüş, üstünde şortu ve asker gömleğiyle orada oturan Ofer'i görmüştü, izne gelmişti o sırada, çakısıyla çok güzel bir dalı yontuyordu. Ne olduğunu sorduğunda Ofer o yay gibi kıvrımlı kaşlarıyla, meşhur alaylı gülümsemesiyle bakarak sormuştu, "Sence neye benziyor?"

"Yuvarlak bir sopaya."

Gülmüştü Ofer. "Bu bir cop. Anne, bu Cop. Cop, bu da Annem."

"Copu ne için kullanacaksın?"

Ofer kahkahalarla cevap vermişti, "Küçük tilkileri pataklamak için." Bunun üzerine, kendini savunman için ordu silah vermiyor mu sana, demişti Ora. "Cop vermiyor, ama en çok cop lazım, bizim koşullarımızda en etkili silah cop çünkü." Bu sözlerin onu korkuttuğunu söyleyince Ofer itiraz etmişti, "Copun nesi korkunç, anne? Üstelik diğerleriyle kıyaslarsan asgari güç kullanımı."

Ora, ondan beklenmeyecek, alaycı bir tavırla bunun bir kısaltması var mı diye sormuştu, "AGK mesela?"

"Ama coplar şiddeti önler, anne! Şiddete yol açmazlar."

"Öyle bile olsa oğlumu kendine bir cop yontarken gördüğümde bırak da dertleneyim."

Ofer sesini çıkarmamıştı. "Böyle konularda benimle tartışmaktan kaçınır," diye anlatıyor Avram'a. "Asla bu konulara girmezdi, siyasetin onu ilgilendirmediyi söylerdi hep." O işini yapıyordu, bu kadar basit, askerliği bitince, her şey sona erince, orada yaşananlara bir daha hiç kafa yormayacağına söz vermişti.

İyice yuvarlanana dek dalı yontmayı sürdürmüştü. Ora basamakların tepesindeydi, başında dikiliyor, kendinden geçmişçesine oğlunun maharetli ellerini izliyordu. "Çok becerikliydi elleri. Yaptığı işleri bir görseydin. Yuvarlak bir yemek masası. Bize de bir karyola yapmıştı."

Ofer dalın ucuna esnek bir şerit geçirdi. Ora yanına inip dokunmak istedi. Nedense dokunmanın, insana çarptığında nasıl bir his uyandırdığını anlamının önemli olduğunu düşünüyordu. “Uğursuz, sert, sevimsiz bir kayış,” diye anlatıyor Avram’a, o da yutkunarak gözlerini uzaklara dikeyor. Ofer dalın etrafını kahverengi başka şeritlerle sarıyordu, cop hazırda artık. İşte o zaman *hamle* yaptı. Ofer’in copun şiddetini tartmak, gizli gücünü ölçmek için üç kere nasıl avcuna vurduğunu gösteriyor Ora. Sonra sağa sola sallayarak copla oyun oynamaya başlamıştı, yeni terbiye ettiği tehlikeli bir hayvan gibi görüyordu onu. “Ofer’in orada oturmuş cop yonttuğunu görmek dokunmuştu bana. Bunu seninle paylaşmak benim açımdan önemliydi.”

Ora’nın bu sözlerini de kabul ettiğini kafa sallayarak gösteriyor Avram.

“Nerede kalmıştım?”

Avram hatırlatıyor, “Kucaklaşma ve şu lokanta.” Ora’nın sık sık böyle sorması hoşuna gidiyor, “Nerede kalmıştım?” Sorarken baştan savma, dalgın, akli dağınık bir genç kız ifadesi yayılıyor yüzüne.

Ora iç çekiyor. “Evet. Adam’ın doğum gününü kutluyorduk, doğrusunu istersen o Şabat’ta ikisinin de evde olacağından son dakikaya kadar haberimiz yoktu. Adam o sıralar Bik’ah’da yedek subaydı, Ofer de Hebron’da görev yapıyordu. Hafta sonunda eve gelmesi söz konusu değildi, fakat son dakikada izin vermişlerdi, Kudüs’e gidecek bir araç varmış. Geç saatte varmıştı eve, yorgundu. Akşam yemeği yerlerken sofrada birkaç kez uyuklamıştı hatta. Zor bir hafta geçirmişti, sonradan öğrendik, öyle bitap düşmüştü ki nerede olduğunun pek farkında değildi.”

Avram merakla bakıyor.

Ora, “Güzel bir akşamdı,” diye devam ederken midesinde ansızın baş gösteren ekşime yüzünden ağzına tek lokma koymadığı kısmını özellikle atlıyor. Aynı gergin sesle, “Sonra hep beraber Adam’ın şerefine kadeh kaldırmamızı önerdim,” derken Ofer’in

ölümcül yorgunluk halini, sonradan maruz kaldığı meraklı sorular ve irdelemeler karşısında Ora'yla bitmek bilmeyen tartışmalarında nasıl kendi savunma hattına çekildiğini Avram'a gösterebilmiş olmayı diliyor. “Bir kutlama yaptığımızda ufak çapta kadeh kaldırma âdetimiz vardı...”

Kararsız kalıyor yine: Bizim bu aile ilişkilerimiz, ufak tefek ritüellerimiz, bunlar içini acıtıyor mu? Avram gözleriyle karşılık veriyor: Hadi, devam et artık.

“Normalde Adam kendisine kadeh kaldırılmasına izin vermez. Herkesin önünde bunu yapmamız kesinlikle yasaktır, birileri duysun istemez. Bu konuda tıpkı İlan'a benzer.”

Avram gülümsüyor. “Maazallah, orada kendilerine aylar önceden masa ayırtmış insanlar duyar da size kulak misafiri olurlar diye mi?”

“Aynen öyle. Fakat o akşam Adam itiraz etmiyordu ama yalnızca Ofer'in de kaldırması şartıyla. İlan'la ben hemen, ‘Sorun değil,’ dedik, şaşırmıştık. Onun için daha sonra kadeh kaldırırım diye düşünüyordum, yalnız kaldığımızda sağlığına içecektim ya da iyi dileklerimi kâğıda yazacaktım. Eskiden onun, aslında hepsinin doğum günlerinde temennilerimi yazardım hep, çünkü bu sayede her şeyi toparlama, bir dönemi özetleme fırsatı bulduğuma inanıyordum; galiba, Adam ona yazdığım kartları saklardı. Hey, farkında mısın nelerden konuşuyoruz?”

“Farkındayım.”

“Her şeyi ortaya dökmek için bütün ülkeyi üç kere dolaşmamız gerekecek.”

“Fena fikir değil.”

Ora sesini çıkarmıyor.

“Nerede kalmıştım?” Bu defa Ora'nın yerine Avram soruyor, cevabı da kendi veriyor, “Lokantada. Ofer'in kadeh kaldırmasında.”

“Ha, doğum günü!”

Ora yine düşüncelere d alıyor. O hafta sonu, özenli, kırılğan mutluluğun o son anları. Günlerdir burada ne yaptığı belli: Bir

zamanlar yaşamış ama bir daha yaşamayacak bir ailenin hatıratını anmak.

“Ofer başını ellerinin arasına alıp birkaç dakika sessizce düşündü. Acelesi yoktu. Adam’a kıyasla her zaman daha ağırdan alır zaten. Genel olarak bakıldığında daha ağırkanlı, daha metanetlidir; hareketleri, konuşması, hatta görünüşü bile. İkisini birlikte gören yabancılar genellikle Ofer’in daha büyük olduğunu sanırlar. Çok hoştu, Adam’ın ricalarını böyle ciddiye alması güzeldi.

“Arkasından öncelikle Adam’ın kardeşi olmaktan ne kadar mutlu olduğunu söylemek istediğini belirtti, birkaç yıldır, Adam’ın okuduğu liseye gitmeye başladığından beri, hatta Adam’ın görev yaptığı tabura katıldığından beri onu tanıyan başka insanlar, öğretmenler, askerler, subaylar sayesinde Adam’ı daha iyi tanıyordu. Başlangıçta yanlışlıkla kendisini Adam diye çağırırlardı, ona Adam’ın kardeşi muamelesi yapmaları sinirine dokunmuştu fakat artık...”

“Cidden,” demişti Ofer tane tane, çatallı, boğuk sesiyle, “herkes yanıma gelir, senden bahsederdi, ne muhteşem biri olduğunu, ne iyi bir dost olduğunu, daima inisiyatifi ele aldığını söylediler. Hepsi senin şakalarını biliyordu, taburda herkesin senden gördüğü yardımı, canı sıkkın olduğunda senin keyfini nasıl yerine getirdiğini anlatan bir hikâyesi var—”

“Adam böyle mi?” diye soruyor Avram neşeyle. “Sen şimdi Adam’ı anlatıyorsun, değil mi?”

“Evet, onun bu yanı bizi de hayrete düşürmüştü. İlan şakasını bile yapmış, Adam’ın yıllardır ev halkı arasında edindiği itibarı Ofer’in uluorta sarstığını söylemişti.”

Ofer, “Bir de icat ettiğin şu bingo oyunu var,” diye devam ediyordu Adam’a bakıp kıkırdayarak, “okulda hâlâ senin isminle anılıyor.”

İlan sözünü kesmişti. “O ne?”

“Bir öğretmenin sınıfta asla ağzına almayacağı yedi sözcük seçersin. Mesela ‘pizza’ veya ‘dansöz’ ya da ‘Eskimo.’ Ders baş-

ladığında sözcükler herkesin önünde yazılıdır, öğretmene gayet masum görünen, sanki dersle ilgiliymiş gibi görünen sorular sorulması gerekir, öğretmen farkına varmadan bu sözcükleri söylesin diye.”

İlan gözleri parlayarak öne doğru eğilmiş ve yavaşça parmaklarını birbirine kenetlemişti. “Öğretmenin hiçbir şeyden haberi yok tabii.”

Adam tebessüm ederek cevap vermişti, “Hem de hiç. Öğrencilerin beklenmedik bir anda sıkıcı dersine ilgi duymaya başlamalarına sevinir yalnızca.”

“Yaa!” İlan hayranlıkla bakıyordu Adam’a. “Tam bir sinsi yetiştirmişim meğer.”

Adam mütevazı bir edayla başını öne eğmiş, Ofer de gülücükler saçarak sormuştu, “Tam bir ‘icat kumkuması’ olmuş, haksız mıyım?” İlan onun söylediklerini doğrularken Ofer’in omzunu dürtüyordu. Ora oyunun kurallarını anlamamıştı ve anlamadığı şeylerden hoşlanmazdı. Ofer’in bir an önce Adam hakkında anlattıklarına kaldığı yerden devam etmesi için sabırsızlanıyordu.

İlan’ın ilgisini çekmişti, “Peki kim kazanır?”

“Listedeki sözcüklerden en çoğunu öğretmene söyleten kimse o.”

İlan kafa sallıyordu. “Tamam. Şimdi bana nasıl söylettiğinizi örnekle gösterin.”

Ora müdahale edemedi duramamıştı, “Ofer’in Adam’a söyleyecekleri daha bitmedi ama.”

“Dur, anne,” demişti Ofer neşe içinde, “buna bayılacaksın. Hadi, bir kelime söyleyin bana.”

“Sen seç,” diye önerdi Adam.

“Fakat bana duyurmayın, ben öğretmenim!” İlan gülüyordu. Çocuklar kafa kafaya verip fısıldaştılar, sonra kahkahalarla kafa salladılar.

“Unutma dersimiz tarih,” diye ekledi Adam oyunu daha da çetrefilleştirmek için.

İlan buna karşılık, “O zaman Dreyfus olayını işleyelim,” dedi. “Birazı hâlâ aklımda.”

İlan ihanetle suçlanan Fransız Yahudisi subayın başına gelenleri anlatmaya koyuldu, Ofer’le Adam da onu soru yağmuruna tutuyorlardı. İlan davanın görüldüğü mahkemeden, Dreyfus’un avukatlarının suskunluğundan, mahkemenin kanaatinden bahsediyordu. Dreyfus’un ailesi, alışkanlıkları ve kıyafetleri, yedikleri daha çok ilgilerini çekmişti. İlan konuya sadık kalıyor, tuzak sorulara aldırmıyordu. Dreyfus’u uluorta aşağılayanlar arasında Theodor Herzl de vardı. Oğlanların sordukları soruların ardı arkası kesilmiyordu. Ora arkasına yaslanmış, onları seyrediyordu, üçü de onun izlediğinin farkına varınca hızlarını artırdılar. Dreyfus hapse atılmış, Şeytan Adası’na sürgün edilmişti, Emile Zola *J’accuse! (Suçluyorum!)* adlı açık mektubunu kaleme almış, Esterhazy yakalanıp tutuklanmış, Dreyfus serbest bırakılmıştı, oysa çocuklar Herzl’i daha çok merak ediyorlardı. *Der Judenstaat (Yahudi Devleti)* yayınlanmıştı, Herzl bunun arkasından Türk padişahı ve Alman Kaiser’i ile görüşmeler yapmıştı. İlan öne eğilerek dudaklarını yaladı. Gözleri ıslık ıslık oldu. Oğlanların biri sağında, biri solunda, bufaloya yaklaşan aç kurtlar misali ağızlarından salyalar saçıyorlardı. Ora da bu heyecana kendini kaptırdığını fark etti, ancak kimin kazanmasını istediğinden pek emin sayılmazdı. Kalbi çocuklardan yana çarpıyordu, gelgelelim yüzlerine yayılan vahşi coşku sıkıntı veriyordu içine, İlan’ın şakaklarında yeni görülmeye başlayan tek tük ağarmış saçlara merhametle baktı. İlk Siyonist Kongresi Basel’de toplanmış, *Altneuland (Eski Yeni Ülke)* yayınlanmış, Britanya ise devlet kurmaları için Siyonistlere Uganda’nın büyük bölümünü teklif etmişti—İlan burada lise günlerini hatırlayarak söylenenleri tekrarlardı, “beyazların sıhhatine faydalı topraklar.” Adam merak ediyordu, acaba o teklif kabul edilseydi, olaylar nasıl gelişirdi: Eğer Yahudiler oraya gidip abartılı bir heyecanla ortalığı ayağa kaldırsalardı, bütün Afrika’da hummalı bir faaliyettir giderdi. İlan eklemeyi ihmal et-

medi, “Hiç kuşkunuz olmasın, altmış saniye sonra koyu bir anti-Semitizm tırmanırdı.”

Ofer kahkahalarla konuşuyordu, “O zaman da Tanzanya’yı işgal etmek zorunda kalırdık mutlaka.”

“Sonra Kenya ile Zambiya!”

“Tabii, nefretten kendimizi korumak için.”

“Ayrıca onlara İsrail’i sevmeyi öğretmek ve biraz tavuk suyu-na *Yiddişkeit* ikram etmek için.” Adam bunları söylerken kahkahadan iki büklüm olmuştu.

İlan kıs kıs gülüyordu, “Balık dolmasını söylemeye ne hacet,” işte o zaman çocuklar havaya zıpladılar: “Bingo!”

Ana yemekler gelmişti. Her tabakta neler olduğu Ora’nın hâlâ hatırında. Adam’ın tercihi bonfileydi. İlan kaz budu, Ofer ise et tartar ısmarlamıştı. Ofer’in önündeki çiğ ete takıldığım hâlâ hatırlıyor Ora; vejetaryen Ofer nereye gitmişti? İzleyen haftalar, aylar boyunca, uykusuz geçen gecelerle kâbusu aratmayan günlerde, o akşam yaşananları dakikası dakikasına zihninde canlandırdığında, acaba kafasına ne girdi veya bingo oynarken ne oldu da Ofer yemekte et yedi diye hep merak edecekti Ora, yoksa hiçbir şey hatırlamıyor muydu? Ne de olsa sohbet süresince işgalden, nefretten konuşmuş, hatta insanları kilit altına alıp salıvermekten söz etmişlerdi, fakat sessiz kalmasında bile bir tuhaflık vardı. Nasıl olur da Ofer’in içinde tek bir tehlike çanı dahi çalmazdı? Bütün bunların ona, mesela ağzına bir tıkaç sokulup Hebron’da bir evin kilerindeki et mahzenine kapatılan ihtiyar bir adamı çağrıştırmaması mümkün olabilir miydi?

“Gerçekten çok yorgundu,” diye belirtiyor laf olsun diye. “Gözlerini güç belâ açıyor, başını dik tutmakta zorlanıyordu. Tam iki gündür gözüne uyku girmemişti, bunun üstüne üç de bira içti. Oynadıkları oyun ve şakalar sayesinde ayakta duruyordu her nasılsa.”

Bir an, diye geçiyor Ora’nın aklından, hatırlamış gibi göründü. Adam’ın telefonunu istemişti ansızın, karargâha telefon ede-

cekti. Şimdi bile gözünün önünde Ora'nın: Telefonu eline almıştı Ofer. Kaşları titriyordu. Alnı gerilmişti. Yorgunluğunu alt edip aklına bir şey getirmeye çalışıyordu. Fakat birden ekran ilişti gözüne, heyecanlanmıştı, daha önceden hiç görmediği yeni bir fonksiyonu vardı telefonun, Adam nasıl kullanılacağını gösterdi ona.

Ora hatırlatmadan edemeyecekti, "Ofer, senin Adam şerefine kadeh kaldırman yarım kaldı."

"İnanılır gibi değilsin," diyen Adam iştahla bonfilesini yemeye koyuldu.

Ora üsteledi, "Ama bu haksızlık! Henüz bir şey demedi bile!"

"İsterse söyler. Davul zurnaya gerek yok!"

Ofer tekrar ciddileşmişti. Suratı bir gevşiyor, bir kasılıyordu. Kalemle çizilmiş gibi dolgun dudaklarını elinde olmadan sürekli oynatıyordu. Çatalını bıraktı. Adam'la İlan'ın birbirlerine muzip bakışlar attığı Ora'nın gözünden kaçmamıştı: Dikkat, diyordu gözleri, mendilini hazırla.

Ve Ofer konuşmasını yaptı. "Doğrusunu istersen, senin yardımın olmasaydı, annemle babamın haberlerinin bile olmadığı berbat durumlarda beni kollamasaydın hayatta yolumu nasıl bulurdum hiçbir fikrim yok."

Ora hiç beklemiyordu bunu. Keyiflenmişti, İlan da öyle. "Çünkü biz bunun tersi doğru sanıyorduk, Ofer'in her zaman Adam'ı kolladığını düşünürdük. Ama o pattadanak hiç bilmediğimiz koca bir dünya sermişti gözlerimizin önüne, var olmasını hep umut ettiğim bir dünyaydı bu, biliyor musun? Anlıyorsun, değil mi?"

Avram hızla kafa sallıyor. Altdudağını kaldırıp üstdudağının üzerine kapatıyor.

"Derken Adam'ın bakışlarını kaçırdığını gördüm, boynuna kadar kızarmıştı, duyduklarımın doğru olduğunu anlamıştım o zaman."

“Galiba,” diye devam ediyordu Ofer, “yeryüzünde beni senin kadar tanıyan, en mahrem sırlarımı bilen ve doğduğum andan itibaren daima benim için güzel şeyler yapan başka kimse yok.”

Adam ne bir şey söylüyor ne de espri patlatıyordu. İşte o zaman annesiyle babasının bunları işitmesini gerçekten istediğini hissetmişti Ora.

“Ayrıca dünyada senin kadar güvendiğim, değer verdiğim ve sevdiğim başka biri yok. Hiç kimse.”

Oğlanlar gözlerini görmesinler diye Ora ile İlan başlarını öne eğmişlerdi.

“Eskiden, bilhassa vaaz verdiğin ya da müzik zevkimle alay ettiğin zamanlarda beni öfkeden deliye döndürmüş olsan bile.”

Adam hemen atıldı, “Guns N’Roses müzik değil, Axl Rose da şarkı söylemiyor.”

“Ama ben o zaman bilmiyordum ki, onlardan aldığım haza taş koyduğun için deliriyordum, sonunda haklı olduğumu anladım. Bak, beni her yönden geliştirmişsin işte. Sonra her türlü saçmalıktan korudun beni. Aslında hiç kavgacı biri olmasan da, bana tokat atan veletleri ağabeyim gelir, sizi eşek sudan gelinceye kadar döver diye tehdit etme şansım olmasa da, sırtımı sana yaslayabileceğimi biliyordum, kimsenin bana bir şey yapmasına izin vermezdin.” Lafını bitirince Ofer’in yanakları kızarmıştı, nasıl bir açık yüreklilik sergilediğini sanki şimdi fark ediyordu.

Uzun bir sessizlik olmuştu. Hepsi başını önüne eğmişti. Meselenin özüne dokunmuşlardı. Ora nefesini tutmuş, İlan’ın herkesi güldürmeye kalkmamasını diliyordu içinden. Hiçbiri gülme refleksine yenilmemeliydi.

“*Lehayim*,” dedi İlan kısıp bir sesle, “Ailemizin şerefine.” Gözleri sulanmıştı, minnetle Ora’ya baktı, kadehini ona doğru kaldırdı.

Adam’la Ofer de tekrarladılar, “*Lehayim*.” Onların da dosdoğru ona bakıp kadeh kaldırmalarına Ora şaşırmıştı. Ofer usulca ekledi, “Ailemize.” Ana-oğul sık sık göz göze geliyorlardı, bir an için öyle gelmişti Ora’ya, yoksa Ofer biliyor muydu?

“Daha sonra biraz gergin bir tavır takınmıştı, yaptığı konuşma onu şaşkına çevirmiş gibiydi, başını yine ellerinin arasına aldı, böyle, Adam sokulup sarıldı ona. İçtenlikle kucakladı, iki koluyla birden.” Avram ikisini de görüyor, gözlerinin önündeler adeta. “Onun yanında ufak tefek kalmasına rağmen Adam sarmalamıştı kardeşini, Ofer de kafasını yaslamıştı ona, işte böyle.”

Güzelim, biçimli kafası canlanıyor Ora’nın hayalinde. O zaman başını kazıtmaya başlamamıştı henüz, tıraş olunca saçları sapsarı olurdu. Bir an için Adam, Ofer’in saçlarını kokluyor gibi gelmişti Ora’ya, tıpkı bebekken Ofer banyo yaptıktan sonra kokladığı gibi.

Ora gayri ihtiyari aynı hareketi tekrarlayıp başını kendi omzuna yatırıyor.

“İlan’la beraber onları seyrediyorduk, İlan’ın da aynı hisse kapıldığını seziyordum, ama sormadım—”

“Ne hissi?”

“Kucaklaştıkları zaman, anlamıştım hemen, ruh ve bedendiler, ben ve İlan gittikten sonra bile birbirlerini bırakmayacaklardı, uzaklaşmayacaklardı, kopmayacaklardı, yabancılaşmayacaklardı, ihtiyaç olduğunda yardımlaşacaklardı. *Aile* olacaklardı, anlıyor musun?

Avram’ın ağzı acılı bir ifadeyle çarpılıyor.

“Ne olacak, Avram?” Yaşlı gözleriyle bakıyor Ora. “Ne olacak eğer—”

Avram avaz avaz haykırıyor: “Anlat, biraz daha anlat!”

Lokantadan eve dönerken herkesin karnı doymuştu, uysal ve sevimli tavırlar sergiliyorlardı. Çocuklar kadın kıyafetleri giymekten hoşlanan cinsel arzuları kabarmış bir oduncuyu anlatan saçma sapan bir Monty Python şarkısı tutturmuşlardı, bildik katı tutumlarından sapmalarına sevinmişti Ora. Artık anne ve babalarını yetişkin kimseler olarak gördüklerini anlatır gibi bir halleri vardı. Arka koltukta şarkı söylerken bir yandan da dizlerine, karnlarına ve göğüslerine vurup tempo tutuyorlardı. Ofer’in geniş

göğsünün davul gibi tok bir sesle yankılanması Ora'ya heyecan veriyordu. Sonra da hangi bara gitsek diye konuşmaya başladılar. Bu geç vakitte hâlâ bir yerlere gidip kafa çekecek enerjilerinin olması Ora ile İlan'ı şaşırtmıştı, hele Ofer gözlerini açık tutmakta zorlanırken. İlan'ın tek istediği birlikte aynı yere gitmemeleriydi, bir ay önce patlayıcılarla kuşanmış bir teröristin Kudüs'te bir bara girerken yakalandığını hatırlattı. Oğlanlar ellerini kalplerine götürerek birbirlerinden ayrılacaklarına söz verdiler: Ofer “*Şehadet Umudu*” barına, Adam da “Hizbullah Şehitleri” gece kulübüne gidecekti. “Sonra da ‘Yetmiş Bakire’ meydanında buluşuz, bir süre çarşıda takılır, kalabalık yerlerde dolaşır, dosdoğru Ortadoğulu yüz hatları ve delici bakışları olan kimselere yaklaşıyoruz.”

Ertesi gün sabah sekizde Adam'la Ofer hâlâ uyanıktı, herhalde sabaha karşı gelmişlerdi, Ora ile İlan mutfakta oturmuş, hâlâ geçirdikleri güzel gecenin tatlı etkisinde, sabah yürüyüşüne çıkmaya hazırlanıyorlardı. Evden çıkmadan önce çocuklar kalktıklarında yesinler diye koca bir kâse salata, *jachnun* ve katı yumurtayla domates sosu hazırladılar. Malzemeleri soyup doğrarken akşam yemekte olanlar, Adam için Ofer'in dedikleri, nadiren yaptıkları kucaklaşma hakkında konuşuyorlardı usul usul. Birdenbire sokak kapısı çalındı, hemen peşinden de sertçe basılan zilin sesi duyuldu.

İlan'la Ora bakışıyorlardı. Ne demek oluyordu bu şimdi, nasıl zil çalmaktı bu böyle, hem de cumartesi sabahı, bunun tek bir anlamı olabilirdi. Ora elindeki bıçağı bırakıp gözünü İlan'a dikince gözlerinin fal taşı gibi açıldığını gördü. Birbirlerine çılgın, insanlıktan uzak, dehşetli bakışlar attılar. Her şey hız kesti ve giderek dondu. Adam'la Ofer'in o sırada evde olduğuna dair bilgileri bile donmuştu adeta, aslına bakılırsa olmayabilirlerdi pekâlâ. “Bütün gece ikisini de görmedik, İsrail'de bir gece uzun bir süre sayılır. Belki başlarına bir şey gelmişti, belki acilen karargâha çağırılmışlardır. Haberleri bile dinlemedik, nasıl oldu da atladık?”

Ora'nın gözleri Adam'ın gece aldığı araba anahtarlarını arıyordu. Askıda gördüğünü sanmıştı ama belki de onlar yedek

anahtarlardı. Zil sabırsızca bir daha çaldı. “Evdeler, ikisi de evde,” diye inatla ısrar ediyordu Ora, “uyuyorlar, onlarla ilgili olmasına imkân yok.” Arabanın farlarını açık unutmuş olabilirlerdi, komşulardan biri haber vermeye gelmişti belki. Belki de hırsızlar arabanın kapısını kırmıştı. Buna bile razıydı Ora, hoş görebilirdi. Kapı yine sertçe vuruldu, ne İlan ne de Ora yerinden kımıldıyordu, varlıklarını saklamayı umut ediyorlardı.

Ansızın her şey kostümlü provayı aratmayacak kadar tuhaf bir havaya girmişti, sanki hep yaşanması beklenen bir şeyi yaşıyorlardı ama kendi rollerini oynamayı hâlâ becerememişlerdi. İlan tek eliyle tezgâha yaslandı. Son yıllarda, oğlanlar askere gittiğinden beri nasıl da yaşlandı İlan, diye düşünüyordu Ora. Yüzü süzölmüş, sanki hezimete uğramıştı. Ora onun aklından geçenleri okuyabiliyordu: İçinde yaşadıkları tatlı hayal paramparça oluyordu. İçine sığındıkları yeraltı hücresi hallaç pamuğu misali darmadağındı. Yirmi yıldır havada, bir karanlığın üzerinde yürümüşlerdi ama aşağıdaki çukurun hep farkındaydılar, şimdi ise düşmeye başlıyorlardı ve sonsuza dek yuvarlanacaklardı, hayatları sona ermişti artık. Önceki yaşantılarının sonuna gelmişlerdi.

İlan’ın yanına gitmek istiyordu, böylece İlan onu tutabilir, hep yaptığı gibi onu sarmalayabilirdi, ne var ki yerinden kımıldamıyordu. Kulakları tırmalayan zil sesi çınladı yine, bir an için tuhaf bir hisse kapılmıştı Ora, gerçekliğin bambaşka iki boyutu birbirine karışıyordu adeta: Birinde Adam’la Ofer yataklarında derin uykudaydı, diğerindeyse ordudan görevliler ikisinden biri için Ora’ya tebligatta bulunmaya gelmişlerdi. İkisi de elle tutulur gerçeklerdi ve aynı zamanda birbirleriyle çelişiyorlardı. İlan’ın mırıldandığını duydu, “Kapıyı açsana, neden açmıyorsun?” Ora kendi kulaklarına da yabancı gelen bir sesle, “Ama ikisi de evdeler, haksız mıyım?” diye sordu. İlan perişan bir halde boyun eğercesine omuz kaldırdı, şöyle diyordu sanki: Evde olsalar bile onları daha ne kadar koruyabiliriz? Ora’nın aklına takıldı birden, hangisi için gelmişlerdi? Kafasını bulandıran sis perdesi kura çe-

kimini hatırlayınca delinmişti. *Bir şapka al, içine iki kâğıt parçası koy...*

Ora kapıyı açtı, iki sallapati görünürlü üniformalı adamlarla karşılaşınca dehşete kapıldı. Çok genç iki askeri inzibattı bunlar, Ora'nın gözleri haber veren ekibe mutlaka refakat eden doktoru arıyordu, fakat ikisinden başka kimse yoktu. Birinin kirpikleri upuzundu, yumuşak bir resim fırçası gibi gürdüler. Böyle ufak tefek ayrıntıların gözüne çarpması hiç de duruma uygun değildi, bu ülkede yaşıyorsan, sezgilerinin daha keskin olması gerekirdi oysa. Suratı sivilceden delik deşik olmuş öbür inzibatın elinde kocaman bir mühür basılmış matbu bir belge vardı. Ofer evde mi, diye soruyordu.

Kedeş Nehri'ndeki adamdan geri aşırıdıkları defterde boş sayfalar, satırlar var hâlâ. Ora bir boşluğu ufak elyazısıyla doldurmaya koyuluyor:

Nice dakikalar, saatler, günler, yapılan milyonlarca iş, sayısız eylem, çabalar, yanlışlar, sözler, düşünceler, hepsi dünyada bir insan yaratmak için.

Avram'a okuyor yazdıklarını.

"Sağlığı yerinde, göreceksin. İyi olsun diye elimizden geleni yapıyoruz."

"Hakikaten öyle mi düşünüyorsun?"

"Bence sen ne yapacağını bilirsin, her zaman." Avram biraz duraksadıktan sonra soruyor, "Şuna bir bakabilir miyim?" Ora defteri uzatıyor. Avram özenle eline alıp kendi duyacağı bir sesle fısıldayarak okuyor: "Nice dakikalar, saatler... sayısız eylem... yanlışlar... hepsi dünyada bir insan yaratmak için." Defteri kucağına bırakıp gözlerini Ora'ya dikeyyor, bakışları belli belirsiz bir korkuyla kararıyor.

"Bir cümle de sen ekle," diyor Ora, ona bakmadan kalemi eline tutuşturuyor. "*Bir tek insan, yok etmesi çok kolay biri. Hadi yazsana.*"

Avram yazıyor.

Ora hatırlıyor:

“Hadi iç içe geçmiş parantezleri çalışalım. Nasıl yapılacağını biliyor musun?”

“Köşeli parantezle başlayıp normal parantezle devam etmekten mi söz ediyorsun?”

“Hadi örnekteki gibi yapalım. Bak, burada bir örnek vermişler.”

“Ama burada bir sürü sayı var... Benim yerime sen yapar mısın?”

“Eğer ben yaparsam, sen nasıl öğreneceksin?”

“Zavallı bir çocuğa hiç merhametin yok mu?”

“Yeter, ukalalığı kes. Hem dik otursana Ofer, neredeyse yere düşeceksin.”

“Bunu okumayı bile bilmiyorum!”

“Sızlanmayı bırak.”

“Sustum.”

“İnan bana, sana iç içe geçmiş parantezleri öğretmekten başka yapacak bir sürü işim var benim.”

“Enginar pişti mi?”

“Bekleyeceksin, biraz zaman alır.”

“Kokusu beni deli ediyor.”

“Eğer ödevini mutfakta yapacaksan, bari masayı temizle. Defterin leke olacak. Hangi sayfadasın?”

“Yüz elli. Çok uzun bir test. Geçmeme imkân yok.”

“Sakin ol. Önce şu denklemleri yapalım. Hadi bunu oku. Durma, bön bön bakma...”

“Amaaan...”

“Ben senin akranın değilim. Artık oku, hadi!”

“ $2x - ile - 3 - arasında - ne - vardır?$ ”

“Peki, ne var? Kekten elini çek!”

“Ben nereden bileyim? Ne soruyor, anlamıyorum ki. Burada yazanlar İbranice mi?”

“Hadi gel, içler dışlar çarpımıyla başlayalım.”

“Peki ya şu lanet $2x$ ile ne yapacağım?”

“Onu 3 ile çarpacaksın. Her biri 3 ile çarpılır! Dene de gör.”

“*Bok*, yine 2x çıktı karşıma.”

“Hadi bir daha deneyelim, ama keyfimiz kaçmadan, tamam mı? Şu kekten tırtıklamayı da bırak. Yarısını silip süpürdün bile!”

“Ne yapayım? Enerjiye ihtiyacım var.”

“Şimdi 3 eksi 2x işlemine dön.”

“Benim mi? Şimdi benim işlemim mi oldu?”

“Senin tabii, ben okulda sıramı savdım.”

“Beynimin sulandığını bilmeni istiyorum, bu da senin suçun.”

“Dinle Ofer. Bu işlemi yapmaman için hiçbir neden yok.”

“Bal gibi var.”

“Yani?”

“Ben aptalım.”

“Hayır, değilsin.”

“Beynin denklem çözen kısmı bende yok.”

“Uzattın ama. Kapa çenenı, ciddi söylüyorum, seninle konuşmanın avukatla konuşmaktan farkı yok! Alt tarafı birkaç alıştıрма—”

“*Birkaç* mı? Sayfa altmış bire kadar...”

“Bunlardan çok daha karmaşıklarını yaptın sen. Geçen haftakileri unuttun mu?”

“Ama sonunda yapmıştım!”

“Tabii yaptın. Sen istersen her şeyi yaparsın. Hadi artık, bitir şunu güzelce, daha problemleri çözeceğiz.”

“Of ya, problemleri de çözeceğiz, harika!”

Birlikte kahkahadan kırılıyorlar. Ofer başını Ora’nın omzuna sürterken kedi gibi mırıldıyor, o da karşılık veriyor.

“Aklıma gelmişken, bugün Nikotin’in maması verildi, kumu temizlendi mi?”

“Evet, ben hallettim. Okşa!”

Ora bir daha başını okşuyor. “Şimdi işlemleri yap.”

“Böyle mi teşekkür ediyorsun?”

“Dikkatini ver. Çok hızlı gidiyorsun, kontrol etmeden yapıyorsun.”

“Dur, anne, daha fazla yapamıyorum. Telefon nerede?”

“Telefonu ne yapacaksın şimdi?”

“Çocuk Hakları Derneği’ni arayacağım.”

“Aman ne komik. Kafanı topla, katsayılarla sadeleştirme kurallarını kavrarsan—sen neye gülüyorsun?”

“Bilmem. Bunda pek bir sadelik göremiyorum!”

İkisi de gülme krizi geçiriyor. Ofer kendini yere atıp debeleliyor.

“Topla artık kendini. Hiçbir yere varamayız böyle.”

“Acı bana anne, ben zavallı, masum, kimsesiz bir çocuğum.”

“*Sesini keser misin?*”

“Peki, peki, ben ne demiştim?”

“Şimdi sessiz sakın çalış. Tek laf duymak istemiyorum. Sırayı takip et.”

“Sonra bana enginar verecek misin?”

“Seve seve. Herhalde pişmiştir.”

“Yanında mayonezli sos da olacak mı?”

“Evet.”

“Bir de—Ay, pardon, gaz çıkardım. Hata ettim, berbat bir hata...”

“Osurmak hata değildir.”

“Öyleyse x eşittir osuruk.”

Kıkır kıkır gülüyorlar.

“Galiba konudan uzaklaşıyoruz. Hadi artık şimdi sıra problemlerde.”

“Ben problemlerle ilgilenmiyorum! Sorunsuz bir hayat istiyorum!”

“Sen mi ıslık çalıyorsun?”

“Ben değil babam, salondan geliyor.”

“İlan bir iyilik yap, şu ıslığı kes. Nedense beni—”

“Evet, baba, dikkatimizi dağıtıyorsun.”

“Sen ödevine dön.”

“Bahse girerim, birazdan buraya gelecek, bizi güldürmek için dans...”

“*Başka derdin!*”

“Vaşak gibi kulakları var. Sen bir vaşakla evlenmişsin.”

“Yeter, kes zırvayı. Bu problemi nasıl ele alırsın?”

“Bir katil gibi.”

“Dikkat et, daha sıcak. Bunun içine batır, ama defterine sıçratma.”

“‘Eğer bir sayıyı 4 ile çarpıp sonuca 2 eklersek, 30 elde ediyoruz.’ Bunu nasıl çözeceğimi nereden bileyim?”

“Düşün: x kere 4 artı 2 eşittir 30.”

“O zaman kolay! $4x$ artı 2 eşittir 30.”

“Yani?”

“Yani $4x$ eşittir 28. Yani x eşittir 7! Çok şükür! Dahiyim, dahi!”

“Harika. Daima taşıyacaksın, unutma. X hep bir tarafta olacak, sayılar öbür tarafta.”

“Hoşuma gitmeye başladı.”

“Şimdi bu işleme geçelim. Bunda da tek değişken var.”

“Bu herif neden bu kadar değişken, merak ediyorum.”

“Sessiz olup ödevini yapar mısınız?”

“Göbeğinden biraz alır mısınız?”

“İstemiyor musun? Orası en güzel yeri.”

“Al öyleyse. İyi, sıcacık bir Yahudi göbeği.”

“Tamam, şimdi dikkatini topla. Neredeyse bitirdin.”

“Kitabı Mukaddes Araştırmaları’nda da yardım eder misin?”

“O babanın konusu.”

“Doğru, o da öyle söylüyor.”

Birkaç gün sonra İlan, kanepeye uzanmış gazete okurken onların mutfaktan gelen seslerini duyunca, okuduğu makaleyi bırakıp kulak verdiğini anlatmıştı. İlk başta yerinden kalkarak mutfığa gidip Ofer’in mızızlanmasına, yaramaz tavırlarına son vermek için kendini zor tutmuştu. Ora’nın ona göz yummasına, yu-

muşak davranmasına, Ofer'in şımarık tavırlarına ortak olmasına sinirlenmişti. O başında olsa ödeve başlamasıyla bitmesi en fazla on dakika sürer, Ofer çoktan denklemlerini çözmüş olurdu, diye düşünüyordu. Fakat müdahale ederse ikisinin de kızacağını biliyordu, hem birbirlerine sataşıp tartışsalar da onlara kimsenin engel olmasından hoşlanmayacaklarını hissetmişti. Bu nedenle yattığı yerden onları dinlemiş, sayısız eylemi, sözleri, düşünceleri, dakikaları, yanlışları, Ofer'in sarkıt misali damla damla, sabırla Ora'nın elleriyle yoğrulmasını hem bedeninde hem de ruhunda hissetmişti. Kendisinin bunu yapamayacağını farkındaydı. Ofer'le öyle uzun uzun oturup hayal kırıklıklarını, yenilgilerini dindiremez, iniş çıkışlarını yumuşatamazdı, hatta onları nereye yönlendireceğini, yavaş yavaş çözüme götürmeyi bile bilmezdi.

Ora dinliyordu. Akşam geç vakitlerdi, çocuklar odalarındaydı, Ora ile İlan da kanepeye uzanmışlardı. İlan'ın parmakları ensesindeki tüylerle oynarken Ora da ona sarılmıştı. "Ama onların yetişmesinde senin de katkı çok," dedi İlan'a. "Çocuklarının hayatıyla böyle yakından ilgilenen çok baba yoktur."

"Evet, ama siz mutfaktayken kulak kabarttığımda, ne bileyim—"

"Yani, düşünme biçimleri, espri anlayışlarını, bildikleri her şey, keskin zekâları hep sana benziyor."

"Belki öyledir, bilmiyorum, bence ikimize de benziyor. Galiba ikimizin karışımı." Eline uzanmıştı İlan, parmaklarını kavradı. "Çünkü ben onlara ne verirsem vereyim, zaten almış olduklarını düşünüyorum, hayattan ya da başkalarından. Ama senin onlara verdiklerin başka." Bunu söylerken diğer elinin parmaklarıyla onda pek görülmedik bir hareketle hamur yoğurur gibi yapıyordu.

Ora'nın parmakları İlan'ın yoğurma hareketini gösterirken Avram seyrediyor, orada yanlarında olmasına, yumuşacık, annelik hamuruna günbegün dokunmasına izin verdiği için minnet duyuyor.

İlan'ın kollarında yatan Ora onu hoşnut etmek için dizini bacaklarının arasına sıkıştırmış, birkaç dakika sarmaş dolaş kalmışlardı. Sonra İlan, Ora'nın tepesinden gülümseyerek konuşmuştu, "Yine de ben olsam yaramaz tavırlarına daha çabuk son verdirirdim."

Ora başını İlan'ın boynundan kaldırmadan güldü. "Tabii, verdirirdin, sevgilim."

İLÂN derin bir ah çekti, Ora da ayağını uzatıp onunkinin üstüne koydu, ona cesaret vermek, rahatlatmak istiyordu. Neredeyse gece boyunca yatakta uyanık, sessizce yatmışlardı. Ara sıra, biri iç çekince diğerinin boğazına bir yumruk takılıyordu. Bu defa dokunuşuna karşılık vermiş, Ora'nın ayağının oyuğuna ayak parmaklarıyla dokunmuştu. Ora hafifçe inledi, İlân burnunu çekti, Ora tiz bir ses çıkardı, İlân usulca boğazını temizledi, Ora bütün hantallığıyla dönmeye, kocaman karnıyla öbür yanına devrilmeye çalıştı. Sonra İlân'a kumda ilerleyen ayıbalığı misali sokularak yaklaştı, başını omuz çukuruna yerleştirirken sordu, "Neden uyumuyorsun?"

"Uyku tutmuyor," dedi İlân.

"Gerginsin."

"Evet, biraz. Sen değil misin?"

Ora bir yuva gibi yerleştiği İlân'ın bedeninde kımıldamadan durdu, fakat artık orada değildi, "Söylesene, yine kaçıp gitmeyeceksin, değil mi?"

"Hayır, tabii gitmeyeceğim!"

"Sadece bilmeni istiyorum, eğer yine çekip gidersen, dönecek yerin yok. Geçen defaki gibi olmayacak."

Uykusunda konuşan Adam'ın sesi geliyordu yan odadan, İlân ise Ora'nın her zaman kendisiyle cıvılcıvıl neşeyle konuşan sesine ne olduğunu düşünüyordu; artık kimse onun gelişine çocuklar gibi mutlu, masum, inançla sevinmiyordu. Eskiden Ora'nın hoş geldin deyişinden zevk alırdı, neredeyse istenen kişi olduğunu hisseder, dahası o kişi olabileceğine inanırdı, çünkü Ora öyle olduğuna inanmıştı. Mırıldandı, "Kalıyorum Ora, hiçbir yere gitmiyorum. Neden öyle düşünüyorsun?"

Sanki İlân'ı duymamış gibi aynı boğuk sesle devam ediyordu Ora. "Çünkü yine aynı numarayı çevirebilirsin, ben kaldırılabili-

rim fakat Adam'ın hayatı kararır. Onun sonu olur ve ben buna izin vermem.”

İlan demin söylediklerini tekrarlıyordu ama Ora'nın omzunu okşamayı bırakmıştı, Ora kımıldamadan yatarken kendi teniyle onun havada kalan eli arasındaki mesafeyi ölçüyordu. Okşasana, dokun ona, diyordu İlan kendine. Biraz daha bekledikten sonra Ora yuvarlanarak arkasına döndü.

Sonradan, bir sonraki korku dalgasında yeniden sarılmışlardı birbirlerine, İlan karnını Ora'nın sırtına dayamış, başını omzuna gömmüştü.

“Beni korkutuyor,” diyordu İlan saçlarının arasına fısıldayarak. “Anlıyor musun? Doğmamış bebekten korkuyorum.”

“Ne, anlatsana, konuş benimle.”

“Bilmiyorum, sanki kişiliği çoktan oluşmuş gibi geliyor. Olgun biri gibi.”

“Öyle.” Ora içinden gülümsüyordu. “Ben de aynısını hissediyorum.”

“Her şeyi biliyor üstelik.”

“Neyi mesela?”

“Beni. Bizi. Yaşananları.”

Ora parmaklarıyla İlan'ın kolunu sıktı. “Sen ona kötülük etmedin. Tek yaptığın Avram'a iyilik etmektir.”

“Beni korkutuyor,” diye fısıldarken daha sıkı sarılmıştı Ora'ya. “İlk gördüğümde hissedeceklerimden korkuyorum, ona benzeyecek diye ödüm kopuyor.” Daha kötüsü, ya ikisine birden benzerse. İkisinin karışımı. Ora ile Avram'ın. Ne zaman çocuğa baksa onların birbirlerine ne kadar benzediklerini görecekti.

Ora minik Adam'ı düşündü, ne ona benziyordu ne İlan'a. Tuhaftı ama bazen yüzünde, mimiklerinde Avram'ı görür gibi olurdu.

İlan boynuna fısıldıyordu, “Ora, sence ona babasından bahsetmemiz gerekmez mi? Nereden geldiğini bilir böylece.”

“Ben hep anlatıyorum.”

“Nasıl?”

“Uyku tutmadığı zamanlarda.”

“Konuşuyor musun bebekle?”

“İçimden geçenleri ona aktarıyorum.”

“Neyle ilgili?”

“Avram’la, bizle. Bilsin diye.”

İlan’ın parmakları saçlarına gömülüydü, başını arkaya atıp avcuna yasladı. Hamilelik sırasında kafa derisinden yayılan keskin koku artmıştı. İlan seviyordu bu kokuyu, yok, aslında nahoş bir koku sayılırdı, belki de sevmesinin nedeni buydu; ham kokması, köylü gibi kokması, teninin ham kokusu. İlan, içi pır pır ederken, yuvam burası, diye düşünüyordu.

Ora sessizce gülümseyerek kalçalarını ona yasladı. “On birinci sınıftaydı galiba, bir mektup yazmıştım, eğer birbirimizin erkek arkadaşı, kız arkadaşı olmasaydık, onun istediği gibi bir çift olmasaydık, yine de sonsuza dek beraber olurduk, nasıl olursa olsun ama olurduk. O da bana telgraf göndermişti, onun meşhur yellagrafları,” deyince İlan kahkahalarla gülmüştü Ora’nın omzunda. “Mektubumu aldığından beri göğsünde bir gülle dolaştığını, herkes hayrola diye sorunca, ‘Dün evlendim,’ dediğini yazıyordu.”

“Hatırlıyorum, kırmızı bir güldü.”

Başka bir şey söylememişlerdi. Ora usulca İlan’ın parmaklarına dokundu. Avram döndüğünden beri tırnakları bile hafife alınacak bir konu değildi.

“Yaşayalım istiyorum, İlan.”

“Evet.”

“Hayatımızdan bahsediyorum. Seninkiyle benimkinden.”

“Elbette.”

“Bu tabuttan kurtulmak istiyorum.”

“Evet.”

“İkimiz de.”

“Evet.”

“Sen ve ben yani.”

“Elbette.”

“Yaşamaya başlayalım.”

“Ora—”

“Bütün hayatını tek bir dakikanın bedelini ödeyerek geçiremezsin.”

“Evet.”

“Hem de işlemediğimiz bir suç yüzünden.”

“Evet.”

“Biz suç işlemedik, İlan.”

“Haklısın.”

“İşlemediğimizi biliyorsun.”

“Evet, tabii.”

“Neden sana inanmıyorum?”

“Zamanla. Zamanla inanırsın.”

“Bana sımsıkı sarılısana, dikkat...”

Ora elini tutmuş, karnına koymuştu. İlan önce hemen çekti elini, ama sonra karnından yukarıya götürdü, niyet ettiğinden daha yukarılara. Ora kımıldamadan yatıyordu. Son birkaç aydır memelerinin dev gibi büyüdüğünü hissediyordu, koskocaman kavunlara benziyorlardı, su aygırı gibiydi. İlan'ın onlara dokunmasından rahatsız olmuştu. Derisi davul gibi gerilmiş acıyordu. Eğer bastırırsa, memeler ikiye yarılacaktı. Elini alıp karnına indirdi. “Buraya dokun.”

“Burası mı?”

“Evet.”

“Bu bebek mi sahiden?”

Uzun parmaklarını dikkatle karnında gezdiriyordu. Kulübe de yattıklarından beri, İlan tekrar onun ve Adam'ın yanına taşındığından beri sevişemiyorlardı. Ora istemediğinden değil; Ora böyle rahat ettiğinden.

“Bu neresi?”

“Dizi ya da dirseği.”

Onu sevmeyi nasıl başaracağım, diye soruyordu İlan içinden ümitsizce.

“Bazen merak ediyorum, acaba ona vermeye yetecek sevgim kaldı mı?” demişti Ora. “Adam beni öyle doyuruyor ki yüreğimde başka bir çocuğa yer olacak mı bilmiyorum.”

“Kımıldadı...”

“Hep yapıyor. Beni uyutmuyor.”

“Sıkı herif, değil mi? Gücü kuvveti yerinde.”

“Hayat dolu.”

Söylediklerine özen gösteriyorlardı. Hamilelik süresince bu basit sözcükleri ağızlarına almamışlardı. Bazen Adam aracılığıyla “karındaki bebek” hakkında konuşur, onunla ilgili tahminler yürütürlerdi. Özel olarak neredeyse tek kelime etmezlerdi, öte yandan doğum vakti gelmiş, üstünden dokuz gün geçmişti.

Ashında, diye düşünüyordu İlan, yatakta bizimle birlikte konsantre, yoğunlaştırılmış minik Avram var sanki ve bundan böyle daima yanımızda olacak. Son aylarda her gece buna takılıyordu kafası. Yalnızca hayali değil, aşağı yukarı alışık olduğumuz gibi ama Avram’ın tavırları, yürüyüşüyle, hatta yüzüyle gerçek bir küçük Avram, capcanlı.

Ora içinde yüzen ceninle konuşuyordu kendi kendine. Baban, dedi farkında olmadan İlan’ın elini karnında dolaştırmaya başlayarak, bir zamanlar, on iki yaşındayken, her anının merak ve heyecan içinde geçeceğine ve anlamlı olacağına ant içtiğini söylemişti bana. Bunun mümkün olmadığını, hiç kimsenin hayatının devamlı yükseklerde, zirvelerde geçemeyeceğini söylemeye çalıştığım zaman, “Benimki olacak,” demişti, “göreceksin.”

İkimiz de caz müziğini severdik, diye hatırlamıştı İlan, Ora’nın boynuna yüzünü bastırırken gülümsüyordu. Tel Aviv’de Arale’ Kaminsky ile Mamelo Gaitanopoulos’u dinlemek için Bar-Barim’e giderdik, sonra otobüsle Kudüs’e dönerken arka koltuğa oturur, yol boyunca caz ezgilerini haykırırdık, herkes rahatsız olurdu ama biz aldırmazdık.

Babanı tanıdığımda sadece on altı yaşındaydı, diyordu Ora içinden. Şimdi de çocukluğunu tanıyacağım herhalde.

Uzun bir süre yatmışlardı orada öylece, birbirlerine sokulmuş içlerinden Ofer’le konuşarak.

Bir gün beş yaşlarındayken—Ora mavi defterde kalan boş sayfaya yazıyor—Ofer artık bize “Anne” ve “Baba” demeyi bıraktı, “Ora” ve “İlan” diye seslenmeye başladı. Ben aldırma-dım, ama İlan’ın gerçekten rahatsız olduğu belliydi. Ofer kafa tutuyordu, “Nasıl oluyor da sizin beni adımla çağırmanıza izin var ama benim size adınızla seslenmeme izin yok?” Sonra İlan bugüne dek hiç aklımdan çıkmayan bir şey söyledi: “Bütün dün-yada bana ‘Baba,’ diye hitap edecek yalnızca iki kişi var. Bunun benim için ne kadar harika olduğunu biliyor musun? Düşün-sene hele: Senin ‘Baba’ diyebileceğin çok kişi var mı dünyada? Pek sayılmaz, değil mi? Peki bundan vazgeçmek ister misin?” Ofer’in kulak kesildiğini, bu sözlerin onun için anlam ifade etti-ğini görmüştüm, o günden beri ona hep “Baba” dedi.

“Ne yazıyorsun?” diye soruyor Avram, tek kolunun üstünde doğrularak.

“Beni korkuttun. Uyudun sanıyordum. Ne zamandır seyredi-yorsun beni?

“Otuz, kırk yıldır.”

“Sahi mi? Ben nasıl fark etmedim?”

“Söylesene, ne yazıyordun?”

Yazdıklarını okuyor. Avram koca kafasını eğip dinliyor. Der-ken başını kaldırıyor, “Bana benziyor mu?”

“Ne?”

“Soruyorum.”

“Sana benzeyip benzemediğini mi?”

Böylece ilk defa Ofer’i ayrıntısıyla tarif ediyor Avram’a. Ge-niş, dolgun, bronzlaşmış bir yüz, hem sakin hem insanın içine işleyen masmavi gözler, neredeyse görünmeyecek kadar sapsarı kaşlar, bir zamanlar Ora’ninkiler de öyleydi. Geniş, hafif çilli ya-naklar, çatık yuvarlak alnındaki sert ifadeyi yumuşatan belirsiz, alaycı bir gülümseme. Kelimeler dudaklarından yuvarlanırken

Avram onları yalayıp yutuyor. Ara sıra dudaklarını oynatması anlattıklarını ezberlediğini gösteriyor, duyduklarını içselleştirmeye çalışıyor ama Ora'ya sorarsan Avram hepsini kendi eliyle kâğıda dökene dek asla ona ait olmayacaklar.

Ora nefes almaksızın konuşmaktan utansa da durmak bilmiyor, çünkü şimdi yapması gereken tam da bu: En ince ayrıntısına dek Ofer'i anlatması gerek, özellikle vücudunu. Her kirpiğine, tırnağına, yüzünde beliren her ifadeye, ağzının ya da ellerinin her hareketine, günün farklı saatlerinde yüzüne düşen gölgele-re, her türlü haletiruhiyesine, her kahkahasına, öfkesine ve şaşkınlığına bir isim vermeli. İşte bu. Avram'ı yanında getirmesinin sebebi. Bütün bunları adlandırmak, ona Ofer'in yaşamöyküsünü, bedeninin ve ruhunun öyküsünü, başından geçenlerin öyküsünü anlatmak.

Parmağını kaldırıyor. "Bekle. Demin ne düşünüyordum? Hmmm..." Parmaklarını havada oynatıyor, onlar sayesinde zihninde şimşekler çakacak sanki. "Seninle ilgili bir şeydi. Neydi ya? Ha, tabii!" Gülüyor. "Eskiden sen ortaya atmıştın bu fikri, bir öykü yazmak istiyordun, ordudayken, dünyanın sonuyla ilgili olandan önce, hatırladın mı?"

"Vücudumla ilgili." Avram'ın yüzünde güller açıyor, hemen arkasından önemsiz bir şey, boş ver dercesine kıs kıs gülüyor.

Fakat Ora ısrarla diretiyor. "Bir tür otobiyografi yazacaktın, her bölümde vücudunun bir uzvunu ele alacaktın—"

"Evet, *otobedenografya*. Saçma sapan bir..."

"Hani bana dilin hakkında yazdığın bölümü okumuştun?"

Avram elini sallayarak susturuyor onu. "Bırak şunu, sahiden, amma saçma."

"Berbattı. Rezaletti, o otobiyografi falan değil. Dürüstçe söyleyeyim, eğer bir karaktere ihtiyacın olursa, kendini seçme."

Avram sevimsiz, yapmacık bir kahkaha atıyor, sanki karşı çıkmakla Ora'yı memnun etmeye çalışıyor. Gözlerinde beliren çakal bakışlar kötü cinler çarptığında kendine karşı nasıl acımasız ve kaba davranabildiğini hatırlatıyor Ora'ya. Ansızın içinde

ona duyduğu özlem kabarıyor; dayanılmaz, acı bir hasret bu, alev alev onun için, onun her şeyi için yanan bir özlem.

“Halimize bak, ikimiz de yaşılanıyoruz,” diyor Avram.

“Büyümeden önce ihtiyarlamayalım da.”

Uzun uzun Ora’ya bakarken düşüncelerini okuyor. Bakışları sabit ve tuhaf ama herhangi bir kötü niyetten uzak. Bilâkis. Artık onu sevecen, iyi duygularla düşündüğünü hissediyor Ora.

“Ne var?”

“Yanına gelebilir miyim?”

“Nereye?”

“Neyse, boş ver.”

“Dur! Yani sen...”

“Hayır, sadece sen de—”

“Ama sen... Dur, şimdi mi?”

“Olmaz mı?”

Uyku tulumunun içinde heyecan basıyor, bütün vücudu ürperiyor. “Yani sen...”

Avram gözlerini bir kere kırıp evet diye işaret ediyor.

“Benimki mi seninki mi?”

Avram sürünerek uyku tulumundan çıkıp ayağa kalkıyor, Ora da kendi tulumunun fermuarını açıp kollarını ona doğru uzatıyor: “Gel, gel, bir şey deme, yalnızca gel. Hiç gelmeyeceksin sandım.” Avram kocaman ve ağır cüssesiyle uyku tulumunun içine bırakıyor kendini, kat kat giysilerin altında vücutları gergin ve tereddüt içinde, garip bir halleri var. Bocalayan elleri havada kalakalıyor, sonra çarpışıp geri çekiliyor, faydası yok, olmuyor, bu kadarı belli, doğru olmaz zaten, yanlış, o yere geri gitmemeliler; hem Ofer’i bir an için aklından çıkarırsa, bir dakikalığına korunmasız bırakırsa olacaklardan korkuyor Ora. Avram’ın aklından neler geçtiğini kelimesi kelimesine biliyor. Suç mahalline geri gelen katil, diye geçiyor şimdi o uçuk kafasından. “Düşünme,” diyor kulağına, “hiçbir şey düşünme.” Parmaklarını Avram’ın şakaklarına bastırıyor, derken Avram iri kemikleri ve etiyle üstünde, olanca gücüyle Ora’ya abanıyor, sanki Ora’nın içine dalmadan

önce kendi beynine dalıyor, oysa Ora da henüz hazır değil. “Dur, bekle.” Avram’ın dolanan dudaklarından çekip alıyor ağzını. “Bekle, beni eziyorsun.”

Birkaç dakika boyunca muhabbet eden iki kişi gibiler, fakat ikisi de hafızalarını yoklamakla meşgul, öbürü kim diye değil, kim olduklarını hatırlamaya çalışıyorlar. Derken açılan bir düğmenin, bir kopçanın altından tatlı kokular yükseliyor, diller birbirini tadıyor, parmaklar gömlekle pantolonun arasına kayıyor ve birdenbire sıcak, diri tene değiyor, ten tene dokunuyor, işte dudaklar burada, arzuyla emiyor, ağzı doluyor ve Avram inliyor. İşte o zaman hatırlıyor onun ağzını, güzelim ağzını, Avram’ın dili hafifçe o dudaklara dokunuyor, derinlerine dalarak, tadarak, hayran kalıyor. Ora buz kesiyor: Bir şey değil, diye hatırlatıyor ona usulca, yalnızca iki milimetre. Aslında daha da küçülüp solmuş gibi geliyor. Avram tatlı tatlı yalamaya, hafif hafif emmeye devam ediyor, özenle, narin hareketlerle. Uykuya dalmış bir şey var orada, hepsi bu, fakat hâlâ sıcak ve ona ait, içine saplanıp kalmış acı bu, işte, Avram’ın iyileştirici gücü şahlanıyor. Ora bu, her şeyiyle ta kendisi şimdi.

Köpek etraflarında dört dönüyor, viyaklıyor, yüzüyle onları dürtmeye kalkıyor, uzun uzun kokluyor. Sonra çekip gidiyor, sırtını onlara dönüp yere uzanıyor, kızıp homurdanırken sırtında bir öbek tüy kabarıp yol yol oluyor. Avram elini iyice açıp Ora’nın sırtını sıvazlıyor, sonra kendine çekiyor. “Dur, yavaş yavaş, elini ver bana, versene.” Memenin üstünde bir el, yumuşacık, eskisine göre büyük. Evet, ikisi de hissediyor, Ora da hissediyor, onun eliyle hissediyor. Avram kulağına fısıldıyor, “Güzelim memelerin.” Ora parmaklarını onunkilere kenetliyor, onunkilerle birlikte kendi vücudunda geziniyorlar. “Dokun bak, buna dokun,” her yanı daha kabarık, dolgun, tam bir kadın, “hisset, bak nasıl yumuşacık.” Öyle. “Kadife Ora’leh.” “Em beni.” Uzun bir sessizlik. İşte o zaman birlikte kendilerinden geçiyorlar, Neta geliyor Avram’ın gözünün önüne: Nerelerdesin, Netoş, konuşmamız lâzım, dinle, konuşmamız gereken şeyler var. Ora da bir anlığı-

na İlan'ın yanına gidiyor, onun ellerini, bileklerindeki kemikleri, bronz tenini, içinden fışkıran gücü hissediyor. Parmaklarını bileklerinde gezdirince ağır demir bir anahtara dokunmuş gibi olurdu, erkekliğinin sırrıydı bu. Derken aklına o Şahıs geliyor, ona duyduğu arzuyla solan dudakları, şehvetli, çılgın istekleriyle Eran: Şimdi giy bunu üstüne, şimdi bunu tak. Ne cüretle çıkıyor burada karşısına? Ardından şaşkınlıkla, uzun iki başparmağın usulca bedeninde gezindiğini fark ediyor Ora; dolgun, kopkoyu, erik gibi dudaklar dalgalanıyor, bunlar nereden çıktı, bütün vücudunu Avram'a bastırıyor, "Gel, sen, sen." Avram daldığı hülyalardan sıyrılıp karşılık vermekte gecikmiyor. Ora verdiği işaretlerden tanıyor onu; sımsıkı kavrayışından, boynunun çukuruna başını gömmesinden, Ora'yı korunmaya muhtaç bir bebek gibi tutup başını avcuna oturtmasından tanıyor. Öbür eli karnında, ateşli parmaklarını tenine yapıştırdı Ora gülümsüyor. Avram kadın beline susamış besbelli, yumuşak, kocaman, dolu dolu okşuyor (parmaklarını hep böyle hissedirdi, karnına dokunuşundan tahmin edebiliyor, arzu ettiği kadının hayalini neredeyse gözünün önüne getirebiliyor). İşte şimdi onun bu arzusunun birazını olsun yerine getirebilir, üstelik yalnızca eskiden sahip olduğu davul gibi gergin, erkeksi karnını değil daha fazlasını verebilir. Avram minnettar, hemen hissediyor bunu, teni değince Ora'nın içi gıdıklanıyor. Sonunda teni bir işe yarıyor, dudakları onunkilere susamış; ya coşkusu, ne kadar tanıdık ve ne kadar tatlı, aralarında özlem dalgaları pathyor ardı ardına. İçinden inliyor Ora, çok memeli dişi bir kurdum, diye düşünüyor, memelerini teker teker emiyor Avram. Altında kıvrılırken zevkle düşünüyor. İşte biz! Böyleyiz biz ve daima böyleydik, kalçalarımız böyle değer birbirine, ayaklarımız böyle kenetlenir, ellerimiz, vücutlarımızın kıvrımları, en kuytudukiler bile, dirsekler, bilekler, dizlerin arkası, karnavalımsı bir coşku, derken Ora bir şey fısıldıyor kulağına. Sonra da o coşku onun dilinin ucundan Avram'ın diline aktarılıyor. Ora'nın içinde sular kabarıyor, ikisi birden alev alev tutuşuyorlar, Ora'yı demirci kollarına alıyor Avram, boynu vurulmuşça-

sına başı arkaya düşüyor, birlikte altlarındaki toprağı dövüyorlar pat pat, Avram'ın başı boynunda, dişleri Ora'nın şah damarında, inleyip hırlıyor. Haykırıyor Ora, "Durma, durma," bırak dört-nala koşsun, böğürsün, beliyle onu toprağa bastırıp davul gibi tokmaklasın, Avram onunla bir ve tek, yanlarında başka bir kadın yok, yalnızca ikisi, bir kadınla bir erkek iş üstünde – eskiden böyle derdi Avram: "Şimdi bir erkekle bir kadın, iş üstündeyiz." Garip, resmi bir lisanla konuşması, bütün dünyaya sırt çevirmesi baştan çıkarırdı Ora'yı. Bir kere dürtmesiyle, iş üstünde bir erkekle kadın olunca İlan'ı düşünme işkencesinden kurtarırdı onu. Bedenlerinden başka bir dış dünya yok gibi geliyor şimdi Ora'ya; ikisinin nefesinden başka nefes yok, ne İlan, ne Neta, ne Ofer ne de Ofer, ama var, Ofer var elbette, eğer Avram'la Ora böyle var olabiliyorsa, Ofer de var ve var olacak demektir. Ofer de olacak, bırak şimdi Ofer'i, bir an olsun rahat bırak...

Saatler geçiyor, yavaş yavaş. Sanki kıyıda köşede kalmış bir kilerde, turşu kavanozlarında saklanmışlar. Uykuya dalıyorlar, uyanıyorlar, geri geliyorlar. Enginleri, ovaları, yoklukları, hakaretleri, hasretleri ve pişmanlıkları aşıyorlar. Yine yavaşlıyor Avram, yavaşlayıp tam da Ora'nın durmak istediğı noktada duruyor, ikisi birden güç toplayabilir böylece. Fırtınanın tam göbeğinde sessiz bir çember olup derin derin nefes alıyorlar, sonra birlikte çemberin içine kıvrılıyorlar, Avram'ın sesi çıkmıyor, belki kayboldu içinde, ufaldı, belki de uyuyor. Derken onun derine çivileme dalışını hatırlıyor Ora. Tarihöncesinden kalma bir okyanus yaratığının, yarısı fosilleşmiş bir balığın içinde dönüp durduğunu hissediyor, işte orada; şimdi bir an hiç kımıldamadan duracak, usul usul zonklayacak, Ora'nın içindeki mercanlarda dinlenecek, sanrılar görecektir. Bekliyor Ora; birden yine kımıldamaya başlıyor Avram yavaşça, Ora da onunla birlikte hareket ediyor, dudakları Avram'ın omzunda, pür dikkat, çok şişman, ağır ve kaba saba olarak hatırlıyor onu ve içten gelen dansını. Birazdan kokusunun değişeceğinin farkında Ora, gülücükler saçıyor, Avram'a özgü bir

koku bu ve yalnızca bu anlara özgü ama sözcüklerle tarif etmesi mümkün değil.

Daha sonra onun ensesindeki kıvrımlarla oynarken mırıldanıyor Ora, “Günün birinde, şimdi değil, bir gün gezimizi yazar-sın.”

Göğün altında çırılçıplak yatarlarken rüzgâr tatlı tatlı üzerle-rine eserek okşuyor onları.

“Seninle dolmayı nasıl isterdim,” diye ekliyor Ora.

Köpek şimdi yanlarına sokulmuş yatıyor ama Ora’nın boştaki eliyle onu okşamak için daha yakına gelmesi çağrısına kulak as-mıyor, üzerlerine düşen ay ışığı altında başını çevirip vücutlarına doğrudan bakmıyor zaten. Onlarla göz göze geldiğinde hoşnut-suzca dilini ağzında gezdiriyor.

“Ne?” Hazla gelen rehavetten uyanıyor Avram. “Geziyle ilgili ne demiştin?”

“Eskisi gibi sana küçük not defterleri alacağım, senin istedi-ğin türden, sen de bizi yazacaksın.”

Avram, mahcup, gülüyor. Parmaklarıyla Ora’nın boynuna azarlaracasına vuruyor hafifçe.

“Benim ve senin hakkında,” diyor Ora ciddi bir tavırla, “gezi-miz hakkında ve elbette Ofer hakkında. Sana anlattığım ne var-sa.” Avram’ın sağ elini alıp parmak uçlarına birer öpücük konu-duruyor. “Sıkıntıya girme ama. Dert etmem, bir sene de sürebilir iki de, hatta on, sana ne kadar gerekirse.”

Eğer lokanta sipariş listesinden daha karmaşık bir şeyler ya-zabilirse, bunun mucize olacağını düşünüyor Avram.

“Sana anlattıklarımın hepsini aklında tutman gerek. Yoksa o koca kafayı boşa mı gezdiriyorsun? Ben unuturum çünkü. Unu-tacağımı biliyorum ama sen hepsini kelimesi kelimesine hatırla-yacaksın. Göreceksin, sonunda bir kitap çıkaracağız ortaya.” Göz kırpan yıldızlara doğru gevrek gevrek gülüyor.

Ağzını Avram’ın omzuna bastırırken, “İlan’ın seni aramaya gitti-ğini biliyor musun?” diyor.

“Ne zaman?”

“O zaman.”

“Savaş bittiği zaman mı?”

“Hayır, başladığı zaman.”

“Anlamıyorum. Ne...?”

“Hem de ta Kanal’a kadar—”

“İmkânı yok.”

“Bavel’den. Elini kolunu sallaya sallaya üsten çıkıp gitmişti.”

“Mümkün değil, Ora, sen neden bahsediyorsun?”

“Doğru söylüyorum.”

Elinin altında Avram’ın sırtının gerildiğini hissediyor, kendi aptallığına şaşıyor Ora: Dudaklarından tatlı sözler, mırıltılar dökülürken şimdi bunu söylemenin sırası mıydı?

“Savaşın ikinci günüydü, belki de üçüncü, aklımda kalmamış.”

Avram sertçe doğruluyor, yumuşak ve ıslak çıplaklığı Ora’nın içinde hâlâ. “Yok, olamaz, Kanal bizden çalkalı çok olmuştu.” Ora’nın yüzünde ipuçları bulmaya çalışıyor. Onun vücudunun sıcaklığıyla hâlâ başı dönen, hâlâ içi pır pır eden Ora yine de kendini terk edilmiş hissediyor. “Orası Mısırlı kaynıyordu. Sen ne diyorsun, Ora?”

“Ona rağmen birkaç karakolumuz kalmıştı, yok muydu?”

“Evet, ama İlan nasıl olur da... Oraya ulaşmanın yolu yoktu, Mısırlılar bizim topraklarımıza yirmi kilometre girmişlerdi. Sen nereden kapıldın bu fikre?”

Ora arkasına dönüp top gibi kıvrılıyor, kendi kendine sövüp sayıyor. Yirmi bir yıl bunu bekledim, peki neden şimdi?

“Hey, Ora?”

“Bir dakika bekle.”

Neden şimdi, neden seviştikten sonra? İçine nasıl bir şeytan girdi de dürttü seni? Ama sevişmemiz çok güzeldi, diyor içinden kararlılıkla, Ofer için yapabileceğimizin en iyisiydi. “Pişman olma yeter!” Avram’a dönüyor yine, ama yüreği sızlıyor, çünkü

tam karşısında, Ofer'e hamile kaldığı son sevişmelerinde yüzüne yayılan ifadeyi görüyor. Yüzü bitkin, boş boş bakıyor.

“Pişman değilim, ama sen pattadanak bu hikâyeyi omzuma yükledin.”

“Yüklemedim... Sana anlatmayı düşünmüyordum. Elimde olmadan ağzımdan çıkıverdi.”

“Hikâye neydi peki?” diyor fısıltıyla.

“Su tankeriyle ayrılmış Bavel'den, ikinci ya da üçüncü gün. Sahte bir transit vize uydurmuş, yola çıkmış. Tassa'daki komuta merkezine kadar gitmiş. Oradan galiba cipe binip Kanadalı veya Avustralyalı bir televizyon ekibiyle yola devam etmiş. Biri kame-raman, biri muhabir, altmış yaşlarında iki çılgın herif, kafaları iyiymiş, felaket meraklıları işte.”

“Peki aklında ne vardı?” Avram merak içinde hararetle soruyor, Ora işaret diliyle o konuya da geleceğim demek istiyor.

“Çölün ortasında cipin benzini bitmiş, İlan da tek başına yola koyulmuş, yaya olarak, ne haritası varmış ne de fazla suyu, dört bir tarafı... nasılmış biliyorsun.”

Hayır, diyor Avram ses çıkarmadan, söylesene.

Yirmi bir yıl önce bir sabah İlan'dan duyduklarını şimdi nasıl da ayrıntısıyla Avram'a anlatıyor – demek epey şey kalmış Ora'nın aklında. Nihayet hikâyeyi toparlamayı başarıyor.

İlan yürüyordu. Yollardan korktuğu için kenardan, bazen dizine kadar battığı kumların içinden gidiyordu. Ne zaman bir taşıt görse dümdüz yere yatıp saklanıyordu. Gece boyu yakılmış ciplerle ZPT'lerin, için için dumanı tüten tanklarla delinmiş yakıt tankerlerinin arasından tek başına ilerlemişti. Yanından iki kere Mısır zırhlıları geçmişti. Sonra yaralı bir Mısır askerinin bağıırışını duydu, imdat diye sesleniyordu, fakat pusu kurulmasından korktuğu için yanına yaklaşmadı. Sağda solda yanmış gövdeler göze çarpıyordu, kömüre dönmüş bir uzuv dimdik dururken kafa arkaya düşmüş, ağız açık kalmıştı. Pervanesi olmayan yanık bir helikopter bir kumula çakılmış duruyordu; bizimkilerin mi, yoksa onlarınki mi çıkaramamıştı İlan. İçinde hâlâ askerler oturu-

yordu, öne doğru eğilmiş çok dalgın görünüyorlardı. İlan yoluna devam etti.

“Öylece yürümüş. Doğru yöne gidip gitmediğini bilmiyor-muş. Aklında ne vardı diye sordum, bir şey yokmuş. Yürüdüğü için yürüyormuş. Yolun sonunda sen olduğun için. Çünkü, şans eseri orada onun yerine sen olduğun için. Bilmiyorum, ben de aynısını yapardım herhalde. Belki sen de, bilmem.”

Çünkü sen de buralarda aynen öyle yürüyorsun, diye geçiyor Avram’ın aklından, vücudunu saran titremeye engel olmaya çalışıyor bir yandan. Ora yürüdüğü için yürüyor. Çünkü Ofer orada, yolun sonunda. Çünkü onu böyle koruyacağına karar vermiş, kimse onu kararından döndüremez. Ora’nın omzuna yüklediği, her an üstüne daha çok çullanan öyküden destek alarak, “Ben yapmazdım,” diyor öfkeyle. “Onu bulmaya gitmezdim öyle, kordudan ödüm patlardı.”

“Bal gibi giderdin. Sen olsan tıpatıp aynısını yapardın.” Yüce gönüllü davranırdın, diye ekliyor içinden. Yersiz bir davranış.

“Emin değilim,” diye tıslıyor Avram dişlerinin arasından.

“Başka bir şey daha söyleyeyim sana. Senelerce senden öğrendiği şeyler sayesinde bunu yapabileceğini çok iyi biliyordu.”

O gecedен aklında ne kaldığını bir kere anlatmıştı İlan, gün ağarıyordu o sırada. Arkasına sokulup sanki uykusunda fark etmeden yapmış gibi sarılmış, Ora’yı kollarıyla bacaklarının arasına aldıktan sonra hikâyeyi gelişigüzel aktarmıştı. Şimdi aynısını o Avram’a yapacaktı. Anlatmaması gerekiyordu aslında, İlan yemin ettirmişti ona. Hangi koşulda, hangi şartlar altında olursa olsun, asla anlatmayacaktı. Ama belki de diye düşünüyor şimdi, içinde sakladığı öykünün Ofer’in doğmasına az kala dudaklarından dökülüneceğini İlan’ın *kendi* bile bilmiyordu. Hem yetmez miydi artık? Bu kadar sır saklamak yeterdi.

Yürümeye devam ediyordu İlan. Hava aydınlanmaya başlamıştı. Arada bir çalıların arasına veya kumulların gölgesine saklanmak zorunda kalıyordu. Gözlerine kum dolmuştu. Dişlerinin arasında kum tanecikleri vardı. İstihbarat’ta kıyak bir görevi olan

bir askerdi, yanında yarı otomatik tüfek vardı ama mermisi yoktu, tek bir su matarasından başka teçhizatı olmayan bir asker.

Dinlenmek için bir hendeğe girip yere yatmıştı, uykuya dalmış olmalı, çünkü gözlerini açtığında yanı başına gözlüklü bir adam oturmuş, sessiz olmasını işaret ediyordu. 401. Tugay'a bağlı bir tankçıydı, tankı vurulmuş, bütün adamları ölmüştü. Mısırlılar tankı yağmalarken ölü numarası yapmıştı. Böylece ikisi birlikte ellerinde tek matara ve yırtık bir haritayla saatlerce çölde seyrettiler. Mısırlı komando birliklerinden çekindikleri için kıyıya ulaşp Hamama karakolunun kırık dökük, çökmüş çatısında lime lime olmuş, kir pas içinde olmasına rağmen hâlâ dalgalanan İsrail bayrağını görene kadar çıtlarını çıkarmadılar.

Ora konuştuğça Avram sanki hepsine teker teker dokunması gerekiyormuş gibi başparmağını çılgınca parmak uçlarına vuruyor. Emin değilim, diye homurdanıyor kendi kendine, olamaz. Neler zırvalıyor bu kadın böyle?

“Hakikati anlatıyorum. Oldu bunlar.”

“Ora, dinle, bu konuda benimle oynama.”

“Ben seninle hiç oynadım mı?” diye öfkeyle karşılık veriyor

Ora.

“Hamama benim bulunduğum karakola bir kilometre uzaktı.”

“Bir buçuk.”

“Peki nasıl oldu da bana bir şey anlatmadı?”

İlan'a sormuştu o zaman, “Hiçbir şey anlatmadın mı ona?”

“Ona ulaşıyordum, öğrenecekti. Ulaşamadım, dolayısıyla öğrenmedi.”

Avram'a dokunmadan bile içinde kopan fırtınaları hissedebiliyor Ora. Çıplaklığını örtmek için uyku tulumunu üzerine çekiyor.

“Anlamıyorum,” derken Avram neredeyse avaz avaz. “Bir daha anlatsana, yavaş yavaş, nasıl olmuş?”

“Düşün hele. Yom Kippur sırasında İlan Bavel'deydi. Karakolların düşmek üzere olduğunu, tonlarca zayıat verildiğini bili-

yorlardı. Korkunç söylentiler dolaşıyordu ortalıkta. Ayrıca Mısırlıların haberleşmelerini dinlerken kulağına gelmişti—”

“Ne demek istiyorsun, ‘dinlerken’ ne demek?” Avram hop oturup hop kalkıyor, öfkeden kuduruyor. “Telsiz operatörü değildi ki, tercümandı o! Telsiz dinleme iznini nereden alsın?”

“Herhangi bir yerden izin aldı mı, bilmiyorum. Muhtemelen boşta bir tarayıcı bulmuş, tercüme nöbetlerinin arasında başına oturup frekanslarla oynamıştır. İlk birkaç gün yaşanan kargaşayı tahmin edersin.”

“Olacak iş değil.” Avram koca kafasını iki yana sallıyor. “Bana neden böyle bir şey anlatıyorsun, bilmiyorum.”

Birdenbire İlan’ın gençliği geliyor Avram’ın gözünün önüne, onun evindeydiler. Eski bir radyoda Willis Conover’ın caz programını dinlemek için Amerika’nın Sesi’ni arıyordu. Yeşil gözlerini kısmış, uzun parmaklarıyla usul usul düğmeyi çeviriyordu. Avram ayağa kalkıp giysilerini giymeye koyuluyor. Böyle bir haberi çıplak otururken dinlemeye katlanamayacak çünkü.

“Neden ayağa kalktın?”

“Bilmem gerek Ora. Telsiz görüşmelerinden bir şey öğrenebilmiş mi?”

“Bekle, oraya geleceğim, izin ver de—”

“Dediğimi duydun mu?” Avram fal taşı gibi açtığı gözleriyle bakıyor.

“Böyleyken anlatmam mümkün değil.” Ora da ayağa kalkıyor, çabucak giyiniyor. “Böyle—sen—bana—baskı—yaparken!”

“Fakat orada ne yapmış olabilir?” Avram haykırıyor, bir paçasını bacağına geçirmiş, diğeri dışarıda. İkisi de el yordamıyla giyinirken tek ayak üstünde zıplayıp inatçı pantolon paçalarıyla cebelleşiyor, bağırmıyorlar, köpek korkuyla havlıyor. “Ne arıyordu?”

“Seni! İlan seni arıyordu!”

“Salak mı o? Ne sanıyor kendini, Rambo mu?”

Nefes nefese kalıp karşılıklı oturuyorlar.

“Kahve içmem gerek.” Avram kalkıp karanlıkta odun ve çalı çırpı topluyor. Ateş yakıyorlar. Gece ayazı ısıyor. Kuşlar rüyada gibi ötüşüyor, kurbağalar pes sesleriyle vıraklıyor, fıravun fareleri cıyaklıyor. Uzaktan havlamalar duyulunca dişi köpek hızla o yöne seğirtiyor, huzursuzca karanlık vadiye dikey bakışlarını. Acaba kulağına gelen kendi sürüsünün havlaması mı diye merak ediyor Ora. Belki de onlardan ayrıldığı için pişmandır.

“Dinle, savaştan sonra onu divanı harpte yargılamak istediler,” diyor Ora usulca. “Ama sonunda vazgeçtiler. Koşullar. Kaos. Böylece bıraktılar.”

“Hem o doğru dürüst ateş etmesini bilmez ki! Ne geçiyordu aklından? Hiç sormadın mı?”

“Sordum.”

“Ne dedi peki?”

“Bilmem, ne diyebilirdi? Çoğu zaman birisinin ona ateş etmesini beklediğini söyledi.”

“Ne?”

Aynen aktarıyor Ora, “‘Birisi bana iyilik etsin diye.’ Niye öyle bakıyorsun? Kelimesi kelimesine böyle dedi.”

Sabah onda İlan’la tankçı İsmailiye şehrinin karşısında, Süveyş Kanalı’nın kıyısındaki Hamama karakoluna varmışlardı. İlk olarak çok uzakta olmayan Mısırlıları kitleler halinde Kanal’ı geçip Sina Yarımadası’na doğru akın ederken gördüler. Öylece baka kaldılar. Gördüklerine inanmak zordu. “Nedense ürkütücü değildi. Sanki bir film seyrediyorduk,” demişti İlan.

Kapının yanından yükselen kuleden onları izleyen askere seslenerek beyaz bayrak yerine iç çamaşırı salladılar, onları içeri almasını istiyorlardı. Karakoldan kısa bir atışla karşılık gelince kaçıp kendilerini yere attılar, kollarını iki yana açık tutarak bağıra çağıra seslenmeye devam ettiler. Kapı gıcırdayarak aralanmış, nöbetçi elindeki Uzi’yi üzerlerine doğrulturken korkuyla bakan bir subay onlara doğru başını uzatmıştı. “Kimsiniz?” İlan’la tankçı adam İsrailli olduklarını söylemişlerdi. Subay çığlık çığlığa

haykırıyordu, “Kımıldamayın!” Onlar yalvarıyorlardı, “Bırak, girelim!” Ama subayın hiç acelesi yoktu. “Neredensiniz?” Bağlı oldukları birliklerin numaralarını verdiler. “Yok, İsrail’in neresinden?” İkisi birden, “Kudüs,” diye bağırırken bakıştılar. Subay bir an düşündükten sonra kımıldamamalarını işaret edip gözden kayboldu. Bastıkları toprak zangır zangır titriyordu. Arka taraftan Mısır tanklarının gümbürtüsü duyuluyordu. “Hangi okula gittin?” dedi İlan dişlerinin arasından. “Boyer’e, senin bir sınıf altındaydım,” dedi adam. İlan şaşırmişti, “Yani beni tanıyor musun?” Asker gülümsedi. “Seni kim tanımaz ki? Siz ikiniz hep beraber takılırdınız, hani şu ağaçtan atlayan uzun saçlı şişko çocukla.” Kapı ardına dek açıldı ve subay, ellerini kaldırıp dizlerinin üstüne çökerek yavaş yavaş yaklaşmalarını işaret etti.

Gözleri kan çanağına dönmüş hortlaklar üşüşmüştü başlarına. Bembeyaz toza bulanmış kir pas içinde hortlaklar. Yeni gelen iki kişiyi görmek için karakolun dört bir yanından koşmuşlardı. Onlar yolda gördüklerini anlatırken sessizce dinlediler. Karakol komutanı yorgun, bitkin bir adamdı, yaşı İlan’ınkinin iki katı kadar vardı herhalde, bu bölgede ne aradıklarını sordu. İlan onun gözlerine baka baka Magma’daki gizli bilgileri ve ekipmanı yok etmek üzere Bavel’den gönderildiğini anlattıktan sonra oraya ne zaman gidebileceğini sordu. Askerler yan gözle bakışıyorlardı. Komutan suratını ekşitip oradan ayrıldı, tankçıyı da yanında götürdü. Patavatsız birine benzeyen şişko yedek subay İlan’a dönerek sözcüklerin üstüne basa basa, “Magma’yı unut. Oradaki-ler hapı yuttu. Olur da mucize eseri orada sağ kalan olursa bile Mısırlılar dört bir taraftan onları kısıtıp girtlaklarına çökerler,” dedi. İlan afallamıştı. “Neden kimse gidip onlara yardım etmiyor o zaman? Hava Kuvvetleri neden Mısırlıları defetmiyor?” Askerler kıs kıs gülüyorlardı. “Hava Kuvvetleri mi? Unut onları,” dedi şişko yedek subay. “İsrail Savunma Kuvvetleri hakkında ne biliyorsan, unut.” Diğerleri de homurdanarak tasdik etmişlerdi. Yüzü gözü isle kaplı sarışın bir asker anlattı sonra, “Hizayon’da-

kileri duyacaktın, telsizde ağlıyorlardı. Hepimizin süngüsü düştü o zaman.” İlan fısıltıyla sordu, “Ağlıyorlar mıydı? Hakikaten ağladılar yani?” şişko devam ediyordu, “Ağladılar, yardımlarına gitmiyoruz diye bize küfür ettiler. Merak etme, yakında biz de ağlayacağız.” Bandajlı kolunu leş gibi bir bez parçasıyla boynuna asmış başka bir askerse, “Artık nasıl olduğunu biliyoruz, bütün aşamalarını öğrendik.” Kısa boylu esmer bir çavuş da lafa karıştı, “Buradan her şey duyulur. Hem de son dakikasına dek, altlarına ettikleri ana dek.” Bodur bir yedek subay ekledi, “şimdiye dek birkaç karakolda başımıza geldi.” Hepsi aynı anda konuşuyor, İlan’a bir şeyler anlatıyor, birbirlerinin sözünü kesiyorlardı. Sesleri dümdüzdü. İlan’ın orada bulunmasından yararlanarak birbirleriyle konuşma fırsatı yakaladıkları belliydi.

İlan arkasına dönüp ayaklarını sürüyerek bir köşede yere oturmuştu. Etrafına bakınırken hiç kımıldamıyordu. Beyni bomboştu. Ara sıra yanına birileri geliyor, onunla konuşmaya çalışıyor; savaş hakkında, İsrail’in durumu hakkında neler bildiğini soruyordu. Sıhhiyeci onu su içmeye zorladı, sedyeye uzanmasını emretti. Ona itaat edip sedyeye yatan İlan bir süre uykuya dalmıştı. Çok geçmeden toprak depremle sarsılırken uyandı, ortalığı toz bulutu sarmıştı. Uzakta belli belirsiz bir alarm öttü, peşinden ayak sesleriyle telaşlı bağrışmalar sardı her tarafı. Birisi ona bir miğfer fırlattı. İlan ayağa kalktı, sığnağın önünde yürümeye başladı; yuvaları dağılmış sağa sola kaçışan karıncaların arasında bir aşağı bir yukarı, duvardan duvara volta atıyordu, allak bullaktı. Hızla akan bir filmin içinde çok yavaş hareket ediyorlar gibi gelmişti İlan’a, eğer ortalıkta koşuşturan askerlere uzansa, eli vücutlarının içinden geçecekti sanki.

“Ora.”

“Ne?”

“Sana ne zaman anlattı bunu?”

“Ofer’in doğduğu sabah.”

“Ne, doğum odasında mı yani?”

“Hayır. Daha evdeydik. Hastaneye gitmek için evden çıkmadan önce. Çok erken saatlerdi.”

“Seni uyandırıp bunları mı anlatmaya başladı?

Ora gözlerini kırıştırıyor, ayrıntıların neden bu kadar önemli olduğunu anlamaya çalışırken, tıpkı eski günlerdeki gibi Avram’ın kâhin içgüdülerinin canlanmasına şaşıyor. “Bak, hikâyeyi ilk ve son defa o zaman duydum.”

“Madem öyle her şeyi nasıl hatırlıyorsun?”

“O sabahı nasıl unuturum? Kelimesi kelimesine hatırlıyorum.” Başını çeviriyor ama Avram’ın gözü üstünde, keskin ve meraklı bakışlarla kurcalıyor, böylece biliyor Ora, onun bir şeyler hissettiğini seziyor. Avram hissettiğinin ne olduğunu anlamıyor sadece.

* * *

Bombardıman kesilmişti. Herkes sakinleşti, çelik miğferleriyle kurşungeçirmez yeleklerini çıkardı. Birisi Türk kahvesi yapıp bir fincan da İlan’a verdi. İlan ayağa kalkıp robot gibi komutana doğru yürüdü, artık Um Haşiba’daki üssüme geri dönebilir miyim, diye sordu. Herkes başını haritalara gömmüş, pür dikkat alıcılara odaklanmıştı, sorusunu duyunca delirdi mi bu dercesine ona baktılar. Soruyu birbirlerine tekrarlıyorlardı. “Sen gerçekten tuhaf birisin,” diye dalga geçtiler. “Buradan ancak ağzında kün-yenle ayrılırsın.”

“İşte ancak o zaman başına nasıl bir belâ açtığı dank etmiş kafasına,” diyor Ora.

Avram inliyor, “Bilmiyordum.”

Bekle sen hele, daha hepsini duymadın, diye içinden geçiyor Ora’nın.

“Eline bir Uzi tutuşturup ateş etmesini biliyor musun demişler. O da altı ay önce atış talimi yaptığını söylemiş. Gülerek alay etmişler, sonra yüzüne bir cihaz takmışlar. Galiba gece görüş—”

“GYC,” diye mırıldandı Avram. “Görüntü yükseltici cihaz, Magma’dayken bizim de vardı.”

“Sonra da kendine gelmesini çünkü Mısırlıların yaklaştığını, onları bu halde karşılamasının kabalık olacağını söylemişler. Anlayacağın, iyiden iyiye dalga geçmişler onunla.”

Teleskoptan hiçbir şey göremiyordu, nasıl kullanılacağını bilmiyordu herhalde, ama gece boyunca çok yakınından Arapça bağırışlar ve suya düşen ağır nesnelerin şapırtısını duymuştu, demek ki Mısırlılar geçmeye devam ediyorlardı. Topa tutulan karakol sarsılıyordu. Ara sıra kendi kendine, Avram öldü, diye söyleniyordu. Arkadaşım Avram öldü, ölü bedeni yakınlarda. Gelgelelim bu sözleri ha bire tekrarlasa da ne anlama geldiğinin farkında değildi henüz. Ne acı duyacak ne de acı hissetmemesine şaşacak haldeydi.

Sessizce oturuyorlar, ikisinin de kalbi birden güm güm atmaya başlıyor, sorulmayacak soruları içlerine gömüyorlar. Ne düşünmüştün Ora? Sana telefon edip bir şapkayla iki kâğıt parçası al dediğimizde ne düşünmüştün? Ne için kura çektiğin hakkında hiçbir fikrin yok muydu sahi? İçinden ne dilemiştin? Şapkadan hangi ismin çıkmasını istemiştin? Sonradan neler olacağını biliyor muydun–yok, bunu sorma. Ama sormak zorunda Avram, bunu bilmesi gerek: Ne olacağını biliyor muydun, hangi ismi çekmek istemiştin?

Sabahın dördünde nöbeti başkasına devretmişti. İlan sığınağa koşarken başının yanından bir mermi geçti. Dehşet içinde siperin kenarındaki güvercin yuvalarından birine sığıştı. Her yanı titriyordu, yakındaki hendeğe çömelmiş sakallı bir askere seslendi, “Seyyar tuvalet nerede?” Asker homurdandı, “Sıçtığın her yer helâ.” İlan her an altına doldurabilirdi. Pantolonunu yırtarcasına indirdi ve birkaç dakikalığına tattığı haz ona her şeyi unutturdu, savaşı da top atışını da kaybettiği Avram’ı da, aklında bağırsaklarını boşaltmaktan başka bir şey yoktu.

Sonradan harekât merkezine girince içerideki sessizlik onu dehşete düşürmüştü. Birisi el ederek gözetleme yerine tırmanıp batıya bakmasını işaret ediyordu. Çöl boyunca karakola doğru

deprem dalgası misali hareket eden beyazlı, sarılı kocaman bir halı gördü.

“Onların,” dedi bir asker tükürerek. “Yirmi tank filan var. Hepsinin namlusu bize doğrulmuş.”

Derken bombardıman başladı. Tanklar ateş ediyordu, uzak-taki bir tepede görünen havan topları atışa geçmişti, tepede uçan Mısırlıların Sukhoi uçağı bombalarını bırakıyordu. Yer gök inledi. İlan’ın gözünün önünde ne varsa sarsıldı. İnsanlar, beton duvarlar, masalar, telsizler, silahlar. Her şey doğal şeklinden çıkmıştı ve deli gibi uğulduyordu. İlan bağırsaklarının yine guruldadığını hissetti. Dönüp güvercin yuvasına koştu.

“Dünyanın sonu bu!” Koşarken yanından geçtiği askeri içlik giymiş kızıl kafalı genç erin homur homur söylendiğini duyunca mektup yazma vaktinin geldiğini düşünmüştü İlan, annesiyle babasına, Ora’yla Avram’a, sonra birden Avram’a bir daha bir şey yazmasının mümkün olmadığı geldi aklına. Ne derste not, ne soğuk espriler, ne kayda geçecek fikirler, ne Efraim Kişon’dan alıntılar ne de *Fanny Hill* romanının Talmud’a dayalı yorumları. Bundan böyle sınıftaki kızların cazibelerini anlatan Raşi yazısıyla kaleme alınmış şarkılar, ders boyunca öğretmenin gözü önünde işaret diliyle yapılan uzun sohbetler olmayacaktı artık. Ne İsrail hakkında Avram’ın yazdığı senaryoyla İlan’ın yönetmenliğini yapacağı *neon-realist* bir film çekme hayalleri. Ne görev yaptıkları karargâhlar arasında gidip gelen, sansür birimindekilerin ağzının suyunu akıtacak yerlerin daha baştan mürekkeple daire içine alındığı müstehcen kelimelerle dolu kafiyeli mektuplar. Ne birbirlerine askeri teleksle gönderdikleri yalnızca ikisinin bildiği sırlarla zırvalardan oluşmuş, kırılmayan şifreli mesajlar. Bakunin ve Kropotkin, Kerouac ve Burroughs’un yeni kıtalarında, Fielding’in *Tom Jones* ve *Joseph Andrews* kitaplarında ya da Druyanov’un *Yahudi Fıkraları ve Nükteleleri Kitabı*’nda birlikte çıktıkları keşif gezileri olmayacaktı artık. Şakaların sonunun geldiğini fark ediyordu, nükteli sözler, hazırcevaplar, kelime oyunları, bir bakışla anlaşmalar, düşman topraklarında iki casu-

su, henüz çocuk olan iki insanı gözlerinden yaşlar getiren gülme krizlerinin ötesinde daima birbirine bağlayan derin, karanlık, benzerlik yoktu bundan böyle.

Bu kadardı işte. Yafeh Nof Vadisi'nde "fildişi" adı verilen bir kayanın üstüne tüneyip birbirlerine yüksek sesle okudukları *Saldırganlığın Doğası Üzerine* ve *Böyle Buyurdu Zerdüşt*'e birlikte hayran kalacağı kimse kalmamıştı artık. Gece yarısı Bahad 15 üssünü çevreleyen dikenli tellerdeki bir delikten kaçarken Moşe Kroy'un ortaya attığı kavramlar veya Beatles şarkılarının içine gizlenmiş blues akorları hakkında kiminle münakaşa edecekti şimdi? *Büyülü Dağ*'daki Naphta ile Settembrini arasındaki karın ağrıtabilecek denli yorucu tartışmaları kiminle canlandıracak, sahneye koyacak ve hantal Akai teybe kaydedecekti? David Avidan ve Yonah Wallach'ın kutsal şiirlerinden veya *Madde 22* romanından ya da Avram'ın kelimesi kelimesine sayfalarca ezbere okuyabildiği, insan sesine methiyeler düzen *Under Milk Wood* şiirlerinden alıntılar yapılmayacaktı. Başka kim başarabilirdi onu kolundan tuttuğu gibi *Yedioth Aharonot* gazetesinin Tel Aviv'deki bürosunda yazı işleri müdürüyle görüşmeye götürmeyi? Müdür onların daha çocuk olduklarını görünce ve yazdıkları mektupta, "eğer izin verilirse, sadece yüz yüze kendilerinin kulağına ifşa edebileceğimiz" dedikleri fikrin ayda bir kere gazetenin şairlerce kaleme alınması olduğunu öğrenince şaşırmıştı ("Sayfaların tamamı," diye anlatmıştı Avram afallamış yazı işleri müdürüne, "manşetten spor sayfasıyla ilanlara kadar. Hatta hava durumu da"). *Downbeat* dergisinin duman altı olmuş odalarında geçen, kendilerinininkine paralel ve gözlerden uzak dolu dolu bir hayatı bir tek Avram'la yaşayabilirdi: Müzik Akademisi'nin kütüphanesinden her ay aşındıkları dergi sayesinde hayaller kurarak Carnegie Hall'da, Preservation Hall'da ve New Orleans'ın caz yuvalarında bir bir dolaşarak hangi gece hangisine gideceklerini planlardı. Yeni çıkan caz albümlerini dinlemeyi, İsrail'de bulamadıkları ve içerikleri hakkında çılgın varsayımlar ortaya attıkları kitapları okumayı hayal ederlerdi; örneğin, yalnızca okudukları eleştiriler,

tanıtım yazıları ve başlığı yüzünden Duke Ellington'ın *Music Is My Mistress* adlı otobiyografisi için haftalarca deli olmuşlardı. Allenby caddesindeki Ginsburg'da ikinci el müzik aletleri ararken kiminle oranın altını üstüne getirecekti? Olmayan parasıyla kim ona Stan Getz ve John Coltrane'in albümlerini alacak, caz ve blues müziğin, Avram'ı tanımadan önce ne algıladığı ne de aklına getirdiği siyasal protestocu ezgilerini kulağına kim dolduracaktı? Dünyada hiç kimse bir daha ona neşe içinde “atalet tohumu dölü” veya “Adullam kaçkınlarının piçi” ya da “damla marazlı kesecik” demeyecekti. Hem başka kim İbrani dilinin Yunancadan ödünç aldığı sözcüklerin ince noktalarını onunla ele alabilirdi? Tavla-da zekice bir hamlenin ardından kim ona iltifat edecek, “Yürü be kim tutar seni!” diye bağıracaktı?

Ayalon-Şen'ar Arapça-İbranice sözlüğü ezberden okumak için kıyasıya mücadeleler de olmayacaktı, kimse onu *tadahlaz*: “parlamento vb binaların koridorlarında oylanmak” açıklamasıyla alt etmeyecek (elbette İlan “vb”yi de hatırlayacaktı) ya da kalabalık bir asansörde *nahedah*: “yuvarlak, iri göğüslü bakire” diyerek utandırmayacaktı. Arapçalaştırılmış İbranice ve İbraniceleştirilmiş Arapça oyunları da bitmişti. Şişelere *bakbukim* yerine *bakabik* ya da kuşlara *tziporim* yerine *tzapafır* ya da prezarvatiflere *kondomim* yerine *kanadem* veya kıça *akuzim* yerine *aka'ez* diyemeyecekti. Şimdi onu kim kaynar kazana daldıracak, doğanın çağrısıyla geride bırakacak, pençeleri arasında fırtınaların içinden taşıyacak ve dünyanın derdinden çekip alarak uzağa götürecekti?

İlan tekrar harekât merkezine döndüğünde İsrail tankları Mısır tanklarını yandan kuşatmış, iki tanesini ateşe vermişlerdi. Karakoldaki askerlerin hepsi sevinç çığlıkları atarak kucaklaşıyorlardı. Heyecanla İsrail tanklarına el sallarken kurtarılma hazırlıklarına girişmişlerdi. Birlikler, hasar görmemiş Mısır tanklarının peşine düşmek üzere kumullara doğru gözden kaybolunca kara-

kola ağır, zehir gibi bir sessizlik çökmüştü. Ayakta durmuş el salayan askerlerin kolları tuhaf bir biçimde havada asılı kalmıştı.

Birkaç dakika sonra yaralı bir Mısır askeri omuzları alev alev yanarak tankından çıkıyordu. Aşağı atlar atlamaz ellerini havaya kaldırıp koşmaya başladı ama sonunda yüzükoyun yere kapaklandı, orada kıvranmaya başladı, derken hareketsiz kaldı. Yattığı yerde alevler vücudunu sararken teslim olması tuhaftı. Birden dört Mısır zırhlısı çıkmıştı ortaya, içlerinden çıkan kamuflaj kıyafetli birkaç asker karakolu gözleyerek fikir yürütüyorlardı. Karakol komutanı emir verdi, elinde silah olan kim varsa ateş etmeye başladı. İlan da tabii. Savaşdaki yegâne atışı olan bu atış kulak zarını patlatmış, ona bitmek bilmeyen bir çınlama sesi armağan etmişti. Mısırlı askerler hızla zırhlılara binerek geri çekiliyorlardı. İlan boşta duran bir palaskada asılı matarayı aldığı gibi neredeyse son damlasına kadar lıkır lıkır içti. Dizleri titriyordu. Birini öldürebilirdim ve bunu gerçekten istedim düşüncesi bu yolculuğa çıktığından beri üzerini örten sis perdesini kaldırmıştı.

Komutan onu çağırdı, nereden geldiğine aldırmadığını, bundan böyle onun emrinde olduğunu söyledi. Nöbet yerlerini dolışmasını ve erlerin isteklerini yerine getirmesini emretti. İlan birkaç saat boyunca kasalarca mühimmat, benzin bidonlarında su, jeneratöre mazot ve sıhhiyecinin çabucak hazırladığı sandviçleri taşıdı durdu. Ağzı pek laf yapmayan gür sakallı bir askerle birlikte avludaki zırhlı araçların birinden bir Gause silahını söküp kuzey tarafına yerleştirdi. Ne kadar “idari malzeme,” evrak, form, faaliyet raporu varsa hepsini toplayıp avluda yaktı.

Çişini yapmak için ara verdiğinde aklına bir fikir gelmişti İlan’ın. Zırhlı araca gidip kamuflaj ağını çözdü, arkaya doğru katladı, orada gördüğü cihazları incelemeye başladı. Ayakta durmuş, gözünü ayırmıyordu. Birden tokat yemiş gibi aşağı zıplayıp istihbarat astsubayını bulmak üzere son sürat koşmaya başladı. Adamı zorla zırhlı araca getirerek ne yapmak istediğini açıkladı.

Astsubay gözünü İlan’dan ayırmıyordu, sonra yüksek sesle gülmeye, sövüp saymaya başladı. Eğer aletlerden herhangi biri

bozulursa ana karargâhın kışına tekmeyle vuracağını söyledi. Buna ek olarak zaten bir iki saate kalmadan ne var ne yoksa üstüne benzin döküp yakmak zorunda kalacaklarını da belirtmişti. İlan tek bir şey istiyordu, “Bana bir saatliğine bir cihaz verin, hepsi bu.” Astsubay başıyla olmaz diye işaret ederek kollarını göğsünde kavuşturmuş duruyordu. İriyarı, uzun boylu, İlan’dan daha yapılı bir adamdı. İlan usulca açıklamaya çalışıyordu, “Hepimiz öleceğiz. Lanet olası bir VRC cihazını neden bana çok görüyorsun?” Astsubay kamuflaj ağını örtüp yeniden bağlarken bir yandan da ılık çalışıyordu. İşini bitirince arkasına döndü, İlan’ın hâlâ orada durduğunu gördü. “Çek git buradan,” diye tısladı, “burada sana göre bir şey yok.” İlan’ın cevabı, “Yarım saat olsun, istersen saat tut,” oldu. Astsubay kıpkırmızı kesmişti. Sinirime dokunuyor-sun, diye hırıliyordu İlan’a, üstelik Magma’daki alıcı-verici çoktan imha edilmişti, oradan sinyal göndermelerine imkân yoktu. İlan gülümseyerek kibarca, hatta neredeyse okşarcasına bir daha denedi (“İlan işte, bir şey istemeye görsün...” diyor Ora, Avram da kafa sallayarak tasdikliyor). “Bana sadece şunu söylemeni rica ediyorum. Karakollarda başka hangi cihazlar kullanılır?” İlan’ın nezaketi karşısında hazırlıksız yakalanan astsubay, galiba Magma’da birkaç PRC-6 var, diye mırıldandı, ama ona göre orada canlı kalmış olması mümkün değildi. İlan bu *tarayıcı* PRC-6 frekansını tespit edebilir mi, diye sordu. Astsubay İlan’ın elini cihazın üstünden kaldırıp ağın iplerini sıkılaştırdı, eğer şimdi toz olmazsan, tozunu ben silkeleyeceğim, diye hırladı. Her zamanki soğukkanlılığını takınan İlan yine gülümseyerek sordu, astsubay şimdi ona sadece bir saatliğine cihazı verirse, Mısırlılar geldiğinde onun istihbarat astsubayı olduğunu onlara söylemeyeceğine söz verdi, yemin etti.

“*Ne dedin sen?*” diye gürledi astsubay. İlan yakasından tuttuğu gibi adamı zırhlıya yapıştırdı, sorusunu yüzüne baka baka tekrarlardı. Astsubayın gözleri yuvalarından fırlamış etrafta yardım edecek birini görmek amacıyla sağı solu kolaçan ediyordu, fakat İlan’ın beynindeki çarklar hızla dönmeye, basit bir işlemci

gibi çalışmaya başlamıştı. Astsubay soluk soluğa kulağına konuşuyordu, “Sen ayvayı yedin, kalleşsin sen, casussun, bu yaptığın hainlik.” Kafasından geçenleri fısıltıyla sayıyordu. İlan adamı bıraktı. Karşılıklı durmuş birbirlerini kesiyorlardı. “Nereden geldin sen?” dedi astsubay boğuk bir sesle. “Kimsin?” İlan yeşil gözlerini adamdan çekmiyordu, ayrıca utanmadan tırnak sökme, erbezlerine elektrik verme hareketlerini taklit ederek anlattı. Adam inledi. Dudakları kımıldıyor ama ses çıkmıyordu. Astsubay böyle korkunç bir senaryoya tahammül edemeyecekti, sonunda pes etti. Ağzını açmadan kamuflaj ağını çözdü, altından bir VRC cihazı çıkardı. Sonra aleti götürüp harekât merkezinin sığınağı önündeki ahşap, küçük masaya yerleştirdi ve oradan ayrılmak üzere arkasını döndü. İlan adamın koluna yapıştı, “Bu alet PRC-6 frekansını tespit edebilir, eminsin değil mi?”

Astsubay gözlerini İlan’ın hipnoz etkisi yaratan bakışlarından kaçırarak “Değilim,” diye geveledi. “Doğru menzilde bile değil.”

“Doğru menzile getirelim öyleyse.”

Astsubay yutkundü ve cihazı bir kablo yardımıyla henüz çökmemiş tek antene bağladı. Sonra bir tornavida yardımıyla cihazın kapağını kaldırdı, içinde bir şeyler kurcalayarak frekansın menzilini yükseltti. İşi bitince ayağa kalktı ve dönüp İlan’a bakmadan uzaklaştı, yürürken kolları iki yana sarkmıştı, sırtındaki gömlek terden sırılsıklamdı.

Ora anlattıkça Avram yavaşça uyku tulumunu çekerek koza gibi içine kıvrılıyor. Bir tek yüzü kalıyor dışarıda.

“Ora?”

“Ne?”

“Bunların hepsini o mu anlattı sana?”

“Evet.”

“Ofer’in doğduğu sabah?”

“Dedim ya—”

“Nasıl oldu, ansızın öylesine içinden mi geldi doğumdan önce? Bunları sana anlatmak istedi?”

“Galiba. Ona sor.”

“Öylesine, pattadanak, sen orada oturmuş sabah kahveni içerken laf olsun diye birden sana anlatmaya başladı—”

“Avram, bütün ayrıntıları hatırlamıyorum.”

“O sabahla ilgili hiçbir şeyi unutamam demiştin ama.”

“Ne fark eder bunca yıldan sonra?”

“İlginç geldi, sence de öyle değil mi?”

“Nasıl?”

“Ofer doğmadan hemen önce karar vermesi. Bana biraz tuhaf geldi de.”

“Tuhaf olan ne?”

“O vakit anlatmayı seçmesi—”

“Evet, o vakit. Anlamıyor musun?”

Avram’ın gözleri Ora’da takılı kalıyor. Ora da gözlerini hiç kaçırmadan dosdoğru bakıyor ona. Olduğu gibi yansıtıyor, kendini, İlan’ı, karnındaki Ofer’i. Avram da görüyor onları.

“Alo alo alo alo,” diyen hayalet gibi bir ses duyulmuştu, yorgun ve karamsar bir ses. İlan oturduğu sandalyeden fırladı ama bunu yapınca sinyali kaybetti. Yeniden düğmeyi çevirmeye koyuldu. Birdenbire parmağı titremeye başlamıştı, bir türlü durduramıyordu, parmağını kıvrıp düğmeyi bileğiyle çevirdi. İki saattir oturuyordu orada, neredeyse hiç kımıldamamıştı, gözleri havai fişek gibi yeşil ışıklar saçarak ekranda kesintisiz titreşecek sinyal çubukları ararken sadece işaret parmağı milimetrik hareketlerle düğmeyi kımılatıyordu. Uzaktaki ses yine cılız fısıltılarla, “Alo alo alo,” dedi. “Alo alo...” Telsiz cızırtıları karışınca ses kayboldu. İsmailiye’den biri Sagger tanksavar bölüğünün komutanına Arapça bağıırıyordu. İlan sakinleşmeye çalıştı, yanlış duymuş olmalıyım, diye düşündü, bu cehennem ortamında tek bir sinyal tespit etmeye imkân yoktu. Dikkatle düğmeyi çevirip Mısır ve İsrail radyo kanallarına ayarladı; isterik bağırıışlar, motor uğultuları, düşen mermiler, komutlar, çığlıklar, İbranice ve Arapça küfürler birbirine karışmıştı. Nihayet derinlerden cılız ve ümitsiz

ses tekrar beliriverdi: “Alo alo, cevap verin adi herifler.” İlan’ın saçları diken diken olmuştu.

İki eliyle kulaklığı başına yapıştırdı, bütün söylenenleri kelimesi kelimesine duydu: “Herkes nerede? Hey, aşağılık haremağaları geceleri hortlağınız olayım, korkun benden!” Kulaklığı fırlatıp harekât merkezi sığınağına koştu, bilgi merkezine dalarak bağırdı, “Magma’da biri var! Kulaklarımla duydum, radyoda yakaladım, adam sağ!”

Komutan bir bakış atarak telaş içinde peşinden koşmuş, gizli dinleme cihazını kurmasına kimin izin verdiğini dahi sormamıştı. İlan elleri titreyerek kulaklığı komutanın başına geçirdi. “Dinleyin, adam yaşıyor,” dedi, “yaşıyor.” Komutan yumruklarını sıkarak masaya abandı, kulak kabarttı, yüz ifadesi değişirken alnı kırışıyordu. Düşünceler hızla geçiyordu İlan’ın aklından: Belki de bu konuşma tarzının Avram’a ait olduğunu açıklamam gerekiyor, hatta böyle konuşmasına *rağmen* onu kurtarmaları gerektiğini de eklesem iyi olacak.

İlan’ın o sabah, Ofer’in doğduğu sabah, gün ağarırken Ora’ya anlattığına göre yıllar sonra bile komutana Avram’dan bahsetmeye utandığı için kendini yiyip bitiriyordu. İlan ona söylerken Ora birdenbire Avram’ın konuşma ve davranış tarzının, bütün varlığının her zaman utanç kaynağı, herkesin sakladığı bir sır olduğunu fark etmişti. Nasıl şakalar yaptığını hatırlıyordu, “Herkesin düşünmediğini yüksek sesle söylerim.” Komutan nefesini tutmuş, doğrularak İlan’a dönmüş ve “Tamam, bu o çocuk, onu tanıyoruz ama biz onu öldü biliyorduk,” demişti. Sonra kulaklıkları çıkarıp sordu, “Buraya dinleme cihazı kurma iznini sen kimden aldın?”

İlan duymazlıktan gelerek boğuk bir sesle, “Onu tanıyor musunuz?” dedi, “Neden bana söylemediniz?”

Komutan kaşlarını çattı. “Sen kim oluyorsun? Her şeyi sana aktarmam gerektiğini nereden çıkardın?”

İlan’ın suratı kireç gibi olmuştu, nefes alamıyordu sanki, komutan onun sıkıntısını hissedince ses tonunu değiştirdi. “Din-

le, sakin ol, otur şuraya, artık onun için bir şey yapamayız.” İlan emre itaat edip oturdu. Bacakları tutmuyor, alnından aşağı ter süzülüyordu. “İlk iki gün o asker bütün haberleşme ağının altını üstüne getirdi,” diye anlatıyordu komutan kolundaki saatine göz atarken.

“Ne yaptı?” diye sordu İlan.

“Ah, gidip onu dışarı çıkarmamız için ileri geri konuşup avaz avaz bağııyordu. O da yaralanmıştı. Bir elini ya da ayağını, belki de başka bir uzvunu mu kaybetmiş ne? Doğrusu o kadar teferuatlı anlatıyordu ki onu dinlemekten vazgeçtik, sonra oradaki herkesle olduğu gibi onunla da irtibatımız kesildi, öldüler diye düşündük. Anlayacağın, bu kadar dayanması hayret verici, ama onu ulaşmayı unut. Aklından çıkar.”

“Neyi çıkarayım?”

“O askeri,” dedi komutan, kaşlarını kaldırarak. O sırada Avram’ın sesiyle, ama bu defa Duke Ellington’ın “Take the ‘A’ Train” şarkısını ağzını trompet gibi kullanarak neşe içinde mırıldanan sesiyle çınlayan cihazı işaret ediyordu.

Komutan sığınağa yönelmişti fakat İlan koluna yapıştı. “Anlamıyorum. Bir şey yapamayız da ne demek? Adam İsrail Savunma Kuvvetleri’nin bir askeri, değil mi? Öyleyse ‘yapamayız’ ne demek oluyor?”

Komutan ikaz edercesine İlan’a bakarak yavaşça kolunu çekip elinden kurtardı. Karşılıklı durmuş bakışıyorlardı, İngilizce olarak Rus ve Amerikan toplulukları arasındaki bir yarışmayı anlatan, dinleyicilerinden kartpostal göndererek oylarını bildirmelerini isteyen Avram’ın sesi ikisinin arasında yankılanıyordu.

Kısa boylu bir adamdı komutan, dertli görünüyordu. Yüzü gözü incecik bir tozla kaplıydı. “Unut gitsin,” dedi usulca. “Bak, söylüyorum, unut. Artık onun için elimizden bir şey gelmez. Etrafı Mısır ordusuyla sarılı, orada hiç askerimiz yok. Ayrıca, dediklerine kulak versene,” diye ekledi, sanki Avram onları duyabilirmiş gibi fısıldıyordu. “Nerede olduğuna aldırdığı yok, inan bana.” Avram tam o anda bunu doğrularcasına uzun uzun *yehu*

çekmeye başlayınca kulakları tırmalayan sesi tüyler ürpertici bir yaratıktan çıkıyormuş hissini uyandırmıştı. Komutan derhal frekansı değiştirdi, onun acı bağrı  ının yerini avaz avaz verilen komutlar, top atışları ve Zırhlı Birlikler'in hedef takip noktaları aldı, bir an için de olsa, bu koşullar altında İlan'a bile kendi içinde mantıklı ve yerinde gelmişti.

“Bekleyin!” diyerek komutanın peşinden koştu. “Onunla konuşan kimse oldu mu?”

Komutan hayır anlamında başını sallayarak yoluna devam etti. “  nceleri oldu. Birinci gün elindeki cihaz sağlamdı, ama sonra çalışmaz oldu, belli ki PRC cihazını alıcı konumuna getirmeyi bilmiyor.”

“Bilmiyor mu?” İlan dehşetle sordu. “Nasıl bilmez? Tek yapması gereken dinlemek, öyle değil mi?”

Komutan omuz silkerek ilerledi. “Sanırım cihaz ayvayı yemiş. Ya da herif kafayı sıyırmış.” Sonra pat diye durdu, İlan'a dönerek yüzünü inceledi. “Senin bu herifle için ne? Tanıdığın biri mi?”

“İstihbarat  ı. Bavel'den.”

Komutan ciddileşti. “Ben bunu bilmiyordum. İyi olmadı. Bilmek zorundayız.”

Adamın birden ilgilenmesi İlan'ı heyecanlandırmıştı. “Dinleyin, yakalanmasına göz yumamayız, çok şey biliyor, her şeyi biliyor, hafızası müthiştir, onlardan önce biz ona ulaşmak—”

Hemen sustu. Dilini eşek arısı soksaydı da bir şey demeseydi keşke. Komutanın gözlerinde acayip ve pis   im  sekler çakmıştı bir an, İlan böylelikle Avram'ı darağacına göndermiş olabilir-di. Ne yaptığının farkına varınca olduğu yere mıhlanı   kaldı. Magma'nın kalıntıları arasında saklı kalmış güvenlik riskini imha etmek için karakolun üzerinde pike yapan bir İsrail jeti geliyordu gözünün önüne. Binbaşının peşinden koşarak etrafında, arkasında, önünde diller dökerek yalvardı. “Onu kurtarın, n'olur! Bir şeyler yapın!”

Komutan   zerine atıldı, ilk kez kendini kaybetmişti, “Madem istihbaratçı, neden sesini kesmiyor?” İlan'ı omuzlarından tutarak

sarsıp azarlamaya başladı, “Salak mı bu herif? Bütün kanallarda onu dinlediklerinden haberi yok mu? Bu çevrede yakaladıkları her osuruğu tespit ettiklerini düşünemiyor mu?”

“Ama siz de duydunuz,” dedi İlan çaresizce fısıldayarak. “Galiba durumu pek—”

Komutan, “Unut onu, söylemiştim!” diye bağıırıyordu, boyundaki damarlar şişmişti. “O frekansı kes, tarayıcıyı topla, zırhlı araca kaldır, hadi gözüm görmesin seni!”

Kollarını öfkeyle savuran komutan uzaklaşıyordu, ama İlan artık düşünmeden hareket ediyordu. Yine koştı peşinden, yolunu kesti, kafa kafaya gelecek kadar yaklaştı adama. “Sadece dinlememe izin verin. Hiç olmazsa ne dediğini duyayım.”

“Olmaz,” diye gürledi komutan, İlan’ın cüretkârlığına şaşır-mıştı. “Gözümün önünden kaybolman için sana üç saniye izin—”

“Ama yapmak zorundayız!” İlan feryat ediyordu. “Öğrenme-miz gerek, en azından onlara Leech hakkında bilgi—”

“O da ne?”

İlan suratını adamınkine yapıştırıp bir şeyler fısıldamıştı.

Sessizlik oldu. Binbaşı gözlerini kırpıştırarak ellerini beline dayadı, siperin duvarlarındaki çatlakları incelemeye koyuldu. ‘Leech’ deyince akan sular dururdu, tartışılması, itiraz edilmesi asla söz konusu olamazdı. Sonunda komutan patladı, “Bu iş için harcayacak adam yok elimde.”

“Ben sizin adamlarınızdan değilim,” diye hatırlattı İlan. Birer adım gerileyerek birbirlerinden ayrıldılar.

Binbaşı kısık bir sesle, “Senin *de* senin istihbarat teşkilatının *da* canı cehenneme,” diye belâ okuyordu. “Ağzımıza sıçtınız. Buradaki herkesi katlettiniz. Haydi durma, çek arabanı, canın ne isterse onu yap, ben elimi ayağımı çekiyorum.”

“Alo, alo? Sağ kalan var mı?” İlan kulaklıkları tekrar kafasına geçirdiğinde sesi yine duydu. Kulaklıklarda hâlâ komutanın sıcaklığı vardı. “Cevap versenize... Bu ne şimdi, benimle oyun mu oynanıyor, hem de tekrar tekrar.” Avram çaresizlik içinde geve-

liyordu. “Bu makinenin içine edeyim. Çalışıyor mu? Hayır mı? Şimdi ben ne halt... Alo? Hey, bu iş burada biter. Bok yiyin!”

Avram cihazı tekmeliyordu galiba. İlan bir sandalye çekip arkasını harekât merkezi sığınağına dönerek oturdu. Sakin olmaya, akla yatkın bir şeyler düşünmeye çalışıyordu: Avram karakolda, bir buçuk kilometre ötede. Belli ki tek başınaydı, biraz da denge-sizdi, Mısır istihbaratından biri her an yerini tespit edip askerleri oraya gönderebilirdi.

Mantıklı düşünme çabası İlan’ı daha da huzursuz etmişti.

“Bana temiz su ve sargı bezi lazım,” diyordu Avram bitkin bir sesle. “Burası leş gibi kokuyor. İğrenç... Alo? Alo? Ses gelmiyor. Kulaklarınız ne işe yarar, aşağılık herifler. Peki, madem duymuyorsunuz, birazdan kokuyu alırsınız, bu yara. Kangren olduğuna ne şüphe, siktirin gitsin.”

Kes sesini, diye yalvarıyordu İlan. Bacaklarını birbirine yapıştırmış yakarıyordu: Bir yere saklan ve çenenin kapa.

Sessizlik. İlan bekledi. Sessizlik uzamıştı. Derin bir oh çekti. Sessizlik devam ediyordu. Öne doğru eğildi, telaşlı gözleri titreşen ekrandaydı. “Neredesin, neden kayboldun?” diye mırıldandı.

“Şeftali’den Nebat’a.” Motor tıkırtısının arasından yeni bir ses yükseliyordu. “Lexicon 42 mevkiinde vurulduk. Yaralılar var. Tahliye istiyoruz.”

“Nebat’tan, şey, Şeftali’ye. Derhal tahliye gönderiyoruz, tamam.”

“Şeftali’den Nebat’a. Teşekkürler, bekliyoruz, acele edin, burası keşmekeş.”

“Nebat’tan Şeftali’ye. Yola çıkıyoruz, yola çıkıyoruz.”

“Shakespeare ölümsüzdür mesela.” Cılız mırıltı birden yine ortaya çıkmıştı. “Mozart da. Başka kim vardı?”

İlan’ın parmağı seğirdi. Avram’ın sesini her duyduğunda tepkisini kontrol etmeyi hâlâ beceremiyordu. Güm güm atan kalbi frekansı bozuyordu. Sinyal çizgisi analog yeşilliklere çarpıp kayboldu, Avram’ın en ağdalı küfürlerini İlan ana avrat kendine yağıdırıyordu.

“Sokrates de ölümsüz, galiba. Yeterince tanımam onu. Bu yaz okumaya başlamıştım ama gerisini getiremedim. Başka kim? Kafka? Olabilir. Picasso kesin öyle. Hoş, hamamböcekleri de ilelebet yaşayacak, o başka.”

Yabancı birinin Arapça sesi karışmıştı sinyale. “16. Tümen dikkat, Bortukal’ı kollayın. 42. kilometrede bir Yahudi tankı vuruldu, tamam.”

“Alo, alo, cevap verin eşşoğlueşekler, hainler. Beni burada ölüme mi terk ettiniz? Nasıl bırakırsınız beni burada?”

“Bortukal’ı kolluyoruz. Yahudi tankına yaklaşıyoruz, beşte oradayız inşallah.”

Avram ansızın İlan’ı afallatacak kadar garip, şuh bir fısıltıyla konuşmaya başlamıştı, “Sevgili dinleyenlerim. Acele edin, buraya gelin, çünkü az sonra ortada Avram diye bir şey kalmayacak.”

“Şeftali’den Nebat’a, tahliye göremedik henüz. Vaziyet kötü. Tamam.”

“Nebat’tan Şeftali’ye. Merak etmeyin, her şey kontrol altında. Tahliye yedide intikal edecek, gerekirse mavileri devreye sokarız, tamam.”

“Teşekkürler, teşekkürler, maviler harika olur ama elinizi çabuk tutun, burada iki ağır yaralı var, tamam.”

“Sevgili dostunuz Avram konuşuyor.” Sesi yine çınlatıyordu ortalığı. “Avram onu yanlarında ısrarla istemeyen ceddinin yanına gömülmeden gelip onu kurtarmanız için yalvarıyor, yarası aybaşı sancısı gibi—”

Yemenli bir asker İlan’ın yanından geçerken sırtarak laf attı, “Magma’daki adamı bulmuşsun diye duydum. Yine ağzını bozmuş, değil mi? Biz şimdiye kadar aletlerini teslim etmiştir diyor-duk, bilmem anlatabildim mi?”

“Demek sen de duydun onu?”

Asker pofurdadı, yüzünü kaplayan tozun altından gözlerinin şeytanca parladığı görülüyordu. “Kim duymadı ki? Herif zırdeli. Bize küfretti, tehdit etti. Çıldırmış. Sen niye gülüyorsun?”

“Hiç, hiçbir şeye. Sahiden tehdit etti mi?”

“General Gorodiş domuzlarla bile öyle konuşmaz. Kenara kay, ben de dinleyeyim.” Asker masaya abandı, İlan’ın kafasında-ki kulaklıklardan birini ters çevirerek kendi kulağına tuttu. Dinlerken gülüyor, kafa sallıyordu. “İşte, evet bu herif, atıp tutuyor. Knesset’tekilere taş çıkarır.”

İlan alacağı cevabı bilmesine rağmen sordu, “Başından beri hep böyle miydi?”

“Hayır, ilk günlerde iyiydi. Çelik gibiydi. Radyoda dikkatliydi, kod adlarıyla üstü kapalı konuşuyordu. Hatta Tassa’daki tugay komutanlığına ulaşip onlara bilgi verdiğini bile düşünmüştüm.”

Avram askeri lisanı hemencecik kapmış olmalıydı, anadili gibi konuşuyordu herhalde. Boğuk bir sesle nasıl makamlı konuştuğunu tahmin edebiliyordu İlan, “Olumsuz, hımm, olumsuz, tamam,” dediğinde karargâhtakilerin aval aval bakışlarını zevkle gözünün önüne getirebiliyordu. (“Magma’daki gösteriyi tek başına çekip çeviren bu çocuğu tanıyan var mı?”)

“Ama PRC-6 ile böyle konuşmak da ne demek,” diye söylüyordu asker. “Bu alet el telsizine benzer. Onu bulmana bile şaşırdım.”

“Birisi yardım etti.”

“Bu iç haberleşme için, karakoldakiler kendi aralarında kullanır. Külüstür bir metal yığınının başka bir şey değil, bu menzillerde işe yaramaz.”

“Sen telsiz operatörü müsün?”

“Anlamadın mı?” Asker gülerek kepçe kulaklarını işaret ediyordu.

“Sinyal yayma süresi ne kadar?”

Asker kaşlarını çatıp soruyu değerlendirdi, sonunda cevabını verdi: “Değişir.”

“Neye göre?”

“Üstünde kaç pil olduğuna, karşı taraftan birinin jetonu düşüp de bizimkilerden birinin sağ olduğunu ne zaman anlayacağına göre.”

Arkadan Avram'ın deli gibi şarkı söyleyen sesi geliyordu. *“Benim kulübem kaymak, yeşillikler içinde ısl ısl, pek kıyak!”* Telsizci onunla birlikte mırıldanmaya başladı, bir yandan başıyla ritim tutuyordu. “Dinlesene. Kendini *Susam Sokağı* oyuncularından filan sanıyor, baksana.”

Şarkı acı bir inlemeyle kesildi. Birkaç saniyeliğine Avram'ın izi silinivermişti, İlan hararetle kanalı aramaya koyuldu, ibreyi döndürüyor, radyoyu patakliyordu. İşte o zaman duyduğu o vınlamanın tarayıcıdan değil de kendi kulağından geldiğini fark etti, yaptığı o tek el atış yol açmıştı buna. Avram'ın sinyalini tekrar yakaladığı zaman artık o tüyler ürpertici neşeli sestен eser kalmamıştı, usulca ve uysal bir tavırla mırıldıyordu: “Hatırlamıyorum, beni rahat bırakın, beynim karıncalandı. Anlatmak isterdim... Ne diyordum ben? Neden mi geldim? Ben burada neyim? Buraya ait bile değilim.”

Telsizciyle İlan omuz omuza, kulak kulağa cihazın başına çökmüşlerdi. Telsiz operatörü duyduklarını, “Kafasına bir piliç takılmış bunun, belli,” diye yorumladı.

“Evet.”

“Zavallı adam. Onu bir daha hiç görmeyeceğinden haberi bile yok.”

“Zaten yiyecek bir şey de kalmadı,” diye sızlanıyordu Avram, “sadece sinekler var, trilyonlarca. Ağzına sıçayım, bütün kanımı emdin. Ateşim var, dokun bak, su yok, gelmiyorlar da, alo...”

“Onu ayakta tutan bu,” dedi asker.

O daima ayaktadır, diye içinden güldü İlan. Avram duysa hoşuna giderdi.

“Alo, sizi gidi sidikli, testisleri yanmış...” Avram hâlâ zırvalıyordu ama deminki şevki sönmüştü, ağzından dökülen kelimeler boş ve yavandı. “Tanrı aşkına, oyununuzu oynadınız, eğlendiniz, anlıyorum ama artık gelin, beni alın buradan, eve dönmek istiyorum.”

Telsizci yüzünü ekşiterek sordu, “Nasıl bir oyundan bahsediyor? Sen ne dediğini anlıyor musun?”

“Anlıyorum,” dedi İlan.

Avram fısıldıyordu, “Hey, belki Mısır komandosuyla bağlan-tın vardır?”

Asker huysuzlanmıştı, “Adama bak, onlara seslenmesi yet-memiş gibi şimdi de bacaklarını ayırmış onları bekliyor.”

“Belki Przemysl’deki teyzen 13. Alay’dan Hain Akid Khamzi’nin anneannesiyle aynı okulda okumuştur?”

İlan umutsuz bir girişimde daha bulundu: “Gerçekten oraya bir birlik gönderemez miyiz, dersin—”

Telsiz operatörü kulaklığın tekini yeniden İlan’ın kulağına geçirip ayağa kalktı, bir süre onu süzdü. “Adın ne demiştin?”

“İlan.”

“Pekâlâ, dinle çaylak. Kulaklıkları çıkar, *hadi şimdi*, onu unut. Boş ver artık onu. *Khalas. İş bitti*. Var olduğunu bile sil kafandan. O hiç olmadı.”

“Boş vermek mi?” dedi İlan dudak bükerek. “Avram’ı unut-mak mı?”

“Yeni bir sayfa açman gerek,” derken kafasında bir şimşek çakmıştı telsizcinin. “Bir dakika, sen bu adamı tanıyorsun.”

“Arkadaşım.”

“Nasılsın dostum cinsinden mi, n’aber ahbap dediklerinden mi?”

“Dostum.”

“Dediklerimi unut,” diyen asker yanından uzaklaşmıştı.

“Kelebek’ten Akrep’e. Sağ kanadınızda tanksavar sürüsü göröl-dü, menzil beş yüz. Ateş edin, tüm gücünüzle ateş, tamam.”

“Nebat, söz verdiğin hava desteği hangi cehennemde? Ha bire ‘anlaşıldı,’ ‘yolda’ deyip duruyorsunuz, ama neler oluyor? Burada canımıza okuyorlar! Bir ölü, bir yaralı, tamam, tamam.”

“*Kimi eceli gelince, kimi vaktinden önce; kimi suyla, kimi ateşle; kimi kılıçla, kimi vahşice.*”*

* (Shalom Auslander’ın *Foreskin’s Lament: A Memoir* – Sünnet Derisinin Ağıdı: Anı – adlı kitabından (2007) Devamındaki italik alıntı da aynı esere aittir. (ç.n.)

“Alo! Sizin neyiniz var? Yom Kippur iki gün önceydi.”

“Bismillah ya Allah, bütün birimler, 16. Tümen planlar dâhilinde Kanal’ı geçmeye devam ediyor. Şu âna dek ciddi bir direnişle karşılaşmadık, inşallah zafer bizim.”

“Nebat, üstümüze geliyorlar, neden cevap vermiyorsun?”

“*Kimi boğularak, kimi taşlanarak, kimi dinlenecek, kimi aylak aylak gezinecek, kimi uyum içinde yaşayacak, kimi eziyet çekecek.*”

“Yahudi pilot yaralı, iki beş üç mevkiinde çalırların arasında.”

“Emirleriniz: Hazırlıklı olun, telsiz sessiz dursun, onların adamı kurtarmaya gelmelerini bekleyin, işte o zaman yallah taz-yik ateş edin, tamam.”

“Ya annem, onun hakkında bir şey duymaya layık değilsiniz, piçler, kardeşlerine ihanet edenler—”

İlan cihazın iki yanına sımsıkı yapışmıştı, parmak boğumlarına kan gitmiyordu.

“Annem,” diye gakyordu Avram, “o öleli çok oldu, ansızın gitti. Ama kendisi daima...” Boğazlanmış gibi sesler çıkarıyordu. “Bana karşı hep sabırlıydı, her şeyim üstüne yemin ederim, öyleydi.” Kıkırdıyordu şimdi de. “Her şeyim üstüne,’ amma büyük laf ha! Benim her şeyim üstüne, ne demek olduğunu anlıyor musunuz? *Lehayim!*” Şerefe.

Ardından yine gelen uzun sessizliği bir tek çatlak cızırtılar bozuyordu. Yeşil sinyal azalmış titriyordu, dağıldı, ama sonra yeniden güçlenip yükselmişti.

“Eskiden onunla birlikte Bezalel Caddesi’nden aşağı koşardık,” diye devam ediyordu Avram, sesi iyice cılızlaşmıştı, İlan radyoya bir yumruk attı. “Ben küçükken *suk* yakınlarında otururduk... Hatırlamıyorum, bahsetmiş miydim, hatırımda kalmamış. Nasıl oluyor da hiçbir şey hatırıma gelmiyor. Artık simaları hatırlamıyorum, Ora’nın yüzünü hatırlamıyorum... Yalnızca kaşlarını. Onun bütün güzelliği kaşlarındadır.”

Güçlkle nefes alıyordu şimdi. İlan onun tükendiğini, bilincinin hızla kaybolduğunu hissedebiliyordu.

“İşte öyle, annemle birlikte Bezalel’den ta Sacker Parkı’na kadar koşardık, orayı bilen var mı? Alo, size söylüyorum.”

İlan kafa salladı.

“Elimi tutardı, galiba beş yaşındaydım, aşağı kadar koşar, sonra tekrar yukarı çıkar, bıkana dek böyle inip çıkardık.”

Geğirmiş, sonra da susmuştu. Arkadan gelen sesler de kesilmişti artık. Garip, korkunç bir sessizlik bütün bölgeyi kaplamıştı. Kanal’ın iki tarafında kim varsa hepsinin bir an için durup Avram’ın öyküsüne kulak verdiklerini tahmin ediyordu İlan.

“Bilirsiniz, değil mi, çocukken yetişkin biri sizinle oyun oynadığı zaman bıkacak diye ödünüz kopar? Ne zaman saate bakacak, ne zaman sizinle birlikte olmaktan daha önemli bir işi olacak diye merak edersiniz.”

“Evet,” dedi İlan, “evet.”

“Fakat annem benden önce asla bıkmazdı, hiçbir zaman bıkmadı. Ne olursa olsun, benden önce oyunu bırakmayacağını bilirdim.” Sisler içinde yüzüyordu sanki. Sesi incelmışti, bir çocuğunki kadar tizdi, sanki Avram karşısında çırılçıplak duruyormuş gibi geldi İlan’a ama susmak nedir bilmiyordu. “Ömrünüz boyunca size kuvvet veren bir şeydir bu. Bir insanı mutlu eden şeydir, değil mi?”

Sıska ve çok telaşlı dindar bir asker İlan’ın oturduğu sandalyeye çarpmıştı, ondan dinî eşyaları toplamasına yardım etmesini istiyordu. İlan gözlerini kırıştıtırıp birkaç saniye boyunca robot gibi gülümsedi. Tarayıcının başından kalktı. Gerinince bir saattir oradan kalkmadığını fark etmişti. Askerin yanına diz çöküp boş bir cephane sandığına kutsal kitapları, dua kitaplarını, kipaları, bir avdala kadehiyle ordu mamulü bir menorayı, kutularca Şabat kandilini doldurdu, Sukot için kokulu bir *etrog** bile vardı. Dindar çocuk turunçgili havaya kaldırdı, sonra yüzüne yapıştırdı, iştahlı denebilecek bir arzuyla kokusunu içine çekti. Çatlak se-

* Ağaç kavunu. Limona benzeyen, turunçgiller ailesinden olan bu meyve, özellikle Sukot bayramında vurgulanan dini ve törensel niteliği ile bilinir. (ç.n.)

siyle İlan’a çocuğunun Yom Kippur bayramından hemen sonra doğduğunu anlatıyordu. Tuğgeneral haberi bizzat kendi vermişti telsizden, fakat o şifreli telefonu kullanmasını bilmiyordu, doğan çocuğun kız mı, erkek mi olduğunu anlamamıştı, tugay komutanlığına sormaya da çekiniyordu. Tanrı’nın izniyle oğlunu veya kızını görme şansına sahip olacaktı. Eğer erkekse, General Gorodiş’in adını verecekti ona, Şmuel, yok, eğer kızsaa General Şaron’un adı olacaktı, Ariela. Konuşurken kirpikleri titriyor, yüz ifadesi durmaksızın değişiyordu, bütün bu süre zarfında İlan’ın kulağında Avram’ın onu çağıran, yalvaran sesi çınliyordu, buna rağmen askeri öyküsünü anlatması için teşvik ediyor, birkaç dakikalığına da olsa tarayıcının başında oturup Avram’ın uzaklaşan sesini dinlemekten kurtulduğuna sevindiği için kendine lanet ediyordu.

Mermiler karakolun çok yakınlarına düşmeye başlamıştı. Asker havayı koklayıp suratını ekşitti. “NBK bunlar!” diye haykırdı. İlan’ı kocaman çelik bir dolabın yanına çekti, üstünde *Nükleer-Biyolojik-Kimyasal Malzeme–Sadece Acil Durumlarda Açılır* yazıyordu. Asker elindeki Uzi tüfekle kilidi kırıp kapısını açtı. İçindeki raflar baştan aşağı boş mukavva kutularla doluydu. Asker onlara göz atıp çığlık atmaya başladı, kafasını dolabın kapısına, ayaklarını pat pat yere vuruyordu. İlan tekrar dinleme mahal-line döndü, kulaklıklarını taktı.

“Sizce karnı sırtına yapışmadan önce Avram’ın kaç dakikası kaldı? Penselerini üstünde gezdirmeye bayıldığı o yumuşak, kıllı karnının sırtına yapışmasına? Ardiye ve ambar olarak ona hizmet eden karnının—”

“Sus,” diyordu İlan, “sus artık!”

“Komik gelebilir ama aslında Avram en az kırk, elli yıl daha buralarda takılmayı planlıyordu, ihtiyar bir adam olmayı tasarlıyordu, pis yaşlı bir adam. Ara sıra bir memeyle bir kalçayı okşamayı hayal ediyor, dünyayı dolaşmayı, enginlere açılmayı, muhtaç olana bir böbreğini ya da kulakmemesini bağışlamayı, dünyeye-

vi zevklere dalmayı, hiç olmazsa rafları hakikaten sallayacak bir kitap yazmayı—”

İlan başını iki yana sallayıp duruyordu. Kulaklıkları çıkarıp fırlattı, ayağa kalktı. Eski İsmailiye hastanesine bakan bir gözetleme noktasına gelene dek siper boyunca yürüdü. İki yedek subay ayaklarını kum torbalarına dayamış oturuyorlardı, gören de onları yolcu gemisinde keyif çatıyorlar sanırdı. Mecburi hizmet sırasında ikisi de Altı Gün Savaşı’nda çarpışmışlardı, İlan’ın gözüne yaşlı göründüler. Umursamaz ve şen şakrak bir tavırla Altıncı Filo’nun yolda olduğunu söylüyorlardı, çok sürmez; “A-raplar” böyle bir işe kalkıştıkları için analarından emdikleri süt fitil fitil burunlarından gelecek. Derken “Nasır Dört Gözle Rabin’i Bekliyor” diye kulakları tırmalayan matrak bir düete başladılar. İlan havayı koklayınca kafayı bulduklarını anladı, muhtemelen ucuz asker şarabından içmişlerdi. Dönüp arkasına bakınca kum torbalarının arasına gizlenmiş boş şişeleri gördü.

Yanlarından ayrılıp İsmailiye’nin mavi sularına, yeşil bahçelerine dikti gözlerini. Kanal’ın üstündeki köprüden karşıya geçen Mısır ciplerinin ucu bucağı görünmez konvoyu çok uzakta sayılmazdı. Karakolun çok yakınlarında müthiş bir insan ve taşıt seli karınca misali ilerliyor fakat mola verip onu ele geçirmeye tenez-zül bile etmiyordu. İlan’ın aklına Avram’la birlikte iki kere seyrettikleri *The Longest Day – En Uzun Gün* filmi gelmişti. Bildiği bölük pörçük gerçeklerin artık bir araya getirilmesinin mümkün olmadığını hissediyordu, bunlara kafa yormayı bırakmak en iyisiydi.

Mermiler patlıyordu, kayaları tutan çelik örgü bel vermeye başlamıştı. Sıçrayan taş parçaları havada uçuşuyordu. Karakolu koruyan katman yerinden oynamış, havayı kül, is ve toz kaplamıştı. İlan’ın kılı kıpırdamıyordu durduğu yerde, Magma yönüne doğru bakamıyordu fakat göz ucuyla kıvrılarak havaya yükseldiğini gördüğü dumanın Avram’ın bulunduğu yerden geldiğini tahmin ediyordu. Acaba birkaç askerini görevlendirip Avram’ı kurtarmaya göndermesi için komutanı ikna etmenin bir yolu var

mı diye merak ediyordu ama hiç şansı olmadığını farkındaydı. Komutan hiçbir adamını intiharla eşanlamlı bir göreve göndermezdi. Geri dönerek harekât merkezinin yolunu tuttu. Kan çanağına dönmüş gözlerinden yaşlar akıyor, zor nefes alıyordu. Masayla üstünde duran tarayıcının yanından geçti. Artık onun başına oturacak gücü kalmamıştı.

Havasız sığınakta birinin aklına el pompasıyla havalandırmak gelmişti. Ancak pek bir şey fark etmiyordu, çakal ulumasını andıran gürültü ortamdaki kasveti katlıyordu. Alev almış Rus yapımı bir Mısır uçağı yere çakılmak üzere düşerken yanı başında bir paraşüt açıldı. Sığınağı çevreleyen gözetleme noktalarından anlamsız bir tezahürat yükseldi. Pilot paraşütünü Kanal'ın sağ kıyısına yöneltmişti, köprünün üstüne indi. Mısırlı askerler hemen ona doğru koşarak etrafını sardılar, galiba karakoldan gelmesi muhtemel nokta atışına karşı ona kalkan oluyorlardı. İsrail askerleri uğursuz bir sessizlik içinde seyrettiler. Mısırlı askerler arasında onları kıskandıran bir takım ruhu vardı. Parmaklarıyla tozla kaplanan yüzünü sildi İlan. Onların da etten kemikten, kanlı canlı, gerçek, yaşayan insanlar olduklarını, pilot arkadaşlarına sarılmalarını seyrettiği şu andaki kadar hissetmemişti hiç; ne Bavel'deki yeraltı sığınağında dinleme cihazlarıyla Mısırlı askerlerin haberleşmelerine kulak verdiği binlerce saat boyunca ne de konuştuklarını tercüme ettiği, askeri programlarına, önemsiz anlarına, esprileriyle açık saçık şakalarına, en gizli sırlarına dâhil olduğu günlerle gecelerde.

Avram, “Oysa ben hissederdim,” diyor Ora'ya. Epeydir ilk kez ağzını açıyor. “Bu dinleme işine diğer telsiz operatörlerinden daha hevesliydim, hatta kıdemlilerden bile. Ağzını açan herhangi birini kolaylıkla dinleyebilme fikri deli ederdi beni. Hele kapalı kapılar ardından insanların birbirlerine neler söylediklerini duymak.” Gülerek devam ediyor. “Aslında ben askeri sırlarla o kadar ilgilenmezdim. Daha çok aptalca konuları merak ederdim: subayların çevirdiği ufak tefek dolapları, laf çakmaları, dedikoduları, özel hayatlarıyla ilgili ipuçlarını. İkinci Ordu'da iki radyo

operatörü vardı, Nil Deltası'ndan gelme iki fellah, bir gün geldi birbirlerine âşık olduklarını fark ettim, resmi haberleşme ağından birbirlerine imalı sözler ediyorlardı. Ben böyle şeylerin peşindeydim işte.”

“İnsan seslerinin mi?” diye soruyor Ora.

Bir İsrail F4 jeti gökyüzünü delercesine karakolun üzerinde dalışa geçmiş, bombalarını iki taraftan yağdırmaya başlamıştı. Kimse yerinden kımıldamıyordu. Uçağın gümbürtüsü her yanı sarmıştı. İlan'ın içini de kaplamış, kasıp kavuruyordu. Masada duran ağır cam küllük deli gibi zıplıyordu, derken yere yuvarlanıp paramparça oldu. İlan'ın karakola birlikte geldiği Kudüslü tankçı avluda durmuş kahve içiyordu. Gözlerini kocaman açmış, fincanın üstünden gökyüzünü gözlemekle meşguldü. Gözlük camları parlıyordu, uçağın burnu ona doğru çevrildi. İlan'ın gözü önünde askerin vücudu omuzdan beline kadar çaprazlamasına ikiye yarılmış, parçalar avlunun iki yanına dağılmıştı. İlan kasılmış, iki büklüm kusuyordu. Yanındakiler de midelerinde ne varsa çıkarıyorlardı. Askerlerden bazısı havaya yumruk salladı, Hava Kuvvetleri'ne, İsrail Savunma Kuvvetleri'nin alayına ana avrat küfrediyorlardı.

Sonra Mısırlılar uçaksavar ateşiyle gökyüzünü kızıl-turuncuya boyadılar. Arada bir atılan bir füzenin dumanı diklemesine yükseliyordu. Fantom uçağı onların arasında manevralar yapıyordu, fakat aniden kuyruğu ateş alıp alevlendi, yoğun kapkara duman halkaları çıkararak döne döne düşüşe geçti. Askerler yere çakılana dek sessizce onu takip ettiler. Tek bir paraşüt bile açılmamıştı. Karakoldakiler birbirleriyle göz göze gelmemek için başlarını çeviriyorlardı. İlan arkasına dönüp avluya baktığında ölen askerden geriye kalan parçaları birinin battaniyelerle örttüğünü gördü.

Esmer telsiz operatörü, “Arkadaşına ne oldu?” diye sordu, “Ondan umudu kestin mi?”

Ne demek istediğini İlan anlamamıştı.

“Magma’daki adamı söylüyorum. İyi ki o işin peşini bıraktın.”

İlan bakışlarını telsizciye dikti, ansızın olup bitenler netleşmişti kafasında. Fırladığı gibi bir koşu tutturdu.

“Alo, alo, beni duyan var mı? Burada tek başınayım. Dün ve evvelki gün herkesi öldürdüler. Yirmi adam falandılar. Onları tanı mıyordum, kıyamet kopmasına birkaç saat kala varmışım buraya. Hepsini avluda katlettiler, dışarı çıkarıp it gibi geberttiler. Kimini ölene dek dövüyorlardı. Telsiz operatörüyle birlikte üzerimize devrilen mazot varillerinin altına saklandık. Ölü numarası yaptık.”

Bir tuhaflık olduğunu hemen fark etmişti İlan. Avram aklı başında ve iş görüşmesi yapar gibi konuşuyordu. Sanki belli birinin onu dinlediğini biliyor, onunla konuşmaya can atıyordu.

“Bizim adamların ağlamaları geliyordu kulağıma. Bizi öldürmeyin diye Mısırlılara yalvarıyorlardı. İkisi dua ediyordu, sonra karınlarına kurşunu yediler. Mısırlılar gitti, bir daha da geri gelmediler. Sürekli tarıyorlar. Artık bu odaya bile girebileceğinizi sanmam. Her yer harabeye döndü. Kapıyı tutan demirlerin tamamen eğildiğini görüyorum.”

İlan gözlerini yummuş, Avram’ın anlattıklarını gözünün önüne getirmeye çalışıyordu.

“İlk akşama kadar keşke telsiz operatörü olsaydım diye hayıflanmışım. İki metre ötemde boylu boyunca uzanmıştı, ağır yaralıydı; üstünde bir, yanı başında da ondan daha küçük bir tane daha telsiz, ayrıca onlarca pil vardı. En az seksen taneydi galiba, biliyorum çünkü durmaksızın onları sayıyordu, pil saymak onda takıntı haline gelmişti. Bacağından yaralanmıştı, bense omzumdand. Ortalık alev alınca patlayan bir el bombasından çıkan şarapnel parçası saplandı. Yarısı içimde. Dokununca elime geliyor. Kı mıldamadığım zaman kanamıyor. Sadece canımı yakıyor. Amma delice bir şey! Ufacık vücudumda bir demir parçası taşıyorum. Alo, alo?”

“Evet, seni duyuyorum,” diyordu İlan sevgi dolu bir sesle cihaza bakarak.

“Her neyse. Telsiz operatörü çok kan kaybetti. Durmadan kanıyordu. Adını bilmiyorum. Pek konuşmadık, böylelikle esir alırsak birbirimiz hakkında fazla bir şey bilmeyecektik. Bir süre sonra durumunun hiç de iyiye gitmediğini gördüm, titriyordu. Onu neşelendirmeye çalıştım ama beni işitmiyordu. Bir an geldi sürünerek ona doğru ilerledim, bacağına turnike yaptım. Saçmalıyordu. Sanrılar görüyordu. Önceleri oğlu olduğumu sanıyordu. Sonra karısı olarak gördü beni. Telsiz hâlâ çalışıyordu, Tassa’daki subaylardan biriyle görüştüm, bayağı kıdemli biriydi galiba. Burada neler olup bittiğini anlattım, ordunun ne yapması gerektiğini söyledim. Yardımın yola çıkacağına, Hava Kuvvetleri’nin beni tahliye etmek için bir helikopter göndereceğine söz verdi. O akşam tam olarak zamanını bilmiyorum, telsiz operatörü öldü.”

Sayıklamak yerine Avram’ın birdenbire ciddileşmesi İlan’a daha fena dokunmuştu. Artık enikonu deşifre olduğunu, yaklaşan her neyse ondan korunacak bir yol olmadığını hissediyordu.

“Daha sonra altındaki bir çukura düşene kadar toprağı kazdım. Elimde radyo ve pillerle bir metre falan yuvarlanmıştım. Burada dik oturmama bile imkân yok, ben de üstümde lanet olası radyoyla yere uzanıyorum, bu delikten beni kimse duyamaz ama iki yanıma dönüp her yöne bir iki metre yuvarlanabiliyorum. İçeri biraz hava girsin diye kum torbalarını üst üste dizdim, burası Mısır gibi zifiri karanlık—”

Duraklamıştı, sonra belli belirsiz bir ah çekerek ekledi, “Mısır gibi kapkaranlık, anladın sen onu?”

İlan onu teşvik edercesine bir kahkaha attı.

“Öyle kakam geldi ki inanamazsın. Sıçacak ne kaldı hiçbir fikrim yok. Üç gündür ağzıma tek lokma girmedigi gibi su yüzü de görmedim sayılır. Uyumadım da. Beni uykumda öldürecekleri fikrine tahammül edemiyorum.”

“N’olur Tanrım, uyurken olmasın.”

Kendinden geçiyordu yine, farkındaydı İlan.

“Sanırım Mısır komandoları burada durmak istemiyorlar. İşi bitirmek için sonradan gelecekler. Sen ne dersin? Bilmem. Ben nereden bileyim? Herhalde önce tamamını havaya uçuracaklar, sonra girip arayacaklar. Bombalama daha iyi, değil mi? Güm diye gidersin. Böylesi berbat. İnanılmaz. Ben ha bire...” Birden bir kahkaha patlatmıştı. “Yok, sahi söylüyorum, hakikaten ben ne yapıyorum burada? Neden ben?”

İlan suspus olmuştu. Avram’ın birazdan kuradan bahsedeceğini biliyordu.

“Hey, Ora, Ora’leh, neredesin? Alnına bir dokunmak, parmağımı bir kere kaşlarında, ağzında gezdirmek... Aklımı başımdan alırdın.”

İlan ellerini ağzına götürmüştü.

“Dinle, epeydir düşünüyorum. Muhteşem bir fikir. Sana hiç anlatmadım, İlan’a da... Alo? Galakside sağ kalan var mı? Alo, insanlık? İlan?”

İlan dehşet içinde yerinden fırlamıştı.

Avram panik içinde fısıldayarak konuşuyordu, “Bütün karakolu ateşe verdiler. İnsanlarla birlikte, cihazları, mutfağı, sırt çantalarımızı, gözlerine görünen ne varsa hepsini. Lav silahlarıyla dolaşarak her şeyi yaktılar. İşitiyordum. Her şey yanıyordu. Sıcaktan benim de ellerimle yüzüm yandı, her yanım isle kaplandı. Defterlerimi de tutuşturuyorlardı. Bir yıllık çalışma heba oldu. Geçen senenin tamamı. Bütün bir yıl, aklıma gelen fikirler, hepsi kül oldu. Siktirsinler. Karargâhta, izinli çıktığımda, üssün içinde dolaşırken bulduğum bütün boş vakitlerin tamamı, sen görmüştün bu yılı nasıl geçirdiğimi. Tam yedi defter. Ağzına sıçayım. Kalın defterlerdi, her biri iki yüz yirmi sayfa, teker teker, bütün fikirler—”

Avram’m sesi titriyordu, ağlamaya başlamıştı. Hem konuşuyor hem ağlıyordu. Dinlemek kolay değildi. İlan ayakta dinliyordu Avram’ın hıçkırıklarını. Aniden kulaklıkları çıkardı, bir tarafa fırlatıp attı.

Mısırlılar çıkardıkları yangını büyütmüşlerdi. 240 milimetrelik havan mermileri peş peşe düşüyordu. Gözcüler bağıra çağıra uyarıyorlardı: Tanımlanamayan cihazlar taşıyan tekneler karakolun hemen aşağısında gizlice kıyıya yanaşıyorlardı. Siperlerdeki, gözetleme noktalarındaki ve sığınakların odalarındaki askerler korkudan soğuk terler döküyorlardı, derken tekneler onlara su fişkirtmeye başladılar. Önce suyla rahatlatmışlardı. Jetler ortalığı toza dumana kattılar, sığınaklar, kahve fincanları, burun delikleri, ne varsa, fakat bir süre sonra karakolun zemini çökmeye yüz tutmuştu. Gözcü askerler ellerine geçirdikleri her türlü silahla teknelere ateş ediyor, el bombaları atıyorlardı. Tekneler kıyıdan uzaklaştı ama karakol binası bir tarafa yatmış, ağzı burnu çarpılmış biri gibi acıyla dudak büküyordu sanki.

Komutan bütün adamların sığınağa gelmesini emretti. İlan bulduğu bir köşede yere oturdu. Avram'ın aralıksız fısıldayan, sayıklayan, canı için yalvaran sesi beyninin içini kemiriyordu. Askerlerle subaylar duvarlara dizildiler. Göz göze gelmekten kaçınıyorlardı. Toz suyla ıslanıp vıcık vıcık oldu, havada kesif bir bok kokusu vardı, korku belâsını hissetmemek mümkün değildi. Yumuşacık, pürüzsüz yanaklarıyla on beş yaşlarında görünen bir asker gözlerini yumup İlan'ın yanına uzandı, kıvrılıp can havliyle çarçabuk mırıldanmaya başladı. İlan onun bacağına dokunarak ondan kendisi için de bir dua okumasını istedi. Delikanlı gözlerini açmadan dua etmediğini söyledi. Hiç dindar biri değildi, yalnızca kimya formüllerini tekrarlıyordu. Yeterlilik sınavlarından önce böyle sakinleşirdi, her zaman işe yarardı. Madem öyle benim için de formül oku bari, dedi İlan.

Asker ve subaylar başlarını öne eğmiş oturuyorlardı. Dışarıda çöl gümbürdüyordu, koskocaman, yaralı bir hayvan yalpalıyor, her darbeye can çekişiyordu. İlan'ın kulağından Mısırlı askerlerin karakol kapısını kırdığını anlatan sesler eksilmemişti bir türlü. Beyni onların seslerini ürettiyordu. Dipçiklerle kapıya vuruyorlardı sanki. Ardından patlamalar duyuldu, hemen duvarın arkasından gelmişti, yaptıkları tezahürat izledi onu. Arapça

bağrışlarla silah atışlarını az sonra kesilen İbranice haykırışlar ve yalvarmalar takip etti. İlan'ın dili damağı pas tadıyla kaplanmış, donmuş, üst dudağıyla burun delikleri uyuşmuştu. Genç asker geveleyip duruyordu, "Acımayacak, hiç acımayacak." Gözlerini sımsıkı kapamıştı, apış arasında ıslak bir leke görölüyordu.

İlan hararetle çocukken icat ettiğı bir şeyi hatırlamaya çalışıyordu: Mutluluk yöntemiydi bu. Nasıl uygulanırdı? Ne zaman bir yanı mutsuz olsa kendini farklı parçalara, bölgelere ayırır, başka parçaya atlardı. Hiç işe yaramazdı aslında, fakat en azından içinde o sıçrama duygusunu, onu ileriye doğıru atacak özel fırlatma kol-tuğıunun hızını hissedebilir; birkaç dakika da olsa onu annesiyle babasının boşandığı, annesini ardı arkası kesilmeyen erkeklerce ziyaret edildiğı, babasının herkesin gözü önünde kadın askerlerle iğrenç ilişkiler kurduğı, Tel Aviv'den mecburen Kudüs'e taşındıkları, nefret ettiğı bir okula gittiğı, canının korkunç sıkıldığı, haftanın üç günüyle üç gecesini babasının komutanlığını yaptığı geçici karargâhta geçirdiğı gerçeğinden uzaklaşabilirdi. Bir gün Avram'la birlikte Bavel'in kuzey yamaçlarındaki antenlerin altında nöbetteyken yarı şaka yarı ciddi bulduğı bu yöntemden söz etmişti ona, çocuk akıyla dalga geçiyordu, fakat Avram'ın hem alaycı hem ilgili tepkisini sezmişti.

Avram yepyeni bir şey keşfetmişesine bakıyordu İlan'a, kapkaranlık bir şey. Yöntem hakkında İlan'ı en ince ayrıntısına kadar sorgulamış, yöntemin işleyişinin ıcığını cıcığını, bu fikri ve her evrede farklı hisler duymasını sormuştu ona. Amansızca aklını eldikten sonra kaşlarını kaldırıp sırtmıştı. "Bir sonraki evrenin ne olduğunu biliyorsun, değıl mi?"

"Kendini küçük karelere böldükten sonra artık onların hiç birine sığamazsın!" Avram akıl yürütürken biraz da alay ediyor muydu, etmiyor muydu belli değıldi. "Bak söylüyorum, ben bundan daha zarif bir intihar yolu duymadım! Hem de kimseye çaktırmadan!"

* * *

Karargâha bağılı sabit telefon çalıyordu, karşı taraftan tanıdık bir ses geldi. Konuşan kimse kendini tanıtmamıştı ama buna gerek yoktu. Bütün bölükle birlikte bölgeye ulaşmayı ve karakollarda mahsur kalan herkesi kurtarmayı planladığını söyledi askerlere. Hepsi birbirlerine bakakalmıştı, sonra yavaş yavaş ayağa kalkıp gerindiler. Ayaklarını pat pat yere vuruyordu askerler, uyuşan bacaklarına yeniden kan gitmeye başlamıştı. Birbirlerine “Arik geliyor!” derken bu iki kelimenin zevkini çıkarıyorlardı. Giderek hareketleri hız kazandı, karakol çevresindeki mevzilerine dağıldılar. Aynı sözleri İlan bile tekrarlamıştı, hem kendine hem başkalarına: “Arik geliyor. Mısırlıların icabına bakar o. Arik hem Avram’ı hem beni kurtarır. Bir gün, bütün bu olanlara kahkahalarla güleceğiz.”

İlan kulaklıkları tekrar taktığında, “Çünkü sen zaten asla benim olmadın, sen İlan’ındın,” diye devam ediyordu Avram. “Bendeyse senin izin var, seni ilk gördüğüm andan itibaren, senden gayri her kız yalnızca yedek oyuncu oldu. Bu ta başından beri apaçık belliydi, peki şimdi benim bekleyecek neyim var? İnsanlar hayatlarını sorun haline getirirler. Beni endişelendiren sadece bu termal rahatsızlık, dedim ya, şu cehennemin lav silahları. Doğrusunu istersen, *şavurma* döneri hiç sevmezdim ben. Ora, ölmek istemiyorum.”

Avram bir gülüyor, bir ağlıyordu, Ora’ya hitaben konuşuyor, onun vücudunu, ikisinin nasıl seviştiğini tarif ediyordu. Her zamanki gibi, hayalinde, onunla beraberken olduğundan çok daha cesur davranıyordu.

İlan dinlemişti bunları, sonra da Ofer’in doğacağı o sabah duyduklarını ilk ve son kez Ora’ya anlatmıştı. Bu konuyu bir daha hiç açmadılar. Ora yattığı yerde sırtını ona dönmüş hareket etmiyordu. İlan yakınına uzanmış, Avram’ın söylediklerini aktarıyordu. Sözcükler Avram’ın dudaklarından dökülüyor gibi gelmişti Ora’ya. “Hezeyan içindeydi,” diyordu İlan. Ama Ora tek kelime etmemişti. İlan bekliyordu. Ora ne bir şey söyledi ona ne de soru sordu. Sessizce yatıyordu. İlan uzanıp Ora’nın külotunu indirdi.

Ora'da hâlâ bir kıpırtı yoktu, itiraz da etmedi. Biraz tereddütten sonra nihayet ismi döküldü dudaklarından. Derken bütün gücüyle içine kaydı. Eğer bu Avram'ın sözünü ettiği sevişme fantezi-si mi diye sorsaydı, İlan'a hakikati söylerdi Ora. Ama sormadı. İçine girdi. Ora karşılık vermedi. İçine aldı onu. Duyuları kendine gelmiş, ne yapıyorsun diye onu ikaz ediyordu ama bedeni İlan'ı içine almaya istekliydi. Rahmindeki cenini nasıl koruması gerektiğini düşündü, gelgelelim vücudu kudurmuştu, susamıştı erkeğe. Kolları ve kaba etleriyle sarıyordu Ora'yı. Dudakları alev alevdi İlan'ın, Ora'nın ense kökünü ısırды, az kalsın dişlerini geçirecekti. Uzun yıllar geçtikten sonra bile Ora o sabah yaptıklarına inanamıyordu bir türlü. Karnı sallanıyor, Avram'ın döllediği çocuk içeride debeleniyordu, yine de birkaç dakikalığına dünyada yalnızca kendi işlerine bakan bir kadınla erkekti ikisi.

Ora iyice gevşemiş bir halde bulutların arasında çocuk böyle doğabilir işte diye düşünmüştü. Böylece İlan onun babası olabilir, İlan ve ben de tekrar birbirimizin kadını ve erkeği olabiliriz.

“Alo, alo, burası Özgür Magma'nın Sesi. Bu üçüncü gece. Yoksa dördüncü mü? Zaman algımı yitirdim. Az önce hücreden dışarı çıktım. Birkaç dakika boyunca mutlak sessizlik vardı, ben de sürünerek gidip bakayım dedim. Belki savaş sona ermiştir, onlar da Süveyş'in karşı kıyısına gitmişlerdir diye düşünüyordum. Pek öyle olmamış galiba. Hâlâ devam ediyora benziyor, en azından bulunduğum mevkide, çünkü etrafı gözetledim, gözlerimle gördüm, hâlâ Kanal'ı geçiyorlardı akın akın, inanılır gibi değil, bizim silahlı kuvvetlerin hiçbirisi yoktu görünürde.”

Yine akli başında konuşuyordu.

“Karakolun içinde arama yaptım, telsiz operatöründen başka üç ceset daha buldum. Hepsi bizden, Sığınak no. 2, tamamen yanıp kül olmuş. Önce ağaç kütüğüne benzettim, yemin billah, ama sonra jeton düştü, ağaçların burada ne işi olsun? Kudüs'teki tugaydan gelen yedek subaydı. Yom Kippur akşamı buraya vardığımda, defterimi alıp Kanal'ın yolunu tutmuştum. Ortalıkta

çıt çıkmıyordu, Bavel’de bizi neyle korkuttularsa, hepsinin zırva olduğunu düşünüyordum. Yaslanacak bir fiçı bulup sırtımı suya vererek oturdum, sırf kendimi buraya daha çabuk alıştırmak için bir süre yazdım. İşte buradaki üç adam da tepemdeki gözetleme noktasındaydılar, yazı yazmamı öyle abartmışlardı ki sonunda kavgaya tutuştuk, az kalsın yumruk yumruğa gelecektik. Şimdi bu hallerini görünce fena oldum. Görünüşe bakılırsa, birlikte infaz edilmişler. Belki de onları yan yana bağlayıp vurmuşlardır. Ne diyecektim—

“Burada her şey paramparça. Demir sopalar, kayalar, ağlar, eğrilmiş, erimiş Uzi’ler. Karakolun tepesinde bir de Mısır bayrağı asılı galiba. Üç kutu salamura et, bir humus, bir de mısır konser-vesi buldum. En önemlisi iki matara dolusu su. Eti yiyemiyorum. Hayatım boyunca artık et yemem.

“Sonra iki miğferi toprakla doldurup tuvaletimi yaptığım yeri örttüm. Artık mideme yiyecek bir şeyler girdiğine göre bağırsak-larım yeniden son sürat çalışmaya başlar herhalde, ha-ha.

“İşin özü, tekrar kafesime girdim. Burada emekliyorum, uza-nıyorum, derviş-kendini-emiyo pozisyonundayım sürekli. Şu la-net olası makinenin nasıl çalıştırılacağını bilseydim keşke! Kimse var mı? Alo...

“Tek dileğim canımı acıtmasın. Keşke bilincimi kaybedebil-seydim. Önce, buradaki adamları gördükten sonra, ellerimi bo-ğazıma bastırıp kendimi boğmaya kalktım, fakat öksürmeye baş-layınca sesimi duyarlar diye korktum.

“Umarım önce bana işkence etmezler. Benim gibi bir herif onlar için bulunmaz nimet. Gözümün önünden sahneler geçiyor durmadan. Berbat bir film.

“Neyse ki bana harcayacak fazla vakitleri yok.

“İyi de ne kadar var? Bir dakika mı? Üç mü? Ne kadar süre-bilir?

“Şunu çabuk halledin. Kafaya tek kurşun.

“Yok, kafaya olmaz.

“Nereye olur?

“Pekâlâ, hadi gelin artık. Hadi eşşoğlueşekler! Ağzına sıçtığı-mın Mısırlıları. Kancık herifler!”

Gücü yettiğince bağıırıyordu. Ardından iki şaplak duydu İlan, Avram kendini tokatlıyordu anlaşılan.

“İlan,” dedi birden, sanki mutat telefon konuşmalarından bi-rini yapıyorlarmış gibi samimi ve şefkatli çıkmıştı sesi, “sonunda Ora’yla evleneceksin herhalde. Yürü, kim tutar seni, aygır. Sa-dece söz ver bana, oğlunun adını Avram koyacaksın, işittin mi beni? Ama ‘h’ de olacak isminde: Avra~~h~~am! Nice ulusun atası! Ona benden bahsedeceksin. Bak, seni uyarıyorum İlan, eğer yap-mazsan, ruhum geceleri yatağında sana rahat vermez, kamışını morartır.”

Arkasından kahkahayı patlatmıştı. “Bunu dinle! Bir gün or-duya katılmadan önce Ora’nın evine gitmiştim, Hayfa’ya, anne-si ayakkabılarımı çıkarttırmıştı, nasıl biridir bilirsin ama benim çoraplarım çok pis kokuyordu, bir haftadır ayağımdan çıkar-mamıştım, beni tanırsın, salonda bir koltuğa oturttu beni, kim-lerdensin, kızım la ne dolap çeviriyorsun diye sorulara başladı. Çoraplarım yüzünden çok gergindim, tuttum kadına on yedi ya-şımdayken Stoacı olmaya karar verdiğimi, sonra bir süreliğine Epikürcü, birkaç aydır da Septik olduğumu anlatmaya başladım. Öyle bir nutuk çektim ki kadıncağz kokuyu almadı. Aptalca bir hikâye işte. Ora’ya anlatırsın, oğlun Avraham’a da birlikte güler-siniz belki, neden olmasın.”

Yalvarıyordu Avram, “Yeter. Hadi artık, hadi gel, kim olursan ol gel.”

“Yedi defter, Ora–aklın havsalan alıyor mu? Dinle, sadece tek perdelik oyun değil, bir dizi tasarlamıştım. En az üç tane. Her biri birer saatlik. Ödün vermek yok, dev bir yapım olacaktı, eski dostumuz Orson’ın yönettiği *Dünyaların Savaşı* türünde bir şey. Dünyanın sonu diye düşünmüştüm. Fikir buydu, anladın mı? Ama buna uzaylı yaratıkların istilas ya da atom bombası yol açmayacaktı, onun yerine göktaş çarpması mesela, herkes tam

olarak neler olacağını biliyor. Çünkü asıl fikir kesin tarihin bilinmesine dayanıyor, anladın mı? Dünyadaki herkes biliyor ne zaman çarpacağını—

“Sana bunu anlatamamak beni kahrediyor. Senin onayını almadan, senin coşkun olmadan bir şey yazmam ne mümkün? Dinle beni, dinlesene, dinle,” diye devam ediyordu Avram, sesi kalınlaşmıştı artık.

Ora’ya ya da İlan’a ne zaman aklına gelen yeni bir fikirden söz etse, heyecan topuna dönerdi Avram. Her tarafından hararet yükselirdi. Onu şimdi bulunduğu o yeraltı hücresinde, heyecan içinde elini, kolunu sallarken gözünün önüne getirmeye çalışıyordu İlan.

“İşte insanlığın tamamı şu gün şu saatte yok olacağını biliyor. Tek bir canlı bile sağ kalmayacak, ne hayvanlar ne bitkiler. Belâdan uzak kalan yok, itiraz görüşmeleri yok, kurul kararları yok. Bütün hayat buharlaşacak.

“O pislik herifler yedi defteri yaktılar!” diye avazı çıktığıınca haykırırken duyduğu şaşkınlık samimiydi. “Nasıl olur da ağızma sıçarlar böyle?

“Dinle, saatler yalnızca buharlaşmaya kadar kalan zamanı gösterecek. Saat kaç diye sorduğunda bu yalnızca tek anlama gelecek: Ne kadar vaktimiz kaldı—

“Anladın mı? Dur, daha bitmedi.”

İlan diliyle dudaklarını ıslattı. Avram’ın hararet içinde anlatmasından etkilenmeye başlamıştı. Avram’ın içinden yayılan, onu güzel gösteren ışığı görebiliyordu.

“Mesela, müzeler salonlarında, depolarında ne kadar tablo ve heykel varsa hepsini çıkaracaklar. Bütün sanat eserlerini. Her şey caddelere konacak. Düşün hele, *Venus de Milo* heykeliyle *Guernica* tablosu Tel Aviv, Aşkelon veya Tokyo’da sade bir evin önündeki çitlere yaslanmış duruyor. Caddelerin tamamı sanat eserleriyle dolup taşacak, insanların resmettiği, yonttuğu veya yarattığı her şeyle. Givatayim halk evinde resim dersine giden ninelerin eserleriyle büyük ustaların eserleri yan yana duracak. Nahum

Gutman ile Renoir'ın, Zaritsky ile Gauguin'in eserlerinin yanın-
da yuvaya giden çocukların çizimleri. Dört bir tarafta resimler,
heykeller, kilden, demirden, çamurdan, taştan. Antik Mısır'dan
İnkalara, Hindistan'dan Rönesans'a kadar her çağdan envai çeşit
milyonlarca sanat çalışması sokaklara dizilecek. Gözünün önüne
getirmeye çalış, benim için yap bunu. Meydanlarda, daracık so-
kak aralarında, kumsalda, hayvanat bahçelerinde, baktığın her
yerde bir tür sanat eseri bulunacak mutlaka, nasıl olduğunun
önemi yok, bir tür kitlesel demokrasi güzelliği—

“Kim bilir belki sıradan insanlar bir geceliğine *Mona Lisa*
tablosunu evlerine götürecekler, sen ne dersin? Ya da *Öpücük*
tablosunu. Sence çok mu abarttım? Dur, bekle, kâfir, seni şimdi
ikna ederim ben...” Avram keyifle konuşuyor, İlan'ın yüreği sız-
lıyordu, yalnızca Avram'la Ora'ya özel olduğunu sezdiği bu espri
içini yakmıştı.

Yeni bir fikir ortaya atarken Avram'ın yüzünü gözünün önü-
ne getirebiliyordu. Bütün şevki gözlerinin derinliklerinden gelen
tek bir ışık kıvılcımında, havada asılı kalan bir korda toplanır,
aynı zamanda yüzüne ciddi bir ifade yayılır, bu da onu kuşku-
lu gösterirdi; sanki eline tutuşturulan ne idüğü belirsiz bir şeyin
ağırlığını hesaplar, sonra lavlar fışkırır, kor alevlenir, gülücükler
saçılır, elleriyle ayakları gerilirdi. “Hadi be dünya!” diye anırırdı
kafa tutarcasına. “Gelin de düzün beni!”

Avram hem dikkatini toplamış hem de dağıtmış bir halde
kendi kendine homurdanıyordu, “Aslında, henüz tam anlamıyla
çözemediğim büyük bir sorun var. İnsanlar hayatlarının bütün
düzenini, mesela ailelerini darmadağın edecekler mi yoksa son
dakikaya kadar her şeyi olduğu gibi mi bırakacaklar? Senin fikrin
ne? Bir de merak ediyorum, hani vakit doluyor ya, bu nedenle
birbirlerine doğruyu, pattadanak suratlarına söylemeye başlaya-
caklar mı acaba? Vakit kalmadı.”

Birkaç dakika sustuktan sonra geveliyordu yine, “Böyle bir va-
ziyette mısır konservesinin üstündeki resim veya bir tükenmez-

kalem ya da kalemin içindeki minik yay gibi çok önemsiz bir şey dahi sanat eseri gibi gelir insana, gelmez mi? İnsanlığın bütün hikmetinin, bütün kültürün esası.

“Siktir, kalem yok. Şimdi. Oysa şimdi yazmaya başlayacaktım. Tam da konuya girmiştım üstelik.”

İlan kalkıp sığınağa koştu. Çekmeceleri karıştırıp Ordu Hamılığı tarafından Yom Kippur’da dağıtılan dosya kâğıtlarını buldu. İki yüzünde de yazılar vardı ama kenarlarda geniş boşluklar bırakılmıştı.

Avram şimdi de “Tatlı Kraliçe Elizabeth” şarkısını okuyordu. İlan kâğıda döktü.

“Kraliçem, benim tatlı kraliçem.

“Yaklaşan felaketten sizi korumayı çok isterim.

“Krallar yavaş yavaş ölsün, kraliçem,

“Tok çan sesleri çalsın,

“Arabalara çiçekler fırlatılsın,

“Arabayı on iki çift yağız at çeksin.”

Şarkıyı söylerken ağzını mikrofona yapıştırmıştı. Takip etmek kolay değildi. Tuhaf bir melodisi vardı, çok dokunaklı bir havayla okuyordu, İlan elinde olmadan şarkıya uyacak besteye kafa yormaya başlamıştı.

“Fakat!” diye çatladı Avram’ın sesi, ellerini havaya kaldırıp iki yana salladığına yemin edebilirdi İlan. “Galiba sizi biraz daha önce biz öldüreceğiz sevgili Kraliçe Elizabeth.

“Donuk suratlı bir uşak elinize bir kadeh tutuştursun,

“Böylece layıkıyla uğurlanmış olun,

“Bizden üç gün önce uzanıp uyuyun,

“Abanoz ağacından bir tabut olsun,

“(maun da iş görür),

“Böylece utancı sizden uzak dursun

“Acı korku çığlıklarıyla,

“Son anlarımızda çıkan pis kokulu osuruklarla

“Gelen bu adi, yüz­süz ölümün,

“İşte kraliçem, sevgili kraliçem,

“Sizin soylu fikirleriniz

“Bizi layık olduğumuz gibi

“Bok yoluna gitmekten alıkoymuyor.”

Susmuştu Avram, son kelimeler yankılanıyordu, İlan elinde olmadan düşündü: Hiç fena değil, biraz Brechtvari olabilir. Kurt Weill’i de andırıyor, belki Nissim Aloni’yi de.

“Böyle sahneler işte Ora, görüyorsun. Defterlerde bunun gibi düzinelercesi, belki yüzlercesi vardı. Ağızlarına sıçayım. Ben şimdi onları nasıl bir araya—

“Dinle bak, İlan’la benim beğendiğim bir dize var. Yoksa *eskiden beğendiğimiz* mi demeliyim, çünkü ikimizden biri, maalesef bu ben oluyorum, geçmiş zamanı kullanmaya başlamalı artık: Bendim, ben istedim, işte... Ben düzdüm, ben yazdım—”

Sesi titriyordu yine, sonra yeniden usul usul gözyaşı dökmeye başladı. Dediklerini anlamak zordu.

“Büyük Thomas Mann’ın *Venedik’te Ölüm* adlı eserinde yazdığı bir satır,” dedikten birkaç dakika sonra devam etti, bu kez sesi sert ve tersti, espri yaparken ya da rol keserken takındığı sesin zavallı bir taklidi. “Muhteşem sözler, duymalısın. Yazar olan, yaşlısı, ismi neydi, Aschenbach, ‘sanatçı korkusu’ çekerti, biliyor muydun? ‘Artistik hedeflerini tutturamama korkusu, kendini tamamen yansıtamadan ecelinin geleceği kaygısı.’ Öyle bir şey işte. Ne yazık ki sevgilim, bu koşullar altında diğer her şey gibi hafızam da iş görmez oldu. Birini ipe çekecekleri zaman hiç olmazsa sıkı bir boşalma vaat ederler, ama nedense lav silahlarının buna imkân verdiğini sanmıyorum—

“Dur biraz—

“Mahkûmları ne yapacağız? Bıraksak mı? Katilleri, hırsızları, tecavüzcüleri? O durumda birini hapishanede nasıl tutarsın? Ölüm hücrelerine kapatılanları ne yapmalı?

“Ya okulları?” diye sordu acı bir sessizliğin ardından. “Diyeceğim, artık öğretmenin bir anlamı kalmaz, olmayan bir geleceğe, hiçbir şeyi olmayan insanları hazırlamanın da. Zaten çocukların çoğu okulu terk ederdi herhalde. Yaşamak, bizzat hayatın

içinde olmak isterlerdi. Neden olmasın? Evet, yanlış değil ki bu.” Zevkten kıkırdıyordu. “Pek çok insan hayatının o dönemini yeniden kurgulamak isteyecektir.

“Bu paçavra leş gibi kokuyor ama en azından kanamayı durdurdu. Kolumu zor kıpırdatıyorum. Kıvrandıran acı birkaç dakikadır yine burnumun direğini sızlatmaya başladı. Ateşim de çıkıyor. Giysilerimi çıkarmaya can atıyorum ama geldiklerinde çıplak olmak istemiyorum. Akıllarına başka bir şey gelir maazallah.”

Köpek gibi soluyordu. Anlattığı hikâyenin azar azar içine işlemesini, dokunuşuyla onu hayata döndürmesini istediğini hissediyordu İlan.

“Çocuklar dokuz on yaşında evlenirler, kızlarla erkekler, böylece hayatın tadını biraz olsun çıkarma şansları olacak.”

İlan kalemini bırakıp gözlerini ovuşturdu. Avram’ı yeraltında, etrafında Mısırlılar cirit atarken, kendine inşa ettiği küçük yuvada sırtüstü yatarken görüyordu. Tongaya basmaz Avram, diye düşündü.

“Minik apartmanlara yerleşir çocuklar, kendi hayatlarını yönetirler. Akşamları kol kola meydanlarda gezintiye çıkarlar. Yetişkinler onlara bakıp iç çekerler ama şaşırırmazlar.

“Aklıma çok şey geliyor şimdi.

“Hepsi gözümün önünde capcanlı.

“Hey!” Birden bir kahkaha patlattı. “Eğer beni dinleyen varsa, çocuklarla ilgili bu fikrimi bir yere yazsın! Benim kalemim yok ne yazık ki.”

“Yazıyorum,” dedi İlan mırıldanarak. “Durma, devam et.”

“Devletler yurttaşlarını uyuşturmaya başlarlar belki, çaktırmadan küçük dozlar verirler. Su kaynaklarına mı karıştırırlar? Ama neden? Bu bana ne kazandırır?

“Korkularımı mı dindirir?

“Bunu bir düşüneyim.”

İlan’ın aklına Avram’ın hep yaptığı bir şaka gelmişti, eğer iyi bir fikir üretirse en kötü şartlar altında olsa bile onu işleyebilirdi.

“Şu Çinli herif var ya, haklıymış,” dedi hayranlıkla. “Hiçbir şey insanın zihnini açmaya lav silahları kadar yaklaşılamaz.

“Tabii herkes kedisiyle köpeğinden kurtulur.

“Neden mi? Oysa evcil hayvanlar insanı rahatlatır, öyle değil mi?

“Hayır, bunu düşün. Onların durumunda, insan herkese sevgi gösteremez. Stoklar tükenmektedir çünkü.

“Öyleyse tam bir bencillik çağı mı bu?

“Aklım almıyor... Sen şimdi insanların iyice vahşileşeceğini mi söylüyorsun? Sokak çeteleri? Mutlak kötülük? *Homo homini lupus est*? İnsan insanın kurdu mudur?

“Yok, bu çok kolay. Bayat bir deyiş. Ben düzeni korumak isterim. Özellikle sona yaklaşırken. Zaten gücün kaynağı da buradan geliyor. Bunun gibi bir hikâyenin gücü insanların bir şekilde onu korumayı başarmaları—”

Homurdanıyor, arada bir heyecanı parlıyor, sonra yine sönüyordu, İlan onu takip etmek için var gücüyle mücadele ediyordu, bir yandan da Avram’ın hiç kimseye hatta seviştikleri zamanlarda Ora’ya bile böyle içini dökmediğinin farkındaydı. Kalemî kâğıdın üstünde oynatırken içine de bir şeyler kazınıyordu: Kendisinin gerçek bir sanatçı olmadığına dair yeni, soğuk, apaçık bir bilgiydi bu. Avram’a benzemiyordu. Onun gibi değildi.

“Sahi, bebeklerin de terk edileceğini söylemeyi unuttum.

“Tabii ya, ebeveynler bebeklerini terk edecekler.

“Neden olmasın, benim babam ben beş yaşındayken yapmıştı bunu.

“Vay anasını, amma çok ihtimal var. Bir sene, dostum, koca bir sene bununla burun buruna yaşadım. Ama ha bire bozuluyordu, tekleyip durdu, gerçek dışı ve sıradan görünüyordu, ama şimdi bir anda—”

İlan her şeyi yazmıştı. Eğer oradan sağ çıkarsa kendine yeni bir yol çizmek zorunda olduğunu bütün kalbiyle biliyordu. Gelmeyi düşündüğü yere asla gelemeyecekti. Film çekmeyecekti. Beste de yapmayacaktı. Sanatçı değildi ki o.

“Diyelim ki kadınlar türlü deliğe saklanarak gizlice doğurdular, tamam mı? Doğada, çöp bidonlarında, otoparklarda, sonra da yeni doğan bebeklerinden koşarak kaçarlar. Öyle, bu kadar... Ana-babalar üzüntüye tahammül edemezler.

“Burası hâlâ biraz zayıf.

“Ana-baba olmanın nasıl bir şey olduğunu hayal dahi edemiyorum. Ana-babalar ve çocuklar, aileleri gözümün önüne getiremiyorum.

“Feci bir şey bu, insanların başlarına gelen her şeyin mutlak anlamını anlamaya zamanları olacak.

“Diğer taraftan, diğerinden ve bir diğerinden,” diye başlamıştı Avram, yine uyanık ve canlıydı, “ansızın bütün rüyalarını, hayallerinin tamamını gerçekleştirebileceğin koşullar. Ayıp yok, anlıyor musun? Suç bile olmayabilir.” Sonunda kendi gizli ayıbını kabul etmişçesine, usulca bir zafer kahkahası attı.

İlan başını koluna yaslamış, kulaklığı sımsıkı bastırarak her duyduğu sözcüğü telaşla yazmıştı.

Avram fısıldayarak konuşuyordu artık, “Neden olmasın? Niçin olmasın?” diye kendi kendiyile münakaşa ediyordu sanki. “Ölçüyü kaçırdım mı biraz? İlan ne derdi acaba? Yine martaval okuduğumu mu söylerdi?

“Neyse ki onun iğnelerine karşı kafi miktarda balonum var.” Gülüyordu.

İlan da güldü ama sonra yüzünü ekşitti.

“Kimse içinde bulunduğu durum yüzünden kendini suçlamayacak. Zaten vakit olacak ama fazla değil, bir ay, belki bir hafta yeter, her bekâr insanın kısmetine düşeni, başkalarının üzerlerine boşalttıkları artıklarını değil ama bedenleriyle ruhlarının onlara bahşettiği ne varsa, tamamen yaşamasına. Bunların hepsine lanet olsun!” diye kükredi birden. “Keşke oturup bunların hepsini yazabilsem şimdi. Ne ı ışık ama nasıl da kör ediyor, Tanrım.”

Kısa bir duraksamanın ardından ah çekti. “Her görüntü, her manzara ya da surat veya sadece akşam odasında oturan bir adam, belki bir kafede tek başına oturan kadın. Bir arazide soh-

bet ederek yürüyen iki kişi veya çikletini balon gibi şişiren bir çocuk da olabilir. Küçücük bir şey bile görkemli olacak Ora'leh, söz ver bana, sen daima göreceksin bunu.”

Kısık sesle devam ediyordu Avram, “Ölüm gölgesi vadisinden geçsem bile kötülükten korkmam çünkü hikâyem benimle. “Ama karar vermem gerek, para kullansınlar mı kullanmasınlar mı—

“Neyse, onu sonraya bırakalım—

“Budala, sonra diye bir şey yok ki.

“Alo, İsrail, anavatan? Artık sen de mi yoksun?”

Sinyal giderek zayıflıyordu. Pili bitiyordu galiba. İlan ayağını pat pat yere vurup durdu.

“Çoktan gelselerdi keşke,” diye yakınıyordu inleyerek. “Keşke meşhur *Itbak al Yahud** sloganını atarak her şeyi yakıp kül etselerdi.”

Kesik kesik nefes almaya başlamıştı. Avram'ın kendi vaziyetinin ne zaman kafasına dank ettiğini, ne zaman kafasının karıştığını bilmiyordu artık İlan.

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı. “Her şey ölecek. Aklımdaki düşüncelerle fikirlerin hiçbirini yazamayacağım bir daha, gözlerim yanacak, ayak parmaklarım da.

“İlan, seni aşağılık herif,” diye fısıldıyordu hıçkırıklarının arasında, “bu fikir artık senin oldu. Eğer geri gelmezsem ya da şık bir kavanoz içinde gelirim, fikri alıp ne istersen onu yaparsın. İstersen filmini çek, ben ilgilenmiyorum.”

Telsizden patırtılar duyuldu, sanki Avram'ın arkasında birisi ağır eşyaları bir yerlerde savurup atıyordu.

“Ama dinle, başı böyle olmalı, tek şartım bu: Bir sokak, gündüz vakti, insanlar usul usul yürüyorlar. Sessizlik. Çıt çıkmıyor, ne bağırışma ne fısıltı. Hiç ses efekti yok. Yürüyenlerin arasında bazıları sağda solda bulunan sandıkların üstünde dikiliyorlar. Derken kamera ayakta, mesela bir çamaşır leğeninin üstünde duran bir kadına yaklaşıyor. Evden bunu getirmiş kadın. Kırmı-

* Yahudilere ölüm. (ç.n.)

zı bir leğen. Kollarını gövdesine sarmış öylece duruyor. Yüzünde mahzun bir tebessüm, içinden gülümsüyor—”

İlan kulaklıklara yapışmıştı. Arka plandaki insan seslerini işitebiliyordu sanki.

“Ama kadın etrafındaki insanlara bakmıyor bile. Kendi kendine konuşuyor. Çok güzel bir kadın olmalı, İlan, demedi deme, olur mu? Alnı açık, kaşları yay gibi, tam benim sevdiğim gibi, ağzı geniş ve seksi olacak, unutma sakın. Her neyse, neye benzemesi gerektiğini sen biliyorsun. Belki onu oynatırsın?”

Artık hiç kuşkusu kalmamıştı İlan’ın. Mısırlılar karakolun içine girmişlerdi. Vericinin mikrofonu seslerini yakalıyordu, fakat Avram hâlâ farkında değildi.

Güldü. “Kendi hayatını kurtaran birini oynayabilir ama kendi gibi olması gerek, bunu nasıl yapacağını ikimizden de daha iyi bilir, haksız mıyım? Bir tek yüzünü çekersin, o kadarı yeter bize, anlıyor musun? Sadece yüzü ve o mutlu, saf gülümsemesi—”

Sesler gitgide yükseliyordu. İlan yerinden kalktı. Sol ayağıyla deli gibi bastığı yeri dövüyor, kulaklıkları parçalarcasına şakaklarına bastırıyordu.

“Bekle bir dakika,” dedi Avram şapşal şapşal, “Galiba biri var—

“*Don’t shoot!*” diye bağırdı İngilizce. “Ateş etmeyin!” Sonra Arapça devam etti: “*Ene bila silah! Silahsızım!*”

İlan’ın kulaklarına gırtlaktan çıkan Arapça bağrışlar dolmuştu bir anda. Sesinden en az Avram kadar korkmuş olduğu anlaşılan Mısırlı bir asker, çığlık çığlığaydı. Avram canımı bağışlayın diye yalvarıyordu. Tek el silah atıldı. Avram’ı vurmuş olabilirdi. Çığlık atıyordu. İnsan sesini kaybetmişti artık. Başka bir asker gelmiş, arkadaşlarına seslenerek orada bir Yahudi askeri olduğunu haber vermişti. Frekans bağrışmalar, itiş kakış ve yumruklarla iyice yükselmişti. İlan ileri geri sallanırken tekrarlıyordu, “Avram, Avram.” Oradan geçenler başlarını çevirdiler. Derken çok yakından bir patlama sesi geldi, kuru bir sahne, arkasından sessizlik. Bir bedenin yerde sürüklenmesi, yine Arapça küfürler

ve gürültülü bir kahkaha, sonra bir el atış daha. Avram'ın vericisinden bir daha ses çıkmamıştı.

Komutan bütün askerleri sığınaktaki harekât merkezine toplamıştı. Görüldüğü kadarıyla kimse onları kurtarmaya gelmiyordu, kendi başlarının çaresine bakmalıydılar. Ne düşündüklerini sordu. Sakin, dostane bir sohbet sürüyordu. Hepsi hayat kurtarma vazifesinden söz ediyordu. Bazıları orduda ve ülkede ödleğe ya da hain olarak görülmekten korkuyordu. Kimileri Masada ve Yodfat direnişleriyle intiharlarından dem vurdu. İlan aralarında oturuyordu. Ne bedeni yerindeydi ne de ruhu. Komutan durumu özetledikten sonra bu gece burayı terk edecekleri hususunda Arik Şaron'u derhal bilgilendirmeyi planladığını söyledi. “Ya Arik olmaz derse?” diye sordu biri. “O zaman beş yıl hapis cezası yeriz,” dedi bir başkası, “ama sağ kalırız.”

Sabit hat çalışmıyordu, subay telsizi kullanarak “şef” ile görüşmek istediğini bildirdi. Vaziyetin umutsuz olduğunu, tahliye karar verdiğini anlattı. Kısa bir sessizliğin ardından Arik konuşuyordu, “Mükemmel, çıkın oradan, biz de size yolda yetişmeye çalışırız.” Arik, “Elinizden geleni yapın,” derken askerler kulak kesilmişlerdi. Sustu, kafasının içindeki çarkların döndüğü duyuluyordu adeta. Nihayet iç çekerek ekledi, “Tamam, hadi, şey, yolunuz açık olsun, dilerim iyi...”

Dindar askerler yola çıkmadan önce akşam dualarını ediyorlardı, bazıları da onlara katıldı. Sonra herkes yol hazırlıklarına girişti. Mataralarını doldurup tıkırtı çıkarmasınlar diye ellerinden geleni yaptılar. Ceplerinde ne kadar bozukluk ve anahtar varsa boşalttılar. Herkesin silahı vardı. Uzi tüfeğin yanı sıra İlan bir de bazuka sırtlandı. Bunun “tanksavar boru” olduğunu söylediler. Nasıl kullanacağını bilmiyordu. Hiç kimse bir şey demedi.

Sabaha karşı ikide yola koyuldular. Dolunay ışığında karakol harabeden farksızdı. Bu derme çatma yapının günlerdir onları nasıl muhafaza ettiğine inanmak zordu. İlan soluna bakmamaya çalışıyordu, Avram'ın karakolu o yöndeydi.

İki tabur halinde yürüyorlardı, aralarında biraz mesafe bırakmışlardı. İlan'ın bulunduğu taburun başında komutan, diğerinde ikinci komutan vardı. Komutanın yanı başında İskenderiye doğumlu bir asker yürüyordu. Mısır birlikleriyle karşılaşacak olurlarsa, onlara seslenerek Yahudileri haklamaya giden Mısır komandoları olduklarını söylemekle görevlendirilmişti. Asker adım attıkça repliğini tekrarlıyor, Mısırlıların komando ruhunu içselleştirmeye çalışıyordu. Taburun ortalarında bir yerde ilerleyen İlan başını öne eğmişti. Sık sık kumda tökezleyip ses çıkarmadan yere kapaklanıyor, içlerinden küfür ediyorlardı.

Ansızın Arapça bağrışlar duyular. Bir Mısır zırhlısı yolun iki tarafını projektörüyle aydınlatarak yakınlarından geçiyordu.

O sabah gün ağarırken Ora'ya, “Meğer Mısırlıların park yerine girmişiz,” diye anlatmıştı İlan. Biraz sakinlemişti, bütün vücudu Ora'yı içine almıştı, elleri omuzlarını kavriyordu. “Üstelik ben orada uyuyan birinin battaniyesine bile bastım.”

Ora mayışmış yatıyordu, İlan'ın tenine değen teni hâlâ ürperiyordu.

“Kımıldamadık, nefes bile almıyorduk. Zırhlı araç uzaklaştı. Bizi görmemişlerdi. Hiçbir şey görmüyorlardı. Otuz üç adam, hepimiz yere attık kendimizi, görmeden gittiler. Ayağa kalkıp yoldan uzaklaşmak için kumlara koştuk.” Ensesinde onun ılık soluşunu duyabiliyordu Ora. “Hep doğuya ilerledik, gece boyu koşar adım yürüdük. Ben bir de tüfekte bazuka taşıyordum. Kolay olmadı ama sağ kalmaya kararlıyım. İşte bu kadar basit.”

Bir anda Ora içinden çıkarıp atmak istemişti İlan'ı. Tek kelime edemiyordu.

“Sonra güneş doğdu. Nerede olduğumuzu bilmiyorduk, kimin topraklarındaydık bizim mi, onların mı haberimiz yoktu. İsrail Savunma Kuvvetleri neredeydi, hâlâ var mıydı? Kumda tekerlek izleri çarpmıştı gözüme, derken aklıma İsrail Savunma Kuvvetleri'nin sadece zincirli araç kullandığı geldi, öyleyse buradaki izler bir Sovyet tankına aitti, onları Mısırlılar kullanıyordu. Komutana anlattım, hemen yön değiştirdik. Etrafı tepeler

ve tümseklerle çevrili küçük bir vadiye gelene kadar yürüdük de yürüdük. Yorgunluktan ölecek gibiydik. Tepelerde yanan tanklar vardı. Dev meşalelere benziyorlardı. Kime ait olduklarını anlayamadık. Dört bir taraftan buram buram yanık et kokusu geliyordu. Tahmin edemezsin, Ora.”

Ora irkilerek kendini çekmişti, İlan ona iyice sokuldu. Nefes almasına bile fırsat vermiyordu. Karnındaki cenin küt küt atıyor gibi geldi Ora’ya. İlan’ın anlattıklarından mı etkilendi acaba diye düşünmeden edemedi.

“Telsizden bize ulaşamadıklarını haber veriyorlardı. Biraz daha beklemek zorundaydık. Bekledik. Birkaç saat sonra dağlık alana gitmeye çalışın dediler. Koordinatları verdiler. Sıradağları tam karşımızda görene dek ilerledik. Fakat bu arada Mısırlılar sürekli ateş ediyorlardı, tepelere mevzilenmişlerdi, ama bizi ısıkılıyorlardı. Tam bir mucize. Filmlerdeki gibi yanımızdan vızır vızır geçen kurşunların arasından yürüyorduk. Dağlık bölgeye vardığımızda orada Mısırlıların cirit attığını gördük. Her şey bitti sanıyorduk.”

“İlan, ben böyle nefes alamıyorum—”

“Fakat bir dakika sürmedi, bizim tanklarımız gelmiş, hepsini dağıtmışlardı. Çatışma başladı. Top ateşi. Bizler kıcımızın üstüne oturup film seyreder gibi izledik. Her şey alev alev yanıyordu. Tutuşan insanlar tanklardan aşağı atılıyorlardı. Bizi kurtarmaya geldikleri için ölüyorlardı. Kıçüstü oturmuştuk, seyrettik. Ama hiçbir şey hissetmiyorduk. Hiçbir şey!”

“İlan, beni havasızlıktan öldüreceksin—”

“Yerimizi görmek için işaret fişegi fırlatın diye bağıryorlardı. Bir işaret fişegi fırlattık, bizi buldular. Dağdan aşağı bir tank iniyordu, dik bir inişti, duvar gibi. Yanımıza kadar geldi. M60 Patton tipiydi. Bir subay taretten başını çıkarmış, çabuk buraya gelin, tanka atlayın, diye işaret ediyordu. Bağırarak karşılık verdik: ‘Ne yapacağız? Nasıl?’ El kol hareketleriyle anlatmaya çalışıyordu, ‘Tırmanın, vakit yok. Hepimiz mi? Kalkın, kalkın! Kalkın

da ne demek? Nereye? Hadi kalkın artık. Burada otuz üç kişiyiz.’
Sen ne demiştin, Ora?”

“İlan!”

“Pardon, affedersin. Canını mı yaktım?”

“Çık oradan, hemen.”

“Bir dakika daha, lütfen, sadece bir dakika, sana anlatmam gerek—”

“Bu iyi değil, İlan—”

“Dinle, bana sadece bir dakika daha ver. Lütfen Ora, sadece bir, hepsi bu.” Soluk soluğa kararlı konuşuyordu. “Tanka tırmandık, adamların hepsi bir yere tutundu, kaportadaki kapaklara yapıştılar adeta, silah kulesinin altına on asker sığmıştı, ben arkaya atlayıp tepemdeki herifin bacağına asıldım, altımda biri postallarımı avuçladı, bu halde tank yola koyuldu. Yalnızca yola koyulsa iyi, fıçı gibi hızla yuvarlanıyor, zikzaklar çizerek Sagger tank-savarlarından kurtulmaya çalışıyor, zar zor tutunuyorduk. O dakikalarda aklımdan tek bir şey geçiyordu: Düşme, sakın düşme.”

Bu çocuğun, diye düşünüyordu Ora, daha doğmadan işittiklerine bak.

İlan alçak sesle devam etti, “Tank deli gibi sarsıla sarsıla ilerler,” sonra yine kısıkvrak sardı Ora’yı. “Kemiklerin dökölür, nefes alamazsın, toz her yeri kaplar, taşlar uçuşur, bütün deliklerini tıkar ve sağ kalmaya çalışırsın.”

Ora ağzına, burnuna toz toprak dolduğunu hissediyordu. Boğulur gibi öksürdü. Karnındaki ceninin de sindiğini, yuvarlanmak, sırtını dönmek için debelendiğini sezmişti. Sus, sus, diye gürlledi içinden, bebeğimi zehirlemeyi kes artık.

“Birkaç kilometre gittik böyle, tankla bütünleşmiş bir halde, sonra birdenbire yol bitti. Bu kadardı. Ateş hattından çıkmıştık. Tutunduğum herifin bacağını bırakamıyordum. Ellerim kasılmıştı.”

Kasları gevşedi. Kaya gibi ağır başını Ora’nın ensesine yasladı. Parmaklarını yavaşça açarak Ora’nın vücudundan kurtardı, yüzüne koydu. Ora kımıldamıyordu. İlan içinden çıktı. Bir daki-

ka geçti, sonra bir dakika daha. Soluk soluğa kalmıştı. Yüzünü Ora'nın yüzüne yaklaştırdı ve külçe gibi yatağa yığıldı. Ora içinin kasıldığını hissetti.

“İlan,” dedi mırıldanarak. şakakları zonklamaya başlamıştı, boncuk boncuk terliyordu. Vücudu bir şeyler anlatmaya çalışıyordu besbelli. Sanki kulak kesilmiş gibi dirseğinin üstünde doğruldu. “İlan, galiba—”

İlan'ın panik içinde fısıldadığı geldi kulağına. “Ora, biz ne yaptık? Ben ne yaptım?”

Ora kasıklarına dokundu, sırlsıklamdı, burnunu çekti. “İlan, galiba geliyor.”

DAHA onun zamanında başlamış, en çok mutfakta ama yatak odalarında da görülen duvardaki derin çatlakları soruyor Avram. Acaba ev sonraki yıllarda çökmeye devam etti mi, Ora ile İlan yerlerinden oynayan kapı pervazlarıyla nasıl başa çıktılar, bilmek istiyor. Eskiden onun odasında duran devasa çalışma masası hâlâ orada duruyor mu, merak ediyor. Oradan çıkıp Ein Karem'e taşınana kadar, evin büyüğü gibi odada başköşeyi işgal ettiğini anlatıyor Ora. Yatak odasındaki dolap da yerinde kalmıştı. "O evde pek bir değişiklik yapmadık. Sadece mutfakta, bir de, anlatmıştım ya, çocuklar büyüdükten sonra bodrum kattaki dikiş odasında ufak tefek değişiklikler."

Patika zor ilerliyor, erkenden bastıran sıcak gün içinde artacak besbelli. Tırmandıkları dağlar arasında en dik olanın Tabor olduğu anlaşılıyor. Yüzlerini bayır aşağı dönüyorlar bazen, geri yürüyorlar. "Böylece bacak kaslarını dinlendirir, bu iki ahabı çalıştırırsın," diyerek iki eliyle poposuna vuruyor, "gluteus maximus ile gluteus medius. Bırakalım onlar da işlerini yapsın."

Aşağıda sere serpe uzanmış Kfar Tavor ile Yavne'el Vadisi'ne karşı geri geri yürürlerken, Avram evden içeri giriyor, odadan odaya dolaşüyor Ora ile birlikte. Koridordaki içine göçmüş döşeme tahtalarını, yatak odasının eşiğindeki gereksiz basamağı, bazıları ortada olan hantal su borularını merak ediyor. Sanki içinde gezinmeyi, tamiratını yapmayı hiç bırakmamış gibi hem o evin her kusurunu, her defosunu hem de bütün güzel taraflarını hatırlıyor. Bodrum katındaki su gideri her yağmurdan sonra taşmaya devam eder miydi diye soruyor.

"Orası Ofer'in yetki alanına giriyordu. Her yağmur yağdığında taşkına karşı mücadele başlatır, paspaslarla kovaları, bezleri hazır ederdi. Sonradan daha akıllı bir yöntem bularak küçük bir pompa taktı." Gülüyor Ora. "Görmeliydin, ucuna iki hortum bağ-

lı bir motordu. Ama galiba daha ev inşa edildiği zaman başlayan sorunu çözmüştü böylece.

“Bizim için bir karyola yapmıştı Ofer.” Bunu ona söylememesi gerektiğinin farkında, ama keyifleri yerinde, neden olmasın?

“Kendi mi yaptı?”

“On birinci sınıftayken, evet. Yoksa on ikinci sınıfa geçmiş miydi?” Soluklanmak için mola verince yan yatmış bir çam ağacının gövdesine yaslanıyor. “Neyse, öylesine aklıma geldi. Dinle bak, daha neler geldi—” diyerek konuyu değiştirmeye çalışıyor hemen, çünkü Avram soru sorarken içinin bıçak yarası gibi acıdığını seziyor. Ofer’i anlatıyor yine, üç yaşındayken yanına gelir, konuşmaya başlardı, “Sana bir masal anlatacağım.” Ora da, “Dinliyorum,” der, sonra beklemeye başlardı, Ofer gözünü odanın bir köşesine dikmiş dururken, beklerdi. Derken ciddi bir ifade takınan Ofer ciğerlerini havayla şişirir, heyecandan çatallaşan sesiyle başlardı anlatmaya: “İşte sonra...”

“İşte sonra ne?” diyor Avram bir an düşünerek.

“Anlamıyorsun,” diye gülerken Ora’nın kahkahaları vadiyi inletiyor.

“Ha, bütün masal bu kadar mı?”

“İşte sonra, işte sonra... Masallar bundan ibaret değil midir?”

“Bu benim en kısa öykümden de kısaymış.” Gülümseyerek ellerini dizlerine koyup derin derin nefes alıyor Avram.

“Hatırlatsana.”

“Günün birinde doğmuşum, hayatım tanınmaz hale gelmiş.”

İç çekiyor Ora. “İşte sonra...”

“İşte sonra size bir karyola yaptı.”

“Aslında kendi için yapıyordu,” diye açıklıyor Ora.

Gecenin bir yarısı evin içinde koşturduğunu duyuyordu, kalıp yanına gittiğinde aklına takılan bir şeyin onu deli ettiğini söylemişti. Karyola yapmak istiyordu ama nasıl bir şey yapacağına bir türlü karar veremiyor, bu da onu uykusundan uyandıracak kadar rahatsız ediyordu. İyi fikir olduğunu söyledi Ora, çocukluktan beri yattığı karyola gıcır gıcır sallanıyordu artık, her an

devrilebilirdi, büyüyünce ağırlığını zor taşır olmuştu. “İşte böyle fikirler kafamı kurcalıyor,” dedi Ofer, ama içlerinden birini tercih edemiyordu. Heyecanla avuçlarını ovuşturdu, uyku tutmadığını tekrarladı. Arka arkaya kaç gecedir gözüne uyku girmemişti, bu karyolayı ille de yapması gerektiğini düşünüyordu. Gözünün önünden gitmiyordu, buna rağmen henüz netlik kazanmamıştı, bir görünüyor bir yok oluyordu.

Ora’nın etrafında dolanıp duruyor, parmaklarıyla hızla tempo tutup altdudağını ısıırıyordu. Sonra durdu, doğruldu, yüz ifadesi değişmişti. Neredeyse annesinin içinden geçerek odayı arşınladı, kâğıdı kalemi aldı, bir de cetvel uydurdu, sabahın üçünde karyola eskizi çizmeye koyuldu.

Ora başında durmuş onu izliyordu. Çizgiler parmaklarından kolayca kayarak doğru yerlerini buluyorlardı, sanki parmaklarının uzantısıydılar. Kendi kendine konuşuyordu bir yandan, zihninde hararetli bir tartışma vardı, derken Ora’nın şaşkın gözlerinin önünde krallara layık dört direkli bir karyola beliriverdi. Ama Ofer kâğıdı hırsla buruşturdu. “Fazla süslü, fazla şık.” Onun istediği köylü yatağıydı çünkü. Başka bir kâğıt alıp yine çizmeye koyuldu, ne güzel elleri var diye geçiyordu Ora’nın içinden, hem kaba hem narinler, bileğindeki şu benlere bak. Çizime devam ederken anlatıyordu Ofer, “Burada, kasanın içinde çepeçevre tahta kirişler olsun istiyorum.”

Ora neşeyle atılmıştı, “Sana bu konuda yardım edebilirim. Binyamina’ya gidelim, oradan almıştım *onları*.” Mutfak lavabosunun üstünde tencerelerle tavaların durduğu, kurutulmuş biberlerin sallandığı rafı işaret ediyordu.

“Yani sen de mi geleceksin benimle?”

“Tabii, birlikte gideriz, sonra da bütün günü Zikhron Yaakov’da geçiririz.”

“Okalıptüs gövdesi de almam lazım. Dört tane, ayaklar için.”

“Neden okalıptüs?”

“Rengi hoşuma gidiyor da ondan.” Bu soruya şaşırmıştı sanki. “Buraya, karyola başlığına kavisli bir demir koyacağım.” Onu da çizmişti hemen.

“Ofer o karyola için neredeyse on ay uğraştı,” diye anlatmaya devam ediyor Ora. “Ein Nakuba köyünde bir demirci var, ustasıyla ahbap olmuştu. Saatlerce yanından ayrılmıyor, onu seyredip öğreniyordu. Bazen, onu arabayla götürdüğümde ortaya nasıl bir şey çıktığını gösterirdi.” Eline bir çubuk alıp toprağa çiziyor Ora. “Yatağın başındaki kemer bu, demirden. Yatağın şanı.”

“Hoş,” diyor Avram onun toprağa bakan yüzünü seyrederken. Tepesinde yay olan iki kafa diye geçiyor aklından.

Zirveye varmalarına az kala meşe ve çam ağaçlarının arasını dinleniyorlar. Bedevi köyü Şibli’deki küçük bakkal dükkânı ilaç gibi gelmişti. Bir torba köpek maması bile bulmuşlardı orada, hem radyo da açık değildi. Şimdi mükellef bir kahvaltı ederlerken taze, koyu kahvelerini yudumluyorlar. Rüzgâr terlerini kuruturken Yizreel Vadisi’nde sarı-kahverengi-yeşil ekoseli tarlaların ufka doğru göz alabildiğine uzandığı manzaranın tadını çıkarıyorlar Gilead dağları, Menâşe tepeleri, Karmel dağlık bölgesi.

“Kıza bak.” Ora’nın gözü köpekte, kuyruğunu onlara dönmüş yüzükoyun yatıyor. “Seviştığımızdan beri böyle.”

“Kıskandın mı?” diye köpeğe soruyor Avram, patisinin dibine bir çam kozalağı yuvarlıyor. Ama köpek küstahça poflayarak başını çeviriyor.

Ora ayağa kalkıp yanına gidiyor. Yanaklarını okşuyor, burnunu burnuna sürtüyor. “Neyin var? Ne yaptık biz? Yoksa arkadaşını mı özledin, şu kara olanı? Tam bir azmandı, boş ver, Beyt Zayit’te başkasını buluruz sana.” Dişi köpek yerinden kalkıp birkaç adım uzaklaşıyor, sonra yine yüzünü vadiye dönerek oturuyor. “Görüyor musun şunu?” diye sorarken Ora’nın sesinden şaşırdığı belli.

Ora'nın suratının bir anda allak bullak olması tedirgin ediyor Avram'ı, "Yatak diyordun," diye hatırlatıyor. "Hadi, şu demir ke-
meri anlat."

Ofer açıklamıştı: "Önce tıpatıp aynı iki demiri büktük, bu diş onları birbirine bağlayacaktı, burada. Gayet iyi görünüyordu, teknik olarak işe yaradı ama beğenmedim. Hoşuma gitmedi işte, benim istediğim yatağa uymadı."

Her ayrıntıya kafası basmasa da dinlemekten zevk alıyordu, üstünde çalıştığı şeyi anlatırken Ofer'i seyretmek güzeldi.

"Şimdi farklı bir yay yapacağım, bu tek parça olacak, üzerine metal yapraklar dolanacak, süper karmaşık bir şey olacak, ama öyle olması gerek, öyle *olmalı*, biliyor musun?"

Biliyordu Ora.

Ağaç kütüklerine yuva yapmış kurtçukları temizlemiş, delikleri vernikle tıkamıştı, sonra her bir kütüğün ortasını doksan dereceyle açıyla oymuştu.

Ofer'in dediklerini aynen tekrarlıyor, "Bu tahta sert, dayanıklı,' ama Ofer'in kolları seninkiler gibi güçlü kuvvetli, bayağı kalın sayılır," diyerek gizlemediği bir heyecanla hafifçe Avram'a vuruyor. "O kütüklerle haftalarca uğraştı, sonunda demiri kesmek için elektrikli testere almaya karar verdi, kendi parasıyla, zaten onu arabayla götürüp getirmek dışında başka bir yardım kabul etmedi. Ancak bu da istediği gibi olmamıştı, bir kesici daha aldı," derken uzman ses tonuyla altını çizmeyi ihmal etmiyor. "Bu daha güçlüydü, sonra da kütüklerin içine kanallar açtı. Dur ama—" Avram'ın dudaklarının soru sormak üzere büzüldüğünü fark edince susturuyor onu. "Yatağın başlığındaki kemere saraçağı küçük yaprakları da kendi başına yaptı, demirden. Çok güzel gül yapraklarıydı, tam yirmi bir tane, dikenleri de vardı."

Avram pürdikkat dinlerken gözleri kısılıyor. Farkına varmadan kollarını ovuşturuyor.

"Her bir yaprağı en ince ayrıntısına kadar nasıl güzel, nasıl zarif işlediğini görsen bayılırdın. Hele kasası, ahşabı masifti ama dalgalı damarları vardı," derken elleriyle gösteriyor Ora, bir an

için Ofer de yanlarında gibi geliyor ona, iriyarı, güçlü kuvvetli ve sevgi dolu. “Ben ömrümde öyle bir karyola görmedim.”

Sanki canlıydı, diyor içinden. Demir aksamında bile hareket vardı.

“Bitirdikten sonra bize vermeye karar verdi.”

“Onca şeyden sonra?”

“İstemedik, olmaz dedik. ‘Böyle özel bir yatak, üstünde çok emeğin var, neden senin olmasın?’ diyorduk.”

“İnadı inat tabii.” Avram hafifçe gülümsüyor.

“Ne oldu anlamadım. Belki bitince baktı ve ürktü. Çok büyüktü. Hiç böylesini görmedim.”

Kaç kişi rahat rahat sığardı kimbilir demesine ramak kala, yatakla ve büyüklüğüyle ilgili sözleri yutuyor hemen. Neden anlattı ki bütün bunları? Bir an önce bu hikâyeye noktayı koysa iyi olacak.

“Neyse, dedi bir gün, evlenince bir tane de kendine yaparmış nasıl olsa. ‘Şimdilik bana bir yatak alın, olsun bitsin.’ İşte bu kadar. Kısa bir öykü. Öğrendin artık. Hadi kalk, gidelim.”

Kalkıyorlar, kiliselerle manastırlardan uzak durmak için dağın sivri tepesini dolanarak Şibli’ye doğru aşağı inmeye koyuluyorlar. Tepelerinde bir şahin dolaşüyor, dikenlere takılmış bir parça koyun yünü uçuşuyor. Köpek köyden gelen havlamaları duyunca Ora’ya yaklaşıp bacaklarına sürtünüyor. Üç dakikadan fazla küs kalamayan Ora ona doğru çömelip altın sarısı tüylerini okşuyor, “Bu kadar mıydı? Barıştık mı? Affettin mi beni? Sen de az kaprisli değilsin hani. Daha önce söyleyen olmuş muydu?”

Yan yana yürüyorlar, Ora kâh azarlıyor, kâh başını okşuyor, köpekse pat pat kuyruğunu vurup halka gibi kıvrıyor, sonra yeniden dört dönüyor etraflarında. Ora’nın aklında önceki gece var, tabii yaklaşan gece de, gözü Avram’ın sırtında. Daha dün gece kaşlarının hatırladığı kadar yumuşak ve kadifemsi olmadığını fark etmişti. Etli kulakmemelerinin de. Ailede bir tek Ofer’in kulakları ona benzerdi, İlan’la Adam kepçe kulaklı diye dalga geçerlerdi onunla; Ofer kulaklarına kimsenin dokunmasına asla izin

vermezdi ama artık elleyince nasıl bir his uyandırdıklarını biliyor Ora. Beş yıl diye düşünüyor. İlan'la birlikte o karyolayı ilk kullanmamız beş yıl önceydi. Gıcırdayacak diye ödü kopmuştu İlan'ın. Oturma odasına inip yukarı seslenmişti, “Şimdi!” Ora üst katta çatlak bir kadın gibi zıplamaya başlamıştı yatağın üstünde. Öyle deli gibi zıplamaktan, kahkahalarla gülmekten başı dönmüştü, az kalsın bayılacaktı (alt kattan hiçbir gıcırta duyulmadığını öğrenmiş oluyorlardı böylece).

“Kanım kaynadı ona,” diyor Avram apansız.

“Ne?”

Omuz silkiyor, dudakları belli belirsiz bir şaşkınlıkla kıvrılıyor. “Öyle biri ki...”

“Nasıl?”

“Bilmem, öyle...” Avram'ın öne uzanan elleri Ofer'i resmediyor. Heykel gibi yontuyor adeta, yaşayan bir varlık, yoğun, somut, erkek bir canlı kavrayıp yoğuruyor hayalinde. Onu sevdiğini söyleseydi bu kadar etkilenmezdi Ora.

“Her ne kadar öyle olmasa da mı?” diye başlıyor Ora ama gerisini getirmiyor.

“Ne olmasa?”

“Ne bileyim, sanatçı olmasa da mı diyecektin?”

“Sanatçı mı?” Avram şaşırıyor. “Bunun konuyla ne ilgisi var şimdi?”

“Hiç, boş ver, unut gitsin. Dur, daha anlatmadım sana, nasıl olur, beni o lafınla sersemlettin.” Durup elini tutarak kendi göğsüne götürüyor. “Dokunsana, buraya. Hisset. Dedin ya, anla işte, ona kanının kaynadığını söyledin ya, aslında Ofer hakkında çok şey anlatmadım henüz.”

Kıkır kıkır gülüyor Ora, başını sağa sola sallıyor. “Bir kuyuyu kurtardı. Boş ver, aldırma, bırak da azıcık hava atayım.”

Avram cevap vermekte gecikmiyor, biraz bozulduğu belli, “Sen buna hava atmak mı diyorsun?”

“Değilse ne peki?”

“Onu anlatmak, başka ne olacak?”

Ora hızlanıyor, öne geçerek kollarını iki yana açıyor. Bol oksijen nefes almasına engel neredeyse.

“Bir kuyu bulmuşlardı, Ofer’le Adam. Adar Dağı’nın eteklerinde Beyt Nekofa’da yürüyüşe çıkmışlardı, ağzına kadar çamur ve taş dolu küçük bir kuyu bulmuşlar, içinde su falan yokmuş, olsa da damla damla. Ofer kuyuyu yeniden canlandırmaya karar verdi, bir yıl boyunca, tam bir yıl, aklın alıyor mu, ne zaman evci çıksa oraya gitti. Bazen Adam da eşlik ederdi ona, projeye ilgi duyduğundan değil, Ofer’in oraya tek başına gitmesini istemediğinden, çünkü sınır tam oradan geçiyordu, bu nedenle ikisi beraber giderdi.”

Ora’nın dudaklarından ne zaman “ikisi beraber” sözcükleri dökülse Avram’ın içine ta kasıklarına kadar bir sıcaklık yayılıyor.

“Kaynağın önünü kesen taşlarla kayaları kaldırıp çamuru, toprağı, mili, bitki köklerini temizlemişler,” diye pürneşe anlatıyor Ora, yüreğı Ofer için çarpıyor, bunun iyiye işaret olduğundan kuşkusu yok. İyi olacak, delice planının işe yarayacağından neredeyse emin. “Temizlik bittikten sonra yan tarafa yaklaşık bir buçuk metre derinliğinde bir havuz kazmışlar. Biz de sık sık orada olurduk, yalnız kalsın istemezdik. Cumartesileri yiyecekleri alır giderdik, onların arkadaşları da gelirdi, bizimkiler de. Bir gün seni de götüreyim, havuzun yanı başında kocaman bir dut ağacı var. Böyle işte, Ofer ustabaşı olmuştu, bizler de onun emrindeki ameleler.”

“Nasıl başardı? Ne yapacağını nereden biliyordu?”

“Önce evde küçük bir maket yaptı. İlan yardım etti.” İkisini avcuna alan heyecanı hatırlıyor Ora, evin her tarafı eskizlerden, su rezervi, akış açısı, hacim ölçümleri, bitmek bilmeyen deneyler ve simülasyonlardan geçilmiyordu. “İşte sonra, tahmin edersin, artık tek yapman gereken ...”

“Ne? Gereken neydi?”

“Kuyuyu inşa etmek,” diyor Ora ciddi bir tavırla. “Duvarları sağlamlaştırma, beton, alçı işleri. Sıra bunlardaydı. Özel bir alçı gerekiyordu. İlan bir buçuk ton alçı ve kum götürmüştü arabayla.

Anla diye söylüyorum, cipini kimse için feda etmezdi ama Ofer için bu fedakârlıktan kaçınmadı. Daha sonra Ofer kuyunun etrafına meyve ağaçları dikti. Biz de yardım ettik. Erik ağacı, limon, nar, badem, birkaç tane zeytin, şimdi orada ufak bir vaha geliştirdi, kuyu yaşıyor.”

Ora kollarını öne uzatıp seke seke yürüyor şimdi: Anlatacak amma çok şeyi var.

Şibli’yi arkada bırakıyorlar. Dağ yolu tarlalarla ağaçlıkların, her iki tarafı öbek öbek uzanmış yeşilliklerle kaplı gözden uzak patikaların arasından geçiyor. Ora biraz geride kalıyor, ne olduğunu pek anlamadığı bir gölge omuzlarına çullanıyor adeta, beklenmedik bir acı saplanıyor yüreğine. Demin içini aydınlatan belli belirsiz umut ışığı sönüp saçma ve boş geliyor.

Avram’ın aklında şimdi oralarda bir yerlerde olan Ofer var. Hayalinde canlandırmaya çalışıyor, caddelerle sokakları gözünün önüne getirmeye zorluyor kendini, ancak zihninde canlı olan tek görüntü daimi savaş oyunu, içine girmediği bomboş bir gösteri merkezinde devamlı sahnelenen bir oyun. Avram’ın aklında buna benzer beş yer var, hepsi boş ve karanlık, o uyusa da uyansa da her birinde farklı bir oyun sergileniyor aralıksız. Oyunların hiç kesintiye uğramaması gerek, kulaklarına ulaşan sesleri uzak ve belirsiz ve Avram hiç girmiyor içlerine.

Adım attıkça Ora’nın yüreğine bir damla korku sızıyor. Belki yanıliyordur. Belki de her şeyi altüst etmiştir. Ofer hakkında Avram’a anlattığı her yeni hikâyeye Ofer’in hayatından bir parça alıp götürüyor olabilir mi? Boğulur gibi bir sesle konuşuyor, “Geri geldiğinde nasıl bir insan olacak diye merak ediyorum.”

“Evet,” diye fısıldıyor Avram yanı başında, “Ben de aynı şeyi düşünüyordum.”

“Orada neler görüyor, neler yapıyor diye kafama takılıyor, elimde değil.”

“Evet, evet.”

“Bambaşka biri olarak geri gelebilir.”

Yürümeye devam ediyorlar, üzerlerine çöken ağırlıkla ayaklarını sürüyorlar.

Ama Ofer bağışıklık kazanmış olabilir. Hebron'da yaşadıklarından sonra artık her şeyi kaldırabilir belki. Nereden bileyim? Aslında onun hakkında ne biliyorum? Belki de buradaki hayata o benden daha uygundur.

Eğer çenemi tutabilseydim bugün hâlâ bir ailem olurdu diye sızlanıyor içinden. İlan, Adam ve Ofer, üçü de defalarca uyarmışlardı onu. Bazı meseleler, bazı konular vardır, onlar hakkında ağzını sıkı tutman gerekir; böylesinin daha iyi olduğunu Ora'ya anlatmak için binlerce işaret göndermişlerdi. Dilini tutacaksın. Aklından geçen her şeyi canlı yayınlayıp ortaya dökmene gerek yok, değil mi? Gelgelelim her şey olup bittikten sonra dank etmişti Ora'nın kafasına: Kendilerini her meseleye göre hazırlıyorlardı durmadan, *her meseleye*. Daha doğrusu önceden, hem de kuşkuya yer bırakmaksızın bir "mesele" çıkacağını bilirdi onlar. Zaten tahmin etmesi zor değildi, Adam'la Ofer her biri üçer yıl olmak üzere toplam altı yıl askerlik yaptıktan sonra devriyelerin, kontrol noktalarının, kovalamacaların, kurulan pusuların, gece aramalarının, bastırılacak gösterilerin artışıyla "mesele" çıkmamasının imkânsız olduğunu bilmezler miydi hiç? İşte bu erkeklere özgü rahatsız edici, çileden çıkarıcı öngörüydü Ora'yı zıvanadan çıkaran. Ora küçük bir kız misali ortalıkta savunmasız, çıplak dolaşırken üç erkek koruyucu giysilerini kuşanırdı. "Artık Hayfa'da değiliz, Dorothy," diye çıkışmıştı Adam bir gün ailece tartıştıkları sırada. Konu neydi? Ofer'in bir sorunuyla mı ilgiliydi, yoksa başka bir şey mi? Hatırlamıyor Ora. Ora Adam'ın neden bahsettiğini, neyi ima ettiğini anlayana kadar üçü çoktan değiştirmişti konuyu. O sıralarda konular fena halde hızlı değişirdi, Ora farkına varana kadar onlar fııldak gibi döndürürlerdi sohbeti. Merak ediyor Ora, bunlar hakkında Avram ne der acaba?

Avram çabucak zihnindeki gösteri salonlarını dolaşüyor, bir elin parmakları gibi tam beş taneler. Eskiden daha çoktular, çok fazla ama yıllar geçtikçe canla başla çalışarak sayıyı azaltmayı

başarmıştı. Hepsini eşzamanlı faal hale getirmek mümkün değildi, beceremezdi bunu. Aceleyle bir ileri bir geri, kapalı kapıları birer birer geçerek iki elinin parmaklarıyla sayıyor, ikinci eli ne olur ne olmaz diye yedek olarak kullanıyor; sonra içinden gelen sıkıcı mırıltıları tespit etmek üzere kulakları dikiliyor, oyunların ses kaydı yirmi altı yıldır gece gündüz tekrarlanıyor ne de olsa ama orijinalliklerinden asla bir şey kaybetmiyorlar. Bir oradan replik alıyor bir buradan, hangi sahneyi canlandırdıklarını anlamak için bazen tek bir söz duymak yetiyor ona. Bazen de sesleri sonsuza dek susturabilmeyi, lambaları kapatabilmeyi diliyor. Ne var ki bunun arkasından ortalığı sessizliğin kaplayacağı düşüncesi dehşete düşürüyor onu, bomboş bir ses, cehennem çukuruna doğru bitmeyen bir düşüşün ışıltısı.

Gizlice parmaklarını sayıyor yine, başparmağıyla her rakama dokunuyor. Neredeyse saatte bir bunu düzenli olarak yenilemek zorunda hissediyor, kendine görev edindiği şeylerden biri bu, periyodik bakım yapmak zorunda. Bir kere savaşla ilgili olan oyun var, savaş sonrası hastane ve ameliyatlara ilgili olan, İsrail'de Saha Güvenliği, Şabak, Savunma Bakanlığı ve İstihbarat Genel Karargâhı'ndaki sorgulamalarla ilgili bir tane, İlan, Ora ve çocukların hayatıyla ilgili olan başka bir tane. Elbette bir de Abbasiye'deki savaş esiriyle ilgili olan, ki bir numaralı salonda her şeyden önce ona önem vermiş olmalıydı. İlk sıraya onu almayı nasıl da unutmuştu, hiç iyi olmadı bu. Ofer'i düşünmek aklını başından aldı herhalde, şimdi savaşmakta olan Ofer'i düşünmek. İyi değil.

Çaktırmadan parmaklarını oynatıyor yeniden. Başparmak, yani abaküs, tabii ki o bir savaş esiri. Onu asla küçümsememeli, hangi koşullarda olursa olsun, bu vahim hatasının affedilmez hakaretin; incitici, küstah aşağılamanın küçük bir bedeli olacak herhalde. İkinci sırada savaş var. Hastane ve tedaviler Üç. İsrail'deki sorgulamalar Dört. Ora ve İlan'ın ailesi, Beş.

Emin olmak için elini cebine sokup kendini çimdikliyor Avram. Kaba etini iki parmağının arasına kıştırıp başparmağıyla

yüzük parmağının tırnaklarını etine geçiriyor, sanki yabancı birinin etine saplarcasına batırıyor—bu ne cüret, sen kim oluyorsun da savaş esirini ilk sıraya koyuyorsun! Bir yandan yürümeye devam ediyor ama hafızasında yaşanan sahnede dizlerinin üstüne çökmüş, bıyıklı sorgu memuruna, şu uzun boylu olan Doktor Eşrafa yalvarıyor, hani tüyler ürpertecek kadar damarlı elleri olan var ya, o. Hiç olmadı sayılır, diye açıklıyor. Nadiren. Bir daha olmayacak. Ama içinde, ta derinlerinde, yırtılırcasına can yakan derisinin altında bir ses başka türlü konuşuyor: Aferin, bak dilin çözöldü, şimdi hatanı anladın. Kumaşa yayılan ıslaklık parmaklarına bulaşıyor Avram'ın.

Ora iki eliyle yüzünü kavriyor. “Avram,” diye bağırın sesi sanki boş bir kuyuda yankılanıyor. “Avram!” Boş gözlerle bakıyor Ora'ya. Orada değil. Kendi gösteri odaları arasında deli gibi koşturuyor. “Avram, Avram,” diyor kulağına panikle, pes etmeyecek Ora, çıkaracak onu oradan, bunu yapacak gücü var. Kesik kesik, dalgalar halinde ve yavaş yavaş geri geliyor Avram. Kalıyor, gözbebekleri yeniden canlanıyor ve gülümseyerek kendini ona teslim ediyor çaresizce.

Ora anlatıyor, “Üç haftada bir falan evci çıkardı.” Kapıdan içeri girdiği anda Ofer'in üstüne atılır, onu bağrına basar, sonra göğsünü geri çekmeyi akıl eder, yanaklarına batan tıraşını hissederdi. Omzundaki tüfeğin parmaklarına değen metalinden ürker, sırtında askerlikten arınmış bir yer arardı; ordunun malı olmayan, Ora'nın elini koyabileceği bir yer. Gözlerini kapatır, oğlunu tek parça halinde evine geri getirdiği için minnet duyması gereken kim varsa ona teşekkür ederdi içinden, hatta Tanrı'yla bile barışmaya hazırdı. Sonra Ofer sırtına üç şaplak vurunca ayılırdı, arkadaşları sanki, ahbap çavuşlar. O *pat-pat* sesleri arasında hem annesini kucaklar hem de sınırı çizirdi. Neyse ki bu konuda tecrübe kazanmıştı Ora, kızgınlığını sevinç gösterisiyle bastırmasını bilirdi. “Hadi, dur sana bir bakayım. Bronzlaşmışsın, güneşten kavrulmuşsun, güneş kremi sürmedin mi? Bu sıyrık

nasıl oldu? Bunca ağırlığı nasıl taşıyorsun üstünde, herkes böyle ağır sırt çantasıyla evine gidiyor deme bana.” Ofer ağzında bir şeyler geveler, Ora da onun daha ilkokula giderken bile neredeyse bütün evi çantasına doldurduğunu söylememek için kendini zor tutardı. Sonunda yolunun Zırhlı Birlikler’e düşeceğini daha o zaman tahmin etmeliydi.

Ofer omzundaki Glilon tüfeği usulca indirir, şarjörleri haki renkli kalın bantla sarardı. Dev gibi görünürdü, sanki ev artık ona çok dardı. Kazınmış kafasıyla geniş alnı tehditkâr bir ifade verirdi ona, bir saniye sonra sanki kontrol noktasından geçermiş gibi ona uslu uslu kimliğini çıkarıp göstereceğini sanırdı Ora. “Karnın açtır senin!” derdi dili damağı kurumuş olsa da neşeyle. “Yemek vakti geleceğini neden haber vermedin? Biz öğleden sonra geleceksin diye biliyorduk. Yoldayken telefon etseydin bari, senin için biftek çıkarırdım buzluktan, şimdiye çözülmüştü.”

Avram’a dönüyor Ora, “Bugüne kadar onun et yemesine alışmadım hâlâ. On altı yaşında falandı, birdenbire fikrini değiştirdi. Vejetaryenliği bıraktığını kabul etmek ondan çok benim için zor oldu. Ne dediğimi anlıyor musun?”

“Çünkü vejetaryen olmak... Ne?” Merakla soruyor Avram. “Özellikle mi? Yoksa mizaç mı?”

“Öyle sanırım. Aynı zamanda bir tür temizlik; arınma demeyeceğim, çünkü Ofer vejetaryen olduğunda bile daima,” diye açıklarken duraksıyor Ora. Ona anlatması gerekir mi? Anlatmayı başarır mı? Anlatmasına izin var mı? “Sanki *kaba saba*,” (“hayvani” dememeyi başardı en azından), “öyle gelirdi bana, birdenbire bütün gücüyle o tarafa yönelmesi, yani vejetaryenliğin tam tersine, bir tür karşıtlık gibiydi.” Kahkahalarla gülerek ekliyor, “Ben neler saçmıyorum.”

“Neye karşıtlık?”

“Ne bileyim. *Kime* demek daha doğru.”

“Kime karşıtlık peki?”

“Hiçbir fikrim yok,” aslında tahmin edebilir tabii. “Belki zarafete? Kırılganlığa?”

“Adam’a mı?” diye soruyor Avram.

“Bilmiyorum, olabilir. Galiba öyle olmaya karar vermişti... Ne bileyim... mümkün olduğunca katı mesela. Ve erkek. Ayaklarını yere daha sağlam basarak, biraz da olsa kasten, bedensel belki?”

Hava iyiden iyiye ısınıyor, konuşmadan yürüyorlar, böylesi daha kolay. Şimdi dile getirilmeyen ne varsa akşam veya yarın anlatılacak, belki de yıllar sonra. Ama er ya da geç ortaya dökülecek. Devorah Dağı’nın tepesine tırmanıp biraz kestirmek için çimenlerin üstünde gölgelik bir alana uzanıyorlar. Dağlara tırmanmaktan yorgun bir halde neredeyse iki saat deliksiz uyuyorlar. Uyandıklarında günlerini burada, Tabor Dağı, Gilboa, Nasıra ve Yizreel Vadisi manzarasını seyrederek geçirmeye gelmiş aileler görüyorlar etrafta. Otomobil radyolarından bangır bangır Arapça şarkılar yükseliyor, mangallardan duman kokuları yayılırken incecik parmaklı kadınlar et ve sebze doğruyor, uzun tahta masaların üstünde içli köfte yoğuyorlar, kıkır kıkır gülerek cıvılda-yan bebek sesleri duyuluyor, erkekler nargile tütürüyorlar, bir grup çocuk cam şişelere nişan alarak taş fırlatıyor, hepsini birer birer şangırdatıyorlar. Ora ile Avram bu manzarayı görünce yerlerinden fırladıkları gibi ayağa kalkıyorlar, uykuda nasıl bir yere düştüklerine hayret ediyorlar. Tedbiri elden bıraktıkları hissine kapılarak apar topar sırt çantalarını ve yürüyüş değneklerini toplayıp tek kelime etmeden keyif çatmaya gelmiş insanların arasından geçip gidiyorlar. Onlar anlaşılmaz bir gizlilik içinde uzaklaşırken köpek de kuyruğunu bacaklarının arasına kısıtıyor, üçü birlikte yakındaki Arap köyüne doğru patikadan iniyorlar. Bu kez etraflarını ezan okuyan müezzinin yankılanan sesi sarıyor ve Abbasiye’deki müezzin bir anda Avram’ın aklına düşüyor. Hücresinde onunla birlikte Avram da ezan okur, ezgiye İbranice sözler yazardı.

Güneş iyice alçalıp kızıl bir küre halinde toprağa doğru yaklaşırken renklere son bir rötuş yapmakla meşgul. Avram hatırlatıyor, “Birazdan hava kararır, uyuyacak bir yer bulmamız lazım.” Yol işaretleri silinmiş ya da birisi tabelaları mahsus kaldırmış,

hatta yönünü değiştirmiş. “Ama burası çok güzel,” diye fısıldıyor Ora, sesi mahcup, sanki başkasının manzarasını dikizliyor. Belki de artık onların olmayan patika, zeytin ve meyve ağaçlarının arasından kıvrılıyor, yanı başında da bir dere akıyor, galiba rotalarından saptılar. Sami’nin öfkesini içinde duyuyor Ora. O gün Ofer’i teslim etmeye giderken yaptıkları araba yolculuğunu, üstüne yığılan Yezdi’yi, onu emziren kadını ve yeraltı hastanesinde yere oturmuş gaz ocağında yemek ısıtan insanları düşünüyor. Yere çömelmiş bir adamın önündeki taburede oturan başka birinin ayağına sargı bezi sarması geliyor gözünün önüne.

Oradaki yaralı, dayak yemiş insanları görünce Sami’nin neler yaşadığını nasıl da anlayamamıştı o zaman? Söz veriyor kendine, eve döner dönmez ilk işi ona telefon edip özür dilemek olacak. O gün nasıl bir halde olduğunu anlatacak, barışmaya zorlayacak onu, işte bu. İtiraz etmeye kalkarsa, bildiğı en kestirme yoldan buna mecbur olduklarını açıklayacak çünkü kötü bir günün ardından barışamazlarsa, daha büyük anlaşmazlıkların çözülme umudunun tamamen ortadan kalkacağını anlatacak. Ora böyle düşüncelere dalmış, dudaklarını oynatarak Sami’ye söyleyeceklerini zihninden geçirirken Avram karşılarındaki tepeye doğru kaşlarını kaldırmış, kayanın arkasından onları gözetleyen genç çobana bakıyor. Çoban fark edildiğini anlayınca, avuçlarını iki yana açarak diğerk tepede duran at veya katır sırtındaki başka bir çobana Arapça sesleniyor, o da başka bir tepede aniden ortaya çıkan üçüncü çobana haykırıyor, onlar karşılıklı bağrışarak haberleşirken Ora ile Avram patikadan aşağı koşturuyorlar. Avram onların konuşmalarını tercüme ediyor bir yandan. Biri soruyor, “Kim bunlar?” Diğerkinin cevabı, “Bilmiyorum, turist herhalde.” Üçüncüsü, “Yahudiler,” diye karar veriyor. “Ayakkabılarına bak-sana, mutlaka Yahudi bunlar.”

“Peki burada işleri ne?”

“Bilmem, belki yürüyüşe çıkmışlardır.”

“Yahudiler buralarda sadece yürür mü?” diye soruyor at üstündeki çoban ama sorusu cevapsız kalıyor. Bir yandan çoban

köpekleri havlarken bir yandan sahipleri bağılıyor, dişi köpek hırlayıp havlayarak karşılık veriyor. Ora onu yanına çekip sakinleştirmeye çalışıyor.

Çobanlardan biri sesini titrete titrete şarkı söylemeye koyuluyor, diğer tepedekiler de katılıyorlar ona. Avram çabuk olalım diye telaşlanıyor. Söyledikleri şarkının melodisi onunla flört ettikleri veya kur yaptıkları izlenimi uyandırıyor Ora'da, hoş, küstahça ona laf atıyor da olabilirler. Sessizce yürümeye devam ediyorlar, daha doğrusu, sonunda öbek öbek büyük kaya parçaları önlerini kesene dek gitgide birbirlerine yakınlaşan tepelerin arasındaki dar patika boyunca koşuyorlar. Kaya kütlelerinin hemen dibine geniş bir hasır serilmiş, üstünde sessiz sedasız uzanan üç iriyarı adam boş gözlerle onları seyrediyor.

“Şalom,” diyor Ora nefes nefese, olduğu yere adeta mıhlanaarak.

“Şalom,” diye üçü bir ağızdan cevaplıyor onu. Hasırın ortasında karpuz dilimleriyle bakır bir tepside üç kahve fincanı göze çarpıyor. Gaz ocağında da bir cezve var.

“Yürüyüşe çıktık.”

Adamların en yaşlısı karşılık veriyor, “*Sahtein – âlâ.*” Yüz hatları sert, ablak suratlı, sararmış, gür, beyaz bıyıkları var.

Ora nedense özür dilercesine mırıldanıyor, “Burası güzelmiş.”

“*Tfadalü – buyurun,*” diyen adam eliyle oturmalarını işaret ediyor, sonra da bir tabak şamfıstığı uzatıyor.

Ora avcuna niyetlendiğinden daha çok şamfıstığı alırken nerede olduklarını soruyor.

“Ein Mahel'de,” diyor adam. “Şurası, nah şu tepe Nasıra, arena. Siz nereden geliyorsunuz?”

Anlatıyor Ora. Hayretten ağızları açık kalıyor, toparlanıp oturma pozisyonuna geçiyorlar. “O kadar uzaktan demek? Atlet misiniz *ya'ani*?”

Ora gülüyor, “Hayır, hiç değil. Öylesine yolumuz düştü buralara.”

“Kahve?”

Ora gözünü Avram’a çeviriyor, o da kafa sallayarak kabul ediyor. Sırt çantalarını indiriyorlar. Ora o sabah Şibli’den aldığı kurabiyelerle Kinneret’ten aldığı gofret paketini çıkarıyor çantasından. Adamlar da birer dilim karpuz ikram ediyorlar.

Ora kendini tutamayıp, “Ama bir ricam var, bize haberlerden bahsetmeyin,” diyor.

Cezvedeki kahveyi usulca karıştıran adam soruyor, “Özel bir nedeni var mı?”

“Yok, sebebi yok, sadece her şeyden biraz uzak kalalım istiyoruz.”

Fincanlara kahve dolduruyor. Başına kefiye, üstüne agel geçirmiş, kaslı kalın kolları olan ve az konuşan yanındaki adam Avram’a nargilesini uzatıyor. Avram bir firt çekiyor. Derken deminki üç çobandan biri olduğu görülen genç, atıyla dörtnala gelip onlara katılıyor. Yaşlı adamın torunuymuş meğer. Dedesi başına bir öpücük kondurarak konuklarına tanıştırıyor, “İsmi Ali Habibullah. Şarkıcıdır, sizin televizyonda yayınlanacak yarışma programının ilk elemesini geçti,” diye anlatıyor gülerek delikanlının sırtını sıvazlarken.

“Söyler misiniz,” diye başlıyor Ora cesaretine kendi de şaşarak, “iki soru sorsam bana cevap verir misiniz?”

“Soru mu?” Dede bütün cüssesiyle Ora’ya dönüyor. “Ne gibi sorular?”

Ora kıkırdıyor, “Önemsiz, ufak tefek. Biz şey yapıyoruz da, daha başlamadık aslında, yapmayı düşünüyoruz, yolda bir adamla karşılaşmıştık, küçük bir anket yapıyordu.” Avram’la göz göze gelmemeye çalışarak gülüyor Ora, tedirgin. “Birileriyle her karşılaşmamızda onlara iki soru soralım dedik, ben dedim. Öylesine sorular.”

Avram aval aval dinliyor onu.

“Nasıl sorular?” diye soran Ali’nin yanakları heyecandan al al.

“Gazete gibi bir şey için mi yapıyorsunuz bunu?” Cezvenin altını bir açıp bir kısarak ha bire kahveyi karıştıran dede merak ediyor.

“Yok, değil, özel, sadece bizim için.” Ora göz kırparak Avram’a bakıyor. “Çıktığımız bu geziden bir hatıra kalsın istiyoruz da.”

“Hadi sorun,” diyen torun bacaklarını uzatarak hasıra yerleştiriyor.

“Eğer sizin için sorun değilse,” diyerek mavi defterini çıkarıyor Ora. “Dediklerinizi not alacağım, yoksa hepsi aklımdan uçar, gider.” Kalemi çoktan eline almış, bir yaşlı adama bakıyor bir gence. “Çok kısa sorular,” diye ekliyor Ora, ufukta beliren hatanın metalik kokusunu alınca tırsıp geri adım atmaya, sorulara geçmeyi ertelemeye çalışıyor. Ama bütün gözler onun üstünde, geri dönüş imkânsız artık. “Peki, ilk soru geliyor, şöyle, en çok neyi—”

Dede sırtarak sözünü kesiyor, “Bu işi yapmasak daha iyi olacak galiba.” Şarkıcı torununun sırtına bir şaplak atıyor. “Biraz karpuz ister misin?”

“Yaklaşık üç haftada bir evci çıkardı,” diye tekrarlıyor Ora, ertesi gün öğleden sonra Devorah Dağı’ndaki yollardan gerisine geri yürürken. Kapıyı açınca oğlunu nasıl kucakladığını, doymak bilmeyen bir açlıkla nasıl üzerine atıldığını hatırlıyor. Koca sırt çantası antreyi kapatırdı, Ora iki eliyle onu çekiştirerek oradan kaldırmaya çalışsa da pes ederdi. “*Yallah*, hadi, ilk iş şu çantayı boşalt bir an önce. Doğru çamaşır makinesine! Sana birkaç köfte ısıtayım, akşama biftek yeriz. Yeni bir bolonez sosu yaptım, tatman lazım, baban bayıldı, belki sen de seversin, dolma var, yanına güzel bir salata yaparız, akşam mükellef bir sofraya kurarız.” Sonra sesleniyor, “İlan! Ofer geldi!”

Mutfakta görüyor kendini, hayvani bir mutluluk sarmış her yanını. Mümkün olsa, oğlunun şu yaşına rağmen, onu baştan aşağı yalayıp koklayacak, üstüne yapışmış ne varsa diliyle temizleyip hâlâ burnunda tüten, tadı damağına ve tükürüğüne sinmiş çocukluk kokularını geri getirecek. İçinde kabaran sevinç dalgası Ofer’i de sarıyor ama o yerinden dahi kıpırdamadan kılpayı kurtuluyor bunun etkisinden. Hisleri yanıltmaz Ora’yı, bunun ola-

cağını biliyordu: İlan'da, Adam'da ve bütün erkeklerde gördüğü gibi, zaman zaman suratına kapıyı çarparak onun sevgisinin yok olup gitmesine, sarsılmasına, ansızın gülünçleşmesine yol açan aynı ani tavır değişikliğiyle kendini soyutlamıştı Ofer de.

Ancak bu sızının içini kaplamasına göz yummayacak. Artık değil. İlan geliyor işte, çalışma odasından çıkmış, gözlüklerini çıkararak samimi ama mesafeli bir edayla sarılıyor Ofer'e. Ölçülü. Yanaktan öpüşüyorlar. "Daha fazla uzama artık," diye takılıyor İlan. Ofer'in yanıtı bezgin, sönük bir kahkaha. İlan'la Ora sevinçli ama çekingen tavırlarla etrafında pervane oluyorlar.

"Siperlerde hayat nasıl bakalım?"

"Kayda değer bir şey yok, evde her şey yolunda mı?"

"Fena değil, kendi gözlerinle göreceksin zaten."

"Niye, bir şey mi oldu?"

"Yo, ne olabilir ki? Her şey bıraktığın gibi."

"Önce banyo yapmak istersin belki?"

"Hayır, sonra."

Üstündeki pis kokan üniformayı çıkartmıyor bir türlü, üstü başı toz toprak içinde herhalde, diye tahmin yürütüyor Ora, onun kalkanı bunlar. Arazide, devriyede, tankları tamir ederek, kontrol noktalarında, pusuda geçen üç hafta. Üstüne keskin bir koku sinmiş. Parmakları nasır tutmuş, kesik içinde. Tırnakları kapkara. Dudakları öyle çatlamış ki kanıyor sanki. Gözlerinde dalgın ve boş bakışlar. Evin içini onun gözlerinden görüyor Ora. Ortalık tertemiz, halılar, resim çerçeveleri ve biblolar simetrik yerleştirilmiş. Dünyada böyle bir düzen kaldı mı, inanılır gibi değil. Bunca zarafet neredeyse fazla geliyor Ofer'e. Ora bakışlarını İlan'a çevirince onun da kendisini Ofer'in gözünden gördüğünü seziyor; vurdumduymaz yurttaş, askerlikten kopmuş, neredeyse suçlu olarak gördüğü belli. İlan kollarını göğsünde kavuşturarak çenesini hafifçe öne doğru çıkarıyor, düşük perdeden boğuk bir sesle kendi kendine söyleniyor.

Ofer mutfak masasına oturup başını iki elinin arasına alıyor. Gözlerini yumuyor. Üçünün arasında yavaş yavaş gelişigüzel bir

sohbet başlıyor, kimsenin kulak vermediği, yalnızca Ofer’i eve alıştırmayı, geldiği dünyayla bu dünyayı birbirine bağlamayı, belki de birbirinden koparmayı amaçlayan kısa kısa konuşmalar.

Bu geçiş sürecinde Ofer’in zarar görmenden eve gelmesini sağlamak adına yaşadığı öteki dünyayı silmek, en azından durdurmak için İlan’la birlikte ne kadar çaba harcamaları gerektiğine akıl erdiremediğinin farkında Ora, bunu anlatıyor Avram’a. O sırada aynı düşünce İlan’ın da aklından geçiyor olmalı ki Ora ile bakışıyorlar. Gözlerinin içi gülüyor ama derinlerde bir yerlerde bir suça ortaklık etmenin mahcubiyeti saklı.

Ofer birden ayağa kalkıyor, tıraşlı kafasını ovuşturarak öylece dikiliyor. Mutfakla yemek odası arasında ağır ağır volta atmaya koyuluyor. İlan’la Ora yan gözle onu seyrediyorlar; Ofer’in burada olmadığı belli. Başka bir yola girmiş, zihninde uzayıp giden bir yola. İlan’la ikisi ekmek doğramaya, yemek pişirmeye veriyorlar dikkatlerini. İlan radyoyu açınca, öğlen haberleri yayılıyor mutfığa. Ofer hemen canlanıp yeniden masaya oturuyor, sanki hiç kalkmamış gibi. Jalama’daki kontrol noktasında görev yapan genç bir kadın asker, o sabah pantolonun içine sakladığı patlayıcılarla sınırı geçmeye çalışan on yedi yaşındaki bir Filistinliyi nasıl yakaladığını anlatıyor muhabire. Kıkırdayarak o günün doğum günü olduğunu ekliyor. Daha on dokuz yaşında. “Doğum günün kutlu olsun,” diyor muhabir. Asker gülüyor, “Harika! Bundan daha güzel bir doğum günü hediyesi alamazdım.”

Ofer’in kulağı radyoda. Jalama artık onun sorumluluk bölgesinde değil. Ama on sekiz ay görev yapmıştı orada. Patlayıcıları bulan o olabilirdi pekâlâ. Bulamayabilirdi de. Çünkü onun işi bu, orada durmak ve teröristin üstündeki bombayı sivillerin arasına dalmadan onun yanında patlatmasını sağlamak. Ora’nın nefesi kesiliyor. Bir şeylerin yaklaştığını hissediyor. İçinden Ofer’in görev yaptığı kontrol noktalarıyla karakol adlarını tekrarlıyor bir bir. Hizma ve Halhul, El Jaba, ne çirkin isimler. Bir ayağını diğerinin altına yastık yaparken Arapçadaki onca agulamayı, homurdanmayı, kopan onca yaygarayı düşünüyor. İlan’la Avram önce

lisedeyken, sonra da orduda neden bu kadar merak sarmışlardı bu lisana? Gitgide daha çok sinirine dokunuyor Ora'nın: Yani, o dildeki hemen her kelime bir trajedi ya da felaketle ilgili, öyle değil mi? İlan'ı dürtüyor, "Salatayı ne biçim doğruyorsun? İnce kıyılmış sevdiğini bilmiyor musun? Bana bir iyilik yap da sen sofrayı kur!" İlan uysal bir edayla gülümseyerek ellerini havaya kaldırıyor ve Ora salataya giriyor. Eline geçirdiği keskin bıçağı sallayıp hınçla doğramaya koyuluyor. Elinin altında Abdülkadir El Hüseyini ile Hacı Emin El Hüseyini, Şukayri, Numeyri, Ayetullah Humeyni, Naşaşibi, Arafat ve Hamas, Mahmud Abbas ve onların bütün kasabaları, Kaddafi sülalesi, SCUD füzeleri, İzzeddin el Kassam ve Kassam füzeleri, Kefer Kasım ve Cemal Abdül Nasır var. Hepsini kılıçtan geçiriyor. Katyuşalar, intifadalar, şehit tugayları, mukaddes ve kutsiler, mazlumlar, Ebu Cilda ve Ebu Cihad, Cibaliye ve Cebeliye, Cenin ve Zarnuka, tabii Mervan Barguti. Zaten buralar neler Tanrı bilir. Hiç olmazsa kulağa normal gelen isimleri olsaydı. İç çekiyor Ora. Bari biraz daha hoş isimler koysalardı! Bıçağı hırsyla savurarak ince ince kıydıkları arasında Han Yunus, Şeyh Munis, Deir Yasin ile Şeyh Yasin, Saddam Hüseyin, Fevzi Kavukçu da var. Hepsi belâ getirmiş, daha ilk dakikadan itibaren hep belâ açmışlar diye homurdanıyor dişlerinin arasından. Peki ya Sabra ile Şatilla, ya Kudüs ve Nakbet'e ne demeli, cihat, *şehitler* ve *Allahu ekber* ne olacak, ya Halid Meşal ile Hafız el Asad ve Kōzō Okamoto? İmha edilmesi gereken eşekarısı yuvası misali hiçbirini ayırt etmeksizin hepsine darbeyi indiriyor Ora, aralarına Baruch Goldstein ile Yigal Amir'i katıyor, sonra birden aklına gelen Golda, Begin, Şamir, Şaron, Bibi, Barak, Rabin ve elbette Şimon Peres'i ekliyor, onların da eline kan bulaşmadı mı? Beş dakikalığına bile olsa Ora buralarda barış ve huzuru tatsın diye ellerinden geleni yaptılar mı sahiden? Onun hayatını altüst eden, saniye başı çocuklarından birini kamu malı yapmaktan bıkmayan bunca insan... Ofer ile İlan'ın bakışlarını fark edince duruyor birden. Elinin tersiyle alnından süzülen teri silerken öfkeyle soruyor, "Ne? Ne var?" Sanki onları da suçlaması gerekirmiş gibi. Sonra sakinleşiyor. "Yok bir şey, dert etmeyin, ak-

lima bir şey geldi, sinirlerimi bozan bir şey.” Salataya bolca zeytinyağı dökerek bir tutam tuz, karabiber serpip limon sıkıyor, renk ve koku cümbüşü sergileyen iştah açıcı kâseyi Ofer’ın önüne koyuyor. “Buyur bakalım Ofer’ke. İşte Arap salatası, tam sevdiğin gibi!”

Annesinin sahnelediği acayip gösteriye sessizce kaşlarını kaldırarak tepki gösteriyor Ofer. Hâlâ çok yavaş hareket ediyor. Dalgın bakışları masadaki gazeteye takılıyor birden, anlamadığı bir karikatüre bağlamından habersiz bakıyor. Bu hafta haberlerde kayda değer bir şey var mıydı diye soruyor. İlan ona özet geçerken Ofer gazeteye göz gezdiriyor. Ora farkında, aslında ilgisini çekmiyor Ofer’ın. Korumayı üstlendiği bu ülke aslında onu pek ilgilendirmiyor. Ora epeydir seziyor bunu: Sanki zamanının çoğunu geçirdiği dış kabukla buradaki iç kabuk birbirinden koparılmış gibi. “Spor sayfası nerede?” İlan geri dönüşüm kutusuna gidecek yığının arasından bulup çıkarıyor. Ofer başını o sayfalara gömüyor. Oralarda haberler ulaşıyor mu size, İsrail’de olanları takip ediyor musun, diye soruyor Ora çekinerek. Ofer bıkkınlıkla ama tuhaf bir karamsarlıkla omuz silkiyor: Sağ, sol tartışmaları, ne farkı var, hem kimin umurunda?

Ofer sandalyeden kalkıp yere çömelerek sırt çantasının askılarını çözüyor ve içindekileri boşaltmaya koyuluyor. Oğlunun kafatasına hayretle bakakalıyor Ora, nasıl da iri, güçlü, sağlam. Kalın, gelişmiş kemiklerden oluşmuş karmaşık bir yapısı var. Ayakta durmuş bu kemikleri geliştirmeye ne ara vakit bulduğuna, bu kafanın onun içinden nasıl çıkıp dünyaya geldiğine şaşırıyor. Sırt çantası açılınca içeriye kesif bir kirli çorap kokusu yayılıyor. Ora ile İlan münasebetsizce gülüyorlar. Koku her şeyi anlatıyor. Ora farkında pekâlâ, çorapları didik didik edecek olursa birkaç haftadır Ofer’ın neler yaşadığını öğrenmesi işten bile değil.

Annesinin aklından geçenleri okurcasına yorgunluktan belermiş iri gözlerini ona dikeyyor. Bir anda gencecik bir çocuk oluyor yeniden, annesinden ona kitap okumasını isteyen bir çocuk. Onun yüz ifadesini görünce telaşlanan Ora, “Neyin var, Ofer’ke?”

diye soruyor tiz bir sesle. “Yok bir şey,” diyor alışkanlıkla, zoraki gülümseyerek. *Pisipisi, pisipisi, ner’desin?* diyor içinden. *Halhul’a baktım, Hebron’daki kasabaya. Pisipisi, pisipisi, ne işin vardı orada? Pusuya yattım, taş atan çocuklara plastik mermi sıktım.*

“Sana yalvarıyorum,” demişti ona bir yıl önce, henüz her şey patlak vermeden, belki bir ay öncesinde, “Sakin ateş etme onlara.”

“Peki ne yapmam gerekiyor?” diye pis pis gülmüştü Ofer. Zıp zıp zıplayarak dönüyordu etrafında, çıplak geniş göğsü kızarmıştı, elinde haki bir atlet, boğadan kaçan bir matador misali bir sağa gidiyordu bir sola. Arada bir eğilip Ora’nın alnına ya da yanağına usulca bir öpücük konduruyordu. “Söylesene anne, onlara ne yapmalıyım? Yollarda giden insanların canına kastediyorlar!”

“Gözlerini korkut,” demişti Ora kurnazca, sanki yeni bir savaş kuramı geliştirmiş gibi. “Tokat at, yumrukla, ne olursa, ama sakın vurma!”

Ofer de sakın bir tavırla, “Biz ayaklara nişan alırız,” diye anlatmıştı, Adam’la İlan’dan kaptığı, televizyonda ahkâm kesen askeri analistlerle bakanlardan ve ordudaki generallerden gördüğü aynı bilmiş edayla. “Hem sen onlar için endişelenme. Plastik mermi en fazla kol ya da bacak kırar.”

“Ama ıskalarsan birinin gözünü çıkarmaz mısın?”

“O zaman da o kimse bir daha taş atamaz. Bak sana bir örnek vereyim: Bizim çocuklardan biri bu hafta korugana nişan alarak taş atan üç veledede ateş etti. *Tak-tak-tak*, bacakları kırıldı hepsinin, çok temiz iş çıkardılar, inan bana o çocuklar bir daha ortalıkta görünmezler.”

“Ama kardeşleri görünür! Sonra arkadaşları, birkaç yıla kalmadan da çocukları!”

Lafın ortasında sessiz bir gölge gibi içeri giren Adam, “Demek öyle bir yere nişan alacaksın ki çocukları olmayacak,” diye önermişti.

Oğlanlar biraz da utanarak kahkahayı basmıştı. Ofer çaktırmadan annesini süzüyordu.

Ora onu elinden tutup İlan'ın çalışma odasına götürmüş, karşısına geçmişti. “Şimdi bana hemen söz ver, kimsenin canını almak için ateş etmeyeceksin!”

Ofer ona bakarken öfkesinin kabarmaya başladığı belli oluyordu. “Anne, kes artık, *halas*, nesin sen... Ben talimatlara uyarım, emirleri yerine getiririm!”

Ora ayaklarını yere vuruyordu. “Olmaz! Asla, beni işitiyor musun? Asla bir insanın canına kastetmeyeceksin! Umurumda değil, ister havaya ateş et, ister yere, ne yaparsan yap, ıskala, ama sakın kimseyi vurma!”

“Peki ya elinde molotof kokteyli varsa? Ya silahı varsa? Ha?”

Bunu çoktan konuşmuşlardı aslında ya da benzer bir konuşma yapmışlardı. Adam ilk askere gittiğinde onunla da konuşmuşlardı galiba. Bütün savunmalarını bilirdi Ora, tabii Ofer de. Ağzını açmayacağına, en azından daha dikkatli olacağına dair yemin etmişti. Çatışmadaki karar anlarından ödü kopardı hep, ya oğlu gafil avlanırsa, ya pusuya düşürülürse, ya onun dedikleri aklına gelip bocalamasına yol açarsa, ya bir anda göstereceği tepkiyi geciktirirse?

“Hayatın tehlikede olursa o başka, benim dediğim bu değil. O zaman canını kurtarmak için her şeyi yaparsın, ben bunu tartışmıyorum ama sadece o zaman!”

Ofer tıpkı İlan'ın hoşgörüsüz, umursamaz tavrıyla kollarını kavuşturmuş, sırtarak duruyordu karşısında. “Hayatımın haki-katen tehlikede olup olmadığını nasıl bileceğim peki? Yoksa heriften niyet mektubu mu istesem?”

Oğlu, daha doğrusu her kim onunla dalga geçse, herkesçe bilinen münakaşa becerisinden yoksun olmasından yararlansa, o berbat kapana kısılmışlık hissi baş gösterir, böyle anlarda aklına gelen sarsak sözlerle savunurdu Ora kendini.

“Sahi, anne. Uyan artık. Alo! Orada savaş var! Hem ben senin onlar için böyle deli divane olduğunu bilmezdim.”

“Onlar hakkında ne düşündüğümün ne önemi var?” diye bağıırıyordu çığlık çığlığa. “Konumuz bu değil. Zaten şimdi orada olup olmamamız gerektiğini tartışmıyorum ki ben!”

“Neyse, tek bildiğim, bugün oradan çekilmemizin, kendi boktan hayatlarını yaşayıp birbirlerini öldürmelerine göz yummamızın söz konusu olmadığı. Fakat şu anda madem boktan talihim beni orada bulunmak zorunda bırakıyor, söylesene anne, ne yapmam lazım? Hadi, anlat bana. Uzanıp beni becersinler diye bacaklarımı açmamı mı yeğlersin?”

Onunla ilk kez böyle konuşuyordu Ofer. Öfkeden köpürüyordu. Ora’nın bütün neşesi kaçmıştı. Onun sıraladığı bütün iddiaları çürütecek sağlam kanıtlar olmalıydı. Kulaklarının dibindeki sessiz çığlığı duyarken parmakları iyice gerilmişti. Dur bir dakika. Derin bir nefes vermiş, aklından geçen bölük pörçük fikirleri toparlamaya çalışmıştı. Çok sürmeyecekti, ne demek istiyorsa tamı tamına netleştirecekti kafasında. Kelimeleri doğru sıraya koyacaktı, basit sözcükler seçecekti. “Dinle Ofer, ben senden ne daha akıllıyım” (değildi zaten) “ne de daha erdemli” (tek başına bu kelime bile yetmişti Ora’yı ürpertmeye, asıl anlamını bilmediğini düşündü kendine bile itiraf etmeden, ondan başka herkes biliyordu besbelli), “ama gerçek şu ki ben senden” (berbat bir çığlık attı), “*senden çok daha fazla hayat tecrübesine sahibim!*” (Sahi mi? Bu sav da havaya savruluvermişti aniden. Öyle mi hakikaten? Ofer’in orduda yaşadıklarının yanında solda sıfır kalmaz mı seninki? Gördüklerinin, yaptıklarının, bir tek günde bile karşılaştıklarının yanında?) “Üstelik senin daha öğrenmediğin bir şey biliyorum, bu da—”

Bu da ne? Ne? Ofer’in gözlerinde çakan alaycı şimşekleri görebiliyordu, tepki göstermeyeceğine yemin etti. Asıl konudan uzaklaşmayacak, karşısında duran barbar adamdan oğlunu kurtarmak için diretecekti.

“Beş yıla kalmaz, yok, beş değil, bir yıl içinde! Şu andan bir yıl kadar sonra, terhis olduğunda vaziyete tamamen farklı bir yerden bakacaksın. Bekle! Bunun adil olup olmadığından bah-

setmiyorum, ileride bir gün geriye dönüp baktığında orada olup bitenleri nasıl göreceğinden söz ediyorum,” diye konuşuyordu, Ofer’in burun kıvrmasına, pis pis gülmesine aldırmadan diretiyordu, “o zaman bana teşekkür edeceksin.” Sıkışıp kalmıştı biraz, ikisi de farkındaydı, takılmış, çaresizce tartışmayı kazandıracak vurucu sözler bulmaya çalışıyordu. “Gör bak, günün birinde bana teşekkür edeceksin!”

“Eğer sağ kalırsam tabii.”

“Benimle böyle konuşma,” diye bağıırıyordu avaz avaz, yüzü kıpkırmızı kesmişti. “Böyle şakalara tahammül edemiyorum, bilmiyor musun?”

İkisi de biliyordu elbet, babasının şakalarıydı söz konusu olan.

Gözlerinden öfke fışkırıyordu Ora’nın. Zekice bir cevap bulmak üzereydi; mantıklı, çalışılmış bir cevap, gelgelelim her zamanki gibi aklına gelenlerin ucunu kaçırmıştı, dokuduğu ne varsa sökülüyordu. İşte o zaman uzanıp yalvarırcasına Ofer’in kolunu tutarak yüzüne bakmıştı, tartışmanın sonuydu bu, sadaka olmasa bile işi merhamet dilemeye vardırmıştı işte. “Söz ver bana Ofer, kimseyi kasten vurmayacaksın.”

Ofer kafasını iki yana sallayarak gülümsemiş, omuz kaldırmıştı. “Yapamam, anne. Savaştaız.”

Bakışıyorlardı. Birbirlerine bu kadar yabancılaşmışlardı demek, ikisi de dehşet içindeydi. Beyninde şimşekler çakıyordu. Otuz yıl kadar önce Avram’ı ondan kopardıkları, Ora’nın hayatını istimplâk ettikleri zaman da yaşamıştı kanını donduran aynı korkuyu, aynı yıkımı. Aynısını tekrardan yaşıyordu: Demir postallar giymiş bu ülke, bir kere daha devletin el atmaması gereken bir yere gülle gibi inmişti.

“Tamam, anne, yeter artık. Sen neler yapıyorsun? Dalga geçiyorum. Dur, yeter.” Kollarını uzatıp sarılmış, Ora da yelkenleri indirmişti hemen, aksi mümkün müydü? Kendi isteğiyle annesini kucaklıyordu. Sıkı sıkı bağrına bile basmıştı, ta ki Ora o mekanik sinyali, *pat-pat-pat* seslerini sırtında hissedene kadar.

Şimdi bakışlarını kaçırarak anlatıyor Avram'a, ağız dalaşı sırasında aslında son kozunu oynayabilirdi, fakat Ofer'e karşı bunu kullanmamıştı elbet, bu mümkün değildi. Çünkü aslında Ora'yı zıvanadan çıkaran, Filistinli bir çocuğun gözlerini veya bacaklarını kaybedecek olması değildi, bunlar da önemliydi elbet ama onu asıl hiddetlendiren Ofer'in bir insana kıyamayacağına olan mutlak inancının sarsılmasıydı. Binlerce haklı nedeni olsa da, karşısındaki bombayı patlatmak üzereyken bile, eğer bunu yaparsa, Ofer'in hayatının bir daha asla eskisi gibi olamayacağını biliyordu. O kadar. Gayet basitti bu, su götürmezdi, ondan sonra hiç hayatı olmazdı.

Ne var ki bir adım geri atıp ona, güçlü kuvvetli vücuduna, o kafatasına bakınca, artık bundan emin olamayacağını fark etmişti.

Derken yine mutfakta bir haftadır üstünü başını değiştirmediğini, duş bile yapmadığını anlatmıştı Ofer onlara. Tutuk konuşuyor, dudaklarını bile oynatmıyordu neredeyse. Ora ile İlan ne dediğini anlamak için epey uğraş veriyorlardı. Ora, İlan'ın habire balkona çıkmasını seyrediyordu, kâh bir pencereyi kapamak veya bir kapıyı açmak için, kâh bir an olsun tek başına kalmak için. Ofer'in sırt çantasından çıkarıp ortaya yığıldığı nemli, kir pas içinde, makine yağına bulanmış üniforma parçalarını, kaskatı çorapları, palaskayı, donlarla atletleri eğilmiş topluyordu bir yandan. Kucağına alıp kaldırıncı ceplerinden kum, bir mermi, ve buruşturulmuş bir otobüs bileti döküldü. Giysileri çamaşır makinesine tikip en uzun yıkamaya ayarladı. Makine su almaya, tamburu dönmeye başlayınca derin bir oh çekti, nihayet bu yabancıyı evcilleştirme işlemine hız verdiğini hissediyordu.

Ofer kendine hazırlanan sofraya kurulmuş, başını gazetesinin sayfaları arasına gömmüştü, konuşmaya takati yoktu. Otuz bilmem-kaç saattir gözüne uyku girmiyordu. Bu haftayı çok hareketli geçirmişlerdi ama daha sonra anlatırdı nasıl olsa. İkisi birden atıldı o zaman:

“Tabii öyle, önemli olan şimdi burada olman,” demişti Ora, “ne zamandır gözümüz yollarda, delirecek gibiydik.”

“Annen her gün senin için yemek pişirdi.”

“Abartma! Baban her zamanki gibi abartıyor, hiçbir şey yapmaya vakit bulamadım. İyi ki dün o kakaolu kurabiyeleri yapmışım.”

“Hadi, itiraf et.” İlan bastırıyordu, kararı Ofer versin diyerek başladı anlatmaya, “Dün bütün gün alışveriş yaptı. Manavla kasabı soyup soğana çevirdi. Yemek dedim de orada yemekler nasıl?”

“Daha iyi, yeni bir aşçı geldi, artık mutfakta sıçanlar cirit atmıyor.”

“Acemilikten beri aynı çocuklarla mı kalıyorsun?”

“Sayılır. Başka taburdan birkaç adam daha geldi, onlar da fena değil.”

“Bu hafta sonu herkes evine gitti mi?”

“Lütfen baba, daha sonra konuşalım. Yorgunluktan ölüyorum.”

Tuhaf bir sessizlik çökmüştü mutfağa. İlan portakal sıkıyordu, Ora köfteleri ısıtmakla meşguldü. Mutfak masasında tuhaf kokan tuhaf bir çocuk oturuyordu. Onu kolay kolay görülme-yecek, düşünmesi hiç kolay olmayan bir yere bağlayan uzun ip-lerin düğümü çözülüyordu. İlan bir şeyler anlatıyordu Ora’ya. Beerşeba’dan iki genç, Kanada’da açılan girişim sermayesi fonuyla içkili araba kullanmayı önlemek için bir proje geliştirmişti. İlan iki yıldır üzerinde çalıştığı bu anlaşmanın ayrıntılarından bahsediyordu galiba. Artık imzaya hazırdı, her şey bitti sayılırdı, derken son dakikada kalemler elde beklenirken...

Duydukları kafasına girmiyordu Ora’nın. Gerçek aktörlerle sahnelenen bu oyunda rolünü iyi oynayamıyordu. Repliklere yabancı değildi ama oyunun sergilendiği mekân, Ofer’in bitkin, bezgin, sessiz kabuğu her şeyi saçma bir hale sokuyor, bozuyordu, sonunda İlan da sinmiş, ağzını açmaz olmuştu.

Ora evyenin başında bir anlığına gözlerini yumdu, dikkatini topladıktan sonra bildik duasını etti, ama yüce Tanrı'ya değil, onun tam tersine yakardı. Yürekten pagan olan Ora küçük tanrılara, günlük ikonalara, ufak tefek mucizelere bel bağlardı. Eğer trafikte peş peşe üç yeşil ışığı yakalarsa, eğer yağmur başlamadan çamaşırları toplamaya vakti olursa, eğer kuru temizleyici ceke-tinde unuttuğu yüz şekellik banknotu bulmazsa, işte o zaman... Tabii bir de kaderle yapılan pazarlıklar vardı. Biri arka tamponu-na mı dokundu? Çok güzel: Demek ki Ofer bir haftalık bağışıklık kazandı! Bir hasta iki bin şekel borcunu ödemeye yanaşmıyor mu? Kefaret demekti! Ofer'in hanesine iki bin kredi daha kayde-dilmişti öyleyse.

Sevimsiz sessizliğin içinde aile içi sohbetlerin yeni turu baş-ladı.

“Salatadan artan soğan nerede?”

“Lazım mı?”

“Köftelerin yanına koymak için yağda çevirecektim.”

“Üstüne karabiber de dök, karabiber seversin, değil mi Ofer?”

“Evet ama fazla olmasın. Bizim aşçı Faslı, yaptığı *şakşuka* midemi yangın yerine çeviriyor.”

“Şakşuka yiyorsunuz öyleyse.”

“Günde üç öğün.”

Urgan usul usul, sinsice ileri geri dokunarak kalınlaşırken Adam'dan telefon geldi. İki saniye sonra evde olacakmış, gaze-te ve abur cubur almak için durmuş, o gelmeden yemeğe baş-lamasınlarmış. Adam uzaktan kumandayla hepimizi kontrol ediyor dercesine bakiştılar. İlan'la Ora kaç haftadır, Ofer gitti-ğinden beri evde yaşanan değişiklikler hakkında gereksiz bilgiler verdiler. “Evde olup bitenleri merak ederdi hep,” diye anlatıyor Avram'a. O sırada yürüdükleri Zippori yakınlarındaki patikanın geçtiği arazide kahverengi-turuncu tüylü binlerce tırtıl, ipek ko-zalarının içinde ahenkle kımıldayarak toprağın dalgalandığı izle-nimi uyandırıyor. “Satın almayı düşündüğümüz her ev eşyasını bilmek, herhangi bir alet bozulacak olursa tamirinin ne kadar

tutacağı, tamircinin nasıl biri olduğu hakkında bilgilendirilmek isterdi. Bozulan bir şeyi veya değiştirilen parçaları o inceleyene kadar atmayacağımıza dair yemin ettirmişti bize, sakın ha. Orduya yazıldığı zaman, ufak tefek tamir işlerini izne geldiğinde yapmak üzere ona bırakmamızı bile istemişti. Elektrik işleri, su tesisatı, tıkalı pis su boruları, kırık panjurlar ve bahçe işleri elbette.” Ama şimdi bunlardan biraz bıktığı anlaşılıyor. Evin dünyevi kusurlarıyla ilgilenmiyordu artık.

Masa kurulu, yemek hazırdı, İlan’ın söylediği bir şey ikisinin de canlanması gereken bir kor gibi üstüne titredikleri Ofer’in suratını ilk kez güldürmeyi başarmıştı o gün. Ofer koruganda iki yavrusu olan bir kedi beslediklerini anlatıyordu, anne kediyi evlat edinmeye karar vermişti. Hafifçe yanakları kızardı, “Düşündüm de, anlayın işte, orada anaç bir varlık olsun istedim,” diye açıklarken mahcup bir kahkaha patlatmıştı. Ora kızartma kokularının buharında sevinçten uçuyordu, derken Adam geldi. “Her şey buz gibi oldu,” diye yakınıyordu Ora, oysa yemeklerin buharı tütüyordu hâlâ. İki delikanlı kucaklaştılar, sesleri birbirine karıştı, birlikte gülüyorlardı, hiçbir şeye benzemezdi bu gürültü. “Burada, bu yolculuk sırasında bazen,” diyor Avram’a, “o sesi hayal ediyorum, kahkahalarını duyar gibi oluyorum.”

Adam’ı görünce Ofer’in yüzü aydınlanmıştı; o ne yöne gitse gözleriyle onu takip ediyordu, eve geldiğinin daha yeni farkına vardığı belliydi, üç haftalık uykusundan uyanmaya başlıyordu. Dördü de canlanmıştı, mutfak bile sadık eski bir makine misali Ofer’in hareketlerini takip ederek onlara katılmış, arka planda çalışıyor, görünmez pistonlarıyla çarkları tıngırdarken usulca vınıyordu. Ses efektlerine kulak ver, diyordu içinden Ora. Ses efektlerine inan. Doğru melodi bu: Çaydanlık kaynar, buzdolabı vınlar, kaşık tabağa değince tangırdar, musluk akar, radyoda duyulan aptalca bir reklam, kendi sesin, İlan’ın sesi, çocukların şamatası, kahkahaları hiç bitmese keşke. Kilerden çamaşır makinesinin uğultusu geliyordu, birden metal şakırtıları duyuldu, herhalde bir kemer tokası ya da ceplerden birinde kalmış bir vida

çıkartıyordu bu sesi. Sakın yolunu şaşırmış, birdenbire patlayıp bizi üçüncü perdede uçuracak bir başka mermi olmasın diye dilemişti Ora.

Bir yıl kadar önce, bir gün klinikteki sekretere sonraki hasta randevusunu iptal etmesini söylemişti. Zor bir gün geçiriyordu, bütün gece doğru dürüst uyku girmemişti gözüne. “Evdeki sorunlar çoktan başlamıştı,” diyor gergin bir halde onu dinleyen Avram’a. Sesinde bir tuhaflık var Ora’nın. Kendine bir eşarp veya güneş gözlüğü ya da keyfini yerine getirecek bir şey almak üzere Emek Refaim caddesindeki butiklerden birine girmeyi düşünmüştü. Jaffa Caddesi’nden aşağı, arabasını her gün bıraktığı park yerine yürüyordu. Sokak görülmedik bir şekilde sakindi, uğursuz sessizlikten tedirgin olmuştu. Dönüp kliniğe gitmeyi düşündü ama yürümeye devam etti, sokaktaki insanlar birbirlerine bakmama-ya özen göstererek çabuk adımlarla yürüyorlardı. Az sonra Ora da onlar gibi davranmaya başladı, gözlerini yere dikip göz ucuy- la bakmak ve sağı solu kolaçan etmek dışında kimseyle göz göze gelmemeye çalıştı. Daha çok ellerinde bir paket, büyük bir çanta var mı, endişeli görünüyorlar mı diye bakıyordu. Fakat hemen herkes şüpheli göründü gözüne, onlar da onu öyle görüyor olabilirlerdi. Tehlikeli olmadığını onlara göstermesi gerekirdi belki. Yanına yaklaştıklarında sakın olmalarını söyleyip kalp atışlarının hızlanmasına gerek olmadığını anlatmalı mıydı? Hoş, böyle bir bilgiyi burada üstünkörü duyuramazdı. Omuzlarını dik duruma getirip dosdoğru insanların yüzüne bakmaya başladı. Böyle yapınca hemen herkeste gizli bir olasılık belirtisi gördü, ya katil ya kurban ya da her ikisi birden olma ihtimali.

Böyle hareket etmeyi, böyle bakışlar atmayı ne zaman öğrenmişti Ora? Yan bakışlar, yürüdükleri yolun ruhunu okuyup kendi terciğini yaparmış gibi görünen adımlar. Yeni ortaya çıkan bir hastalığın belirtileri misali yeni şeyler keşfediyordu kendinde. Etrafında yürüyen kim varsa, hatta çocuklar bile, sadece bedenlerinin algılayabildiği fakat kulaklarının işitmediği bir ıslığın pe-

şinden gidiyorlardı tıptış tıptış. Hızlanmıştı Ora, nefes nefeseydi. Bundan nasıl kurtulacağını merak ediyordu. Buradan nasıl çıkacaktı? Otobüs durağına vardığında mola verip plastik oturma yerlerinden birine bıraktı kendini. Durakta otobüs beklemeveli seneler olmuştu, bu pürüzsüz sarı plastikte oturmak bile yenilgiyi kabullenmekti. Toparlandı, nefesini ayarladı. Bir dakika geçmeden ayağa kalkmış, yolu yürümeye koyulmuştu bile. Hatırlıyordu, intihar bombacılarının birinci dalgasından sonra, okulundan otobüs durağına giden emniyetli yürüyüş yollarını tespit etmeye çalışan Ofer'e İlan da eşlik etmişti, Adam askerdeydi o zaman. İlk rota, bir teröristin 18 numaralı otobüs hattında kendiyile birlikte yirmi yolcuyu daha havaya uçurduğu yere çok yakındı. İlan'ın önerisi Ofer'in Ben Yehuda çarşısından aşağı yürümesiydi, fakat Ofer orada üç patlama olduğunu hatırlatmıştı, beş ölü, yüz yetmiş yaralı vardı. İlan biraz daha uzun bir rota çizdi, arka yoldan dolanıp Mahane Yehuda pazarının yakınlarından çıkabilirdi pekâlâ ama Ofer bu noktada çifte intihar bombasının patladığını belirtti, on beş kişi ölmüş, on yedi kişi yaralanmıştı. Hem zaten, diyordu, şehir merkezinden Ein Karem'e giden otobüslerin hepsi ana duraktan geçer, orada da bir patlama olmuştu, yine 18 numaralı hatta, yirmi beş ölü vardı, kırk üç de yaralı.

Böylece birlikte sokak sokak dolaşmışlardı. Şimdi bu hikâyeyi Avram'a aktarırken, Ofer'in o spiralli turuncu defteri hâlâ saklama ihtimali aklına gelince dehşete kapılıyor Ora. Oraya ölü ve yaralı sayılarını, henüz hiçbir bombanın infilak etmediği ama patlamanın eli kulağında olduğu, hatta henüz bir olay patlak vermemesini İlan'ın şaşkınlıkla karşıladığı tehlikeye açık caddelerle sokakları not ederdi. İlan sonunda teslim bayrağını çekmiş, sokak ortasında durmuştu, "Bak ne diyeceğim Oferiko? Tek yapman gereken son sürat yürümek. Hatta koşmak."

Ya Ofer'in ona bakışı, sonradan anlatmıştı Ora'ya, unutulacak gibi değildi.

Ora bütün bunları düşünürken durağa bir otobüs yanaşmıştı. Kapılar açıldığında kurulmuş pilli bebek misali yerinden kalktı,

otobüse bindi, ancak ne kaç para ödeyeceğini ne de bunun hangi otobüs hattı olduğunu biliyordu. Çekinerek çantasından elli şekellik bir banknot çıkardı, şoför, bozuk paran yok mu, diye kükredi. Çantasını karıştırdı fakat bulamadı, adam homurdanarak eline bir avuç bozukluk tutuşturdu ve ona arkaya yürümesini söyledi. Ora ayakta durmuş, yolcuları inceliyordu; çoğu yaşlıydı, yüzlerinde yorgun ve hüznünlü bir ifade vardı. Kimi ayaklarının arasına sıkıştırdığı tika basa dolu sepetlerle belli ki pazardan dönüyordu. Üniformalı birkaç öğrenci gözüne çarptı, bu kadar uslu oturmaları tuhaftı, Ora şaşkın ve şefkat dolu gözlerle onlara baktı. Gerisingeri inmek istiyordu, “Aslında otobüse binmek gibi bir niyetim yoktu,” diye anlatıyor şimdi Avram’a. Gel gör ki peşinden biri onu itince Ora da kapıdan birkaç adım ilerlemek zorunda kalmıştı. Oturacak yerler dolu olduğu için başının üstündeki demire tutunup yanağını koluna yaslamış, pencereden dışarıyı seyrederek ayakta duruyordu. Burada ne işim var? Burada olmamam gerekiyor. Jaffa Caddesi’ndeki dükkânları, Sbarro Lokantası’nı, sonra 1975’te bir buzdolabının içine gizlenen bubi tuzığının patlayıp aralarında Ora’nın askerdeyken tanıştığı ressam Naftali Bezem’in oğlunun da bulunduğu pek çok insanı canından ettiği Zion Meydanı’nı geride bırakıyorlardı. Acaba oğlunun ölümünden sonra Bezem resim yapabildi mi, diye düşündü. YMCA durağında oturacak yerlerden birkaçı boşalmıştı, Ora birine geçti, bir sonraki durakta inmeye karar verdi. Fakat Özgürlük Çanı Parkı ile Emek Refaim’i geçerlerken o hâlâ inmemişti, otobüs Café Hillel’i geride bırakırken yüksek sesle karar verdi, şimdi inip burada bir fincan kahve içiyorsun. Ama yola devam ediyordu.

Yolcuların bu kadar sessiz olmaları şaşırtıcıydı. Tıpkı onun gibi, çoğu pencereden dışarısını seyrediyordu, kimse diğer yolculara bakmaya cesaret edemiyordu sanki. Her durakta hafifçe doğrulup binen yolcuyu inceliyorlardı. Buna karşılık yeni binenler de kısık gözlerle onları süzüyordu. Bakışmalar çok kısa sürüyordu, saniyenin onda biri kadar, öte yandan sürüp giden bu tasnif etme ve sınıflandırma işi olağanüstü karmaşık bir emek istiyordu.

Sonunda Katamonim semti ve Malha Alışveriş Merkezi'nde de otobüsten inmedi Ora, son durağa geldiklerinde şoför dikiz aynasından ona bakarak sesleniyordu, “Hanım, yolun sonuna geldik!” Ora, şehre giden otobüs var mı, diye sordu. “İşte şurada,” dedi şoför 18 numarayı göstererek. “Ama koş, kalkmak üzere. Korna çalayım da seni beklesin.”

Boş otobüse bindi, bir anda gözlerinin önünden paramparça, darmadağın ve kanlı bir sahne geçmişti. En güvenli koltuk neresiydi acaba? Utanmasa şoföre soracaktı. Otobüste patlatılan bombalarla ilgili sayısız haberi hatırlamaya çalıştı, terörist otobüse bindiğinde mi infilak ediyordu, öyleyse ön tarafta patlıyor olmalıydı, yoksa ilerleyip yolcuların arasına girdikten sonra *Allahu ekber* diye bağırıp mı basıyordu düğmeye? Arka sıraya oturmaya karar verdi, şarapnel ve çiviler vücuduna saplanmadan önce onlara nasıl engel olacağını düşünmemeye çalıştı ama bir dakika sonra kendini çok yalnız hissedip bir sıra öne kaymıştı. Bu basit yer değişikliği birkaç saniye sonra kaderini belirleyecek mi diye kafa yorarken şoförün meraklı bakışlarını gördü aynada. “Birden kafama dank etti,” diye açıklıyor Avram’a, “adam beni intihar bombacısı sanmış olabilirdi.”

Bir saatlik yolculuğun sonunda yorgun düşmüştü fakat tedbiri elden bırakmaya korkuyordu. Gözkapakları kapanmak üzereydi, kısacık kestirmek için başını cama yaslamaya can atsa da direniyordu. Birkaç gündür yetişkinlerin sırlarını istemeden ama süratle keşfeden bir çocuktan farkı yoktu. Bir hafta önce bir sabah Café Moment'ta oturuyordu, içerisi dolu da sayılmazdı boş da. Kalın bir palto giymiş tıknaz bir kadın omzuna yasladığı battaniyeye sarılı bebeğiyle kapıdan girmişti. Genç biri değildi, kırk beş yaşlarındaydı, belki de şüphe uyandırması bu yüzdendi çünkü ansızın “Bebek yok orada” fısıltıları duyulmaya başlamış ve kafe altüst olmuştu. Herkes yerinden fırladığı gibi sandalyeleri devirip tabak, bardak ne varsa çarpıp düşürerek kaçıyor, bir an önce kapıya ulaşmak için birbirini eziyordu. Paltolu kadın afallamıştı, hareketliliğe kendinin yol açtığını anlamadığı belliydi.

Sonra bir masaya geçip bebeği kucağına oturttu. Olduğu yerde donakalan Ora gözlerini kadından ayırmıyordu. Kadın battaniye-yi açıp minicik mor bir paltonun düğmelerini çözmeye koyuldu, ortaya çıkan uyku mahmuru tombalak bebeğe gülümsüyordu. Agucuk yaparak seviyordu onu. “*Hanimiş, agu, agu.*”

Gözleri yakan sıcak havada, antik çağların bilge hahamlarının ayak izlerini takip ederek Reiş Lakiş’teki seyir noktasına çıkan yokuş boyunca, keçiboynuzu ve meşe ağaçlarının arasında tatlı tatlı kıvrılan, uzakta otlayan tombul ineklerin görüldüğü yükse-len patikada yürürlerken anlatıyor Ora. Ertesi gün sekreterden sonraki randevuyu iptal etmesini istemişti yine, sonra da 18 nu-maralı hattın durağına yürüdü, otobüse bindi ve son durağa ka-dar inmedi. Bütün ğleden sonra boştu ama evde tek başına ol-mak istemiyordu, son duraktan tekrar otobüse binip ilk durağa, oradan da Kiryat HaYovel mahallesinde aktarma yaparak şehir merkezine gitti. Orada inip biraz dolaştı, vitrinlere bakarken ar-kasındaki caddenin cama yansımasını seyrediyor, yayaları gözlü-yor, yavaş hareket etmek için kendini zorluyordu.

Ertesi sabah ilk hasta randevusundan önce ana duraktan 18 numaralı otobüse bindi ama bu defa ne oturdu. Her üç dört durakta bir inip başka bir otobüse aktarma yaptı. Bazen yolun karşısına geçip yn değiştiriyordu. Her seferinde farklı bir kol-tuğa oturmaya çalıştı, sanki bedeni hayali bir satranç oyununda piyon görevini üstlenmişti. nc randevusuna geç kaldığını anlayınca klinik yöneticilerinin kendisini bir görüşmeye daha a-ęıracaęı korkusuna kapıldı bir an, fakat bunu düşünmeyi sonra-ya, enerjisinin daha yüksek olduğu bir güne erteledi. O günlerde öyle yorgun dşmişti ki bir yere oturur oturmaz baş önüne d-şerdi, birkaç dakikalığına kestirdiği zamanlar da oluyordu. Uyku perdesinin arasından otobüsteki insanları gözlüyordu. Yaban-cılar arasında yapılan sohbetler, telefon konuşmaları uykusuna sızıyordu. Bir durakta binen olmazsa otobstekilerin hepsi derin bir oh çekiyor, yolcular kendi aralarında gevezelik ediyorlardı.

Yolculuklarından birinde Ora'nın yanında oturan göğsü Kızıl Ordu madalyalarıyla dolu iri kıyım, yaşlıca bir adam alışveriş sepetinden kahverengi bir zarf çıkarıp urlu böbreğinin röntgenini göstermişti. Bakarken, filmin arkasında Sınır Devriyesi'nde görevli iki Etiyopyalı askerin Arap olup olmadığı anlaşılmayan bir gencin kimliğini kontrol ettiklerini seçebiliyordu Ora. Delikanlı durmadan kaldırımı tekmeliyordu.

Avram ile Ora mola verip soluklanıyorlar. Elleri bellerinde. İçlerinden birbirlerine soruyorlar, böyle koşar adım yürümek zorunda mıyız? Ama onları kanatlandıran bir şey var, ikisinin de içi içine sığmıyor, yerlerinde duramıyorlar, güzelim Netofa Vadisi'nde çitlembik, meşe ve gürgen ormanına şöylece bir bakış atıp hızla ilerliyorlar. Ora gözlerini patikaya dikmiş konuşmadan yürüyor. Avram hissettirmeden onu birkaç kere süzdükten sonra her adımda yüzü bir daralıyor bir genişliyor sanki. "Bak," diye işaret ediyor Ora kısık sesle. Patikanın üstünde, hemen ayaklarının altında karmakarışık hiyeroglifler var, bir çalının dalında duran salyangoz kümesinde birbiriyle kavuşmadan önce boydan boya uzanan çapraz çizgiler.

İkinci hafta kimi otobüs şoförleri Ora'yı tanımışlardı artık. Fakat halinde işkillenecek bir şey olmadığı için onunla meşgul olmak yerine daha önemli konulara kafa yoruyorlardı. Ora o hatta düzenli seyahat eden yolculardan bazısını tanımaya, nerede bindiklerini, nerede indiklerini öğrenmeye başlamıştı. Cep telefonu ya da diğer yolcularla konuşup konuşmadıklarını bilirdi, ayrıca geçirdikleri rahatsızlıklar, aileleri ve hükümete dair görüşleri hakkında fikir sahibi olmuştu. Yaşlı bir çift bilhassa dikkatini çekmişti. Erkek sıska, sırık gibi bir adamdı, kadın ufak tefekti, kırışık buruşmuştu, neredeyse damarları görünüyordu. Oturduğu zaman otobüsün zeminine yetişmeyen ayakları havada sallanırdı. Fena halde öksürürdü hep, balgam çıkarırdı, adam kullandığı kâğıt mendilleri kaygılı gözlerle inceler, sonra temizini tutuştururdu eline. Bu çift pazaryerinden ne zaman otobüse binse uyanırdı Ora. Tıpkı onun gibi son durağa kadar giderlerdi ama

ilginç olan onların da neredeyse her zaman Ora ile birlikte geri giden otobüse aktarma yapması ve yine bindikleri durağın karşı yönünde inmesiydi. Çizdikleri bu rotanın anlamını çözememişti.

Üç dört hafta boyunca peş peşe her gün 18 numaralı otobüse binmiş, şehir içinde yolculuk ederek en az bir saat geçirmişti. Otobüsteyken aklına takılan olumsuz düşüncelerin etkisinden biraz olsun sıyrıldığını hissediyordu. Bedenini bir duraktan sonrakine naklederken genellikle bir şey kurcalamazdı kafasını. Sarsılmalara, fren gıcirtısına, çukurlara, basbas bağırarak nasihatler yağdıran dini radyo istasyonlarındaki programlara alışıyordu. Derken İlan'ın gün boyu neler yaptığını hiç merak edip sormadığını fark etti, demek ki ondan bir şeyler gizleyebiliyordu. Bazen akşam yemeğe oturduklarında gözlerini İlan'a diker, bakışlarından sessizce yayılan çığlıklarla içinden konuşurdu: Nerede olduğumu ve ne yaptığımı nasıl oluyor da sezmiyorsun? Böyle devam etmeme nasıl izin verirsin?

Epeydir ağzını açmayan Avram'a dönüyor, "Tam o sıralarda Ofer'in meselesi gündeme geldi," diyor esrarengiz bir edayla. "Bir ay deli gibi geçti, taburda, tugayda sorguya çekmeler, soruşturmalar bitmek bilmiyordu. Sakın sorma." Of çekiyor Ora, yutkunuyor. İşte zurnanın zırt dediği yere geldik, Avram'a anlatmam gerekiyor. Artık öğrensin kendi karar versin.

O günlerde Ora'nın dudaklarından dökülen her sözcük, gözlerindeki her bakış, hatta sessiz kalması bile Ofer, İlan ve Adam tarafından kışkırtma ve kavga çağrısı olarak algılanırdı. Bu otobüs yolculukları sırasında üçünden de kendinden de biraz olsun uzak kaldığını düşünüyordu, ısrarla onlara laf çakmaktan, doğrusu kendini de delirtmeye başlayan aynı önemsiz soruları ısıtıp ısıtıp önlerine koymaktan kurtuluyordu böylece. Orada olup bitenleri kafaya taktıkça, saat başı haberlerin anonsunu duyduğunda ya da yalnızca Ofer'i düşündüğü zamanlarda acı hıçkırıklar patlatırdı arka arkaya. "Galiba yaşanan hadiseyi aklıma getirmeden onu düşünemez olmuştum."

Avram soruyor, "Peki ama mesele neydi?"

İç sesine kulak veriyor Ora, sanki sorunun yanıtı er geç oradan çıkacak. Avram sırt çantasının askılarına sımsıkı asılıyor.

Bir gün klinikten çıkarken bekleme odasında oturan bir çiftten telaşla özür diledikten sonra kısa bir gezintiye çıkmak üzere 18 numaralı otobüse atlamıştı. Mekaşer durağına geldiklerinde büyük bir patlama duyuldu. Ardından bir anlık derin bir sessizlik. Yolcuların yüzü allak bullaktı, hepsinin benzi atmıştı. Havaya kesif bir dışkı kokusu yayılmıştı, Ora soğuk terler döküyordu. Herkes bağırmaya, sövüp saymaya, ağlamaya, kapıyı açıp onları indirsin diye şoföre yalvarmaya başlamıştı. Şoför caddenin ortasında durup kapıları açınca yolcular öne geçmek için birbirlerini itip kakarak, tekme tokat savurarak dışarıya akın ettiler. Aynadan arkayı dikizleyen şoför sordu, “Siz kalıyor musunuz?” Ora kendinden başka kiminle konuştuğunu görmek için dönüp arkasına baktığında birbirlerine sokulmuş yaşlı çifti görmüştü, kadının ufacık, neredeyse kel kalmış başı erkeğin göğsüne gömülüydü, o da kadına sokulmuş omzunu okşuyordu. Yüzlerindeki ifade tarif edilecek gibi değildi: Şok ve korkunun yanında müthiş bir hayal kırıklığı okunuyordu. Radyo kanalı derhal acil durum yayınına geçmişti: Bakanlar, güvenlik uzmanları peş peşe konuşuyorlardı: “İlk olarak müsaadenizle, ölenlere Tanrı’dan rahmet, ailelerine başsağlığı ve yaralılara acil şifalar dilerim.” Patlama, karşı yönde giden otobüste, Davidka Meydanı yakınlarında meydana gelmişti, Ora’nın seyahat ettiği otobüs daha birkaç dakika önce geçmişti oradan. Ambulanslar sirenlerini öttürerek son sürat Şaare Zedek ve Hadassah hastanelerine yaralıları taşıyorlardı.

Ertesi sabah bütün otobüs duraklarında asker ve polis memurları nöbet tutuyordu, bunu gören kimi yolcular tedirgin olup hiddetlenmiş, her zamankine göre daha çok pirelenmişti. Kuyruğa giren, birinin ayağına basan ya da yanlışlıkla birine çarpan herkese öfke kusuyorlardı. Cep telefonlarıyla avaz avaz konuşanlar çoktu. Ora cep telefonlarını solunum cihazı olarak kullandıklarını düşündü. Otobüsler patlama yerinden geçerken

herkes suspus oluyordu. Pencereden dışarı baktığında Ortodoks Yahudisi sakallı bir adam gözüne çarptı Ora'nın; kurbanları teşhis eden ekipteki gönüllülerden biriydi; bir ağacın tepesine çıkıp elindeki bez parçası ve cımbız yardımıyla daldan usulca aldığı kanıtı plastik torbaya koydu. Beyt HaKerem'de yuvadan çıkmış çocuklar bindiler otobüse, kiminin elinde rengârenk balonlar vardı. Gülüşe oynaşa koşturdular içeride, herkesin gözü balonlardaydı. Bunlardan biri patladı elbet, balon olduğunu görmelerine rağmen otobüsteki yolcular panik çığlıkları atıyorlardı, çocuklardan bazısı gözyaşlarına boğuldu.

Çıktığı ring seferlerinde tanıdığı biriyle karşılaşacak olsa, orada ne işi olduğunu veya nereye gittiğini ona nasıl anlatacağını bilmediğini fark etmişti. Bazen şöyle geçerdi içinden: Bu saçma sapan davranış ne demek oluyor? Düşünsene, başına bir şey gelecek olursa İlan'la çocuklar ne yapar? Ya Ofer kendini suçlarsa? Yine de üç dört hafta boyunca her gün bir an gelir, kendini tutamaz, bir an önce evden ya da işyerinden çıkmaya can atardı. Utangaç, uyurgezer adımlarla süklüm püklüm en yakın otobüs durağına gider, herkesin bir diğeriyle arasına mesafe koymaya özen gösterdiği kalabalıktan biraz uzakta durur ve bir otobüse binerdi. Ortaya yürür, onu bekleyen boş yere donuk gözlerle bakarak yaşlı çifti arardı, zavallı suç ortaklığının getirdiği aşinalıkla selam verirlerken, onların da Ora'nın yolunu gözlediği belli olurdu. Ora oturur, başını cama yaslar, arada uyuklayarak bazen birkaç durak, bazen de bütün yolu giderdi. Otobüse binerken nerede ineceğini hiç hesaplamaz, düşünmezdi, zaten toparlanıp bir türlü harekete geçemezdi, ta ki birden, hem de ortada hiç neden yokken, sanki içine şırıngalanan maddenin etkisi geçip de kendini rahatlamış, gevşemiş hissettiği an geldiğinde, ancak o zaman otobüsten inip güne kaldığı yerden devam edebilirdi.

Haftalar ilerledikçe Hebron'daki et mahzeninden nihayet salıverilmiş, askerlerin önünde anadan üryan, hoplaya zıplaya, güle oynaya dolaşan tuhaf ihtiyarın görüntüsünü gözünün önüne getirme cesaretini buluyordu. "Binanın sahibi zengin bir kasaptı,"

diyor şimdi dediklerine hâlâ hiçbir anlam veremeyen ama soluk soluğa, gözleri yerinden fırlarcasına ona bakan Avram'a. Sanki bütün hadisenin en rezil yanı buymuş gibi oradaki askerlerin bu çıplak danstan bahsederken nasıl utandıklarını hatırlıyor şimdi. Kendini rezil kepaze etti, demişti bir asker, sorgulamalardan önce onlara yatıya geldiğinde. Adı Dvir'di, Kfar Szold kibutz'u sakinlerindendi. 1,95 boyunda, kekeme, biraz çocuksu bir gençti. Ora götürmüştü Ofer'le onu tugay karargâhına—

“Dur, Ora,” diye susturuyor Avram onu, beti benzi atmış bir halde. “İpin ucunu kaçırdım, ihtiyar adam kim?”

Kendilerini birden yorgun hissedip yere bırakarak içinde kocaman sarı nilüferlerin ışıldadığı bir havuzun kenarına oturuyorlar. Birkaç dakikalık suskunluğun ardından Ora devam ediyor, “Aslında ordu işi ciddiye almıştı.” Köpek ha bire suya atlayıp duruyor, çıkınca her silkelenişinde ikisini de sırlıklam ederek ona katılmaları için yalvarıyor adeta. Ama onun farkında bile değil. Ora ile Avram kamburlarını çıkarmış yan yana oturuyorlar.

Ofer defalarca bu konuyu, en azından uluorta açmaması için yalvardıysa da Dvir'e sormadan edememişti Ora: “Peki onun orada olduğunu nasıl unuttunuz?”

Dvir geniş omuzlarını kaldırmıştı. “Bilmem, galiba müfreze-deki herkes birinin onu oradan çıkardığını düşünüyordu.”

Ofer sinirlenip homurdanınca Ora çenesini kapalı tutacağına, tek kelime dahi etmeyeceğine söz vermişti. Yol boyunca kaşlarını çatıp omuzlarını neredeyse kulaklarına kadar kaldırarak oturmuştu direksiyon başında. “İyi de bir insanı nasıl unutabildiniz?” Birkaç dakika sonra ağzından kaçırvermişti bu söyler. “Bana açıklayın, bir insan et mahzeninde koskoca iki gün boyunca unutulur mu hiç!”

Avram elinde olmadan irkilip hayretle homurdanıyor. Yüksekten düşüp yeri boylayan birinin gümbürtüsü.

Dvir yalvaran gözlerle Ofer'e bakıyordu. Ofer hiçbir şey dememişti ama gözlerinde öfke vardı. Bunu görünce Ora kendini tutamamıştı.

“Ne diyebilirim, Ora? Olacak şey değildi sahiden, bu kesin. Şimdi hepimiz kendimizi yiyip bitiyoruz ama sen de şunu unutma; herkes kendine verilen işi yerine getirmekle meşguldü, beyni sulandıran sekiz-sekiz barikat vardiyasına çıkıyorduk. Bizi aniden görevden aldıklarında ne yapacağımızı bile bilemedik. İki gün kaldığımız o evde bazı aileleri alıkoymak zorundaydık; tek göz bir odaydı, bir tane banyo vardı, çocuklar, yaşlılar, hiçbirinin ağlayıp sızlanması, bağırması bitmiyordu. Aklını yitirmen için gereken bütün koşullar mevcuttu, bir yandan da sokağı, çatışma alanını gözlemek, keskin nişancılardan korunmak, Hamasçıların alt kattaki kapılara bubi tuzağı kurmadıklarından emin olmak zorundaydık, dolayısıyla onu neredeyse unutmuştuk.”

Ora dudaklarını ısıırıyordu. Kendinde bulduğu bütün cesaretini toplayıp konuştu, “Bak, Dvir, buna rağmen anlayamıyorum, bir sürü adam nasıl olur da—”

“Anne!” Ofer sert çıkmıştı. Tek bir azar sözcüğü bile bıçak gibi yakıyordu. Yolun geri kalanını konuşmadan gitmişlerdi. Karargâha vardıklarında Ofer annesinin niyet ettiği gibi ön soruşturma sonuçlanana kadar beklemesine izin vermedi. “Sen eve dönüyorsun.”

Ora ona, kafası tıraşlı, masum bakışlı, güçlü kuvvetli oğluna bakıyordu, gözleri yaşarmıştı. Soruyu yine ağzından kaçırırverdi, ama Ofer tüyler ürpertecek bir soğukkanlılıkla, “Anne, beni iyi dinle. Son kez söylüyorum. Düş yakamdan. *Düş yakamdan!*”

Gözleri çelik grisi, dudakları demir gibi sert, tıraşlı kafası buz gibi yakan bir toptu adeta. Hiddeti, acımasızlığı ve hepsinden önemlisi yabaniliği Ora’yı geri püskürtmüştü, Ofer sırtını ona dönmüş ve yanağına bir öpücük kondurmasına dahi izin vermeden çekip gitmişti.

Ora arabaya atladığı gibi uzaklaştı oradan, içi acıyordu, yolu bile göremeyecek haldeydi. Sicim gibi çamur yağmaya başlamıştı, Fiat Punto’nun sileceklerinden biri çalışmıyordu. O sırada İlan telefon etmişti ama Ora onunla bir çift laf edemedi sorusunu haykırmıştı avaz avaz, tabii o zaman İlan’ın da sabrı tükenmişti,

zaten bunca zamandır beklemesi şaşırtıcıydı, artık herkese tepeden bakan kendini beğenmişliğinden bıkip usandığını, Ofer'ın şu anda ona ve onun desteğine ihtiyacı olduğunu aklından çıkarmamasını söylüyordu.

Ora feryadı kopardı, “Ne desteği? Ne için destek?” Aslında, kime destek diye haykırmak isterdi. Çünkü artık hiçbir şeyden emin değildi.

İlan'ın ses tonu yumuşamıştı aniden. “Oğluna destek olmandan söz ediyorum. Sen onun annesi değil misin? Bir tane annesi var, kayıtsız şartsız sana ihtiyacı var, anlıyor musun? Sen onun annesisin, rastgele bir Barış Annesi falan değilsin, tamam mı?”

Ora'nın dili tutulmuştu. İlan konuyu nereye getirmişti öyle? Barış Anneleri ile ne ilgisi vardı Ora'nın? O solcu kadınlarla ve kontrol noktalarındaki sözümona tarafsız gözlemleriyle alakası var mıydı? Onlardan hoşlanmazdı bile! Küstah, rahatsız edici ve adil olmayan bir halleri, bir de görev başındaki askerleri taciz eden tavırları vardı. Oradaki çocukları nasıl suçlardı insan, üç yıl boyunca kontrol noktalarını beklemeye mahkûm olan o çocukları? Bunun yerine neden gidip askeri üslerde yapmıyorlardı gösterilerini ya da neden gidip Knesset'in önünde bağırmıyorlardı? Mızımlık derecesinde zayıf kimseler olduklarını düşünürdü Ora, aşırı özgüvenli tavırları ve kontrol noktalarında subaylarla karşılaştıklarında veya televizyondaki açık oturumlarda kıdemli komutanlarla tartıştıkları zaman sergiledikleri saygısız davranışları buna delaletti. Saygı göstermeseler bile hiç olmazsa pis işlerimizi yürüten, güvenliğimizi sağlamak için bizim adımıza bütün İşgal pisliğini yiyen insanlara biraz, azıcık minnet gösterebilirlerdi. Ora'nın kafasında böyle karmakarışık bir sohbet sürüp giderken İlan usul usul konuşuyordu: “Evet, bir hata işlemişler. Korkunç bir şey, sana katılıyorum. Ama Ofer'i suçlaman gerekmiyor, bunu kafana sok. O evde ve civarında yirmi asker daha vardı. *Tam Yirmi Tane*. Bu meseleyi tamamen onun omuzlarına yıkamazsın. Komuta onda değildi, zaten subay bile değil. Neden herkesten daha hakkaniyetli olmasını bekliyorsun?”

“Haklısın,” demişti Ora, geveliyordu, “yüzde yüz haklısın ama—” İşte yine iradesi dışında aynı soru takılmıştı aklına. Haf-talardır yaşıyordu bu durumu, elinde değildi, sanki bedeni ken-dinden bağımsız olarak belli aralıklarla hıçkırarak dışarı attığı zehirli bir madde ürettiyordu. İlan kendini tutabiliyordu. Hayret ediyordu Ora, etrafındaki herkes temkinli davranmayı başarmış-ken, nasıl oluyor da o kendini hırpalıyordu? Hatta üçünün ken-dilerini kontrol edebilmesinin *nedeni* onun böyle olmadık bir şe-kilde dağılıp gizli saklı ve karmaşık bir aile yönetimi anlayışında ısrar etmesi bile olabilir, diye işkilleniyordu, onların *yerine*, belki de onlar *adına* kendi can sıkıcı, utanç verici çöküşünü bile o sırt-lıyordu. Perşembe sabahı, aşağı yukarı sabahın dört buçuğundan beri, yani ihtiyar adamın odaya sokulmasından (“sokulması” diyordu, son zamanlarda üçü de fillerin edilgen halini kullanır olmuştu nedense: “sokulması, bırakılması, unutulması”) tam do-kuz saat sonrasında beri İlan bininci kez hatırlatıyordu Ora’ya: Aslında Ofer sormuştu komutanına, alt kattaki odaya kapatılan adam ne olacak diye, aldığı yanıt, bölük komutanı Nir herhal-de çoktan birini gönderip aldırtmıştır herhalde, şeklindeydi. O akşam saat altıda Ofer uzman çavuş Tom’a da yöneltmişti aynı soruyu, telsizden duyduklarına göre bu saate kadar kimsenin adamı çıkarmamış olması mümkün değildi.

Bunun üzerine, tekrar tekrar sormaktan vazgeçti demek. İlan hiçbir şey söylemedi. Ofer bir şekilde aklından çıktığını anlat-mıştı onlara, yapacak daha önemli işleri vardı çünkü. O zaman ayılmıştı Ora, bir an gelir artık öyle bir soru soramayacak hale geldiğini anlarsın, çünkü alacağın cevap seni korkutur.

Avram anlattıklarını dinlerken başı giderek aşağı düşüyor, neredeyse omuzlarına gömülüyor. Gözleri görünmüyor bile.

İlan derin bir nefes aldıktan sonra devam etmişti: “Senin is-tediğin ne Ora? Şimdiye kadar bütün soruşturmalarda büyük bir keşmekeşin içinde oldukları gerekçesiyle Nir ile Tom ordu tara-fından aklandı.”

“İstediğim bir şey yok, dilerim hepsi temize çıkar. Ama yine de biri bana açıklasın, iki koca gün boyunca Ofer nasıl olur da alt kata inip kendi bakmayı akıl etmez—”

Geçen ay boyunca aynı tartışmayı kim bilir kaç kere tekrarlamış, giderek tırmanan çaresizlik içinde repliklerini kaç kere okumuşlardı, şimdi de İlan bağıırıyordu, “Bu kadarı yetti artık! Ağzından çıkanı kulağın duysun, neyin var senin? Keçileri kaçırdın herhalde!” Sonra telefonu yüzüne kapatmıştı. Birkaç dakika geçmişti ki yeniden arayıp özür diledi. Telefonu birbirlerinin yüzüne kapatmaları vaki değildi, daha önce hiç böyle bağırmamıştı Ora’ya. “Artık bu konuyu açman sinirime dokunuyor,” diyordu bezgin bir sesle, barışmaya can attığını sezmişti Ora, haklıydı İlan, bu sorunu beraberce atlatacaklardı. Eğer mesele makul ve sakın bir şekilde ele alınmazsa, iş çığırından çıkar, dava tabur ve tugay tarafından yürütölen kapsamlı bir soruşturmaya sınırlı kalmaz, askeri mahkemeye giderdi. Bu olursa, yaşananlar göz açıp kapayıncaya kadar haberlere yansır diye sık sık hatırlatırdı İlan, o aşağılık herifler zaten herkesin kirli çamaşırlarını ortaya dökmeye pek heveslidir. Ora içinden tekrarlıyordu, unutmaman gereken bir şey daha var, nihayetinde o et mahzeninde kimse ölmedi, kimse yaralanmadı, aç kalmadı, çengeller dana, koyun, keçi eti doluydu; yaşlı Filistinli ağzını bağladıkları bandı çıkarmayı başarmış, sonra da avazı çıktığı kadar bağırmaya başlamıştı. Çatışma bölgesinde ordunun emriyle sık sık uygulanan elektrik kesintisi sayesinde adam donmaktan kurtulmuş, hatta çoğu zaman aşağıda sıcaktan pişmişti, önce kaynatmışlardı onu, sonra dondurmuş, derken yine buzunu çözdürmüşlerdi. Ofer’in asker arkadaşlarından bazılarıyla görüşebildiğinde, anlattıklarından anladığı kadarıyla böyle olmuştu. Sonunda et mahzeninin kapısını açtıklarında anadan üryan, leş gibi kokan, hayvan kanına bulanmış bir halde yerde debelenirken bulmuşlardı adamı, Ofer evdeydi o zaman. Avram’a dönüyor, “O, cuma akşamı, altıda eve gönderilmişti. Anlıyor musun? Orada bile değildi.” Oradakiler kapıyı açtıktan sonra kaldırımında katıla katıla kıvranmış, sanki

yattığı yerde askerlere özel bir dans gösterisi sergiler gibi başını taşa vurmuş. Parmağıyla bir onları işaret ediyormuş, bir kendini, kıkır kıkır korkunç kahkahalar atıyormuş, sanki iki gündür kapalı kaldığı yerde enfes bir fıkra dinlemiş de birazdan kendini toparlayıp onlara anlatacak gibi bir hali varmış. Ayağa kalkmasını emretmişler, itaat etmemiş, galiba kalkamıyormuş. Ayaklarının dibinde debelenip durmuş, başını devamlı kaldırırma vuruyor, delice kahkahalar atıyormuş. Dilinin ucuna gelenleri Ofer'ın arkadaşlarına veya İlan'a, Adam'a ya da bizzat Ofer'e söylememek için Ora zor tutmuştu kendini: Filistinli birinin kontrol noktalarından geçebilmesinin, geçiş kontrolleriyle üst baş aramalarını atlatabilmesinin tek yolu aklını kaçırmaktı herhalde. Bu fikri Ora da tutmamıştı ama anlaşılan kendi iradesi dışında girmişti beynine. Acaba bendeki bu öfke patlamaları, solcu Tourette nöbetleri daha sık olmaya başlarsa ne olur diye merak etti bir an, sonra hemen kendine çekidüzen verdi. Neticede Ofer'e böyle destek olduğu için İlan'a minnet duyması gerekirdi. Hadisenin bütün ayrıntılarını, o iki gün boyunca yaşananların her anını gözden geçirip Ofer'le birlikte yeniden canlandırmış, oğlanı her sorguya, soruşturmaya özenle hazırlamıştı ne de olsa. Ayrıca tahkikatın çabucak sonuçlanmasını, iç soruşturmanın tugayla sınırlı kalmasını sağlamak üzere orduda ve başka yerlerde tanıdığı birkaç kişiyle görüşüp kulaklarına kar suyu kaçırmıştı. Ora bundan böyle çenesini kapalı tutmaya çalışacağına söz verdi. Henüz her şey bitmiş sayılmazdı, diyeceğini dediğine göre artık aile içindeki doğal yerine dönebilir, bir kere daha yavrularını kollayan anne olabilir. Zaten bu kavgayı bir gün daha körükleyecek hali kalmamıştı. Sökük ve delikler giderek büyüyor, her tarafa yayılıyordu. İlan'a her bakışında onun da zihninden aynı şeylerin geçtiğini, başlarına gelenler yüzünden paniğe kapıldığını, onun da en az Ora kadar tokat yemiş gibi olduğunu seziyordu.

Avram dinlerken kollarını gövdesine sarıyor. Zipori Nehri'nin göz kamaştırıcı uçuk mavi sularına dalıp buz kesmiş gibi bir hali var, kapkaranlık dondurucu bir hücreye kapatılmışlık, alnını taşa çarp-

ma hissi bu. Dudakları mosmor olan Ora, o gecelerde İlan'la uykularından uyanıp hiç konuşmadan nasıl yan yana yattıklarını anlatıyor Avram'a. Ailenin son sürat dağıldığını hissederlerdi, yıllar boyunca pusuda beklemiş ne varsa hepsi ortalığa dökülmüş, akıl sır ermez bir hızla, üstelik garip bir şekilde sinsice öç almak üzere üzerlerine çullanıyordu sanki. Allak bullak olan Avram tahammül edilmez ıstıraplar içinde başını sallayıp duruyor: Hayır, hayır.

Direksiyon başında İlan'ın onu yatıştırma çabasıyla söylediklerine kulak verirken dizginlere biraz olsun yapışıp soğukkanlı davranırsa, çöküşü engelleyebileceğini düşünüyordu Ora. Her şey onun elindeydi şimdi, onun ağzından çıkacak bir tek tatlı söze, içinde kaynayarak onu kahreden zehri akıtmasına bağlıydı. Fakat aniden direksiyona bir yumruk indirip derinlerden gelen bir patlamayla telefonda bangır bangır bağırmaya başladı. “Nasıl untabildi? Et mahzeninde bir adam vardı!” Bir yandan da kelimelerin akışına göre direksiyona vuruyordu pat pat. Sanki o darbeler kendine iniyormuş gibi siniyor Avram. “Bir gün bir gece, sonra bir gün bir gece daha. Nasıl olur da aklına gelmez? Yapılması gereken hiçbir şeyi unutmuyor, değil mi? Ne su kaçıran musluğu ne tutmayan kapı kolunu. Dünyada sorumluluğunu en iyi bilen çocuk odur oysa, gelgelelim bir insanı untabiliyor, hem de bütün bir gece, gündüz, gece—”

“Neden kusuru *onda* arıyorsun?” İlan acı acı inledi, demek ki Ora sonunda zırhta bir delik açmayı başarmıştı. “Başlatan o muydu? Böyle bir şey yaşanmasını o ister miydi? Adamın oraya sokulması kararını o mu verdi?” İlan kendi kendine söylenir gibi sıralamıştı arka arkaya. Ancak o zaman fark etmişti Ora, biri arkadan, biri solundan iki polis arabası selektör yaparak sağa çekmesini işaret ediyorlardı. Ansızın paniğe kapılan Ora gaza bastı. Kim bilir ne yapmıştı, altı ay el konan ehliyetini geri alalı iki ay olmuştu daha. İlan devam ediyordu, “Hatırlatmama gerek yok herhalde, orada büyük bir operasyon yürütülüyordu. Arananlar vardı, ateş altındaydılar, Ofer'in gözüne kırk sekiz saattir uyku girmemişti, ayrıca onun ekibi hiç üstlerine vazife olmayan bir gö-

reve tesadüfen getirilmişti, bu konuda eğitim almamışlardı, biz neyi tartışıyoruz ki?”

“Ama oradaydı, binada, üç kat yukarıda. Orada yiyip içiyordu, merdivenleri inip çıkıyordu.” Polisten kurtulma umuduyla çamurlu bankete kaydı ve arabayı hızla sürdü. “Chen ve Tom’la telsizde en az yirmi kere konuşmuştu. Onlara yaşlı adamı çıkarıp çıkarmadıklarını sormak için onlarca fırsatı vardı ama o ne yaptı?” İlan karşılık vermedi. “Söylesene İlan, bizim oğlumuz ne yaptı? Ora boğuk bir sesle kükredi. İlan’ın tekrar patlamamak için nefesini tutmaya çalıştığını işitti. İki arabadan çıkan üç polis onlara yaklaştı. İçlerinden biri telsizle konuşuyordu. “Yaşlı adamı gidip görmek niyetindeydi, biliyorsun,” dedi İlan. Dudak bük-tü Ora, yabancı, berbat bir küçümsemeyle. “Niyetindeydi demek, tabii ya. İki gün boyunca aşağı inip durdu ama niyeti tam kıva-mına gelmişken ona birilerinin Kudüs’e gittiğini, araçta boş yer olduğunu söylediler, değil mi? Sonra da hep birlikte lokantaya gittik, değil mi? Unuttu, değil mi?” Ora sevimsiz bir kahkaha atarak başını iki elinin arasına aldı, hikâyenin iç yüzünü sanki şimdi anlıyordu, ilk defa. “Lokantaya gittiğimizde bütün gece hiçbir şey hatırlamadı! Ay, pardon, ağzımdan kaçırdım! Söylesene, bu seni çileden çıkarmıyor mu?” Burnundan soluyordu Ora, boyun da-marları şişmişti. “Söyle bana İlan, bu seni deli etmiyor mu?” İlan, “Sakin ol, kendini kaybettin,” diyerek yine aklı başında ses to-nuyla konuşuyordu. Ora’yla eğlenirken, kavga ettiklerinde, onu kendi acısıyla kavrulmaya ve pislik içinde yuvarlanmaya bıraktığı zamanlarda kullandığı ses tonuydu bu. Sonra da aynı sesle nasi-hat verircesine eklemişti, “Dikkatli ol, lütfen, gözünü yoldan ayır-ma.” Ora arabanın kapılarını içeriden kilitleyip, suratlarını ya-pıştırdıkları cama vuran polisleri görmezlikten geldi. İçlerinden biri yarısı çamurla kaplı öncamı parmağıyla siliyordu. Ora başını direksiyona dayamış alçak sesle konuşuyordu, “Ama İlan, burada söz konusu olan Ofer, anlıyor musun? Bu *bizim* başımıza geldi. Bizim Ofer’imiz. Ofer nasıl yapabildi bunu, o nasıl yapabildi?”

SABAH beş buçukta Karmel Dağı'nın yükselmeye başladığı noktada birbirine dolanmış Ora ile Avram çözülüyorlar. Avram çadırla uyku tulumlarını, sırt çantalarını toplarken, Ora da yakındaki bakkaldan yiyecek bir şeyler almak üzere yola koyuluyor.

Hemen geri dönerek sarılıyor, "Epeydir birbirimizden ayrı kalmadık."

"Seninle geleyim mi?"

"Hayır, burada eşyaların başında kal. Birkaç dakikaya kalmaz, dönerim."

"Bekleyeceğim."

"Ben de geri geleceğim," derken emin değilmiş gibi konuşuyor. "Birden ne oldu da içime korku düştü bilmiyorum," diye fıslıyor Avram'ın kollarının arasında.

"Belki uygarlık denen şeyi görünce orada kalmamak istersin."

Ora tedirgin. Yorumsuz bir rüyanın kalıntıları misali vücudunda inatçı bir pıhtı kıpırdanıyor sanki. Kollarını uzatıp ona bakmak için Avram'ı kendine çekerek adeta belleğine kazıyor. "Saç tıraşını güzel yapmamışım. Bugün şurada sallananı da keserim."

Avram'ın parmağı lülesine gidiyor.

"Sakal tıraşı yapmama da izin verirsin belki?"

"Gerçekten mi?"

"Bilmem, seni sakallı görmek hoşuma gitmiyor."

"Ha, şu."

"Evet, o."

"Peki."

"Sadece düzeltiriz belki. Bakarız. Ucundan azıcık kısaltırız."

"Sence bu halimle yeterince kısa değil miyim?"

Bakışıyorlar. Gözbebekleri ıslıl ıslıl.

"Tuz ve karabiber de al. Yağımız bitmek üzere."

"El fenerine de pil lazım, değil mi?"

“Çikolatayı unutma. Canım tatlı çekti.”

“Başka bir şey, hayatım?”

Yumuşacık bir el parmak uçlarıyla içlerine dokunuyor adeta.

“Sana çok alıştım.”

“Dikkat et, bağımlılık yapar.”

“Ne olacak Ora?”

Ora parmağını dudaklarına götürüyor. “Önce bu yolculuğu bitirelim, sonra bizle ilgili neler olacak, ona bakarız.” Gözlerine birer öpücük konduruyor, sonra da yola çıkmak üzere arkasını dönüyor. Köpek bir Ora’ya bakıyor, bir Avram’a, onunla mı gitse, bununla mı kalsa, kararsız.

“Bekle Ora, az dur.”

Duruyor.

“Seninle birlikte olmak bana iyi geldi,” diyerek bakışlarını kaçırıp ellerine dikeyiyor Avram. “Bunu bil istedim.”

“Söyle o zaman. Duymaya ihtiyacım var.”

“Seninle, sonra Ofer’le ve bütün benliğinle böyle beraber olmama izin vermen.” Gözleri kızarıyor Avram’ın. “Bana dünyaları verdin, haberin yok, Ora.”

“Öyle, sana ait olanı sana geri verdim.”

Yeniden kenetleniyorlar, Ora ondan daha uzun olduğu için bacaklarını hafifçe açmak zorunda kalıyor, hep böyle yaparlardı. Derken nedense aklına buluşmayı kabul ettiği yıllarda Tel Aviv’de Avram’ı görmeye gittiği günler geliyor ve her defasında Ofer’in sezdiğini hatırlıyor. Huysuzlanır, surat asar, bazen de ateşi çıkar-
dı, sanki buluşmalarını sabote etmek için elinden geleni yapardı. Ora eve gelince hayvan gibi burnunu sürterek koklar, kelimesi kelimesine neler yaptığını anlatmasını isterdi. Bu da yetmezmiş gibi düpedüz kurnazlık ederek nereye gittiğini İlan biliyor mu diye sorardı.

Avram sıkıca bedenine bastırıyor Ora’yı, kalçalarını avuçluyor, sonra da ondaki gluteus maximus ile gluteus medius gibisi olmadığını söylüyor kulağına fısıldayarak. “Bakkalda kendine dikkat et,” diyor dudaklarını saçlarına yapıştırarak, söylemedik-

leri de var ama ikisi birden duyuyor bunları: Kimseyle fazla konuşma. Eğer radyo açıksa, rica et, kapasınlar. Ne olursa olsun asla gazetelere göz atma. Manşetleri okuma.

Ora uzaklaşıyor, arada birkaç kez durup film yıldızı pozuyla arkasına bakıyor, uzun uzun el sallıyor, eliyle öpücük gönderiyor. Avram gülümsüyor, üstündeki beyaz şalvar uçuşarak tenine yapışmış, elleri belinde, köpek de yanı başında dimdik oturmuş bakıyor. İyi görünüyor diye düşünüyor Ora. Yeni saç kesimi ve Ofer'in giysileri yakıştı ona, bütün endamıyla duruşunda, gülüşünde bir canlılık var. "Hayata dönüyor," diyor yüksek sesle. Bu yürüyüş onu kendine getirdi. Peki, bunun benim için anlamı ne? Yol bittikten sonra onun hayatındaki yerim ne olacak ya da herhangi bir yerim olacak mı?

Bir dakika, diyor içinden, aniden bir kurt düşüyor içine. Köpek neden benimle gelmiyor? Fakat daha buna kafa yormayı bitirmeden Avram çömeliş köpeği kıcına hafifçe vurarak arkasından koşması için teşvik ediyor.

Ora bir saat sonra, Kfar Hasidim süpermarketinden aldıklarını, üzerlerine "Yüzde Yüz Koşer Ürün" damgası basılmış alışveriş torbalarından sessiz sedasız boşaltarak iki sırt çantasına pay ediyor, bisküviler, krakerler, konserve yiyecekler, bulyon. Hareketleri çabuk ve sert şimdi.

"Bir şey mi oldu, Ora'leh?"

"Hayır, ne olacak?"

"Bilmem. Sanki sen..."

"Ben iyiyim."

Avram üstdudağını yalıyor. "Peki, peki." Bir saniye geçince yine dayanamıyor, "Ora—"

"Ne var?"

"Aşağıda radyo falan mı dinledin? Gazete filan mı gördün?"

"Orada radyo yok, gazeteye de bakmadım. Hadi artık yollanalım. Sıkıldım buradan."

Çantalarını sırtladıkları gibi Yagur kibutz'undaki çocuk bahçesinden geçerek kırmızı oklarla işaretli bir patikaya yöneliyorlar. Çok geçmeden, onun yerine yakın zamanda adı Ma'apilim Nehri olarak değiştirilen Yılan Nehri'ne giden yola saparak dağı tırmanmaya koyuluyorlar. Günün bu saatlerinde hava hâlâ puslu, sis ortalığı kaplamış tembellik ederek güneşi engelliyor. Bayır giderek dikleşiyor, hem onlar hem de köpek derin derin solumaya başlıyor.

“Dur biraz,” diye sesleniyor Avram arkasından, “aşağıda biri bir şey mi söyledi sana?”

“Kimse bir şey söylemedi.”

Ora adeta koşarcasına tırmanıyor. Tabanlarının altından taşlar fırlıyor. Avram pes ederek alnındaki teri silmek için duruyor. Aynı anda dönüp ona bakmadan, Ora da mola veriyor ve bir kaya boyu yukarısında, dik duran ünlem işareti misali dikiliyor. Meşe ağaçlarıyla sütsü sabah pusunun arasından Zevulun Vadisi, Hayfa etekleri ve yeni hareketlenmeye başlayan Yagur Kavşağı görülüyor. Körfezdeki petrol rafinerisinin çifte kulelerinden usul usul kıvrılıp yükselerek sise karışan beyaz dumanlar tütüyor. Avram'ın içinden Ora'ya bir şey, ansızın üstüne çöken sıkıntıyı giderecek bir şey vermek geliyor. Keşke ne vereceğini bilse. Kavşağa uzanan yollarda, parıldayan taşıtlar uçarcasına ilerliyorlar. Uzaklarda bir trenin ritmik metal kıvılcımlarıyla ışıkları beliriyor. Ama bulundukları dağa çöken sessizliği sadece ara sıra yoldan geçen bir kamyonun kornası ya da bir ambulansın ısrarlı düdüğü bozuyor.

“İşte, ben böyle yaşıyorum,” diyor sonunda usulca, belki biraz dürüstçe, biraz da samimiyetle.

“Nasıl?” Çatlak, cızırtılı bir sesle soruyor Ora yukarısında durduğu noktadan.

“Böyle. Seyrederek.”

“Belki artık içine girme vaktin gelmiştir,” diye söyleniyor Ora, sonra tırmanmaya devam ediyor.

“Ne dedin? Dursana—”

“Dinle, Ofer gayet iyi,” diyor sözünü keserek. Avram heyecan içinde peşinden tırmanıyor. “Ne? Nereden biliyorsun?”

“Telesekreterdeki mesajlarımı dinlemek için bakkaldan eve telefon ettim.”

“Bu yapılabilir mi?”

“Yapılabilir elbette.” Sonra homurdanıyor, “Bundan çok daha fazlası yapılabilir.”

“Ee? Mesaj mı bırakmış?”

“Tam on iki tane.”

Ora yine yukarıya doğru bir hamle yaparak ok gibi fırlıyor. Örümcek ağlarından kopan ince teller yüzüne çarpınca öfkeyle savuruyor onları. Ergenlikten kalma tavırlarla hırçın bir kız gibi hareket ediyor.

“En azından dün akşam iyiymiş,” diye rapor veriyor. “Son mesajını on biri çeyrek gece bırakmış.” Saatine göz atıyor. Avram da başını kaldırıp güneşin ne kadar yükseldiğine bakıyor. İkisi de farkında, on bir on beş iyi bir vakit ama dünkü gazeteler gibi artık anlamsız. Telefona mesaj bıraktıktan hemen sonra bir yerlerde kum saati baş aşağı edilmiş, kronometre sıfırdan saymaya, umut korkuya karşı yarışa başlamış olabilir pekâlâ.

“Baksana, neden onu cep telefonundan aramadın hemen?”

“Onu mu?” Olmaz dercesine başını sağa sola savururken sinirleri boşalma raddesine geliyor. “Yok, asla.” Dişi geyiğin avcıya bakışı gibi başını Avram’a doğru çevirip çaresiz gözlerle soruyor: Ne dediğimi anlamıyor musun sahiden? Hâlâ kafana girmedi mi, yapamam, Ofer eve dönene kadar mümkün değil.

Patika giderek çetrefilli, sarp bir keçiyoluna dönüşüyor, Avram endişeli. Ansızın Ofer’i hissediyor yakınında, Ora’nın kulaklarında yankılanan sesini işitiyor. Şimdi Avram’ı saran giysileri uçuşurken Ofer’i canlandırıyorlar sanki.

“Ne demiş peki?”

“Bir sürü şey. Dalga geçiyor. Ofer işte, biliyorsun.”

“Evet,” diyerek içinden gülümsüyor Avram.

Ora şarlıyor, “Bu ne demek şimdi, ‘evet’ mi? Sen ne bilirsin ki onun hakkında?”

Şaşkın şaşkın karşılık veriyor, “Sen ne anlattıysan onu.”
“Evet, bir sürü hikâye.”

Morlu, beyazlı adaçayları, pembeli tonlarında ballıcalar, kartlaşınca kırmızıya çalmış düğünçiçekleri, tohumlarını döken gelincikler göz alabildiğine uzanıyor. Çam iğnelerinin üzeri boncuk boncuk çiğ kaplı. Çanlar tıngırdıyor: Yakındalar, bir sürü var, kuzular sıskacık bacaklarının üstünde titrek adımlar atıyorlar, gebe koyunların karnı sarkmış neredeyse toprağa degecek. Avram hayvanların memeleriyle karınlarını seyrederken Ora onu kesiyor, Avram suçüstü yakalanmışçasına kızarıyor bir an.

Oflaya puflaya, inleye sızlaya dik patikayı çıkıyorlar. Avram huzursuz, neredeyse korku içinde. Geceyi aşkla yekvücut geçirmişlerdi, bedenleri birbirine güven duyarak yeniden kaynaşmış, uzun yıllar birbirlerinden kopamayacaklarına inanmıştı. Bütün gece sevişip uyumuşlar, sohbet edip kestirmişler, tekrar sevişmişler, kahkahalar atarak yine sevişmişlerdi. Neta uğramıştı bir ara, şöyle bir yaklaşmış, sonra uçup gitmişti. Avram bütün varlığıyla Ora’yı anlatmıştı ona. Pek görülmedik bir sükunet sarmıştı Avram’ın içini, hayalindeki çocuğu aralarına almış sallıyorlardı sanki, yavaş yavaş, kâh birinin kucağındaydı kâh öbürünün. Derken yanına uzanınca mutluluğun çekingen adımlarla ona geri geldiğini hissetmişti Avram, karıncalanan ayağa kan gelir gibi, azar azar.

“Bildiğim bir şey var, hiç aklıma gelmezdi,” demişti o saatlerden birinde kadının başı göğsünde yatarlarken.

“Neymiş o?”

“Bütün bir hayatı amaçsızca başıboş geçirebilirsin.”

“Bu mu yani?” Dirseklerinin üstünde doğrulup yüzünü erkeğe dönmüştü. “Tamamen başıboş mu?”

“Eskiden olsa, hâlâ eski günlerdeki gibi olsam, ömrüm boyunca bunu bekleyeceğimi söyleseydin, oracıkta canıma kıyar-

dım. Ama bugün hiç de o kadar kötü gelmiyor. Olabiliyormuş meğer. İşte yaşayan örneği karşında.”

“Bu ne demek oluyor şimdi? Açıklasana. Ne demek istiyor-sun, amaçsızca başıboş yaşamak ne demek?”

Bir an için kafa yorduktan sonra konuşmuştu erkek. “Diyo-rum ki hiçbir şey canını yakmaz, hiçbir şey mutlu etmez. Yaşadı-ğın için yaşarsın. Çünkü ölmemiştir.”

Peki Ofer’e bir şey olursa ne hissedersin, diye sormamak için zor tutmuştu kadın kendini.

“Her şey gözlerinin önünden geçer,” diye devam etmişti Av-ram sonra. “Asırlardır bu böyle.”

Kadın meraklanmıştı, “Her şey mi?”

“Arzu falan duymazsın.”

“Peki şimdi biz böyle beraberken?” Kalçalarıyla erkeği okşu-yordu.

Erkek gülümsemişti. “Bilmem, bazı anlar var tabii.”

Kadın yüzükoyun dönüp üzerine yatmıştı. Birlikte yavaşça kımıldamaya başladılar. Kadın hafifçe geriye kaykılarak çiçek gibi açmıştı ama erkek girmedi içeri. Mutluydu böyle, konuşsun-lar istiyordu.

“Çoğu zaman düşünüyorum—”

Kadın hemen kesmişti kıpırdanmayı, erkeğin yüzünde ve se-sinde bir tuhafılık vardı.

“Mesela çocuğun olursa,” diye eklemişti bir çırpıda, “o zaman hayatının bir amacı olur, olmaz mı? Sabahları yataktan kalkma-na degecek bir şey olur, değil mi?”

“Ne? Öyle, genellikle. Evet.”

“Genellikle mi? Hep değil mi? Her zaman değil mi yani?”

Geçen sene boyunca yaşadığı bazı sabahlar gelmişti kadının aklına. “Hep değil. Her zaman olmaz.”

“Sahi mi?” Şaşırmıştı erkek. “Ben sanıyordum ki...”

Sonra yine konuşmadan yatmışlardı, birbirlerinin üzerinde yavaşça geziniyorlardı. Erkeğin ayağı kadının topuğuna dolan-mış, eli ensesini okşuyordu.

“Sana tuhaf bir şey söyleyeyim mi?”

“Bana tuhaf bir şey söyle,” diye inlemişti kadın, vücudunu iyice erkeğe yapıştırırken.

“Oradan döndüğümde, tamam mı? Başıma neler geldiğini anlamaya başlayınca, biliyorsun işte neler oldu,” derken elini aldırılmazca havaya savurduktan sonra devam etti, “ansızın anladım, arzu duyduğum zamanlarda, yani hayatta bir amacım olduğunda bile, içimden bir ses her şeyin ödünç olduğunu söylerdi. Yalnızca kısa süreliğine.” Soluklandı bir an, “Ta ki hakikat kendini gösterene dek.”

“Hakikat ne peki?” diye sorarken iki sıra halinde dizilmiş nişancılar gelmişti kadının gözünün önüne. Kahpe felek.

“Bunun aslında benim olmadığı,” demişti haşin bir tavırla. Kollarının üstünde kalkmış, dikkatle kadını inceliyordu. “Daha doğrusu benim olmasını hak etmediğim,” derken ufak çaplı bir soruşturmanın peşinden korkunç bir suçu itiraf etmeye karar vermiş biri gibi konuşuyordu.

Kadın bu fikri tarttı zihninde: Eğer çocuğu olsaydı?

“Ne oldu?” diye sormuştu Avram.

“Sarıl bana.”

Eğer çocuğu olursa, diye aklından geçirmişti hevesle, kendi çocuğu, kendi yetiştireceği çocuğu olursa. Neden daha önce akıl edemedim? Bir gün baba olabileceğini—

“Ora, ne oluyor?”

Soluğunu erkeğin ensesine üflüyordu. “Sarıl bana, bırakma. Eve kadar benimle birlikte yürüyeceksin, tamam mı?”

“Elbette. Birlikte çıktık bu geziye, sen ne—”

“Ama biz daima... Biz hiç ayrılmayalım?” Birdenbire hafızasının derinlerinden yüzeye çıkan bir cümleden kırıntılar dökmüştü önüne, Avram’ın ona yirminci yaş gününde çektiği telgrafta yazan bir vaadin kırıntıları.

“Ölüm bizi kavuşturana kadar,” diye tamamlamıştı erkek hiç duraksamadan.

İşte tam o anda Avram'ın içine Ofer'in tehlikede olduğuna dair bir kurt düştü. İlk kez kapılıyordu böyle bir hisse: Kapkara, buz gibi bir bıçak ciğerini deliyordu. Acısı tahammül edilir gibi değildi. Ora'nın elini tuttu. İkisi de donup kalmışlardı.

Kulağına fısıldadı erkeğin, "Hissettin. Hissettin, değil mi?"

Erkek ağzını açmadan saçlarına verdi soluğunu. Soğuk terler döküyordu.

"Onu düşün," dedi kısık sesle, erkeği iyice içine sokana kadar bütün vücudunu bastırdı ona. "İçimdeyken düşün onu."

Fırtınanın ortasında birbirlerine tutunur gibi ağır ağır kıvrıldılar.

"Düşün, onu düşün!" Kadın çığlık atıyordu.

"Dinle," diyor birkaç saat sonra Yagur'dan Karmel'e çıkan patikada. "Dün bana bir mesaj bırakmış. Ofer. 'Ben iyiyim ama kötü adamlar öyle sayılmaz,' demiş."

"Nerede olduğunu, nereye kaybolduğunu, nasıl olduğunu sormamış mı?"

"Sormuş tabii, hem de kaç kere. Fena halde evhamlıdır. Aramızda en evhamlı odur. Mutlaka her şeyi bilmek ister—" Aslında şimdi hiçbir şey anlatmak gelmiyor içinden ama dilini tutamıyor bir türlü, bunu da öğrensin, hatırlar o zaman. "Deli gibi tutturur, basbayağı takıntılı, çocukluğundan beri her birimizin nerede olduğunu en küçük ayrıntısına kadar bilecektir illa, anlayacağını kimse uzun süre ondan uzak kalamaz. Hepimizi bir arada tutmak ister—"

Susuyor Ora, gözünün önüne Ofer'in çocukluğu geliyor. Ne zaman bir münakaşa başlasa ödü kopardı, İlan'la onun arasında geçen en ufak bir tartışmada bile. Tepinir, onları iterek birbirlerine yaklaştırır, yan yana durmaya zorlardı. Öyleyse nasıl oldu da bizim ayrılmamızın sebebi o oldu, diye düşündü Ora. Ansızın yüreği kabarınca alnıyla havayı dövercesine yine önden yürümeye başlıyor ve Avram, acaba İlan da mesaj bırakmış mı, diye merak ediyor. Belki Adam aramıştır, canını sıkın sözler etmiştir.

Köpek, onu cesaretlendirmek istercesine gelip bacaklarına sürünüyor, galiba o da Ora'nın hiddetinden kaçıyor. Kuyruğunu kıstırmış, tatlı bakışları kaybolmuş.

“Ne dedi demiştin? ‘Ben iyiyim, kötü adamlar—”

“Kötü adamlar öyle sayılmaz.”

Avram içinden tekrarlıyor aynı sözleri. Gençlerin haddini bilmezliği işte, ona sorarsan—

Ama aklından geçenleri Ora çoktan yüksek sesle okumaya başladı bile: “Biz Pruszkow’dayken öyle şeyler söylemezlerdi.”

Avram ellerini kaldırıp pes ediyor. “Seninle başa çıkamam! Her şeyi biliyorsun.”

Pohpohlama girişimi işe yaramıyor. Ora başını dikip adımlarını açıyor.

Bavel’de çevirmenlerin tuttuğu vardiya defterlerine düzenli olarak sütunlar yazmış, başlığına da “Bizim Kasaba Pruszkow” demişti; Zeske, Chomek ve Fishl-Parech sakinlerinin ürkek dırdırlarını kullanarak kaleme alırdı raporlarını. Mısır’a ait bir MiG-21 jeti Zakazik’ten Luxor’a geçti, dümeni arıza yapan bir Tupolev askeri uçağı iniş yaptı, komandolara savaş azığı dağıtıldı. Bütün bunlar Avram’ın yarattığı Pruszkowlu üç moruğun ağzından edepsiz, kepaze ve sivri yorumlarla süslenirdi. Karakterlerini durmadan geliştirip zenginleştirmişti, günün birinde üs komutanı, Avram’ın deyişiyle, “yeraltındaki Yahudileri” keşfedene ve milliyetçi duygularını güçlendirmek için onu merasim avlusunda dikili bayrağın yanında bir hafta boyunca gece nöbeti tutmakla cezalandırana dek.

“Ama Ora,” diyor hemencecik, hoş anıların kalbindeki buzları biraz olsun eritmiş olmasından yararlanma umuduyla.

“Yine ne var?”

Boğuk bir sesle, hıçkırırcasına konuşuyor. Başını çevirip yüzüne dahi bakmıyor. Omuzları mı sarsılıyor yoksa Avram’a mı öyle geliyor?

“Başka mesajlar var mıydı?”

“Birkaç tane, önemsiz şeyler.”

“Ya İlan’dan?”

“Evet, lütfedip aramış sevgili arkadaşın. Nihayet burada neler olup bittiğini haber almış, ansızın İsrail’deki durum onu fena halde kaygılandırmış, hatta benim ortalıktan kaybolmam bile. Düşünsene.”

“Nereden öğrenmiş peki senin—”

“Ofer söylemiş.”

Bekliyor Avram. Gerisi var, seziyor.

“Adam’la birlikte İsrail’e dönüyorlarmış. Ama birkaç gün sürmüş, uçuş tarihini bilemiyormuş. Şimdi Bolivya’dalarmış, tuz göllerinin orada bir yerde.” Ora burnundan soluyor: Yaralarım basacak bol bol tuz vardır orada.

“Ya Adam?”

“Adam’a ne olmuş?”

“O da mesaj bırakmış mı?”

Susuyor Ora, afalliyor, anlıyor: İnanamıyorum.

“Ora?”

Çünkü İlan’ın Adam selam söylüyor dediği ancak şimdi aklına geliyor. Kendiyle, ne yaptığıyla öyle meşguldü ki bunu unutacaktı az kalsın. Aynen şöyle demişti İlan, “Adam merhaba diyor.” Uçup gitmişti aklından. Adam haklı, gerçekten haklı. Tuhaf bir anne o.

“Ora, n’oldu?”

“Boş ver, aldırma.” Koşarcasına tırmanıyor yine. “Bana so-rarsan benim orada önemli mesajlar yoktu.”

“Senin orada mı?”

“Rahat bırak beni, tamam mı? Bu sorgulama ne böyle? Rahat bırak!”

“Ben gidiyorum,” diye geveliyor Avram, beyni bulanıyor ansızın.

Yanı başlarında bir tatarcık bulutu belirliyor, mecburen burunlarından soluk alıp veriyorlar, bir süre ikisinden de çıt çıkmıyor. Derken çıplak ağaç kökleriyle toprak öbeklerine takılıyor Avram’ın gözü, belli ki gece buralarda yabandomuzları dolaşmış.

İleride kocaman siyah bir kaya çıkıyor karşılarına, üstüne kazınmış yazıları okuyorlar: *Nadav*. Hemen yanındaki taşa yazanlarsa: *Kaptan Nadav Klein adına hatıra ormanı. Ürdün Vadisi'nde, Yıpratma Savaşı'nda şehit düştü. 27 Sivan 5729. 12 Temmuz 1969*. Yolun karşısında, çam iğneleriyle kozalakların arasında bir anıt ve bir levha: *Başçavuş Menachem Hollander, Chana ve Moşe oğlu, Hayfa, Kfar Hasidim. Yom Kippur Savaşı'nda Taoz için çarpışırken şehir düştü. 17 Tişri 5734, 23 yaşındaydı*.

Az sonra, 1973 yılında bütün Kanal bölgesini tasvir eden devasa bir beton kabartmayla karşılaşıyorlar, üstünde *Silahlı Kuvvetlerimizin Mevzileri* yazıyor. Magma da var orada, minicik görünüyor. Bir kaktüs kümesinin uzun, testere yapraklarının arasında yaldızlı heykeller göze çarpıyor, geyikle aslan heykeli, 23 Mayıs 1970 tarihinde Süveyş Kanalı savaşında şehit düşmüş sekiz askerin isimleri okunuyor. Ora göz ucuyla Avram'a bakıyor, acaba hafızasının tazelenmesine dayanabiliyor mu diye endişeli, oysa belli ki o sırada Avram'ın aklında bir tek Ora var. Ora'ya gelince, ona nasıl söylesem, nereden başlasam diye içi içini yiyor.

Öyle hızlı yürüyor ki yetişmekte zorlanıyor Avram. Köpek de soluk soluğa, ha bire mola veriyor, bir yandan da meraklı gözlerle ona bakıyor. Omuz silkiyor Avram, ben de anlamıyorum dercesine. Sukh Yussuf manavlarının karşısındaki Usafia karayolundan sapıp seyrek çam ağaçlarının arasında uzanan bir patikaya doğru levhaları takip ediyorlar. Toprak çöp ve pislikten, araba lastikleriyle mobilyalardan, eski gazetelerden, kırık dökük televizyonlardan ve onlarca boş plastik şişeden geçilmiyor.

“Mahsus atıyorlar bunları buraya,” diye sövüyor Ora. “Bak söylüyorum, hepsi o sapıkça intikam alma merakları yüzünden.”

“Kimin?”

“Onların.” Kolunu uzatarak etrafı gösteriyor. “Çok iyi biliyosun kim olduklarını.”

“Hiç farkında değiller tabii, aslında kendi evlerini pisletiyorlar! Burası onların köyü.”

“Yok, evlerinin içi bal dök yala, pırıl pırıl, ben tanırım onları. Ama dışarıda ne varsa devletin, Yahudilerin malı, orayı kirletmek mübah ne de olsa. Galiba bu da cihadın bir parçası. Şu hale bak, burayı görüyor musun?” Boş bir şişeye tekme atıyor Ora ama ıskalıyor; az kalsın kık üstü yere oturacak.

Çekine çekine hatırlatıyor Avram, Usafia bir Dürzi köyüdür, orada yaşayan insanların cihadın emirlerine uyması gerekmez. “Hem neyse, Arbel’den aşağı indiğimizde, Kinneret civarında da, sonra Amud Nehri’nde de öbek öbek çöp gördük, hepsi Yahudilerin çöpüydü.”

“Hayır, buradaki çöpler protesto için. Anlamıyorsun galiba? Gerçek bir isyan çıkarmayı götleri yemiyor. Eğer bize açık açık meydan okusalar onlara saygı duyarım, inan bana.”

Ora’nın canı çok sıkkın, Avram’ın gözünden kaçmıyor, hıncını onlardan çıkarıyor besbelli. Yüzüne bakıyor Avram, çirkinleştiğini fark ediyor.

“Sen kızmıyor musun? Orada sana yaptıklarından sonra onlara öfke veya nefret duymuyor musun?”

Düşünüyor Avram. Et mahzenindeki ihtiyar adam geliyor aklına, çırılçıplak kaldırıma uzanmış. Askerlerin önünde başını yere vurup debelenirken getiriyor onu gözünün önüne.

“Bu kadar düşünecek ne vardı? Bana sorarsan, eğer sana yapılanların dörtte birini bana yapmaya kalksalar, dünyanın öbür ucuna kadar kovalardım onları. İntikam için paralı askerler tuttardım, şimdi bile yaparım.”

“Hayır,” diyor Avram, işkencecileri canlanıyor hayalinde: Sinsi küçük gözleri ve mide bulandıracak kadar ağdalı İbraniceyle baş sorgucu Yarbay Doktor Eşraf ve Avram’ı lime lime eden eller. Sonra her fırsatta onu dayaktan geçiren, sanki en çok ona gıcık olmuşlar gibi diğerlerinden çok ona işkence etmeye bayılan Abbasiye’deki gardiyanlar. Onu diri diri gömen iki adam vardı, ayrıca kenarda durmuş fotoğraf çeken biri, sonra başka yerden getirdikleri iki adam daha. Eşraf onun için bilhassa getirildiklerini söylemişti, idam sıralarını bekliyorlardı; İskenderiye’deki sivil

hapishaneden gelen iki tecavüzcü. Onlardan bile nefret etmiyor Avram artık. Aklına geldiğinde tek hissettiği talihsizce orada bulunmuş ve gördüklerini görmüş olmanın getirdiği berbat bir çaresizlik duygusu, bazen de basit, çiğ bir hüzn.

Patika da üstündeki çöplerden kurtulma çabasıyla sola doğru sertçe kıvrılıyor, sonra onları Cheik akarsu yatağına boşaltarak toprağın ta göbeğine kadar indirip dibe batırıyor. Burada adımlarına dikkat etmeleri gerekiyor, çiy yağmış kayalar kaygan, keçiyo-lu da kalın ağaç kökleriyle birlikte zikzaklar çiziyor. Yaprakların arasında kıpırdanan güneş ince ışık demetleri saçıyor üzerlerine.

Nasıl olur: Adam ne cüretle bana selam söyler? Ora yiyip bitiriyor kendini. Ne oldu da böyle davranıyor? Ne düşünüyor acaba?

Meşe, çitlembik ve çam ağaçları, görünüşlerine bakılırsa epey ihtiyarlar; nehir yatağının iki yakasına doğru boyunlarını bükmüş, sarmaşıklar dallarını sarkıtmış. Sağda solda kocayemişler, yerde dev gibi bir çam ağacı, baltayla devrilmiş, kozalakları çürük, gövdesi pamukçuklanmaya başlamış. Avram ile Ora aynı anda başlarını çeviriyorlar.

Azmanlaşan kavruk sazlarla kaplı kurumuş bir su havzasının yanından, saçları karman çorman, uzunca iki çocuk onlara doğru geliyor. Biri cüsseli, esmer saçları rasta tarzı örülü ama öbürünün kafasından altın sarısı kıvrıcık saçlar sallanıyor, ikisi de tepesine kipa takmış. Güleç yüzlerle karşılıyorlar onları, büyük sırt çantalarının üstünde dürülü uyku tulumları var. Ora ile Avram böyle karşılaşmalara alıştılar artık. Çoğu zaman çabucak “merhaba” deyip gözlerini yere çevirerek diğer yürüyüşçülerin geçip gitmesini beklerler. Ama bu kez Ora ağzı kulaklarında gülerek selamlıyor ikisini, çantasını sırtından indirip soruyor. “Nereden geliyorsunuz gençler?”

Delikanlılar bakışıyorlar aval aval, fakat Ora’nın tebessümü cana yakın ve içten.

“Kahve molasına ne dersiniz? Az önce bisküvi de aldım,” dedikten sonra gözleri kipalarına takılınca dindar bir havada ekliyor, “Koşer, merak etmeyin.” İkiisiyle gevezelik edip kıkırdıyor, biraz işveyle karışık analık duygusuyla yaklaşıyor onlara. Dave-tini kabul ediyorlar, halbuki daha bir saat önce Şokef Dağı’nda Kudüs’ten gelen bir doktorla kahve içmişler. Adam acayip sorular soruyor, aldığı cevapları defterine yazıyormuş. Bunu duyan Ora geriliyor.

Bir anlık tereddüdün ardından onun ricasını kırmayıp birlikte kahve içtikleri doktorun onlara söylediklerini anlatmaya koyuluyorlar. “Adam enfes kahve yapıyordu,” diyor esmer olan. Meğer adamla karısı yıllardır birlikte bu geziye çıkmayı planlarmış, dağ yolu boyunca kuzeyden Taba’ya neredeyse bin kilometre gideceklermiş. Fakat karısı hastalanmış ve üç yıl önce ölmüş. Gençler burada anlattıkları hikâyeden, belki de Ora’nın donakalmasından etkilenip birbirlerinin sözünü kesiyorlar. Ölmeden önce, tek başına bile olsa o yürüyüşü yapacağına dair yemin ettirmiş kocasına. Kıvrırcık sarışın gülerek ekliyor, “Ayrıca yol boyunca onu meşgul edecek başka bir şey arıyormuş.” Sonra esmer alıyor lafı ağzından, “Nihayet aklına bir fikir gelmiş, ne zaman yolda birileriyle karşılaşır, onlara iki soru yöneltecekmış.” Delikanlılar bunların nasıl içlerine işlediğini ancak şimdi, hikâyeyi ona naklederken farkına varıyorlar galiba.

Ora gülümsüyor ama kulağı onlarda değil. Kadını canlandırmaya çalışıyor hayalinde. Çok hoş, kararınca ısıldayan bir güzelliği vardı herhalde, dalgalanan bal renkli saçlarıyla ruhanî ama aynı zamanda cismani. Bu yabancıya takılıyor aklı, adı ne demişti —Tammi, Tamar, diye sesleniyordu ona, Tamyuşa— kadın ölüm döşeğindeyken bir anda kendi dertlerini unutup erkeğine uğraşacak “başka bir şey” bulmaya çalışmış. Belki de *başka birini*, olabilir, diyor Ora içinden, kocasını çok iyi tanımış (üstündeki gömlek neydi öyle, İtalyan lokantalarındaki masa örtülerinden farkı yoktu) ve ona hiçbir kadının karşı koyamayacağı iki soru

hazırlamış olan bu kadının sevgisini yüreğinde hissediyor, gülümseyerek onu takdir ediyor.

Gençler çalı çırpı topluyor. Ateş yakıp közün üstüne cezveyi oturttuktan sonra yanlarındaki değişik türde çay yapraklarını ikram ediyorlar. Ora çantasından başka yiyecekler de çıkarıyor. “Sihirbaz şapkasından farksız,” diyerek gülüyor Ora, bereket boynuzundan çıkanlar hoşuna gitmiş besbelli, kahkahalar atıyor. Sabahleyin süpermarketten aldığı ne varsa hepsini bir bir çıkarıp yaymasını Avram endişeli gözlerle seyrediyor. Teneke kutularda humus, *labne*, çizik yeşil zeytin, hâlâ buharı tüten yumuşacık birkaç lavaş ekmeği. Her şeyden tatmaları için ısrar ediyor, onlar da seve seve yerine getiriyorlar ricasını. Ağızları tika basa doluyken, epeydir böyle mükellef bir sofrada karınlarını doyurmadıklarını söylüyorlar. Delikanlılar bu geziye çıkmak için israftan nasıl kaçındıklarıyla, küçük evlerini azıcık parayla çekip çevirmek için nasıl didindikleriyle övünürken, Ora da zevkle önlerindeki nasıl silip süpürdüklerini seyrediyor. Orada kendini dışlanmış hisseden bir tek Avram var.

Güneyden başlayan ve kuzeyden başlayan uzun rotalara ilişkin notlarını karşılaştırıyorlar. İki takımı da yolda bekleyen sürprizler ve engeller hakkında yararlı öğütler ve önemli bilgiler paylaşıyor. İyi ki adama bıraktığım nota telefon numaramı yazmışım, diye seviniyor Ora içten içe. Ararsa defterime yazdığı sayfaları ona iade edebilirim.

Nihayet Avram da ortama ısınıyor. Ne de olsa dağ yolu evi gibi artık, hatta doğa yürüyüşçüleri arasında daha önceden hiç bilmediği bir kaynaşma olduğunu görünce şaşırıyor. Çocukların iştahı, onun sofrasına oturmaları ve bunu bütün içtenlikleriyle yapmaları Ora gibi onun da hoşuna gidiyor galiba. Dünyanın gidişatı bu yönde besbelli. Mecburen tutumlu davranan çilekeş yoksul gençlik, ara sıra yollarına çıkan hali vakti yerinde kimse-lerin cömertliğinden faydalanmak zorunda; işte şimdi karşılarına dost canlısı, eli yüzü düzgün görünen bir çift çıktı, hem de Avram’ın kanat çırpın beyaz şalvarına, lastikle tutturulmuş at

kuyruğuna rağmen. Artık genç olmasalar da henüz ihtiyarlamamış ama belli ki yetişkin kimselerin annesiyle babası, hatta bir iki ufaklığın ninesiyle dedesi olan, hayatlarına biraz ara vermek, kısa bir maceraya atılmak için küçük bir tatile çıkmış kimseler. Tabor'un zirvesine doğru dik tırmanışı anlatıyor Avram heyecanla, Arbel'e inişteki taş basamakları, yere döşenen çivileri, ayrıca birkaç öğütte ve uyarıda bulunacak. Fakat her ağzını açışta Ora ondan önce davranıp hafifçe süsleyerek kendi başlıyor anlatmaya. İşte o zaman ne pahasına olursa olsun Ora'nın gençlerle hoşbeş edeceğini, onların dilini konuşmasını bilen biri olduğunu kanıtlama çabasına girdiğini fark ediyor Avram. Onu seyrederken ezilip büzülüyor, telaşlı samimiyetine, göğsüne bir dirsek saplarmış gibi hoyratça tavırlarına, yakışksız kaçan, acayip ve kulağı tırmalayan ses tonuna bakarken kafasına dank ediyor, inadından böyle davranıyor Ora, bir şeye kızmış, küstahça dışlıyor onu, kendiyse iki genci kuşatan çemberin dışına itiyor adım adım.

Avram kabuğuna çekiliyor. Işığını söndürüp iç karanlığında suspus oturuyor.

Tekoa yerleşiminde yaşayan gençler burunlarının dibinde süregiden sessiz kavganın farkında değiller. Eilat yolunda gördükleri güzelliklerden bahsediyorlar, Zin Nehri'nde günbatımı, Aşkelon Nehri'nin sularında yüzen nergisler, Ein Avdat'taki dağkeçileri. Ora bu arada Avram'la ikisinin yalnızca Kudüs'e kadar gitmeyi planladıklarını söylüyor. "Belki günün birinde," diyor gözleri dalıp giderken, "güneyden giden yolu da takip eder, ta Eilat'a, Taba'ya kadar gideriz." Delikanlılar Necef'teki askeri tabikat bölgelerinden, onlar yüzünden yolun vadilerle dağlardan uzaklaşıp bildik sıkıcı karayolları boyunca ilerlediğinden yakınıyorlar. Bedevilerin azgın köpeklerinden sakınmalarını tembihliyorlar, "sürülerce köpekleri var o insanların, sizinkini koruyun onlardan." Sohbet böyle ilerlerken Avram ansızın yüzünde bir şeyin gezindiğini hissediyor, başını kaldırıp baktığında Ora'nın bakışlarıyla karşılaşılıyor, acı çeken, dağınık bakışlar bunlar; sanki ansızın onun yepyeni, müthiş ıstırap çeken yanını görmüş gibi

bakıyor. Avram ilgisizce suratına yapışıp kalmış bir kırıntıyı temizliyor.

Sohbet sırasında Kudüs'e yaklaşık on günlük yürüme mesafesinde olduklarını öğreniyorlar. "Sizin için daha uzun da sürebilir."

Kıvırcık sarışın gülüyor, "Giderek yaklaşacaksınız. Şa'ar HaGay'dan sonra evinizin sizi kendine çektiğini hissedersiniz."

Ora ile Avram panik içinde birer bakış atıyorlar birbirlerine. Sadece on gün mü? Ya sonra? Ondan sonra ne olacak?

"Beklesene Ora, koşuyorsun yine."

"Ben böyle yürürüm."

Birkaç saattir böyleler. Ora dişlerini sıkmış deli gibi yürüyor. Avram'la köpek onu takip ediyorlar, yanına yaklaşmaya bile cesaretleri yok. Yalnızca bir adım daha atamayacak, artık yere kapklanacak hale geldiğinde duruyor.

Alon Vadisi'ni, Şokef Dağı'nı, frenksoğanı, siklamen ve gelincik tarlalarını geride bırakmışlardı. Derken aniden deniz çıktı karşılarına. Gezinin başından beri Ora bu anı iple çekiyordu aslında ama hayran olduğu denizi Avram'a göstermek için bile durmadı şimdi. Yürümeye devam etti, dudaklarını büzmüş, oflaya puflaya ilerliyordu, Avram da ayaklarını sürüyerek peşinden. Karmel tırmanışı Celile dağlarından daha çetindi. Patikalar daha taşlı, sağa sola yayılmış devrik ağaçlarla kaplıydı, dikenli çalıların istilasına uğramıştı. Baştankaralarla alakargalar başlarına üşüşmüş, heyecan içinde ötüşerek birbirlerine sesleniyorlardı. Uzun zaman yayalara eşlik ediyor, sonra, yarı yolda onları başka bir sürüye emanet ediyorlardı. Hava kararırken gövdesinde genişçe bir çatlakla patikanın ortasına boylu boyunca uzanmış dev bir çam ağacının önünde bir an durdular. Batan güneşin ışıkları vurmuştu üzerine, iğne yapraklarının arasında acayip mor renkler ışıldıyordu.

Durup onu seyrettiler bir süre. Parıldayan bir kordu adeta.

Tekrar yola koyuldular. Avram, bir an bile oyalansalar Ora'nın huzursuz olup endişeye kapıldığını hissetmeye başlamıştı. Korku içini kemiriyordu. Başka bir korkuydu bu. Yola çıkınca belki otobüse bineriz, diye düşündü. Veya taksiye.

Tepede Rakit harabeleri, Yeşah mağaraları ve arsızca üzerlerinde beliren uçurum. İri kayaların arasından ağaç köklerine ve yerdeki oyuklara tutunarak aşağı iniyorlardı. Avram bir kez daha gerisingeri tırmanıp kayaların arasındaki yarıklarda mızırdanan köpeği kucağına alarak indirmek zorunda kalmıştı. Karanlık bastıktan sonra da yoldaydılar, patikayla işaretleri gördükleri sürece yürümeye devam ettiler. Sonra uyudular, tavşan uykusuydu, yolculuklarının ilk günlerindeki gibi gecenin bir yarısı uyanmışlardı çünkü yattıkları toprak sürekli uğuldayıp hışırdıyordu. Avram'ın yaktığı ateşin başına çöküp yaptığı çayı içtiler. Sessizlik feciydi, onu kaplayan şey de. Ora gözlerini yummuş, Beyt Zayit'teki evine giden dar sokağa bakıyordu hayalinde. Avluya giden kapıyı, evin kapısına çıkan basamakları görüyordu. Kulaklarında, Adam merhaba diyor, diyen İlan çınladı yine. Adam'ın endişesini İlan'ın sesinde sezmişti. Hislerini de. Ne olmuştu da birden anesini merak etmeye başlamıştı acaba? Neden üzülüyordu onun için? Ayağa fırladı, hızla tabakları toplayıp sırt çantasına gelişigüzel doldurdu.

Karanlıkta yürüdüler, yalnızca ay ışığı aydınlatıyordu ortalığı, derken gün ağarmaya başladı. Birkaç saattir tek kelime etmemişlerdi. Ofer'e vaktinde yetişmek için koşturduklarını düşündü Avram, sanki bina enkazından birini kurtarmak için acele ediyorlardı: Her geçen saniye hayat memat meselesiydi. Ora'nın susması iyiye delalet değildi. Ofer'i anlatmıyordu artık. Oysa asıl şimdi bahsetmeleri gerekirdi ondan. Ofer'den konuşmalıydı Ora. Ofer hakkında konuşmamız gerek.

Sonra içinden, kendi kendine konuşmaya başladı. Ofer'in başından geçenleri, ıvrır zıvır, önemsiz anılarını Ora'dan duyduğu gibi kelimesi kelimesine tekrarlamaya koyuldu.

Göz kamaştıran güneşe bakarak haykırıyor Avram, “Bana iyi olduğunu söyle yeter.” Ani bir silkinişle Ora’nın önüne geçip yolunu kesiyor. “Başına bir şey gelmediğini söyle bana, benden bir şey gizlemediği söyle. Yüzüme bak!” İkisi de soluk soluğa.

“Sadece evvelki geceye kadarını biliyorum. O zaman iyiydi.” Ora’nın yüz hatları yumuşamış şimdi. Son bir saat içerisinde ona bir şeyler olduğunu seziyor Avram, çay molasından güneş doğana kadar geçen zaman diliminde. Darmadağın görünüyor, omuzları çökmüş, uzatmalı bir savaşın sonunda yenilgiye uğramış gibi bir hali var.

“Neyin var öyleyse? Dünden beri neden böylesin? Ben mi bir şey yaptım?”

“Sevgilin,” diyor Ora boğuk bir sesle.

“Neta mı?” Kan beynine sıçırıyor. “Ne olmuş ona?”

Ora uzun uzun gamlı gözlerle bakıyor.

“İyi mi? Ona ne olmuş?”

“İyi, merak etme. Sevgilin iyi.”

“O zaman ne?”

“Aslında sesi çok hoş geliyor. Komik.”

“Onunla mı konuştun?”

“Hayır.”

“Peki nasıl?”

Ora yorgun adımlarla patikadan çıkıp sık çalılıklara yöneliyor. Devedikenleriyle hatmilerin arasında ayaklarını çeke çeke giderken tökezliyor, Avram da onu takip ediyor. Biraz yükseklerdeki sivri, gri kayalara doğru tırmanıyor, Avram yine peşinde. Ansızın küçük, loş bir kraterin içinde buluyorlar kendilerini, anlaşılan güneş ışığını buradan çekmiş.

Bir kaya çıkıntısına çöken Ora avuçlarıyla yüzünü örtüyor. “Dinle şimdi, ben bir şey yaptım... Hataydı, bunu biliyorum, senin evine telefon edip mesajlarını dinledim.”

Avram dikleşiyor. “Benim evime mi? Dur biraz, böyle bir imkân da mı var?”

“Evet.”

“Nasıl?”

“Bir şifre var, genel bir şifre, kullanıcı değıştirmedikçe imalatçının koyduğı şifre geçerli. O kadar karmaşık değil aslında.”

“Neden peki?”

“Soru sorma.”

“Anlamıyorum. Dur—”

“Yaptım işte Avram, bu kadar basit. Kendimi tutamadım. Önce evimi aradım, sonra parmaklarım kendiliğinden senin numaranı çevirdi.”

Köpek yanlarına gelip aralarında kıvrılarak keçe gibi olmuş sıcak tüylerini Ora’ya sunuyor, Ora da kollarını ona dayıyor. “Nereden aklıma esti hiç bilmiyorum. Bak, hakikaten... Çok utanıyorum.”

“Sonra ne oldu? Ne yapmış Neta? Kendine bir şey mi yapmış?”

“Yalnızca sesini dinlemek, kim olduğunu duymak istedim. Nereden bilirdim—”

“Ora!” Adeta böğürüyor Avram. “Ne demiş?”

“Birkaç tane mesajın vardı. On tane, dokuzunu o bırakmış. Diğer de lokantanın sahibinden. Tadilatı gelecek hafta bitiriyorlarmış, işe dönmeni söylüyor. Seni bayağı seviyor bu adam, senden belli. Ayrıca yeniden açılış partisi düzenleyeceklermiş—”

“Neta’yı anlat sen, ona ne olmuş?”

“Otur şöyle, sen öyle başımda dikilirken anlatamam.”

Avram onu duymuyor sanki. Gözlerini dikmiş, uçları üzerine çevrilmiş gri kayaların çıkıntılarına bakıyor. Burada üstüne üstüne gelen bir şeyler var gibi geliyor ona.

Ora yanağını köpeğin gövdesine yaslıyor. “Dinle, bir buçuk hafta kadar önce telefon etmiş, onu hemen aramanı istemiş. Sonra birkaç kere daha denemiş, soruyor... Hayır, sadece ismini söylüyor, ‘Avram? Avram orada mısın? Avram bana cevap ver.’ Böyle şeyler işte.”

Avram onun karşısına geçip çömeliyor. Ansızın başı ağır geliyor, taşıyamıyor sanki. Köpek üstüne eğilmiş Ora'yla birlikte dönüp boncuk gibi kapkara, sevgi dolu gözlerle bakıyor Avram'a.

“Sonra bir mesaj daha var,” diye devam ediyor Ora, yutkunuyor, yüzünde çocuksu, ürkek bir ifade var, “onda da sana önemli bir haberi olduğundan bahsetmiş, daha sonra... Dur bakayım, evet, son mesajı önceki akşam bırakmış.” Sinirinden gülüyor. “Tam da Ofer’in bana son mesajını bıraktığı sırada.”

Avram iki büklüm kıvrılıp yusyuvarlak oluyor, alacağı darbe-ye hazırlanır gibi bir hali var, gafil avlanmayacak.

“Avram,’ diyor, ‘ben Neta.’” Ora’nın sesi boşluktan gelir gibi yankılanarak çıkıyor, gözlerini Avram’ın arkasındaki bir noktaya dikmiş. “Nuveyba’dayım, günlerdir evine gitmedin, sevdiklerini aramadın—”

Ora’nın sesindeki Neta’yı tanıyan Avram kafa sallıyor.

Durgun bir ifadeyle devam ediyor Ora, sanki karnından konuşuyor. “Bir süre önce hamileyim sanmıştım, sana söylemeye cesaretim yoktu. Buraya ne yapacağımı düşünüp taşınmaya, düşüncelerimi toparlamaya geldim ama değilmişim meğer, yanlış alarmmış, o nedenle tasalanmana gerek yok aşkım.’ Bunun arkasından da bip sesi geliyordu.”

Gözlerini Ora’ya dikeyor Avram. “Ne bu? Anlamıyorum. Sen ne dedin şimdi?”

“Anlamayacak ne var?” Ora trans halinden silkiniyor, bıçaklarını biliyor yine. “Tam olarak neresini anlamadın? İbranice konuşmuyor muyum? ‘Hamile’ ne demek anlıyor musun? ‘Yanlış alarm’ ne demek anlıyor musun? ‘Aşkım’ı anlıyor musun?”

Avram, ağzı açık, kalakalıyor. Yüzü tarifsiz hayretler içerisinde kasılıyor. Ora kollarını kendine dolamış, ileri geri sallanıyor. Bir yandan da kes artık diye kendine söz geçirmeye çalışıyor. Neden ona yükleniyorsun? Ne yaptı ki? Ama kesmiyor, elinde değil. Öne arkaya sallanırken bu çürümüş sicimi iç organlarından çekmekten, tamamen çözülene dek makarayı boşaltmaktan zevk alıyor, ah keşke. Zavallı Neta ve tabii, *ama değilmişim meğer*,

yanlış alarmmış, birden Avram’la Neta’nın birbirleriyle konuşmaları geliyor kulağına. Seslerinin tınısını duyuyor, tatlı maskaralıklarını, kaçamak sohbetlerini biliyor Ora, tıpkı eskiden İlan’la yaptıkları gibi, tıpkı İlan’ın hâlâ oğlanlarla yaptığı gibi, fakat artık beyninde şimşekler çaktıran nükteli sözleri söylemeyi beceremiyor o, zaten hiç becerememişti. *Yanlış alarm* diye kıkırdıyordu Neta. Peki Avram bu kızın onu ne kadar sevdiğini, ne kadar acı çektiğini anlamıyor mu?

Avram homur homur söyleniyor. “Senin neye kızdığını hâlâ anlamış değilim.”

“Kızmak mı?” Başını hızla arkaya atarken alaycı bir kahkaha patlatıyor. “Neden kızacakmışım? Kızmam gereken bir şey mi var? Tam tersine mutlu olmalıyım, öyle değil mi?”

“Ne için?”

“Küçük de olsa bir ihtimal olduğu için,” diye açıklıyor ciddi, biraz da soğukkanlı bir ifade takınarak, “bir gün baba olabileceğin için.”

“Ama benim çocuğum yok,” diyor Avram sertçe. “Ofer dışında başka çocuğum yok.”

“Belki olacak. Neden olmasın? Senin yaşındaki erkekler de baba olurlar, değil mi ya?” Aklı başına geliyor bir an. Neredeyse Avram’ın kollarına atılacak ve böyle zırvaladığı için, böyle geri kafalı davrandığı için, kuşbeyinli olduğu için özür dileyecek. Çünkü her şeyden önce bir çocuğu olmasının ne güzel olacağını, ona çok iyi babalık edeceğini, tam bir baba olacağını söylemek istiyor. Gelgelelim bir kez daha içinde çekilen keskin parlak kılıçlara engel olamıyor, ayağa fırlayarak bağırıyor, kendi de şaşırıyor söylediklerine. “Belki de bir kızınız olur. Avram, kızınız olabilir.”

“Sen neden bahsediyorsun?” Avram da doğrulup kalkarak karşısında duruyor Ora’nın. “Neta hamile olmadığını söylemiş, öyle sanmış, hepsi bu.” Ora’ya sarılmak için uzanıyor ama Ora kollarından sıyrılıyor, sonra da kayanın üstündeki genişçe bir çukura kapaklanıyor. Elleriyle ağzını kapatıyor, sanki parmağını emer gibi, belki de çığlığını bastırmaya alışıyor.

“Hadi artık, yola koyulalım.” Avram yanı başına çömelip tane tane, güven verircesine konuşuyor. “Sizin eve kadar yürürüz, sana istediğin kadar eşlik ederim. Değişen bir şey yok Ora, kalk artık.”

“Ne için?” Ora’nın fısıldayan sesinde çaresizlik okunuyor.

“Ne için de ne demek?”

Ora yaşlı gözlerle bakıyor ona. “Ama kızınız olacak.”

“Kız falan yok,” diye tersleniyor Avram. “Neyin var senin?”

“Birden dank etti kafama, aniden dokundu.”

Avram ısrar ediyor, “Sadece Ofer var. Dinle beni, bizim, seninle benim bir oğlumuz var.”

“Ofer nasıl senin olur?” diyor avuçlarının içine pofurdayarak. Gözleri boşlukta dolaşıyor sanki. “Onu tanıımıyorsun, görmek bile istememiştin. Ofer kim senin için? Ofer senin için sözlerden ibaret.”

“Yo, hayır.” Avram azap içinde sarsıyor Ora’yı, başı bir öne gidiyor bir arkaya. “Hayır. Artık öyle olmadığını biliyorsun.”

“Ama sana anlattıklarım sadece masal.”

“Ora, acaba yanında...”

“Ne?”

“Hiç fotoğrafı var mı?”

Uzun uzun, gözlerini ayırmadan, duyduklarının anlamını idrak edememiş gibi bakıyor Ora. Sonra sırt çantasına eğilip karıştırmaya koyuluyor ve kahverengi, küçük bir cüzdan çıkarıyor. Bakmadan açıp Avram’a uzatıyor. Plastik kaplamalı bölmede kollarını birbirinin omzuna atmış iki çocuk var. Adam’ın orduya katıldığı sabah çekilmiş bir fotoğraf. İkisinin de saçları uzun, daha küçük ve sıska Ofer ağabeyine yaslanmış, onu hem kollarıyla hem bakışlarıyla sarmalamış. Avram fotoğrafa bakarken elinde olmadan yüzündeki her bir kasın seğirdiğini görüyor Ora. “Avram,” diyor tatlı tatlı. Resmi tutan elini götürüyor eline. Orada tutuyor.

Fısıltıyla çıkıyor Avram’ın sesi, “Ne güzel bir çocuk.”

Ora gözlerini yumuyor. Evine giden caddenin iki tarafına dizilmiş insanları görüyor. Kimi avluda kimi kapıya çıkan basamaklarda. Başları önde sessizce onu gözlüyorlar. Önlerinden geçip eve girmesini bekliyorlar.

Ki başlayabilsinler.

“Konuş benimle. Bana ondan bahset.” Sözcükleri yuvarlıyor Ora ağzının içinde.

“Ne konuşayım?”

“Senin için onun anlamı ne?”

Cüzdanı elinden alıp sırt çantasına geri koyuyor. Resmin ışığa maruz kalmasına tahammülü yok nedense. İtiraz etmeyi gözü yemiyor Avram’ın, orada oturup uzun uzun bakmak isterdi oysa.

“Ora—”

“Söyle bana, Ofer ne anlam taşıyor senin için.”

Avram hemen ayaklanıp buradan ayrılmaya, sivri kayalarla dolu bu küçük tuhaf krateri terk etmeye can atıyor. Yolun karşısında, dimdik iki uçurumun arasında güneş ışınlarının yaladığı boy boy yeşil alanlar görünüyor ama burası gölge, hem de fazlasıyla.

Ora alçak sesle kafa tutuyor, “Seni duyamıyorum.”

“İlk olarak... Öncelikle o senin oğlun. Onun hakkında ilk bildiğim bu, onunla ilgili aklıma ilk gelen şey bu.”

“Evet.”

“Onu hep böyle gördüm, senin oğlun, senin ışığına sahip, senin iyiliğini taşıyor, kendince ona hep vermiş olduğun güzelliklere sahip, hayatı boyunca. Bereketini, sevgini, içtenliğini taşıyor. Her nereye giderse gitsin onu bunlar koruyacak, orada da öyle.”

“Koruyacak mı?”

“Evet, tabii.” Avram gözlerini Ora’dan öteye çevirirken yumuşacık bedenini kendine çekiyor sımsıkı. Ürperiyor Ora, soluğu kesiliyor.

“Biraz daha anlat, senden duymaya ihtiyacım var.”

“Sonra seninle birlikte benim de onu kucaklamama izin verdin. İşte böyle. Ben böyle görüyorum. Anladın mı?”

Ora'nın bakışları uzaklarda, gözlerinin ferî sönmüş. Kollarında gözleri açık uykuya dalmak üzere, Avram onu uyandırmak, nefesiyle can vermek istiyor. Ama Ora'da bir gariplik var, gözleri boş bakıyor, ağzı açık...

“Sanki,” diyor Avram, “sanki onu da yanına alıp bir yere götürmeye çalışıyorsun ama sana ağır geliyor. Hep derin uykuda sanki, değil mi?”

Ora kafa sallıyor, anlıyor gibi ama anlamıyor. Parmakları Avram'ın kolunun üstünde hareket ediyor ama takatsiz, hissetmeden dokunuyor koluna.

“Sanki narkoz yemiş gibi,” diye geveliyor Avram. “Neden bilmem, pek anlamıyorum. Sonra gelip benden yardım istiyorsun.”

“Evet,” diye fısıldıyor Ora.

“İkimiz birlikte onu bir yere götürüyoruz, nereye bilmem, nedenini hiç bilmiyorum. Ama birlikte kucaklıyoruz onu, aramıza alıyoruz, hiç bırakmamacasına. Sanki bizim onu oraya götürmemizi istiyor, bu kadar basit.”

“Öyle.”

“Sadece biz götürebiliriz onu oraya.”

“Nereye?”

“Bilmem.”

“Orada ne var?”

“Bilmiyorum.”

“Bu iyi mi?” diye fısıldıyor Ora umutsuzca. “Orası iyi bir yer mi?”

“Bilmiyorum.”

“Ne bu, sen ne anlatıyorsun bana? Gördüğün rüyayı mı? Rüya da onu mu gördün?”

“Ben bunu görüyorum,” diye cevap veriyor Avram çaresizce.

“Gördüğün ne?”

“İkimiz birden ona sarılmışız.”

“Evet?”

“Aramızda yürüyor.”

“Evet, bu güzel.”

“Ama uyuyor, gözleri kapalı, bir kolu sende, diğeri bende.”

“Anlamıyorum.”

Avram silkiniyor birden. “Hadi buradan çıkıp gidelim, Ora.”

Ora inliyor. “Hoşuma gitmedi. Hep uyanık olması gerek. Neden uyuyor?”

“Hayır, uyukluyor. Başı senin omzunda.”

“Ama neden uyukluyor?” Ora avaz avaz, sesi çatlak çıkıyor.

Avram gözünün önüne gelen sahneyi silmek için gözlerini kapıyor. Açtığında dehşetli gözlerle kendisine bakan Ora’yı görüyor.

“Belki de yanılıyoruz,” diyor Ora, yüzü gergin. “Ta başından beri her şeyi yanlış yaptık galiba. Bu patika, arşınladığımız onca yol—”

“Doğru değil bu! Böyle konuşma, yürüyeceğiz, ondan bahsedeceğiz—”

“Ya her şey benim düşündüğümün tam tersiyse?”

“Nasıl tersi?”

Ora yavaşça avcunu açıyor. “Eğer ikimiz de ondan konuşursak, ondan bahsetmeye devam edersek, onu korumuş oluruz diye inanmıştım, ikimiz, tamam mı?”

“Evet, tamam, doğru, Ora göreceksin bak—”

“Ama ya bunun tam tersi geçerliyse?”

“Ne? Tersisi nasıl?” Avram’ın sesi kısılıyor.

Ora’nın vücudu kasılıyor. Koluna yapışıyor Avram’ın. “Söz ver bana.”

“Tamam, sen nasıl istersen.”

“Her şeyi hatırlayacağına söz ver.”

“Tamam, hatırlayacağımı biliyorsun.”

“En başından beri ilk tanışmamız, daha çocukken, sonra savaş, karantinada karşılaşmamız, ikinci savaş, senin başına gelenler, sonra İlan, ben, yaşanan ne varsa, tamam mı?”

“Evet, elbette.”

“Adam’la Ofer tabii. Söz ver bana, gözlerime bak da söyle.” Avram’ın yüzünü iki elinin arasına alıyor. “Hatırlayacaksın, değil mi?”

“Her şeyi.”

“Şayet Ofer...” Ora’nın sesi boğuklaşıyor, gözleri kararıyor, gözlerinin arasından aşağı doğru yeni bir kırışıklık belirveriyor aniden, dikey, derinlemesine ve kapkara. “Şayet—”

“Bunu aklına dahi getirme!” Avram omuzlarından kavradığı gibi sarsıyor onu.

Ora konuşmaya devam ediyor ama Avram duymuyor bile. Bağına bastırıp onu öpüyor, fakat Ora ne ona ne de öpücükleri-ne karşılık veriyor, sadece çehresini sunmakla yetiniyor.

Avram onu sarsarken “Hatırlayacaksın,” diye mırıldanıyor Ora. “Ofer’i, onun hayatını hatırlayacaksın, *bütün* hayatını, tamam mı?”

Uzun bir süre orada, gözlerden uzak küçük kraterde öylece oturuyorlar. Fırtınadan kaçarcasına sarılmışlar birbirlerine. Sesler yavaş yavaş geri geliyor: Bir arı vızıltısı, bir kuşun cıvıltısı, vadinin bir yerinde inşaatta çalışan işçilerin gürültüsü.

Derken Ora kendini geri çekip ayrılıyor Avram’dan, bir kaya çıkıntısına uzanıp yan yatıyor. Dizlerini karnına çekip yanağını avucuna yaslıyor. Gözleri açık ama bir şey görmüyor. Avram yanı başına gidip oturuyor ve parmaklarını vücudunda gezdiriyor, neredeyse dokunmadan, usul usul. Hafif bir esinti havayı zahter, abdestbozan ve hanımeli kokularıyla dolduruyor. Ora’nın altında kaya buz gibi; dağ kocaman, büyük, katı ve sonsuz. Yerkabuğu ne kadar ince, diye düşünüyor.

Aralık 2007

Bu kitabı yazmaya başladığımda Mayıs 2003'tü, büyük oğlum Yonatan'ın askere gitmesinden altı ay, onun kardeşi Uri'nin asker olmasından bir buçuk yıl önce. İkisi de Zırhlı Birlikler'de görev yaptılar.

Uri hikâyenin kurgusuna ve karakterlerine hiç yabancı değildi. Her telefon görüşmemizde, evci çıktığı her seferinde kitap nasıl gidiyor, karakterlerin hayatında neler oluyor diye sorardı. ("Bu hafta neler yaptın o insanlara?" Her zamanki sorusuydu bu.) Askerliğinin büyük bölümü İşgal Altındaki Bölge'de geçti; devriyede, gözetlemede, pusuda ve kontrol noktalarında; başından geçenlerin bir kısmını benimle paylaşırdı.

O zamanlar yazmakta olduğum kitabın onu koruyacağına inanırdım, daha doğrusu öyle dilerdim.

Uri, 12 Ağustos 2006 günü, İkinci Lübnan Savaşı'nın son saatlerinde Güney Lübnan'da öldürüldü. Onun birliğinin tankı başka bir tanktaki askerleri kurtarmaya çalışırken bir füzeyle vuruldu. Uri ile birlikte ekibinde kim varsa can verdi: Bnayah Rein, Adam Goren ve Alex Bonimovitch.

Yedi günlük matemim ardından kitaba geri döndüm. Zaten çoğu bitmişti. Değişen, asıl değişen, son taslağın yazımı sırasında yankılanan gerçeklik oldu.

David Grossman

